

DE GRUYTER

Sextus Empiricus

SEXTI EMPIRICI OPERA

Hermann Mutschmann (Ed.)

VOLUMEN II: ADVERSUS DOGMATICOS

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM GRAECORUM ET
ROMANORUM TEUBNERIANA

SEXTI EMPIRICI OPERA

RECENSUIT

HERMANNUS MUTSCHMANN

VOLUMEN II

ADVERSUS DOGMATICOS

LIBROS QUINQUE

(ADV. MATHEM. VII—XI)

CONTINENS

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXIV

Reprint der Originalausgabe von 1914

© BSB B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig, 1984

VLN 294/375/12/84 · LSV 0886

Printed in the German Democratic Republic

Gesamtherstellung: Grafische Werke Zwickau

Bestell-Nr. 666 181 6

06000

PRAEFATIO.

Quod alteri huic volumini libros quinque adversus dogmaticos invitis codicibus tribuimus, cum illos sex, qui contra mathematicos conscripti sunt, quamquam in libris manu scriptis nostros antecedunt, tertio volumini vindicaremus, secuti sumus Immanuelis Bekker egregium exemplum, qui vir doctus in praefatione editionis suae rectum horum librorum ordinem a se restitutum esse iure professus est. Licet enim sententiam suam rationibus fulcire neglexerit, tamen facile concedet, qui hos Sexti libros vel obiter inspexerit, consuetudinem, quae iam ab editione principe increbuit, omnibus his libris titulum 'adversus mathematicos' praefigendi iam ipsis codicum subscriptionibus ut falsam denotari. Neque enim dubium esse potest, quin duo Sexti opera, unum contra philosophiae doctores, alterum adversus liberalium artium magistros, his libris inclusa teneamus, quod ipse Sextus testatur, illud *τὴν σύμ-πασαν τῆς σχεπτικῆς ἀγωγῆς διέξοδον* (p. 596, 4), hoc *τὴν πρὸς τὰ μαθήματα διέξοδον* (p. 761, 25) nuncupans. Deinde cum libri adversus dogmaticos non solum in iis, quibus *οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων* impugnantur, compluries laudentur¹⁾, sed etiam — quod locis similibus, quibus utrumque opus abundat, inter sese comparatis statim tibi obveniet — tamquam doctrinae thesaurus et lautumiae magnum in modum, ne dicam impudenter, in usum vocentur, perspicuum est totam adversus philosophos *πραγματεῖαν* iampridem confectam esse, antequam scriptor ad mathemati-

1) Locos congessit L. Haas, *Über die Schriften des Sextus Empiricus* (Progr. Freisingiae 1883) p. 10 sqq.

corum refutationem se accingeret. Quomodo autem factum sit, ut genuinus librorum ordo in codicum nostrorum communi archetypo¹⁾ perturbaretur, nescimus, nisi sumamus eum qui libros adversus mathematicos primo loco posuit, de vulgaris institutionis cursu cogitavisse et philosophiae doctores demum post liberalium artium magistros impugnari voluisse.

De numero autem librorum Sextianorum adhuc sub iudice lis est. Quid ipse de hac re sentiam, copiosius exsecutus sum in prioris voluminis praefatione (p. XXIII sqq.), ad quae, ne longus sim, te nunc relego: haec enim hodie quoque teneo neque Augusti Nebei (Berl. philol. Wochenschr. 1912 col. 1448) aliorumque virorum doctorum scrupuli dubitationesque me moverunt, ut abscederem a sententia, quam, ut libere fateor, in tali rerum *ισοσθένεια* pro certissima vendere minime audeam. Itaque in titulis singulorum librorum nihil mutavi veritus temere aliquid novare in rebus quasi saeculari consuetudine sacratis, cum terrent vestigia novissimorum quorundam editorum, qui incerta incertis substituunt omnium, qui scriptores ab eis editos aut laudare aut inspicere coguntur, iustissimas exsecrationes in caput suum provocare.

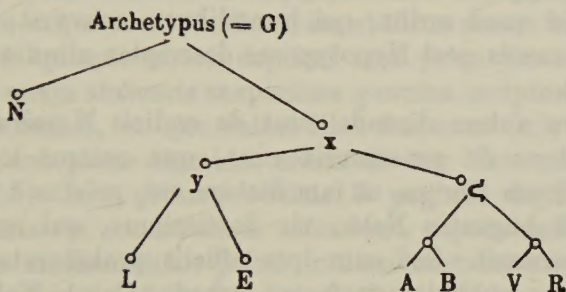
Titulos autem et argumenta, quae codices servaverunt, a Bekkero silentio suppressa denuo in textum reduxi, quamquam ea — aliter quam in Hypotyposibus — a scriptore aliena puto (cf. vol. I p. XII sq.); at tamen lectoribus talia subsidia haud ingrata fore arbitratus sum. In ceteris quoque, quae ad externam editionis speciem pertinent, eisdem atque in primo volumine rationibus usus sum, etsi servandis, quoad fieri poterat, Bekkerianae editionis versibus, non solum officinae egregiae sed mihi quoque Hercules, ut ita dicam, labor subnatus est.

---

1) Nam ordinem nostrorum codicum, in quibus opus adv. mathematicos libros adv. dogmaticos antecedit, iam in archetypo servatum esse infra p. VIII sqq. demonstrabimus.

I. DE RECENSIONE LIBRORUM QUI SUNT ADVERSUS DOGMATICOS.

Iam nova nobis disputatio inchoanda est de Sexti codicibus, utpote quorum condicio et necessitudo statim post Hypotyposes, quae primum in corpore nostro locum obtinent, non leviter commutetur. Nam subito destituti sumus praeclaro Translationis latinae auxilio et codice Monacensi; sed alia haud spernenda recensitionis fundamenta eorum in locum succrescunt, ita ut melius, quam editores qui ante nos fuerunt, scriptoris memoriam enucleare possimus. De quibus ut ipse iudices, ecce stemma codicum, qui libros adversus dogmaticos exhibent.

Codices LEAB in praefatione prioris voluminis descripsi; restat igitur, ut pauca dicam de codicum NVR externa specie et ambitu.

N = Laur. 85, 19 quem librum, olim f a me nuncupatum, nunc Arthurum Kochalsky ¹⁾ secutus malo 'ad Nebei huius codicis optimi investigatoris honorem siglo N ornare'. Est codex chartaceus, formae quartae (24 × 19 cm), omnia Sexti scripta, nec non *διαλέξεις* usque ad verbum *ἐκσίον* continens. Constat ex tribus partibus a diversis manibus exaratis, quarum media s. XIII vel XIV, prima et tertia s. XVI attribuendae sunt. Videtur autem media haec pars, quae iam olim exstiterat, prima et tertia parte suppleta esse. Prima pars, qua Hypotyposes continentur, e codice L, tertia, quae libri adv. ethicos finem (inde a

1) De Sexti Empirici adversus logicos libris quaestiones criticae Diss. Marp. 1911 p. 9¹.

p. 594, 31 Bekk.) et *διαλέξεις* praebet, e codice F¹) descripta est, ita ut nihil novi afferant ad textum constituendum. De media autem parte mox amplius dicendum est.

V = Ven. Marc. 262²) (olim Ve a me nuncupatus) Sexti opera — ommissis Hypotyposibus — et *διαλέξεις* usque ad verbum *ἐπειὸν* continet, fol. 408, membranaceus, formae octavae (21,5 × 14 cm), s. XV ex.

R = Regimontanus 16 b 12 (olim K a me nuncupatus), Veneti Marciani V ambitu specie fide plane gemellus, fol. 274 Sextum et *διαλέξεις* continens, membranaceus, formae octavae (21 × 16,5 cm), s. XV.

E Atque in primis quidem notandum est codicem E iam e librorum deteriorum grege, cui in Hypotyposibus adnumerari debet, plane secedere, quod non alia causa factum esse puto, nisi quod scriba, qui hunc librum exaravit, quibusdam de causis post Hypotyposes descriptas aliud exemplar adhibuit.

N Plura autem dicenda sunt de codicis N mira conditione atque de praestantia eius, qua ceteros longe superat. Quem librum, ut iam dictum est, primus e tenebris protraxit Augustus Nebe, vir doctissimus, qui eum diligenter excussit. Sed cum ipse officiis prohiberetur collationes suas publici iuris facere, schedas Carolo Kalbfleisch tradidit, hic autem Arthuro Kochalsky earum copiam fecit, quibus in dissertatione uteretur. Hanc dissertationem, quam propediem emissum iri iam anno MCMVI rumor ferebat³), diu frustra expectavi, postremo autem, iam desperans me eam unquam visurum esse, anno MCMIX commentationem meam de Sexti codicibus Museo Rhenano tamquam editionis prolegomena inserui. Laurentianum autem obiter tan-

1) De hoc codice vide infra p. XI sq.

2) Hic liber hodie, ni fallor, in bibliotheca Marciana secundum novum ordinem numero 408, apud Zanettium autem (Catalogus Graec. mss. d. Marci Bibliothecae, Venetiis 1740 p. 129) numero 262 insignitur. Atque erat quidem olim, ut inscriptio eius docet, in libris *βησσαρίωνος, τὸ γένος ἑλληνος, τὴν ἀξίαν καρδηνάλεως τοῦ τῶν τουσκλῶν* (sic).

3) Vide H. Diels, *Fragm. d. Vorsokratiker* (ed. alt. Berolini 1907) p. 707 (ad p. 322, 10).

tum inspexeram, cum scirem Arthurum Kochalsky in hoc codice praecipue niti, quo factum est, ut de eo haud recte indicarem. Quo de errore a Carolo Kalbfleisch monitus (cf. Mus. Rhen. 1909 p. 478) librum N annis IX et XI h. s. Florentiis denuo examinavi totumque excussi.

Hunc librum singularem accuratissime descripsit Arthurus Kochalsky (l. l. p. 10 sqq.), de quibus, ne longus sim, summatim rettulisse mihi satis erit. Iam vidisti ex his quae supra exposui, mediam tantum eius partem ad nos facere, ceteras plane neglegi posse. Haec enim pars vetustissima, quamquam a scriba haud indocto¹⁾ festinante calamo²⁾ exarata est, tamen vel ideo magni aestimanda videtur, quod lacunas exemplaris valde mutilati, ex quo descripta est, accurate indicat, ita ut illius veram imaginem in ceteris quoque ab ea exprimi iam prius pro explorato habeas, quam statueris saepissime genuina scriptoris verba, quae in codice, ex quo ceteri libri fluxerunt (x), aut obscurata aut plane ommissa erant, ab hoc libro nobis suppeditari.³⁾ Iam primae codicis N paginae deplorandam exemplaris sui condicionem ostendunt, utpote quibus libri adversus mathematicos primi initium tantum, atque ne id quidem integrum (usque ad p. 613, 14 Bekk.: καὶ) praë-

1) E. g. affero locos quosdam, quibus scriba leviscula quaedam menda ex ingenio sustulisse videtur: p. 207, 13. 221, 18/19. 227, 16/17. 245, 14 e. a. In talibus saepe cum libris deterioribus conspirat, cum LE his quoque in rebus archetypum fidelius secuti esse videantur; cf. p. 239, 7. 248, 26. 252, 19. 315, 31/32. Plura eiusmodi in unaquaque fere pagina ipse deprehendas.

2) Saepissime, ut exemplum afferam, in verborum collocatione suo Marte rem gessisse videtur, ita ut his quidem locis ceteros libros sequi maluerim; cf. p. 205, 22. 212, 1. 226, 13. 227, 18. 229, 16. 232, 16/17. 240, 24. Praeterea cf. p. 199, 6—7. 200, 7. 201, 11. 204, 1. 11. 205, 9. 213, 5. 213, 18. 214, 15. 217, 22. 221, 21/22. 227, 4. 232, 27. 242, 22. 28/29. 245, 20. 251, 25. 361, 13.

3) Cf. e. g. p. 213, 11! 215, 22. 217, 24. 219, 11. 29. 221, 24! 224, 20. 225, 21. 230, 12. 231, 2. 236, 1. 239, 30. 244, 1. 246, 7. 253, 7. 27! 29. 255, 11. 256, 28. 265, 15. 284, 22! 299, 20! 319, 18/19! 464, 29! etc.

beatur.¹⁾ Quae lacunis anxie indicatis descripsit librarius fol. 106 v—114 v, tum post spatium quinque centesimarum talia exhibet:

καὶ

τὸ δὲ ἀληθὲς τῷ πολίτῃ διὰ

μεν

τὸ τὴν   μαστικὴν. τὸ δὲ ἀπλοῦν δυνά

δὲ   ἀλλήλων κεχώριται· ἐπεὶ τὸ μὲν

Deinde pergit textu continuo ἀληθὲς οὐ πάντως ἐπιστήμης εἶχετο κτλ. (p. 198, 26 Bekk.), i. e. subito ad librum primum adversus logicos transsiluit, nam quae ante haec exstant frustula sunt reliquiae verborum inde a p. 198, 23. E quibus perspicui potest, quanta cum subtilitate N etiam externam exemplaris speciem reddiderit. Neque postea desiiit lacunas, quas invenerat²⁾, sive verba et litterae quaedam oblitteratae sive partes foliorum aut folia integra descissa erant, spatiis vacuis indicare, quorum multa ab eo, qui tertiam partem addidit, atque ea quoque ex codice F suppleta sunt. Talia tertiae manus additamenta siglo n indicavi.

Quae cum ita sint, id puto verisimillimum — ne dicam certum — esse, etiam in exemplari codicis nostri eundem librorum ordinem servatum esse, quem in ceteris libris invenimus (cf. p. III sq.). Quod exemplar ceteroquin tabe confectum et male habitum prae ceteris id gravissimum detrimentum tulerat, ut magna pars foliorum statim post initium evelleretur aliove modo interiret, qua lacuna libri adv. mathematicos fere integri (inde a p. 613, 14) et initium libri primi adversus logicos (usque ad p. 198, 23) intercepta sunt. Ultima quoque folia deerant, cum textus a manu N exaratus in litteras ἐππο| (p. 594, 30) subito desinat³⁾;

1) Cf. Kochalsky l. l. p. 12.

2) Cf. e. g. adnotationem criticam ad p. 211, 25 sq. 305, 7. 337, 7. 350, 21—25. 386, 10—21. 420, 9. 422, 29. Alia eiusmodi, quae non pertinent ad rem criticam, in apparatu non enotavi.

3) Iam paulo ante exstabat lacuna maioris ambitus (p. 587, 18—589, 4), quam ipsam quoque explevit manus tertia.

quae sequuntur a manu n in una pagina vacua relicta suppleta sunt (p. 594, 31 | κένταυρον — p. 596, 5 ἀπαρτίζομεν; sequuntur et διαλέξεις usque ad verbum ἐπειόν). Itaque non probo Arthuri Kochalsky sententiam, cum dicat (l. l. p. 13): *codicis f(=N) antiquae partis fontem vel huius fontis fontem compositum fuisse ex duobus peculiaribus codicibus, quorum alter amplexus sit libros adv. logicos, physicos, ethicos postea initio mutilatos, alter libros adv. mathematicos, quorum postea initium tantum et id ipsum corruptum exstabat. Infelici casu ille librarius, qui primum utrumque codicem in unum conflavit, primo libros adv. mathematicos exscripsit, altero loco libros adv. dogmaticos.* Haec et quae insuper ad sententiam suam stabiliendam addit vir doctissimus, mihi quidem videntur speciosius dicta esse quam verius. Neque enim intellego, cur librarius ille fabulosus miserrimas librorum adv. mathematicos reliquias non plane neglexerit, cum has seorsum exstantes invenisset. Praeterea facilius evenire poterat, ut unius libri media pars nonnullaque folia in fine interirent, quam ut duorum codicum initium vel finis mutilaretur. Miroque quodam casu accidisset, ut librarius ille eodem modo Sexti libros ordinaret, quo ceterorum codicum communis fons. Immo vero si codicum necessitudinem spectaveris, id mihi, opinor, concedes et codicis N exemplar et librum x, ex quo ceteri manaverunt codices, quasi coetaneos gemellosque fuisse et — nescimus quidem, quantis exemplaribus interpositis — ad unum eundemque archetypum recedere, qui omnia Sexti opera et διαλέξεις perperam ei addictas continebat. Nam si reputaverimus s. VIII et X Hypotyposes adhuc seorsum circumlatas esse, tales autem libros archetypi nostri et indole et fide plane dissimiles fuisse¹⁾, suspicio orietur temporibus illis, quibus refervescente litterarum antiquarum studio auctores qui aetatem tulerant e longo situ soporeque excitabantur et summa diligentia in nova exemplaria transscribebantur, i. e. inde a saeculo IX usque ad

---

1) Cf. praef. vol. I p. X¹.

saeculum XII¹⁾, exstitisse quendam, qui Sexti curam susciperet et omnia eius scripta dispersa undique conquireret et in unum corpus conflaret, quam 'editionem'²⁾ spero recensione mea recuperatam esse. Quibus perpensis summo cum dolore nobis fatendum est nos Sexti Empirici opera hodie non ea forma tenere, qua ab ipso scriptore limata sunt, sed ex recensione viri cuiusdam docti, sex vel novem saecula post Sextum vigentis, cuius quae fuerint in textu constituendo subsidia rationesque, ignoramus atque ignorabimus.³⁾

L et E De codicibus L et E ipse facile iudicabis; coetanei enim sunt et in libris adv. mathematicos dogmaticosque quasi fratres germani. Cum autem haud raro contra codicum N et deteriorum consensum conspirent, sive in levioribus mendis, quae illi ex archetypo propagaverunt, corrigendis⁴⁾,

---

1) Quae tempora Photii († 891) et Eustathii (s. XII) fere aetatibus circumscribere licet.

2) Similis 'editionis' speciem praebet *πίναξ* codicis Parisini gr. 1962 s. XI, qui ex ampliore exemplari manavit; continebat autem haec editio ut ex tabula illa cognoscimus: 1) Alcinoi *διδασκαλικόν*, 2) Albinii commentariorum in Platonem libros X, 3) Maximi Tyrii *τῶν ἐν τῇ 'Ρώμῃ διαλέξεων τῆς πρώτης ἐπιδημίας* IV, 4) eiusdem *φιλοσοφούμενα* (cf. Mus. Rhen. LXVIII [1913] p. 565sq.). Albinii opus non iam in exemplari suo invenerat Parisini librarius, sed monendum est eum eadem diligentia, qua codicis N librarius usus est, descripsisse quae adhuc exstabant eoque modo *πίνακα* illum nobis servatum esse. Quibus autem rationibus ductus sit, qui illius codicis archetypum confecit, ex indole scriptorum ab eo congestorum perspicitur: corpus quoddam Neoplatonicorum adornare ei in animo erat, ut hac quoque in re cum editore Sexti Empirici merito compareretur.

3) Falsa igitur esse inde cognoscimus, quae Antonius Elter (in programme Bonnensi 1899 p. 13sq.) opinatus est: Cabasilam et Nicophorum Gregoram auctores fuisse, ut Sextus nobis servaretur. Quae sententia, ut taceam de ceteris, sola codicis N aetate redarguitur. Itaque iam ante illos viros, qui extremo aevo Byzantinorum (s. XIV) aetatem agebant, fuerunt, qui Sexto operam impenderent scriptaque eius ab oblivione vindicarent.

4) Cf. p. VII¹.

sive ipsi lapsus quosdam eosdem commerentes¹⁾, ad communem fontem redigendi sunt (y), quem librum una cum deteriorum patre (ς) ex codice x fluxisse consentaneum est. — His nonnulla addere liceat de codice Monacensi 159 (s. XV, ut mihi quidem videtur), quem in dissertatione mea de Sexti codicibus (Mus. Rhen. LXIV [1909] p. 244 sqq.) neglexeram, atque id quidem optimo iure, ut postea cognovi, cum aestate anni h. s. XI hunc librum summa usus liberalitate eorum virorum, qui Bibliothecae Regiae Bavariae praesunt, Berolini accuratius examinasset. Saepe cum codicibus L et E conspirat, ut ipse quoque ex y originem traxisse putandus sit, sed talibus mendis inquinatus est, ut hunc degeneratum nobilissimae stirpis nepotem cito abicerem, praesertim cum ad codicis y imaginem redintegrandam praesto sint libri optimae notae L et E.

In deterioribus quoque cavendum est, ne iusto plus ς progrediamur puerilibusque hominum infimae aetatis commentis adnotationem criticam oneremus, cum satis superque sit codicis ς , ex quo omnes manaverunt, lectiones enucleasse. Hos libros, quorum numerus exstat ὅσα ψάμαθός τε νόμις τε, l. l. p. 277 in stemma quoddam referre studui, tum plura et accuratiora dedit Arthurus Kochalsky (l. l. p. 32). Hic sufficiat monuisse duo eorum agmina secerni posse, quorum alterum ducunt codices A et B, alterum R et V, qui liber ideo tantum prae ceteris nominetur, quod ingentem tulit progeniem parente vitiosiore, inter alios²⁾ Cizensem illum, quo Bekker in editione sua usus est, et codicem, ex quo Gentianus Hervetus versionem suam Latinam confecit.

Deteriorum numero etiam adnumerandus est codex F ^F

---

1) Cf. p. 261, 21/22. 298, 9. 300, 4. 339, 31/32! 387, 13. 442, 11/12. 447, 3. 448, 18. 457, 21. 462, 16! 464, 12. 17. 467, 27. 476, 8! 483, 6. 509, 27. 551, 14. 552, 14. 574, 23. 582, 29a.

2) Inter quos nominandi sunt: Parisini gr. 1965 et 2081, Escorial. T—I—16, Berol. gr. 260 (f. 153r—162r), Mutinensis gr. 236.

(Laurentianus 85, 24 s. XVI, membranaceus, omnia Sexti scripta et *διαλέξεις* usque ad verbum *ἐπιόν* continens), qui Parisini E ob id similis est, quod librarius, qui eum confecit, inter scribendum ad aliud exemplar transiit. Nam Hypotyposes, ut luculentissimis indiciis evincitur, e codice L descriptae sunt pergitque librarius initio primi libri adv. mathematicos eundem librum adhibere inde a p. 599, 1 usque ad p. 601, 6: *διαφωνίαν*; tum subito fontem mutavit, quod non solum lectionum varietate, sed etiam ea re perspicitur, quod novum hic incipit folium (f. 101), cuius prima pagina detrita et inquinata est, ita ut diutius sine tegmine iacuisse videatur. Unde equidem sumpserim has duas partes, antequam in unum volumen colligarentur, seorsum adservatas esse. Eandem autem manum in utraque parte agnoscere mihi videbar, quamquam maluerim peritioribus huius rei iudicium relinquere. Praeterea statuendum est in prioris partis singulis paginis videnos septenos, in alterius tricenos versus exstare, ut hac quoque in re utriusque partis diversitas appareat. Haec ultima pars e libro quodam deteriore fluxit et medium fere locum tenet inter primam (AB) et alteram (RV) huius classis familiam, unde cognoscitur nullius esse pretii, quae tertia manus (n) codicis N ex codice F supplevit.

Haec quae de codicibus exposui quam brevissima esse volui, cum adnotationem criticam iam primitus ita adornavisset, ut vel in unaquaque pagina librorum memoria votiva veluti pateret tabella. Itaque condona mihi, quaeso, lector benevolentissime, si interdum loquacius ibi rem gessisse videar; nam omnia ad propositum illud accommodavi. Editores autem, qui post me erunt, monendos censeo, ut deteriores plane omittant. Nam puto adnotatione mea critica hoc effectum esse, ut luce clarius evadat ad archetypum recuperandum sufficere libros optimae notae NLE.

Codices ipse contuli nisi quod codicis R lectiones e Bekkeri editione recepi; deinde in Laurentiano N insigni Augusti Nebe benevolentia schedis uti poteram, in quibus exstabant quae olim diligenti eius collatione cum editione

Bekkeriana instituta enotaverat vir doctissimus. Haec cum mea collatione iam antea facta singulis locis contuli nonnullaque inde supplevi, quae, ut fit, me fugerant, ita ut audeam spondere hunc textus Sextiani uberrimum fontem iam funditus exhaustum esse. In recensione autem duorum librorum adv. logicos summo cum fructu adhibui, quae Arthurus Kochalsky in dissertationis suae supra (p. V¹) laudatae altera parte (p. 33—58) disseruit, cum omnes novas lectiones, quae his in libris codici N debentur, sub censem vocaret, a quo me interdum recedere nemo mirabitur, cui unquam inter varias lectiones duarum classium sententia ferenda fuerit.

II. DE EDITIONUM IN LIBRIS ADVERSUS DOGMATICOS RATIONE.

De editionibus quoque hic brevis esse possum, cum pauca eis addenda sint, quae in priore volumine (p. XIII sqq.) exsecutus sum.

Ut Hypotyposes ita et libri adv. mathematicos dogmaticosque ante editionem principem Latine impressi sunt, non iam Henrico Stephano ut illae, sed Gentiano Herveto interprete (Parisiis 1569 et eodem anno Antverpiae ex officina Plantina). De libro quem adhibuit in epistula dedicatoria ad Carolum cardinalem Lotharingum missa et operi praefixa ipse Hervetus dicit: *in tua bibliotheca, quae tua benignitate mihi semper patuit, occurrit Sexti Empirici opus adversus Mathematicos, id est adversus eos qui profitentur disciplinas*. Neque dubitari potest, quin hic liber fuerit Marciani V ἀπόγραφον¹) Cizensisque gemellus, quod

Her
vetus

1) Nam ut ceteris in rebus, ita in lacunis quoque mirum in modum conspirant codex V et versio Hervetiana. Uterque enim ommittit, ut exempla afferam:

206, 29 οὐκ — φρονεῖται

236, 14 τοῦ δὲ — 15 στερεμνίου

236, 31 μικρὸν — 32 τοιοντόσχημον

239, 18 καὶ νοῦς

265, 20 τοῦ ἐπιβάλλειν

iam cognovit Fabricius, cum in praefatione dicat: *Cizensem, cui similem plane fuisse comperi illum, ex quo Hervetus versionem suam adornavit.* Cognoscimus igitur textum valde corruptum praesto fuisse viro doctissimo, praesertim cum hic liber longe pluribus mendis et lacunis inquinatus esse videatur quam ipse codex V. Sed multa sagaci iudicio correxit interpres elegantissimus, ut iure tamquam primus praedicandus sit Sexti in libris adv. mathematicos emendator dignusque habeatur, quem una cum Henrico Stephano nominemus.

P. et J
Chouet

Editores Genevenses (1621) eundem librum, quem iam in Hypotyposis typothetae tradiderant, in ceteris quoque Sexti libris adhibere perrexerunt. Quem codicem inter deteriores habendum esse, cum Vesontini gr. 409, codicum A et B gemelli, similis fuisset, in margine autem lectiones haud paucas e Laurentiano L aut cognatissimo quodam libro sumptas praebuisse in primo volumine p. XIVsq. textum Hypotyposeon examinans demonstrare studui. Idem in toto Sexto valere e notis marginalibus eius libri (in editione Bekkeriana siglo X notatis), quas ipsi afferunt editores, perspicimus, utpote quae semper fere cum Laurentiano L congruant.¹⁾ Neque igitur dolendum est hunc

269, 4 ἀντιλαμβανομένην — 5 ὑποκειμένων
286, 6 καὶ — ἡπίστατο

Cf. praeterea p. 263, 14, ubi V omisit verba καὶ εἰ τοῦτο, Hervetus autem ea quoque, quae sequuntur usque ad v. 15 κριτήριον, cum sententia mutilata nullum iam praeberet sensum. Deinde V et Hervetus p. 282, 12 post ἐστὶν collocant enuntiatum ἦν δὲ — ὑποκειμένης, quod in ceteris libris vv. 15—16 exaratur.

1) De his rebus, ut iam l. l. monui, cautius iudicandum est, cum Genevenses in varia lectione proferenda parum distinguant inter ea quae in textu eaque quae in margine invenerant. Eo maius valent ei loci, quibus lectionem quandam singularem afferunt, quae in solo L exstat, ut p. 211, 16 (ποιότητα), 228, 18 (ἐξφραζομένην), 239, 2 (παρὰ pro περὶ ceterorum), 261, 8 (ἐπειδὴ αὐτό), 269, 26 (ἀν δὲ L et ἀν δὲ X pro οὐδὲ ceterorum librorum), 277, 16 (ἀλόγους L et X pro ἀναλόγους ceterorum), 285, 10 (δόκιμον), 330, 20/21 (λαμβάνομενον), 350, 13

codicem intercidisse, eodem fato abreptum quo ceteri eiusmodi libri, qui in typothetarum editionum principum usum exarati erant, deinde, cum e compaginibus soluti essent, opere confecto ut inutiles abiciebantur.¹⁾

J. A. Fabricius (1718) in libris adv. mathematicos dogmaticosque Saviliano et Vratislaviensi codicibus addidit Cizensem, ex quo nullum ei fructum redundasse nemo mirabitur. Savilianus quoque, quem ipse non contulerat, sed ex collatione Ioannis Hudson, atque ea quidem imperfecta, ut videtur, tantum noverat, nullius fere pretii erat, ita ut ex solo Vratislaviensi, Laurentiani L ἀπογράφῳ, notitia classis γ ad eum perveniret, cum cetera eius subsidia classis ζ tantum imaginem refingere paterentur. Accedit, quod

Fabri-
cius

(κατασκευάζεσθαι), 431, 11 (νοήσεως), 474, 21 (πέραςμα), 511, 21/22 (συνίστασθαι), 512, 19 (χρόνον), 523, 24 (διέφθειρεν), 585, 16 (τοιαύτη), 595, 11 (ἀλλ'). — p. 279, 22 ὁμολογητέον ceterorum librorum in ὁμολογήτωσαν mutavit L, quod X correxit in ὁμολογείτωσαν, unde perspicitur virum Graece doctum hanc collationem instaurasse. Sed alia quoque inter marginalia exstabant, quae pro coniecturis eiusdem viri docti habenda sunt, ut p. 253, 29 (εὐωδιάζεσθαι), 355, 29 (διὰ pro διότι codicum), 406, 7/8 (προστρέπονται), 577, 3 (ἐκλύεται, quod nunc in codice N legimus, pro ἐκκλύεται). Nonnullae lectiones, quas Genevenses sine adnotatione in textum receperunt, sine dubio ex L originem traxerunt, ut p. 532, 19 τελείται (pro ἀποτελείται), 544, 21 οὐδὲ (pro οὐδέν), 557, 15 περιγενομένην (pro περιγινομένην) et aliae multae, cum in nullo alio libro nisi in L occurrant.

1) Quo fit, ut tales libri nusquam inveniantur veluti e. g. manuscriptum illud, quo Henricus Stephanus ad Maximi Tyrii editionem usus est (cf. Mus. Rhen. LXVIII [1913] p. 579¹). Quam late patuerit haec in libris manuscriptis editorum principum socordia, ex uberrimis notitiis litterariis cognoscitur, quas diligenter collegit Hermannus Schultz in dissertatione: Zur Nebenüberlieferung der Hesiodscholien (Nachr. der K. Gesellsch. d. Wissensch. zu Göttingen 1913, Philologisch-historische Klasse) p. 261. Unum exstare eiusmodi exemplar idem vir doctus monuit (Pauly-Wissowa, Realencyclopaedie VIII 2 col. 1318): Venetum Marcianum gr. 622 s. XV Hesychii lexicon continentem, quem librum Musurus editor princeps (1514) typothetis tradiderat.

Vratislaviensis p. 365, 5 in verbum ἀπόδειξιν desinit, ita ut mira videatur viri doctissimi sententia, qui quamquam, ut ipse fatetur, de aliis codicibus compererat, tamen confisus sit in textu Sextiano pauca superesse quae emendatione indigerent. — Neque Bekkerus multum ad recensionem contulit, cum codicibus illis Regimontanum adderet, Veneti, ex quo Cizensis fluxit, gemellum et parum ab hoc libro diversum, spretis codicibus Monacensibus Venetis Florentinis, quos a se inspectos, sed statim de manibus depositos esse ipse confessus est.

Com-
menta-
tiones
criticae Post Bekkeri editionem de emendatione librorum adv. dogmaticos hi viri docti meriti sunt¹⁾:

A. Nauck, Zu Sextus Empiricus Philol. IV (1849) p. 199 sqq.
L. Kayser, Zu Sextus Empiricus Mus. Rhen. VII (1850) p. 161 sqq.
O. Apelt, Zu S. E. Mus. Rhen. XXXIX (1884) p. 27 sqq.

Nonnulla obiter protulerunt Ed. Zeller in Historia philosophiae Graecae, P. Natorp, Forschungen zur Geschichte des Erkenntnisproblems im Altertum (Berolini 1884) et Rud. Hirzel, Untersuchungen zu Ciceros philos. Schriften (Lipsiae 1877—83), deinde ii viri docti, qui fragmenta auctorum a Sexto laudatorum ediderunt, quos suis locis nominavimus. De Ludovici Kayser emendationibus manu scriptis, quas Alfredo Holder debeo, eadem dicenda sunt, quae iam in priore volumine p. XVII exposui. Plurimum autem ad emendationem nuperrime contulerunt Arthurus Kochalsky l. l. p. 59—94 et Vernerus Heintz, quorum prior largam in libros adv. logicos coniectaneorum profudit messem, aliis autem locis traditam lectionem a ceterorum coniecturis vindicavit, alter — quem ob ipsum Sextum primum mihi enotuisse, deinde amicum factum esse gaudeo — felici ingenio summaque doctrina textum Sextianum unaquaque fere pagina sanavit. Qui vir doctus iam antea commenta sua mecum communicaverat, deinde, cum in plagulis purgandis sollertissimum se praeberet so-

---

1) Cf. praeterea vol. I p. XVII.

cium, innumerabiles fere addidit in marginibus coniecturas, quarum in textum recepi, quae certae, in adnotationem — quoad per spatii angustias fieri poterat —, quae probabiles videbantur. De quibus speramus mox ipsum disputaturum esse virum doctissimum. Nec minus de Sexto meritis est Alexander Rüstow vir amicissimus, qui ipse quoque, cum plagulas mecum corrigendi taediosum suscepisset munus, non solum consiliis optimis me adiuvit, sed etiam inter legendum scriptoris verba passim emendavit.

In calce addere liceat, quae post prioris voluminis editionem mihi innotuerunt coniecturas virorum doctorum aut additamenta ad Hypotyposeon textum spectantia, quae partim debeo censurae huius voluminis, quam egit Augustus Nebe in ephemeride Berl. phil. Wochenschrift 1912 col. 1443 sqq., partim litteris Verner Heintz, Guilelmi Verner Jaeger, Arthuri Kochalsky, Alexandri Rüstow aut nova afferentium aut de veteribus monentium; nonnulla ipse addidi, in quibus dies diem docuerat.

- p. 11, 23 *ὡς ἔντετα γῆς* add. Kochalsky coll. Lactant. Instit. div. VII 7, 9
 p. 17, 11 iam ante Ottonem Apelt *ἀναποδείκτω* restituit Prantl, Gesch. der Logik I p. 475 (Nebe l. l.)
 p. 18, 10 *ὁμῶς* Wendland: *ὁλῶς* G
 ad p. 20, 10 *Ἄνδρων* — 11 *ποτόν* laudandum erat Aristot. fragm. 103 Rose
 p. 21, 15 iam ante me *κατὰ δύναμιν* del. Zimmermann (cf. Nebe l. l.)
 p. 42, 3 sqq. nunc legit A. Rüstow: *παραλαμβάνουσιν ἀντὶ [πύσματος] τοῦ 'οὐ' τὸ 'τί' μᾶλλον τόδε ἢ τόδε', τὸ 'τί' <πύσμα> παραλαμβάνοντες νῦν ἀντὶ αἰτίας, ἔν' ἢ κτλ.*
 p. 42, 10 *πυνθάνομαι* — *ποιητήν* adscribendum erat Aristoph. Ran. 1008
 p. 45, 23 *ἐξητασμένῳ* pro *ζητουμένῳ* Heintz dubit.
 p. 58 editionis meae inter textum et apparatus scribendum est adv. dogm. I 166—189 (pro: adv. dogm. II)
 p. 58, 24 *λέγειν* defend. Heintz
 p. 66, 28/29 *ταύτου* pro *αὐτοῦ* Zimmermann sec. Fabricii versionem (*de eodem*)
 p. 71, 22 cf. p. 259, 5
 p. 77, 18 *καὶ* pro *ἥ* Heintz coll. p. 293, 29
 p. 78, 1 in textu scribendum: *εἰ <μὲν> γὰρ*

- p. 79, 30 ὄθεν — 38 λήγοντος del. Natorp
- p. 82, 25 φῶς ἄρα ἔστιν· 'εἴπερ et 26 φῶς ἔστιν· 'καὶ ἡμέρα κτλ.
Rüstow
- p. 82, 30 ἀκολουθεῖ G: ἀκολουθεῖν δεῖ Zimmermann
- p. 88, 5 sic interpungendum est: ταύτῃ 'ἡμέρα ἔστι, καὶ εἰ
ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν' ἀκολουθεῖ κτλ.
- p. 88, 7 εἰ ante Alexandrum Rüstow del. Zimmermann
- p. 88, 7 nunc post φῶς ἔστιν prius codicum ME lectione in
textum recepta add. Rüstow: ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς
ἄρα ἔστιν.
- p. 88, 15 φῶς ἔστιν· <ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν.>
Rüstow
- p. 89, 7 σοι <θεῶν> scribendum coll. p. 355, 16. 356, 19
- p. 90, 27 ὄντος pro ἐντός Heintz coll. p. 93, 22. 28. 100, 29 e. a.
- p. 95, 9 τρώπων τῶν pro πρώτων Heintz dubit. coll. p. 103, 2 sq.
- p. 95, 17 post Ἀντιπάτρου scribendum: (fr. 28 Arn.)
- p. 96, 30 <τῶν> ἐπὶ μέρους Heintz coll. p. 371, 29
- p. 101, 10 sq. sic interpungendum esse optime monet Heintz:
τιθεμένου. μὴ μαχομένου δὲ τοῦ 'οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις' τῷ
'ἔστιν ἀπόδειξις' οὐδὲ κτλ.
- p. 103, 5/6 τοῦ <ὅτι ἡμέρας οὐσης> φῶς ἔστι, Heintz
- p. 103, 32 οὐχὶ Rüstow coll. p. 104, 3. 306, 17—22: οὐχ G
- p. 109, 17 sq. <ὧν> τὰ εἶδη τοῖα ἢ τοιά ἔστιν, τούτων κτλ.
Heintz coll. p. 244, 18
- p. 109, 25 πέρας <τ'> Pappenheim: nunc scripserim γένος <ἔστιν,
εἰ δὲ μηδὲ τὸ γένος>, πέρας vel similia
- p. 109, 27 καὶ prius GT: ἔκαστον Bekk. dubit. coll. v. 33, quod
nunc recipiendum puto
- p. 110, 5 μήτε ante ζῶον transp. Zimmermann
- p. 110, 11 <δυνάμει> γραμματικὸς Pappenheim
- p. 110, 19 εἰ <τό 'τι'> Heintz delete τι, quod post σῶμα addidi
- p. 116, 6 λέγουσι γοῦν (Posidonius cf. Diocl. ap. Diog. Laert.
VII 62): hoc addendum esse recte monuit Rüstow
- p. 120, 9 αὐτῷ <ὡς θεῷ> Heintz coll. v. 7
- p. 126, 24 a Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικός (fr. 63^b Voss): sic recte
Rüstow
- p. 133, 3 scribendum erat: Tim. p. 27 D (non Theaetet. p. 152 E)
- p. 159, 1 ἀπορίαι pro ἀτοπῆαι Heintz dubit. (cf. ad p. 397, 28)
- p. 162, 12 in apparatu addendum: at cf. ad p. 553, 9
- p. 167, 12 δείκνυσθαι pro δεικνύναι Heintz coll. p. 565, 12
- p. 177, 32 ἀπὸ fort. delendum
- p. 178, 24 in apparatu post ποιούμενον addendum: cf. p. 398, 25
- p. 179, 23/24 συνεχῶς καὶ add. A. Nebe me secutus, delete τὸ
quod insuper addidi
- p. 181, 32 sqq.: ἀλλ' εἰ μὲν, καθὼς ὅν ἔστιν, <ἔστι> διδασκόν, <οὐ-
δὲν ἀδίδακτον> τῶν ὄντων ἔσται Heintz coll. adv. dogm. V 222

- p. 183, 10 τὰ θεωρήματα pro θεωρημα Heintz
p. 185, 31 κακὸν cum GT legit et ἀγαθοῦ pro κακοῦ scribit
Heintz (cf. ad p. 587, 14)
p. 187, 19 δυνάμενον pro δυναμένων Heintz secundum Fabricii
versionem.

Deinde p. 7, 31. 26, 29. 49, 30. 50, 29. 62, 29a. 93, 22 Graecorum librorum lectionem contra Translationem latinam, quam secutus eram, tenet Augustus Nebe vir doctissimus.

Scr. Regimonti Borussorum pridie Cal. Febr. a. h. s. XIV.

HERMANNUS MUTSCHMANN.

ΣΕΞΤΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ
ΠΡΟΣ ΔΟΓΜΑΤΙΚΟΥΣ
Α Β Γ Δ Ε

(= ADV. MATH. VII—XI)

Conspectus siglorum.

a: Codices.

N = Laur. 85, 19 s. XIII.

L = Laur. 85, 11 s. XV.

E = Paris. 1964 s. XV.

A = Paris. 1963 s. XVI.

B = Berol. Phill. 1518 s. XVI. } = 5

V = Ven. Marc. 262 s. XV.

R = Regimont. 16^b 12.

G = codices omnes.

b: Editiones.

Gen. = Petri et Jacobi Chouetorum Genevae 1621.

Fabr. = J. A. Fabricii Lipsiae 1718.

Bekk. = Immanuelis Bekker Berolini 1842.

〈ΠΡΟΣ ΛΟΓΙΚΟΤΣ Α'〉

191 Ὁ μὲν καθόλου τῆς σκεπτικῆς δυνάμεως χαρακτηρ μετὰ
τῆς προσηκούσης ἐξεργασίας ὑποδέδεικται, τὰ μὲν προηγου-
μένως τὰ δὲ καὶ κατὰ διορισμὸν τῶν παρακειμένων
φιλοσοφῶν ἐκτυπωθεῖς (Hyp. I 210sqq.)· ἀπολείπεται
5 δὲ ἐξῆς καὶ τὴν ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος αὐτοῦ χρῆσιν διδάσκειν
εἰς τὸ μῆτε ἰδίᾳ περὶ τῶν πραγμάτων σκεπτομένους μῆτε τοῖς
δογματικοῖς ἀνταίροντας ῥαδίως προπλῖπτειν. ἀλλ' ἐπεὶ ποι- 2
κίλον τι χρῆμα φιλοσοφία, δεήσει πρὸς τὸ κατὰ τάξιν καὶ
ὁδῶ ζητεῖν ἕκαστον ὀλίγα περὶ τῶν ταύτης μερῶν διαλαβεῖν.
10 αὐτίκα γὰρ οἱ μὲν μονομερῇ δοκοῦσιν αὐτὴν ὑποτεθεῖσθαι,
οἱ δὲ διμερῇ, τινὲς δὲ τριμερῇ, καὶ τῶν ἔν μέρους ὑποστησα-
μένων οἱ μὲν τὸ φυσικόν, οἱ δὲ τὸ ἡθικόν, ἄλλοι δὲ τὸ λο-
γικὸν ὑπεστήσαντο, καὶ ὡσαύτως τῶν κατὰ δυάδα διαιρούν- 3
των οἱ μὲν εἰς τὸ φυσικὸν καὶ τὸ λογικὸν διείλον, οἱ δὲ εἰς
15 τὸ φυσικὸν καὶ ἡθικόν, οἱ δὲ εἰς τὸ λογικὸν καὶ ἡθικόν·
οἱ μὲν γὰρ εἰς τρία διαιροῦντες συμφώνως εἰς τὸ φυσικόν 4
καὶ λογικὸν καὶ ἡθικὸν διηρῆκασιν. φυσικὸν μὲν οὖν 5
μόνον ὑπεστήσαντο μέρος Θαλῆς τε καὶ Ἀναξιμένης καὶ
Ἀναξίμανδρος, Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Παρμενίδης καὶ
20 Ἡράκλειτος, ὧν Θαλῆς μὲν καὶ Ἀναξιμένης καὶ Ἀναξί-
μανδρος κατὰ πάντας καὶ ἀναμφιλέκτως, ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς
καὶ Παρμενίδης ἔτι δὲ Ἡράκλειτος οὐ κατὰ πάντας.
Ἐμπεδοκλέα μὲν γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης (fr. 65 Rose) φησὶ 6
πρῶτον ῥητορικὴν κενινηκέναι, ἧς ἀντίστροφον
25 εἶναι τὴν διαλεκτικὴν (Rhet. 1354a 1), τουτέστιν ἰσό-
στροφον, διὰ τὸ περὶ τὴν αὐτὴν ὕλην στρέφεσθαι, ὥς καὶ

Titulum addidi (cf. ad p. 289, 1). Codd. praebent: τῶν κατὰ
σέξτον πρὸς τοὺς λογικοὺς τῶν δύο τὸ πρῶτον: ~ περὶ φιλοσο-
φίας καὶ (περὶ 5) κριτηρίον 4 φιλοσοφῶν Bekk.: φιλοσό-
φων G 11 ὑπονοσησάμενων AB 14 καὶ λογικόν E

ἀντίθεον ὁ ποιητὴς ἔφη τὸν Ὀδυσσεά, ὅπερ ἦν ἰσόθεον· 192
 7 Παρμενίδης δὲ οὐκ ἂν δόξαι τῆς διαλεκτικῆς ἀπέλως ἔχειν,
 ἐπεὶ περ πάλιν Ἀριστοτέλης (ib.) τὸν γνώριμον αὐτοῦ
 Ζήνωνα διαλεκτικῆς ἀρχηγὸν ὑπείληφεν. ἐζητεῖτο δὲ
 καὶ περὶ Ἡρακλείτου, εἰ μὴ μόνον φυσικός ἐστιν ἀλλὰ καὶ 8
 8 ἡθικός φιλόσοφος. πλὴν οἱ μὲν τοῦ φυσικοῦ μέρους προ-
 στάντες εἰσὶν οἷδε, τοῦ δὲ ἡθικοῦ μόνου ἐπεμελεῖτο Σωκράτης
 κατὰ γε τοὺς ἄλλους αὐτοῦ γνωρίμους, εἶγε καὶ ὁ Ξενοφῶν
 ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι (I 1, 11 sqq.) ῥητῶς φησιν
 ἀπαρνεῖσθαι αὐτὸν τὸ φυσικὸν ὥς ὑπὲρ ἡμᾶς καθε- 9
 στηκὸς καὶ μόνον σχολάζειν τῷ ἡθικῷ ὥς πρὸς ἡμᾶς 10
 ὄντι. τοιοῦτον δ' αὐτὸν οἶδε καὶ ὁ Τίμων, ἐν οἷς φησιν
 (fr. 25 Diels)

11 a

ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινεν <ὁ> λαξόος, ἐννομολέσχης,
 τουτέστιν ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὴν ἡθικὴν θεωρίαν· διὸ
 καὶ ἐννομολέσχης προσέθηκεν, ἅτε τοῦ ἡθικοῦ μέρους ὄν-
 9 τος τοῦ περὶ νόμων διαλέγεσθαι. ὁ μὲν γὰρ Πλάτων 15
 παντὸς μέρους φιλοσοφίας αὐτῷ μεταδίδωσιν, τοῦ μὲν λο-
 γικοῦ παρόσον περὶ ὄρων καὶ διαιρέσεων καὶ ἐτυμολογίας
 παρεισῆκται ζητῶν, ἅπερ ἐστὶ λογικά, τοῦ δὲ ἡθικοῦ ὅτι
 10 περὶ ἀρετῆς καὶ πολιτείας καὶ νόμων διασκέπτεται, τοῦ
 δὲ φυσικοῦ ὅτι καὶ περὶ κόσμου τι καὶ περὶ ζωογονίας καὶ 20
 ψυχῆς πεφιλοσόφηκεν. ἔνθεν καὶ ὁ Τίμων (fr. 62 Diels)
 αἰτιᾶται τὸν Πλάτωνα ἐπὶ τῷ οὕτω καλλωπίζειν τὸν Σωκράτην
 πολλοῖς μαθήμασιν· “ἢ γάρ, φησί, τὸν οὐκ ἐθέλοντα μεῖ-
 11 ναι ἡθολόγον”. δοκοῦσι δὲ κατὰ τινὰς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Κυ-
 ρήνης μόνον ἀσπάζεσθαι τὸ ἡθικὸν μέρος, παραπέμπειν δὲ 25
 τὸ φυσικὸν καὶ τὸ λογικὸν ὥς μηδὲν πρὸς τὸ εὐδαιμόνως
 βιοῦν συνεργοῦντα. καίτοι περιτρέπεσθαι τούτους ἐνιοὶ νε-
 νομίκασιν ἐξ ὧν τὸ ἡθικὸν διαιροῦσιν εἰς τε τὸν περὶ
 τῶν αἰρετῶν καὶ φευκτῶν <τόπον> καὶ εἰς τὸν περὶ
 τῶν παθῶν καὶ ἔτι εἰς τὸν περὶ τῶν πράξεων καὶ ἥδη 30

7 μόνου Gen.: μόνος G 10 καθεστηκώς BV μόνον LE:
 μόνος 5 11 δ' αὐτὸν LE: αὐτὸν 5 12 ἀπέκλινεν ὁ λαξόος
 Meineke: ἀπέκλινε λαξόος G 17 ὄρον L 26/27 εὐδαιμο-
 νοῦν συν. E 29 τόπον add. Bekk. sec. Fabricii versionem

192

τὸν περὶ τῶν αἰτίων καὶ τελευταῖον εἰς τὸν περὶ τῶν
 123 πίστεων· ἐν τούτοις γὰρ ὁ περὶ αἰτίων τόπος, φασίν, ἐκ τοῦ
 φυσικοῦ μέρους ἐτύγχανεν, ὁ δὲ περὶ πίστεων <ἐκ> τοῦ λογι-
 κοῦ. καὶ Ἀρίστων δὲ ὁ Χῖος (fr. 356 Arn.) οὐ μόνον, ὥς 12
 φασι, παρητεῖτο τὴν τε φυσικὴν καὶ λογικὴν θεωρίαν διὰ τὸ
 5 ἀνωφελὲς καὶ πρὸς κακοῦ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ
 καὶ τοῦ ἡθικοῦ τόπους τινὰς συμπεριέγραφεν, καθάπερ τὸν
 τε παραινετικὸν καὶ τὸν ὑποθετικὸν τόπον· τούτους γὰρ εἰς
 τίτθας καὶ παιδαγωγοὺς πίπτειν, ἀρκεῖν δὲ πρὸς τὸ μακα-
 ρίως βιῶναι τὸν οἰκειοῦντα μὲν πρὸς ἀρετὴν λόγον, ἀπαλλο-
 10 τριοῦντα δὲ κακίας, κατατρέχοντα δὲ τῶν μεταξὺ τούτων,
 περὶ ἃ οἱ πολλοὶ πτοηθέντες κακοδαίμονοῦσιν. ἐπὶ δὲ 13
 τὸ λογικὸν κατηνέχθησαν μέρος οἱ περὶ Πανθοίδην καὶ
 Ἀλεξῖνον καὶ Εὐβουλίδην καὶ Βρύσωνα, Διονυσό-
 δωρόν τε καὶ Εὐθύδημον [Θούριοι, ὧν μέμνηται καὶ ὁ
 15 Πλάτων ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ]. τῶν δὲ διμερῇ τὴν φιλοσοφίαν 14
 ὑποστησαμένων Ξενοφάνης μὲν ὁ Κολοφώνιος τὸ φυσι-
 κὸν ἅμα καὶ λογικόν, ὥς φασί τινες, μετήρχετο, Ἀρχέλαος
 δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ φυσικὸν καὶ ἡθικόν· μεθ' οὗ τινες καὶ
 τὸν Ἐπίκουρον τάττουσιν ὥς [καὶ] τὴν λογικὴν θεωρίαν
 20 ἐκβάλλοντα. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἳ φασι μὴ κοινῶς αὐτὸν τὴν 15
 λογικὴν παρητῆσθαι, μόνην δὲ τὴν τῶν Στωικῶν, ὥστε
 δυνάμει τριμερῇ πάλιν ἀπολείπειν τὴν φιλοσοφίαν. ἀνα-
 φέρεται δὲ ὑπὸ τινων δόξα, καθὼ καὶ ὁ Σωτίων μεμαρτύ-
 ρηκεν, εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Κυρήνης ὥς λέγοντας ἡθικόν τι
 25 καὶ λογικὸν φιλοσοφίας εἶναι μέρος. πλὴν οὗτοι μὲν 16
 ἔλλιπῶς ἀνεστράφθαι δοκοῦσιν, ἐντελέστερον δὲ παρὰ τού-
 τους οἱ εἰπόντες τῆς φιλοσοφίας τὸ μὲν τι εἶναι φυσικόν
 τὸ δὲ ἡθικόν τὸ δὲ λογικόν· ὧν δυνάμει μὲν Πλάτων
 ἐστὶν ἀρχηγός, περὶ πολλῶν μὲν φυσικῶν, [περὶ] πολλῶν
 30 δὲ ἡθικῶν, οὐκ ὀλίγων δὲ λογικῶν διαλεχθεὶς· ῥητότατα

1 ἐκ add. Bekk. 3 δὲ om. 5 5 φιλοσοφοῦσιν LE: φιλο-
 σόφοις 5 6 τρόπους E 8 τίτθασον L ἀρκεῖν Bekk.:
 ἀρκεῖσθαι G 11 ἐπὶ E 5 cf. p. 127, 30. 290, 9: περὶ L
 12 λογικὸν <μόνον> Kayser 18 βρύσωνα 5 14/15 del. Bekk.
 19 καὶ deleti: καὶ <αὐτὸν> Bekk. dubit.: καὶ <τούτον> Kayser
 20 εἰσιν Bekk. dubit. 29 περὶ del. Bekk.

- δὲ οἱ περὶ τὸν Ξενοκράτη καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, ἔτι 194
- 17 δὲ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἔχονται τῆσδε τῆς διαιρέσεως. ἔνθεν
 <οὐκ> ἀπιθάνως ὁμοιοῦσι τὴν φιλοσοφίαν παγκάρπῳ ἁλωῇ,
 ἵνα τῇ μὲν ὑψηλότητι τῶν φυτῶν εἰκάσῃται τὸ φυσικόν, τῷ
 δὲ νοστίμῳ τῶν καρπῶν τὸ ἡθικόν, τῇ δὲ ὀχυρότητι τῶν 5
- 18 τειχῶν τὸ λογικόν. οἱ δὲ ὥφ' φασιν αὐτὴν εἶναι παραπλή-
 σιον· ἐώκει γὰρ τῇ μὲν λεκίθῳ, ἣν τινες νεοττὸν ὑπάρ-
 χειν λέγουσι, τὰ ἡθικά, τῷ δὲ λευκῷ, ὃ δὴ τροφή
 ἐστὶ τῆς λεκίθου, τὰ φυσικά, τῷ δὲ ἑξωθεν ὀστρακώδει τὰ
- 19 λογικά. ὁ δὲ Ποσειδώνιος (p. 40 Bake), ἐπεὶ τὰ μὲν μέρη 10
 τῆς φιλοσοφίας ἀχώριστά ἐστιν ἀλλήλων, τὰ δὲ φυτὰ τῶν
 καρπῶν ἕτερα θεωρεῖται καὶ τὰ τεῖχη τῶν φυτῶν κεχώρισται,
 ζώῳ μᾶλλον εἰκάζειν ἡξίον τὴν φιλοσοφίαν, αἷματι
 μὲν καὶ σαρκὶ τὸ φυσικόν, ὀστέοις δὲ καὶ νεύροις
 τὸ λογικόν, ψυχῇ δὲ τὸ ἡθικόν. 15
- 20 Ἀλλὰ γὰρ τριμεροῦς οὕσης τῆς φιλοσοφίας οἱ μὲν
 πρῶτον μέρος τάττουσι τὸ φυσικόν, ἐπεὶ καὶ χρόνῳ μὲν
 πρεσβυτάτη ἐστὶν ἡ περὶ τὴν φυσικὴν πραγματεία ὥς καὶ
 μέχρι νῦν τοὺς πρώτους φιλοσοφῆσαντας φυσικοὺς καλεῖ-
 σθαι, τάξει δέ, ὅτι πρῶτον ἀρμόττει περὶ τῶν ὅλων δια- 20
 λαβεῖν καὶ τότε περὶ τῶν ἐπ' εἶδους καὶ τάνθρωπου σκέ-
- 21 πτεσθαι. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἡθικῶν κατήρξαντο ὥς αναγ-
 καιοτέρων καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἐπισπώντων, καθὼ καὶ ὁ
 Σωκράτης παρήγγελλε μὴδὲν ἄλλο ζητεῖν εἰ μὴ (δ 392)
 ὅτι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. 25
- 22 οἱ δὲ Ἐπικούρειοι ἀπὸ τῶν λογικῶν εἰσβάλλουσιν· τὰ
 γὰρ κανονικὰ πρῶτον ἐπιθεωροῦσιν, περὶ τε ἐναργῶν καὶ
 ἀδήλων καὶ τῶν τούτοις ἀκολουθῶν ποιοῦνται τὴν ὑφή-
 γησιν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (fr. II 44 Arn.) καὶ αὐτοὶ
 ἄρχην μὲν φασὶ τὰ λογικά, δευτερεύειν δὲ τὰ ἡθικά, τελευταῖα 30
- 23 δὲ τετάχθαι τὰ φυσικά. πρῶτον γὰρ δεῖν κατησφαλίσθαι τὸν 195

1 Ξενοκράτην 5 2/3 ἔνθεν οὐκ scr. coll. p. 208, 20: ἐνθένθεν
 LR: ἐνθένδε EABV (οὐκ iam add. codex Genevensium in mrgne;
 prob. Kayser coll. Diog. Laert. VII 1, 39) 3 ἐπιθάνως Mena-
 gius: πιθάνως Bekk. dubit. 7 λεκύθῳ V 9 λεκύθου V 28 πρὸς
 del. Kayser ἐπισπώντων Kayser coll. Aesch. Pers. 477: ἐπιστάν-
 των E 5: ἐπιστῶτων L: ἐπειγόντων Bekk. 1 δεῖν Gen.: δεῖ G

195

νοῦν εἰς δυσέκκρουστον τῶν παραδιδομένων φυλακὴν, ὀχυρω-
κὸν δὲ εἶναι τῆς διανοίας τὸν διαλεκτικὸν τόπον· δεύτερον δὲ
ὑπογράφειν τὴν ἡθικὴν θεωρίαν πρὸς βελτίωσιν τῶν ἡθῶν.
5 ἀκίνδυνος γὰρ ἡ παραδοχὴ ταύτης ἐπὶ προϋποκειμένη τῇ
λογικῇ δυνάμει· τελευταίαν δὲ ἐπάγειν τὴν φυσικὴν θεω-
ρίαν· θειότερα γὰρ ἔστι καὶ βαθυτέρας δεῖται τῆς ἐπι-
στάσεως.

Ταῦτα μὲν καὶ οὗτοι· ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν ἀκριβὲς ἐν 24
10 τῷ πράγματι τὰ νῦν οὐ σκεπτόμεθα, ἐκεῖνο δὲ φαμεν ὡς
εἴπερ ἐν παντὶ μέρει φιλοσοφίας ζητητέον ἔστι τὰληθές,
πρὸ παντὸς δεῖ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς τρόπους τῆς τοῦτου
διαγνώσεως ἔχειν πιστούς. ὁ δὲ γε λογικὸς τόπος τὴν περὶ
τῶν κριτηρίων καὶ τῶν ἀποδείξεων θεωρίαν περιεῖχεν·
15 ἀπὸ τοῦτου ἄρα ποιητέον ἐστὶν ἡμῖν τὴν ἀρχήν. καὶ ἵνα 25
εὐέφοδος γένηται πρὸς τοὺς δογματικούς ἢ ζήτησις, ἐπεὶ
τὰ μὲν ἐναργῆ διὰ κριτηρίου τινὸς αὐτόθεν γνωρίζεσθαι
δοκεῖ, τὰ δὲ ἄδηλα διὰ σημείων καὶ ἀποδείξεων κατὰ τὴν
ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν ἐξιχνεύεσθαι, τάξει σκεπτώ-
20 μεθα πρῶτον περὶ τοῦ εἰ ἔστι τι κριτήριον τῶν αὐτό-
θεν κατ' αἰσθησιν ἢ διάνοιαν προσπιπτόντων, τὸ δὲ μετὰ
τοῦτο περὶ τοῦ εἰ ἔστι σημειωτικὸς ἢ ἀποδεικτικὸς τῶν
ἀδῆλων τρόπος. οἴμαι γὰρ ὡς τούτων ἀναιρεθέντων οὐδε- 26
μία ἔτι καταλειφθήσεται ζήτησις περὶ τοῦ δεῖν ἐπέχειν ἅτε
25 μῆτε ἐν τοῖς προφανέσι μῆτε ἐν τοῖς συνεσκιασμένοις εὐ-
ρισκομένου τινὸς ἀληθοῦς. ἀρχέτω οὖν ὁ περὶ τοῦ κριτη-
ρίου λόγος, ἐπεὶ καὶ πάντων τῶν τῆς καταλήψεως τρόπων
περιληπτικὸς εἶναι δοκεῖ.

εἰ ἔστι κριτήριο ἀληθείας

Ἡ περὶ κριτηρίου ζήτησις οὐ μόνον διὰ τὸ φύσει 27
30 φιλάληθες ζῶον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὰς
γενικωτάτας τῆς φιλοσοφίας αἰρέσεις περὶ τῶν κυριωτάτων
βραβεύειν, πᾶσιν ἔστι περιμάχης. ἡ γὰρ τὸ μέγα καὶ

9 μὲν LE: δὲ 5 20 πρῶτον <μὲν> Bekk. at cf. p. 298, 24.
354, 20 o. a. (cf. Kochalsky l. l. p 75) 21 προσπιπτόντων AB:
προπιπτ. LEVR 22. an ἔστι <τις>? 28 περιληπτικὸς LE:
περιεκτικὸς 5 29 <τοῦ> κριτ. 5

σεμνὸν τῶν δογματικῶν αὐχμημα ἀναιρεῖσθαι ἄρδην δεήσει, 190
 μηδενὸς εὐρίσκομένου κανόνος τῆς κατ' ἀλήθειαν τῶν
 πραγμάτων ὑπάρξεως, ἢ ἀνάπαλιν ὥς προπετεῖς ἐλέγχεσθαι
 τοὺς σκεπτικούς καὶ τῆς κοινῆς πίστεως κατατολμήσαντας,
 εἰὰ φανηταί τι τὸ δυνάμενον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας 5
 κατάληψιν ὁδηγεῖν. καὶ γὰρ σχέτλιον, εἰ τὰ μὲν ἐκτὸς
 κριτήρια μετὰ πάσης σπουδῆς ἀναζητήσομεν, οἷον κα-
 νόνας καὶ διαβήτας σταθμῖα τε καὶ τρυτάνας, τὸ δὲ ἐν
 ἡμῖν καὶ τούτων αὐτῶν δοκιμαστικὸν εἶναι δοκοῦν πα-
 28 ρήσομεν. τάξει τοίνυν ὥς ἂν περὶ τῶν ὅλων οὐσης τῆς 10
 σκέψεως ἀναλαβόντες, ἐπεὶ δύο μέρη ἐμφέρεται τῇ προτά-
 σει, τό τε κριτήριο καὶ ἡ ἀλήθεια, ἐν μέρει τὸν περὶ
 ἑκατέρου τούτων λόγον ποιησόμεθα, καὶ ὅτε μὲν ἐξηγητι-
 κῶς ὑποδεικνύντες, ποσαχῶς λέγεται τὸ κριτήριο καὶ ἡ
 ἀλήθεια, καὶ τίνα ποτὲ κατὰ τοὺς δογματικούς εἶχε φύσιν, 15
 ὅτε δὲ καὶ ἀπορητικώτερον σκεπτόμενοι, εἰ δύναται τι τού-
 των ὑπάρχειν.

περὶ κριτηρίου

29 Αὐτίκα τοίνυν τὸ κριτήριο (ἀρκτεόν γὰρ ἀπὸ τού-
 του) λέγεται πρῶτον μὲν διχῶς, καθ' ἓνα μὲν τρόπον ὃ
 προσέχοντες τὰ μὲν ποιοῦμεν τὰ δὲ οὐδαμῶς, καθ' ἕτερον 10
 δὲ ὃ προσέχοντες τὰ μὲν ὑπάρχειν φαμέν τὰ δὲ μὴ
 ὑπάρχειν καὶ ταυτὶ μὲν ἀληθῆ καθεστάναι ταυτὶ δὲ ψευδῇ
 ὧν τὸ μὲν πρότερον ἐν τοῖς περὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς
 30 (Hyp. I 21—24) ἐξεθέμεθα· κατ' ἀνάγκην γὰρ ἔδει τὸν ἀπο-
 ρητικῶς φιλοσοφοῦντα, μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀνενέργητον ὄντα 15
 καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον πράξεσιν ἄπρακτον, ἔχειν τι κριτήριο
 αἰρέσεως ἅμα καὶ φυγῆς, τουτέστι τὸ φαινόμενον, καθὼς
 καὶ ὁ Τίμων (fr. 69 Diels) μεμαρτύρηκεν εἰπὼν

ἀλλὰ τὸ φαινόμενον πάντῃ σθένει, οὐπερ ἂν ἔλθῃ.

29 ~ Hyp. II 14.

9 δοκοῦν om. 5 12 ἐν μέρει — 15 ἀλήθεια om. E 18 ἑκα-
 τέρον Bekk.: ἑκατέρων G 19 πρῶτον μὲν Olearius: πρώτως
 ἢ G 29 πάντῃ Bekk. (cf. Diog. Laert. IX 105 Galen. VIII
 p. 781 Kühn): παντὶ G οἷσιν Bekk. dubit.

196

30 τὸ δ' ἕτερον, λέγω δὲ τὸ τῆς ὑπάρξεως καὶ περὶ οὗ 31
 197 τὰ νῦν σκεπτόμεθα, λέγεσθαι δοκεῖ τριχῶς, κοινῶς τε καὶ
 ἰδίως καὶ ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν γὰρ πᾶν μέτρον καταλή-
 ψεως, καθ' ὃ σημαίνονμενον καὶ τὰ φυσικὰ κριτήρια ταύ-
 της ἡξίωται τῆς προσηγορίας, οἷον ὄρασις ἀκοή γεῦσις·
 5 ἰδίως δὲ πᾶν μέτρον καταλήψεως τεχνικόν, καθ' ὃ πῆχυν 32
 μὲν καὶ ζυγὸν καὶ κανόνα καὶ διαβήτην εἵποι τις ἂν κρι-
 τήρια, παρόσον ἐστὶ τεχνικά, τὴν δὲ ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοὴν
 καὶ καθόλου τὰ λοιπὰ κοινὰ τῶν αἰσθητηρίων, φυσικὴν
 ἔχοντα τὴν κατασκευὴν, οὐδαμῶς· ἰδιαίτατα δὲ πᾶν μέ- 33
 10 τρον καταλήψεως ἀδήλου πράγματος, καθ' ὃ τὰ μὲν βιω-
 τικά οὐκέτι λέγεται κριτήρια, μόνα δὲ τὰ λογικὰ καὶ ἅπερ
 οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων παρεισάγουσι πρὸς τὴν τῆς
 ἀληθείας εὗρεσιν. πολλαχῶς δὴ λεγομένου τοῦ κριτηρίου, 34
 πρόκειται πάλιν τὸ σκέπτεσθαι προηγουμένως μὲν περὶ
 15 τοῦ λογικοῦ καὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις θρυλουμένου, κατ' ἐπα-
 κολούθημα δὲ καὶ περὶ ἐκάστου τῶν κατὰ τὸν βίον. πά- 35
 ρεστι μέντοι καὶ τὸ λογικὸν τοῦτο ὑποδιαίρεισθαι, λέγον-
 τας τὸ μὲν τι εἶναι κριτήριον ὡς ὑφ' οὗ, τὸ δὲ ὡς δι' οὗ,
 τὸ δὲ ὡς προσβολὴ καὶ σχέσις. ὑφ' οὗ μὲν ὡς ἄνθρωπος,
 20 δι' οὗ δὲ ὡς αἰσθησις, τὸ δὲ τρίτον ὡς ἡ προσβολὴ τῆς
 φαντασίας. ὃν γὰρ τρόπον ἐν τῇ τῶν βαρέων καὶ κούφων 36
 ἐξετάσει τρία ἐστὶ κριτήρια, ὅ τε ζυγοστάτης καὶ ὁ ζυγὸς
 καὶ ἡ τοῦ ζυγοῦ θέσις, τούτων δὲ ὁ μὲν ζυγοστάτης κρι-
 τήριον ἦν τὸ ὑφ' οὗ, ὁ δὲ ζυγὸς τὸ δι' οὗ, ἡ δὲ θέσις τοῦ
 25 ζυγοῦ ὡς σχέσις, καὶ πάλιν ὃν τρόπον πρὸς τὴν τῶν εὐ-
 θειῶν καὶ στρεβλῶν διάκρισιν τεχνίτου τε καὶ κανόνος καὶ

31—35 Hyp. II 15—16.

30 τὸ Kochalsky: περὶ G: <τὸ> περὶ Bekk. καὶ del.
 Kochalsky 9 ἰδιαίτατα scripsi coll. v. 2 p. 59, 32. 60, 2:
 ἰδιαίτερον G 10 καταλήψεως <τεχνικόν> Heintz 13 πρὸς
 LE: εἰς 5 18 εὗρεσιν G (at κρίσιν p. 60, 5 legitur) 19 προ-
 βολὴ 5 προσβολὴ καὶ σχέσις G: προσβολὴν καὶ σχέσιν Kayser
 προσβολὴ — 21 φαντασίας del. Bekk., qui unum καθ' ὃ scribi
 iubet coll. § 261. Sed ipsum Sextum titubasse collatis inter
 se locis plane perspicitur 20 προσβολὴ <καὶ σχέσις> Kayser
 21 τρόπον om. V

τῆς τούτου προσβολῆς ἐστὶ χρεῖα, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἐν
 φιλοσοφίᾳ πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν διάγνωσιν
 37 δεόμεθα τῶν προειρημένων ἡμῶν τριῶν κριτηρίων, καὶ
 ἔοικε τῷ μὲν ζυγοστάτῃ ἢ τέκτονι ὁ ἄνθρωπος, ὅφ' οὗ 30
 γίνεταί ἡ κρίσις, τῷ δὲ ζυγῷ καὶ κανόνι ἡ αἰσθησις καὶ ἡ
 διάνοια, δι' ἧς γίνεταί τὰ τῆς κρίσεως, τῇ δὲ σχέσει τῶν
 προειρημένων ὀργάνων ἡ προσβολὴ τῆς φαντασίας, καθ' ἣν 198
 ὁ ἄνθρωπος ἐπιβάλλεται κρίνειν. ἀλλὰ περὶ μὲν κριτηρίου
 ταῦτα ἀναγκαῖον ἦν ἐπὶ τοῦ παρόντος προλαβεῖν.

περὶ ἀληθείας

38 Τὴν δὲ ἀλήθειαν οἶονταί τινες, καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ
 τῆς Στοᾶς (fr. II 132 Arn.), διαφέρειν ἀληθοῦς κατὰ 5
 τρεῖς τρόπους, οὐσίᾳ τε καὶ συστάσει καὶ δυνάμει,
 οὐσίᾳ μὲν παρόσον ἢ μὲν ἀλήθεια σῶμά ἐστι, τὸ δὲ
 ἀληθὲς ἀσώματον ὑπῆρχεν. καὶ εἰκότως, φασίν· του-
 τί μὲν γὰρ ἀξιώμά ἐστι, τὸ δὲ ἀξίωμα λεκτόν, τὸ δὲ
 λεκτόν ἀσώματον. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀλήθεια σῶμά ἐστι 10
 παρόσον ἐπιστήμη πάντων ἀληθῶν ἀποφαντικῇ δο-
 39 κεῖ τυγχάνειν, πᾶσα δὲ ἐπιστήμη πῶς ἔχον ἐστὶν
 ἡγεμονικόν, ὥσπερ καὶ ἡ πῶς ἔχουσα χεῖρ πυγμῇ
 νοεῖται· τὸ δὲ ἡγεμονικὸν σῶμα κατὰ τούτους ὑπῆρ-
 χεν· τοίνυν καὶ ἡ ἀλήθεια κατὰ γένος ἔσται σωμα- 15
 40 τική. συστάσει δὲ καθόσον τὸ μὲν ἀληθὲς ὥς μο- 15a
 νοειδὲς τι καὶ ἀπλοῦν τὴν φύσιν νενόηται, οἶον ἐπὶ
 τοῦ παρόντος τὸ "ἡμέρα ἔστιν" καὶ τὸ "ἐγὼ διαλέ-
 γομαι", ἡ δὲ ἀλήθεια ὥς ἂν ἐπιστήμη καθεστῆκυῖα
 τοῦναντίον συστηματικῇ τε καὶ πλειόνων ἄθροισμα
 41 τυγχάνειν ὑπείληπται. ὃ οὖν λόγῳ ἕτερόν τί ἐστὶν ὁ 20
 δῆμος καὶ ἕτερον ὁ πολίτης, καὶ δῆμος μὲν τὸ ἐκ πολ-
 λῶν πολιτῶν ἄθροισμα, πολίτης δὲ ὁ εἷς, τῷ αὐτῷ λό-
 γῳ διενήνοχεν (ἢ) ἀλήθεια τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ὁμοίω-
 ται ἡ μὲν ἀλήθεια τῷ δήμῳ, τὸ δὲ ἀληθὲς τῷ πολίτῃ,

38—42 ~ Hyp. II 81—83.

2 ἐπιβάλλεται G (at ἐπιβάλλει p. 60, 11 legitur) 23 ἡ
 add. Bekk. 24 inde a τὸ incipit N!

198

25 διὰ τὸ τὴν μὲν εἶναι συστηματικὴν, τὸ δὲ ἀπλοῦν.
 δυνάμει δὲ ταῦτα ἀλλήλων κεχώρισται, ἐπεὶ τὸ μὲν 42
 ἀληθὲς οὐ πάντως ἐπιστήμης εἵχeto (καὶ γὰρ ὁ φαῦ-
 λος καὶ ὁ νήπιος καὶ ὁ μεμηνὼς λέγει μὲν ποτὲ τι
 ἀληθές, οὐκ ἔχει δὲ ἐπιστήμην ἀληθοῦς), ἡ δὲ ἀλή-
 29^aθεια κατ' ἐπιστήμην θεωρεῖται. ὅθεν καὶ ὁ ἔχων
 30 ταύτην σοφός ἐστιν (ἐπιστήμην γὰρ εἶχεν ἀληθῶν)
 καὶ οὐποτε ψεύδεται, καὶ ψεῦδος λέγει, διὰ τὸ μὴ
 ἀπὸ κακῆς ἀλλ' ἀπὸ ἀστείας αὐτὸ διαθέσεως προφέ-
 ρεσθαι. καθὰ γὰρ ὁ περὶ τῆς τοῦ κάμνοντος σωτη- 43
 109^aρίας ψεῦδος τι λέγων ἰατρός, καὶ ἐπαγγελλόμενός τι
 δώσειν μὴ διδοὺς δέ, ψεῦδος μὲν τι λέγει, οὐ ψεύδε-
 ται δέ (πρὸς γὰρ τὴν τοῦ ἐπιστατουμένου σωτηρίαν
 αὐτῷ τὸ τοιοῦτο λαμβάνει τὴν ἀναφοράν), καὶ ὥς οἱ
 5 ἄριστοι τῶν στρατηγῶν πρὸς εὐθυμίαν τῶν ὑποτατ-
 5^aτομένων αὐτοῖς στρατιωτῶν πολλάκις ἐπιστολὰς ἀπὸ
 συμμαχίδων πόλεων πλασάμενοι ψεῦδος μὲν τι λέ-
 γουσιν, οὐ ψεύδονται δὲ διὰ τὸ μὴ ἀπὸ πονηρᾶς
 γνώμης τοῦτο ποιεῖν, καὶ ὃν τρόπον γραμματικὸς 44
 10 σολοικισμοῦ τιθεῖς ὑπόδειγμα σολοικισμὸν <μὲν>
 10 προφέρειται, οὐ σολοικίζει δέ (οὐ γὰρ παρὰ ἀπειρίαν
 τοῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦτο πάσχει), ὥδε καὶ ὁ σοφός,
 τουτέστιν ὁ τὴν τοῦ ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἔχων, ἐρεῖ
 μὲν ποτε ψεῦδος, ψεύσεται δὲ οὐδέποτε διὰ τὸ μὴ
 15 ἔχειν τὴν γνώμην ψεύδει συγκατατιθεμένην. ὅτι 45
 14^a γὰρ, φασίν, ἀπὸ τῆς διαθέσεως καὶ οὐκ ἀπὸ ψιλῆς
 15 τῆς προφορᾶς κριτέον ἐστὶ τὸν ψευδόμενον, πάρεστι
 μαθεῖν ἐκ τῶν τεθησομένων ὑποδειγμάτων. τυμβω-
 ρύχος γὰρ λέγεται καὶ ὁ ἐπὶ τῷ σκυλεύειν τοὺς νε-
 κροὺς τοῦτο πράττων καὶ ὁ τύμβους τοῖς νεκροῖς
 ὀρύττων· ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος κολάζεται ὥς ἀπὸ κακῆς

32 προσφέρεσθαι N 4/5 ὁ ἄριστος N 5^a αὐτῷ N 6 πλα-
 σάμενοι LE: πλασάμενος N: παρασκευασάμενοι 5 (cf. Kochalsky
 l. l. p. 338q) 6/7 λέγει N 7 ψεύδεται N 9 μὲν add. Bekk.
 18 ψεύδεται 5 15 τῆς om. N προφορᾶς N τὸν L N (comp.
 scr.): τὸ E5

διαθέσεως τοῦτο πράσσων, ὁ δὲ δεύτερος καὶ μισθὸν 20
λαμβάνει τῆς ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἀντικειμένην αἰ-
τίαν. προφανὲς τοίνυν ἐστίν, ὅτι καὶ τὸ ψεῦδος λέ-
γειν τοῦ ψεύδεσθαι κατὰ πολὺ διενήνοχεν, ἢ τὸ μὲν
ἀπὸ ἀστείας γίνεται γνώμης, τὸ δὲ ψεύδεσθαι ἀπὸ
πονηρᾶς.

- 46 Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἀληθείας κατὰ τινὰς προαποδόν- 25
τες ἀκολουθῶς καὶ τὴν γενομένην τοῖς δογματικοῖς φιλο-
σόφοις διάστασιν περὶ τοῦ κριτηρίου σκοπῶμεν· ἀνάγκη
γὰρ ἐστὶ ζητοῦντας περὶ τῆς τούτου ὑπάρξεως συνεπιθεω-
47 ρεῖν καὶ ὅ τι ἐστίν. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ποικίλαι διαιρέ-
σεις φέρονται κατὰ τὸν τόπον· ἀλλ' ἡμῖν ἀπόχρη πρὸς 30
τὸ παρὸν λέγειν, ὅτι οἱ μὲν ἀνείλον τὸ κριτήριον, οἱ δὲ
ἀπέλιπον. καὶ τῶν ἀπολιπόντων τρεῖς αἱ ἀνωτάτω γεγό-
νασι στάσεις· οἱ μὲν γὰρ ἐν λόγῳ τοῦτο ἀπέλιπον, οἱ δὲ 300
48 ἐν ταῖς ἀλόγοις ἐναργείαις, οἱ δὲ ἐν ἀμφοτέροις. καὶ δὴ
ἀνείλον μὲν αὐτὸ Ξενοφάνης τε ὁ Κολοφώνιος καὶ Ξενιά-
δης ὁ Κορίνθιος καὶ Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης καὶ Πρωταγό-
ρας καὶ Διονυσόδωρος, πρὸς δὲ τούτοις Γοργίας ὁ Λεον- 5
τῖνος καὶ Μητροδωρος ὁ Χῖος καὶ Ἀνάξαρχος ὁ εὐδαιμο-
νικὸς καὶ Μόνιμος ὁ κύων. [ἐν τούτοις δὲ εἰσι καὶ οἱ
49 ἀπὸ τῆς σκέψεως.] ὧν Ξενοφάνης μὲν κατὰ τινὰς εἰπὼν
πάντα ἀκατάληπτα ἐπὶ ταύτης ἔσται τῆς φορᾶς, ἐν οἷς
γράφει (B 34 Diels)

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὐτις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων·
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν,
αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

46—53 ~ Hyp. II 17—18.

22 ψεῦδος Bekk.: ψευδές G 23 μὲν <καὶ> Arnim dubit.
29/30 αἰρέσεις Kayser coll. p. 172, 19. 222, 5. 30 τόπον N
(cf. p. 296, 12. 549, 31): τρόπον LE 5 1 γὰρ om. N ἀπέ-
λειπον N 2 ἐναργείαις Heintz coll. p. 234, 30. 247, 31: ἐνεργ-
γείαις G 5 <Εὐθύδημος καὶ> Διον. Kayser coll. p. 203, 26
5/6 ὁ λεοντίνος LEVR: ὁ λεκτίνος N: φλιοντίνος B: λεον-
τίνος A 7 Μόνιμος LE 5: διογένης N 7—8 delevi coll.
p. 60, 21 8 κατὰ τινὰς εἰπὼν NLE: εἰπὼν κ. τ. 5 9 ἔσται
LEAR et N (corr. ex ἔσται): ἔσται BV 11 οἶδεν NA

200

15 διὰ τούτων γὰρ σαφὲς μὲν ἔοικε λέγειν τὰληθῆς καὶ τὸ 50
γνώριμον, καθὸ καὶ λέγεται (Euripid. Phoen. 469)

ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφην,

ἄνδρα δὲ τὸν ἄνθρωπον, τῷ εἰδικῷ καταχρώμενος ἀντὶ
τοῦ γένους· εἶδος γὰρ ἀνθρώπου καθέστηκεν ὁ ἀνὴρ.
20 σύνηθες δ' ἐστὶ τούτῳ χρῆσθαι τῷ τρόπῳ τῆς φράσεως
καὶ Ἰπποκράτει, ὅταν λέγῃ (aphorism. VII 43) "γυνὴ ἀμ-
φιδέξιος οὐ γίνεταί", τουτέστι θήλεια ἐν τοῖς δεξιοῖς μέ-
ρεσι τῆς μήτρας οὐ συνίσταται. ἀμφὶ θεῶν δὲ ὑποδειγματικῶς
περὶ τινος τῶν ἀδήλων, δόκον δὲ τὴν δόκησιν καὶ τὴν δόξαν.
25 ὥστε τοιοῦτον εἶναι κατὰ ἐξάπλωσιν τὸ ἴπ' αὐτοῦ λεγόμενον 51
„τὸ μὲν οὖν ἀληθές καὶ γνώριμον οὐθεὶς ἀνθρώπος οἶδε, τό
γε ἐν τοῖς ἀδήλοις πράγμασιν· κἂν γὰρ ἐκ τύχης ἐπιβάλλῃ
τούτῳ, ὅμως οὐκ οἶδεν ὅτι ἐπιβέβληκεν αὐτῷ, ἀλλ' οἶεται
καὶ δοκεῖ“. ὥσπερ γὰρ εἰ ἐν ζοφερῷ οἰκῆματι καὶ πολλὰ 52
30 ἔχοντι κειμήλια ὑποθοίμεθά τινας χρυσοὺς ζητοῦντας, ὑπο-
πείσεται διότι ἕκαστος μὲν τούτων λαβόμενός τινος τῶν
301 ἐν τῷ οἰκῆματι κειμένων οἴησεται τοῦ χρυσοῦ δεδράχθαι,
οὐδεὶς δὲ αὐτῶν ἔσται πεπεισμένος ὅτι τῷ χρυσῷ περιέ-
πεσε, κἂν μάλιστα τύχῃ τούτῳ περιπεπτωκώς, ὥδε καὶ εἰς
τουτοῦν τὸν κόσμον ὥσπερ τινὰ μέγαν οἶκον παρῆλθε
5 πληθος φιλοσόφων ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν, ἧς τὸν
λαβόμενον εἰκὸς ἐστὶν ἀπιστεῖν ὅτι εὐστόχησεν.

Οὗτος μὲν δὴ οὐ φησιν εἶναι κριτήριον ἀληθείας διὰ
τὸ μηδὲν εἶναι καταληπτὸν ἐν τῇ φύσει τῶν ζητουμένων.
Ξενιάδης δὲ ὁ Κορίνθιος, οὗ καὶ Δημόκριτος μέμνηται, 53
10 πάντ' εἰπὼν ψευδῆ, καὶ πᾶσαν φαντασίαν καὶ δόξαν
ψεύδεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πᾶν τὸ γινόμενον
γίνεσθαι, καὶ εἰς τὸ μὴ ὄν πᾶν τὸ φθειρόμενον φθεί-
ρεσθαι, δυνάμει τῆς αὐτῆς ἔχεται τῷ Ξενοφάνει στάσεως.
μὴ ὄντος γὰρ τινος ἀληθοῦς κατὰ διαφορὰν τοῦ ψεύδους, 54
15 ἀλλὰ πάντων ψευδῶν ὄντων καὶ διὰ τοῦτο ἀκαταλήπτων, οὐδὲ

24 <ὡς> περὶ Kayser 29 εἰ E ex corr.: οἱ NL 5 31 ὅτι
Kayser coll. p. 501, 23 τούτῳ N 8 τύχῃ E 5: τύχοι NL
(cf. ad p. 239, 29. 298, 6) 11 γεννώμενον N

διακριτικόν τι τούτων ἔσται κριτήριον. τὸ δ' ὅτι πάντα ἔστι ψευδῆ καὶ διὰ τοῦτο ἀκατάληπτα, δείκνυνται ἐκ τῆς τῶν αἰσθήσεων διαβολῆς· εἰ γὰρ τὸ ἐπαναβεβηκὸς κριτήριον πάντων τῶν πραγμάτων ἔστι ψευδές, ἐξ ἀνάγκης καὶ πάντα ἔστι ψευδῆ. τὸ δέ γε ἐπαναβεβηκὸς κριτήριον πάντων τῶν 20 πραγμάτων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις, καὶ δείκνυνται ψευδεῖς· πάντα ἄρα τὰ πράγματά ἐστι ψευδῆ.

- 56 Καὶ Ἀνάχαρσις, ὡς φασίν, ὁ Σκύθης πάσης τέχνης τὴν κριτικὴν κατὰληψιν ἀναιρεῖ, σφόδρα τε ἐπιτιμᾷ τοῖς Ἕλλησι ταύτην ἀπολείπουσιν· τίς γάρ ἐστι, φησὶν, ὁ 25 κρίνων τι τεχνικῶς; ἄρα γε ὁ ἰδιώτης ἢ ὁ τεχνίτης; ἀλλ' ἰδιώτην μὲν οὐκ ἂν εἴποιμεν· πεπῆρωται γὰρ πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν τεχνικῶν ἰδιωμάτων, καὶ ὡς οὔτε τυφλὸς λαμβάνει τὰ τῆς δράσεως ἔργα οὔτε κωφὸς τὰ τῆς ἀκοῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ ἄτεχνος ὀξυωπεῖ 30 πρὸς τὴν κατὰληψιν τοῦ τεχνικῶς ἀποτελεσθέντος, ἐπεὶ τοι ἔαν καὶ τούτῳ μαρτυρῶμεν τὴν τιнос πράγματος τεχνικοῦ κρίσιν, οὐ διοίσει τῆς τέχνης ἢ ἀτεχνία, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον· ὥστε οὐχ ὁ ἰδιώτης ἔστι κρι- 302
- 56 τῆς τῶν τεχνικῶν ἰδιωμάτων. λείπεται ἄρα λέγειν τὸν τεχνίτην· ὁ πάλιν ἐστὶν ἀπίθανον. ἦτοι γὰρ ὁ ὁμόζηλος τὸν ὁμόζηλον ἢ ὁ ἀνομόζηλος τὸν ἑτερόζηλον κρίνει. ἀλλ' ὁ ἑτερόζηλος οὐχ οἷός τέ ἐστι κρίνειν 5 τὸν ἑτερόζηλον· τῆς γὰρ ἰδίας τέχνης ἐστὶν ἐπιγνώ-
- 57 μων, πρὸς δὲ τὴν ἄλλοτριάν ἰδιώτης καθέστηκεν. καὶ μὴν οὐδὲ <ὁ> ὁμόζηλος τὸν ὁμόζηλον δύναται δοκιμάζειν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἐζητοῦμεν, τίς ἐστὶν ὁ τούτους κρίνων ἐν μιᾷ δυνάμει τὸ ὅσον ἐπὶ τῇ αὐτῇ 10 τέχνῃ καθεστῶτας. ἄλλως τε, εἴπερ οὗτος ἐκεῖνον κρίνει, γενήσεται τὸ αὐτὸ κρίνόν τε καὶ κρίνόμενον
- 58 πιστόν τε καὶ ἄπιστον· ἢ μὲν γὰρ ὁμόζηλός ἐστιν ὁ

17 post ἀκατάληπτα s iterant e vv. 15/16 οὐδὲ διακριτικὸν τούτων ἔσται κριτήριον 19 καὶ <αὐτὰ> πάντα Jaeger dubit. πάντα <τὰ πράγματα> Kochalsky coll. vv. 18/19. 20/21. 22 at cf. v. 16 21 αἱ om. NAB 22 ἄρα <καὶ> τὰ N, quod defendit Kochalsky coll. v. 19 25 ταύτην Gen.: ταύτης G 5 <οὐ> κρίνει s 5 κρίνει — 6 ἑτερόζηλον N in margne, ubi fere evanuit 8 ὁ add. Gen.

202

ἕτερος τῷ κρινομένῳ, κρινόμενος καὶ αὐτὸς ἄπιστος
 14 ἔσται, ἣ δὲ κρίνει, πιστὸς γενήσεται. οὐ δυνατὸν δὲ
 15 τὸ αὐτὸ καὶ κρῖνον καὶ κρινόμενον καὶ πιστὸν καὶ
 ἄπιστον ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα ἔστι τις ὁ κρίνων τεχνι-
 κῶς. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ κριτήριον· τῶν γὰρ κριτη- 59
 ρίων τὰ μὲν ἔστι τεχνικά τὰ δὲ ἰδιωτικά, οὔτε δὲ τὰ
 ἰδιωτικά κρίνει, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἰδιώτης, οὔτε τὰ τε-
 20 χνικά, ὥσπερ οὐδὲ ὁ τεχνίτης, διὰ τὰς ἔμπροσθεν εἰ-
 ρημέναις αἰτίας. τοίνυν οὐδὲν ἔστι κριτήριον.

Καὶ Πρωταγόραν δὲ τὸν Ἀβδηρίτην ἐγκατέλεξάν τι- 60
 νες τῷ χορῷ τῶν ἀναιρούντων τὸ κριτήριον φιλοσόφων,
 ἐπεὶ φησι πάσας τὰς φαντασίας καὶ τὰς δόξας ἀληθεῖς
 15 ὑπάρχειν καὶ τῶν πρὸς τι εἶναι τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ πᾶν
 τὸ φανέν· ἣ δόξαν τινὶ εὐθέως πρὸς ἐκείνον ὑπάρχειν.
 ἔναρχόμενος γοῦν τῶν Καταβαλλόντων ἀνεφώνησε (B 1
 Diels) „πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ἄνθρωπος,
 τῶν μὲν ὄντων ὥς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὥς οὐκ 61
 30 ἔστιν“. καὶ μαρτυρεῖν φαίνεται τούτῳ ὁ ἀντικείμενος λόγος.
 εἰ γὰρ φήσῃ [σοί] τις μὴ πάντων τῶν πραγμάτων κριτήριον
 εἶναι τὸν ἄνθρωπον, βεβαιώσει τὸ πάντων τῶν πραγμάτων κρι-
 203 τήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον· αὐτὸς γὰρ ὁ τοῦτο λέγων ἄνθρω-
 πὸς ἔστιν, καὶ <κριτήριον> τὸ ὥς πρὸς αὐτὸν τιθεὶς φαινόμε-
 νον ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸ τοῦτο τῶν ὥς πρὸς αὐτὸν φαινομένων
 ὑπάρχειν. ὅθεν καὶ ὁ μεμνηὼς τῶν ἐν μανίᾳ φαινομένων πιστόν
 5 ἔστι κριτήριον, καὶ ὁ κοιμώμενος τῶν ἐν ὕπνῳ καὶ ὁ νήπιος
 τῶν ἐν νηπιότητι καὶ ὁ γεγηρακὼς τῶν ἐν γήρᾳ προσπι-
 πτόντων. οὐκ ἔστι δὲ οἰκεῖον ἀπὸ τῶν διαφερουσῶν περι- 62
 στάσεων τὰς διαφόρους περιστάσεις ἀθετεῖν, τουτέστιν
 ἀπὸ μὲν τῶν ἐν τῷ σωφρονεῖν ὑποπιπτόντων τὰ ἐν τῷ
 10 μεμνηέναι φαινόμενα, ἀπὸ δὲ τῶν ὕπαρ τὰ κατὰ τοὺς
 ὕπνους, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν γήρᾳ τὰ ἐν νηπιότητι. ὥς γὰρ
 αὐτὰ ἐκείνοις οὐ φαίνεται, οὕτως καὶ ἀνάπαλιν τὰ τούτοις

14 τῷ κρινομένῳ Bekk.: τῶν κρινομένων G 19 οὐδὲ om. S
 οὔτε<δὲ> τὰ N 22 ἀβδηρίτην: ἀβδηρίτην NLE 31 φήσῃ NEVR:
 φύσῃ LAB σοί del. Bekk. 32 βεβ. — 1 ἄνθρωπον om. NE
 2 κριτήριον add. Jaeger 7 δὲ Gen.: τὸ G (τὶ E) οἰκεῖον aptum
 (cf. p. 318, 19) 11/12 ὥς γὰρ τὰ ἐκείνοις <προσπίπτοντα τούτοις>
 οὐ Kochalsky; maluerim mutare τούτοις (v. 12) cum ἐκείνοις (v. 18)

- 63 φαινόμενα ἐκείνοις οὐ προσπίπτει. διόπερ εἰ ὅτι ὁ μεμηνώς ἢ ὁ κοιμώμενος ἐν ποιᾷ διαθήσει θεωρεῖται, οὐκ ἔστι βέβαιος τῶν φαινομένων αὐτῷ κριτής, ἐπεὶ καὶ ὁ σωφρο- 15 νῶν καὶ ὁ ἐργηγορῶς ἐν ποιᾷ καθέστηκε διαθήσει, πάλιν οὐκ ἔσται πιστὸς πρὸς τὴν διάγνωσιν τῶν ὑποπιπτόντων αὐτῷ. μηδενὸς οὖν χωρὶς περιστάσεως λαμβανομένου, ἐκάστῳ πιστευτέον <...> τῶν κατὰ τὴν οἰκείαν περίστασιν
- 64 λαμβανομένων. καὶ τούτῳ δὴ κινεῖσθαι τινὲς ὑπενόησαν τὸ 20 κριτήριον, ἐπεὶπερ τουτὶ μὲν τῶν καθ' αὐτὰ ὑποκειμένων δοκιμαστικὸν εἶναι βούλεται, τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους διοριστικὸν ὑπάρχειν, ὁ δὲ προειρημένος ἀνὴρ οὔτε καθ' αὐτό τι ὑπάρχον οὔτε ψεῦδος ἀπολέλοιπεν. τοιοῦτοι δὲ γε- 25 γονέναι λέγονται καὶ οἱ περὶ τὸν Εὐθύδημον καὶ Διονυσίου- 25 σόδωρον· τῶν γὰρ πρὸς τι καὶ οὔτοι τό τε ὄν καὶ τὸ ἀληθὲς ἀπολελοίπασιν.
- 65 Γοργίας δὲ ὁ Λεοντῖνος ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν τάγματος ὑπῆρχε τοῖς ἀνηροκόσι τὸ κριτήριον, οὐ κατὰ τὴν ὁμοίαν δὲ ἐπιβολὴν τοῖς περὶ τὸν Πρωταγόραν. ἐν γὰρ τῷ ἐπι- 30 γραφομένῳ Περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ Περὶ φύσεως (B 3 Diels) τρία κατὰ τὸ ἐξῆς κεφάλαια κατασκευάζει, ἐν μὲν καὶ πρῶτον ὅτι οὐδὲν ἔστιν, δεύτερον ὅτι εἰ καὶ 204 ἔστιν, ἀκατάληπτον ἀνθρώπῳ, τρίτον ὅτι εἰ καὶ καταληπτόν, ἀλλὰ τοί γε ἀνέξοιστον καὶ ἀνερμή- 35 νευτον τῷ πέλας. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔστιν, ἐπιλογίζεται τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ γὰρ ἔστι<τι>, ἦτοι τὸ ὄν ἔστιν ἢ τὸ μὴ ὄν, ἢ 5 καὶ τὸ ὄν ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ ὄν ἔστιν, ὥς παραστήσει, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὥς παραμυθήσεται, οὔτε τὸ ὄν καὶ <τὸ>
- 67 μὴ ὄν, ὥς καὶ τοῦτο διδάξει. οὐκ ἄρα ἔστι τι. καὶ δὴ τὸ μὲν μὴ ὄν οὐκ ἔστιν. εἰ γὰρ τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἔσται τε ἅμα καὶ οὐκ ἔσται· ἢ μὲν γὰρ οὐκ ὄν νοεῖται, οὐκ ἔσται, ἢ δὲ ἔστι 10 μὴ ὄν, πάλιν ἔσται. παντελῶς δὲ ἄτοπον τὸ εἶναι τι

18 περιστάσεως Fabr.: στάσεως G 19 ἐκάστου N lacunam indicavi, fors. exciderunt: <ἀποφαινομένων περὶ> τῶν vel similia; cf. p. 49, 14sq. 20 τοῦτον (servato κινεῖν) Heintz κινεῖσθαι scr. (in dubitationem vocari; cf. p. 75, 26): κινεῖν G <ἀτόν> τὸ Kayser 1 δεύτερον <δὲ> ὅτι N 5 τι add. Bekk. 7 τὸ add. Bekk. 9 τε NLEB: τι VR: om. A ἅμα LE5: ἄρα N 11 <τὸ> μὴ ὄν N

204

ἅμα καὶ μὴ εἶναι· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ μὴ ὄν. καὶ ἄλλως,
 εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, τὸ ὄν οὐκ ἔσται· ἐναντία γὰρ ἔστι
 ταῦτα ἀλλήλοις, καὶ εἰ τῷ μὴ ὄντι συμβέβηκε τὸ εἶναι,
 15 τῷ ὄντι συμβήσεται τὸ μὴ εἶναι. οὐχὶ δέ γε τὸ ὄν οὐκ ἔστιν·
 <τοίνυν> οὐδὲ τὸ μὴ ὄν ἔσται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν ἔστιν. 68
 εἰ γὰρ τὸ ὄν ἔστιν, ἦτοι ἀλδιόν ἔστιν ἢ γενητόν ἢ ἀλδιον
 ἅμα καὶ γενητόν· οὔτε δὲ ἀλδιόν ἔστιν οὔτε γενητόν
 οὔτε ἀμφοτέρω, ὥς δειξομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ ὄν. εἰ
 20 γὰρ ἀλδιόν ἔστι τὸ ὄν (ἀρκτέον γὰρ ἐντεῦθεν), οὐκ ἔχει
 τινὰ ἀρχήν· τὸ γὰρ γινόμενον πᾶν ἔχει τιν' ἀρχήν, τὸ 69
 δὲ ἀλδιον ἀγένητον καθεστώς οὐκ εἶχεν ἀρχήν. μὴ ἔχον
 δὲ ἀρχήν ἀπειρόν ἔστιν. εἰ δὲ ἄπειρόν ἔστιν, οὐδαμοῦ
 ἔστιν. εἰ γὰρ πού ἔστιν, ἕτερον αὐτοῦ ἔστιν ἐκεῖνο τὸ
 25 ἐν ᾧ ἔστιν, καὶ οὕτως οὐκέτ' ἄπειρον ἔσται τὸ ὄν
 ἐμπεριεχόμενόν τινι· μεῖζον γὰρ ἔστι τοῦ ἐμπεριεχομένου
 τὸ ἐμπεριέχον, τοῦ δὲ ἀπείρου οὐδέν ἔστι μεῖζον, ὥστε
 οὐκ ἔστι που τὸ ἄπειρον. καὶ μὴν οὐδ' ἐν αὐτῷ περιέχε- 70
 ται. ταῦτόν γὰρ ἔσται τὸ ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ δύο
 30 γενήσεται τὸ ὄν, τόπος τε καὶ σῶμα· (τὸ μὲν γὰρ ἐν ᾧ
 τόπος ἐστίν, τὸ δ' ἐν αὐτῷ σῶμα). τοῦτο δέ γε ἄτοπον·
 τοίνυν οὐδὲ ἐν αὐτῷ ἔστι τὸ ὄν. ὥστ' εἰ ἀλδιόν ἔστι τὸ
 305 ὄν, ἄπειρόν ἔστιν, εἰ δὲ ἄπειρόν ἔστιν, οὐδαμοῦ ἔστιν, εἰ
 δὲ μηδαμοῦ ἔστιν, οὐκ ἔστιν. τοίνυν εἰ ἀλδιόν ἔστι τὸ
 ὄν, οὐδὲ τὴν ἀρχήν ὄν ἔστιν. καὶ μὴν οὐδὲ γενητόν εἶναι 71
 δύναται τὸ ὄν. εἰ γὰρ γέγονεν, ἦτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ
 5 ὄντος γέγονεν. ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος γέγονεν· εἰ γὰρ
 ὄν ἔστιν, οὐ γέγονεν ἀλλ' ἔστιν ἤδη· οὔτε ἐκ τοῦ μὴ
 ὄντος· τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδὲ γεννησαί τι δύναται διὰ τὸ
 ἐξ ἀνάγκης ὀφείλειν ὑπάρξεως μετέχειν τὸ γεννητικόν τι-
 νος. οὐκ ἄρα οὐδὲ γενητόν ἔστι τὸ ὄν. κατὰ τὰ αὐτὰ 72
 10 δὲ οὐδὲ τὸ συναμφοτέρον, ἀλδιον ἅμα καὶ γενητόν· ταῦτα
 γὰρ ἀναιρετικά ἔστιν ἀλλήλων, καὶ εἰ ἀλδιόν ἔστι τὸ ὄν,
 οὐ γέγονεν, καὶ εἰ γέγονεν, οὐκ ἔστιν ἀλδιον. τοίνυν εἰ

16 τοίνυν add. Bekk. coll. v. 32 et p. 205, 2. 12. 24 τὸ <ὄν>
 LE 5 30 τὸ μὲν — 31 σῶμα om. N 5 ἀλλ' — γέγονεν om. E
 6 ἔστι <τὸ ἐξ οὗ γέγονεν>, οὐ Heintz dubit. coll. p. 541, 3
 9 γεννητικόν N 10 δὲ om N

- μήτε ἀλδιόν ἐστι τὸ ὄν μήτε γενητόν μήτε τὸ συναμφό-
 73 τερον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ὄν. καὶ ἄλλως, εἰ ἔστιν, ἥτοι ἔν
 ἐστὶν ἢ πολλά· οὔτε δὲ ἔν ἐστὶν οὔτε πολλά, ὥς παρα- 15
 σταθῇσεται· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ ὄν. εἰ γὰρ ἔν ἐστὶν, ἥτοι
 ποσόν ἐστὶν ἢ συνεχές ἐστὶν ἢ μέγεθός ἐστιν ἢ σῶμά
 ἐστὶν. ὃ τι δὲ ἂν ᾗ τούτων, οὐχ ἔν ἐστὶν, ἀλλὰ ποσὸν
 μὲν καθεστῶς διαιρεθήσεται, συνεχές δὲ ὄν τμηθήσεται·
 ὁμοίως δὲ μέγεθος νοούμενον οὐκ ἔσται ἀδιαίρετον, σῶμα 20
 δὲ τυγχάνον τριπλοῦν ἔσται· καὶ γὰρ μῆκος καὶ πλάτος
 καὶ βάθος ἔξει. ἄτοπον δέ γε τὸ μηδὲν τούτων εἶναι λέ-
 74 γειν τὸ ὄν· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἔν τὸ ὄν. καὶ μὴν οὐδὲ πολλά
 ἐστὶν. εἰ γὰρ μὴ ἐστὶν ἔν, οὐδὲ πολλά ἐστὶν· σύνθεσις
 γὰρ τῶν καθ' ἔν ἐστὶ τὰ πολλά, διόπερ τοῦ ἐνὸς ἀναιρου- 25
 μένου συναναιρεῖται καὶ τὰ πολλά. ἀλλὰ γὰρ ὅτι
 μὲν οὔτε τὸ ὄν ἐστὶν οὔτε τὸ μὴ ὄν ἐστὶν, ἐκ τούτων
 75 συμφανές· ὅτι δὲ οὐδὲ ἀμφοτέρω ἐστὶν, τό τε ὄν καὶ τὸ
 μὴ ὄν, εὐεπιλόγιστον. εἴπερ γὰρ τὸ μὴ ὄν ἐστὶ καὶ τὸ
 ὄν ἐστὶ, ταὐτόν ἐσται τῷ ὄντι τὸ μὴ ὄν ὅσον ἐπὶ τῷ 30
 εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδέτερον αὐτῶν ἐστὶν. ὅτι γὰρ τὸ
 μὴ ὄν οὐκ ἐστὶν, ὁμόλογον· δέδεικται δὲ ταὐτὸ τούτῳ
 76 καθεστῶς τὸ ὄν· καὶ αὐτὸ τοίνυν οὐκ ἔσται. οὐ μὴν
 ἀλλ' εἴπερ ταὐτόν ἐστι τῷ μὴ ὄντι τὸ ὄν, οὐ δύναται 300
 ἀμφοτέρω εἶναι· εἰ γὰρ ἀμφοτέρω, οὐ ταὐτόν, καὶ εἰ ταύ-
 τόν, οὐκ ἀμφοτέρω. οἷς ἔπεται τὸ μηδὲν εἶναι· εἰ γὰρ
 μήτε τὸ ὄν ἐστὶ μήτε τὸ μὴ ὄν μήτε ἀμφοτέρω, παρὰ
 δὲ ταῦτα οὐδὲν νοεῖται, οὐδὲν ἐστὶν. 5
- 77 Ὅτι δὲ καὶ ᾗ τι, τοῦτο ἄγνωστόν τε καὶ ἀνεπινώητόν
 ἐστὶν ἀνθρώπῳ, παρακειμένως ὑποδεικτέον. εἰ γὰρ τὰ
 φρονούμενα, φησὶν ὁ Γοργίας, οὐκ ἐστὶν ὄντα, τὸ ὄν οὐ
 φρονεῖται. καὶ κατὰ λόγον· ὥσπερ γὰρ εἰ τοῖς φρονου-
 μένοις συμβέβηκεν εἶναι λευκοῖς, καὶ συμβεβήκει τοῖς λευ- 10
 κοῖς φρονεῖσθαι, οὕτως εἰ τοῖς φρονουμένοις συμβέβηκε

18 ἢ Bekk.: εἴη G 22 τούτων εἶναι LE :: εἶναι τούτων N: τούτων <ὄν> εἶναι Kayser: τούτων <ὄν ἐν> εἶναι Heintz 32 τούτῳ NLE: τοῦτο s 1 ταὐτόν ἐστι om. N τὸ ὄν <ταύ-
 τόν> N 10 καὶ συμβεβήκει G: καὶ συμβέβηκε Kayser 11 συμ-
 βέβηκε N: συμβεβήκει LE s

206

μὴ εἶναι οὖσι, κατ' ἀνάγκην συμβήσεται τοῖς οὖσι μὴ
 φρονεῖσθαι. διόπερ ὑγιᾶς καὶ σωζον τὴν ἀκολουθίαν ἐστὶ 78
 τὸ "εἰ τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν ὄντα, τὸ ὄν οὐ φρονεῖ-
 15 ται." τὰ δὲ γε φρονούμενα (προληπτικόν γάρ) οὐκ ἔστιν
 ὄντα, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται. καὶ
 <μὴν> ὅτι τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν ὄντα, συμφανές· εἰ γὰρ 79
 τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα, πάντα τὰ φρονούμενα ἔστιν,
 καὶ ὅπῃ ἂν τις αὐτὰ φρονήσῃ. ὅπερ ἔστιν ἀπεμφαῖνον·
 10 [εἰ δὲ ἔστι, φαῦλον.] οὐδὲ γὰρ ἂν φρονῇ τις ἄνθρωπον
 ἱπτάμενον ἢ ἄρματα ἐν πελάγει τρέχοντα, εὐθέως ἄνθρω-
 πος ἱπτάται ἢ ἄρματα ἐν πελάγει τρέχει. ὥστε οὐ τὰ
 φρονούμενά ἐστιν ὄντα. πρὸς τοῦτοις εἰ τὰ φρονούμενά 80
 ἐστὶν ὄντα, τὰ μὴ ὄντα οὐ φρονηθήσεται. τοῖς γὰρ ἐναν-
 15 τίοις τὰ ἐναντία συμβέβηκεν, ἐναντίον δὲ ἐστὶ τῷ ὄντι τὸ
 μὴ ὄν· καὶ διὰ τοῦτο πάντως εἰ τῷ ὄντι συμβέβηκε τὸ
 φρονεῖσθαι, τῷ μὴ ὄντι συμβήσεται τὸ μὴ φρονεῖσθαι.
 ἄτοπον δ' ἐστὶ τοῦτο· καὶ γὰρ Σκύλλα καὶ Χίμαιρα καὶ
 πολλὰ τῶν μὴ ὄντων φρονεῖται. οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται.
 30 ὥσπερ τε τὰ ὁρώμενα διὰ τοῦτο ὁρατὰ λέγεται ὅτι ὁρά- 81
 ται, καὶ τὰ ἀκουστὰ διὰ τοῦτο ἀκουστὰ ὅτι ἀκούεται, καὶ
 οὐ τὰ μὲν ὁρατὰ ἐκβάλλομεν ὅτι οὐκ ἀκούεται, τὰ δὲ
 307 ἀκουστὰ παραπέμπομεν ὅτι οὐχ ὁράται (ἕκαστον γὰρ ὑπὸ
 τῆς ἰδίας αἰσθήσεως ἄλλ' οὐχ ὑπ' ἄλλης ὀφείλει κρῖνεσθαι),
 οὕτω καὶ τὰ φρονούμενα καὶ εἰ μὴ βλέποιτο τῇ ὅψει μὴδὲ
 ἀκούοιτο τῇ ἀκοῇ ἔσται, ὅτι πρὸς τοῦ οἰκείου λαμβάνεται
 5 κριτηρίου. εἰ οὖν φρονεῖ τις ἐν πελάγει ἄρματα τρέχειν, 82
 καὶ εἰ μὴ βλέπει ταῦτα, ὀφείλει πιστεύειν, ὅτι ἄρματα ἔστιν
 ἐν πελάγει τρέχοντα. ἄτοπον δὲ τοῦτο· οὐκ ἄρα τὸ ὄν
 φρονεῖται καὶ καταλαμβάνεται.

Καὶ εἰ καταλαμβάνοιτο δέ, ἀνέξοιστον ἑτέρῳ. εἰ γὰρ 83
 10 τὰ ὄντα ὁρατὰ ἐστὶ καὶ ἀκουστὰ καὶ κοινῶς αἰσθητά, ἅπερ
 ἐκτὸς ὑπόκειται, τούτων τε τὰ μὲν ὁρατὰ δράσει καταλη-
 πτά ἐστὶ τὰ δὲ ἀκουστὰ ἀκοῇ καὶ οὐκ ἐναλλάξ, πῶς οὖν

15 προσληπτικόν N 17 μὴν add. Bekk. 20 εἰ — φαῦλον secl.
 Bekk. 29 οὐκ — φρονεῖται om. V 31 καὶ οὐ — 32 ἀκούεται
 om. 5 4 ἔστι Diels dubit. 11 δὲ N

- 84 δύναται ταῦτα ἑτέρῳ μηνύεσθαι; ᾧ γὰρ μηνύομεν ἔστι λόγος, λόγος δὲ οὐκ ἔστι τὰ ὑποκείμενα καὶ ὄντα· οὐκ ἄρα τὰ ὄντα μηνύομεν τοῖς πέλας ἀλλὰ λόγον, ὃς ἕτερός 15 ἔστι τῶν ὑποκειμένων. καθάπερ οὖν τὸ ὁρατὸν οὐκ ἂν γένοιτο ἀκουστὸν καὶ ἀνάπαλιν, οὕτως ἐπεὶ ὑπόκειται τὸ
- 85 ὄν ἐκτός, οὐκ ἂν γένοιτο λόγος ὁ ἡμέτερος· μὴ ὦν δὲ λόγος οὐκ ἂν δηλωθεῖν ἑτέρῳ. ὃ γε μὴν λόγος, φησὶν, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἡμῖν πραγμάτων συνί- 20 σταται, τουτέστι τῶν αἰσθητῶν· ἐκ γὰρ τῆς τοῦ χυλοῦ ἐγκυρήσεως ἐγγίνεται ἡμῖν ὁ κατὰ ταύτης τῆς ποιότητος ἐκφερόμενος λόγος, καὶ ἐκ τῆς τοῦ χρώματος ὑποπτώσεως ὁ κατὰ τοῦ χρώματος. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ ὁ λόγος τοῦ ἐκτός παραστατικός ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐκτός τοῦ λόγου μηνυτικὸν 25
- 86 γίνεται. καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν, ὅτι ὄν τρόπον τὰ ὁρατὰ καὶ ἀκουστὰ ὑπόκειται, οὕτως καὶ ὁ λόγος, ὥστε δύνασθαι ἐξ ὑποκειμένου αὐτοῦ καὶ ὄντος τὰ ὑποκείμενα καὶ ὄντα μηνύεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ὑπόκειται, φησὶν, ὁ λόγος, ἀλλὰ διαφέρει τῶν λοιπῶν ὑποκειμένων, καὶ πλείστῳ 30 διενήνοχε τὰ ὁρατὰ σώματα τῶν λόγων· δι' ἑτέρου γὰρ ὀργάνου ληπτὸν ἔστι τὸ ὁρατὸν καὶ δι' ἄλλου ὁ λόγος. οὐκ ἄρα ἐνδείκνυνται τὰ λοιπὰ τῶν ὑποκειμένων ὁ λόγος, 208
- 87 ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖνα τὴν ἀλλήλων διαδηλοῖ φύσιν. τοιούτων οὖν παρὰ τῷ Γοργία ἡπορημένων οἴχεται ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον· τοῦ γὰρ μήτε ὄντος μήτε γνωρίζεσθαι δυναμένου μήτε ἄλλῳ παρασταθῆναι πεφυ- 5 κός οὐδὲν ἂν εἴη κριτήριον.

Οὐκ ὀλίγοι δὲ ἦσαν, ὥς προεῖπον, οἱ καὶ τοὺς περὶ Μητρόδωρον καὶ Ἀνάξαρχον ἔτι δὲ Μόνιμον φήσαντες 88 ἀνηρεκέναι τὸ κριτήριον, ἀλλὰ Μητρόδωρον μὲν ὅτι εἶπεν (B 1 Diels) "οὐδὲν ἴσμεν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἴσμεν ὅτι 10

18 μηνύομεν N: μηνυόμενον LE 5 14 καὶ <τὰ> ὄντα AB
18 ὁ ἡμέτερος ut falsum denotat Kayser, post λόγος prius in v. 19 transp. Apelt ὄν Bekk. (prob. Apelt) 23 καὶ om. N
30 πλείστῳ LE: πλείω N: πλείστων 5 (πλείστῳ^ω R) 1 λοιπὰ

Heintz coll. p. 207, 30: πολλὰ G 2 διαδηλοῖ E 5: διαλοῖ I: δηλοῖ N 9/10 εἶπεν οὐδὲν E 5: εἶπαν οὐδὲ N: εἰπένδεν L (sic)

208

οὐδὲν ἴσμεν," Ἀνάξαρχον δὲ καὶ Μόνιμον ὅτι σκη-
νογραφία ἀπέλκασαν τὰ ὄντα τοῖς τε κατὰ ὕπνου ἢ
μανίαν προσπίπτουσι ταῦτα ὁμοιωσθαι ὑπέλαβον.

Ἄλλ' οὗτοι μὲν τοιαύτης μετεσχῆκασι στάσεως, πρῶ- 89
15 τοι δ' ἔδοξαν οἱ ἀπὸ Θάλεω φυσικοὶ τὴν περὶ κριτηρίου
σκέψιν εἰσηγήσασθαι. καταγνόντες γὰρ τῆς αἰσθήσεως ἐν
πολλοῖς ὥς ἀπίστου, τὸν λόγον κριτὴν τῆς ἐν τοῖς οὖσιν
ἀληθείας ἐπέστησαν· ἀφ' οὗ ὁρμώμενοι περὶ τε ἀρχῶν
καὶ στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων διετάσσοντο, ὧν ἡ κατάληψις
20 διὰ τῆς τούτου δυνάμεως περιγίνεται. ἔνθεν ὁ μὲν φυσι- 90
κώτατος Ἀναξαγόρας (B 21 Diels) ὥς ἀσθενεῖς διαβάλλων
τὰς αἰσθήσεις "ὑπὸ ἀφανρότητος αὐτῶν" φησὶν "οὐ
δυνατοὶ ἔσμεν κρίνειν τὰ ληθές." τίθησι τε πλῆστιν αὐ-
τῶν τῆς ἀπιστίας τὴν παρὰ μικρὸν τῶν χρωμάτων ἑξαλλαγὴν·
25 εἰ γὰρ δύο λάβοιμεν χρώματα, μέλαν καὶ λευκόν, εἴτα ἐκ θα-
τέρου εἰς θάτερον κατὰ σταγόναν παρεκχέοιμεν, οὐ δυνήσεται
ἡ ὄψις διακρίνειν τὰς παρὰ μικρὸν μεταβολὰς καίπερ πρὸς τὴν
φύσιν ὑποκειμένης. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ δυνάμει καὶ ὁ 91
Ἀσκληπιάδης εὐρίσκεται κατακεχρημένος ἐν τῷ πρώτῳ
30 τῶν περὶ οἴνου δόσεως, ἔνθα ἐπὶ ὥχρας καὶ μέλανος ἴστα-
309 ται· "μιγέντων γὰρ τούτων" φησὶν "ἀδυνατεῖ διαγι-
νώσκειν ἢ αἰσθῆσις, εἴτε ἐν ἔστι καὶ ἀπλοῦν χρῶμα
τὸ ὑποκείμενον εἴτε καὶ μή." ὥστε ὁ μὲν Ἀναξαγόρας
κοινῶς τὸν λόγον ἔφη κριτήριον εἶναι· οἱ δὲ Πυθα- 92
5 γορικοὶ τὸν λόγον μὲν φασιν, οὐ κοινῶς δέ, τὸν δὲ ἀπὸ
τῶν μαθημάτων περιγινόμενον, καθάπερ ἔλεγε καὶ ὁ Φιλό-
λαος (A 29 Diels), θεωρητικόν τε ὄντα τῆς τῶν ὄλων
φύσεως ἔχειν τινὰ συγγένειαν πρὸς ταύτην, ἐπεί-
περ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου τὸ ὅμοιον καταλαμβάνεσθαι
92a πέφυκεν (Empedocl. B 109 Diels).

10 γαλή μὲν γὰρ γαῖαν ὁπάπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
αἰθέρι δ' αἰθέρα διόν, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ αἰδηλον,
στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δὲ γε νεῖκεϊ λυγρῷ.

92—93 ~ adv. math. I 303.

11/12 σκιογραφία Gen. 14 μὲν τοιαύτης Bekk.: μέντοι αὐ-
τοί G: μὲν τῆς αὐτῆς Fabr. 20 τούτων Gen. 22 ἀφανρότητος
Ritter 30 τῷ 5 ἔνθα Bekk. dubit.: ἔνθεν G 9 ἐπὶ N

- 93 καὶ ὥς τὸ μὲν φῶς, φησὶν ὁ Ποσειδώνιος τὸν Πλά-
τωνος Τίμαιον ἐξηγούμενος, ὑπὸ τῆς φωτοειδοῦς
ὀψεως καταλαμβάνεται, ἡ δὲ φωνὴ ὑπὸ τῆς ἀεροει- 15
δοῦς ἀκοῆς, οὕτω καὶ ἡ τῶν ὄλων φύσις ὑπὸ συγ-
γενοῦς ὀφείλει καταλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου. ἦν δὲ
ἀρχὴ τῆς τῶν ὄλων ὑποστάσεως ἀριθμός· διὸ καὶ ὁ κριτῆς
τῶν πάντων λόγος οὐκ ἀμέτοχος ὢν τῆς τούτου δυνάμεως
94 καλοῖτο ἂν ἀριθμός. καὶ τοῦτο ἐμφαίνοντες οἱ Πυθαγό- 20
ρικοὶ ποτὲ μὲν εἰώθασι λέγειν τὸ

ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν,

ὅτε δὲ τὸν φυσικώτατον ὁμνῦναι ὄρκον οὕτωςί (B 15 Diels),

οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα κεφαλᾷ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσιν,

25

- τὸν μὲν παραδόντα λέγοντες Πυθαγόραν (τοῦτον γὰρ
ἐθεοπολουν), τετρακτύν δὲ ἀριθμὸν τινα, ὅς ἐκ τεσσάρων
τῶν πρώτων ἀριθμῶν συγκείμενος τὸν τελειότατον ἀπῆρτι-
ξεν, ὥσπερ τὸν δέκα· ἔν γὰρ καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσ-
σαρα δέκα γίνεσθαι. ἔστι τε οὗτος ὁ ἀριθμὸς πρώτη τε 30
95 τρακτύς, πηγὴ δὲ ἀενάου φύσεως λέλεκται παρόσον κατ' αὐ- 210
τοὺς ὁ σύμπας κόσμος κατὰ ἀρμονίαν διοικεῖται, ἡ δὲ
ἀρμονία σύστημά ἐστι τριῶν συμφωνιῶν, τῆς τε διὰ τεσ-
σάρων καὶ τῆς διὰ πέντε καὶ τῆς διὰ πασῶν, τούτων δὲ
τῶν τριῶν συμφωνιῶν αἱ ἀναλογίαι ἐν τοῖς προειρημένοις 5
τέσσαρσιν ἀριθμοῖς εὐρίσκονται, ἔν τε τῷ ἔν κὰν τῷ δύο
96 κὰν τῷ τρία κὰν τῷ τέσσαρα. ἦν γὰρ ἡ μὲν διὰ τεσσά-
ρων συμφωνία ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ κειμένη, ἡ δὲ διὰ πέντε
ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ διὰ πασῶν ἐν διπλασίονι. ὅθεν ὁ μὲν
τέσσαρα ἀριθμὸς τοῦ τρία ἐπιτρίτος ὢν, ἐπέπερ ἐξ αὐτοῦ 10

94 ~ adv. math. IV 2—3.

95—98 ~ Hyp. III 155. adv. math. IV 6—9.

15 λαμβάνεσθαι N 25 παγὰν N: πηγὴν LE 5 ἀενάου LA:
ἀενάου NEVBR 28 ἀριθμῶν τινῶν τῶν πρώτων 5 30 ὁ LE:
om. N 5 1 ἀενάου LE: ἀενάου N 5 6 τέσσαρσιν N: τέτ-
ταρσιν E 5: τέτρασιν L ἐν Bekk. dubit.: ἐν G

210

καὶ τοῦ τρίτου μέρους αὐτοῦ συνίσταται, περιέσχηκε τὴν
 διὰ τεσσάρων συμφωνίαν· ὁ δὲ τρία τοῦ δύο ἡμιόλιος 97
 ὢν, ἣ ἐκεῖνόν τε περιέσχηκε καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ, ἐμφαίνει
 τὴν διὰ πέντε συμφωνίαν· ὁ δὲ τέσσαρα τοῦ δύο καὶ ὁ
 15 δύο τῆς μονάδος διπλασίων καθεστῶς περιληπτικός ἐστι
 τῆς διὰ πασῶν. ἐπεὶ οὖν ἡ τετρακτὺς ἀναλογίαν τῶν 98
 λεχθεισῶν συμφωνιῶν ὑποβάλλει, αἱ δὲ συμφωνίαι τῆς
 τελείου ἀρμονίας εἰσὶ συμπληρωτικαί, κατὰ δὲ τὴν τέλειον
 ἀρμονίαν πάντα διοικεῖται, τοῦδε χάριν πηγὴν ἀενάου φύ-
 20 σεως ριζώματ' ἔχουσαν εἰρήκασιν αὐτήν. καὶ ἄλλως, ἐπεὶ 99
 κατὰ τοὺς λόγους τῶν τεσσάρων τούτων ἀριθμῶν τὸ τε
 σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον νοεῖται, ἐξ ὧν τὰ πάντα (στιγμῆς
 γὰρ ῥυείσης γραμμὴν φαντασιούμεθα, ἥτις ἐστὶ μῆκος
 ἀπλατές, γραμμῆς δὲ ῥυείσης πλάτος ἐποιήσαμεν, ὅπερ
 25 ἐστὶν ἐπιφανεία τις ἀβαθῆς, ἐπιφανείας δὲ ῥυείσης στερεὸν
 ἐγένετο σῶμα. ἀλλ' ἦν γε ἐπὶ μὲν τῆς στιγμῆς ἡ μονὰς 100
 ἀδιαίρετος οὔσα, καθὼς καὶ ἡ στιγμή, ἐπὶ δὲ τῆς γραμμῆς
 ὁ δύο ἀριθμός, <ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας ὁ τρία ἀριθμός>· πο-
 θὲν γάρ <που> ἀρεστὶν ἢ γραμμῇ, τουτέστιν ἀπὸ σημείου ἐπὶ
 30 σημείου καὶ πάλιν ἀπὸ τούτου ἐπὶ ἄλλο σημεῖον· ἐπὶ δὲ τοῦ
 311 στερεοῦ σώματος ὁ τέσσαρα· ἐὰν γὰρ τρισὶ σημείοις τέταρτον
 ἐπαιωρήσωμεν σημεῖον, πυραμὶς γίνεται, ὅπερ δὴ πρῶτόν ἐστι
 στερεοῦ σώματος σχῆμα), κατὰ λόγον οὖν ἡ τετρακτὺς πηγὴ τῆς
 τῶν ὄλων φύσεως ἐστίν. καὶ ἄλλως· πᾶν τὸ καταλαμβάνόμε- 101
 5 νον ἀνθρώπῳ, φασίν, ἥτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον· ἐὰν τε
 δὲ σῶμα ἐὰν τε καὶ ἀσώματον, οὐ χωρὶς τῆς τῶν ἀρι-
 θμῶν ἐννοίας καταλαμβάνεται, τὸ μὲν σῶμα, ἐπεὶ τριχῇ
 διαστατὸν καθεστῶς τὸν τρία ἀριθμὸν ὑπαγορεύει. ἐπεὶ 102

99—100 ~ adv. math. IV 4—5. Hyp. III 154.

102 ~ adv. dogm. III 78.

15 διπλάσιος N 18 τέλειαν N 19 ἀενάου LE: ἀενάου N 5
 24 ἐνοήσαμεν Heintz dubit. 26 ἐγένετο N 28 supplevi post
 Bekkerum cf. praefat. i. f. 29 που add. Bekk. dubit. 8 σχή-
 ματος σῶμα 5 6 σῶμά <ἐστιν> L5, unde Bekk. conii. σῶμα
 <ἦ>; at cf. v. 13 8 τρία Bekk.: τρίτον G (in N oblitteratum)
 ἐπὶ G: ἐτι Bekk. dubit.

- δὲ τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐστὶν ἐκ συναπτομένων ὡς πλοῖα
καὶ ἀλύσεις καὶ πυργίσκοι, τὰ δὲ ἐξ ἡνωμένων, ἅπερ ὑπὸ 10
μῖα ἔξεως συνέχεται, ὡς φυτὰ καὶ ζῶα, τὰ δὲ ἐκ διεστώ-
των ὡς χοροὶ καὶ στρατιαὶ καὶ ποῦναι. — ἀλλ' ἐάν τε ἐκ
συναπτομένων ἐάν τε ἐξ ἡνωμένων ἐάν τε ἐκ διεστώ-
103 των, ἀριθμοὺς ἔχει παρόσον ἐκ πλειόνων συνέστηκεν. ἔτι
τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐν ἀπλαῖς κεῖται ποιότησι τὰ δὲ ἐν 15
ἀθροαῖς, καθάπερ τὸ μῆλον· καὶ γὰρ ποιὸν ἔχει χρῶμα
πρὸς ὄρασιν καὶ χυλὸν πρὸς γεῦσιν καὶ ὁσμὴν πρὸς ὄσφρη-
σιν καὶ λειότητα πρὸς ἀφήν· ἃ δὴ τῆς τῶν ἀριθμῶν ἐστὶ
104 φύσεως. ὁ δ' αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων ἐστὶ λόγος,
εἶγε καὶ χρόνος ἀσώματος ὧν ἀριθμῷ λαμβάνεται, ὡς ἐστὶ 20
συμφανὲς ἀπὸ ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ
ὥρων. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ στιγμή καὶ γραμμὴ καὶ ἐπιφά-
νεια, καὶ τᾶλλα περὶ ὧν καὶ μικρῷ πρότερον διελέχθημεν,
105 ἀνάγοντες καὶ τὰς τούτων νοήσεις εἰς ἀριθμούς. συνά-
δειν δὲ τοῖς εἰρημένοις φασὶ καὶ τὰ κατὰ τὸν βίον, ἔτι δὲ 25
τὰ κατὰ τὰς τέχνας πράγματα. ὅ τε γὰρ βίος ἔκα-
στον κρίνει κριτηρίοις ἅπερ ἐστὶν ἀριθμοῦ μέτρα. ἐάν
γοῦν ἀνέλωμεν τὸν ἀριθμόν, ἀναιρεθήσεται (μὲν) πῆχυς
ἐκ δυεῖν ἡμιπηγελίων καὶ παλαιστῶν ἕξ καὶ δακτύλων εἰκοσι-
τεσσάρων συγκείμενος, ἀναιρεθήσεται δὲ μέδιμνος καὶ 30
τάλαντον καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κριτηρίων· ταῦτα γὰρ πάντα
106 ἐκ πλειόνων συνεστώτα εὐθύς ἀριθμοῦ ἐστὶν εἶδη. ὅθεν 212
καὶ τὰ λοιπὰ τούτῳ συνέχεται, δάνεια μαρτυρεῖν ψῆφοι
συγγραφαὶ χρόνοι περίοδοι. καὶ καθόλου τῶν ἀμνηστῶν
ἐστὶν εὐρεῖν τι κατὰ τὸν βίον ἀμοιροῦν τούτου. πᾶσά γε

104 cf. Hyp. III 153.

18 post συναπτομένων Bekk. suppl. ἦ; at cf. v. 6 et Kochalsky l. l. p. 36 10 ποιὸν NE: ποιότητα L: ποικίλον 5 19 αὐτός <τε> καὶ L: αὐτός <γε> καὶ Kayser 20 ὧν scr.: τῷ G 23 πρότερον NLE: πρόσθεν 5 (quod defend. Kochalsky l. l. p. 36 sq.) διελέχθημεν NLE: διειλέχθημεν 5 24 ἀνάγοντες Heintz: συνάγοντες G 25 καὶ τὰ — 26 τὰ om. N rel. spat. circ. 23 litterarum 26 τὰ LE: <καὶ> τὰ 5 ὁ τε γὰρ βίος 5 | om. N rel spat. circ. 11 litt. 28 μὲν add. Bekk. 31 ταῦτα γὰρ πάντα N 5: πάντα γὰρ ταῦτα LE 1 εἶδη ἐστίν N 2 τούτῳ NE: τούτων L5

212

5 μὴν τέχνη οὐ χωρὶς ἀναλογίας συνέστη, ἀναλογία δ' ἐν
 ἀριθμῷ κεῖται· πᾶσα ἄρα τέχνη δι' ἀριθμοῦ συνέστη.
 Ῥόδιοι γοῦν, ὡς φασίν, ἐπύθοντο Χάρητος τοῦ ἀρχιτέκτο- 107
 νος πόσον δαπανηθήσεται χρῆμα πρὸς κατασκευὴν τοῦ
 κολοσσοῦ. ὄρισαντος δὲ αὐτοῦ τι, πάλιν ἐπηρώτων πόσον
 10 δέ, εἰ θέλοιεν διπλασίονα κατὰ μέγεθος αὐτὸν κατασκευά-
 σαι. τοῦ δὲ τὸ διπλάσιον αἰτήσαντος οἱ μὲν ἔδοσαν, ὁ δ'
 εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ προκεντήματα δαπανήσας τὸ δοθὲν
 ἑαυτὸν ἀνεῖλεν. Θανόντος δὲ αὐτοῦ σινειδὸν οἱ τεχνῖται 108
 ὡς οὐ διπλάσιον ἔχρην ἀλλ' ὀκταπλάσιον αἰτῆσαι· οὐ γὰρ
 15 μῆκος μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διάστασιν ὥφειλε μεγεθο-
 ποιεῖν τοῦ δημιουργήματος. ὥστε ἀναλογία τις ἔστιν ἐν
 πλαστικῇ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ζωγραφίᾳ, δι' ἣν ὁμοιότης.
 κατ' ἀπαρallaξίαν κατορθοῦται. κοινῷ τε λόγῳ πᾶσα 109
 τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων (Stoic. fr. I 73
 20 Arn.), τὸ δὲ σύστημα ἀριθμός. τοίνυν ὑγιὲς τὸ

ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν,

τουτέστι τῷ κρίνονται λόγῳ καὶ ὁμοιογενεῖ τοῖς τὰ πάντα
 συνιστακόσιν ἀριθμοῖς.

Ταῦτα μὲν οἱ Πυθαγορικοί· Ξενοφάνης δὲ κατὰ τοὺς 110
 25 ὡς ἐτέρως αὐτὸν ἐξηγουμένους, ὅταν λέγῃ (B 34 Diels)

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφές οὐ τις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
 εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων·
 εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
 αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται,

30 φαίνεται μὴ πᾶσαν κατάληψιν ἀναιρεῖν ἀλλὰ τὴν ἐπιστη-
 μονικὴν καὶ ἀδιάπτωτον, ἀπολείπειν δὲ τὴν δοξαστήν·
 213 τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει τὸ "δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται".
 ὥστε κριτήριον γίνεσθαι κατὰ τοῦτον τὸν δοξαστὸν λόγον,
 τουτέστι τὸν τοῦ εἰκότος ἀλλὰ μὴ τὸν τοῦ παλίου ἐχόμε-
 νον. ὁ δὲ γνώριμος αὐτοῦ Παρμενίδης τοῦ μὲν δοξαστοῦ 111

10 δέ om. N κατὰ <τὸ> μέγ. N 14 ὀκταπλάσιον NLE:
 ἑκατονταπλάσιον S 17 ὁμοιότης LE (cf. Kochalsky l. l. p. 60):
 ὁμοιότητος N: ὁμοιότης S 22 τῷ om. S 27 εἰδὼς om. N
 29 αὐτὸς δ' ὅμως S 31 <τε> καὶ S ἀπολείπεται S

λόγου κατέγνω, φημί δὲ τοῦ ἀσθενεῖς ἔχοντος ὑπολήψεις, 5
τὸν δ' ἐπιστημονικόν, τουτέστι τὸν ἀδιάπτωτον, ὑπέθετο 5a
κριτήριον, ἀποστὰς καὶ <αὐτὸς> τῆς τῶν αἰσθήσεων πίστεως.
ἐναρχόμενος γοῦν τοῦ Περὶ φύσεως (B 1 Diels) γράφει
τοῦτον τὸν τρόπον·

ἵπποι ταί με φέρουσιν, ὅσον τ' ἐπὶ θυμὸς ἱκάνοι,
πέμπον, ἐπεὶ μ' ἐς ὁδὸν βῆσαν πολύφημον ἄγουσαι 10
δαίμονος, ἣ κατὰ πάντ' ἄστη φέρει εἰδότα φῶτα·
τῇ φερόμην· τῇ γάρ με πολύφραστοι φέρον ἵπποι
ἄρμα τιταίνουσαι, κοῦραι δ' ὁδὸν ἡγεμόνενον.

ἄξων δ' ἐν χυλῆσιν ἵ<ει> σύριγγος αὐτήν
αἰθόμενος (δοιοῖς γὰρ ἐπέλεγτο δινωτοῖσιν 15
κύκλοις ἀμφοτέρωθεν), ὅτε σπερχοῖατο πέμπειν
Ἑλιάδες κοῦραι, προλιποῦσαι δώματα Νυκτός,
εἰς φάος, ὡσάμεναι κράτων ἄπο χειρὶ καλύπτρας.

ἔνθα πύλαι Νυκτός τε καὶ Ἥματός εἰσι κελεύθων,
καὶ σφας ὑπέρθυρον ἀμφὶς ἔχει καὶ λαινὸς οὐδός· 20
αὐταὶ δ' αἰθέριαι πληνται μεγάλοισι θυρέτοις·
τῶν δὲ Δίκη πολύποινος ἔχει κληῖδας ἀμοιβούς.

τὴν δὴ παρφαμέναι κοῦραι μαλακοῖσι λόγοισιν
πεῖσαν ἐπιφραδέως, ὥς σφιν βαλανωτὸν ὀχῆα
ἀπτερώς ὥσειε πυλέων ἄπο. ταὶ δὲ θυρέτων 25
χάσμ' ἀχανὲς ποίησαν ἀναπτάμεναι, πολυχάλκους
ἄξοντας ἐν σύριγγιν ἀμοιβαδὸν εἰλίξασαι, 214

5 λόγου LE: τούτου N δὴ 5 6 αὐτὸς add. Heintz coll.
p. 216, 14 8 τοῦτον τὸν τρ. N: τὸν τρ. τοῦτον LE 9 φέρου-
σαι N ταί LE: θ' αἶ N: τε 5 ὅσον 5 θυμὸν E 10 πέμπ-
τον NAB ζῆσαν L 11 δαίμονες Stein πάντ' ἄστη N: πάν-
τάτῃ L: πάντα τῇ E: πάντα <τα>τῇ L. B. Barnett: πάντ' αὐτῇ
G. Hermann, qui καὶ pro κατὰ scribens vertit: quae eadem
quaevis sapientem virum ducit 14 χυλῆσιν ἵει Diels: χυλῶ-
σιν N: χυοῖσιν LE: χυοῖς ἵει Karsten 15 αἰθόμενος L: 5
αἰρόμενος N: αἰθόμενοι E ἐπήγετο 5 16 κύκλοις N 17 δει-
ματα E 18 φῶς N κράτων Karsten: κρατερῶν G 21 αἰθέ-
ρια Gen. πληνται LE: πλην θ' αἶ N 22 Δίκη Gen.: δίκην G
25 ἀπτερώς N ταῖς N et Gen.! θυρέτοις N 26 ἐποίησαν 5

214

γόμοις καὶ περόνησιν ἀρηρότε· τῇ ῥα δι' αὐτέων
 ἰθύς ἔχον κοῦραι κατ' ἀμαξιτὸν ἄρμα καὶ ἵππους.

καὶ με θεὰ πρόφρων ὑπεδέξατο, χεῖρα δὲ χειρὶ
 5 δεξιτερὴν ἔλεν, ὥδε δ' ἔπος φάτο καὶ με προσηύδα·
 ὦ κοῦρ' ἀθανάτοισι συνάορος ἡνίοχοισιν,
 ἵπποις ταί σε φέρουσιν ἱκάνων ἡμέτερον δῶ,
 χαῖρ', ἐπεὶ οὔτι σε μοῖρα κακὴ προὔπεμπε νέεσθαι
 τήνδ' ὁδόν (ἧ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων ἐκτός πάτου ἐστίν),
 10 ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε. χρεῶ δέ σε πάντα πυθέσθαι
 ἡμὲν Ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμεῖς ἦτορ
 ἡδὲ βροτῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἐνί πίστις ἀληθείης.

ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα,
 μηδὲ σ' ἔθος πολύπειρον ὁδὸν κατὰ τήνδε βιάσθαι
 15 νωμᾶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἡχέεσσαν ἀκοήν
 καὶ γλῶσσαν, κρῖναι δὲ λόγῳ πολύπειρον ἔλεγχον
 ἐξ ἐμέθεν ρηθέντα. μόνος δ' ἔτι θυμὸς ὁδοῖο
 λείπεται.

ἐν τούτοις γὰρ ὁ Παρμενίδης ἵππους μὲν φησιν αὐτὸν φέ- 112
 20 ρειν τὰς ἀλόγους τῆς ψυχῆς ὁρμάς τε καὶ ὀρέξεις, κατὰ
 δὲ τὴν πολύφημον ὁδὸν τοῦ δαίμονος πορεύεσθαι τὴν
 κατὰ τὸν φιλόσοφον λόγον θεωρίαν, ὃς λόγος προπομποῦ
 δαίμονος τρόπον ἐπὶ τὴν ἀπάντων ὁδηγεῖ γινώσιν. κούρας
 δ' αὐτοῦ προάγειν τὰς αἰσθήσεις, ὧν τὰς μὲν ἀκοὰς αἰνίτ-
 25 τεταὶ ἐν τῷ λέγειν "δοιοῖς γὰρ ἐπείγετο δινωτοῖσι κύκλοις",

2 περόνησιν 5 ἀρηρότε Bergk: ἀρηρότα G: ἀρηρότας
 Scaliger τῇ G: ἡ G. Hermann αὐτέων N: αὐτῶν LE 5
 8 ἀθανάτοισι LE 5: ἀθανάτουσι (sic) N: ἀθανάτησι Brandis
 συνάορος G: συνήορος Brandis 7 ἵπποις E 5: ἵπποι NL ταί
 NLE: τς 5: θ' αἰ' G. Hermann 8 οὔτοι 5 10 χρεῶ.—
 12 ἀληθείης exst. quoque apud Simpl. cael. 557, 20 duobus ver-
 sibus additis 11 ἀτρεμεῖς Bekk. cum Simpl. (cf. p. 215, 5):
 ἀτρεκέες LE 5 (quod tuetur Kochalsky l. l. p. 61): ἀτρεκέες N
 12 δόξας NE: δόξαι L 5 13 διζήσεος N 15 ἡχέεσσαν LE
 ἀκοήν N 5 16 καὶ γλῶσσαν om. 5 κρῖναι Fabr.: κρίνε G
 πολύπειρον G cf. p. 215, 12: πολύθηριν Diog. Laert. IX 22
 17 δ' ἔτι N: δέ τι LE: δέ τοι 5 22 ὃς N: ὡς LE 5 προ-
 πόμπους L 25 ἐπείγετο LE: ἡπείγετο N: ἐπήγετο 5

- τουτέστι τοῖς τῶν ὧτων, τὴν φωνὴν δι' ὧν καταδέχονται,
 113 τὰς δὲ ὁράσεις Ἡλιάδας κούρας κέκληκε, δώματα μὲν
Νυκτὸς ἀπολιπούσας, "ἐς φάος <δὲ> ὠσαμένας" διὰ τὸ μὴ χω-
 ρὶς φωτὸς γίνεσθαι τὴν χρῆσιν αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τὴν "πολύ- 215
 ποινον" ἔλθειν *Δίκην* καὶ ἔχουσαν "κληῖδας ἀμοιβούς", τὴν
 διάνοιαν ἀσφαλεῖς ἔχουσαν τὰς τῶν πραγμάτων καταλή-
 114 ψεις. ἥτις αὐτὸν ὑποδεξαμένη ἐπαγγέλλεται δύο ταῦτα
 διδάξειν, "ἡμὲν Ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμεῖς ἦτορ", ὅπερ 5
 ἐστὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης ἀμετακίνητον βῆμα, ἕτερον δὲ "βρο-
 τῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἐνὶ πίστις ἀληθῆς", τουτέστι τὸ ἐν
 δόξῃ κείμενον πᾶν, ὅτι ἦν ἀβέβαιον. καὶ ἐπὶ τέλει προσ-
 διασαφεῖ τὸ μὴ δεῖν ταῖς αἰσθήσεσι προσέχειν ἀλλὰ τῷ
 λόγῳ· μὴ γάρ σε, φησὶν, "ἔθος πολῦπειρον ὁδὸν κᾶτα 10
 τήνδε βιάσθω νωμᾶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἡχέεσαν ἀκουήν
 καὶ γλῶσσαν, κρῖναι δὲ λόγῳ πολῦπειρον ἔλεγχον ἐξ ἐμέθεν
 ῥηθέντα".

- Ἄλλ' οὗτος μὲν καὶ αὐτός, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων συμ-
 φανές, τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον κανόνα τῆς ἐν τοῖς οὖσιν 15
 ἀληθείας ἀναγορεύσας ἀπέστη τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐπιστά-
 115 σεως· Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος κατὰ μὲν τοὺς
 ἀπλούστερον δοκοῦντας αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι ἕξ κριτήρια τῆς
 ἀληθείας παραδίδωσιν. δύο γὰρ δραστηρίους τῶν
 ὄλων ἀρχὰς ὑποθέμενος, φιλίαν καὶ νεῖκος, ἅμα τε 20
 τῶν τεσσάρων μνησθεῖς ὡς ὑλικῶν, γῆς τε καὶ ὕδα-
 τος καὶ ἀέρος καὶ πυρός, πάντων ταῦτα ἔφη κριτή-
 116 ρια τυγχάνειν. παλαιὰ γάρ τις, ὡς προεῖπον, ἄνωθεν παρὰ
 τοῖς φυσικοῖς κυλίνεται δόξα περὶ τοῦ τὰ ὅμοια τῶν ὁμῶν
 εἶναι γνωριστικά· καὶ ταύτης ἔδοξε μὲν καὶ Δημόκριτος 25
 κεκομικέναι τὴν παραμυθίαν, ἔδοξε δὲ καὶ Πλάτων αὐτῆς
 117 ἐν τῷ Τιμαίῳ παρεψαυκέναι. ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος
 (B 164 Diels) ἐπὶ τε τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἴστησι τὸν
 λόγον. καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμογενέσι ζῴοις συνα-

28 ἀπολιπούσας L (in N discerni iam non potest) δὲ add. Bekk. 1 κρίειν Gen. 5 ἀτρεμεῖς NLE: ἀτρεκὲς 5 11 ἀκοήν NA 12 κρῖναι Gen.: κρίνε G 16 αἰσθητῶν 5 16/17 πίστεως Heintz dubit. 22 πάντων N: πλάσας LE5: πάσας Fabr. ταῦτα G: ταύτας Fabr. 26 τὴν παραμυθίαν N: τὰς παραμυθίας LE5

215

30 γελάζεται, ὥς περιστεραὶ περιστεραῖς καὶ γέραναι
 30^a γεράνοις, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων· ὡσαύτως δὲ
 καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, καθάπερ ὁρᾷν ἀρεστίην ἐπὶ τε
 τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ
 216 ταῖς κυματογαῖς ψηφίδων· ὅπου μὲν γὰρ κατὰ τὸν
 τοῦ κοσκίνου δῖνον διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν
 τάσσονται καὶ κριθαὶ μετὰ κριθῶν καὶ πυροὶ μετὰ
 πυρῶν, ὅπου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ 118
 6 μὲν ἐπιμήκεις ψηφίδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ταῖς
 ἐπιμήκεσιν ὠθοῦνται, αἱ δὲ περιφερεῖς ταῖς περι-
 φερέσιν, ὥς ἂν συναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πραγμά-
 των τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος. ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος
 οὕτως, Πλάτων δὲ ἐν τῷ Τιμαίῳ (45 B) πρὸς παράστασιν 119
 10 τοῦ ἀσώματος εἶναι τὴν ψυχὴν τῷ αὐτῷ γένει τῆς ἀποδείξεως
 κέχρηται. εἰ γὰρ ἡ μὲν ὄρασις, φησί, φωτὸς ἀντιλαμβανομένη
 εὐθύς ἐστι φωτοειδής, ἡ δὲ ἀκοή ἀέρα πεπληγμένον κρίνουσα,
 ὅπερ ἐστὶ τὴν φωνήν, εὐθύς ἀεροειδής θεωρεῖται, ἡ δὲ ὄσφρη-
 σις ἀτμοὺς γνωρίζουσα πάντως ἐστὶν ἀτμοειδής καὶ ἡ γεῦσις
 15 χυλοὺς χυλοειδής, κατ' ἀνάγκην καὶ ἡ ψυχὴ τὰς ἀσωμάτων
 ιδέας λαμβάνουσα, καθάπερ τὰς ἐν ἀριθμοῖς καὶ τὰς ἐν
 τοῖς πέρασι τῶν σωμάτων, γίνεται τις ἀσώματος. τοιαύτης 120
 δ' οὐσης παρὰ τοῖς προγενεστέροις δόξης, ἔοικε καὶ ὁ
 Ἐμπεδοκλῆς ταύτην συμπεριφέρεισθαι, ἔξ τε οὐσῶν τῶν τὰ
 20 πάντα συνεστακτιῶν ἀρχῶν λέγειν ἰσάριθμα ταύταις ὑπάρ-
 χειν τὰ κριτήρια, δι' ὧν γέγραφε (B 109 Diels)

γαίη μὲν γὰρ γαῖαν ὁπάπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ, 121
 αἰθέρι δ' αἰθέρα διον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀλδηλον,
 στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δέ τε νεῖκεϊ λυγρῷ,

25 ἐμφαίνων ὥς γῆν μὲν καταλαμβανόμεθα μετουσίᾳ γῆς,
 ὕδωρ δὲ κατὰ μετοχὴν ὕδατος, ἀέρα δὲ μετουσίᾳ τοῦ

35/31 ἀλόγων <ὡσαύτως>· ὡσαύτως Koch. coll. p. 235, 31.
 249, 29 e. a. ὡσαύτως· <ὡς> Diels malim <ὁμοίως>· ὡσαύτως
 1 κυματογαγαῖς NV: κυμαγωγαῖς AB 8 ἀλλ' — 9 οὕτως om. 5
 14 γεῦσις <δὲ> N 15 χυλοὺς om. L χυλοειδεῖς N5 (exc. A)
 16 ἐν <τοῖς> ἀριθμ. 5 τὰς ἐν alt. om. 5 28 διον 5: διαν NLE
 24 δέ <τε> στοργῇ 5

- 122 *ἀέρος, καὶ ἐπὶ πυρὸς τὸ ἀνάλογον. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἑμπεδοκλέα κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ ὀρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινὰ θεῖον ὑπάρχειν τὸν δὲ ἀνθρώπινον· ὧν τὸν μὲν θεῖον ἀνέξοιστον εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον* 30
 123 *ἐξοιστόν. λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν κρίσιν ἀληθοῦς ὑπάρχειν οὕτως (B 2 Diels).* 217

στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα κέχυνται,
 πολλὰ δὲ δειλ' ἔμπαια, τὰ τ' ἀμβλύνουσι μερίμνας.
 παῦρον δὲ ζωῆς ἰδίου μέρος ἀθρήσαντες 5
 ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν
 αὐτὸ ἴμόνον πεισθέντες, ὅτῳ προσέκυρσεν ἕκαστος
 πάντοσ' ἐλαυνόμενοι, τὸ δ' ὄλον <πᾶς> εὔχεται εὐρεῖν.
 οὕτως οὐτ' ἐπιδερκτὰ τὰδ' ἀνδράσιν οὐτ' ἐπακουστά
 οὔτε νόῳ περιληπτά. 10

- 124 *περὶ δὲ τοῦ μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀληπτον εἶναι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἰκνεῖται ὁ ἀνθρώπινος λόγος ληπτὴν ὑπάρχειν, διασαφεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων*

σὺ <δ'> οὖν ἐπεὶ ὧδ' ἐλιώσθης,
 πεύσεαι, οὐ πλέον ἢ βροτεῖη μῆτις ὄρωρεν. 15

καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλέον ἐπαγγελλομένοις
 γιννώσκειν παρίστησιν, ὅτι τὸ δι' ἐκάστης αἰσθήσεως λαμβανόμενον πιστόν ἐστι, τοῦ λόγου τούτων ἐπιστατούντος,
 καίπερ πρότερον καταδραμὼν τῆς ἀπ' αὐτῶν πίστεως.

- 125 *φησὶ γὰρ (B 4 Diels)* 20

ἀλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε γλώσσης,
 ἐκ δ' ὁσίων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε πηγὴν.

81 τὸ μὲν NL 2 οὗτος N 4 δειλ' ἔμπαια Emperius: δειλεμπεα G 5 ζωῆς ἰδίου Diels: ζωῆσι βίου G: ζωῆς ἀβίου Scaliger: ἐν ζωῶσι βίου Wytttenbach ἀθρήσαντες Scaliger: ἀθρήσαντος LEABR: ἀθροίσαντος NV 8 δ' ὄλον <πᾶς> Bergk: δὲ ὄλον G: δὲ λώιον Scaliger 10 νόῳ Gen.: νῶ G 11 εἶναι ante εἰς s 14 δ' add. Bergk 15 πεύσεαι N πλέον ἢ Diels: πλείον γε G: πλέον ἤγε Bergk 21 ἀποτρέψατε Stephanus: ἀπετρέψατε G 22 καθαρὰν s ὀχετεύσατε Stephanus: ὀχεύσατε N: ἐχεύσατε E: ὀχεύσατε Ls

217

καὶ σέ, πολυμνήστη λευκώλενε παρθένε Μοῦσα,
 ἄντομαι, ὃν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν ἀκούειν,
 25 πέμπε παρ' Εὐσεβίης ἐλαόυσ' εὐήνιον ἄρμα·
 μηδέ σέ γ' εὐδόξοιο βιήσεται ἄνθεα τιμῆς
 218 πρὸς θνατῶν ἀνελέσθαι ἐφ' ᾧ θ' ὁσίης πλέον εἰπεῖν
 θάρσει καὶ τότε δὴ σοφίης ἐπ' ἄκροισι θαάζειν.
 ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάσῃ παλάμῃ, πῇ δῆλον ἕκαστον,
 μήτε τιν' ὅψιν ἔχων πίστει πλέον ἢ κατ' ἀκουήν
 5 ἢ ἀκοήν ἐρίδουπον ὑπὲρ τρανώματα γλώσσης,
 μήτε τι τῶν ἄλλων, ὅπόσῃ πόρος ἐστὶ νοῆσαι,
 γυῖων πίστιν ἔρκε, νόει θ' ἢ δῆλον ἕκαστον.

Τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς· ὁ δὲ Ἡράκλειτος (A 16 126
 Diels), ἐπεὶ πάλιν ἐδόκει δυσὶν ὀργανῶσθαι ὁ ἄνθρωπος
 10 πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν, αἰσθήσει τε καὶ λόγῳ, τοῦτ' αὖ
 τὴν <μὲν> αἰσθησὶν παραπλησίως τοῖς προειρημένους φυσι-
 κοῖς ἄπιστον εἶναι νενόμικεν, τὸν δὲ λόγον ὑποτίθεται κρι-
 τήριον. ἀλλὰ τὴν μὲν αἰσθησὶν ἐλέγχει λέγων κατὰ λέξιν
 "κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισιν ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα
 15 βαρβάρους ψυχὰς ἐχόντων", ὅπερ ἴσον ἦν τῷ βαρβάρων
 ἐστὶ ψυχῶν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσι πιστεύειν. τὸν δὲ λόγον 127
 κριτὴν τῆς ἀληθείας ἀποφαίνεται οὐ τὸν ὅποιονδήποτε, ἀλλὰ
 τὸν κοινὸν καὶ θεῖον. τίς δ' ἐστὶν οὗτος, συντόμως ὑπο-
 δεικτέον. ἀρέσκει γὰρ τῷ φυσικῷ τὸ περιέχον ἡμᾶς λο-
 20 γικὸν τε ὃν καὶ φρενῆρες. ἐμφαίνει δὲ τὸ τοιοῦτο πολὺ 128
 πρόσθεν Ὅμηρος (σ 163) εἰπών·

τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
 οἷον ἐπ' ἡμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

καὶ Ἀρχίλοχος δὲ φησι τοὺς ἀνθρώπους τοιαῦτα φρονεῖν
 25 (fr. 70 Bergk) ὁποίῃν Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει.

24 ἐφημερίοισιν N (sic), verum iam invenit Stephanus: ἐφη-
 μέροιςιν LE 5 1 ἐφ' ᾧ θ' ὁσίης Clem. Strom. V 60: ἐφω-
 θεΐης G 2 θαάζειν Fabr.: θαάζει G 3 ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάσῃ
 Bergk: ἀλλὰ γὰρ ἄθρει πᾶς G 4 τιν' G: τι Bergk ὅψει Ellis
 πίστει G: πιστὴν Bergk: πίστιν Ellis 5 γλώττης 5 7 θ' G:
 δ' Karsten 11 μὲν add. Bekk. 15 τῷ Bekk.: τῶν G 20 πολὺ G:
 πολλῷ. Kochalsky

εἴρηται δὲ καὶ τῷ Εὐριπίδῃ (Troad. 885) τὸ αὐτό·

ὅστις <ποτ'> εἴ σὺ δυστόπαστος εἰσίδειν

219

Ζεύς, εἴτ' ἀνάγκη φύσεος εἴτε νοῦς βροτῶν,

ἔπευξάμην σε.

- 129 τοῦτον οὖν τὸν θεῖον λόγον καθ' Ἡράκλειτον δι' ἀνα-
 πνοῆς σπάσαντες νοεροὶ γινόμεθα, καὶ ἐν μὲν ὕπνοις λη- 5
 θαῖοι, κατὰ δὲ ἔγερσιν πάλιν ἔμφρονες. ἐν γὰρ τοῖς ὕπνοις
 μυσάντων τῶν αἰσθητικῶν πόρων χωρίζεται τῆς πρὸς τὸ
 περιέχον συμφυῆς ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς, μόνῃς τῆς κατὰ ἀνα-
 πνοὴν προσφύσεως σφζομένης οἷονεῖ τινος ῥίξης, χωρι-
 σθεὶς τε ἀποβάλλει ἢν πρότερον εἶχε μνημονικὴν δύνα- 10
 130 μιν· ἐν δὲ ἐγρηγόρσει πάλιν διὰ τῶν αἰσθητικῶν πόρων
 ὥσπερ διὰ τινων θυρίδων προκύψας καὶ τῷ περιέχοντι
 συμβαλὼν λογικὴν ἐνδύεται δύναμιν. ὅνπερ οὖν τρόπον
 οἱ ἄνθρωποι πλησιάζαντες τῷ πυρὶ κατ' ἀλλοίωσιν διάπυ-
 ροὶ γίνονται, χωρισθέντες δὲ σβέννυνται, οὕτω καὶ ἡ ἐπι- 15
 ξενωθείσα τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος
 μοῖρα κατὰ μὲν τὸν χωρισμὸν σχεδὸν ἄλογος γίνεται, κατὰ
 δὲ τὴν διὰ τῶν πλείστων πόρων σύμφυσιν ὁμοιοειδὴς τῷ
 131 ὄλῳ καθίσταται. τοῦτον δὴ τὸν κοινὸν λόγον καὶ θεῖον,
 καὶ οὗ κατὰ μετοχὴν γινόμεθα λογικοί, κριτήριον ἀληθείας 20
 φησὶν ὁ Ἡράκλειτος. ὅθεν τὸ μὲν κοινὴ πᾶσι φαινόμε-
 νον, τοῦτ' εἶναι πιστόν (τῷ κοινῷ γὰρ καὶ θεῷ λόγῳ λαμ-
 βάνεται), τὸ δὲ τινι μόνῳ προσπίπτον ἄπιστον ὑπάρχειν
 132 διὰ τὴν ἐναντίαν αἰτίαν. ἐναρχόμενος γοῦν τῶν Περι φύ-
 σεως (B1 Diels) ὁ προειρημένος ἀνὴρ, καὶ τρόπον τινὰ δεικνύς 25
 τὸ περιέχον, φησί· “λόγου τοῦδε ἑόντος ἀξύνετοι γί-
 νονται ἄνθρωποι, καὶ πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι, καὶ ἀκού-
 σαντες τὸ πρῶτον· γινομένων γὰρ κατὰ τὸν λόγον

1 ποτ' add. Fabr. ex Euripide 2 φύσεως G 4 οὖν NE 5:
 δὴ L 10 ἀποβάλλειν 5 11 ἐγρηγόρσει N: ἐγρηγοροῖσι LE 5
 12 προκύψας LE 13 οὖν om. 5 17 κατὰ δὲ — 18 σύμφυσιν N
 in margine, ubi evanuit 19 ὄλῳ G: λόγῳ Nauck 24 γοῦν
 Kayser coll. p. 202, 27. 213, 8: οὖν G 26 ὄντος 5 <ἀεί> ἀξύν.
 Aristot. Rhet. p. 1407b 17, Hippol. IX 9 26/27 γίνονται N et
 Hippol.: γίγνονται LE 5 28 γὰρ <πάντων> Hippol. IX 9

219

- τόνδε ἀπείροισιν εἰκόνασι, πειρώμενοι ἐπέων καὶ ἔρ-
 220 γων τοιούτων, ὁκοίω· ἐγὼ διηγεῦμαι, κατὰ φύσιν
 διαιρέων ἕκαστον καὶ φράζων ὅπως ἔχει. τοὺς δὲ ἄλ-
 λους ἀνθρώπους λανθάνει ὁκόσα ἐγερθέντες ποι-
 οῦσιν, ὅπως περ ὁκόσα εὐδοντες ἐπιλανθάνονται.”
- 4_a διὰ τούτων γὰρ ῥητῶς παραστήσας, ὅτι κατὰ μετοχὴν τοῦ 133
 5 θεοῦ λόγου πάντα πράττομέν τε καὶ νοοῦμεν, ὀλίγα προ-
 διελθὼν ἐπιφέρει (B 2 Diels) “διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ <ξυνῶ,
 τουτέστι τῷ> κοινῷ.” (ξυνὸς γὰρ ὁ κοινός). “τοῦ λό-
 γου δ’ ἐόντος ξυνοῦ ζώουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν
 ἔχοντες φρόνησιν.” ἡ δ’ ἔστιν οὐκ ἄλλο τι ἄλλ’ ἐξή-
 9_a γησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ’ ὃ
 10 τι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν, ἃ
 δὲ ἂν ιδιάσωμεν, ψευδόμεθα. νῦν γὰρ ῥητότατα καὶ 134
 ἐν τούτοις τὸν κοινὸν λόγον κριτήριον ἀποφαίνεται, καὶ
 τὰ μὲν κοινῇ φησι φαινόμενα πιστὰ ὡς ἂν τῷ κοινῷ κρι-
 νόμενα λόγῳ, τὰ δὲ κατ’ ἰδίαν ἕκαστῳ ψευδῇ.
- 15 Τοιοῦδε μὲν καὶ ὁ Ἡράκλειτος· Δημόκριτος δὲ ὅτε 135
 μὲν ἀναιρεῖ τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τούτων
 λέγει μηδὲν φαίνεσθαι κατ’ ἀλήθειαν, ἀλλὰ μόνον κατὰ
 δόξαν, ἀληθὲς δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τὸ ἀτόμους εἶναι
 καὶ κενόν· “νόμῳ” γάρ φησι (B 9 Diels) “γλυκὺ καὶ
 20 νόμῳ πικρόν, νόμῳ θερμόν, νόμῳ ψυχρόν, νόμῳ
 χροίη· ἐτεῖ δὲ ἄτομα καὶ κενόν.” (ὅπερ <ἔστι>· νομί-
 ζεται μὲν εἶναι καὶ δοξάζεται τὰ αἰσθητά, οὐκ ἔστι δὲ κατ’
 ἀλήθειαν ταῦτα, ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον καὶ τὸ κενόν). ἐν δὲ 136
 τοῖς Κρατυντηρίοις, καί περ ὑπεσχημένος ταῖς αἰσθήσεσι
 25 τὸ κράτος τῆς πίστεως ἀναθεῖναι, οὐδὲν ἦττον εὐρίσκεται
 τούτων καταδικάζων. φησὶ γάρ· “ἡμεῖς δὲ τῷ μὲν ἐόντι
 οὐδὲν ἀτρεκέες συνίμεν, μεταπίπτον δὲ κατὰ τε σώ-
 ματος διαθήκην καὶ τῶν ἐπεισιόντων καὶ τῶν ἀν-

29 ἀπείροισιν N: ἀπειροι LEs 4 ἄδοντες N 5/6 προδιελ-
 θὼν G: προσδιελθὼν Bekk. 6/7 ξυνῶ τουτέστι τῷ add. Bekk.
 secundum Schleiermacherum qui scripserat ξυνῶ pro κοινῷ
 7 λόγῳ post κοινῷ add. N sed exp. 18 φησι Bekk.: φασι G:
 πασι Natorp 15 ὅτε Usener: ὅτι G 19 καὶ post γλυκὺ del.
 Brieger 21 ἐτεῖ Stephanus: αἰτίη G ἄπερ V ἔστι add. Bekk.
 28 διαδιγὴν Menzel coll. Herm. irris. p. 94

- τιστηριζόντων." καὶ πάλιν φησὶν (B 10 Diels): "ἐτεῇ
 μέν νυν οἷον ἕκαστον ἔστιν <ἧ> οὐκ ἔστιν οὐ συν- 30
 137 λεμεν, πολλαχῇ δεδήλωται." ἐν δὲ τῷ Περι ἰδεῶν 221
 (B 6 Diels): "γινώσκειν τε χρὴ" φησὶν, "ἄνθρωπον
 τῷδε τῷ κανόνι, ὅτι ἐτεῆς ἀπῆλλακται," καὶ πάλιν
 (B 7 Diels): "δηλοῖ μὲν δὴ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἐτεῇ
 οὐδὲν ἴσμεν περὶ οὐδενός, ἀλλ' ἐπιρυσμὴν ἐκάστοι- 42
 σιν ἢ δόξεις," καὶ ἔτι (B 8 Diels): "καίτοι δῆλον ἔσται, 5
 ὅτι ἐτεῇ οἷον ἕκαστον γινώσκειν ἐν ἀπόρῳ ἔστί." καὶ
 δὴ ἐν μὲν τούτοις πᾶσαν σχεδὸν κινεῖ κατάληψιν, <εἰ>
 138 καὶ μόνον ἔξαιρέτως καθάπτεται τῶν αἰσθήσεων· ἐν δὲ τοῖς
 Κανόσι (B 11 Diels) δύο φησὶν εἶναι γνώσεις, τὴν μὲν διὰ
 τῶν αἰσθήσεων τὴν δὲ διὰ τῆς διανοίας, ὧν τὴν μὲν διὰ τῆς 10
 διανοίας γνησίην καλεῖ, προσμαρτυρῶν αὐτῇ τὸ πιστὸν εἰς
 ἀληθείας κρίσιν, τὴν δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων σκοτίην ὀνο-
 μάξει, ἀφαιρούμενος αὐτῆς τὸ πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς
 139 ἀπλανές. λέγει δὲ κατὰ λέξιν: "γνώμης δὲ δύο εἰσὶν ἰδέαι,
 ἡ μὲν γνησίη, ἡ δὲ σκοτίη· καὶ σκοτίης μὲν τάδε σύμ- 15
 παντα, ὅψις ἀκοή ὁδμὴ γεῦσις ψαῦσις· ἡ δὲ γνησίη,
 ἀποκεκριμένη δὲ ταύτης." εἰτα προκρίνων τῆς σκοτίης τὴν
 γνησίην ἐπιφέρει λέγων: "ὅταν ἡ σκοτίη μηκέτι δύνη-
 ται μήτε ὁρῆν ἐπ' ἔλαττον μήτε ἀκούειν μήτε ὁδμᾶ-
 σθαι μήτε γεύεσθαι μήτε ἐν τῇ ψαύσει αἰσθάνε- 19a
 σθαι, ἀλλ' ἐπὶ λεπτότερον<...>." οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ- 20

29/80 ἐτεῇ μὲν Fabr.: τίημεν NLE: τοίη μὲν 5 80 ἢ add.
 Gen. οὐ Gen.: οὐ G 1 τῷ om. N 3 τῷ om. N ἐτεῆς
 Menagius: αἰτίας N: αἰτίης LE 5 4 δὴ om. N 5 4 et 6 ἐτεῇ
 Menagius: αἰτίη G 5 ἡ δόξης N 7 κρίνει Usener εἰ add.
 Bekk. 8 μόνον NLE: μόνων AB: μόνον^ω VR 10 μὲν om. E
 11 γνησίην Fabr.: γνώσιν G καλεῖ Bekk.: κατάγει G 16 γνη-
 σία 5 post γνησίη lac. stat. Brieger 17 ἀποκεκριμένη VR:
 ἀποκεκρυμμένη ceteri et VR i. m. (γρ.): ἀποκεκρυμμένη διὰ
 ταύτης Natorp 18 γνησίαν 5 18/10 δύνηται N: δύνεται LE 5
 19 μήτε ἀκούειν — 19a γεύεσθαι del. Brieger 20 ἀλλ' del.
 Brieger λεπτότερον <δὲν ζητεῖν, τότε ἐπιγίνεται ἡ γνησίη αἶτε
 ὄργανον ἔχουσα τοῦ νῶσαι λεπτότερον>. Diels, quod probat
 Kochalsky, nisi quod mavult τι δὲν καταφεύγειν (vel συμφεύ-
 γειν), τότε κτλ. coll. p. 369, 13: Hervetus in versione addiderat
 confugiendum

221

τον ὁ λόγος ἐστὶ κριτήριον, ὃν γνησίην γνώμην καλεῖ. Διό- 140
 τιμος (3 Diels) δὲ τρία κατ' αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι κριτήρια,
 τῆς μὲν τῶν ἀδήλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα —
 ὅψις γὰρ τῶν ἀδήλων τὰ φαινόμενα, ὥς φησιν Ἀναξαγόρας
 24a (B 21^a Diels), ὃν ἐπὶ τούτῳ Δημόκριτος ἐπαινεῖ —, ζητή-
 25 σεως δὲ τὴν ἔννοιαν — περὶ παντὸς γάρ, ὃ παῖ, μί-
 ἀρχὴ τὸ εἰδέναι περὶ οὗτου ἔστιν ἡ ζήτησις (Plat. Phaedr.
 237 B) —, αἰρέσεως δὲ καὶ φυγῆς τὰ πάθη· τὸ μὲν γὰρ
 222 ὃ προσοικειούμεθα, τοῦτο αἰρετόν ἐστιν, τὸ δὲ ὃ προσαλλο-
 τριούμεθα, τοῦτο φευκτόν ἐστιν.

Ἡ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀλη-
 141 θείας ἱστορία τοιαύτη τις ἦν· ἀπτόμεθα δὲ ἐξῆς καὶ τῶν
 5 μετὰ τοὺς φυσικὸν αἰρέσεων.

Πλάτων τοίνυν ἐν τῷ Τιμαίῳ διελόμενος τὰ πρά-
 γματα εἷς τε τὰ νοητὰ καὶ αἰσθητά, καὶ εἰπὼν περιληπτὰ
 μὲν λόγῳ εἶναι τὰ νοητά, δοξαστὰ δὲ τυγχάνειν τὰ αἰσθη-
 10 τά, προδήλως κριτήριον ὥρισε τῆς τῶν πραγμάτων γνώ-
 σεως τὸν λόγον, συμπεριλαβὼν αὐτῷ καὶ τὴν διὰ τῆς
 αἰσθήσεως ἐνάργειαν. λέγει δὲ οὕτως (Tim. 27 D)· “τί τὸ 142
 ὃν ἀέλ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γινόμενον μὲν,
 ὃν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περι-
 ληπτόν, τὸ δὲ δόξῃ μετὰ αἰσθήσεως.” περιληπτικὸν δὲ 143
 15 καλεῖσθαι φασὶ λόγον παρ' αὐτῷ οἱ Πλατωνικοὶ τὸν κοινὸν
 τῆς ἐναργείας καὶ τῆς ἀληθείας. δεῖ γὰρ τὸν λόγον ἐν τῷ
 κρίνειν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς ἐναργείας ὁρμᾶσθαι, εἴπερ δι'
 ἐναργῶν ἡ κρίσις γίνεται τῶν ἀληθῶν. ἀλλ' ἢ τε ἐνάργεια
 οὐκ ἔστιν αὐτάρκης πρὸς γνῶσιν ἀληθοῦς· οὐ γὰρ εἴ τι κατ'
 20 ἐνάργειαν φαίνεται, τοῦτο καὶ κατ' ἀλήθειαν ὑπόκειται· ἀλλὰ
 δεῖ παρῆναι τὸ κρίνον τί τε φαίνεται μόνον καὶ τί σὺν
 τῷ φαίνεσθαι ἔτι καὶ κατ' ἀλήθειαν ὑπόκειται, τουτέστι

142 cf. Hyp. III 54.

21/22 Διότιμος δὲ τρία LE 5: διότι τρία μόνα N 22 κατ' αὐ-
 τὸν N: κατὰ ταῦτόν LE 5 24 ὅψις — φαινόμενα N: om. LE 5
 4 ἀπτόμεθα 5: ἀπτόμεθα NLE 6 τῷ om. N 14 περιληπτι-
 κὸν Bekk. coll. v. 30: περιληπτόν G 15 φησι N 18 γε Bekk.
 dubit.

- 144 τὸν λόγον. ἀμφοτέρω τούτων συνελθεῖν δεήσει, τὴν τε ἐνάργειαν ὡς ἂν ἀφειτήριο οὖσαν τῷ λόγῳ πρὸς τὴν κρίσιν τῆς ἀληθείας, καὶ αὐτὸν τὸν λόγον πρὸς διάκρισιν τῆς ἐναργείας. εἰς μέντοι τὸ ἐπιβάλλειν τῇ ἐναργείᾳ καὶ τὸ ἐν ταύτῃ ἀληθὲς διακρίνειν πάλιν συνεργοῦ δεῖται ὁ λόγος τῆς αἰσθήσεως· διὰ ταύτης γὰρ τὴν φαντασίαν παραδεχόμενος ποιεῖται τὴν νόησιν καὶ τὴν ἐπιστήμην τάληθοις, ὥστε περιληπτικὸν αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς τε ἐναρ- 30 γείας καὶ τῆς ἀληθείας, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ καταληπτικόν.
- 145 Ὡς μὲν καὶ ὁ Πλάτων· Σπεύσιππος (fr. 29 Lang) 223 δέ, ἐπεὶ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἐστὶν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά, τῶν μὲν νοητῶν κριτήριον ἔλεξεν εἶναι τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον, τῶν δὲ αἰσθητῶν τὴν ἐπιστημονικὴν αἴσθησιν. ἐπιστημονικὴν δὲ αἴσθησιν ὑπέειπε κα- 5 θεστάναι τὴν μεταλαμβάνουσαν τῆς κατὰ τὸν λόγον
- 146 ἀληθείας. ὥστε γὰρ οἱ τοῦ ἀύλητοῦ ἢ τοῦ ψάλτου δάκτυλοι τεχνικὴν μὲν εἶχον ἐνέργειαν, οὐκ ἐν αὐτοῖς δὲ προηγουμένως τελειουμένην, ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς τὸν λογισμὸν συνασκήσεως ἀπαρτιζομένην, 9^a καὶ ὡς ἡ τοῦ μουσικοῦ αἴσθησις ἐνέργειαν μὲν εἶχεν 10 ἀντιληπτικὴν τοῦ τε ἡρμοσμένου καὶ τοῦ ἀναρμόστου, ταύτην δὲ οὐκ αὐτοφυῆ, ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ περιγεγονυῖαν, οὕτω καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ αἴσθησις φυσικῶς παρὰ τοῦ λόγου τῆς ἐπιστημονικῆς μεταλαμβάνει τριβῆς πρὸς ἀπλανῆ τῶν ὑποκειμένων 14^a διάγνωσιν. 15
- 147 Ξενοκράτης (fr. 5 Heinze) δὲ τρεῖς φησὶν οὐσίας εἶναι, τὴν μὲν αἰσθητὴν τὴν δὲ νοητὴν τὴν δὲ σύνθετον καὶ δοξαστήν, ὧν αἰσθητὴν μὲν εἶναι τὴν ἐν- τὸς οὐρανοῦ, νοητὴν δὲ <τὴν> πάντων τῶν ἐκτὸς οὐρανοῦ, δοξαστήν δὲ καὶ σύνθετον τὴν αὐτοῦ τοῦ 19^a οὐρανοῦ· ὁρατὴ μὲν γάρ ἐστι τῇ αἰσθήσει, νοητὴ δὲ 20
- 148 δι' ἀστρολογίας. τούτων μέντοι τοῦτον ἔχοντων τὸν

81 καταληπτικῷ Gen. 1 ὁ om. E 5 (excepto A) 2 ἐστὶν N: om. LE 5 7 τοῦ ante ψαλτ. om. 5 9 ἐκ N (quod iam Her- vetus): om. LE 5 10 ἐνέργειαν Bekk.: ἐνάργειαν G 19 τὴν add. Bekk. (exstat in N post ἐκτὸς) τῶν LE 5: τὴν N

223

τρόπον, τῆς μὲν ἐκτὸς οὐρανοῦ καὶ νοητῆς οὐσίας
κριτήριον ἀπεφαίνετο τὴν ἐπιστήμην, τῆς δὲ ἐντὸς
οὐρανοῦ καὶ αἰσθητῆς <τὴν> αἰσθησιν, τῆς δὲ μι-
94^a κτῆς τὴν δόξαν· καὶ τούτων κοινῶς τὸ μὲν διὰ τοῦ
35 ἐπιστημονικοῦ λόγου κριτήριον βέβαιόν τε ὑπάρ-
χειν καὶ ἀληθές, τὸ δὲ διὰ τῆς αἰσθήσεως ἀληθές
μὲν, οὐχ οὕτω δὲ ὥς τὸ διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λό-
γου, τὸ δὲ σύνθετον κοινὸν ἀληθοῦς τε καὶ ψευ-
δοῦς ὑπάρχειν· τῆς γὰρ δόξης τὴν μὲν τινα ἀληθῆ 149
30 εἶναι τὴν δὲ ψευδῆ. ὅθεν καὶ τρεῖς Μοίρας παρα-
δεδόσθαι, Ἄτροπον μὲν τὴν τῶν νοητῶν, ἀμετάθε-
224 τον οὖσαν, Κλωθὴ δὲ τὴν τῶν αἰσθητῶν, Λάχεσιν
δὲ τὴν τῶν δοξαστῶν.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρκεσίλαον προηγουμένως μὲν οὐδὲν 150
ᾠρισαν κριτήριον, οἱ δὲ καὶ ᾠρικένοι δοκοῦντες τοῦτο κατὰ
5 ἀντιπαρεξαγωγήν τὴν ὡς πρὸς τοὺς Στωικοὺς ἀπέδωκαν.
τρία γὰρ εἶναι φασιν ἐκεῖνοι (Stoic. fr. I 67. 69 Arn.) τὰ συζυ- 151
γοῦντα ἀλλήλοις, ἐπιστήμην καὶ δόξαν καὶ τὴν ἐν με-
θορίῳ τούτων τεταγμένην κατάληψιν, ᾧν ἐπιστήμην
μὲν εἶναι τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν καὶ ἀμετάθετον
10 ὑπὸ λόγου κατάληψιν, δόξαν δὲ τὴν ἀσθενῆ καὶ ψευ-
δῆ συγκατάθεσιν, κατάληψιν δὲ τὴν μεταξὺ τούτων,
ἣτις ἐστὶ καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις· καταληπτικῇ 152
δὲ φαντασία κατὰ τούτους ἐτύγχανεν ἡ ἀληθείς καὶ τοιαύτη οἷα
οὐκ ἂν γένοιτο ψευδής. ᾧν τὴν <μὲν> ἐπιστήμην ἐν μόνοις
15 ὑφίστασθαι λέγουσι τοῖς σοφοῖς, τὴν δὲ δόξαν ἐν μόνοις τοῖς
φάνυλοις, τὴν δὲ κατάληψιν κοινήν ἀμφοτέρων εἶναι, καὶ ταύ-
την κριτήριον ἀληθείας καθεστάναι. ταῦτα δὲ λεγόντων τῶν 153
ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὁ Ἀρκεσίλαος ἀντικαθίστατο, δεικνὺς ὅτι οὐ-
δὲν ἐστὶ μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ δόξης κριτήριον ἢ κατάληψις.
20 αὕτη γὰρ ἦν φασὶ κατάληψιν καὶ καταληπτικῆς φαντασίας

23 ἀπεφαίνετο LE 5: ἀποφαίνεται N 24 τὴν add. Bekk.
5 ὡς om. 5 7/8 μεθορίῳ G (cf. Plat. Legg. 878 B. Aristid. II
360 Dind. Max. Tyr. p. 388, 6 Hob.): μεθορία Fabr. 14 μὲν
add. V 20 καταληπτικῆς φαντασίας N: καταληπτικὴν φαντα-
σίαν LE 5: καταληπτικῇ φαντασίᾳ Bekk.

- συγκατάθεσιν, ἥτοι ἐν σοφῷ ἢ ἐν φανύῳ γίνεται. ἀλλ' ἐάν τε
 ἐν σοφῷ γένηται, ἐπιστήμη ἐστίν, ἐάν τε ἐν φανύῳ, δόξα, καὶ
 154 οὐδὲν ἄλλο παρὰ ταῦτα ἢ μόνον ὄνομα μετέλληται. εἴπερ τε
 ἡ κατάληψις καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις ἐστίν,
 ἀνύπαρκτός ἐστι, πρῶτον μὲν ὅτι ἡ συγκατάθεσις οὐ πρὸς 25
 φαντασίαν γίνεται ἀλλὰ πρὸς λόγον (τῶν γὰρ ἀξιωματίων
 εἰσὶν αἱ συγκαταθέσεις), δεύτερον ὅτι οὐδεμία τοιαύτη
 ἀληθῆς φαντασία εὐρίσκεται οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδῆς,
 155 ὥς διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων παρίσταται. μὴ οὔσης δὲ
 καταληπτικῆς φαντασίας οὐδὲ κατάληψις γενήσεται. ἦν 30
 γὰρ αὕτη καταληπτικὴ φαντασία συγκατάθεσις. μὴ οὔσης δὲ
 καταλήψεως πάντ' ἐστὶ ἀκατάληπτα. πάντων δὲ ὄντων
 ἀκαταλήπτων ἀκολουθήσει καὶ κατὰ τοὺς Στωικοὺς ἐπέχειν 35
 156 τὸν σοφόν. σκοπῶμεν. δὲ οὕτως. πάντων ὄντων ἀκατα-
 λήπτων διὰ τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ Στωικοῦ κριτηρίου, εἰ
 συγκαταθήσεται ὁ σοφός, δοξάσει ὁ σοφός· μηδενὸς γὰρ
 ὄντος καταληπτοῦ εἰ συγκατατίθεται τινι, τῷ ἀκαταλήπτῳ 5
 συγκαταθήσεται, ἡ δὲ τῷ ἀκαταλήπτῳ συγκατάθεσις δόξα
 157 ἐστίν. ὥστε εἰ τῶν συγκατατιθεμένων ἐστὶν ὁ σοφός, τῶν
 δοξαστικῶν ἐστὶ ὁ σοφός. οὐχὶ δέ γε τῶν δοξαστικῶν ἐστὶν ὁ
 σοφός (τοῦτο γὰρ ἀφροσύνης ἦν κατ' αὐτούς, καὶ τῶν ἀμαρ-
 τημάτων αἷτιον)· οὐκ ἄρα τῶν συγκατατιθεμένων ἐστὶν ὁ 10
 σοφός. εἰ δὲ τοῦτο, περὶ πάντων αὐτὸν δεήσει ἀσυγκατα-
 θετεῖν. τὸ δὲ ἀσυγκαταθετεῖν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ τὸ
 158 ἐπέχειν· ἐφέξει ἄρα περὶ πάντων ὁ σοφός. ἀλλ' ἐπεὶ
 μετὰ τοῦτο ἔδει καὶ περὶ τῆς τοῦ βίου διεξαγωγῆς ζητεῖν,
 ἣτις οὐ χωρὶς κριτηρίου πέφυκεν ἀποδίδοσθαι, ἀφ' οὗ καὶ 15
 ἡ εὐδαιμονία, τοῦτέστι τὸ τοῦ βίου τέλος, ἡρημένην ἔχει
 τὴν πίστιν, φησὶν ὁ Ἀρκεσίλαος, ὅτι ὁ περὶ πάντων ἐπέ-
 χων κανονιεῖ τὰς αἰρέσεις καὶ φυγὰς καὶ κοινῶς τὰς πρά-
 ξεις τῷ εὐλόγῳ, κατὰ τοῦτό τε προερχόμενος τὸ κριτήριον

21 συγκατάθεσιν Bekk.: συγκατάθεσις G 27 δεύτερον
 <δὲ> Kochalsky 29 παρίστανται N 31 αὕτη scr.: ἂν N:
 om. LE5 καταληπτικὴ φαντασία Fabr.: καταληπτικὴ φαντα-
 σία G 1 <δεῖν> ἐπέχειν Kochalsky 2 οὕτως Bekk.: οὕτως.
 ei G 8 δοξαστικῶν Jaeger utrobique: δοξαστῶν G 17 ὁ Her-
 vetus, Hirzel: οὐ G

225

30 κατορθώσει· τὴν μὲν γὰρ εὐδαιμονίαν περιγίνεσθαι διὰ τῆς φρονήσεως, τὴν δὲ φρόνησιν κείσθαι ἐν τοῖς κατορθώμασιν, τὸ δὲ κατόρθωμα εἶναι ὅπερ πραχθὲν εὐλογον ἔχει τὴν ἀπολογίαν. ὁ προσέχων οὖν τῷ εὐλόγῳ κατορθώσει καὶ εὐδαιμονήσει.

35 Ταῦτα καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος· ὁ δὲ Καρνεάδης οὐ μὴ 159

νον τοῖς Στωικοῖς ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀντιδιε-
τάσσειτο περὶ τοῦ κριτηρίου. καὶ δὴ πρῶτος μὲν αὐτῷ
καὶ κοινὸς πρὸς πάντας ἐστὶ λόγος καθ' ὃν παρίσταται
ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἀπλῶς ἀληθείας κριτήριον, οὐ λόγος, οὐκ

30 αἰσθησις, οὐ φαντασία, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων· πάντα
γὰρ ταῦτα σύλληβδην διαψεύδεται ἡμᾶς. δεύτερον δὲ 160

226 καθ' ὃ δεικνυσιν, ὅτι καὶ εἰ ἔστι τι κριτήριον, τοῦτο οὐ

χωρὶς τοῦ ἀπὸ τῆς ἐναργείας πάθους ὑφίσταται. ἐπεὶ γὰρ
αἰσθητικῇ δυνάμει διαφέρει τὸ ζῶον τῶν ἀψύχων, πάντως
διὰ ταύτης ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐκτὸς ἀντιληπτικὸν γενή-
5 σεται. ἡ δὲ γε αἰσθησις ἀκίνητος μὲν οὖσα καὶ ἀπαθής

καὶ ἄτρεπτος οὔτε αἰσθησίς ἐστὶν οὔτε ἀντιληπτικὴ τινος,
τραπείσα δὲ καὶ πῶς παθοῦσα κατὰ τὴν τῶν ἐναργῶν 161

ὑπόπτωσιν, τότε ἐνδεικνύει τὰ πράγματα. ἐν ἄρᾳ τῷ
ἀπὸ τῆς ἐναργείας πάθει τῆς ψυχῆς ζητητέον ἐστὶ τὸ κρι-

10 τήριον. τοῦτο δὲ τὸ πάθος αὐτοῦ <τε> ἐνδεικτικὸν ὀφείλει
τυγχάνειν καὶ τοῦ ἐμποιήσαντος αὐτὸ φαινομένου, ὅπερ

πάθος ἐστὶν οὐχ ἕτερον τῆς φαντασίας. ὅθεν καὶ φαντα- 162
σίαν ῥητέον εἶναι πάθος τι περὶ τὸ ζῶον ἑαυτοῦ τε καὶ

τοῦ ἑτέρου παραστατικόν. οἷον προσβλέψαντές τινα, φη-
15 σιν ὁ Ἀντίοχος, διατιθέμεθά πῶς τὴν ὄψιν, καὶ οὐχ

οὕτως αὐτὴν διακειμένην ἴσχομεν ὥς πρὶν τοῦ βλέψαι
διακειμένην εἶχομεν· κατὰ μέντοι τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν

δυεῖν ἀντιλαμβανόμεθα, ἐνὸς μὲν αὐτῆς τῆς ἀλλοιώσεως,
τουτέστι τῆς φαντασίας, δευτέρου δὲ τοῦ τὴν ἀλλοίωσιν

20 ἐμποιήσαντος, τουτέστι τοῦ ὁρατοῦ. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων

21 κείσθαι N: κινεῖσθαι LEς 29 ὁ λόγος N 31 δεύτερος
δὲ Bekk. dubit. 1 τι Heintz: τὸ G 4 ἀντιληπτικὴ ε 5 μὲν
οὖσα Bekk.: μένουσα G 8 ἐνδεικνύει G: ἐνδείκνυται Bekk.
10 τε add. Bekk. 11 φαινόμενον N 12 φασίας L 13 εἶναι
ῥητέον N 17 ἴσχομεν N

- 163 αἰσθήσεων τὸ παραπλήσιον. ὥσπερ οὖν τὸ φῶς ἑαυτὸ τε δεικνυσι καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὕτω καὶ ἡ φαντασία, ἀρχηγὸς οὖσα τῆς περὶ τὸ ζῶον εἰδήσεως, φωτὸς δίκην ἑαυτὴν τε ἐμφανίζειν ὀφείλει καὶ τοῦ ποιήσαντος αὐτὴν ἐναργοῦς ἐνδεικτικὴ καθεστάναι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τὸ κατ' ἀλή- 25 θειαν ἀεὶ ποτε ἐνδείκνυται, πολλάκις δὲ διαψεύδεται καὶ διαφωνεῖ τοῖς ἀναπέμψασιν αὐτὴν πράγμασιν ὥς οἱ μοχθηροὶ τῶν ἀγγέλων, κατ' ἀνάγκην ἠκολούθησε τὸ μὴ πᾶσαν φαντασίαν δύνασθαι κριτήριον ἀπολείπειν ἀληθείας, ἀλλὰ
- 164 μόνην, εἰ καὶ ἄρα, τὴν ἀληθῆ. πάλιν οὖν ἐπεὶ οὐδεμία 30 ἔστιν ἀληθῆς τοιαύτη οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδῆς, ἀλλὰ πάσῃ τῇ δοκούσῃ ἀληθεῖ καθεστάναι εὐρίσκεται τις ἀπαράλλακτος ψευδῆς, γενήσεται τὸ κριτήριον ἐν κοινῇ φαν- 327 τασίᾳ τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ ψεύδους. ἡ δὲ κοινὴ τούτων φαντασία οὐκ ἔστι καταληπτικὴ, μὴ οὖσα δὲ καταληπτικὴ
- 165 οὐδὲ κριτήριον ἔσται. μηδεμιᾶς δὲ οὕσης φαντασίας κρι- 5 τικῆς οὐδὲ λόγος ἂν εἴη κριτήριον· ἀπὸ φαντασίας γὰρ οὗτος ἀνάγεται. καὶ εἰκότως· πρῶτον μὲν γὰρ δεῖ φανῆ- ναι αὐτῷ τὸ κρινόμενον, φανῆναι δὲ οὐδὲν δύναται χω- ρὶς τῆς ἀλόγου αἰσθήσεως. οὔτε οὖν ἡ ἄλογος αἰσθήσις οὔτε ὁ λόγος ἦν κριτήριον.
- 166 Ταῦτα μὲν ἀντιπαρεξάγων τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις 10 ὁ Καρνεάδης εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ κριτηρίου διεξ- ἤρχετο· ἀπαιτούμενος δὲ καὶ αὐτός τι κριτήριον πρὸς τε τὴν τοῦ βίου διεξαγωγὴν καὶ πρὸς τὴν τῆς εὐδαιμονίας περίκτησιν, δυνάμει ἐπαναγκάζεται καὶ καθ' αὐτὸν περὶ τούτου διατάττεσθαι, προσλαμβάνων τὴν τε πιθανὴν φαν- 15 τασίαν καὶ τὴν πιθανὴν ἅμα καὶ ἀπερίσπαστον καὶ διεξω- 167 δευμένην. τίς δὲ ἔστιν ἡ τούτων διαφορὰ, συντόμως

166—189 ~ Hyp. I 226—231.

25 ἐναργῶς N ἐνδεικτικὴν N 32 ἀληθεία N 4 ἔσται LE 5: ἄρα N 7 δύναται om. N 10 μὲν <γὰρ> 5 11 ὁ om. 5 14 ἐπαναγκάζεται Bekk.: ἀπαναγκάζεται G 16 ἀπερίσπαστον <καὶ τὴν πιθανὴν ἅμα καὶ ἀπερίσπαστον> καὶ Kochalsky (at puto Sextum paulo neglegentius locutum esse; cf. Mus. Rhen. LXVI p. 190 sqq.) 16/17 διεξωδευμένην N: διεξοδευομένην LE 5

227

ὑποδεικτέον. ἡ τοίνυν φαντασία τινὸς φαντασία ἐστίν, οἷον τοῦ τε ἄφ' οὗ γίνεται καὶ τοῦ ἐν ᾧ γίνεται, καὶ 20 <τοῦ> ἄφ' οὗ μὲν γίνεται ὡς τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου αἰσθητοῦ, τοῦ ἐν ᾧ δὲ γίνεται καθάπερ ἀνθρώπου. τοιαύτη δὲ οὖσα 168 δύο ἂν ἔχοι σχέσεις, μίαν μὲν ὡς πρὸς τὸ φανταστόν, δευτέραν δὲ ὡς πρὸς τὸν φαντασιούμενον. κατὰ μὲν οὖν τὴν πρὸς τὸ φανταστόν σχέσιν ἡ ἀληθῆς γίνεται ἢ ψευ- 35 δῆς, καὶ ἀληθῆς μὲν ὅταν σύμφωνος ἢ τῷ φανταστῷ, ψευδῆς δὲ ὅταν διάφωνος. κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν φαντα- 169 σιούμενον σχέσιν ἡ μὲν ἐστὶ φαινομένη ἀληθῆς ἡ δὲ οὐ φαινομένη ἀληθῆς, ὣν ἡ μὲν φαινομένη ἀληθῆς ἔμφασις καλεῖται παρὰ τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς καὶ πιθανότης καὶ πι- 30 θανή φαντασία, ἡ δ' οὐ φαινομένη ἀληθῆς ἀπέμφασις τε προσαγορεύεται καὶ ἀπειθῆς καὶ ἀπίθανος φαντασία· οὔτε γὰρ τὸ αὐτόθεν φαινόμενον ψευδὲς οὔτε τὸ ἀληθὲς 228 μὲν, μὴ φαινόμενον δὲ ἡμῖν πείθειν ἡμᾶς πέφυκεν. τοῦ- 170 των δὲ τῶν φαντασιῶν ἡ μὲν φανερῶς ψευδῆς καὶ μὴ φαινομένη ἀληθῆς παραγράφιμος ἐστὶ καὶ οὐ κριτήριον, ἐάν τε <...> ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν, διαφώνως δὲ τῷ ὑπάρχοντι 5 καὶ μὴ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον, ὅποια ἦν ἡ ἀπὸ Ἠλέκτρας προσπεσοῦσα τῷ Ὀρέστη, μίαν τῶν Ἑρινύων αὐτὴν δοξά- ζοντι καὶ κεκραγότε (Euripid. Orest. 264)

μέθες· μί' οὖσα τῶν ἐμῶν Ἑρινύων.

τῆς δὲ φαινομένης ἀληθοῦς ἡ μὲν τίς ἐστὶν ἀμυδρά, ὡς 171 10 ἡ ἐπὶ τῶν παρὰ μικρότητα τοῦ θεωρουμένου ἢ παρὰ ἰκα- νὸν διάστημα ἢ καὶ παρὰ ἀσθένειαν τῆς ὄψεως συγκεχυ- μένως καὶ οὐκ ἐκτύπως τι λαμβανόντων, ἡ δὲ τις ἦν σὺν τῷ φαίνεσθαι ἀληθῆς ἔτι καὶ σφοδρὸν ἔχουσα τὸ φαίνε- σθαι αὐτὴν ἀληθῆ. ὣν πάλιν ἡ μὲν ἀμυδρά καὶ ἔκλυτος 172 15 φαντασία οὐκ ἂν εἴη κριτήριον· τῷ γὰρ μήτε αὐτὴν μήτε

18 ἐστὶ φαντασία N 20 τοῦ add. Heintz 28 et 28 τὸν LEABR: τὸ NV (quod probat Kochalsky) 3 περιγράφιμος Bekk. dub. cf. p. 249, 10 4 ἐάν τε <ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος γίνηται ἐάν τε> Bekk. dubit. 4 ἐάν — 8 Ἑρινύων suspecta habet Hirzel, secludi iubet Heintz 6 et 8 ἐρινύων N: ἐρινυνών LE 5 8 μία G 10 παρ' ἀνίκανον Bekk. dub.: παρὰ ἄγαν τι Kayser 12 λαμβανόντων Bekk.: λαμβανούσης G 15 τὸ 5

- τὸ ποιῆσαν αὐτὴν τρανῶς ἐνδείκνυσθαι οὐ πέφυκεν ἡμᾶς
 173 πέλθειν οὐδ' εἰς συγκατάθεσιν ἐπισπᾶσθαι. ἡ δὲ φαινο-
 μένη ἀληθὴς καὶ ἱκανῶς ἐμφαινόμενη κριτήριόν ἐστι τῆς
 ἀληθείας κατὰ τοὺς περὶ τὸν Καρνεάδην. κριτήριο δὲ
 οὐσα πλάτος εἶχεν ἱκανόν, καὶ ἐπιτεινομένης αὐτῆς ἄλλη 10
 ἄλλης ἐν εἶδει πιθανωτέραν τε καὶ πληκτικωτέραν ἴσχει
 174 φαντασίαν. τὸ δὲ πιθανόν ὥς πρὸς τὸ παρὸν λέγεται
 τριχῶς, καθ' ἓνα μὲν τρόπον τὸ ἀληθές τε ὄν καὶ φαινό-
 μενον ἀληθές, καθ' ἕτερον δὲ τὸ ψευδές μὲν καθεστώς
 φαινόμενον δὲ ἀληθές, κατὰ δὲ τρίτον τὸ [ἀληθές] κοινὸν 15
 ἀμφοτέρων. ὅθεν τὸ κριτήριο ἐστὶ μὲν ἡ φαινόμενη
 ἀληθὴς φαντασία, ἣν καὶ πιθανὴν προσηγόρευον οἱ ἀπὸ
 175 τῆς Ἀκαδημίας, ἐπίπτει δὲ ἔσθ' ὅτε καὶ ψευδής, ὥστε
 ἀνάγκην ἔχειν καὶ τῇ κοινῇ ποτὲ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευ-
 δοῦς φαντασίᾳ χρῆσθαι. οὐ μέντοι διὰ τὴν σπάνιον ταύ- 30
 της παρέμπιπτον, λέγω δὲ τῆς μιμουμένης τὸ ἀληθές, ἀπι- 329
 στητέον ἐστὶ τῇ ὥς <ἐπὶ> τὸ πολὺ ἀληθευούσῃ· τῷ γὰρ ὥς
 ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς τε κρίσεις καὶ τὰς πράξεις κανονίζεσθαι
 συμβέβηκεν.

- Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ κοινὸν κριτήριο κατὰ τοὺς 5
 176 περὶ τὸν Καρνεάδην ἐστὶ τοιοῦτον· ἐπεὶ δὲ οὐδέποτε
 φαντασία μονοειδὴς ὑφίσταται ἀλλ' ἀλύσεως τρόπον ἄλλη
 ἐξ ἄλλης ἥρτηται, δεύτερον προσγενήσεται κριτήριο ἡ πι-
 θανὴ ἅμα καὶ ἀπερίσπαστος φαντασία. οἷον ὁ ἀνθρώπου
 σπῶν φαντασίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ τῶν περὶ αὐτὸν λαμβάνει 10
 177 φαντασίαν καὶ τῶν ἐκτός, τῶν μὲν περὶ αὐτὸν <ὥς> χροᾶς
 μεγέθους σχήματος κινήσεως λαλιᾶς ἐσθῆτος ὑποδέσεως,
 τῶν δὲ ἐκτός ὥς ἀέρος φωτὸς ἡμέρας οὐρανοῦ γῆς φίλων,
 τῶν ἄλλων ἀπάντων. ὅταν οὖν μηδεμία τούτων τῶν φαν-
 τασιῶν περιέλκῃ ἡμᾶς τῷ φαίνεσθαι ψευδής, ἀλλὰ πᾶσαι 15
 178 συμφώνως φαίνονται ἀληθεῖς, μᾶλλον πιστεύομεν. ὅτι

174 ~ adv. math. II 63.

18 εὐφραινομένη L 22 φαντασίαν suspectum, nisi Sextum
 negligentiae arguere malueris; forsitan παραμυθίαν vel aliud
 scribendum 25 ἀληθές del. Bekk. coll. p. 687, 30 26 ἐστὶ N
 1 δὴ 5 2 ἐπὶ add. Kayser 7 ἄλλη NL: ἄλλα E: ἄλλ' 5
 11 ὥς add. Bekk. 16 φαίνονται LE: φαίνονται N5 πιστεύο-
 μεν μᾶλλον N

229

γὰρ οὗτός ἐστι Σωκράτης, πιστεύομεν ἐκ τοῦ πάντα αὐτῷ
 προσεῖναι τὰ εἰωθότα, χρῶμα μέγεθος σχῆμα διάληψιν
 τρίβωνα, τὸ ἐνθάδε εἶναι ὅπου οὐθείς ἐστιν αὐτῷ ἀπα-
 90 ράλλακτος. καὶ ὃν τρόπον τινὲς τῶν ἰατρῶν τὸν κατ' ἀλή- 179
 θειαν πυρέσσοντα οὐκ ἐξ ἑνὸς λαμβάνουσι συμπτώματος,
 καθάπερ σφυγμοῦ σφοδρότητος ἢ δαψιλοῦς θερμοσίας,
 ἀλλ' ἐκ συνδρομῆς, ὅλον θερμοσίας ἅμα καὶ σφυγμοῦ καὶ
 ἐλκώδους ἀφῆς καὶ ἐρυθρήματος καὶ δίψους καὶ τῶν ἀνά-
 25 λογον, οὕτω καὶ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς τῇ συνδρομῇ τῶν φαν-
 τασιῶν ποιεῖται τὴν κρίσιν τῆς ἀληθείας, μηδεμιᾶς τε τῶν
 ἐν τῇ συνδρομῇ φαντασιῶν περισπώσης αὐτὸν ὡς ψευδοῦς
 λέγει ἀληθὲς εἶναι τὸ προσπίπτον. καὶ ὅτι ἡ ἀπερίσπα- 180
 στός ἐστι συνδρομὴ τοῦ πίστιν ἐμποιεῖν, φανερόν ἀπὸ
 30 Μενελάου· καταλιπὼν γὰρ ἐν τῇ νηὶ τὸ εἶδωλον τῆς
 Ἑλένης, ὅπερ ἀπὸ Τροίας ἐπήγετο ὡς Ἑλένην, καὶ ἐπι-
 230 βὰς τῆς Φάρου νήσου ὄρᾳ τὴν ἀληθῆ Ἑλένην, σπῶν τε
 ἀπ' αὐτῆς ἀληθῆ φαντασίαν ὅμως οὐ πιστεύει τῇ τοιαύτῃ
 φαντασίᾳ διὰ τὸ ὑπ' ἄλλης περισπᾶσθαι, καθ' ἣν ἥδει
 ἀπολελοιπὼς ἐν τῇ νηὶ τὴν Ἑλένην. τοιαύτη γοῦν ἐστὶ 181
 5 καὶ ἡ ἀπερίσπαστος φαντασία· ἥτις καὶ αὐτὴ πλάτος
 ἔχειν ἔοικε διὰ τὸ ἄλλην ἄλλης μᾶλλον ἀπερίσπαστον εὐ-
 ρίσκεσθαι.

Τῆς δὲ ἀπερισπάστου φαντασίας πιστοτέρα μᾶλλον
 ἐστὶ καὶ τελειοτάτη ἢ ποιοῦσα τὴν κρίσιν, ἢ σὺν τῷ ἀπερί-
 10 σπαστος εἶναι ἔτι καὶ διεξωδευμένη καθέστηκεν. τίς δέ 182
 ἐστὶ καὶ ὁ ταύτης χαρακτήρ, παρακειμένως ὑποδεικτέον.
 ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀπερισπάστου ψιλὸν ζητεῖται τὸ μηδε-
 μίαν τῶν ἐν τῇ συνδρομῇ φαντασιῶν ὡς ψευδῆ ἡμᾶς
 περισπᾶν, πάσας δὲ εἶναι ἀληθεῖς τε καὶ φαινομένας
 15 καὶ μὴ ἀπιθάνους· ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν περιωδευμένην
 συνδρομῆς ἐκάστην τῶν ἐν τῇ συνδρομῇ ἐπιστατικῶς

18 δι᾿ ἄλεξιν Bekk. dubit. coll. v. 12: διὰ βλεψιν Kayser coll.
 Plat. Phaed. 86 D 23 ἀλλὰ <καὶ> ἐκ N 28 προσπίπτον N:
 προπίπτον LE 29 τῶν πίστιν ἐμποιοῦσων Kayser dubit. (certe
 συνδρομὴ — ἐμποιεῖν suspecta; cf. ad p. 228, 22) 31 καὶ om. N
 2 ἐπ' N 9 τελειοτάτη ἢ G: τελειοτάτην Bekk. 12 ἀπερισπά-
 στου N: ἀπεριστάτου LE 14 καὶ del. Heintz 16 συνδρο-
 μῆς Heintz: συνδρομὴν G

- δοκιμάζομεν, ὁποῖόν τι γίνεται καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὅταν ὁ δῆμος ἕκαστον τῶν μελλόντων ἄρχειν ἢ δικάζειν ἐξετάξῃ εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ πιστευθῆναι τὴν ἀρχὴν <ῆ> τὴν
- 183 κρίσιν. οἶον ὄντων κατὰ τὸν τῆς κρίσεως τόπον τοῦ τε 20 κρίνοντος καὶ τοῦ κρινομένου καὶ τοῦ δι' οὗ ἡ κρίσις, ἀποστήματός τε καὶ διαστήματος, τόπου χρόνου τρόπου διαθέσεως ἐνεργείας, ἕκαστον τῶν τοιούτων ὁποῖόν ἐστι φυλοκρινουῦμεν, τὸ μὲν κρίνον, μὴ ἡ ὄψις ἡμβλῦται (τοι- αὕτη γὰρ οὕσα ἄθετός ἐστι πρὸς τὴν κρίσιν), τὸ δὲ κρι- 25 νομενον, μὴ μικρὸν ἄγαν καθέστηκε, τὸ δὲ δι' οὗ ἡ κρίσις, μὴ ὁ ἄηρ ζοφερός ὑπάρχει, τὸ δὲ ἀπόστημα, μὴ μέγα λαν ὑπόκειται, τὸ δὲ διάστημα, μὴ συγκέχεται, τὸν δὲ τόπον, μὴ ἀχανής ἐστι, τὸν δὲ χρόνον, μὴ ταχύς ἐστι, τὴν δὲ διάθεσιν, μὴ μακρῶς θεωρεῖται, τὴν δὲ ἐνέργειαν, 30
- 184 μὴ ἀπρόσδεκτός ἐστιν. ταῦτα γὰρ πάντα καθ' ἐν γίνε- ται κριτήριον, ἥ τε πιθανὴ φαντασία καὶ ἡ πιθανὴ ἄμα 231 καὶ ἀπερίσπαστος, πρὸς δὲ τούτοις ἡ πιθανὴ ἄμα καὶ ἀπερίσπαστος καὶ διεξωδευμένη. παρ' ἣν αἰτίαν ὃν τρόπον ἐν τῷ βίῳ, ὅταν μὲν περὶ μικροῦ πράγματος ζητῶ- μεν, ἕνα μάρτυρα ἀνακρίνομεν, ὅταν δὲ περὶ μείζονος, 3 πλεονας, ὅταν δ' ἔτι μᾶλλον περὶ ἀναγκαιοτέρου, καὶ ἕκαστον τῶν μαρτυρούντων ἐξετάζομεν ἐκ τῆς τῶν ἄλλων ἀνθομολογήσεως, οὕτως, φασὶν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην, ἐν μὲν τοῖς τυχοῦσι πράγμασι τῇ πιθανῇ μόνον φαντασίᾳ κριτηρίῳ χρῶμεθα, ἐν δὲ τοῖς διαφέρουσι τῇ ἀπερισπάστῳ, 10 ἐν δὲ τοῖς πρὸς εὐδαιμονίαν συντείνουσι τῇ περιωδευμένῃ.
- 185 οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν διαφερόντων πραγμάτων τὴν διάφορόν φασι παραλαμβάνειν φαντασίαν, οὕτω καὶ κατὰ τὰς διαφοροὺς περιστάσεις μὴ τῇ αὐτῇ κατακολουθεῖν.

17 ἐδοκιμάζομεν 5 18 ἕκαστος 5 19 ἢ add. Gen. 20 τῆς om. L 22 τόπου NLE: τύπου 5 24 φυλοκρινουῦμεν NE (cf. Kochalsky l. l. p. 62 sqq.) 27 ὑπάρχει 5 31 ante ταῦτα to- tum enuntiatum excidisse, velut τοιαύτη μὲν οὖν ἡ περιωδευ- μένη ἐστίν, censet Heintz 2 ἀπερίσπαστος N: ἀπερίστατος LE5 πρὸς — 3 ἀπερ. om. N 3 ἀπερίσπαστος Hervetus (et certe exemplar codicis N, in quo lacuna homoeoteleuto debetur; vide ad v. 2): ἀπερίστατος LE5 9 μόνῃ 5

231

- 15 τῇ μὲν γὰρ αὐτὸ μόνον πιθανῇ προσέχειν λέγουσιν ἐφ' ὧν
οὐ δίδωσιν ἡμῖν καιρὸν ἢ περὶστασις <πρὸς> ἀκριβῆ τοῦ
πράγματος ἀναθεώρησιν. οἷον διώκεται τις ὑπὸ πολεμίων, 186
καὶ ἔλθων εἰς τάφρον τινὰ φαντασίαν σπαῖ ὥς κἀνταῦθα
πολεμίων αὐτὸν λοχώντων· εἰθ' ὑπὸ ταύτης τῆς φαντα-
30 σίας ὥς πιθανῆς συναρπασθεὶς ἐκκλίνεται καὶ φεύγει τὴν
τάφρον, ἐπόμενος τῇ περὶ τὴν φαντασίαν πιθανότητι,
πρὶν ἀκριβῶς ἐπιστῆσαι, πότερον τῷ ὄντι λόγος ἔστι
πολεμίων κατὰ τὸν τόπον ἢ οὐδαμῶς. τῇ δὲ πιθανῇ καὶ 187
περιωδευμένη ἔπονται ἐφ' ὧν χρόνος δίδεται εἰς τὸ μετὰ
25 ἐπιστάσεως καὶ διεξόδου χρῆσθαι τῇ κρίσει τοῦ προσπίπτον-
τος πράγματος. οἷον ἐν ἀλαμπεῖ οἰκῆματι εἴλημα σχοινίου
θεασάμενός τις παραυτίκα μὲν ὄφιν ὑπολαβὼν τυγχάνειν
ὑπερήλατο, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ὑποστρέψας ἐξετάζει τάληθές,
καὶ εὐρὼν ἀκίνητον ἤδη μὲν εἰς τὸ μὴ εἶναι ὄφιν ῥοπήν
30 ἴσχει κατὰ τὴν διάνοιαν, ὅμως δὲ λογιζόμενος ὅτι καὶ 188
ὄφεις ποτὲ ἀκίνητοῦσι χειμερινῷ κρύει παγέντες, βακτηρίᾳ
232 καθικνεῖται τοῦ σπειράματος, καὶ τότε οὕτως ἐκπεριοδεύ-
σας τὴν προσπίπτουσαν φαντασίαν συγκατατίθεται τῷ
ψεύδους εἶναι τὸ ὄφιν ὑπάρχειν τὸ φαντασθὲν αὐτῷ σῶμα.
καὶ πάλιν, ὥς προεῖπον, ὁρῶντές τι περιφανῶς συγκατατι-
5 θέμεθα ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστι, προδιεξοδεύσαντες ὅτι
ἀρτίους μὲν ἔχομεν τὰς αἰσθήσεις, ὕπαρ δὲ καὶ οὐ καθ' ὕ-
πνους βλέπομεν, συμπάρεστι δὲ καὶ διανυγῆς ἀῆρ καὶ ἀπό-
στημα σύμμετρον καὶ ἀκίνησία τοῦ προσπίπτοντος, ὥστε 189
διὰ ταῦτα πιστὴν εἶναι τὴν φαντασίαν, χρόνον ἡμῶν
10 ἐσχηκότων αὐτάρκη πρὸς διεξόδον τῶν κατὰ τὸν τόπον
αὐτῆς θεωρουμένων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τῆς
ἀπερισπάστου· προσίενται γὰρ αὐτὴν ὅταν μηδὲν ἢ τὸ
ἀντιπεριέλκειν δυνάμενον, ὥς ἐπὶ Μενελάου προεῖρηται.
Ἄλλὰ καὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς ἱστορίας ἄνωθεν ἀπὸ 190
15 Πλάτωνος ἀποδοθείσης, οὐκ ἔστιν ἀλλότριόν που καὶ τὴν

16 πρὸς add. Gen. 22 πότερον N: πρότερον ei LE 5
25 ἐπιστάσεως N 3 τῷ ὄφιν 5 7 διανυγῆς Hervetus: δι' αὐ-
τῆς L 13 ἀντιπεριέλκειν L 5 (cf. de subl. XV 11): ἀντιπαρ-
έλκειν NE 15 δοθείσης N

- τῶν Κυρηναϊκῶν στάσιν ἐπελθεῖν· δοκεῖ γὰρ καὶ τῶν
 ἀνδρῶν τούτων ἡ αἵρεσις ἀπὸ τῆς Σωκράτους ἀνεσχηκέναι
 διατριβῆς, ἀφ' ἧσπερ ἀνέσχε καὶ ἡ τῶν περὶ Πλάτωνος δια-
 191 δοχή. φασὶν οὖν οἱ Κυρηναῖκοι κριτήρια εἶναι τὰ πάθη
 καὶ μόνα καταλαμβάνεσθαι καὶ ἀδιάφυστα τυγχάνειν, 20
 τῶν δὲ πεποιηκότων τὰ πάθη μηδὲν εἶναι καταληπτὸν
 μηδὲ ἀδιάφυστον. ὅτι μὲν γὰρ λευκαινόμεθα, φασί, καὶ
 γλυκαζόμεθα, δυνατόν λέγειν ἀδιαφεύστως καὶ ἀληθῶς καὶ
 βεβαίως <καὶ> ἀνεξελέγκτως· ὅτι δὲ τὸ ἐμπειρητικὸν τοῦ πάθους
 192 λευκόν ἐστίν ἢ γλυκὺ ἐστίν, οὐχ οἷον τ' ἀποφαίνεσθαι. εἰκὸς 25
 γὰρ ἐστὶ καὶ ὑπὸ μὴ λευκοῦ τινα λευκαντικῶς διατεθῆναι καὶ
 ὑπὸ μὴ γλυκεῶς γλυκανθῆναι. καθὰ γὰρ ὁ μὲν σκοτωθεὶς
 καὶ ἰκτεριῶν ὥχραντικῶς ὑπὸ πάντων κινεῖται, ὁ δὲ ὀφθαλ-
 μιῶν ἐρυθαίνεται, ὁ δὲ παραπιέσας τὸν ὀφθαλμὸν ὥς ὑπὸ
 δυεῖν κινεῖται, ὁ δὲ μεμηνῶς διςσᾶς ὀρεῖ τὰς Θήβας καὶ 233
 διςσὸν φαντάζεται τὸν ἥλιον (Euripid. Bacch. 918/9),
 193 ἐπὶ πάντων δὲ τούτων τὸ μὲν ὅτι τότε τι πάσχουσιν, οἷον
 ὥχραινόνται ἢ ἐρυθαίνονται ἢ δυάζονται, ἀληθές, τὸ δὲ ὅτι
 ὥχρόν ἐστι τὸ κινεῖν αὐτοὺς ἢ ἐνερευθές ἢ διπλοῦν ψεῦδος 5
 εἶναι νενομίσται, οὕτω καὶ ἡμᾶς εὐλογώτατόν ἐστι πλεον τῶν
 οἰκείων παθῶν μηδὲν λαμβάνειν δύνασθαι. ὅθεν ἦτοι τὰ πάθη
 194 φαινόμενα θετέον ἢ τὰ ποιητικὰ τῶν παθῶν. καὶ εἰ μὲν
 τὰ πάθη φαιμέν εἶναι φαινόμενα, πάντα τὰ φαινόμενα
 λεκτέον ἀληθῆ καὶ καταληπτά· εἰ δὲ τὰ ποιητικὰ τῶν 10
 παθῶν προσαγορευόμενα φαινόμενα, πάντα ἐστὶ τὰ φαινό-
 μενα ψευδῆ καὶ πάντα ἀκατάληπτα. τὸ γὰρ περὶ ἡμᾶς
 συμβαῖνον πάθος ἑαυτοῦ πλεον οὐδὲν ἡμῖν ἐνδείκνυται.
 ἔθεν καὶ (εἰ χρὴ τάληθές λέγειν) μόνον τὸ πάθος ἡμῖν
 ἐστὶ φαινόμενον· τὸ δ' ἐκτὸς καὶ τοῦ πάθους ποιητικόν 15

16/17 τούτων τῶν ἀνδρῶν N 18 ἡ τῶν περὶ N: ἡ περὶ
 τὸν LE 5 23 καὶ ἀληθῶς om. 5 βεβαίως del. Bekk. (quod
 forsitan ad 25 ἀποφαίνεσθαι retrahendum esse suspicabatur)
 24 καὶ add. Hervetus ἀνεξελέγκτως Hervetus: ἀνεξελέκτως N:
 ἀνεξελέκτως LEBVR: ἀνεξελέκτως A 26 τινος 5 27 λευκαν-
 θῆναι N 28 ὑπὸ Bekk.: ἀπὸ G 1 δὲ Bekk.: τε G 5 γε-
 νερευθές N (an ἡγ' ἐν. scribendum hiatus vitandi causa?)
 14 ὅθεν N τάληθῆ L πάθος N: παθὸν LE 5

233

- τάχα μὲν ἐστὶν ὄν, οὐ φαινόμενον δὲ ἡμῖν. καὶ ταύτῃ 195
περὶ μὲν τὰ πάθη τὰ γε οἰκεῖα πάντες ἐσμὲν ἀπλανεῖς,
περὶ δὲ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον πάντες πλανώμεθα· κα-
κεῖνα μὲν ἐστὶ καταληπτά, τοῦτο δὲ ἀκατάληπτον, τῆς
20 ψυχῆς πάννυ ἀσθενοῦς καθεστώσεως πρὸς διάγνωσιν αὐτοῦ
παρὰ τοὺς τόπους, παρὰ τὰ διαστήματα, παρὰ τὰς κινή-
σεις, παρὰ τὰς μεταβολάς, παρὰ ἄλλας παμπληθεῖς αἰτίας.
ἔνθεν οὐδὲ κριτήριόν φασιν εἶναι κοινὸν ἀνθρώπων, ὀνό-
ματα δὲ κοινὰ τίθεσθαι τοῖς συγκρίμασιν. λευκὸν μὲν γὰρ 196
25 τι καὶ γλυκὺ καλοῦσι κοινῶς πάντες, κοινὸν δὲ τι λευκὸν
ἢ γλυκὺ οὐκ ἔχουσιν. ἕκαστος γὰρ τοῦ ἰδίου πάθους ἀν-
τιλαμβάνεται, τὸ δὲ εἰ τοῦτο τὸ πάθος ἀπὸ λευκοῦ ἐγγί-
νεται αὐτῷ καὶ τῷ πέλας, οὗτ' αὐτὸς δύναται λέγειν μὴ
ἀναδεχόμενος τὸ τοῦ πέλας πάθος, οὔτε ὁ πέλας μὴ ἀνα-
30 δεχόμενος τὸ ἐκείνου. μηδενὸς δὲ κοινοῦ πάθους περὶ 197
ἡμᾶς γινομένου προπετές ἐστὶ τὸ λέγειν ὅτι τὸ ἐμοὶ τοῖον
φαινόμενον τοῖον καὶ τῷ παρεστῶτι φαίνεται. τάχα γὰρ
234 ἐγὼ μὲν οὕτω συγκρίμμαι ὥς λευκαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἕξω-
θεν προσπίπτοντος, ἕτερος δὲ οὕτω κατεσκευασμένην ἔχει
τὴν αἰσθήσιν ὥστε ἑτέρως διατεθῆναι. οὐ πάντως οὖν
κοινόν ἐστὶ τὸ φαινόμενον ἡμῖν. καὶ ὅτι τῷ ὄντι παρὰ 198
5 τὰς διαφοροὺς τῆς αἰσθήσεως κατασκευὰς οὐχ ὡσαύτως
κινούμεθα, πρόδηλον ἐπὶ τε τῶν ἰκτεριώντων καὶ ὀφθαλ-
μιώντων καὶ τῶν κατὰ φύσιν διακειμένων· ὥς γὰρ ἀπὸ
τοῦ αὐτοῦ οἱ μὲν ὠχραντικῶς οἱ δὲ φοινικτικῶς οἱ δὲ λευ-
καντικῶς πάσχουσιν, οὕτως εἰκὸς ἐστὶ καὶ τοὺς κατὰ φύσιν
10 διακειμένους παρὰ τὴν διάφορον τῶν αἰσθήσεων κατα-
σκευὴν μὴ ὡσαύτως ἀπὸ τῶν αὐτῶν κινεῖσθαι, ἀλλ' ἑτέ-
ρως μὲν τὸν λευκόν, ἑτέρως δὲ τὸν χαροπόν, μὴ ὡσαύτως
δὲ τὸν μελανόφθαλμον. ὥστε κοινὰ μὲν ἡμᾶς ὀνόματα
τιθέναι τοῖς πράγμασιν, πάθη δὲ γε ἔχειν ἴδια.
15 Ἀνάλογα δὲ εἶναι δοκεῖ τοῖς περὶ κριτηρίων λεγομέ- 199
νοῖς κατὰ τούτους τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ περὶ τελῶν λεγό-

24 συγκρίμασιν scr.: κρίμασιν G: πράγμασιν Kayser coll.
p. 234, 14: χρήμασιν Natorp 25 καλοῦσι καὶ γλυκὺ N πάν-
τες κοινῶς E 27 τοῦτο τὸ G: ταύτῃ Bekk. dubit. 14 ἀλῖδια N

μενα. διήκει γὰρ τὰ πάθη καὶ ἐπὶ τὰ τέλη. τῶν γὰρ παθῶν τὰ μὲν ἐστὶν ἡδέα τὰ δὲ ἀλγεινὰ τὰ δὲ μεταξύ· καὶ τὰ μὲν ἀλγεινὰ κακὰ φασιν εἶναι, ὧν τέλος ἀλγηδών, τὰ δὲ ἡδέα ἀγαθὰ, ὧν τέλος ἐστὶν ἀδιάρφυστον ἡδονή, τὰ 20 δὲ μεταξύ οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακὰ, ὧν τέλος τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν, ὅπερ πάθος ἐστὶ μεταξύ ἡδονῆς καὶ 200 ἀλγηδόνος. πάντων οὖν τῶν ὄντων τὰ πάθη κριτήριά ἐστι καὶ τέλη, ζῶμέν τε, φασίν, ἐπόμενοι τούτοις, ἐναργεῖα τε καὶ εὐδοκῆσαι προσέχοντες, ἐναργεῖα μὲν κατὰ τὰ ἄλλα 25 πάθη, εὐδοκῆσαι δὲ κατὰ τὴν ἡδονήν.

Τοιαῦτα μὲν καὶ οἱ Κυρηναῖκοί, συστέλλοντες μᾶλλον τὸ κριτήριον παρὰ τοὺς περὶ τὸν Πλάτωνα· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ σύνθετον αὐτὸ ἐποιοῦν ἔκ τε <τῆς> ἐναργείας καὶ τοῦ λόγου, οὗτοι δὲ ἐν μόναις αὐτὸ ταῖς ἐναργεῖαις καὶ τοῖς πάθεσιν 30 ὀρίζουσιν.

201 Οὐκ ἄποθεν δὲ τῆς τούτων δόξης εἰκόασιν εἶναι καὶ οἱ ἀποφαινόμενοι κριτήριον ὑπάρχειν τῆς ἀληθείας τὰς αἰσθήσεις. ὅτι γὰρ ἐγένοντό τινες τὸ τοιοῦτο ἀξιούντες, 235 προὔπιον πεποίηκεν Ἀντίοχος ὁ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἐν δευτέρῳ τῶν Κανονικῶν ῥητῶς γράψας ταῦτα "ἄλλος δέ τις, ἐν ἱατρικῇ μὲν οὐδενὸς δεύτερος, ἀπτόμενος δὲ καὶ φιλοσοφίας, ἐπείθετο τὰς μὲν αἰσθή- 5 σεις ὄντως καὶ ἀληθῶς ἀντιλήψεις εἶναι, λόγῳ δὲ 202 μὴδὲν ὅλως ἡμᾶς καταλαμβάνειν". ἔοικε γὰρ διὰ τούτων ὁ Ἀντίοχος τὴν προειρημένην τιθέναι στάσιν καὶ Ἀσκληπιάδην τὸν ἱατρὸν αἰνίττεσθαι, ἀναιροῦντα μὲν τὸ ἡγεμονικόν, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον αὐτῷ γινόμενον. ἀλλὰ 92 περὶ μὲν τῆς τούτου φορᾶς ποικιλώτερον καὶ κατ' ἴδιαν ἐν 10 τοῖς ἱατρικοῖς ὑπομνήμασι διεξήλθομεν, ὥστε μὴ ἔχειν ἀνάγκην παλινωδεῖν.

203 Ἐπίκουρος (fr. 247 Us.) δὲ δυεῖν ὄντων τῶν συζυγούντων ἀλλήλοις πραγμάτων, φαντασίας καὶ [τῆς] δόξης, τούτων τὴν φαντασίαν, ἣν καὶ ἐνάργειαν καλεῖ, διὰ παντὸς ἀληθῆ 15

23 τῶν ὄντων post τὰ πάθη N: om. 5 (exstiterat igitur in margine archetypi) 29 τῆς add. Kochalsky 14 τῆς del. Kayser

235

φησιν ὑπάρχειν. ὥς γὰρ τὰ πρῶτα πάθη, τουτέστιν ἡδονὴ καὶ
 πόνος, ἀπὸ ποιητικῶν τινων καὶ κατ' αὐτὰ τὰ ποιητικὰ
 συνίσταται, οἷον ἡ μὲν ἡδονὴ ἀπὸ τῶν ἡδέων ἡ δὲ ἀλγη-
 δὼν ἀπὸ τῶν ἀλγεινῶν, καὶ οὔτε τὸ τῆς ἡδονῆς ποιητικὸν
 20 ἐνδέχεται ποτε μὴ εἶναι ἡδὺ οὔτε τὸ τῆς ἀλγηδόνος πα-
 ρεκτικὸν μὴ ὑπάρχειν ἀλγεινόν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ τὸ ἡδον
 ἡδὺ καὶ τὸ ἀλγῦνον ἀλγεινὸν τὴν φύσιν ὑποκεισθαι, οὕτω
 καὶ ἐπὶ τῶν φαντασιῶν, παθῶν περὶ ἡμᾶς οὐσῶν, τὸ
 ποιητικὸν ἐκάστης αὐτῶν πάντῃ τε καὶ πάντως φανταστὸν
 25 ἐστίν, ὃ οὐκ ἐνδέχεται, ὃν φανταστὸν, μὴ ὑπάρχειν κατ' ἀ-
 λήθειαν τοιοῦτον οἷον φαίνεται, <...> ποιητικὸν φαντασίας κα-
 θεστάναι. καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος τὸ παραπλήσιον χρή 204
 λογίζεσθαι. τὸ γὰρ ὁρατὸν οὐ μόνον φαίνεται ὁρατόν,
 ἀλλὰ καὶ ἔστι τοιοῦτον ὅποιον φαίνεται· καὶ τὸ ἀκουστόν
 30 οὐ μόνον φαίνεται ἀκουστόν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀληθείαις
 τοιοῦτον ὑπῆρχεν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. γίνον-
 ται οὖν πᾶσαι αἱ φαντασίαι ἀληθεῖς. καὶ κατὰ λόγον·
 35 εἰ γὰρ ἀληθὴς λέγεται φαντασία, φασὶν οἱ Ἐπικουρείοι, 205
 ὅταν ἀπὸ ὑπάρχοντός τε καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον γίνη-
 ται, πᾶσα δὲ φαντασία ἀπὸ ὑπάρχοντος τοῦ φανταστοῦ
 καὶ κατ' αὐτὸ τὸ φανταστὸν συνίσταται, πᾶσα κατ' ἀνάγ-
 5 κην φαντασία ἐστὶν ἀληθὴς. ἑξαπατᾷ δὲ ἐνλους ἡ δια- 206
 φορὰ τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰσθητοῦ, οἷον ὁρατοῦ, δοκου-
 σῶν προσπίπτειν φαντασιῶν, καθ' ἣν ἡ ἀλλοιόχρουν ἡ
 ἀλλοιόσχημον ἡ ἄλλως πως ἐξηλλαγμένον φαίνεται τὸ ὑπο-
 κείμενον. ὑπενόησαν γὰρ ὅτι τῶν οὕτω διαφερουσῶν καὶ
 10 μαχομένων φαντασιῶν δεῖ τὴν μὲν τινα ἀληθῆ εἶναι, τὴν
 δ' ἐκ τῶν ἐναντίων ψευδῇ τυγχάνειν. ὅπερ ἐστὶν εὐήθες
 καὶ ἀνδρῶν μὴ συνορώντων τὴν ἐν τοῖς οὖσι φύσιν. οὐ 207
 γὰρ ὅλον ὁράται τὸ στερέμνιον, ἵνα ἐπὶ τῶν ὁρατῶν ποιῶ-

17 κατ' αὐτὰ τὰ Bekk. coll. p. 236, 2. 4. 244, 29. 245, 6.
 10. 16: κατὰ ταῦτα G 24 ἐκάστης Kayser: ἐκάστου G (def.
 Kochalsky) πάντοτε καὶ πάντως E 25 ὑπάρχειν G: ὑπάρχον
 Bekk.: <εἰ> μὴ ὑπάρχοι Usener 26 lacunam indic. Kochalsky,
 quam sic ferè explet <ἀλλ' ἀνάγκη τοιοῦτον ὃν οἷον φαίνεται>
 1 λέγεται N: φαίνεται LE 5 an <ἡ> φαντασία? 2 τε Bekk.:
 γε G 7 ἦν οἱ 5

- μεθα τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸ χρῶμα τοῦ στερεμνίου. τοῦ δὲ
 χρώματος τὸ μὲν ἐστὶν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ στερεμνίου, καθά- 15
 περ ἐπὶ τῶν σύνεγγυς καὶ ἐκ [τοῦ] μετρίου διαστήματος
 βλεπομένων, τὸ δ' ἐκτὸς τοῦ στερεμνίου κὰν τοῖς ἐφεξῆς
 τόποις ὑποκείμενον, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐκ μακροῦ διαστή-
 ματος θεωρουμένων. τοῦτο δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἐξαλλαττό-
 μενον καὶ ἴδιον ἀναδεχόμενον σχῆμα τοιαύτην ἀναδίδωσι 20
 208 φαντασίαν, ὁποῖον καὶ αὐτὸ κατ' ἀλήθειαν ὑπόκειται. ὄνπερ
 οὖν τρόπον οὔτε ἢ ἐν τῷ κρουομένῳ χαλκῷματι φωνὴ
 ἐξακούεται οὔτε ἢ ἐν τῷ στόματι τοῦ κεκραγότες, ἀλλ' ἢ
 προσπίπτουσα τῇ ἡμετέρᾳ αἰσθήσει, καὶ ὥς οὐθεὶς φησι
 τὸν ἐξ ἀποστήματος μικρᾶς ἀκούοντα φωνῆς ψευδῶς ἀκού- 25
 ειν, ἐπεὶ περ σύνεγγυς ἐλθὼν ὥς μείζονος ταύτης ἀντιλαμ-
 βάνεται, οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι
 ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὄρα τὸν πύργον καὶ
 στρογγύλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον,
 209 ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν, ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ 30
 τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως ἐστὶ μικρὸν καὶ
 τοιουτόσχημον, τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀποθραυομένων
 τῶν κατὰ τὰ εἶδωλα περάτων, καὶ ὅτε μέγα πάλιν καὶ 337
 ἀλλοιόσχημον, πάλιν ὁμοίως μέγα καὶ ἀλλοιόσχημον, ἥδη
 μέντοι οὐ τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρω καθεστώς. τοῦτο γὰρ τῆς
 διαστροφῆς λοιπὸν ἐστὶ δόξης οἶεσθαι, ὅτι τὸ αὐτὸ ἦν τό-
 τε ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τὸ πόρρωθεν θεωρούμενον φαν- 5
 210 ταστόν. αἰσθήσεως δὲ ἴδιον ὑπῆρχε <τὸ> τοῦ παρόντος μόνον
 καὶ κινουντος αὐτὴν ἀντιλαμβάνεσθαι, οἷον χρώματος,
 οὐχὶ δὲ τὸ διακρίνειν ὅτι ἄλλο μὲν ἐστὶ τὸ ἐνθάδε ἄλλο
 δὲ τὸ ἐνθάδε ὑποκείμενον. διόπερ αἱ μὲν φαντασίαι διὰ
 ταῦτα πᾶσαι εἰσιν ἀληθεῖς, <αἱ δὲ δόξαι οὐ πᾶσαι ἦσαν ἀλη- 10
 θεῖς>, ἀλλ' εἶχόν τινα διαφοράν. τούτων γὰρ αἱ μὲν ἦσαν
 ἀληθεῖς αἱ δὲ ψευδεῖς, ἐπεὶ περ κρίσεις καθεσταῖς ἡμῶν ἐπὶ

16 τοῦ del. Usener 25 τὸν G: τῶν Kochalsky ἀποστή-
 ματος <μακροῦ> Kochalsky ἀκούοντα LE 5: ἀκουόντων N
 (quod defend. Kochalsky) 27 εἴποιμεν Heintz 31 ὄντως NLE:
 ὄντος ABR: om. V ἐστὶ om. 5 μικρὸν—32 τοιουτόσχ. om. V
 1 ὅτι 5 6 τὸ add. Heintz coll. v. 8 10 suppl. Usener 11 ἀλλ' G:
 αἱ δὲ δόξαι Bekk. sec. Hervetum (sed opiniones): ἀλλ' αἱ δόξαι
 Gassendi

237

ταῖς φαντασίαις, κρίνομεν δὲ τὰ μὲν ὀρθῶς, τὰ δὲ μοχθηρῶς
 ἥτοι παρὰ τὸ προστιθέναι τι καὶ προσνέμειν ταῖς φαντασίαις
 15 ἢ παρὰ τὸ ἀφαιρεῖν τι τούτων καὶ κοινῶς καταψεύδεσθαι
 τῆς ἀλόγου αἰσθήσεως. οὐκοῦν τῶν δοξῶν κατὰ τὸν Ἐπίκουρον 211
 αἱ μὲν ἀληθεῖς εἰσιν αἱ δὲ ψευδεῖς, ἀληθεῖς μὲν αἱ τε
 ἐπιμαρτυρούμεναι καὶ οὐκ ἀντιμαρτυρούμεναι πρὸς τῆς
 ἐναργείας, ψευδεῖς δὲ αἱ τε ἀντιμαρτυρούμεναι καὶ οὐκ
 20 ἐπιμαρτυρούμεναι πρὸς τῆς ἐναργείας. ἔστι δὲ ἐπιμαρτύ- 212
 ρησις μὲν κατάληψις δι' ἐναργείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον
 τοιοῦτον εἶναι ὁποῖόν ποτε ἔδοξάζετο, οἷον Πλάτωνος μα-
 κρόθεν προσιόντος εἰκάζω μὲν καὶ δοξάζω παρὰ τὸ διά-
 στημα ὅτι Πλάτων ἐστὶ, προσπελάσαντος δὲ αὐτοῦ προσε-
 25 μαρτυρήθη ὅτι ὁ Πλάτων ἐστὶ, συναιρεθέντος τοῦ δια-
 στήματος, καὶ ἐπεμαρτυρήθη δι' αὐτῆς τῆς ἐναργείας.
 οὐκ ἀντιμαρτύρησις δὲ ἐστὶν ἀκολουθία τοῦ ὑποσταθέντος 213
 καὶ δοξασθέντος ἀδήλου τῷ φαινομένῳ, οἷον ὁ Ἐπίκουρος
 λέγων εἶναι κενόν, ὅπερ ἐστὶν ἄδηλον, πιστοῦται δι' ἐναρ-
 30 γουὸς πράγματος τοῦτο, τῆς κινήσεως· μὴ ὄντος γὰρ κε-
 νοῦ οὐδὲ κίνησις ὥφειλεν εἶναι, τόπον μὴ ἔχοντος τοῦ κι-
 238 νουμένου σώματος εἰς ὃν περιστήσεται διὰ τὸ πάντα
 εἶναι πλήρη καὶ ναστά, ὥστε τῷ δοξασθέντι ἀδήλῳ μὴ ἀν- 214
 τιμαρτυρεῖν τὸ φαινόμενον κινήσεως οὔσης. ἡ μέντοι
 ἀντιμαρτύρησις μαχόμενόν τι ἐστὶ τῇ οὐκ ἀντιμαρτυρήσει·
 5 ἦν γὰρ συνανασκευὴ τοῦ φαινομένου τῷ ὑποσταθέντι ἀδή-
 λῳ, οἷον ὁ Στωικὸς λέγει μὴ εἶναι κενόν, ἄδηλόν τι ἀξιῶν,
 τούτῳ δὲ οὕτως ὑποσταθέντι ὀφείλει τὸ φαινόμενον συνα-
 νασκευάζεσθαι, φημὶ δ' ἡ κίνησις· μὴ ὄντος γὰρ κενοῦ
 κατ' ἀνάγκην οὐδὲ κίνησις γίνεται κατὰ τὸν ἤδη προδεδη-
 10 λωμένον ἡμῖν τρόπον. ὥσαύτως δὲ καὶ ἡ οὐκ ἐπιμαρτύ- 215
 ρησις ἀντίξους ἐστὶ τῇ ἐπιμαρτυρήσει· ἦν γὰρ ὑπόπτωσις
 δι' ἐναργείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον μὴ εἶναι τοιοῦτον ὁποῖόν
 περ ἔδοξάζετο, οἷον πόρρωθέν τινος προσιόντος εἰκάζο-

21 ἐναργείας E 5: ἐνεργείας NL 26 ὁ om. NAR 2 πλήρης
 εἶναι 5 4 τι om. 5 5 συνανασκευὴ Gassendi: ἀνασκευὴ G
 (quod def. Philippson de Philodemi libro qu. e. περὶ σημείων
 καὶ σημειώσεων Diss. Berol. 1881 p. 26¹ et 46) 10 ἡ om. N
 13 προσιόντος 5: προσιόντος NLE

μεν παρὰ τὸ διάστημα Πλάτωνα εἶναι, ἀλλὰ συναιρεθέν-
τος τοῦ διαστήματος ἔγνωμεν δι' ἐναργείας ὅτι οὐκ ἔστι 15
Πλάτων. καὶ γέγονε τὸ τοιοῦτον οὐκ ἐπιμαρτύρησις· οὐ
216 γὰρ ἐπεμαρτυρήθη τῷ φαινομένῳ τὸ δοξαζόμενον. ὅθεν
ἢ μὲν ἐπιμαρτύρησις καὶ οὐκ ἀντιμαρτύρησις τοῦ ἀληθὲς
εἶναι τι ἐστὶ κριτήριον, ἢ δὲ οὐκ ἐπιμαρτύρησις καὶ ἀντι-
μαρτύρησις τοῦ ψεῦδος εἶναι. πάντων δὲ κρηπὶς καὶ θε- 20
μέλιος ἢ ἐνάργεια.

Τοιοῦτο μὲν καὶ κατὰ τὸν Ἐπικουρόν ἐστι κριτήριον·
οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον καὶ κοινῶς οἱ
217 Περιπατητικοί, διττῆς οὔσης κατὰ τὸ ἀνωτάτω τῆς τῶν
πραγμάτων φύσεως, ἐπεὶ τὰ μὲν, καθὼς προεῖπον, αἰσθητά 25
ἐστὶ τὰ δὲ νοητά, διττὸν καὶ αὐτοὶ τὸ κριτήριον ἀπολεί-
πουνσιν, αἰσθησιν μὲν τῶν αἰσθητῶν, νόησιν δὲ τῶν νοη-
218 τῶν, κοινὸν δὲ ἀμφοτέρων, ὥς ἔλεγεν ὁ Θεόφραστος, τὸ
ἐναργές. τάξει μὲν οὖν πρῶτόν ἐστι τὸ ἄλογον καὶ ἀνα-
πόδεικτον κριτήριον, (ἢ) αἰσθησις, δυνάμει δὲ ὁ νοῦς, εἰ 30
219 καὶ τῇ τάξει δευτερεύειν δοκεῖ παρὰ τὴν αἰσθησιν. ἀπὸ
μὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν κινεῖται ἢ αἰσθησις, ἀπὸ δὲ τῆς 35
κατὰ ἐνάργειαν περὶ τὴν αἰσθησιν κινήσεως ἐπιγίνεται τι
κατὰ ψυχὴν κίνημα τοῖς κρείττοσι καὶ βελτίοσι καὶ ἐξ αὐ-
τῶν δυναμένοις κινεῖσθαι ζώοις· ὅπερ μνήμη τε καὶ φαν-
τασία καλεῖται παρ' αὐτοῖς, μνήμη μὲν τοῦ περὶ τὴν αἰ- 5
σθησιν πάθους, φαντασία δὲ τοῦ ἐμποιήσαντος τῇ αἰσθή-
220 σει τὸ πάθος αἰσθητοῦ. διόπερ ἔχκει τὸ τοιοῦτον ἀναλο-
γεῖν κίνημα φασίν· καὶ ὃν τρόπον ἐκεῖνο, φημί δὲ τὸ
ἔχκος, ὑπὸ τινός τε γίνεται καὶ ἀπὸ τινος, ὑπὸ τινος μὲν
οἷον τῆς τοῦ ποδὸς ἐπερσεύσεως, ἀπὸ τινος δὲ ὥσπερ τοῦ 10
Δίωκος, οὕτω καὶ τὸ προειρημένον τῆς ψυχῆς κίνημα
ὑφ' οὗ μὲν γίνεται ὥσπερ τοῦ περὶ τὴν αἰσθησιν πάθους,
ἂφ' οὗ δὲ καθάπερ τοῦ αἰσθητοῦ, πρὸς ὃ καὶ ὁμοιότητά
221 τινα σφάζει. τοῦτο δὲ πάλιν τὸ κίνημα, ὅπερ μνήμη τε
καὶ φαντασία καλεῖται, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τρίτον ἐπιγινόμε- 15
νον ἄλλο κίνημα τὸ τῆς λογικῆς φαντασίας, κατὰ κρίσιν

22 fort. καὶ <τὸ> 28 ἀριστοτέλην I. 30 ἢ add. Bekk.
31 ὑπὸ Bekk. dubit. (at cf. p. 239, 9. 13) 1 ὑπὸ Kochalsky
7 τὸ om. ε πάθους Nε

239

λοιπὸν καὶ προαίρεσιν τὴν ἡμετέραν συμβαῖνον, ὅπερ κί-
 νημα διάνοιά τε καὶ νοῦς προσαγορεύεται, οἶον ὅταν τις
 προσπεσόντος κατ' ἐνάργειαν Δίωνος πάθῃ πως τὴν αἰσθη-
 10 σιν καὶ τραπῇ, ὑπὸ δὲ τοῦ περὶ τὴν αἰσθησιν πάθους
 ἐγγένηται τις αὐτοῦ τῇ ψυχῇ φαντασία, ἣν καὶ μνήμην
 πρότερον ἐλέγομεν καὶ ἔχει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἀπὸ 222
 δὲ ταύτης τῆς φαντασίας ἐκουσίως ἀναξωγραφῇ αὐτῷ καὶ
 ἀναπλάσῃ φάντασμα, καθάπερ τὸν γενικὸν ἄνθρωπον.
 15 τὸ γὰρ δὴ τοιοῦτο κίνημα τῆς ψυχῆς κατὰ διαφόρους ἐπι-
 βολὰς οἱ Περιπατητικοὶ τῶν φιλοσόφων διάνοιάν τε καὶ
 νοῦν ὀνομάζουσι, κατὰ μὲν τὸ δύνασθαι διάνοιαν, κατὰ
 δὲ ἐνέργειαν νοῦν· ὅταν μὲν γὰρ δύνῃται τοῦτον ποιεῖ- 223
 σθαι τὸν ἀναπλασμὸν ψυχῇ, τουτέστιν ὅταν πεφύκῃ, διά-
 30 νοια καλεῖται, ὅταν δὲ ἐνεργητικῶς ἤδη ποιῇ, νοῦς ὀνο-
 240 μάζεται. ἀπὸ μέντοι τοῦ νοῦ καὶ τῆς διανοήσεως συνί-
 σταται ἡ τε ἔννοια καὶ ἐπιστήμη καὶ τέχνη. διανοήσεις
 μὲν γὰρ γίνονται ὅτε μὲν τῶν κατὰ μέρος εἰδῶν ὅτε δὲ
 τῶν τε εἰδῶν καὶ τῶν γενῶν· ἀλλ' ὁ μὲν ἀθροισμὸς τῶν 224
 5 τοιούτων τοῦ νοῦ φαντασμάτων καὶ ἡ συγκεφαλαίωσις
 τῶν ἐπὶ μέρους εἰς τὸ καθόλου ἔννοια καλεῖται, ἐν δὲ τῷ
 ἀθροισμῷ τούτῳ καὶ τῇ συγκεφαλαιώσει τελευταῖον ὑφί-
 σταται ἡ τε ἐπιστήμη καὶ τέχνη, ἐπιστήμη μὲν <ἡ> τὸ ἀκριβὲς
 καὶ ἀδιάπτωτον ἔχουσα, τέχνη δὲ ἡ μὴ πάντως τοιαύτη.
 10 ὥσπερ δὲ ἡ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν φύσις ἐστὶν ὅστε- 225
 ρογενής, οὕτω καὶ ἡ καλουμένη δόξα· ὅταν γὰρ εἴξῃ ἡ
 ψυχὴ τῇ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως ἐγγενομένῃ φαντασίᾳ καὶ τῷ
 φανέντι πρόσθῃται καὶ συγκατάθῃται, λέγεται δόξα. φαί- 226
 νεται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων πρῶτα κριτήρια τῆς τῶν πρα-
 15 γμάτων γνώσεως ἡ τε αἰσθησις καὶ ὁ νοῦς, ἡ μὲν ὁργά-
 νου τρόπον ἔχουσα ὁ δὲ τεχνίτου. ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς οὐ
 δυνάμεθα χωρὶς ζυγοῦ τὴν τῶν βαρέων καὶ κούφων ἐξέ-

21 ἐγγένηται Hervetus: ἐννέμῃται G (sed in N aliquid cor-
 rectum in margine, quod iam non legitur) 27 δύνασθαι Sal-
 masius: οἰεῖσθαι G 28 ἐνέργειαν Fabr.: ἐνάργειαν G 29 πε-
 φύκῃ Bekk.: πεφύκοι G (in N comp. script.) 30 ἐνεργητι-
 κῶς N: ἐνεργικῶς LEς 8 ἡ add. Kochalsky 9 καὶ ἀδιά-
 πτωτον om. N 12 ὑπὸ Kochalsky

τασιν ποιεῖσθαι, οὐδὲ ἄτερ κανόνος τὴν τῶν εὐθίων καὶ στρεβλῶν διαφορὰν λαβεῖν, οὕτως οὐδὲ ὁ νοῦς χωρὶς αἰσθήσεως δοκιμάσαι πέφυκε τὰ πράγματα.

20

- Τοιοῦτοι μὲν οὖν ὥς ἐν κεφαλαίοις εἰσὶ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ
- 227 Περιπάτου· ἀπολειπομένης δ' ἔτι τῆς Στωικῆς δόξης (fr. II 56 Arn.) παρακειμένως καὶ περὶ ταύτης λέγωμεν. κριτήριον τοίνυν φασὶν ἀληθείας εἶναι οἱ ἄνδρες οὗτοι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. ταύτην δ' εἰσόμεθα πρότερον γνόντες, τί 35 ποτέ ἐστι κατ' αὐτοὺς ἡ φαντασία καὶ τίνες ἐπ' εἶδους
- 228 ταύτης διαφορὰ. φαντασία οὖν ἐστι κατ' αὐτοὺς τύπωσις ἐν ψυχῇ. περὶ ἧς εὐθύς καὶ διέστησαν· Κλεάνθης (fr. 484 Arn.) μὲν γὰρ ἤκουσε τὴν τύπωσιν κατὰ εἰσοχὴν τε καὶ ἐξοχὴν, ὥσπερ καὶ <τὴν> διὰ τῶν δακτυλῶν γινομένην 30 τοῦ κηροῦ τύπωσιν, Χρύσιππος δὲ ἄτοπον ἡγείτο τοιοῦτον. πρῶτον μὲν γάρ, φησί, δεήσει τῆς διανοίας ὅφ' ἐν ποτε τρίγωνόν τι καὶ τετράγωνον φαντασιουμένης τὸ αὐτὸ σῶμα κατὰ 241 τὸν αὐτὸν χρόνον διαφέροντα ἔχειν περὶ αὐτῶ σχήματα ἅμα τε τρίγωνον καὶ τετράγωνον γίνεσθαι ἢ καὶ περιφερές, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον· εἶτα, πολλῶν ἅμα φαντασιῶν ὑφισταμένων ἐν ἡμῖν, παμπληθεῖς καὶ τοὺς σχηματισμοὺς ἔξιν τὴν ψυ-
- 230 χήν, ὃ τοῦ προτέρου χειρόν ἐστιν. αὐτὸς οὖν τὴν τύπωσιν εἰρησθαι ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος (fr. 58 Arn.) ὑπενόει ἀντὶ τῆς ἑτεροιώσεως, ὥστ' εἶναι τοιοῦτον τὸν λόγον "φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις ψυχῆς", μηκέτι ἀτόπου ὄντος <τοῦ> τὸ αὐτὸ σῶμα, ὅφ' ἐν [κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον] πολ- 10 λῶν περὶ ἡμᾶς συνισταμένων φαντασιῶν, παμπληθεῖς ἀνα-
- 231 δέχεσθαι ἑτεροιώσεις· ὥσπερ γὰρ ὁ ἀήρ, ὅταν ἅμα πολλοὶ φωνῶσιν, ἀμυθήτους ὑπὸ ἐν καὶ διαφερούσας ἀναδεχόμενος

228—231 cf. adv. dogm. I 372—373.

18 οὐδὲ Bekk.: οὔτε G 21 οὖν om. LE 5 24 εἶναι ἀληθείας N 29 τε om. LE 30 τὴν add. Zeller 32 δεήσει τῆς διανοίας Kochalsky: τῆς διανοίας δεήσει G 32 τι LE 5: ἐστι N

(comp. exaratum) 2 αὐτῶ N: αὐτὸ LE: αὐτῶ VR: αὐτοῦ AB 8 τὸν τοιοῦτον λόγον 5 10 τοῦ add. Bekk. ἐν κατὰ G: ἐνα καὶ Bekk.: ἐν <καὶ> κατὰ Kochalsky κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ut glossema delevi. cf. p. 240, 32. 241, 13. 256, 1. 324, 2

341

πληγὰς εὐθύς πολλὰς ἴσχει καὶ τὰς ἑτεροιώσεις, οὕτω καὶ τὸ
 15 ἡγεμονικὸν ποικίλως φαντασιούμενον ἀνάλογόν τι τοῦτω πε-
 σεται. ἄλλοι δὲ οὐδὲ τὸν κατὰ διόρθωσιν ἐκείνου ἐξενεχθέντα 232
 ὄρον ὀρθῶς ἔχειν φασίν. εἰ μὲν γὰρ ἔστι τις φαντασία, αὕτη
 τύπωσις καὶ ἑτεροιώσις τῆς ψυχῆς καθέστηκεν· εἰ δέ τις
 ἐστὶ τύπωσις τῆς ψυχῆς, ἐκείνη οὐ πάντως ἐστὶ φαντασία.
 30 καὶ γὰρ προσπαισματος γενομένου περὶ τὸν δάκτυλον ἢ
 κνησμοῦ περὶ τὴν χεῖρα συμβάντος τύπωσις μὲν καὶ ἑτε-
 ροιώσις τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖται, οὐχὶ δὲ καὶ φαντασία,
 ἐπεὶ περ οὐδὲ περὶ τῷ τυχόντι μέρει τῆς ψυχῆς γίνεσθαι
 ταύτην συμβέβηκεν, ἀλλὰ περὶ τῇ διανοίᾳ μόνον καὶ τῷ
 25 ἡγεμονικῷ. πρὸς οὓς ἀπαντῶντες οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς συν- 233
 εμφαλίνεσθαι φασὶ τῇ τυπώσει τῆς ψυχῆς τὸ ὡς ἂν ἐν
 ψυχῇ, ὥστε εἶναι τὸ πλήρες τοιοῦτον “φαντασία ἐστὶ τύ-
 πωσις ἐν ψυχῇ ὡς ἂν ἐν ψυχῇ”. καθὰ γὰρ ἡ ἐφηλότης
 λέγεται λευκότης ἐν ὀφθαλμῷ συνεμφαινόντων ἡμῶν τὸ
 30 ὡς ἐν ὀφθαλμῷ, τοῦτέστι τὸ κατὰ ποῖον μέρος τοῦ ὀφθαλ-
 μοῦ, τὴν λευκότητα εἶναι, ἵνα μὴ πάντες ἄνθρωποι
 ἐφηλότητα ἔχωμεν ὡς ἂν πάντες ἐκ φύσεως ἔχοντες λευκό-
 242 τητα ἐν ὀφθαλμῷ, οὕτως ὅταν λέγωμεν τὴν φαντασίαν
 τύπωσιν ἐν ψυχῇ, συνεμφαίνομεν καὶ τὸ περὶ ποῖον μέρος
 γίνεσθαι τῆς ψυχῆς τὴν τύπωσιν, τοῦτέστι τὸ ἡγεμονικόν,
 ὥστε ἐξαπλούμενον γίνεσθαι τὸν ὄρον τοιοῦτον “φαντασία
 5 ἐστὶν ἑτεροιώσις ἐν ἡγεμονικῷ”. ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς 234
 ὁρμώμενοι δυνάμει γλαφυρώτερον ἀπελογήσαντο. φασὶ
 γὰρ ψυχὴν λέγεσθαι διχῶς, τό τε συνέχον τὴν ὅλην σύγ-
 κρισιν καὶ κατ’ ἰδίαν τὸ ἡγεμονικόν. ὅταν γὰρ εἴπωμεν
 συνεστάναι τὸν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἢ τὸν
 10 θάνατον εἶναι χωρισμὸν ψυχῆς ἀπὸ σώματος, ἰδίως καλοῦ-
 μεν τὸ ἡγεμονικόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅταν διαιρούμενοι 235
 φάσκωμεν ἀγαθῶν τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν τὰ δὲ περὶ
 σῶμα τὰ δ’ ἐκτός, οὐ τὴν ὅλην ψυχὴν ἐμφαίνομεν ἀλλὰ

28 οὐδὲ τῷ περιτυχόντι N 29 συμφαινόντων N 30 ὡς <ἂν>
 ἐν Kochalsky coll. v. 26. 28 30 et 242, 2 ποῖον Bekk.: ποῖον G
 31 <οἱ> ἄνθρωποι s 4 τοῦτον VR sed γρ. τοιοῦτον 7 <τὴν>
 ψυχὴν NE 11 δὲ om. s

- τὸ ἡγεμονικὸν ταύτης μόριον· περὶ τούτῳ γὰρ τὰ πάθη
 236 καὶ τὰ ἀγαθὰ συνίσταται. διόπερ καὶ ὅταν λέγῃ ὁ Ζήνων 15
 (fr. 58 Arn.) φαντασίαν εἶναι τύπωσιν ἐν ψυχῇ, ἀκου-
 στέον ψυχὴν οὐ τὴν ὅλην ἀλλὰ τὸ μόριον αὐτῆς, ἵνα ἡ τὸ
 λεγόμενον οὕτως ἔχον "φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις περὶ τὸ
 237 ἡγεμονικόν". ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχῃ, φασὶ τινες, πάλιν ἡμάρ- 20
 τηται. καὶ γὰρ ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ συγκατάθεσις καὶ ἡ κατάληψις
 ἑτεροιώσεις μὲν εἰσι τοῦ ἡγεμονικοῦ, διαφέρουσι δὲ τῆς φαν-
 τασίας· ἡ μὲν γὰρ πείσις τις ἦν ἡμετέρα καὶ διάθεσις,
 αὗται δὲ πολὺ μᾶλλον [ἡ ὁρμαί] ἐνέργειαι τινες ἡμῶν
 ὑπῆρχον. μοχθηρὸς ἄρα ἐστὶν <δ> ὅρος πολλοῖς καὶ διαφό-
 238 ροῖς πράγμασιν ἐφαρμοζόμενος· καὶ ὃν τρόπον ὁ τὸν 25
 ἄνθρωπον ὀρισάμενος καὶ εἰπὼν ὅτι ἄνθρωπός ἐστι ζῶον
 λογικόν, οὐχ ὑγιῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρώπου ὑπέγραψε
 διὰ τὸ καὶ τὸν θεὸν ζῶον εἶναι λογικόν, οὕτω καὶ ὁ τὴν
 φαντασίαν ἀποφηνάμενος ἑτεροίωσιν ἡγεμονικοῦ διέπεσεν·
 οὐ μᾶλλον γὰρ ταύτης ἢ ἐκάστης τῶν κατηγορηθμημένων 30
 239 κινήσεών ἐστιν ἀπόδοσις. τοιαύτης δ' οὕσης καὶ τῆσδε τῆς
 ἐνστάσεως πάλιν ἐπὶ τὰς συνεμφάσεις οἱ Στωικοὶ ἀνατρέ-
 χουσι, λέγοντες τῷ ὄρω δεῖν τῆς φαντασίας συνακούειν τὸ 343
 κατὰ πείσιν· ὥς γὰρ ὁ λέγων τὸν ἔρωτα ἐπιβολὴν εἶναι
 φιλοποιίας συνεμφαίνει τὸ νέων ὥραων, καὶ εἰ μὴ κατὰ
 τὸ ρητὸν τοῦτο ἐκφέρῃ (οὐθεὶς γὰρ γερόντων καὶ ἀκμῆς
 ὄραν μὴ ἐχόντων ἐρᾶ), οὕτως ὅταν λέγωμεν, φασί, τὴν 5
 φαντασίαν ἑτεροίωσιν ἡγεμονικοῦ, συνεμφαλνόμεν τὸ κατὰ
 πείσιν ἀλλὰ μὴ τὸ κατὰ ἐνέργειαν γίνεσθαι τὴν ἑτεροίω-
 240 σιν. δοκοῦσι δὲ μὴδ' οὕτως ἐκπεφευγῆναι τὸ ἔγκλημα·
 ὅτε γὰρ τρέφεται τὸ ἡγεμονικὸν καὶ νῆ Δία γε αὖξεται,
 ἑτεροιοῦται μὲν κατὰ πείσιν, οὐκ ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ἐτε- 10
 ροίωσις αὐτοῦ, καίπερ κατὰ πείσιν οὕσα καὶ διάθεσιν,
 φαντασία, ἐκτὸς εἰ μὴ τι πάλιν λέγοιεν ἰδίωμα πείσεως
 εἶναι τὴν φαντασίαν, ὅπερ διενήνοχε τῶν τοιούτων διαθέ-
 241 σεων, ἢ ἐκεῖνό γε, ἐπεὶ ἡ φαντασία γίνεται ἥτοι τῶν ἐκτὸς
 ἢ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν (ὃ δὴ κυριώτερον διάκενος ἐλκυσμός 15

22 ἡ μὲν γὰρ LE 5: ὅτι N
 τινος NLE 24 ὁ add. Bekk.
 διέπεσαν N

28 ἡ ὁρμαί del. Bekk. τινες 5:
 28/29 οἱ . . . ἀποφηνάμενοι . . .

243

παρ' αὐτοῖς καλεῖται), πάντως ἐν τῷ λόγῳ τῆς φαντασίας
 συνεμφανισθαι τὸ τὴν πείσιν γίνεσθαι ἥτοι κατὰ τὴν
 ἐκτὸς προσβολὴν ἢ κατὰ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη, ὅπερ οὐκέτ' ἔ-
 στιν ἐπὶ τῆς κατὰ τὰς αὐξήσεις ἢ θρέψεις ἑτεροιώσεως

20 συνεξακούειν.

Ἄλλ' ἢ μὲν φαντασία κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς οὕτω
 δυσαπόδοτός ἐστι· τῶν δὲ φαντασιῶν πολλὰ μὲν καὶ
 ἄλλαι εἰσὶ διαφοραί, ἀπαρκέσουσι δὲ αἱ λεχθησόμεναι. 242
 τούτων γὰρ αἱ μὲν εἰσι πιθαναί, αἱ δὲ ἀπίθανοι, αἱ δὲ
 25 πιθαναὶ ἅμα καὶ ἀπίθανοι, αἱ δὲ οὔτε πιθαναὶ οὔτε ἀπί-
 θανοι. πιθαναὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ λεῖον κίνημα περὶ ψυ-
 χὴν ἐργαζόμεναι, ὥσπερ νῦν τὸ "ἡμέραν εἶναι" καὶ τὸ "ἐμὲ
 διαλέγεσθαι" καὶ πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἔχεται περιφανείας,
 ἀπίθανοι δὲ αἱ μὴ τοιαῦται ἀλλ' ἀποστρέφουσαι ἡμᾶς τῆς
 30 συγκαταθέσεως, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστίν, οὐκ ἔστιν ἥλιος ὑπὲρ 243
 γῆς· εἰ σκότος ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν." πιθαναὶ δὲ καὶ ἀπί-
 θανοι καθεστᾶσιν αἱ κατὰ τὴν πρὸς τι σχέσιν ὅτε μὲν
 244 τοῖαι γινόμεναι ὅτε δὲ τοῖαι, οἷον αἱ τῶν ἀπόρων
 λόγων, οὔτε δὲ πιθαναὶ οὔτε ἀπίθανοι καθάπερ αἱ τῶν
 τοιούτων πραγμάτων "ἄρτιοί εἰσιν οἱ ἀστέρες· περισσοί
 εἰσιν οἱ ἀστέρες." τῶν δὲ πιθανῶν [ἢ ἀπιθάνων] φαν-
 5 τασιῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀληθεῖς, αἱ δὲ ψευδεῖς, αἱ δὲ ἀληθεῖς 244
 καὶ ψευδεῖς, αἱ δὲ οὔτε ἀληθεῖς οὔτε ψευδεῖς. ἀληθεῖς μὲν
 οὖν εἰσιν ὧν ἔστιν ἀληθῆ κατηγορίαν ποιήσασθαι, ὡς τοῦ
 "ἡμέρα ἐστίν" ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ τοῦ "φῶς ἐστι," ψευ-
 δεῖς δὲ ὧν ἔστι ψευδῆ κατηγορίαν ποιήσασθαι, ὡς τοῦ
 10 κεκλᾶσθαι τὴν κατὰ βυθοῦ κώπην ἢ μείουρον εἶναι τὴν
 στοάν, ἀληθεῖς δὲ καὶ ψευδεῖς, ὅποια προσέπιπτεν Ὀρέστη
 κατὰ μανίαν ἀπὸ τῆς Ἠλέκτρας (καθὸ μὲν γὰρ ὡς ἀπὸ 245
 ὑπάρχοντός τινος προσέπιπτεν, ἦν ἀληθής, ὑπῆρχε γὰρ
 Ἠλέκτρα, καθὸ δ' ὡς ἀπὸ Ἐρινύος, ψευδής, οὐκ ἦν γὰρ
 15 Ἐρινύς), καὶ πάλιν εἴ τις ἀπὸ Δίωνος ζῶντος κατὰ τοὺς

18 ὅπερ Bekk.: ἄπερ G 19 τῆς NLE: τὰς 5 24 πιθανοί 5
 30 οἷον om. L 32 καθεστήκασιν N 1 ὅτε δὲ τοῖαι <γινό-
 μεναι> LE 5 4 ἢ ἀπιθάνων del. Arnim 10 βυθὸν N μείου-
 ρον LE 5: μούουρον N cf. p. 28, 4 11 et 18 προσέπιπτεν Bekk.:
 προούπιπτεν G

- ὑπνους ὥς ἀπὸ παρεστῶτος ὀνειροπολεῖται ψευδῇ καὶ διά-
 246 κενον ἔλκυσμόν. οὔτε δὲ ἀληθεῖς οὔτε ψευδεῖς ἦσαν αἱ
 γενικαί· ὧν γὰρ τὰ εἶδη τοῖα ἢ τοῖα, τούτων τὰ γένη
 οὔτε τοῖα οὔτε τοῖα, οἷον τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν
 Ἕλληνες οἱ δὲ βάρβαροι, ἀλλ' ὁ γενικὸς ἄνθρωπος οὔτε 10
 Ἕλλην ἐστίν, ἐπεὶ πάντες ἂν οἱ ἐπ' εἶδους ἦσαν Ἕλληνες,
 247 οὔτε βάρβαρος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τῶν δὲ ἀληθῶν αἱ
 μὲν εἰσι καταληπτικαὶ αἱ δὲ οὐ, οὐ καταληπτικαὶ μὲν αἱ
 προσπίπτουσαι τισι κατὰ πάθος· μυρῖοι γὰρ φρενιτίζον-
 τες καὶ μελαγχολῶντες ἀληθῇ μὲν ἔλκουσι φαντασίαν, οὐ 25
 καταληπτικὴν δὲ ἀλλ' ἔξωθεν καὶ ἐκ τύχης οὕτω συμπε-
 σοῦσαν, ὅθεν οὐδὲ διαβεβαιοῦνται περὶ αὐτῆς πολλάκις,
 248 οὐδὲ συγκατατίθενται αὐτῇ. καταληπτικὴ δὲ ἐστὶν ἡ ἀπὸ
 ὑπάρχοντος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμα-
 γμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη, ὁποῖα οὐκ ἂν γένοιτο 30
 ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος (Stoic. fr. I 59 Arn.). ἄκρως γὰρ πι-
 στούμενοι ἀντιληπτικὴν εἶναι τῶν ὑποκειμένων τήνδε τὴν
 φαντασίαν καὶ πάντα τεχνικῶς τὰ περὶ αὐτοῖς ιδιώματα ἀνα- 245
 249 μεμαγμένην, ἕκαστον τούτων φασὶν ἔχειν συμβεβηκός. ὧν
 πρῶτον μὲν τὸ ἀπὸ ὑπάρχοντος γίνεσθαι· πολλαὶ γὰρ τῶν
 φαντασιῶν προσπίπτουσιν ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος ὥσπερ ἐπὶ τῶν
 μεμνηνόντων, αἵτινες οὐκ ἂν εἶεν καταληπτικαί. δεύτερον δὲ τὸ 5
 καὶ ἀπὸ ὑπάρχοντος εἶναι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον·
 εἶναι γὰρ πάλιν ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν εἰσιν, οὐκ αὐτὸ δὲ
 τὸ ὑπάρχον ἰνδάλλονται, ὥς ἐπὶ τοῦ μεμνηνότητος Ὁρέστου
 μικρῷ πρότερον ἐδείκνυμεν. εἴκε μὲν γὰρ φαντασίαν
 ἀπὸ ὑπάρχοντος, τῆς Ἡλέκτρας, οὐ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ὑπάρ- 10
 χον· μίαν γὰρ τῶν Ἐρινύων ὑπελάμβανεν αὐτὴν εἶναι,
 καθὼ καὶ προσιοῦσαν καὶ τημελεῖν αὐτὸν σπουδάζουσιν
 ἀποθεῖται λέγων (Eurip. Orest. 264)
 μέθες· μὲν οὔσα τῶν ἐμῶν Ἐρινύων.

17 ἔλκυσμα ε ἦσαν NLE: εἰσιν ε 25 μελαγχολοῦντες N
 29 ἐν ἀπομεμαγμένη NL 30 ἐναπεσφρ. Gen. cf. p. 284, 11: ἀπ-
 εσφραγ. G 31/32 πιστούμενοι Kayser coll. p. 293, 16: ποιού-
 μενοι G 1 αὐτοῖς Bekk.: αὐτοῦς G 2 ὧν Bekk.: ὁ G: del.
 Kochalsky 9 μικρῷ πρόσθεν vel μικρὸν πρότερον Kochalsky;
 at cf. p. 211, 23 10 τῆς om. N οὐ κατ' Bekk.: οὐκ G (cf. ad
 p. 235, 17) 14 ἐρινύων N: ἐριννύων LE ε

245

15 καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν ἐκινεῖτο τῶν Θηβῶν,
οὐ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ὑπάρχον· καὶ γὰρ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρ-
χον δεῖ γίνεσθαι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. οὐ μὴν 250
ἀλλὰ καὶ ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην τυγχά-
νειν, ἵνα πάντα τεχνικῶς τὰ ἰδιώματα τῶν φανταστῶν
20 ἀναμάττηται. ὥς γὰρ οἱ γλυφεῖς πᾶσι τοῖς μέρεσι συμ- 251
βάλλουσι τῶν τελουμένων, καὶ ὃν τρόπον αἱ διὰ τῶν δα-
κτυλίων σφραγίδες αἰ πάντας ἐπ' ἀκριβὲς τοὺς χαρακτήρας
ἐναπομάττονται τῷ κηρῷ, οὕτω καὶ οἱ κατάληψιν ποιού-
μενοι τῶν ὑποκειμένων πᾶσιν ὀφείλουσιν αὐτῶν τοῖς ἰδιώ-
25 μασιν ἐπιβάλλειν. τὸ δὲ "οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ 252
ὑπάρχοντος" προσέθεσαν, ἐπεὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς
Στοᾶς ἀδύνατον ὑπειλήφασιν κατὰ πάντα ἀπαράλλακτόν
τινα εὑρεθήσεσθαι, οὕτω καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας.
ἐκεῖνοι μὲν γὰρ φασιν ὅτι ὁ ἔχων τὴν καταληπτικὴν φαν-
30 τασίαν τεχνικῶς προσβάλλει τῇ ὑπόψει τῶν πραγμάτων
διαφορᾷ, ἐπεὶ περ καὶ εἶχέ τι τοιοῦτον ἰδίωμα ἢ τοιαύτη
φαντασία παρὰ τὰς ἄλλας φαντασίας καθάπερ οἱ κερᾶσται
246 παρὰ τοὺς ἄλλους ὄφεις· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ-
ναντίον φασὶ δύνασθαι τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ ἀπα-
ράλλακτον εὑρεθήσεσθαι ψεῦδος.

Ἀλλὰ γὰρ οἱ μὲν ἀρχαιότεροι τῶν Στωικῶν κριτήριόν 253
5 φασιν εἶναι τῆς ἀληθείας τὴν καταληπτικὴν ταύτην φαν-
τασίαν, οἱ δὲ νεώτεροι προσετίθεσαν καὶ τὸ μηδὲν ἔχον-
σαν ἔνστημα. ἔσθ' ὅτε γὰρ καταληπτικὴ μὲν προσπίπτει 254
φαντασία, ἄπιστος δὲ διὰ τὴν ἔξωθεν περίστασιν. οἶον
ὅτε Ἀδμήτωρ ὁ Ἡρακλῆς τὴν Ἀλκηστίνην γῆθεν ἀναγαγὼν
10 παρέδωκε, τότε ὁ Ἀδμητος ἔσπασε μὲν καταληπτικὴν
φαντασίαν ἀπὸ τῆς Ἀλκήστιδος, ἠπίσται δ' αὐτῇ· καὶ 255
ὅτε ἀπὸ Τροίας ὁ Μενέλαος ἀνακομισθεὶς εἴωρα τὴν ἀλη-

16 οὐκ αὐτὸ NA cf. ad p. 235, 17 18 ἀπομεμ. E: ἐν ἀπο-
μεμ. et ἐν ἀπεσφραγισμένην L cf. ad p. 244, 29. 30 19 φαν-
ταστῶν Apelt coll. p. 244, 32: φαντασιῶν G 20 ἐναπομάττη-
ται N αἱ γλυφαὶ Kayser 20/21 συνεπιβάλλουσι Bekk. dubit.
21 τυπουμένων Kayser coll. p. 253, 25 24/25 τοῖς ἰδ. αὐτῶν ε
8 fort. ψευδῇ 7 καταληπτικῇ N: καταπληκτικῇ LEABR: ἐμ-
πληκτικῇ V

- 256 θῆ 'Ελένην παρὰ τῷ Πρωτεῖ, [καί] καταλιπὼν ἐπὶ τῆς
 νεῶς τὸ ἐκείνης εἶδωλον, περὶ οὗ δεκαετῆς συνέστη πό-
 λεμος, ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον 15
 καὶ ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην ἐλάμβανε
 φαντασίαν, οὐκ εἶχε δὲ αὐτήν <...>. ὥσθ' ἡ μὲν καταληπτικὴ
 φαντασία κριτήριόν ἐστι μηδὲν ἔχουσα ἔνστημα, αὗται δὲ
 καταληπτικαὶ μὲν ἦσαν, εἶχον δὲ ἐνστάσεις· ὃ τε γὰρ
 Ἄδμητος ἐλογίζετο ὅτι τέθνηκεν ἡ Ἄλκηστις καὶ ὅτι ὁ 20
 ἀποθανὼν οὐκέτι ἀνίσταται, ἀλλὰ δαιμόνιά τινά ποτε ἐπι-
 φοιτᾷ· ὃ τε Μενέλαος συνεώρα ὅτι ἀπολέλοιπεν ἐν τῇ
 νηὶ φυλαττομένην τὴν 'Ελένην, καὶ οὐκ ἀπίθανον μὲν
 ἐστὶν 'Ελένην μὴ εἶναι τὴν ἐπὶ τῆς Φάρου εὐρεθεῖσαν,
 257 φάντασμα δὲ τι καὶ δαιμόνιον. ἐνθὲνδε οὐχ ἀπλῶς κριτή- 25
 ριον γίνεται τῆς ἀληθείας ἡ καταληπτικὴ φαντασία, ἀλλ' ὅ-
 ταν μηδὲν ἔνστημα ἔχη. αὕτη γὰρ ἐναργῆς οὐσα καὶ
 πληκτικὴ μόνον οὐχὶ τῶν τριχῶν, φασί, λαμβάνεται, κατα-
 σπῶσα ἡμᾶς εἰς συγκατάθεσιν, καὶ ἄλλου μηδεὶνος δεομένη
 εἰς τὸ τοιαύτη προσπίπτειν ἢ εἰς τὸ τὴν πρὸς τὰς ἄλλας 30
 258 διαφορὰν ὑποβάλλειν. διὸ δὴ καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ὅταν τι 347
 σπουδάζῃ μετὰ ἀκριβείας καταλαμβάνεσθαι, τὴν τοιαύτην
 φαντασίαν ἐξ ἑαυτοῦ μεταδιώκειν φαίνεται, οἷον ἐπὶ τῶν
 ὁρατῶν, ὅταν ἀμυδρὰν λαμβάνῃ τοῦ ὑποκειμένου φαντα-
 σίαν. ἐντείνει γὰρ τὴν ὄψιν καὶ σύνεγγυς ἔρχεται τοῦ 5
 ὁρωμένου ὥς τέλεον μὴ πλανᾶσθαι, παρατρίβει τε τοὺς
 ὀφθαλμοὺς καὶ καθόλου πάντα ποιεῖ, μέχρις ἂν τρανὴν
 καὶ πληκτικὴν σπάσῃ τοῦ κρινομένου φαντασίαν, ὥς ἐν
 259 ταύτῃ κειμένην θεωρῶν τὴν τῆς καταλήψεως πίστιν. καὶ

13 καὶ del. Bekk. 17 οὐκ εἶχε δὲ αὐτήν <πιστήν> Bekk.:
 οὐ προσεῖχε δὲ αὐτῇ Kayser: οὐκ εἶκε δὲ αὐτῇ Lachelier coll.
 p. 43, 14. 240, 11: οὐκ εἶχε δὲ αὐτήν <χωρὶς ἐνστάσεως> Ko-
 chalsky coll. p. 284, 5/6: οὐκ εἶχε δὲ αὐτῇ <πίστιν> Kalb-
 fleisch coll. p. 246, 8. 11. 247, 9. 19: fort. οὐκ εἶχε δὲ αὐτήν
 <βεβαίως>. ὥσθ' coll. p. 364, 26 23 μὲν post 24 'Ελένην po-
 nendum censet Bekk. 25 ἐνθὲνδε 5: ἐνθὲνθεν NEL 28 πλη-
 κτικὴ in dubium vocat Schmekel Phil. d. mittl. Stoa p. 354¹;
 at cf. p. 247, 8. 278, 27 (Heintz) τριῶν NV φησὶ N 30 προσ-
 πίπτειν N: προπίπτειν LE5 ἢ τοῦ τὴν Hervetus 3 μεταδιώ-
 κων Kayser 6 <καί> παρατρίβεται τοὺς ὀφθ. Bekk. dubit.
 τε scr.: γὰρ G 8 ἐκπληκτικὴν 5

247

10 γὰρ ἄλλως τοῦναντίον ἀδύνατόν ἐστι λέγειν, καὶ ἀνάγκη
 τὸν ἀφιστάμενον τοῦ ἀξιοῦν ὅτι φαντασία κριτήριόν ἐστι,
 καθ' ἑτέρας φαντασίας ὑπόστασιν τοῦτο πάσχοντα βεβαιοῦν
 τὸ φαντασίαν εἶναι κριτήριον, τῆς φύσεως οἶονεὶ φέγγος
 ἡμῖν πρὸς ἐπὶ γνῶσιν τῆς ἀληθείας τὴν αἰσθητικὴν δύνα-
 15 μιν ἀναδούσης καὶ τὴν δι' αὐτῆς γινομένην φαντασίαν.
 ἄτοπον οὖν ἐστὶ τοσαύτην δύναμιν ἀθετεῖν καὶ τὸ ὥσπερ 260
 φῶς αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι. ὃν γὰρ τρόπον ὁ χρώματα μὲν
 ἀπολείπων καὶ τὰς ἐν τούτοις διαφοράς, τὴν δὲ ὄρασιν
 ἀναιρῶν ὥς ἀνύπαρκτον ἢ ἄπιστον, καὶ φωνὰς μὲν εἶναι
 20 λέγων, ἀκοὴν δὲ μὴ ὑπάρχειν ἀξιῶν, σφόδρα ἐστὶν ἄτοπος
 (δι' ὧν γὰρ ἐνοήσαμεν χρώματα καὶ φωνάς, ἐκείνων ἀπόν-
 των οὐδὲ χρῆσθαι δυνατοὶ χρώμασιν ἢ φωναῖς), οὕτω καὶ ὁ
 τὰ πράγματα μὲν ὁμολογῶν, τὴν δὲ φαντασίαν τῆς αἰσθή-
 σεως, δι' ἧς τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεται, διαβάλλων
 25 τελέως ἐστὶν ἐμβρόντητος, καὶ τοῖς ἀψύχοις ἴσον αὐτὸν
 ποιῶν.

Τοιοῦτο μὲν καὶ τὸ τῶν Στωικῶν ἐστὶ δόγμα· πάσης 261
 δὲ σχεδὸν τῆς περὶ κριτηρίου διαφωνίας ὑπ' ὅσιν κειμένης,
 καιρὸς ἂν εἴη τῆς ἀντιρρήσεως ἐφάπτεσθαι καὶ ἐπὶ τὸ κρι-
 30 τήριον ἐπανάγειν. καθὼς οὖν προεῖπον (§ 47 sqq.), οἱ μὲν
 ἐν τῷ λόγῳ οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσιν οἱ δὲ ἐν ἀμ-
 φοτέροις τοῦτο ἀπέλιπον, καὶ οἱ μὲν τὸ ὕφ' οὗ ὥς τὸν ἄν-
 248 θρωπον, οἱ δὲ τὸ δι' οὗ ὥς τὴν αἴσθησιν καὶ διάνοιαν,
 οἱ δὲ τὸ ὥς προσβολὴν καθάπερ τὴν φαντασίαν. πειρα- 262
 σόμεθα (οὖν) κατὰ τὸ δυνατόν ἐκάστη τῶν τοιούτων στάσεων
 τὰς ἀπορίας ἐφαρμόττειν, ἵνα μὴ κατ' ἄνδρα πάντας τοὺς
 5 κατηριθιμμένους φιλοσόφους ἐπιόντες ταυτολογεῖν ἀναγ-
 καζώμεθα.

10 καὶ ἀνάγκη Hirzel: κατ' ἀνάγκην G: ἀλλ' ἀνάγκη Bekk. dubit. 11 <τοιαύτη> φαντασία Kayser 17 χρώματος N 18 ἀπολιπὼν N 22 δυνατόν coniectura codici Genevensium appicta ὁ om. LE 5 27 τοιοῦτο 5: τοῦτο NLE 32 τοῦτο Kochalsky coll. p. 200, 1: τούτοις G ἀπέλειπον 5: ἀπέλιπον NLE 32 καὶ — 248, 2 φαντασίαν ut glossema del. Heintz, fors. recte, nisi ipsum Sextum, qui omnia quae antecedunt somnuculose exscripsit, dormitasse sumamus 2 προσβολὴν N 3 οὖν add. Bekk. sec. Hervetum (ergo)

Περὶ ἀνθρώπου

- 263 Τάξει τοίνυν πρῶτον σκοπῶμεν τὸ ὕφ' οὗ, τουτέστι
τὸν ἄνθρωπον· οἶμαι γὰρ ὡς τούτου προαπορηθέντος
οὐδὲν ἔτι δεήσει περιττότερον περὶ τῶν ἄλλων κριτηρίων
λέγειν· ταῦτα γὰρ ἢ μέρη ἐστὶν ἀνθρώπου ἢ ἐνεργήματα 10
ἢ πάθη. εἴπερ οὖν καταληπτὸν ἐστὶ τοῦτ' τὸ κριτήριον,
πολὺ πρότερον ὀφείλει ἐπινοεῖσθαι, παρόσον πάσης κατα-
λήψεως ἐπίνοια προηγείται. μέχρι δὲ τοῦ δεῦρο ἀνεπι-
νόητον εἶναι συμβέβηκε τὸν ἄνθρωπον, ὡς παραστήσομεν·
- 264 οὐκ ἄρα καταληπτὸς πάντως ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· ὃ ἔπεται 15
τὴν τῆς ἀληθείας γινῶσιν ἀνεύρετον ὑπάρχειν, τοῦ γνωρί-
ζοντος αὐτὴν ἀκαταλήπτου καθεστῶτος. εὐθέως γὰρ τῶν
περὶ τῆς ἐπινοίας ζητησάντων Σωκράτης μὲν ἠπόρησε
μείνας ἐν τῇ σκέψει καὶ εἰπὼν αὐτὸν ἀγνοεῖν τί τ' ἐστὶ
καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὸ σύμπαν· "ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδα", φη- 20
σὶν (Plat. Phaedr. 230 A), "εἴτε ἄνθρωπός εἰμι εἴτε καὶ
- 265 ἄλλο τι θηρίον Τυφῶνος πολυπλοκώτερον." Δη-
μόκριτος (B 165 Diels) δὲ ὁ τῇ Διδος φωνῇ παρεικα-
ζόμενος, καὶ λέγων τάδε περὶ τῶν ξυμπάντων, ἐπεχεί-
ρησε μὲν τὴν ἐπίνοιαν ἐκθέσθαι, πλεῖον δὲ ἰδιωτικῆς ἀπο- 24 a
φάσεως οὐδὲν ἴσχυσεν, εἰπὼν. "ἄνθρωπός ἐστιν ὃ πάντες 25
- 266 ἴδμεν." πρῶτον μὲν γὰρ καὶ κύνα πάντες ἴσμεν, ἀλλ' οὐκ
ἔστιν ὁ κύων ἄνθρωπος· καὶ ἵππον πάντες ἴσμεν καὶ
φυτόν, ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἦν ἄνθρωπος. εἴτα καὶ τὸ ζη-
τούμενον συνήρπασεν· οὐδεὶς γὰρ ἐκ προχείρου δώσει
γινώσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον ὁποῖός ἐστιν, εἴγε ὁ Πύθιος 30
ὡς μέγιστον ζήτημα προύθηκεν αὐτῷ τὸ "γινῶθι σαυτόν".
εἰ δὲ καὶ δοίη, οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀκριβεστάτοις τῶν φι-
267 λосоφῶν ἐπιτρέψει μόνον τοῦτον ἐπίστασθαι. οἱ δὲ περὶ 349
τὸν Ἐπίκουρον (fr. 310 Us.) καὶ δεικτικῶς ᾤθησαν δύ-

263 cf. Hyp. II 47.

263—282 ~ Hyp. II 22—28.

15 οὐκ ἄρα Bekk.: οὐ γὰρ G ὡς 5 19 τίς N 26 ἴδ-
μεν LE: ἴσμεν N5 cf. p. 61, 26 28 ἦν τούτων N καὶ om. 5
31 αὐτὸ N 32 δοίη Bekk.: δάη G 1 μόνοις Bekk. dubit.

249

νασθαι τὴν ἐπίνοιαν τοῦ ἀνθρώπου παρίστασθαι, λέγοντες·
 “ἄνθρωπός ἐστι τοιοῦτον ἰ μὲν ὁρῶμα μετ’ ἐμψυ-
 5 χίας.” οὐκ ἔγνωσαν δ’ ὅτι εἰ τὸ δεικνύμενόν ἐστιν ἄνθρω-
 πος, τὸ μὴ δεικνύμενον οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. καὶ πάλιν ἡ
 τοιαύτη δεῖξις ἦτοι ἐπ’ ἀνδρὸς ἐκφέρεται ἢ γυναικός, ἢ
 πρεσβύτου ἢ μειρακίου, σιμοῦ γρυποῦ, τετανότριχος οὐλοκό-
 μου, τῶν ἄλλων διαφορῶν· καὶ εἰ μὲν ἐπ’ ἀνδρὸς ἐκφέροιο, 268
 10 ἢ γυνὴ οὐκ ἔστι ἀνθρωπος, εἰ δ’ ἐπὶ γυναικός, περιγρα-
 φήσεται τὸ ἄρρεν, καὶ εἰ ἐπὶ νέου, αἱ λοιπαὶ τῶν ἡλικιῶν
 ἐκπεσοῦνται τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἦσαν δέ τινες τῶν φιλοσόφων οἱ τὸν γενικὸν ἄνθρω- 269
 πον διὰ λόγου διδάσκοντες, κἀντεῦθεν οἰόμενοι τὴν ἐπί-
 15 νοιαν δύνασθαι τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων ἀνακύνειν.
 τούτων δὲ οἱ μὲν οὕτως ἀπέδωσαν (cf. Aristot. Top. 133 b 2)
 “ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητόν, νοῦ καὶ ἐπι-
 στήμης δεκτικόν.” οἱ καὶ αὐτοὶ οὐ τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ
 τὰ συμβεβηκότα τῷ ἀνθρώπῳ παρέδωσαν. διαφέρει δὲ τὸ τι 270
 20 συμβεβηκὸς ἐκείνου τοῦ ὧ συμβέβηκεν, ἐπεὶ τοι εἰ μὴ δια-
 φέρει, οὐκ ἂν ἦν συμβεβηκὸς ἀλλ’ αὐτὸ ἐκεῖνο. ἀμέλει γοῦν
 τῶν συμβεβηκότων τὰ μὲν ἀχώριστά ἐστί τῶν οἷς συμβέβηκεν,
 ὥς μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος σώμασι (δίχα γὰρ τῆς τού-
 των παρουσίας ἀμήχανόν ἐστιν ἐπινοῆσαι σῶμα), τὰ δὲ χωρὶς 271
 25 ζεταὶ τοῦ ὧ συμβέβηκεν καὶ ἀπαλλασσομένων μένει ἐκεῖνο,
 οἷον τρέχειν διαλέγεσθαι ὑπνοῦν ἐργηγορέναι τῷ ἀνθρώπῳ·
 πάντα γὰρ ταῦτα συμβέβηκε μὲν ἡμῖν, οὐ διὰ παντός
 δέ· καὶ γὰρ μὴ τρέχοντες μένομεν οἱ αὐτοὶ καὶ ἡσυχά-
 ζοντες, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. διττῆς οὖν οὕσης
 30 τῶν συμβεβηκότων διαφορᾶς οὐδετέραν εὐρήσομεν τὴν
 αὐτὴν τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι, ἀλλ’ αἰεὶ διαφέρουσιν.
 μάταιοι τοίνυν εἰσὶ καὶ οἱ τὸν ἄνθρωπον ζῷον λέγοντες 272
 250 λογικὸν θνητόν καὶ τὰ ἐξῆς· οὐ γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἀπέ-
 δωσαν, ἀλλὰ τὰ συμβεβηκότα τούτῳ κατηρίθμηναν. ὧν

4 τοιοντοῖ Kayser 9 διαφορῶν Jaeger: διαφορῶν G
 13 γενικώτατον V 19 παρέδωσαν G: ἀπέδωσαν vel παρέστησαν
 Bekk. dubit. cf. p. 250, 1 20/21 διέφερεν Kayser 25 ἐκεῖνο
 Bekk.: ἐκεῖνα G 27 μὲν om. 5 2 κατηρίθμήσαντο Bekk.
 dubit.

- τὸ μὲν "ζῶον" τῶν διὰ παντὸς αὐτῷ συμβεβηκότων ἐστίν·
 ἀδύνατον γὰρ μὴ ζῶον ὄντα ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δὲ
 "θνητὸν" οὐδὲ συμβεβηκὸς ἐστίν, ἀλλ' ἐπιγινόμενόν τι τῷ 5
 ἀνθρώπῳ· ὅτε γὰρ ἐσμέν ἄνθρωποι, ζῶμεν καὶ οὐ τεθνή-
 273 καμεν. τὸ δὲ "λογίζεσθαι καὶ ἐπιστήμην ἔχειν" συμβέβηκε
 μὲν, οὐ διὰ παντὸς δέ· καὶ γὰρ μὴ λογιζόμενοι τινες
 ἄνθρωποι εἰσιν, ὥσπερ οἱ νηδύμῳ κατασχεθέντες ὕπνῳ,
 καὶ ἐπιστήμην μὴ ἔχοντες, <οἱ> οὐκ ἐκπεπτάκασιν τῆς ἀν- 10
 θρωπότητος, ὥσπερ οἱ μεμνηότες. ἕτερον οὖν ζητούντων
 274 ἡμῶν ἕτερον παρεστάκασιν. ἔτι τὸ μὲν "ζῶον" οὐκ ἐστίν ἄν-
 θρωπος, ἐπεὶ πᾶν ζῶον ἔσται ἄνθρωπος. τὸ δὲ "λογικὸν" εἰ
 μὲν ἀντὶ τοῦ λογίζεσθαι τάττοιτο, καὶ οἱ θεοὶ λογιζόμενοι 15
 ἄνθρωποι γενήσονται, τάχα δὲ καὶ τινὰ τῶν ἄλλων ζῴων
 εἰ δὲ ἀντὶ τοῦ σημαντικὰς προσφέρεσθαι φωνάς, <καὶ> τοὺς κό-
 ρακας καὶ ψιττακούς καὶ τὰ τοιαῦτα ἀνθρώπους εἶναι λέξο-
 275 μεν, ὅπερ ἄτοπον. καὶ μὴν εἰ τὸ "θνητὸν" φαίη τις ἄνθρω-
 πον εἶναι, ἀκολουθήσει τὸ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζῴων
 θνητὰ ὄντα ἀνθρώπους ὑπάρχειν. τὸ δὲ ὅμοιον καὶ περὶ 20
 τοῦ "λογίζεσθαι τε καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν εἶναι" χρῆ φρονεῖν.
 πρῶτον μὲν γὰρ καὶ εἰς θεοὺς πίπτει τὰ τοιαῦτα· δεύτε-
 ρον δέ, εἴπερ ἐπιδεκτικὸν ἐστὶ τούτων ὁ ἄνθρωπος, οὐκ
 ἔστι ταῦτα ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐκεῖνος τούτων ἐπιδεκτικὸς
 276 οὗ τὴν φύσιν οὐ παρέσθησαν. καίτοι τινὲς τῶν συνετῶν 25
 εἶναι δοκούντων κατὰ τὴν δογματικὴν αἵρεσιν πρὸς τοῦτο
 ὑπαντώντες φασὶν ὅτι ἕκαστον μὲν τῶν κατηγορημένων
 οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος, πάντα δὲ εἰς τὸ αὐτὸ συναχθέντα
 ποιεῖ τοῦτον, οἷόν τι καὶ ἐπὶ μερῶν καὶ ὅλου θεωροῦμεν
 277 γινόμενον· ὥς γὰρ χεῖρ κατ' ἰδίαν οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος, 30
 οὐδὲ κεφαλὴ, οὐδὲ πούς, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ
 τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον ὅλον νοεῖται, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος
 οὔτε ζῴον ἐστὶ ψιλῶς οὔτε λογικὸν κατ' ἰδίαν οὔτε θνη- 35
 τὸν κατὰ περιγραφὴν, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀπάντων ἄθροισμα,

10 οἱ addidi: τινες Kochalsky coll. v. 8 12 παρεστήκασιν
 Gen. 14 πράττειτο N 16 προσφέρεσθαι N καὶ add. Heintz
 19 ἀκολουθήσει Bekk.: διακολουθήσει G τὸ om. NE 21 λογί-
 ζεσθαι G, quod defendit Kayser Mus. Rhen. VII p. 173: νοῦ
 Bekk.

251

τουτέστι ζῶον ἅμα καὶ θνητὸν καὶ λογικόν. πρόχειρος 278
 δ' ἐστὶ καὶ <ῆ> πρὸς τοῦτο ὑπάντησις. πρῶτον μὲν γὰρ πῶς,
 5 εἰ κατ' ἰδίαν ἕκαστον οὐκ ἐστὶ ταῦτα ἄνθρωπος, δύναται
 εἰς ταὐτὸ συναχθέντα ἄνθρωπον ποιεῖν, μήτε πλεονάσαντα
 παρὸ ἐστὶ, μήτε ἑλλιπόντα παρὸ ὑπόκειται, μήτε ἄλλως
 πῶς τραπέντα; εἴτ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν δύναται εἰς ταὐτὸ
 πάντα συνδραμεῖν, ἵνα καὶ τὸ ἐξ ἀπάντων ἄνθρωπος γέ-
 10 νηται. τὸ γοῦν θνητὸν εὐθέως, ὅτ' ἐσμὲν ἄνθρωποι, οὐ 279
 συμβέβηκεν ἡμῖν, ἀλλὰ κατὰ συμμνημόνευσιν λαμβάνε-
 ται. θεωροῦντες γὰρ Δίωνα καὶ Θέωνα καὶ Σωκράτη καὶ
 κοινῶς τοὺς κατὰ μέρος ἡμῖν ὁμοίους τετελευτηκέναι λο-
 γιζόμεθα ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐσμεν θνητοί, καὶ μηδέπω τοῦ
 15 θανεῖν παρόντος ἡμῖν. ζῶμεν γὰρ δήπουθεν. καὶ μὴν 280
 τὸ λογίζεσθαι ὅτε μὲν πάρεστιν ἡμῖν, ὅτε δὲ οὐ πάρεστι,
 καὶ τὸ ἐπιστήμην ἔχειν πάλιν οὐ τῶν διὰ παντὸς συμβε-
 βηκότων τῷ ἀνθρώπῳ καθέστηκεν, ὥς ἤδη παρεστήσαμεν.
 λεκτέον οὖν μηδὲ τὴν κοινὴν τούτων σύνοδον ἄνθρωπον
 20 εἶναι.

Πλάτων ([Plato] Def. p. 415 a) δὲ χειρὸν παρὰ τοὺς 281
 ἄλλους ὀρίζεται τὸν ἄνθρωπον, λέγων "ἄνθρωπός ἐστι
 ζῶον ἄπτερον δίπουν πλατυώνυχον, ἐπιστήμης πο-
 λιτικῆς δεκτικόν." ὅθεν καὶ προὔπτά ἐστὶ τὰ ὀφείλοντα
 25 πρὸς αὐτὸν λέγεσθαι. πάλιν γὰρ οὐ τὸν ἄνθρωπον ἐκτέθει-
 ται, ἀλλὰ τὰ συμβεβηκότα καὶ ἀποσυμβεβηκότα τούτῳ κα-
 τηρίθμηται· τὸ μὲν γὰρ "ἄπτερον" ἀποσυμβέβηκεν αὐτῷ, τὸ δὲ 282
 "ζῶον" καὶ τὸ "δίπουν" καὶ τὸ "πλατυώνυχον" συμβέβηκεν,
 τὸ δὲ "ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικόν" ποτὲ μὲν συμβέβηκεν,
 30 ποτὲ δὲ ἀποσυμβέβηκεν. ὥστε ἡμῶν ἕτερόν τι μαθεῖν ζητούν-
 των αὐτὸς ἕτερόν τι παρέστησεν.

Ἀλλὰ γὰρ οὕτως ἀποδεδείχθω τὸ μὴ δύνασθαι τὸν
 ἄνθρωπον <ἑαυτὸν> ἐκ προχείρου νοεῖν. παρακειμένως δὲ 283

283—313 ~ Hyp. II 29—33.

4 ἡ addidi 5 <ὁ> ἄνθρ. V 7 ἑλλιπόντα Bekk.: ἑλλεί-
 ποντα G 12 σωκράτην Ns 19 τούτων om. L 23/24 πολιτικῆς:
 τῆς κατὰ λόγους [Plato] 25 διαλέγεσθαι N 33 ἑαυτὸν add.
 Kalbfleisch coll. p. 252, 13 νοεῖσθαι Bekk. dubit.: ἐπινοεῖσθαι
 Kayser coll. p. 248, 12. 249, 14

λεκτέον, ὅτι καὶ ἡ κατάληψις αὐτοῦ τῶν ἀπόρων ἐστὶ, καὶ 252
 μάλιστα ὅτι ἀπὸ μέρους ἤδη τοῦτο συμβεβίβασται (τὸ γὰρ μὴ
 ἐπινουόμενον οὐδὲ καταληφθῆναι πέφυκεν· ἀνεπινότητος δέ
 γε ὁ ἄνθρωπος δέδεικται τὸ ὅσον ἐπὶ ταῖς τῶν δογματι-
 284 κῶν ἐννοαίς, τοίνυν καὶ ἀκατάληπτος). ὅμως δ' οὖν καὶ 5
 καθ' ἕτερον τρόπον ἐνέσται τὸ τοιοῦτο κατασκευάζειν·
 εἴπερ καταληπτόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἦτοι ὅλος δι' ὅλου
 ἑαυτὸν ζητεῖ τε καὶ καταλαμβάνει, ἢ ὅλος ἐστὶ τὸ ζητού-
 μενον καὶ ὑπὸ τὴν κατάληψιν πίπτει (<...>), ὥσπερ εἰ καὶ
 τὴν ὄρασιν ὑπόθιοιτό τις ἑαυτὴν ὀρώσαν· ἢ γὰρ ὅλη ἐστὶ 10
 ὀρώσα ἢ ὀρωμένη ἢ μέρει μὲν ἑαυτὴν ὀρώσα, μέρει δὲ
 285 ὑφ' ἑαυτῆς ὀρωμένη· ἀλλ' εἰ μὲν ὅλος δι' ὅλου ὁ ἄνθρω-
 πος ἑαυτὸν ζητοῖ καὶ σὺν τούτῳ νοοῖτο (σὺν τῷ ὅλος
 δι' ὅλου ἑαυτὸν νοεῖν), οὐδὲν ἔτι ἐστὶ τὸ καταλαμβάνο-
 μενον, ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ὅλος εἴη τὸ ζητούμενον καὶ 15
 σὺν τούτῳ νοοῖτο ὅλος (σὺν τῷ ζητεῖσθαι), πάλιν οὐδὲν
 ἀπολειφθήσεται τὸ ζητοῦν καὶ τὸ τὴν κατάληψιν ποιησό-
 286 μενον. καὶ μὴν οὐδὲ δυνατόν ἐστι παρὰ μέρος ὅτε μὲν
 ὅλον ὑποκεῖσθαι τὸ ζητοῦν, ὅτε δὲ ὅλον τὸ ζητούμενον.
 ὅτε γὰρ ὅλος ὑπόκειται ζητῶν καὶ σὺν τούτῳ νοεῖται ὅλος 20
 (σὺν τῷ ζητεῖν ὅλος), οὐδὲν ἀπολειφθήσεται ὃ ζητήσει· καὶ
 ἀνάπαλιν, ὅτε ὅλος δι' ὅλου ἐστὶ τὸ ζητούμενον, οὐκ ἐστὶ
 287 τὸ ζητοῦν. λείπεται ἄρα μὴ ὅλον αὐτὸν ἑαυτῷ ἐπιβάλλειν,
 ἀλλὰ μέρει τινὶ τὴν ἑαυτοῦ κατάληψιν ποιεῖσθαι. ὃ πά-
 λιν ἐστὶ τῶν ἀπόρων. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐδὲν ἐστὶ παρὰ 25
 288 τὸν ὄγκον καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν, ὅθεν εἰ
 μέλλει τινὶ μέρει ἑαυτὸν καταλαμβάνεσθαι, ἦτοι τῷ σώ-

2 ὅτι G: fort. μὲν τούτῳ 5 ὅμως Bekk.: ὁμοίως G
 δ' om. 5 7 fort. εἰ γὰρ 9 lacunam statuit Bekk., quam sic
 fere explet: ἢ παρὰ μέρος ὅτε μὲν ὅλος ζητεῖ ὅτε δὲ ὅλος ζη-
 τεῖται, ἢ μέρει τινὶ τὴν ἑαυτοῦ κατάληψιν ποιεῖται; rectius
 Kochalsky: ἢ μέρει μὲν ἑαυτὸν ζητεῖ τε καὶ καταλαμβάνει,
 μέρει δὲ ἐστὶ τὸ ζητούμενον καὶ ὑπὸ τὴν κατάληψιν πίπτει
 11 <ὅλη> ὀρωμένη Kochalsky 18 ζητῶν N cf. ad p. 248, 32
 e. a. νοοῖτο <ὅλος> Kochalsky coll. vv. 16 et 20 16 ὅλος aut
 ante aut post ζητεῖσθαι add. Kochalsky coll. vv. 13/14 et 21
 19 ὅλον prius N5: ὅλος LE 21 ὅλος Bekk.: ὅλος G ζητή-
 σεται Kayser coll. p. 604, 31 23 αὐτὸν Bekk.: ἑαυτὸν G

252

ματι τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν γνωριεῖ, ἢ ἐναλλάξ
 ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τῇ διανοίᾳ τὸ σῶμα καταλήπεται. τῷ
 30 μὲν οὖν σῶματι οὐχ οἷον τέ ἐστι τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν
 253 διάνοιαν γνωρίζειν· ἄλογον γάρ ἐστι τοῦτο καὶ κωφὸν καὶ
 ἀφυσὲς πρὸς τὰς τοιουτοτρόπους ζητήσεις. ἄλλως τε, εἰ τὸ 289
 σῶμα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς διανοίας ἀντιληπτικὸν ἐστίν,
 ὀφείλει [τὸ] ταύτας καταλαμβάνον ὁμοιοῦσθαι ταύταις, του-
 6 τέστιν ὁμοίως διατίθεσθαι καὶ αἰσθησίς τε καὶ διάνοια
 γίνεσθαι. ὁράσεως γὰρ ἀντιλαμβανόμενον, καθὸ ὁρᾷ,
 ὄρασις ἔσται, καὶ γεύσεως γενομένης καταληπτικὸν ὑπάρχον
 γεῦσις γενήσεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ ἀνάλογον. καθὰ 290
 γὰρ τὸ θερμοῦ ἀντιλαμβανόμενον ὡς θερμοῦ θερμαίνο-
 10 μενον ἀντιλαμβάνεται, θερμαίνόμενον δὲ εὐθύς ἐστι θερ-
 μόν, καὶ ὡς τὸ ψυχροῦ γινώσκιν ποιούμενον ὡς ψυχροῦ
 ψυχόμενον εὐθέως ἐστὶ ψυχρόν, οὕτω καὶ ὁ σάρκινος ὄγκος
 εἰ ἀντιλαμβάνεται τῶν αἰσθήσεων ὡς αἰσθήσεων, αἰσθά-
 νεται, αἰσθανόμενος δὲ πάντως αἰσθησίς γενήσεται, καὶ 291
 15 ταύτῃ οὐκέτι ὑποκίεσται τὸ ζητοῦν, ἀλλ' ἔσται τὸ ζητού-
 μενον, σὺν τῷ καὶ τελέως καταγέλαστον εἶναι τὸ μὴ δια-
 φέρειν τὸν ὄγκον τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς διανοίας, πάντων
 σχεδὸν τῶν δογματικῶς φιλοσοφησάντων τὴν ἐν τούτοις
 διαφορὰν εἰσηγησάμενων. ὁ δ' αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας 292
 20 ἐστὶ λόγος· εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνεται ταύτης ὁ ὄγκος ὡς
 διανοίας, τουτέστι νοούσης, ἔσται διάνοια ὁ ὄγκος, διάνοια
 δὲ ὢν οὐκ ἔσται τὸ ζητοῦν ἀλλὰ τὸ ζητούμενον. οὐ τοί-
 νυν τὸ σῶμα καταληπτικὸν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου. καὶ 293
 μὴν οὐδὲ αἱ αἰσθήσεις. αὗται γὰρ πάσχουσι μόνον καὶ
 25 κηροῦ τρόπον τυποῦνται, ἄλλο δ' ἴσασις οὐδὲ ἓν, ἐπεὶ τοι
 ἐὰν ζήτησιν τινος αὐταῖς νείμωμεν, οὐκέτ' ἄλογοι γενή-
 σονται ἀλλὰ λογικαὶ δυνάμεις ἔχουσαι φύσιν ζητήσεως. ὅπερ
 οὐχ οὕτως εἶχεν· εἰ γὰρ τὸ λευκαίνεσθαι καὶ μελαίνεσθαι

4 τὸ del. Heintz καταλαμβανόμενον L 7 γενομένης Bekk.:
 γινομένης G καταληπτικὸν N: καταληπτόν LEs: ἀντιληπτικὸν
 Kayser 9 τὸ <τοῦ> θερμοῦ N 11 ψυχροῦ prius LEs: ψυ-
 χρόν N 12 post ψυχόμενον fort. addendum: ἀντιλαμβάνεται,
 ψυχόμενον δὲ vel similia (cf. v. 10), sed brevitati Sextum stu-
 duisse puto 28 τὸ om. N 27 δυνάμεις ἔχουσαι φύσιν ζητή-
 σεως N cf. vv. 26 et 30: καὶ διανοίας ἔχουσαι φύσιν LEs

- καὶ γλυκάζεσθαι καὶ πικράζεσθαι καὶ εὐωδιάζεσθαι <καὶ> κοι-
 νῶς πάσχειν ἰδίον ἐστὶν αὐτῶν, τὸ ζητεῖν ἐνεργητικῶς 20
 294 οὐκ ἔσται ἰδιον αὐτῶν. εἰτα πῶς οἶον τέ ἐστι διὰ τούτων
 καταληφθῆναι τὸν ὄγκον οὐκ ἔχουσιν ἰτὴν φύσιν†; οἶον
 εὐθέως ἡ ὄρασις σχήματος μὲν καὶ μεγέθους καὶ χροᾶς 254
 ἐστὶν ἀντιληπτική, οὔτε δὲ σχῆμά ἐστιν οὔτε μέγεθος οὔτε
 χροῶμα ὁ ὄγκος, ἀλλ' εἰ καὶ ἄρα, τὸ ᾧ ταῦτα συμβέβηκεν·
 καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν ὄγκον οὐ δύναται λαβεῖν ἡ ὄρασις,
 μόνον δὲ ὁρᾷ τὰ συμβεβηκότα τῷ ὄγκῳ, οἶον τὸ σχῆμα, 5
 295 τὸ μέγεθος, τὴν χροᾶν. ναί, φήσει τις, ἀλλὰ τὸ ἐκ τού-
 των συνηρατισμένον ὁ ὄγκος ἐστίν. ὅπερ ἦν ληρωδες.
 πρῶτον μὲν γὰρ ἐδελξαμεν ὅτι οὐδὲ ἡ κοινή σύνοδος τῶν
 τινι συμβεβηκότων ἐκεῖνό ἐστι τὸ ᾧ τινι συμβέβηκεν·
 296 εἰτα κἂν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, πάλιν τῶν ἀμυγνάνων ἐστὶν 10
 ὑπὸ τῆς ὀψεως ληφθῆναι τὸ σῶμα. εἰ γὰρ μήτε μήκος
 ψιλόν ἐστι τὸ σῶμα μήτε σχῆμα κατ' ἰδίαν, μήτε χροῶμα
 χωρίς, τὸ δὲ ἐκ τούτων σύνθετον, δεήσει τὴν ὄρασιν τοῦ
 σώματος ἀντιλαμβανομένην συντιθέναι ταῦτα καθ' ἑκα-
 στον παρ' ἑαυτῇ, καὶ οὕτω τὸν κοινὸν πάντων ἀθροισμὸν 15
 297 σῶμα λέγειν. ἀλλὰ τὸ συντιθέναι τι μετὰ τινος, καὶ τὸ
 τοιόνδε μέγεθος μετὰ τοῦ τοιοῦδε σχήματος λαμβάνειν,
 λογικῆς ἐστὶ δυνάμεως. ἄλογος δὲ γέ ἐστιν ἡ ὄρασις·
 τοίνυν οὐ ταύτης ἔργον καθέστηκε τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι
 298 τοῦ σώματος. καίτοι οὐ μόνον τὴν κοινήν σύνοδον ὥς 20
 σῶμα νοεῖν ἐστὶν ἀφύλης, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐκάστου τῶν
 τούτῳ συμβεβηκότων κατάληψιν πεπῆρωται. οἶον εὐθέως
 μήκους· καθ' ὑπερθεσιν γὰρ μεγεθῶν τοῦτο λαμβάνεσθαι
 πέφυκεν, ἀπὸ τινος ἀρχομένων ἡμῶν καὶ διὰ τινος καὶ

20 εὐωδιάζεσθαι N et Genevensium codex ex coniectura: εὐω-
 δίζεσθαι LE5 καὶ add. Hervetus 32 τὴν φύσιν (quod Bekk.
 interpretatur: τὴν φύσιν πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον coll. p. 272, 2)
 suspectum; an τὴν <αὐτήν> φ. vel τὴν <τοῦ ὄγκου> φ.? cf.
 p. 255, 23/24 1 χροῖας 5 2 ἐστὶν post χροῶμα (v. 3) 5 3 ἄρα,
 τὸ Bekk.: ὁρᾷ τὸ N5: ὁρατῶ L: ὁρατὸς E 5 μόνον N 7 ὁ om.
 LE5 9 τινι alt. G: fort. ταῦτα 22 εὐθέως LE 23 μεγεθῶν
 Kayser coll. p. 469, 20: μερῶν G 24 τινος <διόντων> καὶ
 Bekk. dubit. sec. Fabricii versionem (per aliquid progressi)

254

25 ἐπὶ τι καταληγόντων, ὅπερ ποιεῖν ἄλογος φύσις οὐ δύνα-
ται. εἴτα καὶ βάθους· περὶ αὐτὴν γὰρ πλάζεται τὴν 299
ἐπιφάνειαν ἢ ὄρασις, εἰς βάθος δ' οὐκ ἐνδύνει. λανθάνει
γούν αὐτὴν καὶ τὰ περιέχουσα τῶν χαλκῶν. εἰρητο δὲ ὅτι
καὶ πρὸς χρώματος γινῶσιν ἦν ἀνεπιτήδειος, ὅτε τὴν Κυ-
30 ρηναῖκὴν στάσιν ἀνηροῦμεν (§ 192). διόπερ εἰ μὴδὲ 300
τῶν συμβεβηκότων τῷ σώματι ἢ ὄρασις ἐστὶν ἀντιληπτική,
255 πολλὴ πλεόν οὐδ' αὐτοῦ τοῦ σώματος ἔσται θεωρητική. καὶ
μὴν οὐδὲ ἀκοῆς ἐστὶν ἔργον τὸ τοιοῦτον ἢ ὁσφρήσεως ἢ γεύ-
σεως ἢ ἀφῆς· ἐκάστη γὰρ τούτων τὸ πρὸς ἑαυτὴν μόνον
αἰσθητὸν ἐπίσταται, τὸ δὲ οὐκ ἂν εἴη ὁ ὄγκος. ἢ γὰρ
5 ἀκοὴ φωνῆς μόνον ἐστὶν ἀντιληπτική, φωνὴ δὲ οὐκ ἔστιν
ὁ ὄγκος. καὶ ἢ ὁσφρησις εὐώδους μόνον ἢ δυσώδους ἐστὶ
κριτήριον· ἀλλ' οὐθίς· οὕτως ἐστὶν ἄφρων ὡς τὴν ὑπό-
στασιν τοῦ περὶ ἡμᾶς σώματος ἐν τοῖς εὐώδεσιν ἢ δυσώ-
δεσιν ἀπολείπειν. τὰ δ' αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων
10 αἰσθήσεων, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν. ὥστε αὗται μὲν τὸν
ὄγκον οὐ καταλαμβάνονται. καὶ μὴν οὐδὲ ἑαυτάς. τίς 301
γὰρ ὁράσει τὴν ὄρασιν εἶδεν; ἢ τίς ἀκοῇ τῆς ἀκοῆς ἀκή-
κοεν; τίς δὲ γεύσει ποτὲ τῆς γεύσεως ἐγεύσατο, ἢ (ὁσφρήσει)
ὁσφρήσεως ὡσφρήσατο, ἢ ἀφῆς ἔθιγεν ἀφῆ; ταῦτα γὰρ
15 ἀδιανόητα ἦν. τοίνυν [εἰ] μὴδ' ἑαυτῶν ἀντιληπτικὰς λεκτέον
εἶναι τὰς αἰσθήσεις· οὕτως δὲ οὐδὲ ἀλλήλων. ὄρασις
γὰρ ἀκούουσιν ἀκοὴν οὐ δύναται ὁρᾶν, καὶ ἀνάπαλιν
ἀκοὴ ὁρώσης ὁράσεως οὐ πέφυκεν ἀκούειν, καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων ὁ αὐτὸς τῆς ἐγχειρήσεως τρόπος, ἐπεὶ τοι κἂν λέγω-
20 μεν ὁράσει ληπτὴν εἶναι τὴν ἀκοὴν ὡς ἀκοήν, τουτέστιν
ὡς ἀκούουσιν, δώσομεν τὸ ὁμοιοπαθεῖν τὴν ὄρασιν
ἐκείνῃ, ὥστε μηκέτι αὐτὴν ὄρασιν εἶναι ἀλλ' ἀκοήν· πῶς 302
γὰρ δύναται κρίναι ἀκούουσιν ἀκοὴν αὐτὴ μὴ ἔχουσα φύ-
σιν ἀκουστικήν; καὶ ἀναστρόφως, ἵνα καὶ ἡ ἀκοὴ ὡς ὁρώ-

28 χαλκείων Bekk. dubit. εἴρηται N 29 χρώματος NE:
χρωμάτων 5: χρώματα L ἦν om. 5, secl. Kayser 10 ὡς (sic) L
11 οὐ καταλαμβάνονται N (quod iam Bekk.): οὐκ ἀντιλαμβά-
νονται LE 5 18 ὁσφρήσει add. Hervetus 15 ἀδιανόητα scr.:
διανοητὰ G εἰ om. 5 λεκτέον om. N 21 ὡς del. Bekk. at
cf. v. 24

σης ἀντιλάβηται τῆς ὕψεως, δεῖ πολὺ πρότερον αὐτὴν ὄρασιν γενέσθαι. τοῦτο δὲ οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἔοικεν ἀτοπίας ἀπολείπειν. λεκτέον ἄρα μηδὲ τὰς αἰσθήσεις ἢ τοῦ σώματος ἀντιλαμβάνεσθαι ἢ αὐτῶν ἢ ἀλλήλων.

- 303 Ναί, φασὶν οἱ δογματικοί, ἀλλ' ἡ διάνοια καὶ τὸν ὄγκον καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἑαυτὴν γνωρίζει. ὅπερ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπόρων ἐστίν. ὅταν γὰρ ἀξιώσωσι τὴν διάνοιαν ἀντιληπτικὴν γίνεσθαι τοῦ τε ὅλου σώματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, πευσόμεθα πότερον ὅφ' ἐν ὅλῳ ἐπιπεσοῦσα τῷ ὄγκῳ τὴν κατάληψιν ποιεῖται, ἢ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, καὶ 256
- 304 ταῦτα συντιθεῖσα τὸ ὅλον καταλαμβάνεται. καὶ τῷ μὲν ὅλῳ οὐκ ἂν θελήσαιεν, ὥς ἔσται συμφανὲς ἐκ τῶν ἐπιφερομένων· τὰ δὲ μέρη εἰ λέγοιεν αὐτὴν συντιθέναι κἀν τεῦθεν τὸ ὅλον γνωρίζειν, μέλζονι συνεληφθήσονται ἀπορία. τῶν γὰρ τοῦ ὄγκου μερῶν τινὰ ἐστὶν ἄλογα, τὰ δὲ ἄλογα ἀλόγως ἡμᾶς κινεῖ. τοίνυν ἡ διάνοια πρὸς τούτων ἀλόγως κινουμένη ἄλογος γενήσεται, ἄλογος δὲ οὕσα οὐκ ἔσται διάνοια· ὥστε οὐ καταλήψεται τὸν ὄγκον ἢ διάνοια. 10
- 305 καὶ μὴν οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διαγινώσκειν. ὥς γὰρ τὸ σῶμα οὐ δύναται καταλαβεῖν τῷ αὐτῇ μὲν λογικῆς μετέχειν δυνάμειος ἐκεῖνο δὲ ἄλογον εἶναι, οὕτω πάλιν ἀδυνατήσει τὰς αἰσθήσεις καταλαμβάνεσθαι, ἐπεὶ περ ἄλογοι εἰσιν καὶ διὰ τοῦτο ἀλόγως 15 τὸ καταλαμβανόμενον αὐτὰς ἐκλίνουν. εἴτα τὰς αἰσθήσεις λαμβάνουσα πάντως αὐτῇ αἰσθησις ἔσται. ἵνα γὰρ τὰς αἰσθήσεις ὥς αἰσθήσεις λάβῃ, τουτέστιν αἰσθανομένης, καὶ αὐτῇ γενήσεται ὁμοιοειδὴς ἐκείναις· τὴν γὰρ ὄρασιν ὁρῶσαν καταλαμβανομένη πολὺ πρότερον ὄρασις γενήσεται, καὶ τὴν ἀκοὴν ἀκούουσαν κρίνουσα οὐχ ἑτέρα γενήσεται τῆς ἀκοῆς. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ ὁσφρήσεως καὶ γεύσεως καὶ ἀφῆς ἔστι λόγος. ἀλλ' εἴπερ ἡ γνωρίζουσα τὰς 306

25/26 ὄρασιν αὐτὴν 5 6 συνεληφθήσονται Gen. (fort. A quoque, quod & in rasura duarum litterarum exhibet) 7 ὄγκον N: λόγον LEs: ὅλου Fabr. 11 κατὰ — 12 δύναται N in margine fere oblit., ubi fortasse additur καταλαβεῖν teste Nebeo (cf. Kochalsky l. l. p. 69) 12/13 καταλαβεῖν vel λαβεῖν Bekk.: περιλαβεῖν G (sed cf. ad v. 11) 17 αἰσθησις αὐτῇ N

256

αἰσθήσεις διάνοια εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐκείνων μεταβεβηκυῖα
 25 φύσιν, οὐδὲν ἔσται ἔτι ὑποκείμενον τὸ ζητοῦν τὰς αἰσθή-
 σεις· ὃ γὰρ ὑπεθέμεθα ζητεῖν, τοῦτο ἀναπέφηνε τὸ αὐτὸ
 ταῖς ζητουμέναις, διὰ δὲ τοῦτο καὶ χρῆζον τοῦ καταληψο-
 μένου. ναί, φασίν, ἀλλὰ ταυτόν ἐστι διάνοια καὶ αἰσθη- 307
 σεις, οὐ κατὰ ταὐτὸ δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν διάνοια, κατ' ἄλλο
 30 δὲ αἰσθησις· καὶ ὃν τρόπον τὸ αὐτὸ ποτήριον κοῖλον τε
 καὶ περίκυρτον λέγεται, οὐ κατὰ ταὐτὸ δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο
 μὲν κοῖλον, οἷον τὸ ἐντὸς μέρος, κατ' ἄλλο δὲ περίκυρτον,
 257 καθάπερ τὸ ἐκτός, καὶ ὡς ἡ αὐτὴ ὁδὸς ἀνάντης τε καὶ
 κατάντης νοεῖται, ἀνάντης μὲν τοῖς ἀνιοῦσι δι' αὐτῆς, κα-
 τάντης δὲ τοῖς κατιοῦσιν, οὕτως ἡ αὐτὴ δύναμις κατ' ἄλλο
 μὲν ἐστι νοῦς, κατ' ἄλλο δὲ αἰσθησις, καὶ οὐκ εἴργεται ἡ
 5 αὐτὴ οὕσα τῆς προειρημένης τῶν αἰσθήσεων καταλήψεως.
 πάνυ δ' εἰσὶν εὐήθεις, καὶ κενῶς μόνον πρὸς τὰς ἐκκειμέ- 308
 νας ἀπορίας ἀντηχοῦσιν. φαμὲν γάρ, εἰ καὶ συγχωρηθῶ-
 σιν αἱ διάφοροι αὗται δυνάμεις περὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν
 ὑποκεῖσθαι, πάλιν μένειν τὸ μικρῶ πρόσθεν ὑπὸ ἡμῶν
 10 κινήθην ἄπορον. ζητῶ γάρ, τοῦτο τὸ κατ' ἄλλο μὲν νοῦς 309
 εἶναι λεγόμενον κατ' ἄλλο δὲ αἰσθησις πῶς δύναται τῷ
 καθ' ὃ νοῦς ἐστὶν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ καθ' ὃ αἰσθησίς
 ἐστίν; λογικὸν γάρ ὃν καὶ ἀλόγον ποιούμενον κατάληψιν
 ἀλόγως κινήσεται, ἀλόγως δὲ κινούμενον ἄλογον ἔσται,
 15 τοιοῦτον δὲ ὃν οὐκ ἔσται καταλαμβάνον ἀλλὰ καταλαμβα-
 νόμενον. ὅπερ πάλιν ἦν ἄτοπον.

Διὰ τούτων μὲν δὴ παρεστάσθω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὔτε 310
 διὰ τοῦ σώματος τὰς αἰσθήσεις δύναται λαβεῖν οὔτε ἀνά-
 παλιν διὰ τούτων τὸ σῶμα, <.....> μηδὲ αὐτὰς ἢ ἀλλήλας.
 20 ἐξῆς δὲ ὑποδεικτέον, ὅτι οὐδ' ἑαυτῆς ἐπιγνώμων ἐστὶν ἡ διάνοια,
 καθάπερ ἀξιούσιν οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων.
 εἴπερ γὰρ ὁ νοῦς ἑαυτὸν καταλαμβάνεται, ἦτοι ὅλος ἑαυτὸν

28 ναί N (olim restitutum a Fabr.): καὶ LE 5 29 κατὰ ταύ-
 τὸ LE 5: κατ' αὐτὸ N 31 οὐκ αὐτὸ N of. ad v. 29 32 μὲν NL:
 τὸ E: om. 5 4 εἴργετο 5 9 μένειν N: μένει LE 5 11 τὸ 5
 14 ἔσται Jaeger: ἐστι G 17 ὃ om. 5 19 lac. indicavit Kayser,
 qui talia fere excidisse putat: οὔτε διὰ τῆς διανοίας τὸ σῶμα
 καὶ τὰς αἰσθήσεις <εἴγε> μηδὲ <αὐταί> αὐτὰς Bekk. dubit.
 20 ἔσται N

- καταλήψεται, ἢ ὅλος μὲν οὐδαμῶς, μέρει δέ τινι ἑαυτοῦ
 311 πρὸς τοῦτο χρώμενος. καὶ ὅλος μὲν ἑαυτὸν καταλαμβάν-
 νεσθαι οὐκ ἂν δυνηθείη. εἰ γὰρ ὅλος ἑαυτὸν καταλαμ- 25
 βάνεται, ὅλος ἔσται κατάληψις καὶ καταλαμβάνων, ὅλου
 δ' ὄντος τοῦ καταλαμβάνοντος οὐδὲν ἔτι ἔσται τὸ κατα-
 λαμβανόμενον· τῶν δὲ ἀλογωτάτων ἐστὶ τὸ εἶναι μὲν
 τὸν καταλαμβάνοντα, μὴ εἶναι δὲ τὸ οὗ ἐστίν ἢ κατάλη-
 312 ψις. καὶ μὴν οὐδὲ μέρει τινὶ δύναται πρὸς τοῦτο χρῆσθαι 30
 ὁ νοῦς. αὐτὸ γὰρ τὸ μέρος πῶς ἑαυτὸ καταλαμβάνει;
 εἰ μὲν γὰρ ὅλον, οὐδὲν ἔσται τὸ ζητούμενον· εἰ δὲ μέρει
 τινί, ἐκεῖνο πάλιν πῶς ἑαυτὸ γνώσεται; καὶ οὕτως εἰς 258
 ἄπειρον. ὥστε ἀναρχον εἶναι τὴν κατάληψιν, ἥτοι μηδε-
 νὸς εὐρισκομένου πρώτου τοῦ τὴν κατάληψιν ποιησομένου
 313 ἢ μηδενὸς ὄντος τοῦ καταληφθησομένου. ἔπειτα εἰ αὐτὸν
 καταλαμβάνει ὁ νοῦς, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἔστι συγκατα- 5
 λήψεται· πᾶν γὰρ τὸ καταλαμβανόμενον σὺν τινι τόπῳ κατα-
 λαμβάνεται. εἰ δὲ καὶ τὸν τόπον ὁ νοῦς τὸν ἐν ᾧ ἔστι
 συγκαταλαμβάνει ἑαυτῷ, ἐχρῆν μὴ διαφωνεῖσθαι τοῦτον
 παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, τῶν μὲν κεφαλὴν λεγόντων εἶναι
 τῶν δὲ θώρακα, καὶ ἐπ' εἵδους τῶν μὲν ἐγκέφαλον τῶν δὲ 10
 μήνιγγα, τινῶν δὲ καρδίαν, ἄλλων δὲ ἥπατος πύλας ἢ
 τι τοιοῦτο μέρος τοῦ σώματος. διαφωνοῦσι δὲ γε περὶ
 τούτου οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων· οὐκ ἄρα καταλαμ-
 βάνει ἑαυτὸν ὁ νοῦς.
- 314 Καὶ δὴ οὕτω κοινότερον ἐπὶ παντὸς ἀνθρώπου διη- 15
 πορήσθω ἢ περὶ τοῦ κριτηρίου ζήτησις. ἐπειδὴ δὲ φιλαύ-
 τως οἱ δογματικοὶ ἄλλοις μὲν οὐ παραχωροῦσι τὴν τῆς
 ἀληθείας κρίσιν, μόνους δ' ἑαυτοὺς ταύτην εὐρηκέναι λέ-
 γουσιν, φέρε ἐπ' αὐτῶν στήσαντες τὸν λόγον διδάσκωμεν

314—316 ~ Hyp. II 34—36.

24 χρώμεθα N 31 πῶς Kayser: ὅπως G: αὐ πῶς Bekk. dubit. 4 καταληφθησομένου (vel καταληψίμου) Bekk. dubit.: καταληφόμενον G ἔπειτα Fabr. in versione (deinde): ἔπειτά πῶς N: ἐπέπερ LE 5 6 καταλαμβανόμενον L e conl. rubricatoris: καταλαμβάνον ceteri 7 τὸ ἐν NL 12 τοιοῦτον L γε om. L

258

20 ὅτι οὐδὲ οὕτως εὐρεθῆναι τι δυνατόν ἐστιν ἀληθείας κρι-
 τήριον. ἕκαστος τοίνυν τῶν ἀξιούντων τάληθες εὐρηκέναι 315
 ἦτοι φάσει μόνον τοῦτο ἀποφαίνεται ἢ ἀπόδειξιν παρα-
 λαμβάνει. ἀλλὰ φάσει μὲν οὐκ ἔρεϊ· τῶν γὰρ ἀντικα-
 θεζομένων αὐτῷ τις τὴν τοῦναντίον ἀξιοῦσαν προοίσεται
 25 φάσιν, καὶ οὕτως οὐ μᾶλλον ἐκεῖνος ἢ οὗτος ἔσται πιστός·
 ψιλῇ γὰρ φάσει ἴσον φέρεται ψιλῇ φάσις. εἰ δὲ μετ' ἀπο- 316
 δείξεως κριτήριον αὐτὸν ἀποφαίνεται, πάντως ὑγιούς.
 ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι ὑγιῆς ἢ ἀπόδειξις ἐστὶν ἢ προσχω-
 ρημένος κριτήριον ἑαυτὸν ἀποφαίνεται, ὀφείλομεν ἔχειν κρι-
 30 τήριον, καὶ τοῦτο προωμολογημένον· οὐκ ἔχομεν δὲ γε
 σύμφωνον κριτήριον, ζητεῖται δέ· οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστὶν
 259 εὐρεῖν κριτήριον. πάλιν ἐπεὶ οἱ σφῆς αὐτοὺς κριτή- 317
 ρια λέγοντες τῆς ἀληθείας ἀπὸ διαφορῶν αἰρέσεων ἀνά-
 γονται καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, δεῖ
 παρεῖναι τι ἡμῖν κριτήριον ᾧ προσχωρῶμενοι κρινοῦμεν τὴν
 6 διαφωνίαν εἰς τὸ τίσι μὲν συγκατατίθεσθαι τίσι δὲ μηδα-
 μῶς. τοῦτο οὖν τὸ κριτήριον ἦτοι πᾶσι διάφωνόν ἐστι 318
 τοῖς διαφωνοῦσιν ἢ ἐνὶ μόνον σύμφωνον. ἀλλ' εἰ μὲν
 πᾶσι διάφωνον, μοῖρα καὶ αὐτὸ γενήσεται τῆς διαφωνίας,
 μοῖρα δ' ὃν ταύτης οὐκ ἂν εἴη κριτήριον ἀλλὰ καὶ αὐτὸ
 10 παραπλησίως τῇ ὅλῃ διαφωνίᾳ κρίσεως δεόμενον· τὸ γὰρ
 αὐτὸ δοκιμάζειν ἅμα καὶ δοκιμάζεσθαι τῶν ἀμυγάνων.
 εἰ δὲ μὴ πᾶσι διαπεφώνηκεν ἀλλ' ἐνὶ συμφωνεῖ, <.....> ἐκ 319
 τῆς διαφωνίας ὃν χρεῖαν ἔχει τοῦ δοκιμάσοντος. καὶ διὰ
 τοῦτο <τὸ> σύμφωνον αὐτῷ κριτήριον μὴ ἕτερον ὃν παρ' ἐ-
 15 κείνο δεήσεται κρίσεως, δεόμενον δὲ κρίσεως οὐκ ἔσται
 κριτήριον. τὸ δὲ πάντων κυριώτατον, εἴπερ τινὰ τῶν 320
 δογματικῶν λέγομεν εἶναι κριτὴν τῆς ἀληθείας καὶ παρ' αὐ-
 τῷ μόνῳ ταύτην ὑπάρχειν, ἦτοι τῇ ἡλικίᾳ αὐτοῦ ἐνατενί-

320—326 ~ Hyp. II 37—42.

24 προήσεται 5 27 ἀποφαίνεται Kayser 2 διαφορῶν Heintz
 sec. Hervetum (a diversis): διαφώνων G 7 τοῖς διαφωνοῦσιν
 fort. delend. ut glossema 12 συμφωνεῖ, <ὁ εἰς οὗτος ᾧ συμ-
 φωνεῖ> Bekk. dubit.: συμφωνεῖ, <τὸ ἐν τούτῳ> ἐκ Kayser
 13 ὃν N: ὃν L: οὐ E5: ὢν Bekk. 14 τὸ add. Bekk. 14/15 ἐκεῖ-
 νον Bekk. dubit. 17 εἶναι om. 5

- ζοντες τοῦτο ἐροῦμεν, ἢ τῇ ἡλικίᾳ μὲν οὐδαμῶς τῷ πόνῳ
 δέ, ἢ οὐδὲ τούτῳ ἀλλὰ τῇ συνέσει καὶ τῇ διανοίᾳ, ἢ συνέ- 20
 σει μὲν οὐδαμῶς, μαρτυρία δὲ τῇ τῶν πολλῶν. οὔτε δὲ
 ἡλικία οὔτε φιλοπονία οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν εἰρημένων προσ-
 ἔχειν οἰκειὸν ἐστὶν ἐν τῇ περὶ τοῦ ἀληθοῦς ζητήσει, ὥς
 παραστήσομεν· οὐκ ἄρα τινὰ τῶν φιλοσόφων ρητέον κρι-
 321 τήριον εἶναι τῆς ἀληθείας. καὶ δὴ τῇ ἡλικίᾳ μὲν οὐ προσ- 25
 εκτέον, ἐπεὶ περ οἱ πλείους τῶν δογματικῶν ὁμήλικες σχε-
 δὸν ἦσαν ὅτε αὐτοὺς ἔλεγον κριτήρια τῆς ἀληθείας· πάν-
 τες γὰρ πρεσβῦται γενόμενοι, οἷον Πλάτων, εἰ τύχοι, καὶ
 Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος καὶ Ζήνων, ἑαυτοῖς τὴν εὖρε-
 322 σιν τῆς ἀληθείας προσεμαρτύρησαν. εἴτ' οὐκ ἀπέοικεν, 30
 ὥς ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ θεωροῦμεν, ὅτι συν-
 ετώτεροι πολλάκις τῶν πρεσβυτέρων εἰσὶ νέοι, τὸν αὐτὸν
 τρόπον καὶ φιλοσοφία εὐεπηβολωτέρους γεγενέναι παρὰ 360
 323 τοὺς πρεσβύτας τοὺς νέους. ἔνιοι μὲν γάρ, ὧν ἐστὶ καὶ
 Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρός, διαρρηθὴν ἔλεξαν πολλῶ λε-
 πεσθαι τῆς περὶ τοὺς νέους συνέσεως καὶ ἀγχι- 5
 νοίας τοὺς πρεσβύτας, παρὰ δὲ τὴν τῶν πολλῶν καὶ 6
 εἰκαιότερων ψευδοδοξίαν ἐναντίως ἔχειν ὑπελήφθη τὸ πρᾶγμα.
 διὰ γὰρ τὸ πολὺπειρον τῶν πρεσβυτῶν ἔδοξαν οἱ νεώτεροι
 λείπεσθαι κατὰ σύνεσιν, τοῦ πράγματος ἐναντίως ἔχοντος·
 πολυπειρότεροι μὲν γάρ, ὥς ἔφην, εἰσὶν οἱ γεγηρακότες, οὐ
 συνετώτεροι δὲ παρὰ τοὺς νέους. οὐκοῦν διὰ μὲν ἡλικίαν οὐ 10
 324 λεκτέον κριτήριον εἶναι τινα τῶν δογματικῶν. καὶ μὴν
 οὐδὲ διὰ φιλοπονίαν. πάντες γὰρ ἐπ' ἴσης εἰσὶ φιλόπονοι,
 καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὃς εἰς τὸν τῆς ἀληθείας ἀγῶνα κατελθὼν
 καὶ ταύτην εὖρηκέναι φήσας ῥαθύμως ἀνέστραπται. πάν-
 των δὲ κατὰ τοῦτο ἰσότητα μαρτυρουμένων, τὸ ἐνὶ μόνον 15
 325 προσκλιθῆναι τῶν ἀδίκων ἐστίν. ὥσαύτως δὲ οὐκ ἂν τις
 ἄλλον ἄλλον κάλλιον προκρίνειεν ἔνεκα συνέσεως. πρῶτον μὲν
 γὰρ συνετοὶ πάντες ὑπῆρχον, καὶ οὐχ οἱ μὲν νωθεῖς οἱ δὲ οὐ

27 κριτήριον 5 32 εἰσι<ν οἱ> νέοι Kochalsky coll. p. 260, 2
 1 ἐν ἐπιβολωτέροις (sic) N 15 τὸ Bekk.: τῷ G μόνον NLE:
 μόνω 5 17 κάλλιον προκρίνειεν N: κρίνη LE 5: προκρίναι
 Bekk.

260

τοιούτοι. εἴτα πολλάκις οἱ συνετοὶ δοκοῦντες ὑπάρχειν οὐ
 20 τῆς ἀληθείας τοῦ δὲ ψεύδους εἰσὶ συνηγόροι. τῶν γοῦν
 ζητόρων τοὺς μὲν τῷ ψεύδει γενναίως συλλαμβανομένους
 καὶ εἰς ἴσην αὐτὸ πίστιν ἀνάγοντας τῷ ἀληθεῖ δυνατούς
 τε καὶ νοερούς εἶναι φαμεν, τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἀνά-
 παλιν βραδεῖς τε καὶ ἀσυνέτους. τάχα τολύνν κἂν φιλο- 326
 25 σοφία οἱ μὲν περινούστατοι τῶν ζητησάντων τὴν ἀλήθειαν
 τῷ εὐφυνεῖς εἶναι πιθανοὶ καθεστάναι δοκοῦσι, κἂν τῷ
 ψεύδει συνηγορῶσιν, οἱ δὲ ἀφυνεῖς ἀπίθανοι, κἂν τῷ ἀλη-
 θεῖ συμμαχῶσιν. οὔτε οὖν διὰ ἡλικίαν οὔτε διὰ φιλοπο-
 νίαν οὔτε διὰ σύνεσιν οἰκεῖόν ἐστι τινὰ τινὸς προκρίνειν
 30 καὶ τόνδε μὲν λέγειν εὐρηκέναι τάληθές τόνδε δὲ μηδα-
 μῶς. καταλείπεται τολύνν τῷ πλήθει τῶν συμφωνούντων 327
 261 προσέχειν· τάχα γὰρ τις τοῦτον ἄριστον κριτὴν εἶναι τῆς
 ἀληθείας φήσῃ τὸν ᾧ συμφώνως οἱ πλείους μαρτυροῦ-
 σιν. ὅπερ ἐστὶ ληρῶδες καὶ τῶν προδιαβεβλημένων ἡμῖν
 κριτηρίων χεῖρον. ἵνα γὰρ τᾶλλα παρῶμεν, ἴσοι εἰσὶ τοῖς
 5 περὶ τινων συμφωνοῦσιν οἱ τοῖς αὐτοῖς ἀντιφωνοῦντες,
 οἷον τοῖς Ἀριστοτελικοῖς οἱ Ἐπικουρείοι καὶ τοῖς Ἐπικου-
 ρείοις οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. εἰ 328
 οὖν ἄριστός ἐστιν ὁ συνεωρακῶς τάληθές, ἐπεὶ ταὐτὸ ἀξιούσι
 πάντες οἱ ἀπὸ αὐτοῦ ὀρμώμενοι, τί μᾶλλον τόνδε ἢ τόνδε
 10 ἄριστον εἶναι φήσομεν καὶ κριτήριον ἀληθείας; οἷον (εἰ)
 Ἐπικουρον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς περὶ αὐτοῦ συμ-
 φωνοῦντας ὅτι εὔρε τάληθές, τί μᾶλλον Ἐπικουρον ἢ
 Ἀριστοτέλη; ἢ ὅτι [οὐκ] ἐλάσσονος εἰσὶν οἱ καὶ τούτῳ
 συνασπίζονται; οὐ μὴν ἀλλ' ὡς πάλιν ἐν τοῖς κατὰ τὸν 329
 15 βίον πράγμασιν οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν ἓνα συνετὸν ἀμείνονα
 εἶναι πολλῶν ἀσυνέτων, οὕτω καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ οὐκ ἀπέοι-
 κεν ἓνα φρόνιμον εἶναι καὶ διὰ τοῦτο πιστόν, πολλοὺς δὲ

327—334 ~ Hyp. II 43—44.

21 ψεύδει γενναίως Kalbfleisch: ψευδεῖς εἶναι ὡς G: ψεύδει
 πιθανῶς Bekk. 22 εἰς om. N αὐτὸ Bekk.: αὐτούς G: αὐ-
 τοῖς Fabr. 30 εὐρηκέναι Bekk.: εἰρηκέναι G 1 γὰρ <ἂν> τις
 Bekk. dubit. 2 φήσῃ Heintz: φήσῃ G 8 ἐπεὶ — 9 ὀρμώ-
 μενοι perspectum 8 ἐπειδὴ αὐτὸ L 9 ἀπὸ αὐτοῦ NLE: ἀπὸ
 τοῦ αὐτοῦ 5 10 εἰ add. Bekk. 13 οὐκ del. Meineke

- χηνώδεις καὶ διὰ τοῦτο ἀπίστους, κἂν συμφώνως τινὶ
 προσμαρτυρῶσιν· σπάνιος μὲν γάρ ἐστιν ὁ συνετός, πο-
 330 λὺς δὲ ὁ εἰκαῖος. εἴτα κἂν τῇ συμφωνίᾳ καὶ τῇ τῶν πλείο- 20
 νων μαρτυρίᾳ προσέχωμεν, πάλιν εἰς τοῦναντίον τῇ προ-
 θέσει περιαγόμεθα· κατ' ἀνάγκην γὰρ τῶν περὶ τινος
 συμφωνούντων πλείους εἰσὶν οἱ περὶ αὐτοῦ διαφωνοῦντες.
 ὃ δὲ λέγω, σαφέστερον γενήσεται οἴκλου τεθέντος ἡμῖν
 331 παραδείγματος. ἔστω γάρ, ὑποθέσεως χάριν, τῶν καθ' ἑκά- 25
 στην αἵρεσιν φιλοσοφούντων πλείους εἶναι τοὺς κατὰ τὴν
 Στωικὴν αἵρεσιν φιλοσοφούντας, λεγέτωσάν τε οὗτοι συμ-
 φώνως Ζήνωνα μόνον εὐρηκέναι τάληθές, ἕτερον δὲ μη-
 δένα. οὐκοῦν ἀντιφθέγγονται αὐτοῖς οἱ ἀπὸ Ἐπικούρου,
 ψεύδεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐροῦσιν οἱ ἀπὸ Περιπάτου, ἀντε- 30
 ροῦσι δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ καθόλου πάντες 262
 332 οἱ ἀπὸ τῶν αἱρέσεων, ὥστε πάλιν τούτους τοὺς συμφώνως
 Ζήνωνα προκεκρικότας, συγκρινομένους τοῖς συμφώνως
 λέγουσι μὴ εἶναι Ζήνωνα κριτήριον, κατὰ πολὺ ἐλάσσους
 εὐρίσκεισθαι. καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο· εἰ τοῖς συμφώνως περὶ 5
 τινος ἀποφαινομένοις χρή πιστεύειν ὅταν ὥσι πολλοί,
 οὐδένα ῥητέον τάληθές εὐρηκέναι· παντὶ γὰρ τῷ ὑπὸ
 τινων ἐπαινουμένῳ πολὺς ἐστιν ὁ ἐκ τῶν ἄλλων αἱρέσεων
 333 ἀντιφθεγγόμενος. τὸ δὲ πάντων συνεκτικώτατον· οἱ περὶ
 τινος ὡς εὐρηκότες τάληθές συμφωνοῦντες ἤτοι διάφορον 10
 ἔχουσι διάθεσιν καθ' ἣν συμφωνοῦσιν, ἢ διάφορον μὲν
 οὐδαμῶς μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτήν. ἀλλὰ διάφορον μὲν
 οὐδαμῶς ἂν ἔχοιεν, ἐπεὶ πάντως αὐτοὺς δεήσει διαφωνεῖν·
 μίαν δὲ ἔχοντες εἰς ἰσότητα περιίστανται τῷ τοῦναντίον
 ἀποφαινομένῳ. ὥς γὰρ ἐκεῖνος μίαν ἔχει διάθεσιν καθ' ἣν 15
 334 ἀντιπέπτωκεν αὐτοῖς, οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἴσην ἔχουσιν
 ἐκείνῳ, παρέλκοντος λοιπὸν τοῦ πλήθους αὐτῶν πρὸς
 πίστιν· καὶ γὰρ εἰ καθ' ὑπόθεσιν εἰς ἣν ἐξ αὐτῶν ὁ
 τοῦτο λέγων, ἴσον ἂν ἐδύνατο τοῖς πᾶσιν.

20/21 πλεόνων Eξ 21/22. προσθέσει LE 2 τῶν <ἄλλων>
 αἱρέσεων Fabr. post Hervetum 6 πιστεύειν NL: προτεύειν E:
 γνωματεύειν ζ 10 εὐρηκότες Bekk.: εἰρηκότες G 14 εἰς
 om. N

262

20 Ἄλλ' εἴπερ ὁ τὴν ἀλήθειαν εὐρηκὼς ἐν φιλοσοφίᾳ ἢ 336
διὰ ἡλικίαν ἢ διὰ φιλοπονίαν ἢ διὰ σύνεσιν ἢ τῷ πολλοῦς
ἔχειν τοὺς μαρτυροῦντας εὐστοχηκέναι λέγεται, παρεστή-
σαμεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι δι' οὐδὲν τούτων ζητέον κριτήριον
αὐτὸν ὑπάρχειν ἀληθείας, φαίνεται ὡς ἀνεύρετόν ἐστι τὸ
25 ἐν φιλοσοφίᾳ κριτήριον.

Ἔτι ὁ λέγων αὐτὸν ἀληθείας εἶναι κριτήριον τὸ φαι- 336
νόμενον αὐτῷ λέγει, καὶ οὐδὲν πλεῖον. τοίνυν ἐπεὶ καὶ
ἕκαστος τῶν ἄλλων φιλοσόφων τὸ φαινόμενον αὐτῷ λέγει
καὶ ἐναντίον τῷ προενεχθέντι, δῆλον ὡς ἴσου πᾶσιν ὄντος
30 τοῦ τοιούτου οὐ δυνησόμεθα ὠρισμένως τινὰ κριτήριον
εἶναι λέγειν. εἰ γὰρ οὗτος πιστός, ὅτι φαίνεται αὐτῷ τὸ
263 εἶναι αὐτὸν κριτήριον, πιστὸς ἔσται καὶ ὁ δεύτερος, ἐπεὶ
καὶ αὐτῷ φαίνεται κριτήριον εἶναι αὐτόν, καὶ οὕτως ὁ
τρίτος καὶ οἱ λοιποί· ὃ συνεισάγεται τὸ μηδένα ὠρισμέ-
νως κριτήριον ἀληθείας ὑπάρχειν. πρὸς τοῦτοις ἢ 337
5 φάσει τις ἑαυτὸν κριτήριον εἶναι λέγει ἢ κριτηρίῳ προσχω-
μενος. ἀλλὰ φάσει μὲν φάσει ἐπισχεθήσεται, κριτηρίῳ δὲ
προσχωρῶμενος περιτραπήσεται. ἦτοι γὰρ διάφωνόν ἐστιν
αὐτῷ τοῦτο τὸ κριτήριον ἢ σύμφωνον. καὶ εἰ μὲν διά-
φωνον, ἄπιστον, ἐπεὶ περ διαπεφώνηκε τῷ οἰομένῳ αὐτόν
10 κριτήριον ὑπάρχειν· εἰ δὲ σύμφωνον, χρεῖαν ἔξει τοῦ 338
κρίνουτος. ὥσπερ γὰρ οὗτος ὁ κριτήριον αὐτὸν ἀποφαι-
νόμενος ἄπιστος ἦν, οὕτω καὶ τὸ σύμφωνον αὐτῷ κριτή-
ριον, ἐπεὶ τρόπῳ τινι τὴν αὐτὴν ἔσχηκεν ἐκείνῳ δύναιμι,
δεήσεται ἑτέρου τινὸς κριτηρίου. καὶ εἰ τοῦτο, οὐ λεκτέον
15 ἕκαστον τῶν φιλοσόφων εἶναι κριτήριον· πᾶν γὰρ τὸ
κρίσεως δεόμενον ἐξ αὐτοῦ ἐστὶν ἄπιστον. πάλιν ὁ 339
λέγων ἑαυτὸν κριτήριον ἦτοι φάσει τοῦτο ἀξιοῖ ἢ ἀπο-
δεῖξει. καὶ φάσει μὲν οὐ δύναται δι' ἃς προεῖπον αἰτίας·
εἰ δὲ ἀποδεῖξει, πάντως ὕγει· τὸ δὲ ὅτι ἐστὶν ὕγιής ἢ

26 ἔτι Bekk.: ἐπεὶ G 27 οὐδὲν — 29 καὶ om. 5 29 προ-
ενεχθέντι EVR: προνεχθ. N: προσνεχθ. L: προσενεχθ. AB
6 μὲν <λέγων> Bekk. dubit. 7 διαφωνοῦν τι E 8 τὸ κριτή-
ριον τοῦτο L 10 ἔχει 5 11 κρίνουστος Kayser coll. p. 265, 9.
285, 18. 325, 14. 19 ὕγει· τὸ δὲ ὅτι scr. coll. p. 258, 27.
367, 15. 384, 5 vide Mus. Rhen. LXIX: ἐπεὶ ὑπὲρ τὸ δέον G:
ὑποδεικτέον, ὅτι Kayser

τοιαύτη ἀπόδειξις, ἥτοι φάσει λέγεται ἢ ἀποδείξει, καὶ 20
ταυτ' εἰς ἄπειρον. τὸννυ καὶ διὰ τοῦτο λεκτέον ἀνεύρε-
τον εἶναι τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον.

- 340 Ἐρωτᾶται δὲ καὶ οὕτως· οἱ κρίνουν τὰληθὲς ἐπαγγελ-
λόμενοι κριτήριον ἔχειν ὀφείλουσι τοῦ ἀληθοῦς. τοῦτο
οὖν τὸ κριτήριον ἥτοι ἀνεπικρίτον ἐστὶν ἢ ἐπικέκριται. 25
καὶ εἰ μὲν ἀνεπικρίτον ἐστὶ, πόθεν ὅτι πιστόν; οὐδὲν γὰρ
τῶν ἀμφισβητουμένων χωρὶς κρίσεως ἐστὶ πιστόν. εἰ δὲ
ἐπικέκριται, πάλιν τὸ κρίναν αὐτὸ ἥτοι ἀνεπικρίτον ἐστὶν
ἢ ἐπικέκριται. καὶ εἰ μὲν ἀνεπικρίτον, ἄπιστον· εἰ δὲ
ἐπικέκριται, πάλιν τὸ ἐπικρίναν αὐτὸ ἥτοι ἐπικέκριται ἢ οὐκ 30
341 ἐπικέκριται, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. πάλιν τὸ κριτήριον
ἀμφισβητούμενον καθεστὼς δεῖναι τινος ἀποδείξεως. ἀλλ' ἐ- 264
πεὶ τῶν ἀποδείξεων αἱ μὲν εἰσιν ἀληθεῖς αἱ δὲ ψευδεῖς,
ὀφείλει καὶ ἡ εἰς πίστιν τοῦ κριτηρίου παραλαμβανομένη
ἀπόδειξις διὰ τινος κριτηρίου βεβαιουῦσθαι, ὥστε εἰς τὸν
δι' ἀλλήλων ἐμπίπτειν τρόπον, τοῦ μὲν κριτηρίου τὴν διὰ 5
τῆς ἀποδείξεως πίστιν περιμένοντος, τῆς δὲ ἀποδείξεως τὴν
342 ἀπὸ τοῦ κριτηρίου βεβαίωσιν ἀναμενούσης, μηδετέρον δὲ
αὐτῶν διὰ θατέρου πεπιστωῦσθαι δυναμένου. καὶ ἄλλως
γίνεται τὸ αὐτὸ πιστόν τε καὶ ἄπιστον. πιστόν μὲν τὸ
κριτήριον, ὅτι κρίνει τὴν ἀπόδειξιν, καὶ ἡ ἀπόδειξις, ὅτι 10
ἀποδείκνυσιν τὸ κριτήριον· ἄπιστον δὲ τὸ μὲν κριτήριον,
ὅτι ἀποδείκνυται πρὸς τῆς ἀποδείξεως, ἡ δὲ ἀπόδειξις, ὅτι
κρίνεται πρὸς τοῦ κριτηρίου.
- 343 Ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ πρώτου κριτηρίου ἀγνωσία, τουτέστι
τοῦ ὑφ' οὗ, διὰ τοσούτων παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς ἀπορεῖται· 15
εὐαπόδοτος δὲ ἐστὶ καὶ ὁ περὶ τοῦ δευτέρου λόγος, φημὶ
δὲ τοῦ δι' οὗ. εἰ γὰρ εὐρίσκει τὰληθὲς ὁ ἄνθρωπος, ἥτοι
ταῖς αἰσθήσεσι μόνον προσχωρῶμενος τοῦτο εὐρίσκει ἢ τῇ
διανοίᾳ ἢ τῷ συναμφοτέρῳ, ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ δια-

343—346 ~ Hyp. II 48—50.

23 κρίναν G: ἐπικρίναν Kochalsky coll. v. 30 28 ἥτοι —
29 αὐτὸ om. 5 δι' ἀλλήλων N ἐμπίπτειν om. N διὰ om. N
8 δίχα Bekk. dubit. 12 πρὸ EV 15 τοσοῦτον L 16 εὐαπό-
δεκτος N

264

30 νοίᾳ· οὔτε δὲ μόνον ταῖς αἰσθήσεσι προσχρώμενος δύνα-
 ται τάληθές εὐρεῖν οὔτε καθ' αὐτήν τῇ διανοίᾳ οὔτε κοι-
 νῶς ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ διανοίᾳ, ὥς παραστήσομεν·
 οὐκ ἄρα εὐρίσκειν τάληθές ὁ ἄνθρωπος πέφυκεν. αἰσθή- 344
 σεσι μὲν οὖν μόναις λαβεῖν τάληθές οὐ δύναται, καθὼς
 35 ἔμπροσθεν ἐπεδείξαμεν (§ 293 sqq.), καὶ νῦν δὲ ἐπ' ὁλί-
 γον παραμυθησόμεθα. φύσει γάρ εἰσιν ἄλογοι, καὶ πλεον τοῦ
 τυποῦσθαι πρὸς τῶν φανταστῶν μὴ δυνάμεναι παντελῶς ἄθε-
 τοι καθεστᾶσι πρὸς εὑρεσιν τάληθους. οὐ γὰρ μόνον λευκαν-
 τικῶς ἢ γλυκαντικῶς δεῖ κινεῖσθαι τὸ ληψόμενον τάληθές
 30 ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀλλὰ καὶ εἰς φαντασίαν ἀχθῆναι τοῦ
 τοιούτου πράγματος "τοῦτο λευκόν ἐστὶ" καὶ "τοῦτο
 γλυκὺ ἐστὶν". καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ παραπλήσιον. τῷ 345
 δὲ τοιούτῳ πράγματι οὐκέτι τῆς αἰσθήσεως ἔργον ἔστιν
 265 ἐπιβάλλειν· χρῶμα γὰρ μόνον καὶ χυμὸν καὶ φωνὴν λαμ-
 βάνειν πέφυκε, τὸ δὲ "τοῦτο λευκόν ἐστὶν" ἢ "τοῦτο
 γλυκὺ ἐστὶν" οὔτε χρῶμα οὔτε χυμὸς τυγχάνον ἀνυπόπτω-
 τόν ἐστιν αἰσθήσει. ψεύδονται τε ἐν πολλοῖς αἱ αἰσθή-
 5 σεις καὶ διαφωνοῦσιν ἀλλήλαις, καθάπερ ἐδείξαμεν τοὺς
 παρὰ τῷ Αἰνησιδῆμῳ δέκα τρόπους ἐπιόντες (Hyp. I
 90—99). τὸ δὲ διάφωνον καὶ ἐστασιασμένον οὐκ ἔστι κρι- 346
 τήριον, ἀλλὰ τοῦ κρίνοντος αὐτὸ δεόμενον. τοίνυν οὐ δύναν-
 ται καθ' αὐτάς αἱ αἰσθήσεις κρίνειν τάληθές. συνθέ-
 10 σεὼς τε δεῖ καὶ μνήμης πρὸς ἀντίληψιν τῶν ὑποκειμένων,
 οἷον ἀνθρώπου, φυτοῦ, τῶν ἐοικότων. χρώματος γὰρ μετὰ
 μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἄλλων τινῶν ἰδιωμάτων σύνθεσις
 ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, συνθεῖναι δὲ τι μνημονικῶς οὐ δύναται 347
 ἢ αἰσθησις διὰ τὸ μήτε χρῶμα μήτε χυμὸν μήτε φω-
 15 νὴν εἶναι τὴν ἐπισύνθεσιν, ὧν μόνον ἀντιληπτικὴ ἐστὶν ἡ
 αἰσθησις.

345 cf. Hyp. II 51—56.

24 μόνον N 28 καθιστᾶσι N 8/4 ἀνυπόπτωτον Bekk.:
 ἀνύποπτον G 4 τε Bekk.: γε G 8 κρινούντος Kayser coll.
 p. 285, 18 9/10 συνθέσεως Kochalsky coll. v 13: συνέσεως G
 13 ὁ om. N 15 ἐπισύνθεσιν N: ἐπίθεσιν LE 5: σύνθεσιν Bekk.
 dubit.

- 348 Καὶ μὴν οὐδὲ ἡ διάνοια. εἴπερ γὰρ ἐπιγνώμων ἐστὶ
 τάληθοῦς ἡ διάνοια, πρότερον ὥφειλεν ἑαυτὴν ἐπιγινώ-
 σκειν· καὶ ὥς ὁ ἀρχιτέκτων κρίνει τό τε εὐθὺ καὶ στρε- 20
 βλὸν καὶ χωρὶς τοῦ ἐπιβάλλειν τῇ κατασκευῇ τῶν κριτη-
 ρίων, οἷον τῇ τοῦ κανόνος καὶ τῇ τοῦ διαβήτου, οὕτως
 ἐχρῆν καὶ τὴν διάνοιαν, εἴπερ διακριτικὴ ἐστὶ τοῦ ἀληθοῦς
 καὶ τοῦ ψεύδους, πολλῶ πρότερον τῇ ἑαυτῆς φύσει συνε-
 πιβάλλειν δι' ἣν, οὐσία τῇ ἐξ ἧς ἐστὶ, τόπω τῷ ἐν ᾧ πέ-
 349 φυκε, τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. οὐ πάνν δέ γε τὰ τοιαῦτα συ- 25
 νορᾶν δύναται, εἴγε οἱ μὲν μηδέν φασιν εἶναι αὐτὴν παρὰ
 τὸ πῶς ἔχον σῶμα, καθάπερ ὁ Δικαίαρχος, οἱ δὲ εἶναι
 μὲν ἔλεξαν, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τόπῳ περιέχεσθαι, ἀλλ' οἱ
 μὲν ἐκτὸς τοῦ σώματος, ὥς Αἰνησίδημος κατὰ Ἡράκλει-
 350 τον, οἱ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, καθάπερ τινὲς κατὰ Δημό- 30
 κριτον, οἱ δὲ ἐν μέρει τοῦ σώματος, ὧν πάλιν πολυσχιδεῖς 266
 350 εἰσιν αἱ γνώμαι. καὶ οἱ μὲν διαφέρειν αὐτὴν τῶν αἰσθή-
 σεων, ὥς οἱ πλείους, οἱ δὲ αὐτὴν εἶναι τὰς αἰσθήσεις,
 καθάπερ διὰ τινων ὁπῶν τῶν αἰσθητηρίων προκύπτουσιν,
 ἧς στάσεως ἤρξε Στράτων τε ὁ φυσικὸς καὶ Αἰνησίδη- 5
 351 μος. οὐκ ἄρα κριτήριόν ἐστὶν ἡ διάνοια. πλείους τέ
 εἰσιν αἱ διάνοιαι, πλείους δὲ οὔσαι διάφωνοι καθεστᾶσιν, δια-
 φωνοῦσαι δὲ χρεῖαν ἔχουσι τοῦ ἐπικρίνοντος αὐτάς. τοῦτ'
 οὖν ἦτοι διάνοια πάλιν ἐστὶν ἢ ἕτερόν τι παρ' αὐτήν. καὶ
 διάνοια μὲν οὐκ ἂν εἴη· μέρος γὰρ τῆς διαφωνίας γενό- 10
 μενον κρίσεως δεήσεται καὶ οὐκέτι κριτήριον γενήσεται·
 352 ἕτερον δὲ παρ' αὐτὴν ὑπάρχον τὸ μὴ εἶναι διάνοιαν κρι-
 τήριον παρίστησιν. ἐξέσται δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν
 εἰρημένοις ἐπιλογισμοῖς τὰ νῦν χρῆσθαι· ἡμῖν γὰρ οὐκ

348—352 ~ Hyp. II 57—60.

17 γνώμων N 18/19 γινώσκειν N 19 ὁ om. L 22 δια-
 κριτικόν ε 23/24 φύσει ἐπιβάλλειν, συνεπιβάλλειν δὲ τῇ οὐσίᾳ,
 ἐξ ἧς ἐστὶ, τῷ τόπῳ ἐν ᾧ Kayser 24 δι' ἣν Gen.: διον NLE
 (qui omnes διονοῦσία): δι' ὃν ε 25 ἐξῆς ε 25 τὰ om. ε 26 εἴ-
 ναι φασιν N 28 ἔλεξαν NLE: ἔλεγον ε τόπω ε: τούτῳ NLE
 4 ὁπῶν Fabr. coll. p. 269, 1: τόπων G 8 ἐπικρίναντος L:
 ἐπικρινούντος Kayser 14 ἐπιλογισμοῖς εἰρημένοις ε

266

15 ἀνάγκη ταυτολογεῖν. πρὸς τοῦτοις ἐπεὶ οὐ μόνον
 ἔστιν ἐν ἡμῖν διανοητικὸν κατὰ τοὺς πλείστους τῶν φιλο-
 σόφων, ἀλλὰ σὺν τούτῳ καὶ αἰσθητικόν, ὅπερ πρόκειται
 τοῦ διανοητικοῦ, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο αὐτοῦ προκείμενον οὐκ
 ἔασει τὴν διάνοιαν τῶν ἐκτὸς ἀντιλαμβάνεσθαι. ὥσπερ 353

20 γὰρ τὸ μεταξὺ τῆς ὀψεως καὶ τοῦ ὄρατοῦ πεπιτωκὸς σῶμα
 οὐκ ἔα τὴν ὄψιν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ ὄρατοῦ, οὕτως εἰ
 μεταξὺ τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἐκτὸς ὄρατοῦ κεῖται ἡ ὄρασις
 ἄλογος οὕσα, οὐκ ἔασει τὴν διάνοιαν ἡ ὄρασις τοῦ ἐκτὸς
 ὄρατοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ εἰ μεταξὺ τῆς διανοίας καὶ
 25 τοῦ ἐκτὸς ἀκουστοῦ ἔστιν ἡ ἀκοή, οὐ συγχωρήσει τὴν διά-
 25^a νοιαν τοῦ ἀκουστοῦ ἐπιγνώμονα γίνεσθαι, καὶ ἐπὶ τῶν
 ἄλλων αἰσθήσεων τὸ παραπλήσιον. ἔνδον οὖν ἀποκε-
 κλεισμένη ἡ διάνοια, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπισκοτουμένη,
 οὐδενὸς ἔσται τῶν ἐκτὸς ἀντιληπτική. οὐδὲ ταύτην τολῶν
 ῥητέον καθ' αὐτὴν εἶναι κριτήριον.

30 Λείπεται ἄρα λέγειν ἀμφοτέρα, τουτέστι τὴν διάνοιαν 354
 ὡς ὑπουργῶ χρωμένην τῇ αἰσθήσει λαμβάνειν τὰ ἐκτὸς.

267 ὁ πάλιν ἔστιν ἀδύνατον· ἡ γὰρ αἴσθησις οὐ τὰ ἐκτὸς
 παρίστησι τῇ διανοίᾳ, τὸ δὲ ἴδιον ἀγγέλλει πάθος, οἷον ἡ
 ἀφῇ ἀπὸ πυρὸς θαλπομένη οὐ τὸ ἐκτὸς καὶ καίον πῦρ
 ἀναδίδωσι τῇ διανοίᾳ, τὴν δὲ ἀπ' αὐτοῦ θάλψιν, τουτέστι
 5 τὸ ἴδιον αὐτῆς πάθος. καίτοι οὐδὲ τοῦτο. εἰ γὰρ λήψε- 355
 ται ἡ νόησις τὸ τῆς αἰσθήσεως πάθος, αἴσθησις ἔσται.
 τὸ γὰρ ὄρατικοῦ πάθους ἀναδεκτικὸν ὄρατικῶς κινεῖται, τὸ
 δὲ ὄρατικῶς κινούμενον ὄρασις ἔστιν· καὶ τὸ ἀκουστικοῦ
 πάθους ἀναδεκτικὸν ἀκουστικῶς κινεῖται, ὃ δὲ ἀκουστικῶς
 10 κινεῖται, ἀκοή ἔστιν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων τὸ
 παραπλήσιον. διόπερ καὶ ἡ διάνοια, εἰ τὸ ἐκάστης αἰσθή- 356
 σεως ἀναλαμβάνει πάθος, αἰσθητικῶς κινεῖται, αἰσθητι-
 κῶς δὲ κινουμένη αἴσθησις ἔστιν, αἴσθησις δὲ οὕσα ἄλο-
 γός ἔστιν, ἄλογος δὲ γενομένη ἐκπεσεῖται τοῦ ἔτι νόησις

354—358 ~ Hyp. II 72—75.

16 ἐν om 5 18 αὐτοῦ Heintz: αὐτὸ G 25 ἔστιν — 25^a ἀκου-
 στοῦ N: om. LE5 (lacunam iam viderat Fabr. similiterque ex-
 plevrat) 2 ἀναγγέλλει? cf. p. 273, 16.

- ὑπάρχειν, μὴ οὖσα δὲ νόησις οὐ λήψεται τὸ τῆς αἰσθή- 15
 357 σεως πάθος ὡς νόησις. κἂν λάβῃ δὲ τὸ τῶν αἰσθήσεων
 πάθος, οὐκ εἴσεται τὰ ἐκτός. ἀνόμοια γάρ ἐστι τὰ ἐκτός
 τοῖς περὶ ἡμᾶς πάθεσιν, καὶ μακρῶ διαφέρει ἢ φαντασία
 τοῦ φανταστοῦ, οἷον ἢ ἀπὸ πυρὸς φαντασία τοῦ πυρός·
 τὸ μὲν γὰρ καίει, ἢ δ' οὐκ ἐστι καυστική. ἄλλως τε, κἂν 20
 ὅμοια δῶμεν εἶναι τοῖς περὶ ἡμᾶς πάθεσι τὰ ἐκτός, οὐ
 πάντως τὰ περὶ ἡμᾶς πάθη λαμβάνονσα ἢ διάνοια κατα-
 λήψεται τὰ ἐκτός. τὰ γὰρ ὅμοιά τισιν ἑτέρα ἐστὶν ἐκείνων
 358 τῶν οἷς ὅμοιά ἐστίν. διόπερ εἰ τὰ ὅμοια τοῖς ἐκτός ἢ
 διάνοια γνωρίζει, οὐ τὰ ἐκτός γνωρίζει ἀλλὰ τὰ ὅμοια ἐκεί- 25
 νοις. καὶ ὃν τρόπον ὁ τὸν Σωκράτην ἀγνοῶν τὴν δὲ
 Σωκράτους εἰκόνα βλέπων οὐκ οἶδεν εἰ ὁμοίος ἐστι τῇ
 φαινομένῃ εἰκόνι ὁ Σωκράτης, οὕτως ἢ διάνοια τοῖς πά-
 θεσιν ἐπιβάλλουσα, τὰ <δὲ> ἐκτός μὴ θεασαμένη, οὔτε ὅποιά
 ἐστὶ ταῦτα εἴσεται, οὔθ' ὅτι ὅμοιά ἐστι τοῖς πάθεσιν. μὴ 30
 γινώσκουσα δὲ τὰ φαινόμενα οὐδὲ τὰ κατὰ τὴν ἀπὸ τού-
 των μετὰβασιν ἀξιούμενα γνωρίζεσθαι ἄδηλα συνήσει,
 οὕτως δὲ οὐδὲ κριτήριον ἔσται τῆς ἀληθείας.
- 359 Ἄλλ' ἐνιοι τῶν δογματικῶν τὴν ἀνώτερον εἰρημένην 268
 ὑπότευξιν (§ 307) καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος θρυλοῦσι, λέγοντες
 μὴ κεχωρίσθαι τὰ διαφέροντα ταῦτα τῆς ψυχῆς μέρη, του-
 τέστι τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἀλλ' ὡς τὸ μέλι ὅλον δι' ὅλου
 ὑγρὸν ἄμα καὶ γλυκύ ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη δι' ὅλου 5
 δύο ἔχει τὰς ἀντιπαρηκούσας ἀλλήλαις δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν
 360 ἐστὶ λογικὴ ἢ δὲ ἄλογος· καὶ κινεῖσθαι τὴν μὲν λογικὴν
 ὑπὸ τῶν νοητῶν, τὴν δὲ ἄλογον ἀντιληπτικὴν γίνεσθαι
 τῶν αἰσθητῶν. ὅθεν καὶ μάταιον εἶναι τὸ λέγειν τὴν
 διάνοιαν ἢ κοινῶς τὴν ψυχὴν μὴ δύνασθαι τῆς ἐτέρας 10
 τούτων τῶν πραγμάτων διαφορᾶς ἀντιλαμβάνεσθαι· διά-
 φορον γὰρ ἔχουσα τὴν κατασκευὴν εὐθύς καὶ ἀμφοτέρων
 361 ἔσται ἀντιληπτική. πάννυ δὲ εἰσιν εὐήθεις. αὐταὶ γὰρ αἱ
 δυνάμεις, καὶ εἰ τὰ μάλιστα δοκοῦσι περὶ τὴν αὐτὴν οὐ-

20 σωκράτη LE 29 δὲ addidi 32 συνήσει LE 5: δὲ γνω-
 ρίσει N 33 οὐδὲ Bekk.: οὐδὲν G 8 ταῦτα τὰ διαφέροντα 5
 6 ἔχουσα 5 8 νοητῶν LE 5: ἀλόγων N

268

- 15 σίαν συνίστασθαι καὶ ἀντιπαρῆκειν ἀλλήλαις δι' ὅλης τε
 πεφοιτηκέναι τῆς ψυχῆς, οὐδὲν ἥσσον ἑτερογενῶς διαφέ-
 ρουσιν ἀλλήλων, καὶ ἄλλο μὲν τί ἐστὶν ἥδε ἄλλο δὲ ἥδε.
 καὶ τοῦτο πάρεστι μαθεῖν ἀπὸ τῶν προδηλοτέρων εἶναι
 δοκούντων· συχνὰ γὰρ ἦν ἃ περὶ μὲν τὴν αὐτὴν ὕλην 362
 20 θεωρεῖται, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ εἶχε φύσιν. βάρος γοῦν καὶ
 χρῶμα περὶ μὲν τὸ αὐτὸ σῶμα ἀμφοτέρῃ ἐστὶν, διενήνοχε
 δὲ ἀλλήλων· καὶ πάλιν σχῆμα καὶ μέγεθος τῆς μὲν αὐτῆς
 οὐσίας ἐστὶ συμβεβηκότα, κεχωρισμένην δὲ εἶχε τὴν φύ-
 σιν, ἄλλου μὲν τοῦ μεγέθους ἄλλου δὲ τοῦ σχήματος
 25 νοουμένου. οὕτω τοίνυν καὶ ἡ προειρημένη λογικὴ δύνα-
 μεις, κἂν ἀναμιξ ὑποκέται τῇ ἀλόγῳ δυνάμει, πάλιν αὐτῆς
 διόλσει. ὧ λοιπὸν συνεισέρχεται τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἐτέ- 363
 ραν ὡσαύτως τῇ ἐτέρᾳ κινεῖσθαι καὶ ὁμοιοπαθεῖν διὰ τὰς
 προκατηριθμημένας αἰτίας, ἐπεὶ δεήσει μίαν ἀμφοτέρως
 30 γίνεσθαι, τὴν μὲν λογικὴν ἄλογον, ἐὰν ἀλόγως πάσχη, τὴν
 δὲ ἄλογον λογικὴν, ἐὰν λογικῶς κινήθῃ. κἂν ὑπο- 364
 θώμεθα δὲ τὴν διάνοιαν διὰ τῶν αἰσθητικῶν πόρων ὥσπερ
 269 τινῶν ὁπῶν προκύπτουσιν καὶ χωρὶς τῶν προκειμένων
 αὐτῆς αἰσθήσεων τοῖς ἐκτὸς πράγμασι προσβάλλουσιν,
 ἄπορος οὐδὲν ἥσσον καὶ κατὰ τοῦτο ἡ ὑπόθεσις εὐρεθί-
 σεται. δεῖ γὰρ τὴν οὕτω τῶν ὑποκειμένων ἀντιλαμβανο-
 5 μένην διάνοιαν ὡς ἐναργῶν τῶν ὑποκειμένων ἀντιλαμβά-
 νεσθαι, οὐδὲν δὲ ἐστὶν ἐναργές, ὡς παραστήσομεν· οὐκ
 ἄρα δυνατόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις ἀληθὲς λαβεῖν.
 ἐναργὲς γὰρ ἀξιοῦται τυγχάνειν ὑπὸ τῶν ἐναντίων τὸ ἐξ
 ἑαυτοῦ λαμβανόμενον καὶ μηδενοὶς ἑτέρου χρῆζον
 10 εἰς παράστασιν. οὐδὲν δὲ ἐξ ἑαυτοῦ πέφυκε λαμβάνεσθαι, 365
 ἀλλὰ πάντα ἐκ πάθους, ὅπερ ἕτερον ἢ τοῦ ποιοῦντος αὐτὸ
 φανταστοῦ· γλυκανθεῖς γὰρ μέλιτος προσαχθέντος στο-
 χάζομαι, ὅτι γλυκύ ἐστι τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον μέλι, καὶ
 ἀλεανθεῖς πυρὸς προσαχθέντος σημειοῦμαι ἐκ τῆς περὶ

15 καὶ post ἀλλήλαις inser. edd. τε N: om. LE 19 ἃ
 περὶ V: ἅπερ περὶ NLEAB 28 εἰς ε 28 τῇ Heintz (qui
 primus coniunxit ἀλόγῳ cum δυνάμει): τῷ G 30 ἄλογον—
 31 λογικὴν om. N 2 αὐτῆς N et V e corr. (cf. p. 266, 17/18):
 αὐτῇ LEABR 7 ἄρα <δὲ> N

- ἐμὲ διαθέσεως, ὅτι τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον πῦρ ἀλειυνόν ἐστι, 15
 366 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ὁ αὐτὸς λόγος. ἐπεὶ οὖν τὸ
 ἐξ ἐτέρου ληπτὸν συμφώνως κατὰ πάντα ἀδηλόν ἐστι,
 πάντα δὲ ἐκ παθῶν ἡμετέρων ἕτερα ὄντα τούτων λαμβά-
 νεται, πάντα ἐστὶ τὰ ἐκτὸς ἀδηλα καὶ διὰ τοῦτο ἡμῖν
 ἄγνωστα· δεῖ γὰρ εἰς τὴν τῶν ἀφανῶν γνῶσιν ἐναργές 20
 τι παρεῖναι, καὶ τούτου μὴ παρόντος οἴχεται καὶ ἡ ἐκελ-
 367 νων κατάληψις. οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν, ὥς ἐκεῖνα μὲν
 ἐστὶν ὅσον ἐπὶ τούτῳ ἀδηλα, καταλαμβάνεται δὲ ὑφ' ἡμῶν
 διὰ τὸ βέβαιον εἶναι τὴν ἐκ τῶν παθῶν σημείωσιν. οὐ
 γὰρ εἰ γλυκαντικῶς διατίθεμαι μέλιτος τῇ γεύσει προσ- 25
 χθέντος, γλυκὺ πάντως ἐστὶ τὸ μέλι, οὐδὲ εἰ πικραντικῶς
 ἀψινθίου, πικρὸν ἐστὶ τὸ ἀψίνθιον, ὥς ἂν ἐξ ἀνάγκης
 τῶν περὶ ἡμᾶς συμβαινόντων παθῶν καὶ τοῖς ποιοῦσιν
 368 αὐτὰ αἰτίοις ὀφειλόντων συμβεβηκέναι. καθὰ γὰρ ἡ προσ-
 πεσοῦσα τῇ σαρκὶ μᾶστιξ ἀλγύνει μὲν τὴν σάρκα, οὐχὶ δὲ 30
 καὶ ἀλγηδῶν ἐστίν, καὶ ὥς τὸ σιτίον ἢ τὸ ποτὸν ἥδει μὲν
 τὸν φαγόντα ἢ πιόντα, οὐκ ἔστι δὲ ἡδονή, οὕτω καὶ τὸ 270
 πῦρ θερμαίνειν μὲν δύναται, οὐχὶ δὲ γε καὶ ἐξ ἀνάγκης
 θερμὸν εἶναι, καὶ τὸ μέλι γλυκάζειν μὲν, οὐχὶ δὲ καὶ γλυκὺ
 τυγχάνειν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ὁ αὐτὸς λόγος.
 ἀλλ' εἴπερ, ἵνα γνῶμεν τάληθές, δεῖ τι εἶναι ἐναργές, δέ- 5
 δεικται δὲ πάντα ἀδηλα, ὁμολογητέον ἄγνωστον εἶναι
 τάληθές.
 369 Πῶς δὲ οὐχὶ καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνωτάτω πραγμάτων
 διάστασις παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀφαιρεῖται τὴν τῆς ἀλη-
 θείας γνῶσιν; εἰ γὰρ τῶν φυσικῶν οἱ μὲν πάντα ἀνηρή- 10
 κασι τὰ φαινόμενα, ὥς οἱ περὶ Δημόκριτον, οἱ δὲ πάντα
 ἔθεσαν, ὥς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ Πρωταγόραν, οἱ
 δὲ τινὰ μὲν ἀνεῖλον τινὰ δὲ ἔθεσαν, ὥς οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς
 καὶ τοῦ Περιπάτου, πάντῃ τε καὶ πάντως, ἔαν τε τὴν διά-
 νοιαν ἔαν τε τὴν αἴσθησιν ἔαν τε τὸ συναμφότερον ὑπό- 15
 θηταί τις κριτήριον, δεῖ πρῶτον εἰς τὴν τούτων κρίσιν

17 πάντα 5 25 διατίθεμαι Gen.: διατίθεται G: διατίθε-
 ταί <τις> Kochalsky <τοῦ> μέλιτος L 8 δέ <γε> καὶ V
 5 εἴπερ Bekk.: ὥσπερ G 16 τούτων E 5: τούτω NL

270

ἤτοι φαινόμενόν τι παραληφθῆναι ἢ ἄδηλον. ἀλλὰ φαι-
νόμενον μὲν οὐχ οἶόν τε· ἐκ γὰρ τῆς ἀμφισβητουμένης
ὑλης ὑπάρχον ἀμφισβητήσιμον ἔσται καὶ διὰ τοῦτο οὐ
20 κριτήριον. εἰ δὲ ἄδηλον, ἀνέστραπται τὰ πράγματα, εἰ ἐκ
τοῦ μὴ γινωσκομένου βεβαιοῦται τὸ δοκοῦν γινώσκε-
σθαι· ὅπερ ἄτοπον.

Πλὴν συγκεχωρήσθω γε ἡ τὰνθρώπου καὶ τῶν αἰσθη- 370
σεων καὶ τῆς διανοίας ὑπόστασις εἰς τὸ προβαίνειν τὴν
25 τῶν δογματικῶν ἀξίωσιν. ἀλλ' ἵνα καὶ διὰ τούτων τι γνω-
σθῇ, δεῖ τὸ τρίτον ὁμολογῆσαι κριτήριον, τουτέστι φαντα-
σίαν· οὔτε γὰρ ἡ αἰσθησις οὔτε ὁ νοῦς δίχα τοῦ φαντα-
στικῶς ἑτεροιοῦσθαι δύναται τισιν ἐπιβάλλειν. καὶ τοῦτο 371
δὲ τὸ κριτήριον πολλῆς ἀπορίας ἐστὶ πλήρες, ὥς πάρεστι
30 σκοπεῖν τάξει τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἀνωθεν ποιησαμένοις.
ἐπεὶ γὰρ τῶν τῇ φαντασίᾳ τὰ πράγματα κανονιζόντων οἱ
μὲν τῇ καταληπτικῇ προσέσχον οἱ δὲ τῇ πιθανῇ, τὸ κοι-
271 νὸν ἀμφοτέρων γένος ἡμεῖς ἐκλαβόντες, τουτέστιν αὐτὴν,
τὴν φαντασίαν, ἀναιρῶμεν· ταύτης γὰρ ἀναιρεθείσης 372
συναναιροῦνται καὶ αἱ ἐπ' εἰδους διαφοραὶ τῶν φαντασιῶν, καὶ
ὥς μὴ ὄντος ζῴου οὐδὲ ἀνθρώπου ἔστιν, οὕτω μὴ οὔσης
5 φαντασίας οὐδὲ καταληπτικῇ ἢ πιθανῇ τις ὑφέστηκε φαν-
τασία. εἰ γὰρ τύπωσίς ἐστιν ἐν ψυχῇ ἡ φαντασία, ἥτοι
κατ' ἐξοχὴν καὶ εἰσοχὴν τύπωσίς ἐστιν, ὥς οἱ περὶ τὸν
Κλεάνθην (fr. 484 Arn.) νομίζουσιν, ἢ κατὰ ψιλὴν ἑτε-
ροίωσιν γίνεται, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον (fr. 56
10 Arn.) ἐδόξασαν. καὶ εἰ μὲν κατ' ἐξοχὴν καὶ εἰσοχὴν ὑφίσταται, 373
ταῦτα ἀκολουθήσει τὰ ἄτοπα ἅπερ φασὶν οἱ περὶ τὸν Χρύ-
σιππον. εἰ γὰρ κηροῦ τρόπον τυποῦται ἡ ψυχὴ φανταστικῶς
πάσχουσα, αἰεὶ τὸ ἔσχατον κίνημα ἐπισκοπήσει τῇ προτέρᾳ φαν-
τασίᾳ, ὥσπερ καὶ ὁ τῆς δευτέρας σφραγίδος τύπος ἐξαλειπτικός

370—379 ~ Hyp. II 70.

372 ~ adv. dogm. II 400.

25 ἀλλὰ καὶ ἵνα N 27 δίχα Fabr. sec. Hervetum: διὰ G
29 ὥσπερ ἔστι AB 8 συναναιροῦνται N: αἴρονται LE5 αἱ
om. N 5/6 post φαντασία excidisse ἀνυπόστατος δὲ γέ ἐστιν
ἡ φαντασία vel similia susp. Heintz 11 ταῦτά Kayser dubit.

- ἔστι τοῦ προτέρου. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἀναιρεῖται μὲν μνήμη, θη- 15
 σαυρισμὸς οὕσα φαντασιῶν (Stoic. fr. I 64 Arn.), ἀναι-
 ρεῖται δὲ πᾶσα τέχνη· σύστημα γὰρ ἦν καὶ ἄθροισμα
 καταλήψεων, πλείονας δὲ φαντασίας καὶ διαφόρους οὐ
 δυνατόν ὑποστῆναι περὶ τὸ ἡγεμονικόν, ἄλλοτε ἄλλων νοου-
 μένων τῶν περὶ αὐτὸ τύπων. οὐ τοίνυν ἡ κυρίως νοουμένη 20
 374 τύπωσίς ἐστι φαντασία. ἄλλως τε, εἰ ὅψις ἐστὶ τῶν ἀδή-
 λων τὰ φαινόμενα, θεωροῦμεν δὲ τὰ πολὺ παχυμερέστερα
 τοῦ πνεύματος τῶν φαινομένων σώματα μὴδ' ὄντινοῦν περὶ
 αὐτοῖς τύπον δυνάμενα τηρεῖν, εὐλογόν ἐστι μὴδὲ τὸ πνεῦμα
 ἓνα μόνον τινὰ <περὶ> αὐτῷ φαντασίας τύπον φυλάττειν. καὶ 25
 μὴν τὸ ὕδωρ παχυμερέστερόν ἐστι πνεύματος· ἀλλ' οὐδέποτε
 δακτύλου ἐπερείσθεντος αὐτῷ πέφηνε τὸν ἀπὸ τῆς ἐπερείσεως
 375 τύπον φυλάττον. καίτοι τί λέγω τὸ ὕδωρ, ὅτε καὶ ὁ μαλακώ-
 τατος κηρός, στερεὸς ἤδη κατὰ σύγκρισιν ὑπάρχων, τυποῦ-
 ται μὲν ὑπὸ τινος ἅμα νοήματι διὰ τὴν ὑγρότητα, οὐ 30
 συνέχει δὲ τὸν τύπον; εἰ οὖν τὸ αὐτὸ κατὰ σύμβλησιν
 πεπηγὸς παρὰ τὸ ὕδωρ σῶμα καθεστὼς σφόδρα ἀδυνάτως
 ἔχει τύπους τινὰς περὶ αὐτῷ φυλάττειν, φανερόν δήπου- 272
 θεν, ὅτι οὐδὲ τὸ πνεῦμα φύσιν ἔχει πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον,
 λεπτομερέστερον καὶ εὗρουν παρὰ τὰ τοιαῦτα τῶν σωμά-
 των ὑπάρχον.
- 376 Ναί, ἀλλ' οὐ κυρίως τύπωσίς ἐστιν ἡ φαντασία, ψιλὴ 5
 δὲ ἑτεροίωσις τῆς διανοίας. ὃ πάλιν τοῦ προτέρου χειρὸν
 ἦν. τῶν γὰρ ἑτεροιώσεων ἡ μὲν τίς ἐστι κατὰ πάθος, ἡ
 δὲ ὥς ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ κατὰ πάθος μὲν οἶον
 εἰ ὁ αὐτὸς κατ' οὐσίαν καὶ μορφὴν ὑποκείμενος ἀνδριὰς
 παρὰ μέρος ὅτε μὲν θερμαίνοιτο τοῦ ἡλίου προσλάμψαν- 10
 τος, ὅτε δὲ ψύχοιτο νυκτὸς δρόσου καταπιπτούσης, ὥς
 ἀλλαγὴ δὲ τοῦ ὑποκειμένου, καθάπερ εἰ χωνευθεὶς οὗτος
 377 ὁ ἀνδριὰς σφαῖρα χάλκειος γένοιτο. εἰ οὖν ἑτεροίωσις τῆς

19 ἄλλων Bekk : ἄλλως G 21 ἄλλως τε, εἰ Bekk. : ἀλλ' ὥσ-
 περ εἰ Es : ἀλλ' ὥσπερ ἡ L : ἀλλ' ὥσπερ N 25 <περὶ> αὐτῷ
 scripsi coll. p. 271, 23/24. 272, 1. 274, 2 e. a. : αὐτό G : ἀπὸ
 Bekk. 31 αὐτὸ τὸ Bekk. dubit : οὗτος αὐτὸς Heintz : an τοῦτο
 τὸ σῶμα del. σῶμα v. 32? 1 αὐτῷ Bekk. coll. p. 271, 23/24 :
 αὐτό G 12 ἀλλαγὴ N : ἀπαλλαγὴ LEs

272

- ψυχῆς ἐστὶν ἡ φαντασία, ἥτοι κατὰ πάθος ψιλῶς ἐστὶν
 15 ἑτεροίωσις ἢ κατὰ ἀλλαγὴν τοῦ ὑποκειμένου. καὶ εἰ μὲν
 κατὰ πάθος, ἐπεὶ κατὰ τὰς διαφόρους φαντασίας πάθος
 διάφορόν ἐστι, τὸ νέον πάθος ἀλλάσσει τὸ ἀρχαιότερον,
 καὶ οὕτως οὐκ ἔσται κατοχὴ τινος πράγματος περὶ τὴν
 20 διάνοιαν, ὅπερ ἄτοπον· εἰ δὲ ὡς ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου,
 ἅμα τῷ φαντασίαν τινὸς λαβεῖν ἡ ψυχὴ ἑτεροιοιμένη
 ἐκβήσεται τοῦ ψυχῆ τυγχάνειν καὶ φθαρήσεται, καθάπερ
 καὶ ὁ εἰς σφαῖραν χωνευθεὶς ἀνδριάς ἐξέβαινε τότε τοῦ
 ἀνδριάς ὑπάρχειν. οὐκ ἄρα οὐδὲ ἑτεροίωσις ψυχῆς ἐστὶν
 ἡ φαντασία, σὺν τῷ καὶ τὴν περὶ μεταβολῆς ἀπορίαν 378
 25 αὐτοὺς θλίβειν. εἰ γὰρ μεταβάλλει τι καὶ ἑτεροιοῦται,
 ἥτοι τὸ μένον μεταβάλλει τε καὶ ἑτεροιοῦται ἢ τὸ μὴ
 μένον. οὔτε δὲ τὸ μένον ἑτεροιοῦται καὶ μεταβάλλει,
 μένει γὰρ ἐν τῷ εἶναι οἷον ἦν, οὔτε τὸ μὴ μένον· ἔφθαρ-
 30 μεταβάλλει τὸ λευκόν, ἥτοι μένον λευκόν μεταβάλλει ἢ
 μὴ μένον. οὔτε δὲ μένον λευκόν μεταβάλλει, μένει γὰρ 379
 λευκόν, καὶ ἐφ' ὅσον ἐστὶ λευκόν, οὐ μεταβάλλει· οὔτε
 273 μὴ μένον, ἔφθαρται γὰρ καὶ μεταβέβληται, ἀλλ' οὐ με-
 ταβάλλει. οὐκ ἄρα μεταβάλλει τὸ λευκόν. διὸ καὶ ἡ φαν-
 τασία εἰ μεταβολὴ τίς ἐστὶ καὶ ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς, ἀνυ-
 πόστατος ἐστὶν.
- 5 Διδομένης τε τῆς ἑτεροιώσεως οὐκ εὐθύς καὶ ἡ τῆς 380
 φαντασίας ὑπόστασις συγχωρηθήσεται. ἐλέγετο γὰρ τύ-
 πωσις εἶναι ἡγεμονικοῦ, τοῦτο δὲ εἰ ἔστι τὸ ἡγεμονικόν,
 καὶ ἐν τίνι τόπῳ ἔστιν, οὐχ ὠμολόγηται, ἄλλων μὲν οὐδ' ὅ-
 λως ὑπάρχειν τι λεγόντων ἡγεμονικόν, ὡς τῶν περὶ τὸν
- 10 Ἀσκληπιάδην, τινῶν δὲ εἶναι μὲν νομιζόντων, οὐ συμφω-
 νούντων δὲ περὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὸ τόπου. διόπερ
 ἐφ' ὅσον ἀνεπίκριτός ἐστιν ἡ τοιαύτη διαφωνία, μένειν ἐν
 ἐποχῇ δεῖ ὡς ἀσυγχώρητον τὸ τὴν φαντασίαν ἡγεμονικοῦ
 τύπωσιν εἶναι.

17 ἀλλάξει Bekk. dubit. 19 ὡς om. LEς 27 δὲ om. LERV
 ἑτεροιοῦται om. N 6 ὑπόθεσις N 8 καὶ <εἰ> ἐν N 7 τὸ ἡγε-
 μονικόν, quod falso e v. 22 huc irrepsisse putat, del. Heintz
 9 ὥσπερ N

- 381 Δεδόσθω δὲ καὶ τὸ τύπωσιν ὑπάρχειν τοῦ ἡγεμονικοῦ 15
ταύτην· ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἄλλως ἀναγγέλλεται ἡ τοιαύτη τύ-
πωσις τῷ ἡγεμονικῷ εἰ μὴ διὰ τῆς αἰσθήσεως, ὅλον ὁρά-
σεως ἀκοῆς ἢ ἄλλης τινὸς τοιαύτης δυνάμεως, ζητῶ, πότε-
ρον, οἷα ἐστὶν ἡ περὶ τὴν αἰσθησιν ἑτερολώσις, τοιαύτη
γίνεται καὶ ἡ περὶ τῷ ἡγεμονικῷ, ἢ διάφορος. καὶ εἰ μὲν 20
ἡ αὐτή, ἐπεὶ ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων ἄλογός ἐστι, καὶ τὸ
<ἡγεμονικόν> ἑτεροιοῦμενον ἄλογον ἔσται καὶ οὐ διαφέρουν
382 τῆς αἰσθήσεως· εἰ δὲ διάφορος, οὐ τοιοῦτον λήψεται τὸ φαν-
ταστὸν ὁποῖον ὑπόκειται, ἀλλ' ἕτερον μὲν ἔσται τὸ ὑποκει-
μενον, διαφέρονσα δὲ ἡ περὶ τῷ ἡγεμονικῷ συνισταμένη φαν- 25
τασία. ὃ πάλιν ἐστὶν ἄτοπον. οὐδὲ ταύτη τοίνυν τύπωσιν
εἶναι ῥητέον ἡγεμονικοῦ καὶ ἑτερολώσιν τὴν φαντασίαν.
- 383 Πρὸς τούτοις ἡ φαντασία ἀποτελέσμα ἐστὶ τοῦ φαν-
ταστοῦ, καὶ τὸ φανταστὸν αἰτιόν ἐστι τῆς φαντασίας καὶ
τυπωτικὸν καθεισθήκει τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως, διενή- 30
νοχέ τε τὸ ἀποτελεσμα τοῦ ποιοῦντος αὐτὸ αἰτίου. ὅθεν
ἐπεὶ ταῖς φαντασίαις ἐπιβάλλει ὁ νοῦς, λήψεται τὰ ἀποτε-
λέσματα τῶν φανταστῶν, ἀλλ' οὐ τὰ ἐκτὸς φανταστά. 374
- 384 καὶ εἰ λέγοι τις ἐκ τῶν περὶ αὐτῷ πείσεων καὶ παθῶν
τοῖς ἐκτὸς ἐπιβάλλειν αὐτόν, τὰς ἀνώτερον (§ 357sq.) εἰ-
ρημέναις μετοίσομεν ἀπορίας. ἥτοι γὰρ τὰ αὐτὰ ἐστὶ ταῖς
ἡμετέραις φαντασίαις τὰ ἐκτός, ἢ τὰ αὐτὰ μὲν οὐκ ἂν εἴη, 5
ὅμοια δέ. πῶς γὰρ δύναται τὸ αὐτὸ αἰτιόν τε καὶ ἀποτελεσμα
385 ἑαυτοῦ νοεῖσθαι; εἰ δ' ὅμοια, ἐπεὶ τό τιनि ὅμοιον ἕτερόν
ἐστὶν ἐκείνου τοῦ ὡ ὁμοιόν ἐστίν, ἢ διάνοια τὰ ὅμοια
τοῖς φανταστοῖς ἀλλ' οὐ τὰ φανταστά εἴσεται, σὺν τῷ καὶ
τοῦτο ἄπορον εἶναι. πῶς γὰρ εἴσεται ἡ διάνοια, ὅτι ὅμοιά 10
ἐστὶ ταῖς φαντασίαις τὰ φανταστά; ἥτοι γὰρ χωρὶς φαν-
τασίας τοῦτο αὐτὸ γινώσεται ἢ φαντασίᾳ τινί. καὶ χωρὶς
μὲν φαντασίας ἀμήχανον· οὐδὲν γὰρ ἡ διάνοια μὴ φαν-
386 τασιουμένη πέφυκε λαμβάνειν. εἰ δὲ φαντασίᾳ, πάντως

22 ἡγεμονικόν add. Heintz cf. ad p. 273, 7 26 ταύτη N:
ταύτην LΕς 27 <εἶναι> τὴν N 1 φανταστῶν Bekk.: φαν-
τασιῶν G 2 λέγει 5 αὐτῷ Bekk.: αὐτὰ G 5 ἂν εἴη del.
Kochalsky 6 ante πῶς Bekk. addi iubet ἀλλὰ τὰ αὐτὰ μὲν
οὐκ ἔσται, Kochalsky καὶ τὰ αὐτὰ μὲν οὐκ ἂν εἴη.

274

15 αὕτη ἡ φαντασία, ἵνα γνωσθῇ εἰ αὕτη ὁμοία ἐστὶ τῷ ποιοῦντι
αὐτήν φανταστῷ, ὀφείλει ἑαυτὴν λαβεῖν καὶ τὸ ὑποκείμε-
νον φανταστὸν. ἀλλὰ τὸ μὲν ὑποκείμενον φανταστὸν
τάχα δυνήσεται λαβεῖν φαντασία οὕσα ἐκείνου· ἑαυτὴν
δὲ πῶς λήψεται; ἵνα γὰρ τοῦτο γένηται, δεήσει ταῦτο

30 καὶ φαντασίαν καὶ φανταστὸν γίνεσθαι. καὶ ἐπεὶ ἐστὶν 387
ἕτερον μὲν τὸ φανταστὸν (αἷτιον γὰρ ἐστὶν), ἕτερον δέ
ἐστὶν ἡ φαντασία (ἀποτέλεσμα γὰρ ἦν), ἔσται τὸ αὐτὸ
ἕτερον ἑαυτοῦ (αἷτιόν τε ἅμα καὶ ἀποτέλεσμα)· ὧν ἐκά-
τερόν ἐστιν ἄλογον.

25 Ἐπορημένων δὲ τούτων μεταβάντες, καὶ ἐπὶ συγχω- 388
ρήσει τοῦ εἶναι τὴν φαντασίαν τοιαύτην ὅποیان ποτὲ θέ-
λουσιν ὑπάρχειν οἱ δογματικοί, ἐτέρως ἀπορῶμεν. εἰ γὰρ
κριτήριον ἀπολειπτέον τὴν φαντασίαν, ἥτοι πᾶσαν ἀληθῆ
φαντασίαν λεκτέον εἶναι, καθὼς ἔλεγεν ὁ Πρωταγόρας,

275 ἢ πᾶσαν ψευδῆ, ὥς ἔφασκε Ξενιάδης ὁ Κορίνθιος, ἢ
τινὰ μὲν ἀληθῆ τινὰ δὲ ψευδῆ, ὥς οἱ ἀπὸ τῆς Στωᾶς καὶ τῆς
Ἀκαδημίας, ἔτι δὲ τοῦ Περιπάτου. οὔτε δὲ πᾶσαν ἀληθῆ 389
λεκτέον εἶναι οὔτε ψευδῆ οὔτε τινὰ μὲν ἀληθῆ τινὰ δὲ

5 ψευδῆ, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα κριτήριον εἶναι ρητέον
τὴν φαντασίαν. πᾶσαν μὲν οὖν φαντασίαν οὐκ (ἀν) εἴποι
τις ἀληθῆ διὰ τὴν περιτροπὴν, καθὼς ὃ τε Δημόκριτος
(A 8 et 114 Diels) καὶ ὁ Πλάτων (Theaet. 171 A. Euthyd.
286 BC) ἀντιλέγοντες τῷ Πρωταγόρᾳ (A 19 Diels) ἐδίδα-

9α σκον· εἰ γὰρ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής, καὶ τὸ μὴ πᾶσαν 390

10 φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ, κατὰ φαντασίαν ὑφιστάμενον,
ἔσται ἀληθές, καὶ οὕτω τὸ πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ
γενήσεται ψεῦδος. καὶ χωρὶς δὲ τῆς τοιαύτης περι-
τροπῆς παρὰ τὰ φαινόμενά ἐστι καὶ τὴν ἐνάργειαν τὸ λέ-
γειν πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ, πολλῶν πάνυ ψευδῶν
15 οὐδῶν. οὐχ ὥσαύτως γὰρ κινούμεθα πρὸς τὸ "ἡμέρα 391

388 sqq. ~ Hyp. II 76.

15 εἰ αὕτη N: εἰ LEs 16 <καὶ> ἑαυτὴν vel ἑαυτὴν <τε>
Bekk. dubit. coll. p. 286, 6 et 9 23 αἷτιον — ἀποτέλεσμα ut glos-
sema del. Heintz 27 σκοπῶμεν Kayser coll. p. 312, 9. 340, 29.
361, 1 28 ἀπολειπτέον N: ἀποληπτέον LEs 8 ἀν add. Bekk.

ἔστιν" ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ πρὸς τὸ "νὺξ ἔστι," τὸ τε
 ζῆν Σωκράτη καὶ τεθνάναι, οὐδὲ τὴν ἴσῃν ποτὲ ταῦτα
 προσβάλλει ἐνάργειαν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἡμέραν νῦν εἶναι καὶ
 τὸ Σωκράτη τεθνάναι πιστὸν ἔοικεν ὑπάρχειν, τὸ δὲ νύκτα
 εἶναι καὶ τὸ ζῆν Σωκράτη οὐχ ὁμοίως ἐστὶ πιστόν, ἀλλὰ 20
 392 τῶν ἀνυπάρκτων φαίνεται. καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ
 τῆς ἔν τισι πράγμασιν ἀκολουθίας τε καὶ μάχης [ἀληθείης
 τε καὶ ψευδῆς ἐστίν]. τῷ μὲν γὰρ ἡμέραν εἶναι τὸ φῶς
 εἶναι καὶ τῷ περιπατεῖν σε τὸ κινεῖσθαι σε ἐμφανῶς ἀκο-
 λουθεῖ, τῷ δὲ ἡμέραν εἶναι τὸ νύκτα εἶναι καὶ τῷ περι- 25
 πατεῖν σε τὸ μὴ κινεῖσθαι σε προδήλως ἐμάχετο, καὶ ἡ τοῦ
 ἐτέρου θέσις ἄρσις ἦν τοῦ λοιποῦ καὶ εἰ μὲν συνακολουθεῖ τί
 τινι, καὶ μάχεται πάντως ἕτερον ἑτέρῳ. εἰ δὲ ἐστὶ τί τινι
 μαχόμενον, οὐ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθείης· τὸ γὰρ
 τινι μαχόμενον ὥς ἀληθὲς ψεύδει ἢ ὥς ψεῦδος ἀληθεῖ 30
 393 μάχεται. εἴπερ τε πάσας συμβέβηκε τὰς φαντασίας
 εἶναι ἀληθεῖς, οὐδέν ἐστιν ἡμῖν ἄδηλον. ἀληθοῦς γὰρ τι-
 νος ὄντος καὶ ψεύδους, εἴτ' ἀγνοοούμενου τί τούτων ἐστὶν 276
 ἀληθὲς καὶ τί ψεῦδος, τὸ ἀδηλούμενον ἡμῖν συνίσταται,
 καὶ ὁ λέγων "ἄδηλόν ἐστὶ μοι τὸ ἀρτίους ἢ περισσοῦς
 εἶναι τοὺς ἀστέρας" δυνάμει λέγει μὴ ἐπίστασθαι πότερον
 ἀληθὲς ἐστὶ καὶ πότερον ψεῦδος, τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς 3
 ἀστέρας ἢ περισσοῦς. ὥστε εἰ πάντα ἐστὶν ἀληθὴ καὶ
 πᾶσαι φαντασίαι εἰσὶν ἀληθεῖς, οὐδέν ἐστιν ἡμῖν ἄδηλον.
 εἰ δὲ μηδέν ἐστιν ἡμῖν ἄδηλον, πάντ' ἔσται πρόδηλα. εἰ
 δὲ πάντα ἐστὶ πρόδηλα, οὐδέν ἔσται τὸ ζητεῖν καὶ ἀπο-
 ρεῖν περὶ τίνος· ζητεῖ γὰρ τις καὶ ἀπορεῖ περὶ τοῦ ἀδη- 10
 λουμένου αὐτῷ πράγματος, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τοῦ φανεροῦ.
 ἄτοπον δὲ γέ ἐστι τὸ ζήτησιν καὶ ἀπορίαν ἀναιρεῖν·
 οὐκ ἄρα πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθείης, οὐδὲ πάντα ἐστὶν
 ἀληθῆ.

18 εἶναι νῦν N 22 τῆς NEABR: τοῖς LV 22/28 ἀληθείης —
 ἐστίν del. Kochalsky coll. p. 72, 8. 93, 33. 211, 19 e. a. 25 καὶ
 τῷ NAB: καὶ τὸ LEVR 27 καὶ εἰ μὲν Kochalsky (v. ad 22/23):
 καὶ εἰ μὴ N: εἰ LE5 τι LEABR: ται N: om. V 28 τί om. L
 29 οὐ — 30 μαχόμενον om. N 3 fort. καὶ <γὰρ> ὁ λ. 8 δὲ
 om. N 9 ἐστὶ Bekk. dubit.: ἔσται G

276

15 Καὶ μὴν εἰ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθῆς καὶ πάντα 394
 ἐστὶν ἀληθῆ, οὔτε ἀλήθειαις τις ἔστιν οὔτε ἀπληρησία,
 οὐ διδασκαλία, οὐ μάθησις, οὐ τέχνη, οὐκ ἀπόδειξις, οὐκ
 ἀρετή, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. σκοπῶμεν δὲ τὸ λεγό-
 μενον. εἰ γὰρ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθῆς, οὐδὲν ἐστι
 20 ψεῦδος, μηδενὸς δὲ ὄντος ψεύδους οὔτε τὸ ψεύδεσθαι
 ἔσται οὔτε τὸ πλανᾶσθαι οὔτε τὸ ἄτεχνον εἶναι οὔτε τὸ
 φαῦλον ὑπάρχειν· ἕκαστον γὰρ τούτων τοῦ ψεύδους ἔχε-
 ται καὶ περὶ τοῦτο τὴν ὑπόστασιν λαμβάνει. μηδενὸς δὲ 395
 ψευδομένου οὐδ' ἀληθεύων τις ἔσται, καὶ μηδενὸς πλα-
 25 νωμένου οὐδ' ἀπλανῆς καταστήσεται τις. ὡσαύτως δὲ μὴ
 ὄντος ἀτέχνου συναναιρεῖται καὶ ὁ τεχνίτης καὶ μὴ ὑπάρ-
 χοντος φαύλου ὁ σοφός· ταῦτα γὰρ κατὰ σύμβλησιν
 νοεῖται, καὶ ὃν τρόπον μὴ ὄντος δεξιοῦ τινος οὐδὲ ἀρι-
 στερόν ἐστι μηδὲ ὄντος τοῦ κάτω οὐδὲ τὸ ἄνω ἔστιν, οὔτω
 30 μὴ ὄντος τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντικειμένων οὐδὲ τὸ λοιπὸν
 ὑποστήσεται. οἰχῆσεται δὲ καὶ ἡ ἀπόδειξις καὶ τὸ σημεῖον.
 ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀληθὲς εἶναι ἀλλὰ μὴ ψεῦδος ἔστιν ἀπό- 396
 δειξις· μηδενὸς δὲ ὄντος ψεύδους οὐ χρεῖα τοῦ διδά-
 277 ξοντος ὅτι οὐκ ἔστι ψεῦδος· τὸ δὲ σημεῖον καὶ τὸ τεκμή-
 ριον ἐπηγγέλλετο ἐκκαλυπτικὸν εἶναι τοῦ ἀδηλουμένου,
 πάντων δὲ ἀληθῶν ὄντων καὶ δι' αὐτῶν προφανῶν οὐ
 χρήζομεν τοῦ μηνύσοντος τὸ μὴ γινωσκόμενον, εἴτε ἀληθές
 5 ἔστιν εἴτε καὶ ψεῦδος.

Καίτοι τί περὶ τούτων διέξιμεν, ὅτε οὔτε ζῶον οὔτε 397
 κοινῶς κόσμος ὑποκίεσται συγχωρηθέντος τοῦ πάσας τὰς
 φαντασίας ἀληθεῖς ὑπάρχειν; εἰ γὰρ πάντα ἐστὶν ἀληθῆ,

16 τις V et E (sed eraso s): τι NLABR 17 μάθησις Heintz:
 μῆνυσις Kochalsky coll. p. 277, 4: πλάνησις G: οὐ πλάνησις
 del. Kayser 26 ἀτέχνον Nauck: ἀτεχνούς G 29 μὴ ὄντος
 δὲ N 31 ἡ 5: om. NLE καὶ <ἡ διδασκαλία καὶ> τὸ σημεῖον
 Kochalsky 32/38 ἀπόδειξις. <μηδενὸς γὰρ ὄντος ψεύδους οὐ
 δεῖ τοῦ ἀποδείξοντος, ὅτι ἀληθὲς ἀλλὰ μὴ ψεῦδος ἔστιν. ὡσαύ-
 τως δὲ ἡ διδασκαλία> Kochalsky, sed fors. sufficiat ἀπόδειξις·
 <οὐκ ἄρα ἔστιν ἀπόδειξις> 38 δὲ Bekk. dubit.: γὰρ G: ἄρα
 Heintz 4 μηνύσοντος Bekk. dubit. coll. p. 284, 21 et 24: μη-
 νύοντος G 6 ζῶον <οὔτε φυτόν> Kochalsky coll. v. 12 7 <ὁ>
 κόσμος N

πάντα ἡμῖν γενήσεται πρόδηλα, καὶ εἰ τοῦτο, ἔσται ὑγιές
 τε καὶ ἀληθές καὶ τὸ πάντα ἡμῖν εἶναι ἄδηλα, ἔν ἐκ τῶν 10
 πάντων καθεστώς· ἀληθοῦς δὲ ὄντος τοῦ πάντα ἄδηλα
 τυγχάνειν, οὔτε ξῶον οὔτε φυτὸν οὔτε κόσμον προσδεξό-
 398 μεθα φαίνεσθαι ἡμῖν· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. λεκτέον
 ἄρα διὰ ταῦτα πάντα μὴ πάσας τὰς φαντασίας εἶναι ἀλη-
 θεῖς καὶ πιστάς, καὶ μὴν οὐδὲ πάσας ψευδεῖς διὰ τὰς 15
 ἀναλόγους αἰτίας· ἰσοδυναμεῖ γὰρ τῷ πάσας εἶναι ἀλη-
 θεῖς καὶ τὸ πάσας εἶναι ψευδεῖς. διὸ καὶ πάντα σχεδὸν
 τὰ προειρημένα ἡμῖν ἔσται καὶ ἐπὶ τὴν τοιαύτην μεταφέ-
 399 ρειν στάσιν. εἰ γὰρ πᾶσαι αἱ φαντασλαὶ εἰσὶ ψευδεῖς καὶ
 οὐδέν ἐστιν ἀληθές, ἀληθές ἐστι τὸ "οὐδέν ἐστιν ἀλη- 20
 θές." εἰ ἄρα μηδέν ἐστιν ἀληθές, ἔστιν ἀληθές· καὶ
 οὕτως εἰς τοῦναντίον τῇ προθέσει περιήχθησαν οἱ περὶ
 τὸν Ξενιάδην, λέγοντες πάσας τὰς φαντασίας εἶναι ψευ-
 δεῖς καὶ μηδέν ὅλως ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν ἀληθές.
 καθόλου γὰρ ἀμήχανόν ἐστι τῶν ἐπὶ μέρους τι λέγοντα 25
 ψεῦδος μὴ οὐχὶ καὶ ἀληθές ὀρῖζειν. οἶον ὅτε λέγομεν
 ψεῦδος εἶναι τὸ *A*, τοῦ μὲν *A* τὸ ψεῦδος αὐτὸ ὑπάρχειν
 κατηγοροῦμεν, τὸ δὲ "ψεῦδός ἐστι τὸ *A*" τίθεμεν, ὥστε
 δυνάμει τοιοῦτόν τι ἀποφαίνεσθαι "ἀληθές ἐστι τὸ ψευ-
 dos εἶναι τὸ *A*." ἅμα οὖν τῷ ψεῦδός τι λέγειν καὶ τὸ 30
 400 εἶναι ἀληθές ἐξ ἀνάγκης ὀρῖζομεν. ἔνεστι δὲ κατὰ τὸν
 αὐτὸν τρόπον καὶ ἐνταυθοῖ διδάσκειν, ὅτι ἐναργεῖς σχεδόν 278
 εἰσὶ τῶν φαντασιῶν αἱ διαφοραί, καθ' ἃς αἱ μὲν ἐπισπῶν-
 ται ἡμῶν τὴν συγκατάθεσιν, αἱ δ' ἀποκρούονται, καὶ οὔτε
 ἅπασαι ἐπισπῶνται κοινῶς οὔτε ἅπασαι συλλήβδην ἀπο-
 κρούονται, ἐπεὶ τοι μηδεμιᾶς οὔσης τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ 5
 πασῶν ἐπ' ἴσης ἀπίστων οὐσῶν ἢ πιστῶν, οὔτε τέχνη
 ποτ' ἂν οὔτε ἀτεχνία καθιειστήκει, οὐκ ἔπαινος, οὐκ ἐπιτί-
 μησις, οὐκ ἀπάτη· ἐνοεῖτο γὰρ ἡ μὲν τέχνη καὶ ἀποδοχὴ
 καὶ τὸ ἀνεξαπάτητον κατὰ τὰς ἀληθεῖς φαντασίας, ἡ δὲ

14 πάντα fort. delendum 15 διὰ <γὰρ> τὰς N 20 ἀλη-
 θές ἐστι—21 ἀληθές, ἔστιν ἀληθές om. 5 25 τῶν NLE: τὸν 5:
 τὸν τῶν Kochalsky 27. 28. 30 *A* Bekk.: πρῶτον (vel πρώτου) G
 2 οἱ μὲν 5 4/5 ἀποκρίνονται 5 5 τῆς om. N 7/8 ἐπιτί-
 μησις, <οὐκ ἀνεξαπατησία,> Kochalsky

278

10 ἀπάτη καὶ ἐπιτήμησις κατὰ τὰς ψευδεῖς. οὔτε οὖν πάσας ἀληθεῖς εἶναι ῥητέον καὶ πιστὰς οὔτε πάσας ψευδεῖς καὶ ἀπίστους.

Λέιπεται ἄρα τὰς μὲν πιστὰς τὰς δὲ ἀπίστους ἀξιούν, 401
ὅπερ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἔλεγον,
15 οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Στοᾶς τὰς καταληπτικὰς φαντασίας ἀπο-
δεχόμενοι, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας τὰς πιθανὰς εἶναι
δοκούσας. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸ σκεψαμένοις ἡμῖν ἀκριβῶς
εὐχῇ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἀληθείᾳ. ἦν γὰρ καταληπτικὴ φαν- 402
τασία, ἵνα τις ἀπὸ ταύτης ἄρχηται, ἢ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ
20 κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναπεσφρα-
γισμένη, ὅποια οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. τού-
των δὲ τὰ μὲν ἄλλα λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην
συγχωρήσειν τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς, τὸ δὲ "οἷα οὐκ ἂν γέ-
νοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος" ἀσυγχώρητον εἶναι. γίνονται
25 γὰρ καὶ ἀπὸ μὴ ὑπαρχόντων φαντασθαι ὥς ἀπὸ ὑπαρχόν-
των. καὶ τεκμήριον τῆς ἀπαρallaξίας τὸ ἐπ' ἴσης ταύτας 403
ἐναργεῖς καὶ πληκτικὰς εὐρίσκεισθαι, τοῦ δὲ ἐπ' ἴσης πληκτι-
κὰς καὶ ἐναργεῖς εἶναι τὸ τὰς ἀκολούθους πράξεις ἐπιξέ-
γνυσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ὕπαρ ὁ μὲν διψῶν ὀρυμέ-
30 νος ποτὸν ἤδεται, ὁ δὲ θηρίον ἢ ἄλλο τι τῶν δειμαλέων
φεύγων βοᾷ καὶ κέκραγεν, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους ἢ
279 μὲν διαχύσις ἐστὶ τοῖς διψῶσι καὶ ἀπὸ κρήνης πίνειν δο-
κοῦσιν, ἀνάλογον δὲ φόβος τοῖς δειματουμένοις (Ψ 101). 404

ταφῶν γὰρ ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς
χερσὶ τε συμπλατάγησεν, ἔπος τ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν.

5 καὶ ὃν τρόπον ἐν <ὕγιει> καταστήσει τοῖς τρανότατα φαινο-
μένοις πιστεύομεν καὶ συγκατατιθέμεθα, οἷον Δίῳ μὲν ὥς
Δίῳ, Θέῳ δὲ ὥς Θέῳ προσφερόμενοι, οὕτω καὶ ἐν μανίᾳ
τὸ παραπλήσιον πάσχουσί τινες. ὁ γοῦν Ἡρακλῆς μανεῖς, 405
καὶ λαβὼν φαντασίαν ἀπὸ τῶν ἰδίων παίδων ὥς Εὐρυ-
10 σθέως, τὴν ἀκόλουθον προᾶξιν ταύτῃ τῇ φαντασίᾳ συνῇ-

10 ἐπιτήμησις <καὶ ἀτεχνία> Kochalsky 17 αὐτὸ Bekk.
dubit.: αὐτοῖς G 18 ἢ ἀληθεία N: ἢ ἀλήθεια LEs 20 κατὰ
ταύτῃ τὸ LE 27 τοῦ Bekk. sec. Hervetum: τὸ G post ἐπ'
ἴσης add. ἢ LEs 5 ὕγιει add.

- ψεν. ἀκόλουθον δὲ ἦν τὸ τοὺς τοῦ ἐχθροῦ παῖδας ἀνε-
 λείν, ὅπερ καὶ ἐποίησεν. εἰ οὖν καταληπτικαὶ τινὲς εἰσι
 φαντασίαι παρόσον ἐπάγονται ἡμᾶς εἰς συγκατάθεσιν καὶ
 εἰς τὸ τὴν ἀκόλουθον αὐταῖς πρᾶξιν συνάπτειν, ἐπεὶ καὶ
 ψευδεῖς τοιαῦται πεφήνασι, λεκτέον ἀπαράλλάκτους εἶναι 15
 406 ταῖς καταληπτικαῖς φαντασίαις τὰς ἀκαταλήπτους. καὶ
 μὴν ὃν τρόπον ἀπὸ τῶν τόξων ἐλάμβανε φαντασίαν ὁ
 ἥρως, οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν ιδίων παιδῶν ὅτι Εὐρυσθέως
 εἰσὶ παῖδες. μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ προϋπέκειτο καὶ ὡσαύ-
 τως ἔχοντι φαντασία. ἀλλ' ἦν ἡ μὲν ἀπὸ τῶν τόξων ἀλη- 20
 407 θῆς, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν παιδῶν ψευδῆς. ἐπ' ἴσης οὖν κινου-
 σῶν ἀμφοτέρων ὁμολογητέον ἀπαράλλακτον εἶναι τὴν ἐτέ-
 ραν τῇ ἐτέρᾳ· καὶ εἰ ἡ ἀπὸ τῶν τόξων λέγεται κατα-
 ληπτική, ὅτι <ἡ> ἀκόλουθος αὐτῇ πρᾶξις ἐπεξεύχθη τοῖς τόξοις
 αὐτοῦ ὥς τόξοις χρησαμένου, λεγέσθω καὶ ἡ ἀπὸ τῶν 25
 παιδῶν μὴ διαφέρειν ταύτης, παρόσον καὶ ταύτῃ τὸ ἀκί-
 λουθον ἐπεξεύχθη ἔργον, τουτέστι τὸ τοὺς τοῦ ἐχθροῦ
 408 παῖδας δεῖν ἀναιρεῖν. ἀλλὰ γὰρ αὕτη μὲν ἡ ἀπαράλλαξις
 τῶν τε καταληπτικῶν καὶ τῶν ἀκαταλήπτων φαντασιῶν
 κατὰ τὸ ἐναργὲς καὶ ἔντονον ιδίωμα παρίσταται. οὐδὲν 30
 δὲ ἦττον δείκνυνται τοῖς ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἡ κατὰ
 χαρακτῆρα καὶ [ἡ] κατὰ τύπον. καλοῦσι δὲ ἐπὶ τὰ φαι-
 409 νόμενα τοὺς Στωικούς. ἐπὶ γὰρ τῶν ὁμοίων μὲν κατὰ 38
 μορφὴν, διαφερόντων δὲ κατὰ τὸ ὑποκείμενον, ἀμήχανόν
 ἐστὶ διορίζειν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀπὸ τῆς ψευ-
 δοῦς καὶ ἀκαταλήπτου· οἷον δυεῖν ῥῶν ἄκρως ἀλλήλοισ
 ὁμοίων ἐναλλάξ τῷ Στωικῷ δίδωμι πρὸς διάκρισιν, εἰ ἐπι- 5
 βαλὼν ὁ σοφὸς ἰσχύσει λέγειν ἀδιαπτάτως, πότερον ἔν ἐστι
 410 τὸ δεικνύμενον ῥὸν ἢ ἄλλο καὶ ἄλλο. ὁ δ' αὐτὸς λόγος
 ἐστὶ καὶ ἐπὶ διδύμων· λήψεται γὰρ ψευδῇ φαντασίαν ὁ
 σπουδαῖος καὶ ὥς ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρ-

18 συγκατάθεσιν N: κατὰθεσιν LEs 17 τόξων <ὡς τόξων>
 Heintz coll. v. 25 20 φαντασία <ἐστίν> N 21/22 κινουσῶν N:
 κλινουσῶν LEs 22 ὁμολογήτω^{αν} L: ὁμολογητῶς E 24 ἡ add.
 Heintz coll. p. 278, 28. 279, 10. 14. 26 32 ἡ del Bekk.
 1 ἐπὶ Bekk.: ἐπεὶ G 9 καὶ ὥς G: καίπερ Bekk. dubit.: καὶ
 Kayser dubit.

280

10 χον έναπομεμαγμένην καὶ έναπεςφραγισμένην ἔχων τὴν
φαντασίαν, ἔαν ἀπὸ Κάστορος ὡς ἀπὸ Πολυδεύκους φαν-
τασιωθῇ. ἐντεῦθεν γοῦν καὶ ὁ ἐγκεκαλυμμένος συνέστη
λόγος· ἔαν γὰρ προκύψαντος δράκοντος θέλωμεν τῷ
ὑποκειμένῳ ἐπιστῆναι, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἐμπεσούμεθα,
15 καὶ οὐχ ἔξομεν λέγειν, πότερον ὁ αὐτός ἐστι δράκων τῷ
πρότερον προκύψαντι ἢ ἕτερος, πολλῶν ἐνεσπειραμένων
τῷ αὐτῷ φωλεῷ δρακόντων. οὐ τοίνυν ἔχει τι ἰδίωμα ἢ
καταληπτικὴ φαντασία ᾧ διαφέρει τῶν ψευδῶν τε καὶ
ἀκαταλήπτων φαντασιῶν.

20 Πρὸς τούτοις, εἴ τι ἄλλο καταληπτικόν τινός ἐστι, καὶ
ἢ ὄρασις. οὐχὶ δέ γ' αὕτη καταληπτικὴ τινός ἐστιν, ὡς πα-
ραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τι καταληπτικόν τινος. ἢ γὰρ
ὄρασις λαμβάνειν μὲν δοκεῖ χρώματα καὶ μεγέθη καὶ σχή-
ματα καὶ κινήσεις, τούτων δὲ οὐδὲν λαμβάνει, καθάπερ
25 εὐθύς ἀπὸ τῶν χρωμάτων ἀρξαμένοις ἡμῖν φανεῖται.
εἴπερ οὖν ἡ ὄρασις καταλαμβάνεται τι χρῶμα, φασὶν οἱ
ἐξ Ἀκαδημίας, καὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου καταλήψεται· οὐ
καταλαμβάνεται δὲ τοῦτο· οὐδ' ἄλλο τοίνυν καταλήψεται
χρῶμα. καὶ ὅτι οὐ καταλαμβάνεται, πρόδηλον· μεταβάλ-
30 λει γὰρ κατὰ ὥρας ἐνεργείας φύσεις ἡλικίας περιστάσεις
νόσους ὑγίαν ὕπνον ἐργήγορσιν, ὥστε τὸ μὲν οὕτως αὐτὸ
ποικίλλεσθαι γινώσκειν ἡμᾶς, τὸ δὲ τί ἐστὶ τὸ κατ' ἀλή-
θειαν ἀγνοεῖν. ταύτη τε εἰ τοῦτο μὴ ἔστι καταληπτόν,
281 οὐδ' ἄλλο τι γενήσεται γινώριμον. καὶ μὴν καὶ ἐπὶ σχή-
ματος τὸ αὐτὸ γένος τῆς ἀπορίας εὐρήσομεν· τὸ γὰρ
αὐτὸ λεῖον καὶ τραχὺ ὑποπίπτει ὡς ἐπὶ τῶν γραφῶν,
στρογγύλον τε καὶ τετράγωνον ὡς ἐπὶ πύργων, εὐθύ τε
5 καὶ κεκλασμένον ὡς ἐπὶ τῆς ἐξάλου τε καὶ ἐνάλου κώπης,
καὶ ἐπὶ κινήσεως κινούμενον καὶ ἡρεμοῦν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν
νῇ καθεζομένων ἢ ἐπὶ τῶν ἐν αἰγιαλοῖς ἐστῶτων.

"Ἄλλως τε, εἴπερ προσαρμόζεται τῇ καταληπτικῇ φαν- 415
τασίᾳ ἢ ἀκατάληπτος φαντασία, οὐκ ἂν εἴη κριτήριον ἀλη-
θείας ἢ καταληπτικὴ φαντασία. ὥσπερ γὰρ τὸ προσ-
αρμοττόμενον στρεβλῷ οὐκ ἂν εἴη κριτήριον εὐθείας, οὕτως

εἰ προσαρμόττεται ψευδέσι καὶ ἀκαταλήπτοις φαντασίαις
 ἢ καταληπτικῇ φαντασίᾳ, οὐκ ἂν εἴη κριτήριον. προσ-
 αρμόττεται δέ γε ἀκαταλήπτοις καὶ ψευδέσι πράγμασιν ἢ
 καταληπτικῇ φαντασίᾳ, καθὼς παραστήσομεν· οὐ τοίνυν 15
 κριτήριόν ἐστι τῶν τε ἀληθῶν καὶ τῶν ψευδῶν ἢ κατα-
 416 ληπτικῇ φαντασίᾳ. ἐπὶ γὰρ τοῦ σωρίτου τῆς ἐσχάτης
 καταληπτικῆς φαντασίας τῇ πρώτῃ ἀκαταλήπτῳ παρακει-
 μένης καὶ δυσδιορίστου σχεδὸν ὑπαρχούσης, φασὶν οἱ
 περὶ τὸν Χρύσιππον (fr. 276 Arn.), ὅτι ἐφ' ὧν μὲν φαν- 20
 τasiῶν ὀλίγη τις οὕτως ἐστὶ διαφορά, στήσεται ὁ σοφὸς καὶ
 ἡσυχάσει, ἐφ' ὧν δὲ πλείων προσπίπτει, ἐπὶ τούτων συγ-
 417 καταθήσεται τῇ ἑτέρᾳ ὥς ἀληθεῖ. ἐὰν οὖν παραστήσω-
 μεν ἡμεῖς πολλὰ ψευδῇ καὶ ἀκατάληπτα τῇ καταλη-
 πτικῇ φαντασίᾳ παρακείμενα, δῆλον ὥς ἐσόμεθα κατε- 25
 σκευακότες τὸ μὴ δεῖν συγκατατίθεσθαι τῇ καταληπτικῇ
 φαντασίᾳ, ἵνα μὴ ταύτῃ συναινέσαντες προπέσωμεν διὰ
 τὴν γειννῆσιν καὶ εἰς τὴν τῶν ἀκαταλήπτων καὶ ψευδῶν
 συγκατάθεσιν, κἂν ὅτι μάλιστα πολλὴ περὶ τὰς φαντασίας
 418 προσπίπτειν δοκῇ διαφορά. τὸ δὲ λεγόμενον σαφὲς ἔσται 282
 ἐπὶ παραδείγματος. ὑποκείσθω γὰρ καταληπτικῇ μὲν φαν-
 τασία ἢ "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν", ἣτις καὶ κατὰ πολὺ
 φαίνεται κεχωρισμένη τῆς "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἑτέρας.
 οὐκοῦν ἐπεὶ πλείστον ἀπέχει τῆς "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα 5
 ἐστὶ" καταληπτικῆς ἢ "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκατάληπτος,
 οὐκ ἐφέξει ὁ σπουδαῖος μεγάλης προσπιπτούσης διαφορᾶς,
 ἀλλὰ συγκαταθήσεται μὲν τῇ "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστὶ"
 καταληπτικῇ φαντασίᾳ, οὐ συγκαταθήσεται δὲ τῇ "τὰ
 419 μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκαταλήπτῳ. ἀλλ' εἰ τῇ "τὰ μύρια 10
 ὀλίγα ἐστίν" οὐ συγκαταθήσεται ὁ σοφός, παρόσον πολλῶ
 κεχώρισται τῆς "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν", φανερόν δὲ
 πούθεν ὅτι συγκαταθήσεται τῇ "τὰ πεντήκοντα <ἐν>

14 γε NE: τε L: om. 5 17 ἐπὶ Gen.: ἐπεὶ G σωρίτου Bekk.:
 σωρίτου G (σωρείου A) 22 πλείων Bekk.: πλείω G 27 προ-
 πέσωμεν Bekk.: προσπέσωμεν G 29 κἂν Bekk.: καὶ G 1 δοκῇ
 Bekk.: δοκεῖ G 2 <ἐσχάτη> καταληπτικῇ Heintz dubit. coll.
 p. 281, 17. 282, 16 4 ἑτέρας <οὔσης>? 5 ἐπεὶ πλείστον N:
 ἐπιπλείστον LE 5 18 ἐν add. Kochalsky, olim καὶ ἐν Fabr.
 (cf. vv. 16. 19. 25)

282

ὀλίγα ἐστίν· οὐδὲν γὰρ ἐστὶ μετὰ τὴν ταύτης καὶ τῆς "τὰ
 14 πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν". ἦν δέ γε ἡ "τὰ πεντήκοντα
 ἐν ὀλίγα ἐστὶ", καταληπτικῆς ἐσχάτως ὑποκειμένης <τῆς>
 "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστὶ", πρώτη ἀκατάληπτος. συγκα-
 ταθῆσεται ἄρα ὁ σπουδαῖος ἀκαταλήπτω φαντασίᾳ τῇ "τὰ
 πεντήκοντα ἐν ὀλίγα ἐστίν". καὶ εἰ ταύτῃ συγκατα-
 20 θῆσεται, μηδεμίαν ἐχούσῃ διαφορὰν πρὸς τὴν "τὰ πεν-
 τήκοντα ὀλίγα ἐστὶ", συγκαταθῆσεται καὶ τῇ "τὰ μύρια
 ὀλίγα ἐστίν" ἀκαταλήπτω. πᾶσα γὰρ ἀκατάληπτος φαν- 420
 τασία ἀκαταλήπτω φαντασίᾳ ἐστὶν ἴση. ἐπεὶ οὖν ἡ μὲν
 "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκατάληπτος ἴση ἐστὶ τῇ "τὰ πεν-
 25 τήκοντα ἐν ὀλίγα ἐστίν", οὐδενὶ δὲ διέφερε καὶ ἐκε-
 χώριστο τῆς "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστὶ" καταληπτικῆς,
 ἴση γενήσεται τῇ "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκαταλήπτω
 φαντασίᾳ ἢ "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστὶ" καταληπτικῇ. καὶ 421
 283 οὕτω συνεξέρχεται τῇ ψευδεὶ καὶ ἀκαταλήπτω φαντασίᾳ
 διὰ τὴν ἀπαρραλλομένην ἢ καταληπτικῇ.

Οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν μὴ πᾶσαν ἀκατάληπτον φαν-
 τασίαν ἴσην πάσῃ ἀκαταλήπτω τυγχάνειν φαντασίᾳ, ἀλλὰ
 5 τὴν μὲν μᾶλλον εἶναι ἀκατάληπτον τὴν δὲ ἥσσον, ἐπεὶ 422
 πρῶτον μὲν μαχέσονται ἑαυτοῖς καὶ τῇ φύσει τῶν πραγμά-
 των οἱ Στωικοί. ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀνθρώπου, καθὼς
 ἄνθρωπός ἐστιν, οὐ διαφέρει, οὐδὲ λίθος λίθου, οὕτως
 οὔτε ἀκατάληπτος φαντασία ἀκαταλήπτου φαντασίας διε-
 10 νήνοχεν, ἢ ἀκατάληπτός ἐστιν, οὔτε ψευδὴς ψευδοῦς, ἢ
 ψευδὴς ἐστίν. κἀντεῦθεν ὁμώμενοι οἱ περὶ τὸν Ζήνωνα (fr.
 224 Arn.) ἐδίδασκον ὅτι ἴσα ἐστὶ τὰ ἀμαρτήματα. εἴτα 423
 ἔστω τὴν μὲν μᾶλλον εἶναι ἀκατάληπτον τὴν δὲ ἥσσον. τί τοῦτο
 αὐτοῖς βοηθεῖν δύναται; ἀκολουθήσει γὰρ τῇ μὲν μᾶλλον

ad v. 14 adnotatio exstat in N, quae hodie iam non legitur
 15 ἢ LE5: τῆς N (quod tuetur Kochalsky) 18. 19. 25 ἐν N:
 om. LE5 (καὶ ἐν olim restituerat Fabr.) 16 ἐσχάτης? τῆς add.
 Bekk.: ἢ add. Kochalsky 23 <πάσῃ> ἀκαταλήπτω Heintz coll.
 p. 283, 4 25 διέφερε καὶ G: διέφερον αὕτη ἢ Fabr. in versione
 26 ἐκεχώριστο <ἢ "τὰ πεντήκοντα καὶ ἐν ὀλίγα ἐστίν"> τῆς Bekk.
 καταληπτικῆς <ἢ "τὰ πεντήκοντα ἐν ὀλίγα ἐστίν" ἀκατάληπτος>,
 Kochalsky 10 οὔτε Bekk. dubit. (qui 9/10 aut οὐδὲ — οὐδὲ
 aut οὔτε — οὔτε legi iussit): οὐδὲ G

ἀκαταλήπτω μὴ συγκατατίθεσθαι τὸν σοφόν, ἢ δὲ ἥσσαν 15
 συγκατατίθεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον· ἀπλανὲς γὰρ εἶχε
 κριτήριον κατ' αὐτοὺς ὁ σοφός, καὶ κατὰ πάντα ἔθεοποι-
 εῖτο διὰ τὸ μὴ δοξάζειν, τουτέστι ψεύδει συγκατατίθε-
 σθαι, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἄκρα κακοδαιμονία καὶ ἡ τῶν φανύλων
 διάπτωσις.

20

- 424 Ἵνα γε μὴν αἰσθητικὴ γένηται φαντασία κατ' αὐτοὺς,
 οἷον ὁρατικὴ, δεῖ πέντε συνδραμεῖν, τό τε αἰσθητήριον καὶ
 τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν διάνοιαν,
 ὥς ἐὰν τῶν ἄλλων παρόντων ἔν μόνον ἀπῇ, καθάπερ διά- 25
 νοια παρὰ φύσιν ἔχουσα, οὐ σωθήσεται, φασίν, ἡ ἀντίλη-
 ψις. ἔνθεν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἔλεγόν τινες
 μὴ κοινῶς εἶναι κριτήριον, ἀλλ' ὅταν μηδὲν ἔξη κατὰ τὸν τό-
 425 πον ἔνστημα. τοῦτο μέντοι τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν· καὶ
 γὰρ παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν τόπων καὶ παρὰ τὰς τοῦ
 ἐκτὸς περιστάσεις καὶ παρ' ἄλλους πλείονας τρόπους οὔτε 30
 τὰ αὐτὰ οὔτε ὡσαύτως ἰνδάλλεται ἡμῖν τὰ πράγματα, κα-
 θάπερ ἀνώτερον ἐπελογισάμεθα (§ 249), ὥστε ὅτι μὲν 34
 φαίνεται πρὸς τῆδε τῇ αἰσθήσει καὶ τῆδε τῇ περιστάσει δύ-
 νασθαι λέγειν, τὸ δ' εἰ ταῖς ἀληθείαις τοιοῦτόν ἐστιν οἷον
 καὶ φαίνεται, ἢ ἄλλοῖον μὲν ἐστίν, ἄλλοῖον δὲ φαίνεται, μὴ
 ἔχειν ἡμᾶς διανυθετεῖν, διὰ δὲ τοῦτο μηδεμίαν εἶναι φαν- 5
 τασίαν χωρὶς ἐνστήματος.

- 426 Πῶς δ' οὐχὶ καὶ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐμπίπτουσι τρό-
 πον; ζητούντων γὰρ ἡμῶν τίς ἐστὶν ἡ καταληπτικὴ φαν-
 τασία, ὀριζόμενοι φασιν (Stoic. fr. I 59 Arn.) "ἡ ἀπὸ ὑπ-
 ἄρχοντος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη 10
 καὶ ἐναπεσφραγισμένη, ὁποῖα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ
 μὴ ὑπάρχοντος". εἶτα πάλιν, ἐπεὶ πᾶν τὸ ὀρικῶς διδασκό-
 μενον ἐκ γινωσκομένων διδάσκεται, προσανακρινόντων ἡμῶν τί
 ποτ' ἐστὶ καὶ τὸ ὑπάρχον, ἀναστρέψαντές φασιν ὅτι "ὑπάρχον
 ἐστὶν ὃ κινεῖ καταληπτικὴν φαντασίαν". ὥστε ἵνα μὲν μάθωμεν 15

28 φῶς Heintz: πῶς G 25 συνθήσεται N 27 εἶναι om. 5
 27/28 τόπον scr.: τρόπον G 29 τόπων N: πόρων LE5 τοῦ del.
 Heintz coll. p. 243, 17 30 et 31 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G 1 ὅτι N:
 εἰ LE5 φαίνεται <τι> Kochalsky 10 καὶ κατ' αὐτὸ Kochalsky
 coll. p. 244, 29. 278, 19/20: καὶ αὐτὸ N: κατ' αὐτὸ LE5

284

τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, προειληφέναι ὀφείλομεν τὸ ὑπάρχον, ἵνα δὲ τοῦτο, ἐπὶ τὴν καταληπτικὴν βαδίζειν φαντασίαν· καὶ οὕτω μηδέτερον γίνεσθαι σαφές, περιμένον τὴν ἐκ τοῦ ἑτέρου πίστιν. ὥσπερ τε ἐπεὶ τῶν φανταστῶν τὰ 427

30 μὲν φαίνεται καὶ ὑπάρχει, τὰ δὲ φαίνεται μὲν, οὐχὶ δὲ γε καὶ ὑπάρχει, χρῆζομέν τινος κριτηρίου τοῦ παραστήσοντος τίνα ἐστὶ τὰ φαινόμενα ἅμα καὶ ὑπάρχοντα καὶ τίνα τὰ φαινόμενα καὶ μὴ ὑπάρχοντα, οὕτως ἐπεὶ καὶ τῶν φαντασιῶν αἱ μὲν εἰσι καταληπτικαὶ αἱ δὲ οὐ, δεόμεθα κριτηρίου τοῦ διατάξοντος τίνες 428

25 εἰσὶ τοιαῦται καὶ τίνες ἀκατάληπτοί τε καὶ ψευδεῖς. τοῦτο οὖν τὸ κριτήριον ἥτοι καταληπτικὴ γενήσεται φαντασία ἢ οὐ καταληπτικὴ. καὶ εἰ μὲν οὐ καταληπτικὴ, ἀκολουθήσει καὶ πάντων ἀπαξ ἀπλῶς <τὴν> μὴ καταληπτικὴν φαντασίαν κριτήριον εἶναι, ἧς ἔργον ἐστὶ τὸ καὶ τὴν καταληπτικὴν ἐξετάζειν, 30 ὅπερ οὐ θελήσουσιν· εἰ δὲ καταληπτικὴ, πρῶτον μὲν εὐθες (αὐτὴν γὰρ ταύτην ἐζητοῦμεν κρίνειν πότε ἐστὶ καταληπτικὴ), δεύτερον <δέ>, εἰ πρὸς τὸ διαγνῶναι τὰς κα- 429

285 ταληπτικὰς καὶ ἀκατάληπτους φαντασίας κριτήριον παραλαμβάνομεν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, δεήσει καὶ τὸ ὅτι ἡ κρίνουσα αὐτὰς τῷ ὄντι καταληπτικὴ ἐστὶ φαντασία δοκιμάζεσθαι διὰ καταληπτικῆς φαντασίας, κακείνην πάλιν 5 δι' ἄλλης, καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρου.

Ἄλλ' ἴσως τις ἐρεῖ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν καὶ 430 τοῦ φανταστοῦ, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν ὑπόκειται, καὶ ἑαυτῆς, ὅτι καταληπτικὴ ἐστὶ, κριτήριον ὑπάρχειν. ὅπερ οὐ διενήνοχε τοῦ φάναι κατὰ ἀναστροφὴν καὶ τὸ φανταστὸν ἑαυτοῦ 10 τε καὶ τῆς φαντασίας εἶναι δοκίμιον. ὥς γὰρ τῶν φαινομένων ἐν διαφωνίᾳ καθεστῶτων ζητεῖται τίνι κρινοῦμεν τὸ ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, οὕτω καὶ τῶν φαντασιῶν ἀσυμφώνων οὐσῶν σκεπτόμεθα τὸ τίνι κρινοῦμεν τὴν τε καταληπτικὴν καὶ τὴν μὴ τοιαύτην. διόπερ ὁμοίων ὄντων 431

16 προειληφέναι Bekk.: προσεῖλ. G 19 ἐπεὶ NE: ἐπὶ Ls
21 <καὶ> χρῆζομεν N 22 καὶ τίνα — 23 ὑπάρχοντα N: om. LEs
24 διδάξοντος Kayser 25 οὖν Ns: δ' ἦν E: ἦν L 28 τὴν
add. Kayser 32 δὲ V: om. cett. 2/8 inter τὸ et ὅτι spat. 3
litt. vacuum reliquit N 8/9 διενήνοχε N: διήνεγκε LEs
10 δόκιμον L 12 τὸ alt. om. 5 οὕτω καὶ N: οὕτω LEs

- τῶν πραγμάτων, εἰ ἐαυτῆς κριτήριον εἶναι δύναται ἢ φαν- 15
 τασία καίπερ ἀσύμφωνος οὕσα, ἔσται καὶ τὸ φανταστὸν ἐξ
 αὐτοῦ πιστόν, κἂν ὅτι μάλιστα διαφωνῇται· ὅπερ ἄτοπον.
- 432 ἢ εἴπερ τοῦτο, παρόσον ἐστὶ διάφωνον, δεῖται τοῦ κρινού-
 ντος αὐτό, δεῖσεται καὶ ἡ φαντασία τοῦ δοκιμάσαντος αὐτὴν
 καὶ παραστήσαντος εἰ τῷ ὄντι καταληπτική ἐστίν. 10
- "Ἄλλως τε, εἰ πᾶσα φαῦλον κατ' αὐτοὺς ὑπόληψις
 ἄγνοιά ἐστι καὶ μόνος ὁ σοφὸς ἀληθεύει καὶ ἐπιστήμην
 ἔχει τάληθους βεβαίαν, ἀκολουθεῖ μέχρι δεῦρο ἀνευρέτου
 καθεστῶτος τοῦ σοφοῦ κατ' ἀνάγκην καὶ τάληθες ἀνεύρε- 15
 τον εἶναι, διὰ δὲ τοῦτο καὶ πάντα ἀκατάληπτα τυγχάνειν, 25
 ἐπεὶ περ φαῦλοι πάντες ὄντες οὐκ ἔχομεν βεβαίαν τῶν
- 433 ὄντων κατάληψιν. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀπολείπεται
 τὰ ὑπὸ τῶν Στωικῶν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς σκέψεως λεγό-
 μενα παρὰ μέρος καὶ ὑπὸ τῶν σκεπτικῶν πρὸς ἐκείνους
 λέγεσθαι. ἐπεὶ γὰρ τοῖς φαῦλοις κατ' αὐτοὺς ἐγκατα- 30
 ριθμοῦνται Ζήνων τε καὶ Κλεάνθης καὶ Χρύσιππος καὶ
 οἱ λοιποὶ τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως, πᾶς δὲ φαῦλος ἀγνοία
 κρατεῖται, πάντως ἡγνῶει Ζήνων, πότερον ἐν κόσμῳ περιέ-
 χεται ἢ αὐτὸς τὸν κόσμον περιέσχηκεν, καὶ πότερον ἀνὴρ 35
 ἐστίν ἢ γυνή, καὶ οὐκ ἡπίστατο Κλεάνθης, εἴτε ἀνθρωπός
- 434 ἐστίν εἴτε τι θηρίον Τυφῶνος πολυπλοκώτερον. καὶ μὴν
 ἢ ἐγίνωσκε τὸ δόγμα τοῦτο Χρύσιππος Στωικὸν ὄν (φημι
 δὲ τὸ "πάντα ἀγνοεῖ ὁ φαῦλος"), ἢ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἡπί- 5
 στατο. καὶ εἰ μὲν ἡπίστατο, ψεῦδος τὸ πάντα ἀγνοεῖν
 τὸν φαῦλον· αὐτὸ γὰρ τοῦτο φαῦλος ὢν ἐγίνωσκεν ὁ
 Χρύσιππος, τὸ πάντα ἀγνοεῖν τὸν φαῦλον. εἰ δ' οὐδ'
 αὐτὸ τοῦτο ἥδει τὸ ὅτι πάντα ἀγνοεῖ, πῶς περὶ πολλῶν
 δογματίζει, τιθεῖς τὸ ἓνα εἶναι κόσμον καὶ προνοία τοῦ- 10
 τον διοικεῖσθαι καὶ διόλου τρεπτήν εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ
- 435 ἄλλα παμπληθῆ; πάρεστι δέ, εἴ τιτι φίλον ἐστί, καὶ τὰς
 ἄλλας ἀπορίας τὸν ἀντερωτῶντα, ὥς ἔθος ἔχουσιν αὐτοὶ

18/19 κρινούντος Bekk.: κρίνοντος G 19 δοκιμάσαντος N
 20 παραστήσαντος N 29 ἐκείνην E 5 δὲ NLE: δὴ 5 13 ἀπο-
 ρίας <νομίσαι> τὸν ἀντερωτῶντα, ὅς ἔθος ἔχουσιν αὐτοῖς οἱ
 σκεπτικοὶ πρ. Bekk.: ἀπορίας <αὐτοῖς> τ. ἀ., ὥς ἔθος ἔχου-
 σιν αὐτοὶ τοῖς σκεπτικοῖς πρ. Kayser αὐτοὶ Kochalsky post
 Kayserum: αὐτοῖς G

286

τοῖς σκεπτικοῖς <....> προσάγειν· δεδηλωμένον μέντοι τοῦ
15 κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν χαρακτηῖρος οὐκ ἀνάγκη μακρηγορεῖν.

Πρὸς δὲ τοὺς τὰς πιθανὰς ἀποδεχομένους φαντασίας
σύντομος ὁ λόγος· ταυτὶ γὰρ τὰ κριτήρια, δεῖν θάτε-
ρον, ἢ ὥς πρὸς τὴν τοῦ βίου διεξαγωγὴν χρήσιμα αὐτοῖς
ὑπείληπται ἢ ὥς πρὸς τὴν εὐρεσιν τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀλη-
20 θείας. καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶτον λέγοιεν, ἄτοποι γενήσονται· 436
οὐδεμία γὰρ τούτων τῶν φαντασιῶν δύναται κατ' ἰδίαν
χραιοῦν πρὸς τὰς τοῦ βίου διεξαγωγάς, ἀλλὰ χρεῖα ἐστὶν
ἐκάστη καὶ τῆς τηρήσεως, καθ' ἣν ἦδε μὲν διὰ τόδε ἐστὶ
πιθανή, ἦδε δὲ διὰ τόδε διεξωδευμένη καὶ ἀπερίσπαστος.
25 εἰ δὲ ὥς πρὸς τὴν τάληθοῦς εὐρεσιν, διαπесоῦνται. οὔτε 437
γὰρ ἡ πιθανὴ μόνον κριτήριον τάληθοῦς· δεῖ γάρ, ἵνα
τοῦτο εὐρεθῇ, πολὺ πρότερον αὐτὴν περιωδευμένην <....>,
διὰ τὸ πάντως ἡμᾶς ἐν τῷ διοδεύειν ἕκαστον τῶν κατὰ τὸν
τόπον αὐτῆς θεωρουμένων [μὴ] εἰς ὑπόνοιαν ἀνάγεσθαι,
30 μῆποτε παραλέλειπται <τι> τῶν ὀφειλόντων κατὰ τὸν τόπον
387 ἐξετάζεσθαι, ὅτι περισπασμοῦ περὶ τὴν διάνοιαν συμβαί-
νοντος αἴρεται ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις. τὸ δὲ ὅλον μῆ- 438
ποτε τοῖς αὐτῶν ἐλέγχοις κρατοῦνται. ὥς γὰρ διαβάλλον-
τες τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἔφασκον μὴ εἶναι κριτή-
5 ριον ταύτην τῆς ἀληθείας τῷ καὶ ἄλλας ἀπαράλλάκτους

14 hic lacunam statuit Kochalsky qui supplet: <οὕτως παρὰ μέρος τοῖς Στωικοῖς> coll. p. 285, 27—30 22 χραιοῦν NLABR: χειροῦν E: om. V sed relicto spatio 7—8 litt. 24 διὰ τόδε <πιθανὴ καὶ διεξωδευμένη, ἦδε δὲ διὰ τόδε πιθανὴ καὶ> διεξωδευμένη Kochalsky 25 εἰ δὲ ὥς Bekk.: εὐθέως δὲ G 27 lac. stat. Bekk. qui suppl. εἶναι, sed plura exciderunt: περιωδευμένην <εἶναι· οὔτε ἡ πιθανὴ ἅμα καὶ περιωδευμένη> Heintz: similia Kochalsky: περιωδευμένην <εἶναι, καὶ πάλιν ἀπερίσπαστον τὴν περιωδευμένην> ego coll. p. 287, 1 (περισπασμοῦ) 28/29 κατὰ τὸν τόπον N: κατὰ τρόπον LE5 cf. p. 199, 30 29 μὴ del. Meineke: an ἐνίοτε? ἄγεσθαι N 30 μῆποτε <τι> Kayser: μὴ τι Bekk. dubit. τι addidi 1 post ἐξετάζεσθαι lac. stat. Kochalsky, quam frustra explere temptavit, scribens <οὔτε ἡ πιθανὴ καὶ διεξωδευμένη καὶ ἀπερίσπαστος . . . .>. Omnia sana esse intelleges, si v. 27 mecum feceris. ὅτι scr.: ἄτε G: εἴγε Bekk. sec. Fabricii versionem (siquidem) 2 αἴρεται Bekk.: εἴρηται G: ἀναιρεῖται vel ἀνήρηται Meineke

- παρακεῖσθαι αὐτῇ ψευδεῖς, οὕτως οὐκ ἀπέοικε καὶ τοῖς
 διεξωδευμένοις πράγμασιν ἡμῖν ἐν τῷ διαθεωρεῖν τὴν πι-
 θανὴν φαντασίαν ἄλλα τινὰ ψευδῇ παρακεῖσθαι, ὥστε
 λόγου ἔνεκεν δοκεῖν μὲν ἡμᾶς ἔχειν ἀρετὴν τὴν ψυχὴν καὶ
 τὸ σῶμα, μὴ οὕτως δὲ ἔχειν, ἢ ὥς ἐκ συμμέτρου μὲν 10
 διαστήματος δοκεῖν βλέπεσθαι τὸ φανταστόν, ἄλλως δὲ
 439 ἔχειν. πλὴν τό γε κεφάλαιον, εἰ μήτε πᾶσαι αἱ φαντασίαι
 εἰσὶ πισταὶ μήτε πᾶσαι ἄπιστοι, μήτε τινὲς μὲν πισταὶ
 τινὲς δὲ ἄπιστοι, οὐκ ἂν εἴη κριτήριον τῆς ἀληθείας ἢ
 φαντασία. ὧ ἀκόλουθον τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον διὰ τὸ 15
 μήτε τὸ ὕφ' οὗ μήτε τὸ δι' οὗ μήτε τὸ καθ' ὃ βεβαίαν
 ἔχειν τὴν γυνῶσιν.
- 440 Ἄλλ' εἰώθασιν ἀνθυποφέροντες οἱ δογματικοὶ (Stoic.
 fr. II 118 Arn.) ζητεῖν, πῶς ποτε καὶ ὁ σκεπτικός τὸ μηδὲν
 εἶναι κριτήριον ἀποφαίνεται. ἦτοι γὰρ ἀκριτῶς τοῦτο λέγει ἢ 20
 μετὰ κριτηρίου· καὶ εἰ μὲν ἀκριτῶς, ἄπιστος γενήσεται, εἰ δὲ
 μετὰ κριτηρίου, περιτραπήσεται καὶ λέγων μηδὲν εἶναι κριτή-
 ριον ὁμολογήσει εἰς τὴν τούτου παράστασιν κριτήριον παρα-
 441 λαμβάνειν. πάλιν τε ἡμῶν συνερωτῶντων "εἰ ἔστι κριτή-
 ριον, ἦτοι κέκριται ἢ ἀκριτόν ἐστι", καὶ οὐεῖν θάτερον συ- 25
 ναγόντων, ἦτοι τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν ἢ τὸ ἀτόπως
 ἑαυτοῦ τι κριτήριον εἶναι λέγεσθαι, ἀντιπαρεξάγοντές φασι
 μὴ ἄτοπον ὑπάρχειν τὸ ἑαυτοῦ τι κριτήριον ἀπολείπειν.
- 442 τὸ εὐθύ γὰρ ἑαυτοῦ <τε> καὶ ἄλλων ἐστὶ δοκιμαστικόν, καὶ
 ὁ ζυγὸς τῆς τε τῶν ἄλλων ἰσότητος καὶ τῆς ἰδίας στα- 30
 θμητικός ὑπῆρχεν, καὶ τὸ φῶς οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀλλὰ 288
 καὶ ἑαυτοῦ ἐκκαλυπτικὸν φαίνεται, διόπερ καὶ τὸ κριτήριον
- 443 δύνатаι καὶ ἄλλων καὶ ἑαυτοῦ κριτήριον καθεστάναι. ῥη-
 τέον δὲ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι σκεπτικόν ἐστιν ἕθος τὸ
 τοῖς πεπιστευμένοις μὴ συνηγορεῖν, ἀρκεῖσθαι δ' ἐπ' αὐτῶν 5
 ὥς αὐτάρκει κατασκευῇ τῇ κοινῇ προλήψει, τοῖς δὲ ἀπὲ-

7 θεωρεῖν N • ἀρετίοις V, unde ἀρετίως Kayser 11 βλέ-
 πεσθαι NL5: φαίνεσθαι E 27 ἑαυτοῦ τι Bekk.: αὐτοῦς τὸ G
 28 τὸ ἑαυτοῦ Bekk.: τὸ ἐξ αὐτοῦ G τι om. N 29 τὸ εὐθύ
 γὰρ ἑαυτοῦ Kochalsky: τὸ γὰρ β εὐθύ α ἑαυτοῦ N (sic): τὸ γὰρ
 ἑαυτοῦ εὐθύ LE5: καὶ γὰρ ἑαυτοῦ τὸ εὐθύ Bekk. τε add.
 Kochalsky 30 ζυγὸς Crousaze: λόγος G

288

στοις εἶναι δοκοῦσι συναγορεύειν καὶ εἰς ἰσοσθένειαν αὐτῶν
 ἕκαστον ἀνάγειν τῇ περὶ τὰ παραδοχῆς ἡξιωμένα πίστει.
 τοίνυν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἀναιροῦντες τὸ κριτή-
 10 ριον τοὺς κατὰ τούτου χειρίζομεν λόγους, ἀλλὰ βουλόμενοι
 δεῖξαι ὅτι οὐ πάντως πιστόν ἐστι τὸ εἶναι κριτήριον, διδο-
 μένων εἰς τοῦναντίον καὶ τῶν ἴσων ἀφορμῶν. εἴτα κἂν 444
 τῷ ὄντι συναναιρεῖν δοκῶμεν τὸ κριτήριον, δυνάμεθα εἰς
 τοῦτο οὐχ ὥς κριτηρίῳ χρῆσθαι τῇ προχείρῳ φαντασίᾳ,
 15 καθ' ἣν τοὺς προσπίπτοντας ἡμῖν πιθανοὺς λόγους τιθέν-
 τες εἰς τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἐκτιθέμεθα μὲν, οὐ μετὰ
 συγκαταθέσεως δὲ τοῦτο ποιοῦμεν διὰ τὸ καὶ τοὺς ἀντι-
 κειμένους λόγους ἐπ' ἴσης εἶναι πιθανοὺς. νῆ Δία, ἀλλὰ 446
 δύναται τι καὶ ἑαυτοῦ εἶναι κριτήριον, ὥς ἐπὶ τε κανόνος
 20 καὶ ζυγοῦ ἐγίνετο. ὅπερ ἐστὶ μεиракиῶδες. τούτων μὲν
 γὰρ ἕκαστου ἔστι τι ὑπεραναβεβηκὸς κριτήριον, ὥς αἰσθη-
 σις καὶ νοῦς, διὸ καὶ ἐπὶ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐρχό-
 μεθα· τοῦ δὲ νῦν ὑπὸ τὴν ζήτησιν πεπτωκότος κριτή-
 ριον οὐδὲν θέλουσιν ὑπεράνω τυγχάνειν. τοίνυν ἄπιστόν
 25 ἐστὶ περὶ αὐτοῦ τι λέγον καὶ μὴ ἔχον τὸ προσμαρτυροῦν
 τὴν ἀληθότητα.

Τοσαῦτα μὲν περὶ κριτηρίου· μέτρον δὲ ἔχοντος 446
 αὐταρκες τοῦ ὑπομνήματος, ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς πειρασόμε-
 θα καὶ περὶ αὐτοῦ κατὰ ἀποτομὴν τοῦ ἀληθοῦς διαπορεῖν.

7 εἰς om. NV 25 τι om. ξ 26 ἀληθότητα N (cf. p. 389, 21):
 ἀλήθειαν LEξ post 29: τέλος τῶν κατὰ σέξτον σκεπτικῶν NLE:
 σέξτον ἐμπειρικοῦ περὶ κριτηρίου ξ (τέλος add. B)

〈ΠΡΟΣ ΛΟΓΙΚΟΥΣ Β'〉

α' περι ἀληθοῦς
β' περι σημείου
γ' περι ἀδήλων

δ' περι ἀποδείξεως
ε' ἐκ τίνος ὕλης ἢ ἀπόδειξις
ς' εἰ ἔστιν ἀπόδειξις

Ὅσα μὲν ἀπορητικῶς εἴωθε λέγεσθαι παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς εἰς ἀναίρεσιν τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦ προανυσθέντος ἡμῖν ὑπομνήματος ἐπεληλύθμεν· συναποδόντες δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν ἄνωθεν ἀπὸ τῶν φυσικῶν μέ- 5
χρι τῶν νεωτέρων καταγομένην ἱστορίαν (I 46—260), τοῦπὶ πᾶσιν ὑπεσχόμεθα καὶ περὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐρεῖν τοῦ ἀληθοῦς. ὅθεν νῦν τὴν ὑπόσχεσιν πληροῦντες ἐν πρώτοις σκεπτώμεθα εἰ ἔστι τι ἀληθές.

εἰ ἔστι τι ἀληθές

- 2 Ὅτι μὲν μηδενὸς ὄντος σαφοῦς κριτηρίου κατ' ἀνάγκην 10
συναδηλεῖται καὶ τὸ ἀληθές, πᾶσιν ἤδη φανερόν ἐστιν· ὅμως δὲ καὶ ἐξ ἐπιμέτρου παρέσται διδάσκειν, ὅτι καὶ μηδὲν ἄντικρυς πρὸς τὸ κριτήριον λέγωμεν, ἢ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀληθοῦς διάστασις ἱκανή ἐστιν εἰς ἐποχὴν ἡμᾶς καταστή-
3 σασθαι, καὶ ὃν τρόπον μηδενὸς ὄντος ἐν τῇ φύσει τῶν 15
πραγμάτων εὐθέως καὶ στρεβλοῦ οὐδὲ κανὼν ἔστι δοκιμα-
στικός τούτων, καὶ μηδενὸς ὄντος βαρέως καὶ κούφον σώ-
ματος συναναιρεῖται <καὶ> ἢ τοῦ ζυγοῦ κατασκευῇ, οὕτω μη-

πρὸς Λογικοὺς Β' scr. cum Bekkero: τῶν σέξτον σκεπτικῶν
τὸ δεύτερον G Arg. ς' εἰ NLE: ς' τί ς Textus 2 ἀπορητικῶς
Bekk. (cf. p. 196, 24): ἀπορηματικῶς NLE: ἀπορηματικῶς ς
4 προανυσθέντος Gen.: προανισθέντος N (προανι in ras. alio
atramento scriptum): προανοισθέντος LEABR: προαν^ουσθέν-
τος V (cf. p. 526, 18) 6 τοῦπὶ LEς: ἐπὶ N 12 ὅμως Bekk.:
ὁμοίως G 13/14 τἀληθοῦς ς 18 καὶ add. coll. v. qui sequitur
et p. 75, 30. 31

289

δὲνός ὄντος ἀληθοῦς οἴχεται καὶ τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον. τὸ
 20 δ' ὅτι οὐδὲν ἔστιν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ὅσον ἐπὶ τοῖς τῶν
 δογματικῶν λόγοις, μάθοιμεν ἂν τὴν γεγνηκυῖαν αὐτοῖς
 περὶ τούτου διάστασιν προτάξαντες. τῶν γὰρ σκεψαμένων περὶ 4
 <τοῦ> ἀληθοῦς οἱ μὲν οὐδὲν εἶναι φασιν ἀληθὲς οἱ δὲ εἶναι,
 καὶ τῶν εἶναι φαινομένων οἱ μὲν μόνον ἔλεξαν ἀληθῆ εἶναι τὰ
 25 νοητά, οἱ δὲ μόνον τὰ αἰσθητά, οἱ δὲ κοινῶς τὰ αἰσθητά
 τε καὶ νοητά. Ξενιάδης μὲν οὖν ὁ Κορίνθιος, ὡς ἂν ὁ 5
 τερον ὑπεδείκνυμεν (I 53), μηθὲν εἶναι φησιν ἀλη-
 θές· τάχα δὲ καὶ Μόνιμος ὁ κύων, τυφὸν εἰπὼν τὰ πάν-
 τα, ὅπερ οἴησίς ἐστι τῶν οὐκ ὄντων ὡς ὄντων. οἱ δὲ περὶ τὸν 6
 30 Πλάτωνα καὶ Δημόκριτον μόνον τὰ νοητὰ ὑπενόησαν ἀλη-
 290 θῆ εἶναι, ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος διὰ τὸ μηδὲν ὑποκείσθαι
 φύσει αἰσθητόν, τῶν τὰ πάντα συγκρινουσῶν ἀτόμων πάσης
 αἰσθητῆς ποιότητος ἔρημον ἔχουσῶν φύσιν, ὁ δὲ Πλάτων διὰ 7
 τὸ γίνεσθαι μὲν αἰεὶ τὰ αἰσθητά, μηδέποτε δὲ εἶναι, ποταμοῦ
 5 δίκην ρεώσεως τῆς οὐσίας, ὥστε ταῦτ' οὐ μὴ δύο τοὺς ἐλαχίστους
 χρόνους ὑπομένειν, μηδὲ ἐπιδέχεσθαι, καθάπερ ἔλεγε καὶ
 ὁ Ἀσκληπιάδης, δύο δείξεις διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς ῥοῆς.
 οἱ δὲ περὶ τὸν Αἰνησίδημον καθ' Ἡράκλειτον καὶ τὸν 8
 Ἐπίκουρον ἐπὶ τὰ αἰσθητά κοινῶς κατενεχθέντες ἐν εἵδει
 10 διέστησαν. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Αἰνησίδημον λέγουσί
 τινα τῶν φαινομένων διαφορὰν, καὶ φασὶ τούτων τὰ μὲν
 κοινῶς <πᾶσι> φαίνεσθαι τὰ δὲ ἰδίως τινί, ὧν ἀληθῆ μὲν
 εἶναι τὰ κοινῶς πᾶσι φαινόμενα, ψευδῆ δὲ τὰ μὴ τοιαῦτα·
 ὅθεν καὶ ἀληθὲς φερωνύμως εἰρησθαι τὸ μὴ λῆθον τὴν
 15 κοινήν γνῶμην. ὁ δὲ Ἐπίκουρος (fr. 244 Us.) τὰ μὲν αἰ- 9
 σθητὰ πάντα ἔλεγεν ἀληθῆ καὶ ὄντα. οὐ διήνεγκε γὰρ
 ἀληθὲς εἶναι τι λέγειν ἢ ὑπάρχον· ἐνθεν καὶ ὑπογρά-
 φων τὰ ληθὲς καὶ ψεῦδος "ἔστι" φησὶν "ἀληθὲς τὸ οὕτως

21 μάθοιμεν Bekk.: μάθωμεν G   22 περὶ N: om. LEs
 23 τοῦ add. ἀληθοῦς N: ἀληθῶς LEs   26 οὖν om. N
 5 μηδὲ Heintz sec. Hervetum (*ne duo quidem*)   7 δείξεις
 scr. coll. p. 133, 2: ἐπιδείξεις G (ἐπὶ ex ἐπιδέχεσθαι originem
 traxit)   8 καθ' Bekk.: καὶ G   καθ' Ἡράκλειτον an delen-
 dum sit, dubitat Hirzel   12 πᾶσι add. Bekk.   17 τι λέγειν
 εἶναι N

- ἔχον ὡς λέγεται ἔχειν", καὶ "ψευδὸς ἐστὶ" φησὶ "τὸ οὐχ οὕτως ἔχον ὡς λέγεται ἔχειν". τὴν τε αἰσθησιν ἀν- 20
τιληπτικὴν οὖσαν τῶν ὑποπιπτόντων αὐτῇ, καὶ μήτε ἀφαιρου-
σάν τι μήτε προστιθεῖσαν μήτε μετατιθεῖσαν τῷ ἄλογον εἶναι,
διὰ παντός τε ἀληθεύειν καὶ οὕτω τὸ ὄν λαμβάνειν ὡς εἶχε φύ-
σεως αὐτὸ ἐκεῖνο. πάντων δὲ τῶν αἰσθητῶν ἀληθῶν ὄντων,
τὰ δοξαστὰ διαφέρειν, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν εἶναι ἀληθῆ τὰ 25
10 δὲ ψευδῆ, καθὼς πρότερον ἐδείξαμεν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς
Στοᾶς λέγουσι μὲν τῶν τε αἰσθητῶν τινὰ καὶ τῶν νοη-
τῶν ἀληθῆ, οὐκ ἐξ εὐθείας δὲ τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ κατ'
ἀναφορὰν τὴν ὡς ἐπὶ τὰ παρακείμενα τούτοις νοητά.
ἀληθὲς γάρ ἐστι κατ' αὐτοὺς τὸ ὑπάρχον καὶ ἀντικεί- 30
μενόν τινι, καὶ ψευδὸς τὸ μὴ ὑπάρχον καὶ [μὴ] ἀν- 301
τικείμενόν τινι· ὅπερ ἀσώματον ἀξίωμα καθεστὼς
νοητὸν εἶναι.
- 11 Ἄλλ' ἡ μὲν πρώτη περὶ τάληθοῦς διαφωνία τοιαύτη τις
ὑπῆρχεν· ἦν δὲ καὶ ἄλλη τις παρὰ τούτοις διάστασις, καθ' 4a
ἣν οἱ μὲν περὶ τῷ σημαινόμενῳ τὸ ἀληθές τε καὶ ψευδὸς 5
ὑπεστήσαντο, οἱ δὲ περὶ τῇ φωνῇ, οἱ δὲ περὶ τῇ κινήσει τῆς
διανοίας. καὶ δὴ τῆς μὲν πρώτης δόξης προεστήκασιν οἱ
ἀπὸ τῆς Στοᾶς (II 166 Arn.), τρεῖς φάμενοι συζυγεῖν ἁλ-
λήλοις, τό τε σημαινόμενον καὶ τὸ σημαῖνον καὶ τὸ
12 τυγχάνον, ὧν σημαῖνον μὲν εἶναι τὴν φωνήν, οἶον 10
τὴν Δίῳ, σημαινόμενον δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ ὑπ'
αὐτῆς δηλούμενον καὶ οὗ ἡμεῖς μὲν ἀντιλαμβάνο-
μεθα τῇ ἡμετέρᾳ παρυφισταμένῳ διανοίᾳ, οἱ δὲ
βάρβαροι οὐκ ἐπαίουσι καὶ περὶ τῆς φωνῆς ἀκούοντες,
τυγχάνον δὲ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον, ὥσπερ αὐτὸς ὁ 14a
Δίῳ. τούτων δὲ δύο μὲν εἶναι σώματα, καθάπερ 15
τὴν φωνήν καὶ τὸ τυγχάνον, ἐν δὲ ἀσώματον, ὥσπερ
τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα, καὶ λεκτόν, ὅπερ ἀληθές
τε γίνεται ἢ ψευδὸς. καὶ τοῦτο οὐ κοινῶς πᾶν, ἀλλὰ

22 μήτε μετατιθεῖσαν om. EA: add. B (manus altera?) i.
margine: μήτε μεταθεῖσαν V 1 μὴ del. Meineke coll. p. 306, 11
4 τάληθοῦς Bekk.: ἀληθοῦς G 4a περὶ τούτου Kayser dubit.
5 τῷ σημαινόμενῳ Bekk. coll. p. 302, 5: τὰ σημαινόμενα G

291 τὸ μὲν ἑλλιπές, τὸ δὲ αὐτοτελές. καὶ τοῦ αὐτοτελοῦς
 20 τὸ καλούμενον ἄξιωμα, ὅπερ καὶ ὑπογράφοντές φα-
 σιν "ἄξιωμά ἐστιν ὃ ἐστιν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος". οἱ δὲ 13
 περὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ Στράτωνα τὸν φυσικὸν δύο
 μόνον ἀπολείποντες, σημαῖνόν τε καὶ τυγχάνον, φαίνονται τῆς
 δευτέρας ἔχουσθαι στάσεως καὶ περὶ τῇ φωνῇ τὸ ἀληθὲς καὶ
 35 ψεῦδος ἀπολείπειν. ἡ μὲν γὰρ ὑστάτη δόξα (λέγω δὲ τὴν ἐν
 τῷ κινήματι τῆς διανοίας τάληθες ὑποτιθεμένην) σχολικῶς
 εἶοικε πλάττεσθαι.

Διότερ καὶ τῆς κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἱστορίας ὡς 14
 ἐν κεφαλαίοις ἀποδοθείσης χωρῶμεν ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος
 30 ἀπορίας, ὧν αἱ μὲν κοινότερον χειρισθήσονται πρὸς πάσας
 392 τὰς ἐκκειμένους στάσεις, αἱ δ' ἰδιαίτερον πρὸς ἐκάστην.
 τάξει δὲ λέγωμεν πρῶτον περὶ τῶν κοινῶν. ὁ τοίνυν λέ- 15
 γων εἶναι τι ἀληθὲς ἥτοι ἀποφαίνεται μόνον τὸ εἶναι τι
 ἀληθὲς ἢ ἀποδείκνυσιν. καὶ εἰ μὲν ψιλῶς ἀποφαίνεται,
 5 ψιλῇ φάσει τὸναντίον ἀκούσεται, ὅτι οὐδὲν ἐστιν ἀληθές.
 εἰ δὲ ἀποδείκνυσιν εἶναι τι ἀληθές, ἥτοι ἀληθεῖ ἀποδείξει
 τοῦτο ἀποδείκνυσιν ἢ οὐκ ἀληθεῖ. ἀλλ' οὐκ ἀληθεῖ μὲν
 οὐκ ἂν εἴπειεν· ἄπιστον γάρ ἐστι τὸ τοιοῦτον. εἰ δὲ
 ἀληθεῖ, πόθεν ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ ἀποδεικνύον τὸ εἶναι τι
 10 ἀληθές; εἰ μὲν αὐτόθεν, ἔσται καὶ αὐτόθεν αὐτὸ λέγειν
 μὴ εἶναι ἀληθές· εἰ δὲ ἐξ ἀποδείξεως, ζητηθήσεται πάλιν 16
 πῶς ὅτι καὶ τοῦτο ἀληθές ἐστι, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον.
 ἐπεὶ οὖν ἵνα μάθωμεν ὅτι ἔστι τι ἀληθές, δεῖ ἄπειρα προ-
 ληφθῆναι, ἀδύνατον δ' ἐστὶν ἄπειρα ληφθῆναι, ἀδύνατον
 15 γίνεται τὸ βεβαίως γινῶναι ὅτι ἔστι τι ἀληθές.

15—16 ~ Hyp. II 85.

19 ἑλλιπές <οὔ>, τὸ Kayser αὐτοτελοῦς <μόνον> Kayser
 21 δὲ om. AB 25 δὴ ABR 27 πλάττεσθαι Bekk.: πλάζεσθαι G
 28 ὡς om. 5 1 αἱ δ' ἰδιαίτερον Bekk.: ἰδιαίτερον δὲ G
 3 τι ἀληθές Bekk.: τάληθές G 8 εἴπειεν Bekk.: εἴποιεν G
 9 post πόθεν verbum excidissee putaveris; at cf. p. 293, 8.
 294, 8 10 αὐτό fors. delendum 12 καὶ τοῦτο om. N: καὶ
 αὐτῇ Kochalsky ἀληθὲς Kochalsky καὶ <τοῦτο> οὕτως 5

- 17 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι ἀληθές, ἦτοι φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον ἢ κατὰ μὲν τι φαινόμενον, κατὰ δέ τι ἄδηλον. οὔτε δὲ φαινόμενόν ἐστιν, ὥς παραστήσομεν, οὔτε ἄδηλον, ὥς δείξομεν, οὔτε κατὰ μὲν τι φαινόμενον κατὰ δέ τι ἄδηλον, ὥς παραμυθησόμεθα· οὐκ ἄρα ἔστι <τι> ἀληθές. 20
- 18 εἰ γὰρ φαινόμενόν ἐστιν, ἦτοι πᾶν φαινόμενον ἀληθές ἐστιν ἢ τι φαινόμενον ἀληθές ἐστιν. ἀλλὰ πᾶν μὲν φαινόμενον οὐκ ἔστιν ἀληθές· οὐδὲ γὰρ τὸ καθ' ὅπνους ἢ τὸ κατὰ μανίαν προσπίπτον ἐστὶν ἀληθές, ἐπεὶ δεήσει, τῶν φαινομένων πολλὴν ἐχόντων μάχην, ὁμολογεῖν τὰ μαχόμενα συνυπάρχειν καὶ ἐπ' ἴσης ἀληθῆ καθεστάναι· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. τοίνυν οὐ πᾶν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές.
- 19 εἰ δὲ τί μὲν φαινόμενον ἀληθές ἐστι, τί δὲ ψεῦδος, ὀφείλομεν ἔχειν κριτήριον εἰς διάγνωσιν τοῦ τί ἐστὶν ἀληθές φαινόμενον καὶ τί ψεῦδος. τοῦτ' οὖν τὸ κριτήριον ἦτοι 30 πᾶσι φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον. καὶ εἰ μὲν φαινόμενόν ἐστιν, ἐπεὶ οὐ πᾶν φαινόμενον ἀληθές ἐστι, δεήσει καὶ τοῦτο φαινόμενον καθεστῶς ἐξ ἄλλου φαινομένου δοκιμάζεσθαι, κακεῖνο ἐκ διαφέροντος, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον
- 20 [ἐκπίπτειν]. εἰ δὲ ἄδηλον, οὐκ ἔσται μόνον τὰ φαινόμενα ἀληθῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄδηλα. εἰ γὰρ τὸ εἰς τὴν τοῦ φαινομένου πλῆσιν παραλαμβάνομενον ἄδηλον λαμβάνομεν, τί 5 ἄδηλον ὀφείλει ἀληθές εἶναι· οὐ γὰρ δὴ γε ψεύδει κρίνεται
- 21 τὰ ἀληθές. εἰ δὲ ἐστὶ τι ἄδηλον ἀληθές, οὐ μόνον τὸ φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές, ὥς ἀρχῇθεν ὑπέκειτο. εἴτα πόθεν ὅτι καὶ τὸ ἄδηλον τοῦτο ἀληθές ἐστιν; εἰ μὲν γὰρ αὐτόθεν, ἔσται καὶ πάντα τὰ ἄδηλα τῶν πραγμάτων αὐτόθεν ἀληθῆ. εἰ δ' ὥς ἀποδειχθέν, πάντως ἢ ἐξ ἀδήλου ἢ ἐκ φαινομένου ἀποδειχθέν ἔσται ἀληθές. καὶ εἰ μὲν ἐξ

17—31 ~ Hyp. II 88—93.

20 ἔστι τι Bekk.: ἔστιν G 28 φαινόμενον ἀληθές scr.: ἀληθές φαινόμενον G 1 καθεστὸς N 3 ἐκπίπτειν G: ἐκπίπτω Bekk.: del. Kochalsky coll. v. 14 (cf. p. 77, 14) 4 τὸ ἐτ 5 λαμβάνομεν del. Heintz. dubit., cum scribat 5 παραλαμβάνομεν 6 ψεύδει Bekk.: ψευδεῖ G 11 ἀποδειχθέν Bekk.: ἀποδειχθέντα G 12 ἀποδειχθέν Bekk.: ἀποδειχθέντος G

293

ἀδήλου, ἐκεῖνο πάλιν ἐξ ἄλλου τινὸς δεήσει κεκρίσθαι, καὶ
 τὸ τρίτον ἐκ τετάρτου, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον· εἰ δὲ ἐκ 22
 15 φαινόμενου, εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐκπεσούμεθα τρόπον,
 τὸ μὲν φαινόμενον ἐξ ἀδήλου πιστούμενοι, τὸ δὲ ἄδηλον
 ἀναστρόφως πάλιν ἐκ τοῦ φαινόμενου βεβαιοῦντες. ἀλλ' εἰ 23
 μήτε πᾶν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές μήτε τι φαινόμενον,
 οὐδὲν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές. καὶ μὴν οὐδὲ
 20 ἄδηλον. πάλιν γὰρ εἰ ἄδηλόν ἐστι τἀληθές, ἥτοι πᾶν 24
 ἄδηλόν ἐστιν ἀληθές ἢ οὐ πᾶν· οὔτε δὲ πᾶν ἄδηλόν ἐστιν
 ἀληθές οὔτε τι ἄδηλον, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα οὐδὲ
 ἄδηλόν ἐστι τἀληθές. εἰ γὰρ πᾶν ἄδηλόν ἐστιν ἀληθές,
 πρῶτον μὲν ἐχρῆν μὴ στασιάζειν τοὺς δογματικούς, οἶον
 25 τοὺς μὲν ἔν ἐῖναι λέγοντας στοιχεῖον τοὺς δὲ δύο, καὶ τοὺς
 μὲν ἀριθμητὰ τοὺς δὲ ἄπειρα, οὐδὲ τὰς ἀλλήλων ψευδο-
 ποιεῖν δόξας. παντός τε ἀδήλου ἀληθοῦς ὅντος ἔσται τὰ 25
 μαχόμενα ἀληθῆ, καθάπερ τὸ ἀρίτους εἶναι τοὺς ἀστέρας
 καὶ τὸ παρισσοῦς· ἐπ' ἴσης γὰρ ἐστὶν ἄδηλα, καὶ πάντα
 30 τὰ ἄδηλα ἔσται ἀληθῆ. οὐχὶ δέ γε τὰ μαχόμενα δύναται
 εἶναι ἀληθῆ· οὐκ ἄρα πάντα τὰ ἄδηλά ἐστιν ἀληθῆ.
 καὶ μὴν οὐδὲ τινὰ τῶν ἀδήλων ἐστὶν ἀληθῆ. τὸ γὰρ 26
 304 τουτὶ μὲν τὸ ἄδηλον ἀληθές εἶναι, τουτὶ δὲ ψεῦδος, ἥτοι
 αὐτόθεν λέγεται καὶ χωρὶς κριτηρίου ἢ σὺν κριτηρίῳ. καὶ
 εἰ μὲν ἐξ ἐτοίμου λέγεται, οὐδὲν ἔξομεν λέγειν πρὸς τὸν
 τούναντιον ἀληθές ἀποφαινόμενον. εἰ δὲ σὺν κριτηρίῳ, 27
 5 πάντως τοῦτο τὸ κριτήριον ἢ φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον.
 καὶ εἰ μὲν φαινόμενόν ἐστι, ψεῦδος ἔσται τὸ ἀρχῆθεν
 ὑποκείμενον, τὸ μόνον ἀληθές εἶναι τὸ ἄδηλον. εἴτα 28
 καὶ αὐτὸ ᾧ κρίνομεν τὸ φαινόμενον, πόθεν ὅτι ἀληθές ἐστιν;
 εἰ μὲν αὐτόθεν, καὶ τὸ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθές αὐτόθεν λε-
 10 γόμενον ἔσται πιστόν· εἰ δὲ ἐκ φαινόμενου, κἀκεῖνο τὸ
 φαινόμενον ἐξ ἄλλου ληφθήσεται φαινόμενου, καὶ μέχρως

18 μήτε prim. Gen.: μὴ NLE: μὲν 5 19 ἀληθές. <οὐκ
 ἄρα φαινόμενόν ἐστι τἀληθές>. Kochalsky dubit. 19/20 οὐδὲ
 <τὸ> ἄδηλον edd. 23 τἀληθές Kochalsky coll. v. 20: τι ἀλη-
 θές G 26 οὐδὲ NL5: οἱ δὲ E: μὴδὲ Bekk. dubit. 30 ἐστὶν
 Bekk. 3 τὸν om. N 8 αὐτὸ scr.: τὸ G: τὸ <κριτήριον τὸ>
 Kayser

- 29 ἀπείρου· εἰ δὲ ἐξ ἀδήλου, ὁ δι' ἀλλήλων συστήσεται τρό-
πος, μήτε τὸ φαινόμενον δυναμένων ἡμῶν ἔχειν πιστὸν
δίχα τοῦ ἀδήλου μήτε τὸ ἀδελον βέβαιον χωρὶς τοῦ φαι-
νομένου. τοίνυν οὐδὲ τὸ ἀδελον δύναται εἶναι ἀληθές. 15
- 30 λείπεται ἄρα λέγειν τὸ κατὰ μὲν τι φαινόμενον
κατὰ δέ τι ἀδελον ἀληθές (<.....>). εἰ γὰρ τὸ φαινόμενον,
καθὸ φαινόμενόν ἐστι, τοῦτο ὑποτιθέμεθα ἀληθές, ἤτοι καθὸ
πᾶν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές ὑποτιθέμεθα αὐτὸ ἀληθές,
ἢ καθὸ οὐ πᾶν· καὶ εἰ τὸ ἀδελον, καθὸ ἀδελόν ἐστιν, 20
ὑπόκειται ἀληθές, ἤτοι καθὸ πᾶν ἀδελον ἀληθές ἐστιν
ὑπόκειται ἀληθές, ἢ καθὸ οὐ πᾶν. καὶ λοιπὸν τὰς αὐτὰς
- 31 ἀπορίας ἐπισυνθήσομεν. ὅθεν εἰ μήτε τὸ φαινόμενόν
ἐστιν ἀληθές μήτε τὸ ἀδελον μήτε τὸ κατὰ μὲν τι φαι-
νόμενον κατὰ δέ τι ἀδελον, ἄλλο δὲ παρὰ ταῦτα οὐδὲν 25
ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν ἐστιν ἀληθές.
- 32 Τινὲς δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γενικωτάτου τοῦ ὄντος
ἐπάγουσιν ἀπορίαν. τουτὶ γὰρ πάντων μὲν ἐστὶν ἐπανα-
βεβηκὸς γένος, αὐτὸ δὲ οὐδενὶ ἑτέρῳ ὑπέσταλκεν. ἤτοι
οὐκ ἀληθές ἐστὶ τοῦτο ἢ ψεῦδος ἢ ἀληθές ἅμα καὶ ψεῦδος 30
- 33 ἢ οὔτε ἀληθές οὔτε ψεῦδος. καὶ εἰ μὲν ἀληθές ἐστι,
πάντα γενήσεται ἀληθῆ, παρόσον ἐστὶν αὐτοῦ εἶδη· καὶ 295
ὃν τρόπον ἐπεὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀνθρωπός ἐστι,
καὶ οἱ ἐπ' εἶδους εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ ἐπεὶ λογικός, πάν-
τες οἱ ἐπὶ μέρους εἰσὶ λογικοί, καὶ ἐπεὶ θνητός, ὡσαύτως
θνητοί, οὕτως εἰ τὸ τῶν πάντων γένος ἐστὶν ἀληθές, 5
- 34 ἀνάγκη καὶ πάντα τὰ ὄντα εἶναι ἀληθῆ. πάντων δὲ ὄν-
των ἀληθῶν οὐδὲν ἔσται ψεῦδος, ψεύδους δὲ μὴ ὄντος
οὐδὲ ἀληθές τι γενήσεται, ὡς πρότερον ὑπεμνήσαμεν
(I 394 sqq.), δεικνύντες ἐκάτερον τούτων κατὰ τὴν ὡς πρὸς
θάτερον σύμβλησιν νοούμενον. καὶ ἄλλως, πάντων ὄντων 10

32—36 ~ Hyp. II 86—87.

17 post ἀληθές add. *ὅπερ ἀδύνατον vel simile quid Bekk.*
dubit., ὁ πάλιν ἀτοπον Kayser, *ὅπερ εὐήθης Kochalsky coll.*
p. 128, 30. 236, 11. 315, 26 18 τοῦτο del. Kochalsky coll.
v. 21: <κατὰ> τοῦτο Bekk. 28 ἐπισυνθήσομεν Bekk.: ἀπο-
συνθήσομεν G 27 τοῦ alt. del. Kayser 28 τὸ "τι" Kayser
coll. p. 76, 11

295 ἀληθῶν θήσομεν τὰ μαχόμενα ἀληθῆ, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἄτο-
 πον. οὐ τοίνυν ἀληθές ἐστι τὸ γενικώτατον. καὶ μὴν 35
 οὐδὲ ψεῦδος διὰ τὰς ὁμοίας ἀπορίας. εἰ γὰρ ψεῦδός ἐστι,
 πάντα ἔσται τὰ μετέχοντα αὐτοῦ ψευδῆ· πάντα δὲ αὐτοῦ
 15 μετέχει τὰ τε σώματα καὶ τὰ ἀσώματα· πάντα ἄρα γε-
 νήσεται ψευδῆ. τῷ δὲ πάντα εἶναι ψευδῆ αἰ ἀνάλογον
 ἀπορίας ἀκολουθήσουσιν. λείπεται οὖν ἀληθὲς ἅμα καὶ 36
 ψεῦδος λέγειν αὐτὸ εἶναι, ἢ οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος. ὃ
 χειρόν ἐστι τῶν πρότερον ὑποδεδειγμένων διὰ τὸ ἀκολου-
 20 θεῖν τούτῳ τὸ πάντα τὰ ἐπὶ μέρους ἀληθῆ ἅμα καὶ ψευδῆ
 ἢ οὔτε ἀληθῆ οὔτε ψευδῆ γίνεσθαι· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον.
 οὐ τοίνυν ἔστι τι ἀληθές.

Καὶ μὴν τὸ ἀληθὲς ἦτοι τῶν κατὰ διαφορὰν καὶ φύ- 37
 σει ἐστὶν ἢ τῶν πρὸς τι· οὐδὲν δὲ τούτων ἐστίν, ὥς πα-
 25 ραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τάληθές. κατὰ διαφορὰν μὲν
 οὖν καὶ φύσει οὐκ ἔστι τάληθές, παρόσον τὸ κατὰ διαφο-
 ρὰν καὶ φύσει ὑποκείμενον ὡσαύτως τοὺς ὁμοίως διακει-
 μένους κινεῖ, οἷον τὸ θερμὸν οὐ πρὸς ἄλλον μὲν ἐστὶ
 θερμὸν πρὸς ἄλλον δὲ ψυχρόν, ἀλλὰ πρὸς πάντας τοὺς
 30 ὡσαύτως διακειμένους θερμὸν. τὸ δὲ ἀληθὲς οὐχ ὁμοίως 38
 πάντας κινεῖ, ἀλλὰ ταύτῳ ὥς μὲν πρὸς τόνδε ἀληθὲς
 εἶναι φαίνεται, ὥς δὲ πρὸς ἕτερον ψεῦδος. οὐκ ἄρα τῶν
 390 κατὰ διαφορὰν καὶ φύσει ὑποκειμένων ἐστὶ τὸ ἀληθές. εἰ
 δὲ τῶν πρὸς τι ἔστιν, ἐπεὶ τὰ πρὸς τι νοεῖται μόνον, οὐχὶ
 δὲ καὶ ὑπάρχει, πάντως καὶ τάληθές ἐπινοητὸν ἔσται μό-
 νον, οὐχ ὑπάρξει δέ. καὶ ἄλλως, εἰ τῶν πρὸς τι ἔστι τὸ 39
 5 ἀληθές, ἔσται τὸ αὐτὸ ἀληθὲς ἅμα καὶ ψεῦδος· ὥς γὰρ
 τὸ αὐτὸ δεξιὸν τε καὶ ἀριστερόν ἐστι, πρὸς τῷδε μὲν
 δεξιὸν πρὸς τῷδε δὲ ἀριστερόν, καὶ ὃν τρόπον τὸ αὐτὸ
 ἄνω καὶ κάτω λέγεται, ἄνω μὲν ὥς πρὸς τὸ ὑποκείμενον,
 κάτω δὲ ὥς πρὸς τὸ ὑπερκείμενον, οὕτω ταύτῳ ἀληθὲς
 10 ἅμα καὶ ψεῦδος ἐροῦμεν. καὶ εἰ τοῦτο, οὐ μᾶλλον ἀλη-
 θές γενήσεται ἢ ψεῦδος, οὐ μὴν ἀληθές.

Δυνάμει δὲ καὶ ὁ Αἰννησίδημος τὰς ὁμοιοτρόπους κατὰ 40

- τὸν τόπον ἀπορίας τίθησιν. εἰ γὰρ ἔστι τι ἀληθές, ἥτοι αἰσθητόν ἐστιν ἢ νοητόν ἐστιν, ἢ καὶ νοητόν ἐστι καὶ αἰσθητόν ἐστιν. [ἢ] οὔτε δὲ αἰσθητόν ἐστιν οὔτε νοητόν ἐστιν, 15 οὔτε τὸ συναμφοτέρον, ὥς παρασταθήσεται· οὐκ ἄρα
- 41 ἔστι τι ἀληθές. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθητόν, οὕτως ἐπιλογιούμεθα. τῶν αἰσθητῶν τὰ μὲν ἐστὶ γένη τὰ δὲ εἶδη, καὶ γένη μὲν αἰ ἐνδιήκουσαι ἐν τοῖς κατὰ μέρος κοι-
νότητες, ὥς ἄνθρωπος ὁ διὰ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων 20 πεφοιτηκώς καὶ ἵππος ὁ διὰ τῶν κατὰ μέρος ἵππων, εἶδη δὲ αἰ καθ' ἕκαστον ιδιότητες, ὥς Δίωνος, Θέωνος, τῶν
- 42 ἄλλων. εἶπερ οὖν αἰσθητόν ἐστι τὸ ἀληθές, καὶ τοῦτο πάντως κοινὸν πλειόνων <ἢ ἐν> ιδιότητι κεῖμενον ἔσται αἰσθητόν [τὸ ἀληθές]· οὔτε δὲ κοινόν ἐστιν οὔτε ἐν 25 ιδιότητι κεῖμενον· οὐκ ἄρα αἰσθητόν ἐστι τὸ ἀληθές.
- 43 ἔτι ὃν τρόπον τὸ μὲν ὁρατὸν ὁράσει ληπτόν ἐστι, τὸ δὲ ἀκουστόν ἀκοῇ γινώριμόν ἐστι, τὸ δὲ ὁσφρητὸν ὁσφρήσει, οὕτω καὶ τὸ αἰσθητόν κοινῶς αἰσθήσει γνωρίζεται. οὐ γινώρίζεται δὲ κοινῶς αἰσθήσει <τὸ ἀληθές>· ἢ γὰρ αἰσθησις 30 ἄλογός ἐστιν, καὶ τὸ ἀληθές οὐκ ἀλόγως γνωρίζεται. οὐκ ἄρα
- 44 αἰσθητόν τὸ ἀληθές. καὶ μὴν οὐδὲ νοητόν ἐστιν, ἐπεὶ 297 οὐδὲν ἔσται τῶν αἰσθητῶν ἀληθές· ὁ πάλιν ἄτοπον. ἥτοι γὰρ πᾶσι κοινῶς ἔσται νοητόν ἢ τισὶν ἰδίως. οὔτε δὲ πᾶσι κοινῶς οἷόν τε εἶναι νοητόν τὸ ἀληθές οὔτε τισὶν ἰδίως·
- 45 τό τε γὰρ κοινῶς πᾶσι νοεῖσθαι ἀδύνατον, τό τε ἰδίως 5 τινὶ ἢ τισὶν ἄπιστον καὶ μάχιμον. οὐδὲ νοητόν ἄρα ἐστὶ τὸ ἀληθές. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ αἰσθητόν ἅμα καὶ νοητόν. ἥτοι γὰρ πᾶν αἰσθητόν καὶ πᾶν νοητόν ἀληθές ἐστὶν ἢ τὶ
- 46 αἰσθητόν καὶ τὶ νοητόν. ἀλλὰ τὸ μὲν φάσκειν πᾶν αἰσθη-
τόν καὶ πᾶν νοητόν ἀληθές εἶναι τῶν ἀμηχάνων· μάχε- 10

15 ἢ del. Kochalsky δὲ N: om. LE₅ ἐστὶν tert. del. Bekk.
17 τι LE₅: τὸ N 28 καὶ τοῦτο secl. Kayser 24 <ἥτοι>
κοινὸν <ὃν> Bekk. dubit.: <ἢ> κοινὸν πᾶσιν ὃν <ἢ ἐν> ἰδ.
Kayser: <ἥτοι> κοινὸν Kochalsky ἢ ἐν add. Gen. 25 αἰσθη-
τόν τὸ ἀληθές del. Kochalsky τὸ ἀληθές del. Bekk. v. ad v. 30
κοινὸν <πᾶσιν> Kayser 28 ἀκουστικὸν N 30 τὸ ἀληθές huc
ex versu 25 transp. Heintz 2 δ — ἄτοπον del. et post ἀλη-
θές p. 294, 17 poni iubet Kayser 6 μαχόμενον Kayser

297

ται γὰρ τὰ αἰσθητὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ τοῖς νοητοῖς καὶ ἐναλλάξ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς, καὶ δεήσει πάντων ἀληθῶν ὄντων τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἀληθές τε ὑπάρχειν καὶ ψεῦδος. τί δὲ αἰσθητὸν 15 ἀληθές καὶ τί νοητὸν ἀληθές ἀξιούν πάλιν τῶν ἀπόρων· ζητεῖται γὰρ τοῦτο. καὶ ἄλλως ἀκόλουθόν ἐστιν 47 ἢ πάντα λέγειν ἀληθῆ ἢ πάντα λέγειν ψευδῆ τὰ αἰσθητὰ· ἐπ' ἴσης γὰρ ἐστὶν αἰσθητὰ, καὶ οὐ τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἥττον, καὶ τὰ νοητὰ πάλιν ἐπ' ἴσης ἐστὶ 20 νοητὰ, καὶ οὐ τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἔλαττον. οὐ πάντα δὲ τὰ αἰσθητὰ λέγεται ἀληθῆ, οὐδὲ πάντα ψευδῆ· οὐκ ἄρα ἔστι τι ἀληθές.

Ναί, ἀλλ' οὐ καθὼ φαίνεται ἡ ἀλήθεια, κατ' ἄλλην 48 δὲ αἰτίαν λαμβάνεται. τίς οὖν ἐστὶν αὕτη ἡ αἰτία; θιέωσαν εἰς τὸ μέσον οἱ δογματικοί, ἵνα ἢ εἰς συγκατάθεσιν 25 ἡμᾶς ἐπισπάσῃται ἢ εἰς φυγὴν ἀποτρέψῃται. εἴτα ταύτην 49 αὐτὴν τὴν αἰτίαν πῶς λαμβάνουσιν; ὥς φαινομένην αὐτοῖς ἢ ὥς μὴ φαινομένην; εἰ μὲν ὥς φαινομένην, ψεύδονται λέγοντες τὴν ἀλήθειαν μὴ ὑπάρχειν καθὼ φαίνεται· εἰ 30 δ' ὥς μὴ φαινομένην, πῶς τὸ μὴ φαινόμενον αὐτοῖς εἰλήφασιν; ἐξ αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλου; καὶ ἐξ αὐτοῦ μὲν ἀδύνατον· 50 298 οὐδὲν γὰρ μὴ φαινόμενον ἐξ αὐτοῦ ληπτὸν ἐστίν· εἰ δὲ δι' ἄλλου, ἐκεῖνο πάλιν πότερον φαινόμενόν ἐστιν ἢ μὴ φαινόμενον; καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον οἰχομένης τῆς ζητήσεως ἀνεύρετον γίνεται τὸ ἀληθές.

6 Τί οὖν; τὸ πεῖθον ἡμᾶς, τὸ πιθανὸν ῥητέον ἀληθές, 51 ὁποῖαν ποτὲ ἂν ἔχη οὐσίαν, εἴτε αἰσθητὴν εἴτε νοητὴν εἴτε τὸ συναμφοτέρον, αἰσθητὴν ἅμα καὶ νοητὴν; ἀλλὰ 52 καὶ τοῦτο τῶν ἀπόρων. εἰ γὰρ τὸ πιθανὸν ἀληθές ἐστίν, ἐπεὶ οὐ τὸ αὐτὸ πάντας πείθει οὐδὲ διὰ παντὸς τοὺς ἀν- 10 τούς, δάσωμεν τὸ αὐτὸ καὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ

12 τὰ αἰσθητὰ <τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ> τοῖς νοητοῖς L, unde edd. perperam τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς <καὶ τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς>; at cf. p. 4, 24 18 <τί> τοῦτο Bekk.
17 ψευδῆ λέγειν N 24/25 ἐλθέτωσαν E 30/31 εἰλήφασιν Bekker: εἶναι φασιν G 6 ἔχοι s et N (qui oi oúsei | in ras.)
9 πάντας LE: πάντα N: πάντως VBR: παντὸς A

- τὸ αὐτὸ ἀληθὲς ἅμα εἶναι καὶ ψεῦδος· ἢ μὲν γὰρ πεῖθει
 τινάς, ἀληθὲς ἔσται καὶ ὑπάρχον, ἢ δὲ ἑτέροους οὐ πεῖθει,
 ψεῦδος καὶ ἀνύπαρκτον. ἀδύνατον δὲ γε τὸ αὐτὸ καὶ
 53 εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἀληθὲς τε ὑπάρχειν καὶ ψεῦδος· τοί-
 νυν οὐδὲ τὸ πιθανόν ἐστὶν ἀληθές. ἐκτὸς εἰ μὴ τι τὸ 15
 πολλοὺς πεῖθον, τοῦτ' ἐροῦμεν ἀληθές· τὸ γοῦν μέλι
 πολλοὺς μὲν πεῖθον ὑγιαίνοντας ὥς γλυκύ, καὶ ἓνα μὴ
 πεῖθον ἰκτερικόν, ἀληθῶς λέγομεν γλυκύ. ὅπερ ἦν ληρῶ-
 δες. ὅταν γὰρ περὶ ἀληθείας σκεπτώμεθα, τότε οὐκ εἰς
 τὸ πλήθος τῶν συμφωνούντων δεῖ ἀποβλέπειν ἀλλ' εἰς 20
 τὰς διαθέσεις. μιᾷ δὲ διαθέσει κέχρηται ὁ νοσῶν καὶ μιᾷ
 54 κατασκευῇ πάντες οἱ ὑγιαίνοντες. οὐ μᾶλλον οὖν τῇδε
 τῇ διαθέσει ἢ τῇδε πιστευτέον ἐστίν, ἐπεὶ ἀνασιρόφως
 ὑποτεθέντος τοῦ πολλοὺς πικράζεσθαι ὑπὸ τοῦ μέλι-
 τος οἷον πυρέσσοντας, ἓνα δὲ γλυκάζεσθαι τὸν ὑγιαίνοντα, 25
 πάντως ἀκολουθήσει πικρὸν λέγειν τὸ μέλι· ὅπερ ἄτοπον.
 τοίνυν ὥς ἐνθάδε παρέντες τὴν κατὰ τὸ πλήθος μαρτυ-
 ρίαν οὐδὲν ἡσσον γλυκύ φάμεν τὸ μέλι, οὕτω καὶ ὅταν
 πολλοὶ γλυκάζωνται, εἰς δὲ πικράζηται, παρέντες τὸ διὰ
 τὸ πλήθος τῶν οὕτω πασχόντων γλυκύ καλεῖν τὸ μέλι, ἄλλως 30
 τ' ἀληθὲς ἐξετάζωμεν.
- 55 Αἱ μὲν καθόλου ἀπορίαι περὶ τοῦ ἀληθοῦς τοιαῦταί 299
 τινές εἰσιν· ἀκολούθως δὲ ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τὰς κατὰ μέ-
 ρος. καὶ δὴ τοὺς μὲν πάντα λέγοντας ψευδῇ ἐδείξαμεν
 πρόσθεν περιτρεπομένους. εἰ γὰρ πάντ' ἐστὶ ψευδῇ, ψευ-
 δος ἔσται καὶ τὸ "πάντ' ἐστὶ ψευδῇ", ἐκ πάντων ὑπάρχον. 5
 ψεύδους δὲ ὄντος τοῦ "πάντ' ἐστὶ ψευδῇ", τὸ ἀντικείμε-
 νον αὐτῷ ἀληθὲς ἔσται, τὸ "οὐ πάντ' ἐστὶ ψευδῇ". εἰ
 56 ἄρα πάντ' ἐστὶ ψευδῇ, οὐ πάντ' ἐστὶ ψευδῇ. οἱ δὲ περὶ
 τὸν Δημόκριτον καὶ Πλάτωνα ἀθετοῦντες μὲν τὰς αἰσθη-
 σεις, ἀναιροῦντες δὲ τὰ αἰσθητά, μόνοις δ' ἐπόμενοι τοῖς 10

12 ἔσται NLE: ἐστὶς 15 μὴ τι NLE: μήτις 23 δια-
 θέσει Bekk.: αἰσθήσει G 24 ὑποτεθέντος 5 τοὺς πολλοὺς N
 πολλοὺς <μὲν> Bekk. ut p. 364, 20. 367, 17; an recte, dubito
 cum Kochalskyio l. l. p. 75 30 τὸ ante πλήθος om. LE 5 cf.
 v. 27 2 δὲ ἔλθωμεν E 5: διέλθωμεν N: δι' ἔλθωμεν L 6 ψευ-
 δους N: ψευδοῦς LE 5

299

νοητοῖς, συγχέουσι τὰ πράγματα, καὶ οὐ μόνον τὴν τῶν
 ὄντων ἀλήθειαν σαλεύουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν.
 πᾶσα γὰρ νόησις ἀπὸ αἰσθήσεως γίνεται ἢ οὐ χωρὶς
 αἰσθήσεως, καὶ ἢ ἀπὸ περιπτώσεως ἢ οὐκ ἄνευ περιπτώ-
 15 σεως. ὅθεν οὐδὲ τὰς λεγομένας ψευδεῖς φαντασίας, οἷον 57
 τὰς καθ' ὕπνους ἢ τὰς κατὰ μανίαν, εὐρήσομεν ἀπηρη-
 μένας τῶν διὰ τῆς αἰσθήσεως κατὰ περίπτωσιν ἡμῖν
 ἐγνωσμένων. καὶ γὰρ ὁ κατὰ μανίαν Ἑρινύας αὐτῷ ἀνα-
 πλάσσω (Eurip. Orest. 256)

30

τὰς αἵματωπούς καὶ δρακοντώδεις κόρας

ἐκ τῶν πεφηνόντων αὐτῷ σύνθετον μορφήν νοεῖ· ὥσαύτως
 δὲ ὁ πτηνὸν ἄνθρωπον καθ' ὕπνους ὀνειροπολούμενος οὐ
 δίχα τοῦ πτηνὸν τι ἑωρακέναι καὶ ἄνθρωπον ὀνειροπο-
 25 λεῖται. καὶ καθόλου οὐδὲν ἔστιν εὐρεῖν κατ' ἐπίνοιαν ὃ 58
 30 μὴ ἔχει τις αὐτῷ κατὰ περίπτωσιν ἐγνωσμένον. τοῦτο
 γὰρ ἢ κατὰ ὁμοιότητα τῶν ἐν περιπτώσει πεφηνόντων λη-
 φθήσεται ἢ κατὰ παραύξησιν ἢ κατὰ μείωσιν ἢ κατ' ἐπι-
 σύνθεσιν. καθ' ὁμοιότητα μὲν οὖν, οἷον ὅταν ἀπὸ τῆς 59
 θεωρηθείσης Σωκράτους εἰκόνης τὸν μὴ ἑωραμένον Σω-
 30 κράτην ἐπινοῶμεν, κατὰ παραύξησιν δέ, ὅταν ἀπὸ τοῦ κοι-
 νοῦ ἀνθρώπου κινούμενοι νοῶμεν, οἷον ὅς οὐκ ἔφακε (ι 191)

300

ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ρίφῃ ὑλήεντι
 ὑψηλῶν ὀρέων,

κατὰ μείωσιν δέ, ἐπειδὴν συνελόντες πάλιν τὸ μέγεθος τοῦ 60
 κοινοῦ ἀνθρώπου νόησιν λαμβάνωμεν πυγμαίου, κατ' ἐπι-
 5 σύνθεσιν δέ, ὅταν ἀπὸ ἀνθρώπου καὶ ἵππου τὸν μηδέ-
 ποτε ὑποπεπτωκότα ἡμῖν Ἴπποκένταυρον νοῶμεν. πάσης
 οὖν ἐπινοίας προηγείσθαι δεῖ τὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως πε-
 ρίπτωσιν, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναιρουμένων τῶν αἰσθητῶν ἐξ

58—60 ~ adv. dogm. III 393—395 et V 250—251.

14 ἢ prius del. Kochalsky coll. v. 13 20 αἵματωπούς N
 et codd. Euripidis: αἵματώδεις LE 5 25 τις Bekk.: τι G
 29/30 σωκράτη L 3 ὑψηλῷ νοεῶν LE 5 4 πυγμαίου LE
 7 διὰ NLE: ἀπὸ 5

- 61 ἀνάγκης συναναιρεῖται πᾶσα νόησις. ὃ τε λέγων
πάντ' εἶναι τὰ φαινόμενα ψευδῇ καὶ ἑτεῇ μόνῃ ὑπάρχειν 10
τὰ νοητά, τοῦτ' ἔστι κατ' ἀλήθειαν, ἥτοι φάσει μόνον
χρώμενος τοῦτ' ἔρεϊ ἢ καὶ ἀποδεικνύς. ἀλλὰ φάσει μὲν
λέγων φάσει ἐπισχεθῆσεται, ἀπόδειξιν δὲ παραλαμβάνειν
62 πειρώμενος περιτραπήσεται. ἢ γὰρ φαινομένῳ τινὶ διδάξει
τὸ ἑτεῇ μόνῃ εἶναι τὰ νοητά ἢ ἀδήλῳ. οὔτε δὲ φαινο- 15
μένῳ τοῦτο διδάξει, οὐ γὰρ ὑπάρχει, οὔτε ἀδήλῳ, ἐκ φαι-
νομένου γὰρ ὀφείλει προπεπιστώσθαι τὸ ἄδηλον. οὐ
τοίνυν ὕγιής ἐστιν ἡ στάσις τῶν περὶ Δημόκριτόν τε καὶ
Πλάτωνα.
- 63 Ὁ δὲ Ἐπίκουρος (fr. 253 Us.) ἔλεγε μὲν πάντα τὰ αἰ- 20
σθητὰ εἶναι ἀληθῆ, καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἀπὸ ὑπάρ-
χοντος εἶναι, καὶ τοιαύτην ὁποῖόν ἐστι τὸ κινουῦν
τὴν αἴσθησιν, πλανᾶσθαι δὲ τοὺς τινὰς μὲν τῶν
φαντασιῶν λέγοντας ἀληθεῖς, τινὰς δὲ ψευδεῖς παρὰ
τὸ μὴ δύνασθαι χωρίζειν δόξαν ἀπὸ ἐναργείας. ἐπὶ 25
γούν τοῦ Ὁρέστου, ὅτε ἐδόκει βλέπειν τὰς Ἐρινύας,
ἡ μὲν αἴσθησις ὑπ' εἰδώλων κινουμένη ἀληθῆς ἦν
(ὑπέκειτο γὰρ τὰ εἰδῶλα), ὁ δὲ νοῦς οἰόμενος, ὅτι στε-
64 ρέμνιοι εἰσιν Ἐρινύες ἐψευδοδόξει. καὶ ἄλλως, φη-
σίν, οἱ προειρημένοι τῶν φαντασιῶν διαφορὰν εἰσά- 29a
γοντες οὐκ ἰσχύουσι πιστώσασθαι τὸ τινὰς μὲν αὐ- 30
τῶν ἀληθεῖς ὑπάρχειν, τινὰς δὲ ψευδεῖς· οὔτε γὰρ 30i
φαινομένῳ διδάξουσιν τὸ τοιοῦτον, ζητεῖται γὰρ τὰ
φαινόμενα, οὔτε ἀδήλῳ, διὰ φαινομένου γὰρ ὀφεί-
65 λει τὸ ἄδηλον ἀποδείκνυσθαι. τοιαῦτα δὲ λέγων ὁ Ἐπί-
κουρος ἄκων εἰς τὴν ὁμοίαν ἐκπέπτωκεν ἀπορίαν. εἰ γὰρ ὁμο- 3
λογεῖ τῶν φαντασιῶν τὰς μὲν ἀπὸ στερεμνίων γίνεσθαι σώμα-
των τὰς δὲ ἀπὸ εἰδώλου, καὶ δίδωσι τὸ μὲν τι εἶναι ἐναργεῖαν
τὸ δὲ δόξαν, ζητῶ πῶς κρίνει τὰς ἀπὸ στερεμνίου σώματος
φαντασίας καὶ τὰς ἀπὸ εἰδώλου προσπιπτούσας; οὔτε γὰρ
ἐναργεία, ζητεῖται γὰρ, οὔτε δόξη, δι' ἐναργείας γὰρ ὀφείλει 10

10 ἑτεῇ Fabr.: ἔτι N: ἔτι ἢ LE 5 15 ἑτεῇ Fabr.: ἔτι ἢ LE 5:
om. N τὰ νοητὰ εἶναι 5 17 προπεπιστώσθαι Bekk.: προπε-
πιστεῦσθαι G 18 σύστασις L 29a οἱ τὴν προειρημένην Heintz
dubit. 4 ταῦτα N 7 εἰδώλου N: εἰδώλων LE 5

301

πεπιστωσθαι. ἄλλως τε καὶ ἄτοπός ἐστιν ἐκ τῶν μᾶλλον ζητου- 66
μένων τὰ ἥτιον ζητούμενα δεικνύναι πειρώμενος. ἡμῶν γὰρ
σκεπτομένων περὶ τῆς τῶν φαινομένων πίστεως, αὐτὸς τὴν
περὶ τῶν εἰδώλων τερατολογουμένην καὶ μυθώδη δόξαν
15 ἐπεισάγει.

Καὶ μὴν οὐδὲ τοῖς Στωικοῖς εὐδοεῖ ὁ λόγος· θέλουσι 67
μὲν γὰρ τῶν τε αἰσθητῶν καὶ νοητῶν εἶναι διαφοράν,
καθ' ἣν τὰ μὲν ἐστὶν ἀληθῆ τὰ δὲ ψευδῆ, οὐκ ἰσχύουσι
δὲ τὸ τοιοῦτον συνάγειν. διακένους γὰρ εἶναι τινὰς φαν-
20 τασίας ὠμολογήκασιν, ὁποῖαι προσέπιπτον τῷ Ὁρέσῃ
ἀπὸ τῶν Ἑρινύων, καὶ ἄλλας παρατυπωτικὰς τὰς ἀπὸ
ὑποκειμένων μὲν, οὐ κατ' αὐτὰ δὲ τὰ ὑποκείμενα, ὁποῖα
ἦν ἡ κατὰ μανίαν τῷ Ἡρακλεῖ ἀπὸ τῶν ἰδίων παίδων <ὡς>
Εὐρυσθέως ὑποπεσοῦσα. ἀπὸ ὑποκειμένων γὰρ ἐγένετο
25 τῶν παίδων, οὐ κατ' αὐτὰ δὲ τὰ ὑποκείμενα· οὐ γὰρ ὡς
ἰδίους ἔβλεπε <τούς> παῖδας, ἀλλὰ φησὶν (Euripid. Herc. 982)·

εἷς μὲν νεοσσὸς ὅδε θανὼν Εὐρυσθέως

ἔχθραν πατρῶαν ἐκτίνων πέπτωκέ μοι.

τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀδιάκριτοι γίνονται <αἱ> φαντασίαι, 68
30 καὶ οὐκ ἔχουσι λέγειν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, τίνες τε ταῖς ἀλη-
θείαις καταληπτικαὶ εἰσι καὶ ἀπὸ ὑποκειμένων καὶ κατ' αὐ-
302 τὰ τὰ ὑποκείμενα γίνονται, καὶ τίνες οὐκ εἰσι τοιαῦται,
καθάπερ διὰ πλειόνων ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν (I 426 sqq.).

Οἷος δὲ ἐστὶν ὁ περὶ ταύτης τῆς στάσεως λόγος, τοιοῦ- 69
τος γένοيت' ἂν ἡμῖν καὶ ὁ περὶ τῆς λειπομένης, καθ' ἣν
5 οἱ μὲν ἐν τῷ σημαινομένῳ, τουτέστιν ἀσωμάτῳ λεκτῷ, τὸ
ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ὑποτίθενται, οἱ δ' ἐν τῇ φωνῇ, οἱ
δ' ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας. αὐτίκα γάρ, ἵνα ἀπὸ 70
τῆς πρώτης ἄρξηται τις, ἥξουν οἱ Στωικοὶ (II fr. 187 Arn.)
κοινῶς ἐν λεκτῷ τὸ ἀληθὲς εἶναι καὶ τὸ ψεῦδος. λεκτὸν δὲ
10 ὑπάρχειν φασὶ τὸ κατὰ λογικὴν φαντασίαν ὑφιστάμενον, логи-
κὴν δὲ εἶναι φαντασίαν καθ' ἣν τὸ φαντασθὲν ἔστι λόγῳ πα-

11 πεπιστωσθαι Bekk.: πεπιστεῦσθαι G τε Bekk.: δὲ G
20 προσέπιπτον Bekk.: προῦπιπτον G 28 ὡς sec. Herveti-
sionem add. Bekk. 28 τοὺς add. Rüstow 29 αἱ add. Bekk.
8 δόξης vel στάσεως post πρώτης add. Heintz coll. p. 291, 7. 25.
501, 13 10/11 φαντασίαν εἶναι E

- ραστῆσαι. τῶν δὲ λεκτῶν τὰ μὲν ἔλλιπῇ καλοῦσι, τὰ δὲ αὐτο-
 τελῇ· ὧν τὰ μὲν ἔλλιπῇ παρελσθῶ νῦν, τῶν δὲ αὐτοτελῶν
 71 πλείους <τρόπους> εἶναι φασί· καὶ γὰρ προστακτικὰ καλοῦσί
 τινα, ἅπερ προστάσσοντες λέγομεν, οἶον (Γ 130) 15

δεῦρ' ἔθι νύμφα φίλῃ,

- καὶ ἀποφαντικά, ἅπερ ἀποφαινόμενοί φαμεν, οἶον "ὁ Δίων
 περιπατεῖ", καὶ πύσματα, ἅπερ λέγοντες πυνθανόμεθα,
 72 οἶον "ποῦ οἰκεῖ Δίων;" ὀνομάζεται δέ τινα παρ' αὐτοῖς
 καὶ ἀρατικά, ἅπερ λέγοντες ἀρώμεθα (Γ 300) 20

ὃδε σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὥς ὃδε οἶνος,

καὶ εὐκτικά, ἅπερ λέγοντες εὐχόμεθα, ὁποῖόν ἐστι (Η 202).

Ζεῦ πάτερ, Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε μέγιστε,

δὸς νίκην Αἴαντι καὶ ἀγλαὸν εὖχος ἀρέσθαι.

- 73 προσαγορεύουσι δέ τινα τῶν αὐτοτελῶν καὶ ἀξιώματα, ἅπερ 25
 λέγοντες ἦτοι ἀληθεύομεν ἢ ψευδόμεθα. ἔστι δέ τινα
 καὶ πλείονα ἢ ἀξιώματα, οἶον τὸ μὲν τοιοῦτο

Πριαμίδαισιν ἐμφερῆς ὁ βουκόλος

ἀξιωμαῖ ἐστιν· ἢ γὰρ ἀληθεύομεν λέγοντες αὐτὸ ἢ ψευ-
 δόμεθα· τὸ δὲ οὕτως ἔχον (fr. trag. adesp. 286 Nauck¹) 30

ὥς Πριαμίδαισιν ἐμφερῆς ὁ βουκόλος

- 74 πλέον τι ἀξιωματός ἐστι καὶ οὐκ ἀξιωμα. πλὴν ἱκανῆς
 οὔσης ἐν τοῖς λεκτοῖς διαφορᾷς, ἵνα τι, φασίν, ἀληθές ἢ
 ἢ ψεῦδος, δεῖ αὐτὸ πρὸ παντός λεκτὸν εἶναι, εἴτα καὶ
 αὐτοτελές, καὶ οὐ κοινῶς ὁποιοιδήποτε οὖν ἄλλ' ἀξιωμα· 5
 μόνον γὰρ τοῦτο, καθὼς προεῖπον, λέγοντες ἦτοι ἀλη-

13 νῦν om. N 14 τρόπους add. Kochalsky φασί <διαφο-
 ράς>· Bekk. dubit. 17 καὶ — περιπατεῖ ut glossema del.
 Kayser ἀποφαντικά Gen.: ἀποφατικά G ὁ Gen.: οὗ G
 23 ὁποῖόν ἐστι om. 5 26 ἔστι — 27 ἀξιώματα post 29/30 ψευ-
 δόμεθα transp. 5 26 τινα om. E 27 οἶον — 29/30 ψευδόμεθα
 ut glossema del. Kayser 28 πριαμίδαισιν E: πριαμίδῃδιν L:
 πριαμίδωσιν N: πριαμίδησιν 5 (cf. p. 303, 1) 30 τὸ δὲ NLE:
 οἶον τὸ 5 2 καὶ οὐκ LE 5: ἢ N: an καὶ οὐκέτι?

303

θεύομεν ἢ ψευδόμεθα. οὐκοῦν, φασὶν οἱ ἀπὸ τῆς σκέ- 75
 ψεως, τὸ εἶναι τι λεκτὸν ἀσώματον, ὃ κεχώρισται τῆς τε
 σημαίνουσης φωνῆς, οἷον τῆς "Δίω", καὶ τοῦ τυγχά-
 10 νοντος, καθάπερ αὐτοῦ τοῦ Δίωνος, πόθεν ἔχουσι παρα-
 στῆσαι; ἢ γὰρ αὐτόθεν ἐροῦσι τοῦθ' ὑπάρχειν οἱ Στωικοί,
 ἢ δι' ἀποδείξεως τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ πιστώσονται. καὶ εἰ 76
 μὲν αὐτόθεν λέγοιεν τὸ ἀσώματον τοῦτο λεκτὸν ὑπάρχειν,
 καὶ ἡμῖν ἐξέσται λέγειν αὐτόθεν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὥς γὰρ
 15 ἐκεῖνοι χωρὶς ἀποδείξεώς εἰσι πιστοί, οὕτω καὶ οἱ ἀπορη-
 τικοὶ τοῦναντίον διὰ ψιλῆς προφερόμενοι φάσεως γενήσου-
 νται πιστοί, ἢ εἴπερ ἀπιστοῦνται, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς
 ὁμοίως ἄπιστοι γενήσονται. εἰ δὲ δι' ἀποδείξεως τὸ τοιοῦ- 77
 τον πιστώσονται, χεῖρον αὐτοῖς ἄπορον ἐπακολουθήσει.
 20 ἢ γὰρ ἀπόδειξις λόγος ἐστίν, ὃ δὲ λόγος ἐκ λεκτῶν συνέ-
 στηκεν. τοῖς λεκτοῖς οὖν παραστήσουσι τὸ εἶναι τι λεκτὸν
 οἱ Στωικοί, ὅπερ ἀπεμφαίνει, ἐπεὶ περὶ ὃ μὴ διδοὺς εἶναι
 τι λεκτὸν οὐδὲ πολλὰ δώσει λεκτὰ εἶναι. ζητουμένων τε 78
 καὶ τῶν ἐν τῇ ἀποδείξει λεκτῶν εἰ ἔστιν, ἐὰν μὲν ἐξ ἐτοι-
 25 μων λαμβάνωσι τὸ εἶναι ταῦτα, ἐξ ἐτοίμου καὶ οἱ ἀπορη-
 τικοὶ τὸ μὴ εἶναι λήψονται, τῆς αὐτῆς ἐπ' ἀμφοτέρων
 ὑποπιπτούσης πίστεως ἢ ἀπιστίας, ἐὰν δὲ ἐξ ἀποδείξεως,
 εἰς ἄπειρον ἐκπεσοῦνται· ἀπόδειξιν γὰρ ἀπαιτηθήσονται
 τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀποδείξει ἐμπεριεχομένων λεκτῶν, καὶ
 30 τρίτην κομίσαντες τῶν ἐν τῇ τρίτῃ, καὶ τετάρτην τῶν ἐν
 τῇ τετάρτῃ, ὥστε ἀναρχον αὐτοῖς εἶναι τὴν ἀπόδειξιν τοῦ
 εἶναι λεκτόν.

304 Καὶ ἄλλα δὲ πλείω ἔστιν εἰς τὸν τόπον λέγειν, περὶ 79
 ὧν εὐκαιρότερον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως (§ 300—315)
 διεξελευσόμεθα. τὰ νῦν δὲ ἐκεῖνο ζητέον, ὅτι τὸ αὐτοτελές

76—77 ~ Hyp. II 107—108. adv. math. I 157 cf. adv. dogm. II 258.

9 καὶ τοῦ N (ut iam Bekk.): καὶ τῆς τοῦ LEs 10 ἔχουσι
 Kochalsky coll. vv. 11 et 12: ἔχομεν G 15 εἰσι πιστοὶ NL:
 ἄπιστοι E5 21 τοῖς ἐκλεκτοῖς N 22 ἀπεμφαίνει scr.: ἀπεμ-
 φαῖνον G

- ἀξίωμα σύνθετον εἶναι θέλουσιν, οἷον τὸ "ἡμέρα ἔστι" ⁵ συγκείται ἔκ τε τοῦ ἡμέρα καὶ τοῦ ἔστιν. ἀσώματον δὲ οὐδὲν οὔτε συντεθῆναι οὔτε μερισθῆναι δύναται· ἴδια γὰρ σωμα-
των ἔστι ταῦτα. τὸν οὐδὲν ἔστιν αὐτοτελὲς πρᾶγμα οὐδὲ
80 ἀξίωμα. πᾶν τε λεκτὸν λέγεσθαι δεῖ, ὅθεν καὶ ταύτης ἔτυχε τῆς προσηγορίας· οὐδὲν δὲ λεκτὸν λέγεται. ὥς παριστᾶσιν οἱ ἀπορητικοί· οὐκ ἄρα ἔστι τι λεκτόν. ¹⁰ ὃ ἔπεται μηδὲ ἀξίωμα εἶναι μηδὲν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. λέγειν γὰρ ἔστι, καθὼς αὐτοὶ φασιν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (II fr. 167 Arn.), τὸ τὴν τοῦ νοουμένου πράγματος σημαντικὴν προφέρεσθαι φωνήν, οἷον τοῦδε τοῦ στίχου (A 1):
μήνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος. ¹⁵
81 ἀλλὰ τούτου γε τὴν σημαντικὴν φωνὴν ἀμήχανόν ἐστι προφέρεσθαι διὰ τὸ οὐ τὰ μέρη μὴ συννύπαρχει, μηδὲ αὐτὸ ἐκείνο ὑπάρχειν, τούτου δὲ τοῦ πράγματος τὰ μέρη μὴ συννύπαρχειν, ὥστε μὴδ' αὐτὸ ὑπαρκτὸν εἶναι. τὸ δ' ὅτι ἀσυννύπαρκτά ἐστιν αὐτοῦ τὰ μέρη, αὐτόθεν δείκνυ- ²⁰ται. ὅτε γὰρ τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον προφερόμεθα, οὕτω ἔστι τὸ δεύτερον, καὶ ὅτε τὸ δεύτερον προφερόμεθα, οὐκέτ' ἔστι τὸ πρῶτον, ὥστε τὸν μὲν ὅλον στίχον οὐ προ-
82 φερόμεθα. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἡμιστίχιον· ὅταν γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον τοῦ ἡμιστίχλου μέρος λέγωμεν, τότε οὕτω τὸ ³⁵δευτερον αὐτοῦ μέρος προφερόμεθα, καὶ ὅτε τὸ δεύτερον προφερόμεθα, οὐκέτι λέγομεν τὸ πρῶτον, ὥστε οὐδὲ τὸ ἡμιστίχιον ὑπάρχει. κἂν δὲ σκοπῶμεν, οὐδὲ μία λέξις, οἷον ἢ "μήνιν"· ὅτε γὰρ τὴν μὴ συλλαβὴν λέγομεν, οὐδέπω τὴν νιν προφερόμεθα, καὶ ὅτε τὴν νιν προφερόμεθα, ³⁰
83 οὐκέτι τὴν μὴ. εἰ οὖν ἀδύνατόν ἐστιν ὑπάρχειν τι οὐ τὰ ³⁰⁵μέρη ἀσυννύπαρκτά ἐστι, δέδεικται δὲ καὶ ἐπὶ μιᾷ λέξει ἀσυννύπαρκτα τὰ μέρη, ῥητέον μηδεμίαν ὑπάρχειν λέξιν. διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ ἀξίωμα, ὃ φασὶ σύνθετον εἶναι, οἷον

80—84 cf. Hyp. II 109.

7 πρᾶγμα οὐδὲ del. Kayser 10 παριστᾶσιν 5 18 τούτου — 19 συννύπαρχειν om. 5 19 ὑπαρκτικόν 5 28 οὐκέτ' Bekk.: οὐκ G 28 κἂν G: ἔάν Bekk. dubit. (at cf. p. 306, 1) 29 μὴνιν Rüstow: μῆνις G 3 τὰ om. 5

305

5 τὸ τοιοῦτο "Σωκράτης ἔστιν". ὅτε γὰρ λέγεται Σωκράτης, οὐπω ἔστι τὸ ἔστιν, καὶ ὅτε τὸ ἔστι λέγεται, τὸ Σωκράτης οὐκέτι ἔστιν. οὐδέποτε ἄρα ὅλον ὑπάρχει τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ μέρη τοῦ ὅλου· τὰ δὲ μέρη τούτου οὐκ ἔστιν ἀξιώματα. οὐκ ἄρα ἔστι τι ἀξίωμα. καίτοι τί περὶ ὅλου τοῦ ἀξιώμα- 84
10 τος διέξιμεν τοῦ "Σωκράτης ἔστιν", ὅτε καὶ αὐτὸ κατ' ἰδίαν τὸ πτωτικὸν τὸ Σωκράτης οὐ δύναται ἐν ὑπάρξει νοεῖσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν; φημὶ δὲ διὰ τὸ μὴ συνυπάρχειν τὰ συστατικὰ αὐτοῦ μόρια.

Λιδομένον δὲ τοῦ ἀξίωμα εἶναι τι, <...> ἀληθὲς καὶ τι 85
15 ψεῦδος οὐ συγχωρήσουσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως διὰ τὸ μὴ εὐαπόδοτον αὐτὸ καθεστάναι τοῖς πρὸς οὓς ἔστιν ὁ λόγος. φασὶ γὰρ ἀληθὲς μὲν εἶναι ἀξίωμα ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντί-
κεῖται τινι, ψεῦδος δὲ ὃ οὐχ ὑπάρχει μὲν ἀντίκειται δὲ
τινι. ἐρωτώμενοι δέ, τί ἔστι τὸ ὑπάρχον, λέγουσι τὸ κα-
20 ταληπτικὴν κινοῦν φαντασίαν· εἰτα περὶ τῆς καταληπτι- 86
κῆς φαντασίας ἐξεταζόμενοι πάλιν ἐπὶ τὸ ὑπάρχον, ἐπ' ἴσης ὅν ἄγνωστον, ἀνατρέχουσι, λέγοντες "καταληπτικὴ ἔστι φαντασία ἢ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον". ὅπερ ἦν ἴσον τῷ δι' ἀγνοουμένου τὸ ἀγνοούμενον διδάσκειν καὶ
25 εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐμπίπτειν τρόπον. ἵνα γὰρ τὸ ὑπάρ-
χον μάθωμεν, ἐπὶ τὴν καταληπτικὴν ἡμᾶς φαντασίαν ἀποστέλλουσι, λέγοντες ὑπάρχον εἶναι τὸ κινοῦν κατα-
ληπτικὴν φαντασίαν· ἵνα δὲ τὴν καταληπτικὴν γνῶμεν
φαντασίαν, ἐπὶ τὸ ὑπάρχον ἀνταποστέλλουσιν. μήτε οὖν
30 ἐκεῖνο μήτε ταύτην γινώσκοντες οὐδὲ τὸ ἀπ' αὐτῶν δι-
δασκόμενον ἀληθὲς καὶ ψεῦδος ἀξίωμα συνήσομεν.

6 τὸ ἔστι λέγεται 5: τοῦτο οὐκ ἔστιν NLE: τοῦτο λέγεται Kochalsky τὸ Σωκρ. Heintz coll. v. 11: ὁ Σωκρ. G 6/7 <οὐ-
κέτ' ἔστιν> ὁ Σωκράτης. οὐδέποτε κτλ. Kochalsky 7 οὐκέτι
ἔστιν scr. coll. p. 81, 25: om. N spatio 4 litt. relicto: λέγεται
LE: οὐ λέγεται 5: οὐκέτι λέγεται Kayser ἀλλὰ Fabr.: οὐδὲ G
9 ἔσται N τί LE5: τὸ N 14 διδομένου G: διδασκόμενον
Apelt coll. v. 30/31 δὲ N: τε LE5 lacunam indic. Kochalsky,
quam sic explet: <τὸ ἀξίωμα εἶναι τι>; malim <τοῦτό γε, τὸ
ἀξίωμα εἶναι τι> vel similia; nihil nisi εἶναι τι Rüstow καὶ G:
ἢ Kayser coll. p. 306, 14 18 ψεῦδος — 19 τινι om. 5 et N
(sed add. in margine, ubi iam non legitur)

- 87 Κὰν ταύτης δὲ τῆς ἀπορίας ἀφίστηται τις, μείζων³⁰⁶
 ἄλλη παρ' αὐτὴν ἀνακύψει τοῖς τὴν Στωικὴν τεχνολογίαν
 ἀποδεχομένοις. ὥσπερ γὰρ εἰ βουλοίμεθα μαθεῖν τί ἐστὶν
 ἄνθρωπος, πρότερον ὀφείλομεν ἐγνωκέναι τί τὸ ζῶον καὶ
 τί τὸ λογικὸν καὶ τί τὸ θνητόν (ἐκ τούτων γὰρ συνέστη- 5
 κεν ἡ τοῦ ἀνθρώπου νόησις), καὶ ὃν τρόπον εἰ προαιροί-
 μεθα γινώσκειν τί ἐστὶ κύων, προκατελιγμένα δεήσει
 πάλιν τὸ ζῶον καὶ τὸ ὑλακτικόν (ἐκ τούτων γὰρ ἐνοεῖτο
 88 ὁ κύων), οὕτως εἰ ἀληθὲς ἐστὶ κατὰ τοὺς Στωικοὺς (II
 fr. 214 Arn.) ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντίκειται τινι καὶ ψεῦδος ὃ 10
 μὴ ὑπάρχει μὲν ἀντίκειται δέ τινι, κατ' ἀνάγκην ὀφείλομεν
 γινώσκειν εἰς τὴν τούτων νόησιν τί ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον. οὐ
 πάνυ δέ γε δύνανται παραστήσαι τὸ ἀντικείμενον ἡμῖν οἱ
 Στωικοί· τοίνυν οὐδὲ τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἔσται γνώριμα.
 89 φασὶ γὰρ "ἀντικείμενά ἐστὶν ὧν τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου 15
 ἀποφάσει πλεονάζει", οἷον "ἡμέρα ἐστὶν — οὐχ ἡμέρα
 ἔστιν". τοῦ γὰρ "ἡμέρα ἐστὶν" ἀξιώματος τὸ "οὐχ ἡμέρα
 ἔστιν" ἀποφάσει πλεονάζει τῇ οὐχί, καὶ διὰ τοῦτ' ἀντικελ-
 μενόν ἐστὶν ἐκείνῳ. ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἔστι τὸ ἀντικείμενον,
 ἔσται καὶ τὰ τοιαῦτα ἀντικείμενα, τό τε "ἡμέρα ἐστὶ <καὶ φῶς 20
 ἔστιν>" καὶ τὸ "ἡμέρα ἔστιν>" καὶ οὐχὶ φῶς ἔστιν". τοῦ γὰρ
 "ἡμέρα ἐστὶν <καὶ φῶς ἔστιν>" ἀξιώματος ἀποφάσει πλεο-
 νάζει τὸ "<ἡμέρα ἔστιν καὶ> οὐχὶ φῶς ἔστιν". οὐχὶ δέ γε
 κατ' αὐτοὺς ταῦτα ἀντικείμενά ἐστὶν· οὐκ ἄρα ἀντικείμενά
 90 ἐστὶ <τῷ> τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου ἀποφάσει πλεονάζειν. ναί, ^{24a}
 φασίν, ἀλλὰ σὺν τούτῳ ἀντικείμενά ἐστὶ, σὺν τῷ τὴν ἀπό- 25
 φασιν προτετάχθαι τοῦ ἐτέρου· τότε γὰρ καὶ κυριεύει τοῦ
 ὅλου ἀξιώματος, ἐπὶ δὲ τοῦ "ἡμέρα ἐστὶν καὶ οὐχὶ φῶς ἔστιν",
 μέρος οὕσα τοῦ παντός, οὐ κυριεύει πρὸς τὸ ἀποφατικὸν
 ποιῆσαι τὸ πᾶν. ἐχρῆν οὖν, ἐροῦμεν, προσκεῖσθαι τῇ
 ἐννοίᾳ τῶν ἀντικειμένων ὅτι τότε ἀντικείμενά ἐστὶν, ὅταν 30
 μὴ ψιλῶς τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου ἀποφάσει πλεονάζῃ, ἀλλ' ὅ-
 ταν ἢ ἀπόφασις προτάττηται τοῦ ἀξιώματος.

11 μὴδὲ ἀντίκειται τινι Bergk 14 γνώρισμα NAB 20—21. 22. 28
 add. Arnim 24a τῷ add.: ὧν add. Arnim (qui scribit v. 24a πλεο-
 νάζει) 25 σὺν τῷ NLE: τὸς τῷ Fabr. 28 ἀποφατικὸν AB:
 ἀποφαντικὸν NLEVR 32 <ἐτέρου> ἀξιώματος Heintz coll. v. 26

307 Ἄλλος δέ τις καὶ τὸν Πλάτωνος παραλήψεται λόγον, 91
 ὃ κέρχρηται ἐν τῷ περὶ ψυχῆς (Phaed. p. 103 C), καὶ δι-
 δάξει ὡς οὐχ οἶον τέ ἐστι μετουσίᾳ τῆς ἀποφάσεως πλεονάζειν
 τὸ ἀξίωμα παρὰ τὸ μὴ ἔχον τὴν ἀπόφασιν. ὡς γὰρ οὐδὲν μετου-
 5 σία θερμοῦ γίνεται ψυχρόν, οὕτως οὐδὲν μετουσία μικροῦ
 γίνεται μέγα ἀλλὰ μικρόν· καὶ ὡς μετοχῇ τοῦ μείζονος γίνε-
 ται τι μέγα, οὕτω καὶ μετοχῇ τοῦ μικροῦ ἔσται τι μικρόν. διὸ
 καὶ τὴν ἐννεάδα κατὰ τὴν τῆς μονάδος πρόσληψιν μὴ
 γίνεσθαι μείζονα. τὸ γὰρ ἐν ἡτιόν ἐστι τῶν ἐννέα·
 10 τοῦτ' οὖν προσλαβοῦσα ἡ ἐννεὰς οὐ γενήσεται πλείων τῶν 92
 ἐννέα, ἐλάττων δὲ μᾶλλον. [τῇ γὰρ προσλήψει ταύτης οὐ
 γενήσεται ἡ ἐννεὰς τῆς ἐννεάδος μείζων, ἀλλὰ ἐλάσσων
 μᾶλλον.] ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ "οὐχί" ἀπόφασις μικρότερόν τι ἐστὶ
 τοῦ ἀξιώματος, οὐ ποιήσει τὸ ἀξίωμα μείζον, διότι, ὡς
 15 μεγέθους τινὸς μετουσία γίνεται τι μείζον, οὕτω καὶ ἐλάτ-
 τονος μετουσία ἔλαττον ἀποτελεῖται.

Ὁ μὲν οὖν Πλάτωνος λόγος οὕτως εἰς τὸν τόπον ὑπό-
 τινων μεταχθήσεται· ἐπισυνάπτοντες δὲ ἡμεῖς τοῖς προκει- 93
 μένοις κακείνο λέγωμεν ὡς, εἴπερ τὸ ἀληθὲς ἀξίωμά ἐστι,
 20 πάντως ἡ ἀπλοῦν ἐστὶν ἀξίωμα ἢ οὐχ ἀπλοῦν ἢ καὶ ἀπλοῦν
 καὶ οὐχ ἀπλοῦν. τῶν γὰρ ἀξιωμάτων πρώτην σχεδὸν καὶ κυ-
 ριωτάτην ἐκφέρουσι διαφορὰν οἱ διαλεκτικοὶ (Stoic. fr. II
 205 Arn.) καθ' ἣν τὰ μὲν ἐστὶν αὐτῶν ἀπλᾶ, τὰ δ' οὐχ ἀπλᾶ.
 καὶ ἀπλᾶ μὲν ὅσα μήτ' ἐξ ἐνὸς ἀξιώματος δις λαμβανομένου
 25 συνέστηκεν, μήτ' ἐξ ἀξιωμάτων διαφερόντων <καὶ> διὰ τινὸς
 ἢ τινῶν συνδέσμων, οἶον "ἡμέρα ἔστιν, [ἢ] νύξ ἔστιν, Σωκρά-
 τος διαλέγεται", πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶν ιδέας. ὥσπερ γὰρ τὸν 94
 στήμονα ἀπλοῦν λέγομεν καίπερ ἐκ τριχῶν συνεστῶτα, ἐπεὶ
 οὐκ ἐκ στήμόνων, οἵτινές εἰσιν ὁμογενεῖς, πέπλεκται, οὕτως
 30 ἀπλᾶ λέγεται ἀξιώματα, ἐπεὶ οὐκ ἐξ ἀξιωμάτων συνέστηκεν ἄλλ'

7 τοῦ μικροτέρου Kochalsky 10 οὐ — 12 ἐννεὰς del. Kayser
 11 τῇ N: εἰ LEs 11 τῇ — 13 μᾶλλον del. Kochalsky ut glos-

sema 12 ἐλάττων Kayser 18 ἢ οὐχί LE: οὐχί N: οὐχί V:
 οὐχ ἢ ABR 14 διότι Bekk.: διὰ τὸ G 15 τι om. N 16 ἀπο-
 τελεῖσθαι Bekk. dubit., si legatur 14 διὰ τὸ, quod probat
 Kochalsky 19 τι Kayser 25 καὶ add. Kochalsky coll.
 p. 308, 7. 311, 17. 24 26 ἢ del. Bekk.

ἐξ ἄλλων τινῶν. οἷον τὸ "ἡμέρα ἔστιν" ἀπλοῦν ἔστι παρό-308
 σον οὔτε ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν ἀξιώματος δις λαμβανομένου
 οὔτε ἐκ διαφερόντων συνέστηκεν, ἐξ ἄλλων δὲ τινῶν συγké-
 κριται, οἷον τοῦ "ἡμέρα" καὶ τοῦ "ἔστιν". καὶ μὴν οὐδὲ σύν-
 95 δεσμός ἐστιν ἐν αὐτῷ. οὐχ ἀπλᾶ δὲ ἐτύγγανε τὰ οἷον δι-
 πλᾶ, καὶ ὅσα δ' ἐξ ἀξιώματος δις λαμβανομένου ἢ ἐξ
 ἀξιωμάτων διαφερόντων συνέστηκε διὰ συνδέσμου τε ἢ
 συνδέσμων, οἷον "εἰ ἡμέρα ἔστιν <ἡμέρα ἔστιν>" εἰ ἡμέρα
 ἔστι, φῶς ἔστιν· εἰ νὺξ ἔστι, σκότος ἔστιν· καὶ [εἰ] ἡμέρα ἔστι
 96 καὶ φῶς ἔστιν· ἤτοι ἡμέρα ἔστιν ἢ νὺξ ἔστιν". τῶν δὲ ἀπλῶν 10
 τινὰ μὲν ὠρισμένα ἐστὶν τινὰ δὲ ἀόριστα τινὰ δὲ μέσα, ὠρι-
 σμένα μὲν τὰ κατὰ δεῖξιν ἐκφερόμενα, οἷον "οὗτος περιπατεῖ,
 οὗτος κάθηται" (δείκνυμι γάρ τινα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώ-
 97 πων). ἀόριστα δὲ ἔστι κατ' αὐτοὺς ἐν οἷς ἀόριστόν τι κυ-
 ριεύει μόριον, οἷον "τις κάθηται", μέσα δὲ τὰ οὕτως ἔχον- 15
 τα "ἄνθρωπος κάθηται" ἢ "Σωκράτης περιπατεῖ". τὸ
 μὲν οὖν "τις περιπατεῖ" ἀόριστόν ἐστιν, ἐπεὶ οὐκ ἀφώ-
 ρικὴ τινα τῶν ἐπὶ μέρους περιπατούντων· κοινῶς γὰρ
 ἐφ' ἐκάστου αὐτῶν ἐκφέρεσθαι δύναται· τὸ δὲ "οὗτος
 κάθηται" ὠρισμένον ἐστίν, ἐπεὶ περ ἀφώρικε τὸ δεικνύμενον 20
 πρόσωπον. τὸ δὲ "Σωκράτης κάθηται" μέσον ὑπῆρχεν,
 ἐπεὶ περ οὔτε ἀόριστόν ἐστιν (ἀφώρικε γὰρ τὸ εἶδος), οὔτε
 ὠρισμένον (οὐ γὰρ μετὰ δείξεως ἐκφέρεται), ἀλλ' ἔοικε μέ-
 σον ἀμφοτέρων ὑπάρχειν, τοῦ τε ἀορίστου καὶ τοῦ ὠρισμέ-
 98 νου. γίνεσθαι δὲ φασὶ τὸ ἀόριστον ἀληθές, τὸ "τις πε- 25
 ριπατεῖ" ἢ "τις κάθηται", ὅταν τὸ ὠρισμένον ἀληθὲς εὐρί-
 σκηται, τὸ "οὗτος κάθηται" ἢ "οὗτος περιπατεῖ". μηδε-
 νὸς γὰρ τῶν ἐπὶ μέρους καθημένου οὐ δύναται ἀληθὲς
 εἶναι τὸ "τις κάθηται" ἀόριστον.

2 ἔστιν del. Heintz et Rüstow (sed idem valet quod συνέστη-
 κεν et συγκέκριται) ἀξιώματος Bekk.: λήμματος G 3/4 συγ-
 κέκρται Kayser 6 δ' G: γ' Kochalsky 8 ἡμέρα ἔστιν add.
 Kochalsky 8/9 εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς G: ἡμέρα edd. 9 εἰ
 del. Bekk. 10 καὶ om. L ἔστιν post φῶς om. N 17 ἐπεὶ
 <οὖν> οὐκ N 18 τινα Fabr. secundum Herveti versionem
 (aliquem): τινας G 19 ἀφ' N 29 ἀόριστόν <ἐστίν> N: an
 ἀόρ. <δν>?

308

- 30 Τοιαῦτα μὲν ὥς ἐν κεφαλαίοις τὰ ἐπὶ τῶν ἀπλῶν 99
 309 ἀξιωμαίων λεγόμενα τοῖς διαλεκτικοῖς ὑπῆρχεν. οἱ δὲ
 ἀπορητικοὶ ζητοῦσι πρῶτον, εἰ δύνатаι τὸ ὠρισμένον ἀλη-
 θὲς εἶναι· τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος οὐδὲ τὸ ἀόριστον
 δύνатаι ὑπάρχειν ἀληθές, ἀναιρουμένου δὲ καὶ τοῦ ἀορίστου
 5 οὐδὲ τὸ μέσον τούτων ὑποστήσεται. ταῦτα δ' ἦν ὥσπερ
 στοιχεῖα τῶν ἀπλῶν ἀξιωμαίων· τοίνυν ἀθετουμένων
 αὐτῶν οἰχῆσεται καὶ τὰ ἀπλᾶ ἀξιώματα, καὶ οὐκ ἐνέσται
 λέγειν τάληθές ἐν τοῖς ἀπλοῖς ὑπάρχειν ἀξιώμασιν. καὶ 100
 δὴ τὸ ὠρισμένον τοῦτο ἀξίωμα, τὸ "οὗτος κάθεται" ἢ
 10 "οὗτος περιπατεῖ", τότε φασὶν ἀληθές ὑπάρχειν, ὅταν τῷ
 ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτοντι συμβεβῆκη τὸ κατηγορήμα, οἶον
 τὸ καθῆσθαι ἢ τὸ περιπατεῖν. ἀλλ' ἐν τε τῷ λέγειν "οὐ-
 τος περιπατεῖ" δεικνυμένου τινὸς τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώ-
 πων, ἥτοι Σωκράτης ἐστὶ λόγου χάριν ὁ ὑπὸ τὴν δεῖξιν
 15 πίπτων ἢ μέρος τι τοῦ Σωκράτους· οὔτε δὲ Σωκράτης
 ἐστὶν ὁ ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτων οὔτε μέρος τι τοῦ Σωκράτους,
 ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα δύνатаι ἀληθές εἶναι τὸ
 ὠρισμένον ἀξίωμα. καὶ Σωκράτης μὲν οὐχ ὑποπίπτει τῇ 101
 δεῖξει, παρόσαν αὐτοῦ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συνεσιῶτος
 20 ὁ οὗθ' ἢ ψυχὴ δείκνυται οὔτε τὸ σῶμα οὔτε τὸ ὅλον, ὑπὸ
 τὴν δεῖξιν πίπτοντα¹. καὶ μὴν οὐδὲ μόριόν τι Σωκράτους
 ὑπέπιπτε τῇ δεῖξει· εἰ γὰρ τῷ ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτοντι
 συμβεβηκέναι φασὶ τὸ κατηγορήμα (τὸ περιπατεῖν ἢ τὸ
 καθῆσθαι), οὐδέποτε δὲ τῷ δεικνυμένῳ μορίῳ ὄντι ἐλαχίστω
 25 συμβεβῆκε τὸ κατηγορήμα, οἶον τὸ περιπατεῖν ἢ τὸ καθῆ-
 σθαι, κατ' ἀνάγκην οὐδὲ τὸ μόριον ἔσται πίπτον ὑπὸ τὴν
 δεῖξιν. ἀλλ' εἰ μήτε τοῦτο μήτε Σωκράτης, παρὰ δὲ ταῦτα 102
 οὐδὲν ἔστιν, οἴχεται τὸ κατὰ δεῖξιν ἐκφερόμενον ὠρισμέ-
 νον ἀξίωμα, σὺν τῷ καὶ ἀόριστον αὐτὸ γίνεσθαι σχεδόν·
 30 εἰ γὰρ ἐνδέχεται τοῦτ' εἶναι τὸ δεικνύμενον τοῦ Σω-
 κράτους μέρος, ἐνδέχεται δὲ μηδὲ τοῦτο ἀλλ' ἕτερον, ἐξ

1 φημάτων N 5 δ' om. N 11 συμβεβῆκη N: συμβεβήκοι
 LE 5 16 τοῦ om. LE 5, at cf. vv. 15 et 30 19 δείξει NE:
 δόξει L: δόξη 5 20 οὗθ'—21 πίπτοντα totum enuntiatum
 corruptum sic fere emendem: εἴθ' ἢ ψ. δ. εἴτε τὸ σ., οὐχί
 καὶ τ. δ. ὁ. τ. δ. πίπτει 30 ἐνδέχεται <μὲν> Bekk.

ἀνάγκης ἀόριστον γίνεται τὸ ὅλον. μὴ ὄντος οὖν τοῦ
ᾧρισμένου ἀξιώματος οὐδὲ τὸ ἀόριστον ἔσται. διὰ δὲ 310
τοῦτο οὐδὲ τὸ μέσοι ὑποστήσεται.

- 103 Πρὸς τοῦτοις ὅταν λέγωσι τὸ μὲν "ἡμέρα ἔστιν"
ἀξιῶμα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἀληθές, τὸ δὲ "νῦξ ἔστι"
ψευδος, καὶ τὸ μὲν "οὐχὶ ἡμέρα ἔστι" ψευδος, τὸ δὲ 5
"οὐχὶ νῦξ ἔστιν" ἀληθές, ἐπιστήσῃ <τις>, πῶς μία οὐσα καὶ
ἡ αὐτὴ ἀπόφασις τοῖς μὲν ἀληθέσι προσελθοῦσα ψευδῇ
ταῦτα ποιεῖ, τοῖς δὲ ψευδέσιν ἀληθῇ. ὅμοιον γάρ ἐστι
τοῦτο τῷ κατὰ τὸ Αἰσώπειον αἰνιγμα Σειληνῶ, ὃς ὄρων
τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον χειμῶνος ὥρα καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ 10
ψύχεσθαι τὰς χεῖρας [ἐμφυσῶντα] καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ καί-
εσθαι ἐμφυσῶντα τῷ στόματι, ἔφη μὴ ἂν ὑπομεῖναι τοι-
104 οὔτω θηρήω συζῆν ἐξ οὗ τὰ ἐναντιώτατα προέρχεται. ὧδε
γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόφασις τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἀνύπαρκτα
ποιοῦσα, τὰ δὲ ἀνύπαρκτα ὑπαρκτά, τεραστίου φύσεως 15
μετείληφεν. ἢ γὰρ ὑπάρχειν αὐτὴν θέλουσιν ἢ μὴ ὑπάρ-
χειν ἢ <μῆτε ὑπάρχειν μῆτε μὴ ὑπάρχειν ἢ> ὑπάρχειν ἅμα
καὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ μὲν ὑπάρχειν, πῶς ὑπάρχοντι προ-
σελθοῦσα ἀνύπαρκτον τὸ ὅλον ποιεῖ καὶ οὐ μᾶλλον ὑπάρχον;
ὑπάρχον γὰρ ὑπάρχοντι προσγενόμενον βεβαιοῖ μᾶλλον τὴν 20
105 ὑπαρξιν. εἰ δὲ ἀνύπαρκτον, τίνα λόγῳ τῷ μὴ ὑπάρχοντι προ-
σελθοῦσα ὑπαρκτὸν αὐτὸ ποιεῖ καὶ οὐ μᾶλλον ἀνύπαρκτον;
ἀνυπαρκτῷ γὰρ ἀνύπαρκτον προστεθὲν οὐχ ὑπαρξιν ἀλλ' ἀνυ-
παρξίαν ἀπεργάζεται. ἢ πῶς ἀνύπαρκτος οὐσα μετατίθῃσι τὸ
ὑπαρκτὸν εἰς ἀνυπαρξίαν, ἀλλ' οὐ κατὰ μὲν τι ὑπαρκτὸν κατὰ 25
δὲ τι ἀνύπαρκτον αὐτὸ ποιεῖ; ὥς γὰρ λευκὸν καὶ μέλαν συν-
τεθέντα οὐ μέλαν ἢ λευκὸν ποιεῖ, ἀλλὰ κατὰ μὲν τι λευκὸν
κατὰ δὲ τι μέλαν, οὕτω καὶ ἀνύπαρκτον ὑπαρκτῷ συνελ-
θὸν τὸ ὅλον ποιήσῃ κατὰ μὲν τι ὑπαρκτὸν κατὰ δὲ τι
106 ἀνύπαρκτον. ἄλλως τε τὸ ἀνύπαρκτὸν τι ποιοῦν ποιεῖ τι. 30

4 τὸ δὲ Bekk.: ἐπὶ δὲ τοῦ G 6 τις add. Bekk. 7 <ἢ> ἀπό-
φαισις Heintz dubit. 9 σιληνῶ NLEAB 10 ὥρας L 11 ἐμφυ-
σῶντα del. Bekk. 12 ἔδεσμά τι post καίεσθαι add. Kayser, τὸ
ἔδεσμα Crusius (Babrius p. LXXXIV) 14 ἡ αὐτὴ Heintz cum
Fabricii versione (eadem) 16 θελήσουσιν L 17 add. Heintz
coll. p. 311, 2/3 30 ἀνύπαρκτον <ἢ ὑπαρκτόν> τι Kochalsky

311 τὸ δὲ ποιοῦν ἔστι καὶ ὑπάρχει· (...) ἡ ἄρα ἀπόφασις μὴ ὑπάρ-
 χουσα οὐδὲ ποιήσῃ τι ἀνύπαρκτον. λείπεται ἄρα λέγειν μήτε
 ὑπάρχειν αὐτὴν μήτε μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' εἰ τοιαύτη ἔστι,
 πῶς πάλιν μήτε ὑπάρχουσα μήτε μὴ ὑπάρχουσα τῷ μὲν
 5 ὑπάρχοντι προσελθούσα ἀνυπαρξίαν ποιεῖ, τῷ δὲ μὴ ὑπάρ-
 χοντι ὑπαρξιν; ὥς γὰρ τὸ μήτε θερμὸν μήτε ψυχρὸν τῷ 107
 θερμῷ προσελθὸν οὐ δύναται ποιῆσαι ψυχρὸν, οὐδὲ τῷ
 ψυχρῷ θερμὸν, οὕτως ἄλογόν ἐστι τὸ μήτε ὑπάρχον
 μήτε μὴ ὑπάρχον τῷ μὲν ὑπάρχοντι προσελθὸν ἀνυπαρ-
 10 ξίαν ποιεῖν, τῷ δὲ ἀνυπάρκτῳ ὑπαρξιν. τὰ δὲ αὐτὰ ἐνέ-
 σται ἀπορεῖν καὶ ἐὰν κατὰ τὸ μὲν ὑπάρχειν λέγωσι τὴν
 ἀπόφασιν, κατὰ δὲ τι ἀνύπαρκτον εἶναι.

Νῦν δὲ ἐπὶ ποσὸν ψηλαφηθείσης τῆς ἐπὶ τῶν ἀπλῶν 108
 ἀξιωματικῶν παρὰ τοῖς διαλεκτικοῖς νομοθεσίας, μετώμεν
 15 καὶ τὴν ἐπὶ τῶν οὐχ ἀπλῶν. καὶ δὴ οὐχ ἀπλᾶ μὲν ἐστὶν
 ἀξιώματα τὰ ἀνώτερον προειρημένα, ἅπερ ἐξ ἀξιώματος
 διαφοροῦμένου ἢ <ἐξ> ἀξιωματικῶν διαφερόντων συνέστηκε καὶ
 ἐν οἷς σύνδεσμος ἢ σύνδεσμοι ἐπικρατοῦσιν. λαμβανέσθω 109
 δὲ ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ καλούμενον συνημμέ-
 20 νον. τοῦτο τοίνυν συνέστηκεν ἐξ ἀξιώματος διαφοροῦμένου
 ἢ ἐξ ἀξιωματικῶν διαφερόντων <καὶ> διὰ τοῦ "εἴ" ἢ "εἵπερ"
 συνδέσμου, οἷον ἐκ διαφοροῦμένου μὲν ἀξιώματος καὶ τοῦ
 "εἰ" συνδέσμου συνέστηκε τὸ τοιοῦτον συνημμένον "εἰ ἡμέρα
 ἔστιν, ἡμέρα ἔστιν", ἐκ διαφερόντων δὲ ἀξιωματικῶν καὶ διὰ 110
 25 τοῦ "εἵπερ" συνδέσμου τὸ οὕτως ἔχον "εἵπερ ἡμέρα ἔστι,

1 lacunam hic statui. Exciderunt haec fere: <ἄτοπον δ' ἐστὶ λέγειν, ὅτι τὸ ἀνύπαρκτον ὑπάρχει> 2 τι <οὔτε ἀνύπαρκτον οὔτε> ὑπ. Kochalsky <ἀν> ὑπαρκτον Kalbfleisch, qui hoc ἀν in margine adscriptum falso ad v. 8 [ἀν]άλογον relatum esse putat: ὑπαρκτόν G 8 ἄλογον Kalbfleisch (cf. ad v. 2): ἀνάλογον G μήτε Bekk.: μὴ G (om. E) 9 <μὴ> ἀνυπαρξίαν Kochalsky 10 <μὴ> ὑπαρξιν Kochalsky 15 τὴν ἐπὶ Kochalsky coll. p. 55, 3/4 et 311, 13: ἐπὶ τὴν G 17 ἐξ add. Kochalsky διαφοροῦμένου N (cf. vv. 20. 22): διαφόρον LE5: διαφοροῦμένου hic et semper scribendum esse asseverat Prantl Gesch. d. Log. I c. 5 adn. 122, sed vereor, ne ipse Sextus scripserit διαφ. 21 καὶ add. Kochalsky cf. ad p. 307, 25 22 καὶ <διὰ> τοῦ Kochalsky

- φῶς ἔστιν". τῶν δὲ ἐν τῷ συνημμένῳ ἀξιωμαμάτων τὸ μετὰ τὸν "εἴ" ἢ τὸν "εἵπερ" σύνδεσμον τεταγμένον ἡγούμενον τε καὶ πρῶτον καλεῖται, τὸ δὲ λοιπὸν λήγόν τε καὶ δεύτερον, καὶ ἐὰν ἀναστρόφως ἐκφέρηται τὸ ὅλον συνημμένον, οἶον οὕτως "φῶς ἔστιν, εἵπερ ἡμέρα ἔστιν". καὶ γὰρ ἐν τούτῳ 30 λήγον μὲν καλεῖται τὸ "φῶς ἔστιν" καίπερ πρῶτον ἐξε- νεχθέν, ἡγούμενον δὲ τὸ "ἡμέρα ἔστιν" καίπερ δεύτερον λεγόμενον, διὰ τὸ μετὰ τὸν "εἵπερ" σύνδεσμον τετάχθαι. 312
- 111 ἡ μὲν οὖν σύστασις τοῦ συνημμένου, ὡς ἐν συντόμοις εἶπειν, ἐστὶ τοιαύτη, ἐπαγγέλλεσθαι δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα ἀκολουθεῖν τῷ ἐν αὐτῷ πρώτῳ τὸ ἐν αὐτῷ δεύτε- 5 ρον καὶ ὄντος τοῦ ἡγουμένου ἔσεσθαι τὸ λήγον. ὅθεν σφωζομένης μὲν τῆς τοιαύτης ἐπαγγελίας καὶ ἀκολουθοῦν- τος τῷ ἡγουμένῳ τοῦ λήγοντος ἀληθὲς γίνεται καὶ τὸ συ- 112 νημμένον, μὴ σφωζομένης δὲ ψεῦδος. διόπερ ἀπὸ τούτου εὐθύς ἀρξάμενοι σκοπῶμεν εἰ δύνатаι ἀληθεῖς τι συνημ- μένον καὶ σῶζον τὴν εἰρημένην ἐπαγγελίαν εὐρεθῆναι. 10
- Κοινῶς μὲν γὰρ φασιν ἅπαντες οἱ διαλεκτικοὶ ὕγιες εἶναι συνημμένον, ὅταν ἀκολουθῇ τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ τὸ ἐν αὐτῷ λήγον· περὶ δὲ τοῦ πότε ἀκολουθεῖ καὶ πῶς στασιάζουσι πρὸς ἀλλήλους καὶ μαχόμενα τῆς ἀκολουθίας 113 ἐκτίθενται κριτήρια. οἶον ὁ μὲν Φίλων ἔλεγεν ἀληθεῖς γί- νεσθαι τὸ συνημμένον, ὅταν μὴ ἄρχηται ἀπ' ἀλη- θοῦς καὶ λήγῃ ἐπὶ ψεῦδος, ὥστε τριχῶς μὲν γί- νεσθαι κατ' αὐτὸν ἀληθεῖς συνημμένον, καθ' ἕνα δὲ 20 τρόπον ψεῦδος. καὶ γὰρ ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπ' ἀληθεῖς λήγῃ, ἀληθεῖς ἐστίν, ὡς τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν". καὶ ὅταν ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον ἐπὶ ψεῦδος λήγῃ, πάλιν ἀλη- 114 θές, οἶον τὸ "εἰ πέταται ἡ γῆ, πτέρυγας ἔχει ἡ γῆ". ὡσαύ- τως δὲ καὶ τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ ψεύδους, ἐπ' ἀληθεῖς δὲ λήγον ἐστὶν ἀληθές, ὡς τὸ "εἰ πέταται ἡ γῆ, ἔστιν ἡ γῆ". μόνως δὲ γίνεται ψεῦδος, ὅταν ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγῃ ἐπὶ 25

113—117 ~ Hyp. II 110.

29 ἐὰν Bekk.: ἂν LE 5: om. N οἶον <εἰ> N 2 συντό-
μοις NLE (cf. p. 523, 27): συντόμῳ 5 16 ἀπάρχηται N

312 ψευδός, ὁποῖόν ἐστι τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστι, νὺξ ἔστιν". ἡμέρας γὰρ οὕσης τὸ μὲν "ἡμέρα ἔστιν" ἀληθές ἐστιν, ὅπερ ἦν ἡγούμενον, τὸ δὲ "νὺξ ἔστι" ψευδός ἐστιν, ὅπερ ἦν λήγον. Διόδωρος δὲ ἀληθές εἶναι φησι συνημμένον 115
 30 ὅπερ μήτε ἐνεδέχετο μήτε ἐνδέχεται ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς λήγειν ἐπὶ ψευδός. ὅπερ μάχεται τῇ Φίλωνος θέσει. τὸ γὰρ τοιοῦτον συνημμένον "εἰ ἡμέρα ἔστιν, ἐγὼ 313 διαλέγομαι" ἡμέρας οὕσης ἐπὶ τοῦ παρόντος κάμου διαλεγόμενον κατὰ μὲν τὸν Φίλωνα ἀληθές ἐστιν, ἐπεὶ περ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον τοῦ "ἡμέρα ἔστιν" εἰς ἀληθές λήγει τὸ "ἐγὼ διαλέγομαι", κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον ψευδός. ἐνδέχεται γὰρ 5 ἀπ' ἀληθοῦς ποτὲ ἀρξάμενον τοῦ "ἡμέρα ἔστιν" ἐπὶ ψευδός λήγειν τὸ "ἐγὼ διαλέγομαι", ἡσυχάσαντος ἑμοῦ, καὶ ἐνεδέχετο ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπὶ ψευδός λήγειν τὸ "ἐγὼ διαλέγομαι". πρὶν γὰρ ἀρξώμαι διαλέγεσθαι, ἀπ' ἀ- 116 ληθοῦς μὲν ἤρχετο τοῦ "ἡμέρα ἔστιν", ἐπὶ ψευδός δὲ 10 ἔλγηε τὸ "ἐγὼ διαλέγομαι". πάλιν τὸ οὕτως ἔχον "εἰ νὺξ ἔστιν, ἐγὼ διαλέγομαι", ἡμέρας οὕσης καὶ σιωπῶντος ἑμοῦ κατὰ μὲν Φίλωνα ὡσαύτως ἀληθές, ἀπὸ γὰρ ψεύδους ἀρχόμενον ἐπὶ ψευδός λήγει, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον ψευδός· ἐνδέχεται γὰρ αὐτὸ ἀρξάμενον ἀπ' ἀληθοῦς λήξαι 15 εἰς ψευδός νυκτὸς ἐπελθούσης, καὶ πάλιν ἑμοῦ μὴ διαλεγόμενον ἀλλ' ἡσυχάζοντος. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ "εἰ νὺξ ἔστιν, 117 ἡμέρα ἔστιν" ἡμέρας οὕσης κατὰ μὲν Φίλωνα διὰ τοῦτ' ἀληθές, ὅτι ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον τοῦ "νὺξ ἔστιν" εἰς ἀληθές λήγει τὸ "ἡμέρα ἔστιν", κατὰ δὲ Διόδωρον διὰ 20 τοῦτο ψευδός, ὅτι ἐνδέχεται νυκτὸς ἐπισχούσης, ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον αὐτὸ τοῦ "νὺξ ἔστιν", ἐπὶ ψευδός λήγειν τὸ "ἡμέρα ἔστιν".

Τοιαύτης οὖν οὕσης ὡς ἐν παραδειγματος μέρει τῆς 118
 ἐν τοῖς κριτηρίοις τοῦ συνημμένου ἀξιώματος ὑπεναν- 25 τιώσεως, μήποτε ἄπορος γίνεται ἢ τοῦ ὕγιους συνημμένου

30 ἐπ' N 32 θέσει ε: φύσει NE et V γρ.: φήσει L (an φάσει?): στάσει vel κρίσει Heintz dubit. 7 ἐνδέχεται NLE: ἐνδέχεται ε 8 ἀρξώμαι NA: ἀρξομαι LEVBR 10 ἔλεγε L 15 μὴ om. N 17 ἡμέρα ἔστιν om. Eε 19 διὰ om. L

- διάγνωσις· ἵνα γὰρ μάθωμεν τοῦτο, πρὸ παντὸς δεῖ ἐπι-
κριθῆναι τὴν περὶ τῆς ὑγιότητος αὐτοῦ τῶν διαλεκτικῶν
διάστασιν. ἐφ' ὅσον δὲ ἀνεπίκριτός ἐστι, μένειν ἀνάγκη
119 καὶ αὐτὸ ἐν ἐποχῇ. καὶ εἰκότως. ἦτοι γὰρ πᾶσι τοῖς κρι-
τηρίοις τῶν διαλεκτικῶν προσέξομεν ἢ τινι τούτων. ἀλλὰ 30
πᾶσι μὲν οὐχ οἷόν τε ἐστὶ προσέχειν· μάχεται γάρ, ὥς
ἐπὶ τῶν προειρημένων δυεῖν ὑπέδειξα, τὰ δὲ μαχόμενα οὐ
δύναται ἐπ' ἴσης εἶναι πιστά. εἰ δέ τινι τούτων, ἦτοι 314
αὐτόθεν καὶ ἀκρίτως προσέξομέν τινι, ἢ μετὰ λόγον τοῦ
120 δεικνύντος ὅτι ὑγιές ἐστὶ τὸ τοιοῦτον κριτήριον. καὶ εἰ
μὲν ἀκρίτως καὶ αὐτόθεν συγκαταθησόμεθά τινι κριτηρίῳ,
τί μᾶλλον τῷδε ἢ τῷδε συγκαταθησόμεθα; ὅπερ ἴσον ἦν 5
τῷ μηδενὶ συγκατατίθεσθαι διὰ τὴν μάχην. εἰ δὲ μετὰ
λόγον τοῦ δεικνύντος ὅτι ὑγιές ἐστὶ τὸ παραλαμβανόμενον
ὑφ' ἡμῶν τοῦ συνημμένου κριτήριον, ἦτοι οὗτος ὁ λόγος
ἀσύνακτός τ' ἐστὶ καὶ ἀπέραντος ἢ συνακτικός καὶ περαίνων.
121 ἀλλ' ἀσύνακτος μὲν καθεστὼς καὶ ἀπέραντος ἄπιστός ἐστι 10
καὶ μοχθηρὸς ἐν τῷ προκρίνειν τι τοῦ συνημμένου κριτή-
ριον. εἰ δὲ συνακτικός ὑπάρχει, πάντως διὰ τοῦτο συνα-
κτικός τυγχάνει ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτοῦ τοῖς λήμμασιν ἢ ἐπι-
122 φορά,* ὥστε δι' ἀκολουθίας τινὸς αὐτὸν δοκιμάζεσθαι. τὴν
δὲ ἀκολουθίαν ἐξ ἀρχῆς ζητουμένην ἐπὶ τοῦ συνημμένου 15
λόγῳ ἔδει δοκιμάζεσθαι. τὸνν ἴσον ἦν τὸ τοιοῦτον τῷ
εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον ἐμπίπτειν· ἵνα γὰρ τὸ συ-
νημμένον ἐξ ἀκολουθίας ὀφείλον δοκιμάζεσθαι μάθωμεν,
ἐπὶ λόγον τινὰ δεῖ δραμεῖν, καὶ ἵνα οὗτος ὁ λόγος ὑγιῆς
ἦ, τὴν ἀκολουθίαν δεῖ προπεπιστωθῆαι, ἀφ' ἧς ὅτι ἐστὶν 10
123 ὑγιῆς κρίνεται. μὴ ἔχοντες οὖν τὸ ὑγιές συνημμένον ὅσον
ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπορίᾳ, οὐδὲ συνακτικὸν ἔξομεν λόγον.
τοῦτον δὲ μὴ ἔχοντες οὐδὲ ἀποδείξιν ἔξομεν· λόγος γὰρ
ἐστὶ συνακτικός ἢ ἀποδείξις. ἀποδείξεως δὲ μὴ ὑπαρχούσης
ἀναιρεῖται ἡ δογματικὴ φιλοσοφία.

28 ἀνεπίκριτός Bekk.: ἀνεπίκριτόν G 29 γὰρ om. L 1 τινι
Gen.: τινὰ G 9 ἀσύνακτός N 5 τ' om. 5 16 λόγῳ Heintz:
λόγον G 20 προπεπιστωθῆαι Bekk.: προπεπιστεῦσθαι G ὅτι
LE 5: ὅδ' N 24 ὑπαρχούσης Heintz: παρούσης G 25 λογικὴ
Kayser coll. p. 302, 10 φιλοσοφία Heintz (coll. p. 101, 30):
φαντασία G

314

Ἐνέσται δὲ ἀπὸ τούτων καὶ ἐπὶ τὰ συμπεπλεγμένα 124
καὶ ἐπὶ τὰ διεzeugμένα κοινῶς τε ἐπὶ τὰ λοιπὰ εἶδη τῶν
οὐχ ἀπλῶν ἀξιωματίων διαβαίνειν. (Stoic. fr. II 211 Arn.) τὸ
γὰρ συμπεπλεγμένον <ἦτοι> ἐξ ἀπλῶν ὀφείλει ἢ ἐξ οὐχ ἀπλῶν
30 ἢ ἐκ μικτῶν συνεστάναι, πάντα δὲ ταῦτα ἠπόρηται τῶν ἀπλῶν
προηπορημένων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅταν λέγωσιν ὑγιὲς εἶναι 125
συμπεπλεγμένον τὸ πάντ' ἔχον ἐν αὐτῷ ἀληθῆ, οἷον τὸ "ἡμέ-
315 ρα ἔστι καὶ φῶς ἔστιν", ψεῦδος δὲ τὸ <ἐν> ἔχον ψεῦδος, πά-
λιν νομοθετοῦσιν αὐτοὶ αὐτοῖς. ἀκόλουθον γὰρ ἦν, εἰ ἀληθὲς
ἔστι τὸ ἐκ πάντων ἀληθῶν σύνθετον, εὐθύς [ἀληθὲς] εἶναι
καὶ τὸ ἐκ πάντων ψευδῶν συγκείμενον ψεῦδος, τὸ δὲ ἐκ
5 ψευδῶν ἅμα καὶ ἀληθῶν μὴ μᾶλλον ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦ-
δος. εἰ μὲν γὰρ ἔξεστιν αὐτοῖς ἃ θέλουσι νομοθετεῖν καὶ 126
ὥς προαιροῦνται περὶ τῶν πραγμάτων διατάττεσθαι, ἐπι-
τρεπτόν μὲν τὸ ἐν ἔχον ψεῦδος συμπεπλεγμένον λέγε-
σθαι παρ' αὐτοῖς ψεῦδος, ἐξέσται δὲ καὶ ἄλλοις ἀντιδια-
10 τάττεσθαι καὶ λέγειν τὸ ἐκ πλειόνων ἀληθῶν, ἑνὸς δὲ ψεύ-
δους συμπεπλεγμένον ἀληθὲς ὑπάρχειν. εἰ δὲ τῇ φύσει 127
τῶν πραγμάτων προσεκτέον ἐστίν, ἀκόλουθον δῆπουθεν
τὸ τι μὲν ψεῦδος ἔχον, τι δὲ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον μὴ
μᾶλλον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἶναι λέγειν· ὥσπερ γὰρ τὸ ἐκ
15 λευκοῦ καὶ μέλανος μεμιγμένον οὐ μᾶλλον λευκὸν ἐστίν
ἢ μέλαν (τὸ μὲν γὰρ λευκὸν λευκὸν ἦν καὶ τὸ μέλαν μέ-
λαν ὑπῆρχεν), οὕτω τὸ μὲν ἀληθὲς μόνον ἀληθὲς εἶναι [καὶ]
συμβέβηκεν, τὸ δὲ ψεῦδος μόνον ψεῦδος ὑπάρχει, τὸ δὲ
σύνθετον ἐξ ἀμφοτέρων οὐ μᾶλλον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος προ-
20 σαγορευτέον. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ βίῳ, φασί, τὸ κατὰ μὲν 128
τὰ πλεῖστα μέρη ὑγιὲς ἱμάτιον κατ' ὀλίγον δὲ διερρωγὸς
οὐκ ἀπὸ τῶν πλείστων καὶ ὑγιῶν μερῶν ὑγιὲς εἶναι λέγο-
μεν ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀλίγου καὶ διερρωγότος διερρωγός, οὕτω

27 τε ἐπὶ Bekk. dubit. et Kayser coll. p. 337, 20: ἐπὶ τε G
29 ἦτοι add. Bekk. ἐξ οὐχ Rüstow coll. p. 307, 20: οὐκ ἐξ G
inter ἦ et ἐκ lac. 3—4 litt. exstat in N 1 <καὶ> ψεῦδος δὲ N
ἐν add. Heintz coll. vv. 8 et 24 8 ἀληθῶν NLE: ἀληθὲς 5
ἀληθὲς del. Heintz 4 γε Bekk. dubit. 8 μὲν LE5: το N
9 δὲ LE5: δὴ N 10 δὲ om. 5 16 <ἐκ> μέλανος LE5 17 καὶ
del. Bekk., post οὕτω transp. Kochalsky

- καὶ τὸ συμπεπλεγμένον, καὶ ἔν μόνον ἔχη ψεῦδος πλεί-
 ονα δὲ ἀληθῆ, λεχθήσεται τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ψεῦδος. 25
- 129 ὅπερ ἐστὶν εὐθὴς. τῷ μὲν γὰρ βίῳ συγχαρητέον κατα-
 χρηστικοῖς ὀνόμασι χρῆσθαι, μὴ πάντως τὸ πρὸς τὴν φύ-
 σιν ἀληθὲς ζητοῦντι, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν δόξαν. φρέαρ γοῦν
 ὀρύσσειν φαιμέν καὶ χλαμύδα ὑφαίνειν καὶ οἰκίαν οἰκοδο-
 μεῖν, οὐ κυρίως· εἰ γὰρ φρέαρ ἐστίν, οὐκ ὀρύσσεται 30
 ἀλλ' ὀρώρουται, καὶ εἰ χλαμύς ἐστίν, οὐκ ὑφαίνεται ἀλλ' ὑ-
 φανταί. ὥστε ἐν μὲν τῷ βίῳ καὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ τό-
 πον εἶχεν ἡ κατάχρησις· ὅταν δὲ τὰ πρὸς τὴν φύσιν ζη- 316
 τῶμεν πράγματα, τότε ἔχεσθαι δεῖ τῆς ἀκριβείας.
- 130 Ἄλλ' ὅτι μὲν ἀπορός ἐστὶν ὁ λόγος καὶ πολλὴν ἔχων
 ταραχὴν τοῖς ἐν ἀσωμάτω τινὶ λεκτῷ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦ-
 δος ἀπολείπουσιν, ἐκ τούτων αὐτάρκως ὑποδέδεικται· ὅτι 5
 δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ φωνῇ ταῦθ' ὑποστησάμενοις οὐκ ἔστιν
- 131 εὐπορος, ῥάδιον μαθεῖν. πᾶσα γὰρ φωνή, εἰ ἔστιν, ἥτοι
 γινομένη ἐστὶν ἢ σιωπώμενη· οὔτε δὲ ἡ γινομένη ἐστι
 τῷ μὴ ὑφεστάναι οὔτε ἡ σιωπώμενη τῷ μήπω γίνεσθαι·
 οὐκ ἄρα ἔστιν ἡ φωνή. ἡ μὲν οὖν γινομένη οὐκ ἔστιν, 10
 καθάπερ ἐκ τῶν ὁμοίων δείκνυται· οὔτε γὰρ οἰκία γινο-
 μένη οἰκία ἔστιν, οὐ ναῦς, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιοῦτων,
 ὥστ' οὐδὲ φωνή. ὅτι δ' οὐδ' ἡ σιωπώμενη ὑφέστηκεν,
 ὁμόλογον. εἴπερ οὖν ἡ γίνεται φωνή ἢ σιωπᾶται, κατ' οὐ-
 δέτερον δὲ τούτων τῶν χρόνων ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη φωνή. 15
- 132 καὶ ἄλλως, εἰ ἐν φωνῇ ἔστι τὸ ἀληθὲς, ἥτοι ἐν ἐλα-
 χίστῃ ἐστὶ φωνῇ ἢ ἐν μακροῇ· οὔτε δὲ ἐν ἐλαχίστῃ· ἀμε-
 ρὲς γὰρ ἐστὶ τὸ ἐλάχιστον, καὶ τὸ ἀληθὲς οὐκ ἀμερές·
 οὔτε ἐν μακροῇ· ἀνυπόστατος γὰρ ἐστὶν αὕτη διὰ τό, ὅτε
 μὲν τὸ πρῶτον αὐτῆς προφέρεται μέρος, μήπω εἶναι τὸ 20
 δεύτερον, ὅτε δὲ τὸ δεύτερον, μηκέτι εἶναι τὸ πρῶτον.

132 cf. Hyp. II 109.

25 <ψεῦδους> ψεῦδος Kochalsky 26/27 καταχρηστικῶς τοῖς
 ὀν. Heintz dubit. 31/32 ὑφανταί N5: ὑφαίνεται LE 4 <τὴν>
 ταραχὴν L 5 ὑποδέδεικται NLE: ἀποδέδεικται ABR: ὑπόδ. V
 6 τῇ om. LE5 ὑποστησάμενοις N 9 μὴ G: μήπω Kochalsky
 20 τὸ prim. om. LE5 21 δὲ om. N

316

- οὐ τοίνυν ἐν φωνῇ ἔστι τὸ ἀληθές. πρὸς τούτοις, 133
 εἰ ἐν φωνῇ ἔστιν, ἦτοι ἐν σημαινούσῃ ἢ ἐν μὴ σημαινούσῃ.
 ἀλλ' ἐν μὲν τῇ μὴ σημαινούσῃ τι, οἷον τῇ βλίστυρι καὶ τῇ
 25 σκινδαψός, οὐκ ἂν εἴη [τι]. πῶς γὰρ τοῦ μὴ σημαινο-
 μένου πράγματος οἷόν τε ἔστιν ὥς ἀληθοῦς ἀντιλαμ-
 βάνεσθαι; λείπεται ἄρα λέγειν ἐν τῇ σημαινούσῃ. ὃ 134
 δὴ πάλιν ἐστὶν ἀδύνατον· οὐδεμία γὰρ φωνή ὥς φω-
 νὴ σημαντική ἐστιν, ἐπεὶ ἐχρῆν πάντας τοὺς ἀντιλαμβά-
 30 νομένους φωνῆς Ἑλλήνας καὶ βαρβάρους ἀντιλαμβάνε-
 σθαι καὶ τοῦ σημαινομένου ὑπ' αὐτῆς. ὥστε οὐδὲ κατὰ
 τοῦτο ἐν φωνῇ θετέον τάληθές. τῶν τε φωνῶν 135
 317 αἱ μὲν εἰσιν ἀπλαῖ αἱ δὲ σύνθετοι, ἀπλαῖ μὲν οἷον ἡ "Δίω",
 σύνθετοι δὲ ὥσπερ ἡ "Δίω περιπατεῖ". εἰ οὖν ἐν φωνῇ
 ἔστι τάληθές, ἦτοι ἐν ἀπλῇ ἔστιν ἢ ἐν συνθέτῳ. ἀλλ' ἐν
 μὲν ἀπλῇ καὶ ἀσυνθέτῳ οὐκ ἔστιν· ἀξίωμα γὰρ εἶναι δεῖ
 5 τάληθές, καὶ οὐδὲν ἀξίωμα ἀσύνθετον. ἐν συνθέτῳ δὲ 136
 οὐκ ἂν εἴη διὰ τὸ μηδεμίαν σύνθετον ὑφεστάναι λέξιν,
 οἷον τὴν "Δίω ἔστιν". ὅτε γὰρ λέγομεν τὴν "Δίω", οὐπω
 λέγομεν τὴν "ἔστιν", καὶ ὅτε ταύτην προφερόμεθα, οὐκέτ'
 ἐκείνην λέγομεν. ὥστ' οὐδ' ἐν φωνῇ τάληθές.
 10 Καὶ μὴν οὐδ' ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας, ὥς ὑπε- 137
 νόησαν τινες. εἰ γὰρ ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας ἔστι
 τάληθές, οὐδὲν ἔσται τῶν ἐκτὸς ἀληθές· τὸ γὰρ κίνημα
 τῆς διανοίας ἐστὶν ἐν ἡμῖν καὶ οὐκ ἐκτὸς. ἄτοπον δέ γε
 τὸ λέγειν μηδὲν εἶναι τῶν ἐκτὸς ἀληθές· ἄτοπον ἄρα
 15 καὶ τὸ ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας ἀπολείπειν τάληθές.
 τῶν τε κινήματων τῆς διανοίας ἰδίων ὄντων ἐκάστου 138
 οὐδὲν ἔσται κοινὸν ἀληθές, μηδενὸς δὲ ὄντος κοινοῦ τινος
 ἀληθοῦς πάντ' ἔσται ἀσαφὴ καὶ διάφωνα· ὃ γὰρ ἔχει
 οὗτος ἀληθές (τουτέστι τὸ κίνημα τῆς διανοίας), τοῦθ'

135—136 cf. Hyp. II 109.

23 <τι> ἢ Bekk. dubit. ἐν μὴ scr.: μὴ ἐν G 25 τι del.
 Kochalsky 27 σημαινούσῃ <τι> Kochalsky dubit. τι ex ver-
 su 25 petito 29/30 ἀντιλαμβανομένης ε 32 τε Bekk.: δὲ G
 4 ἀσυνθέτῳ NL: συνθέτῳ E5 13 γε om. N5 14 τὸ om. ε
 19 <τοῦτο> τὸ Kochalsky

- 317
 ἕτερος οὐκ ἔχει, καὶ ἀναστροφῶς, ὃ ἐκεῖνος ἔχει, τοῦθ' οὗτος 20
 οὐκ εἴληφεν. ἄτοπον δὲ τὸ μηδὲν εἶναι λέγειν συμφῶνως
 139 ἀληθές· τολύνν καὶ τὸ ἀξιῶν ἐν τῷ κινήματι τῆς δια-
 νοίας ὑποκεῖσθαι τάληθές ἄτοπόν ἐστι καὶ οὐχ ὕγιες.
 ἀκόλουθόν τέ ἐστι <τοῖς ἐν> τῷ κινήματι τῆς διανοίας ἀπο-
 λείπουσι τάληθές πάνθ' ὁμολογεῖν ἀληθῆ εἶναι, οἷον τὸ 25
 κίνημα τῆς Ἐπικούρου διανοίας καὶ Ζήνωνος καὶ Δημο-
 κρίτου καὶ τῶν ἄλλων· πᾶσι γὰρ αὐτοῖς συμβέβηκεν ἐπ' ἴσης
 κινήμασιν εἶναι τῆς διανοίας. ἀδύνατον δέ γέ ἐστι τὸ
 πάντα εἶναι ἀληθῆ, ὥς καὶ τὸ πάντα ψευδῆ· τολύνν' οὐδὲ
 τὸ κίνημα τῆς διανοίας ἀληθές ἐστιν. 30
 140 Ἀλλὰ γὰρ διὰ τοσούτων περὶ τε κριτηρίου καὶ περὶ
 ἀληθοῦς ἀπορήσαντες, τὸ μετὰ τοῦτο σκεπτώμεθα καὶ
 περὶ τῶν συντιθεμένων ἐφόδων ἀπὸ τοῦ κριτηρίου πρὸς 318
 κατάληψιν τοῦ μὴ αὐτόθεν ὑποπίπτοντος ἀληθοῦς, του-
 τέστι τοῦ τε σημείου καὶ τῆς ἀποδείξεως. καὶ τάξει γε
 πρῶτον περὶ σημείου λέγωμεν· μετουσίᾳ γὰρ τούτου ἢ
 ἀπόδειξις ἐκκαλυπτική γίνεται τοῦ συμπεράσματος. 5

<β'> εἰ ἔστι τι σημεῖον

5a

- 141 Ἐπεὶ τῶν πραγμάτων διττὴ τις ἔστι κατὰ τὸ ἀνωτάτω
 διαφορά, καθ' ἣν τὰ μὲν ἐστι πρόδηλα, τὰ δὲ ἄδηλα (καὶ
 πρόδηλα μὲν τὰ αὐτόθεν ὑποπίπτοντα ταῖς τε αἰσθήσεσι
 καὶ τῇ διανοίᾳ, ἄδηλα δὲ τὰ μὴ ἐξ αὐτῶν ληπτὰ), μεθοδι-
 κώτερον δὲ εἰς μὲν τὴν τῶν ἐναργῶν ἀπορίαν ὁ περὶ 10
 142 κριτηρίου λόγος ἡμῖν ἀποδέδοται (τούτου γὰρ ἀβεβαίου
 δειχθέντος ἀδύνατον γίνεται καὶ τὸ περὶ τῶν φαινομένων

21 οὐκ εἴληφεν Bekk.: οὐ κατείληφεν G 24 ἀκόλουθον
 Fabr. sec. Herveti versionem: ἀνακόλουθον G τοῖς ἐν add.
 Fabr. 28 et 29 τὸ Bekk.: τὰ G 30 ἀληθές G: τάληθές Bekk.
 31/32 περὶ τοῦ κριτηρίου καὶ ἀληθοῦς Kayser 5a tit. sec. LEs:
 περὶ σημείου· εἰ ἔστι τ. σ. N 10 δὲ del. Bekk., μεθοδικώτε-
 ρον δὲ post eum Kayser, sed mutata interpunctione omnia
 recte se habere intelleguntur (cf. Kochalsky l. l. p. 79 sq.)
 11 ἀβεβαίου N (ut iam Fabr.): βεβαίου LEs: βιαίου Nauck
 coll. p. 350, 15

318

δισχυρίζεσθαι, ὅτι τοιαῦτά ἐστι πρὸς τὴν φύσιν ὁποῖα φαίνεται), λειπομένης δὲ ἔτι τῆς τῶν ἀδῆλων διαφορᾶς, κα-
 15 λῶς ἔχειν ἡγούμεθα καὶ πρὸς τὴν ταύτης ἀθέτησιν συν-
 τόμῳ τινὶ χρήσασθαι ἐφόδῳ, τῇ τό τε σημεῖον καὶ τὴν
 ἀπόδειξιν ἀναιρούσῃ· τούτων γὰρ πάλιν ἀναιρουμένων
 ἀβέβαιος γίνεται καὶ ἡ δι' αὐτῶν τοῦ ἀληθοῦς κατάληψις.
 βραχέα δ' ἴσως οἰκειὸν ἐστι πρὸ τῶν κατὰ μέρος διελθεῖν
 20 περὶ τῆς τοῦ σημείου φύσεως.

Λέγεται τοίνυν τὸ σημεῖον διχῶς, κοινῶς τε καὶ ἰδίως, 143
 κοινῶς μὲν τὸ δοκοῦν τι δηλοῦν, καθὼ καὶ τὸ πρὸς ἀνα-
 νέωσιν τοῦ συμπαρατηρηθέντος αὐτῷ πράγματος χρησι-
 μεῦον εἰώθαμεν καλεῖν σημεῖον, ἰδίως δὲ τὸ ἐνδεικτικὸν
 25 τοῦ ἀδηλουμένου πράγματος, περὶ οὗ καὶ πρόκειται ζη-
 τεῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος. εἰ δέ τις τρανότερον ἐπιβάλλει 144
 αὐτοῦ τῇ φύσει, πάλιν προληπτέον ὅτι, ὥς ἀνώτερον ἐλέγο-
 μεν, τῶν πραγμάτων πρόδηλα μὲν ἐστὶ τὰ ἐξ αὐτῶν εἰς
 γνῶσιν ἡμῖν ἐρχόμενα, οἷον ἦν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ἡμέ-
 30 ραν εἶναι καὶ τὸ ἐμὲ διαλέγεσθαι, ἄδηλα δὲ τὰ μὴ οὕτως
 ἔχοντα.

⟨γ'⟩ πόσαι τῶν ἀδῆλων διαφοραί

τῶν δὲ ἀδῆλων τὰ μὲν τινα ἦν καθάπαξ ἄδηλα, 145
 319 τὰ δὲ φύσει ἄδηλα, τὰ δὲ πρὸς καιρὸν ἄδηλα. ὧν πρὸς
 καιρὸν μὲν ἄδηλα καλεῖται ἅπερ τὴν φύσιν ἔχοντα
 ἐναργῇ παρὰ τινος ἔξωθεν περιστάσεις κατὰ καιροὺς ἡμῖν
 ἀδηλεῖται, οἷον νῦν ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις ἡμῖν· φύσει
 5 μὲν γάρ ἐστιν ἐναργῆς καὶ πρόδηλος, παρὰ δὲ τὸ μεταξὺ
 διάστημα ἀδηλεῖται. φύσει δὲ ἦν ἄδηλα τὰ δι' αἰῶνος 146
 ἀποκεκρυμμένα καὶ μὴ δυνάμενα ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πε-
 σεῖν ἐνάργειαν, καθάπερ οἱ νοητοὶ πόροι καὶ τὸ ἀξιούμε-

145—160 ~ Hyp. II 97—103.

14/15 καλῶς Fabr.: καθῶς G 19 πρὸ τῶν LEABR: πρὸς
 τῶν V: πρὸ τὸν N 26 τις Bekk.: τὸ G 27 ὅτι, ὥς Bekk.:
 ὅπως G 32 tit. secundum N: πόσαι διαφοραὶ ἀδῆλων LE
 33 καθάπαξ ἦν N 2 φύσιν <μὲν> 5 3 τινος <μὲν> L 5 ἐναρ-
 γῆς ἐστὶ 5

- νον ἐκτὸς εἶναι τοῦ κόσμου τισὶ φυσικοῖς ἄπειρον κενόν.
 147 καθάπαξ δὲ ἄδηλα λέγεται τυγχάνειν τὰ μηδέποτε ὑπ' ἀν- 10
 θρωπίνην κατάληψιν πεφυκότα πίπτειν, οἷόν ἐστι τὸ ἀρ-
 τίους εἶναι τοὺς ἀστέρας ἢ περισσοὺς καὶ τὸ τοσάσδε
 148 ὑπάρχειν ἐν Λιβύῃ ψάμμους. τεσσάρων οὖν οὐσῶν ἐν
 τοῖς πράγμασι διαφορῶν, μιᾶς μὲν <τῆς> τῶν ἐναργῶν, δευ-
 τέρας δὲ τῆς τῶν καθάπαξ ἀδήλων, τρίτης δὲ τῆς τῶν 15
 φύσει ἀδήλων, τετάρτης τῆς τῶν πρὸς καιρὸν, οὐ πᾶσαν
 149 φάμεν διαφορὰν σημείου δεῖσθαι ἀλλὰ τινά. εὐθέως γὰρ
 οὔτε τὰ καθάπαξ ἄδηλα ἐπιδέχεται τι σημεῖον οὔτε τὰ
 ἐναργῇ, καὶ τὰ μὲν ἐναργῇ, ὅτι ἐξ αὐτῶν προσπίπτει καὶ
 οὐδενὸς ἑτέρου δεῖται πρὸς μὴνυσιν, τὰ δὲ καθάπαξ ἄδηλα, 20
 ὅτι κοινῶς πᾶσαν ἐκπεφευγότα κατάληψιν οὐδὲ τὴν διὰ
 150 σημείου ἐπιδέχεται. τὰ δὲ φύσει ἄδηλα καὶ τὰ πρὸς και-
 ρὸν χρεῖαν ἔχει τῆς ἐκ τοῦ σημείου παρατηρήσεως, τὰ
 μὲν πρὸς καιρὸν ἄδηλα, ὅτι κατὰ τινὰς περιστάσεις αἴρεται
 ἐκ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐναργείας, τὰ δὲ φύσει ἄδηλα, ὅτι διὰ 25
 151 παντός ἐστιν ἀφανῆ. διττῆς οὖν οὔσης διαφορᾶς τῶν ση-
 μέλου δεομένων πραγμάτων διττὸν ἀνεφάνη καὶ τὸ ση-
 μεῖον, τὸ μὲν τι ὑπομνηστικόν, ὅπερ μάλιστα ἐπὶ τῶν
 πρὸς καιρὸν ἀδήλων φαίνεται χρησιμεῖον, τὸ δὲ ἐνδεικτι-
 κόν, ὅπερ ἐπὶ τῶν φύσει ἀδήλων ἀξιοῦται παραλαμβάνε- 30
 152 σθαι. καὶ δὴ τὸ μὲν ὑπομνηστικὸν συμπαρατηρηθὲν τῷ
 σημειωτῷ δι' ἐναργείας, ἅμα τῷ ὑποπεσεῖν ἐκείνου ἀδη-
 λουμένου, ἄγει ἡμᾶς εἰς ὑπόμνησιν τοῦ συμπαρατηρη- 320
 θέντος αὐτῷ, νῦν δὲ ἐναργῶς μὴ προσπίπτοντος, ὥς ἐπὶ
 τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ πυρός· ταῦτα γὰρ πολλάκις ἀλλήλοις
 συνευγμένα παρατηρήσαντες ἅμα τῷ τὸ ἕτερον ἰδεῖν,
 τουτέστι τὸν καπνόν, ἀνανεούμεθα τὸ λοιπόν, τουτέστι 5

9 φυσικοῖς N (ut olim Bekk.): φυσικῶς LE 5 10 τυγχάνειν
 λέγεται L 13 post ψάμμους addendum esse ἢ τοσάσδε cen-
 suit Bekk. 14 τῆς add. Bekk. 16 τετάρτης <δὲ> Kochalsky
 18/19 οὔτε τὰ ἐναργῇ N (addiderat iam Hervetus): om. LE 5
 19 καὶ τὰ N (quod coniecerat Kayser): ἀλλὰ τὰ LE 5: an τὰ?
 (cf. v. 23) 32 σημειωτῷ L: σημείω τῷ NE 5 2 προσπίπτοντος
 Bekk.: προπίπτ. G ὥς <ἔχει> ἐπὶ fort. scrib. coll. p. 79, 26

320

τὸ μὴ βλέπομενον πῦρ. ὁ <δ'> αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς τῷ 153
 ἔλκει ἐπιγινομένης οὐλῆς καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ θανάτου προη-
 γουμένης καρδίας τρώσεως· οὐλὴν τε γὰρ ἰδόντες προηγη-
 σάμενον ἔλκος ἀνανεούμεθα, καρδίας τε τρώσιν θεασάμε-
 10 νοι μέλλοντα θάνατον προγινώσκομεν. ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπο-
 μνηστικὸν σημεῖον τοιαύτην εἶχε τὴν ιδιότητα, τὸ δὲ ἐν- 154
 δεικτικὸν διέφερε τοῦτου. οὐκέτι γὰρ καὶ αὐτὸ συμπαρα-
 τήρησιν τῷ σημειωτῷ ἐπιδέχεται (ἀρχῇθεν γὰρ ἀνυπόπτω-
 τὸν ἐστὶ τὸ φύσει ἄδηλον πρᾶγμα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύ-
 15 ναταί τινι τῶν φαινομένων συμπαρατηρηθῆναι), ἀλλ' ἄν-
 τικρως ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ κατασκευῆς μόνον οὐχὶ
 φωνὴν ἀφίεν λέγεται σημαίνειν τὸ οὗ ἐστὶν ἐνδεικτικόν.
 οἷον ἡ ψυχὴ τῶν φύσει ἀδήλων ἐστὶ πραγμάτων. οὐδὲ 155
 ποτε γὰρ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πέφυκε πίπτειν ἐνάργειαν.
 20 τοιαύτη δὲ οὕσα ἐκ τῶν περὶ τὸ σῶμα κινήσεων ἐνδεικτι-
 κῶς μηνύεται· λογιζόμεθα γὰρ ὅτι δυνάμεις τις ἐνδεδυ-
 κυῖα τῷ σώματι τοιαύτας αὐτῷ κινήσεις ἐνδίδωσιν.

Ἀλλὰ γὰρ δυεῖν ὄντων σημείων, τοῦ τε ὑπομνηστι- 156
 κοῦ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς καιρὸν ἀδήλων τὰ πολλὰ χρησιμεύειν
 25 δοκοῦντος, καὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ, ὅπερ ἐπὶ τῶν φύσει ἀδή-
 λων ἐγκρίνεται, μελλήσομεν πᾶσαν ποιεῖσθαι ζήτησιν καὶ
 ἀπορίαν οὐ περὶ τοῦ ὑπομνηστικοῦ (τοῦτο γὰρ παρὰ πᾶσι
 κοινῶς τοῖς ἐκ τοῦ βίου πεπίστευται χρησιμεύειν), ἀλλὰ
 περὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ· τοῦτο γὰρ ὑπὸ τῶν δογματικῶν
 30 φιλοσόφων καὶ τῶν λογικῶν ἱατρῶν, ὡς δυνάμενον τὴν
 ἀναγκαιοτάτην αὐτοῖς παρέχειν χρεῖαν, πέπλασται. ὅθεν 157
 οὐδὲ μαχόμεθα ταῖς κοιναῖς τῶν ἀνθρώπων προλήψεσιν,
 321 οὐδὲ συγχέομεν τὸν βίον, λέγοντες μηθὲν εἶναι σημεῖον,
 καθάπερ τινὲς ἡμᾶς συκοφαντοῦσιν. εἰ μὲν γὰρ πᾶν
 ἀνηροῦμεν σημεῖον, τάχ' ἴσως ἂν καὶ τῷ βίῳ καὶ πᾶσιν
 ἀνθρώποις ἐμαχόμεθα· νυνὶ δὲ οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐγνωμεν,
 5 ἐκ μὲν καπνοῦ πῦρ, ἐκ δὲ οὐλῆς προηγησάμενον ἔλκος,
 ἐκ δὲ προηγουμένης καρδίας τρώσεως θάνατον, ἐκ δὲ προ-

6 δ' addidi 9 δὲ V 13/14 ἀνυπόπτων L (sic): ἀνυπόπτῳ N
 16 καὶ om. N 26 μελλήσομεν 5: μελήσομεν NLE: μέλομεν
 Kayser 3 ἀνηροῦμεν LE5: ἐροῦμεν N 4 αὐτοῖς N

- 158 κειμένης ταινίας ἄλειμμα λαμβάνοντες. νῦν οὖν ἐπεὶ τὸ
 μὲν ὑπομνηστικὸν σημεῖον τίθεμεν, ᾧ χρῆται ὁ βίος, τὸ
 δὲ ὑπὸ τῶν δογματικῶν ψευδῶς δοξασθὲν ἀναιροῦμεν, μῆ-
 ποτε πρὸς τῷ μὴ μάχεσθαι τῷ βίῳ ἔτι καὶ συναγορεύομεν 10
 αὐτῷ, ἐπέπερ τοὺς κατεξαναστάοντας τῆς κοινῆς προλήψεως
 δογματικούς καὶ τὰ φύσει ἄδηλα γινώσκειν λέγοντας ση-
 μειωτικῶς ἐκ φυσιολογίας ἐλέγχωμεν.
- 159 Ταῦτα μὲν οὖν ὥς ἐν κεφαλαίοις περὶ τοῦ ὑπὸ τὴν
 ζήτησιν πλκτοντος σημείου λελέχθω· χρῆ δὲ ἐπὶ τοῦ πα- 15
 ρόντος διὰ μνήμης ἔχειν τὸ σκεπτικὸν ἔθος. τοῦτο δ'
 ἐστὶ τὸ μὴ μετὰ πείσματος καὶ συγκαταθέσεως ἐκτίθεσθαι
 τοὺς κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σημείου λόγους (ἴσον γὰρ ἦν
 τὸ τοιοῦτο ποιεῖν τῷ ἀξιοῦν εἶναι τι σημεῖον παραπλη-
 σίως τοῖς δογματίζουσιν), ἀλλ' ὥστε εἰς ἰσοσθένειαν τὴν 20
 ζήτησιν ἄγειν, καὶ δεικνύναι, ὅτι ἐπ' ἴσης ἐστὶ πιστὸν τῷ
 εἶναι τι σημεῖον τὸ μὴ εἶναι ἢ ἀνάπαλιν ἐπ' ἴσης ἄπιστον
 τῷ μὴδὲν ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχειν τι σημεῖον· ἐντεῦθεν
 160 γὰρ ἡ ἀρρεψία καὶ ἡ ἐποχὴ γίνεται τῇ διανοίᾳ. ἀμέλει
 γοῦν διὰ τοῦτο καὶ ὁ δοκῶν ἡμῖν ἀντιλέγειν φάσκουσι μῆ- 25
 δὲν εἶναι ἐνδεικτικὸν σημεῖον βοηθός ἐστιν, καὶ τὸ ὀφεῖ-
 λον κατασκευάζεσθαι μέρος σκεπτικῶς, τοῦτ' αὐτὸς προ-
 λαβὼν κατασκευάζει· εἰ γὰρ οἱ μὲν κατὰ τοῦ σημείου
 κομιζόμενοι παρὰ τοῖς ἀπορητικοῖς λόγοι σφόδρ' εἰσὶ σθε-
 ναροὶ καὶ σχεδὸν ἀναντίρρητοι, τούτων δὲ οὐ λείπονται 30
 καὶ οἱ παρὰ τοῖς δογματικοῖς τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ κατα-
 σκευάζοντες, αὐτόθεν ἐφεκτέον ἐστὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ 322
- 161 μὴ ἀδίκως τῷ ἑτέρῳ μέρει προσθετέον. πλὴν καὶ τοῦ
 σκεπτικοῦ ἔθους παρασταθέντος, χωρῶμεν λοιπὸν καὶ ἐπὶ
 τὴν τοῦ προκειμένου κατασκευήν.

Τῶν οὖν ὄντων, φασὶν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, τὰ μὲν 5

161 ~ adv. dogm. IV 263.

7 ἄλειμμα Gen.: ἄλιμμα G νῦν οὖν G: οὐχοῦν Bekk. dubit.
 8 τὸ N: τοῦτο LE 5 10 τῷ LE 5: τὸ N 18 φυσιολογίας NLE:
 φιλοσοφίας 5 20 ἀλλ' ὥστε N: ἄλλως τε LE 5 27/28 προσλα-
 βῶν 5 1 ἐφεκτέον Bekk.: ἐφεκτόν NLE: ἐφετόν 5 3 παρα-
 στάντος N

322 ἔστι κατὰ διαφοράν, τὰ δὲ πρὸς τι πῶς ἔχοντα. καὶ κατὰ
 διαφοράν μὲν ὅποσα κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ ἀπολύτως
 νοεῖται, οἷον λευκὸν μέλαν, γλυκὺ πικρὸν, πᾶν τὸ τοῦτοις
 παραπλήσιον· ψιλοῖς γὰρ αὐτοῖς καὶ κατὰ περιγραφὴν
 10 ἐπιβάλλομεν καὶ δίχα τοῦ ἑτερόν τι συνεπινοεῖν. πρὸς τι 162
 δέ ἐστι τὰ κατὰ τὴν ὥς πρὸς ἕτερον σχέσιν νοούμενα καὶ
 οὐκέτι ἀπολελυμένως λαμβανόμενα, τουτέστι κατ' ἰδίαν,
 οἷον τὸ λευκότερον καὶ μελάντερον καὶ γλυκύτερον καὶ
 πικρότερον, καὶ πᾶν εἴ τι τῆς αὐτῆς ἐστὶν ιδέας. οὐ γὰρ
 15 ὅν τρόπον τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ἢ τὸ πικρὸν κατ' ἰδίαν ἐνοεῖτο
 περιγραφὴν, οὕτω καὶ τὸ λευκότερον ἢ μελάντερον· ἀλλ' ἵνα
 τοῦτο νοήσωμεν, συνεπιβάλλειν δεῖ καὶ ἐκείνῳ τῷ οὐ λευ-
 κότερόν ἐστιν ἢ τῷ οὐ μελάντερόν ἐστιν. καὶ ἐπὶ τοῦ
 γλυκυτέρου καὶ πικροτέρου ὁ αὐτὸς λόγος. ἐπεὶ οὖν δύο 163
 20 εἰσὶ τῶν πραγμάτων διαφοραί, μία μὲν ἡ τῶν κατὰ δια-
 φοράν, δευτέρα δὲ ἡ τῶν πρὸς τι πῶς ἐχόντων, δεήσει καὶ
 τὸ σημεῖον τό γε ἐνδεικτικὸν ἦτοι τῶν κατὰ διαφοράν ἢ
 τῶν πρὸς τι ὑπάρχειν· τρίτη γὰρ μεταξὺ τούτων ιδέα
 τῶν πραγμάτων οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τῶν κατὰ διαφοράν μὲν
 25 οὐκ ἂν εἴη, ὥς αὐτόθεν συγκεχώρηται καὶ πρὸς τῶν ἑτερο-
 δόξων. τοίνυν τῶν πρὸς τι γενήσεται. ὥσπερ γὰρ τὸ 164
 σημειωτὸν κατὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ σημεῖον σχέσιν νοούμε-
 νον τῶν πρὸς τι ἐστὶν <.....>· τινὸς γὰρ ἐστὶ σημεῖον, καθά-
 περ τοῦ σημειωτοῦ. ἐὰν γοῦν τὸ ἕτερον αὐτῶν καθ' ὑπό-
 30 θεσιν ἀνέλωμεν, καὶ τὸ λειπόμενον συναναιρεθήσεται,
 οἷόν τι καὶ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ φαίνεται γιγνό-
 323 μενον· μηδενὸς γὰρ ὄντος δεξιοῦ οὐδὲ ἀριστερόν τι ἔσται
 διὰ τὸ τῶν πρὸς τι εἶναι τούτων ἐκάτερον, καὶ μηδενὸς
 ὄντος ἀριστεροῦ συμπεριγράφεται καὶ ἡ τοῦ δεξιοῦ ἐπίνοια.
 ἀλλὰ δὴ τὰ πρὸς τι συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις· οὔτε 165

162 ~ adv. dogm. IV 265.

165 ~ Hyp. II 117—118 et 119—120.

15 ἢ τὸ πικρὸν del. Bekk. 17 ἐκεῖνο ε 17 et 18 τῷ οὐ
 Fabr.: τῷ οὐ NLEABR: τὸ οὐ V 28 lacunam statuit Bekk.,
 quam sic fere explet: <οὕτω καὶ τὸ σημεῖον τῶν πρὸς τι ἐστίν>·
 τινὸς, sensu quidem recte, sed ipsa verba non possunt recu-
 perari 31/1 γιγνόμενον om. N 1 ἔστι Kochalsky

- γὰρ λευκότερόν τι, ὥς ἔφην, δυνατόν ἐστι γνωρίζειν μὴ 5
 συνυποπίπτοντος τοῦ οὐ λευκότερόν ἐστιν, οὔτε μελανώντε-
 ρον μὴ συνεπινοούμενου τοῦ οὐ μελανώτερόν ἐστιν. 8a
 τοίνυν ἐπεὶ καὶ τὸ σημεῖον τῶν πρὸς τι ἔστιν,
 ὥς παρεμυθισάμεθα, συγκαταληφθήσεται τῷ σημείῳ τὸ
 οὐ ἐστὶ σημεῖον. τὸ συγκαταλαμβανόμενον δὲ αὐτῷ οὐκ
 ἔσται σημεῖον αὐτοῦ. τὸ γὰρ ὑπονοεῖν, ὅτι δύναται τό 10
 τινι συγκαταλαμβανόμενον σημεῖον ἐκείνου γίνεσθαι τε-
 λέως ἀπερρωγός· ἀμφοτέρων γὰρ ὑπὸ μίαν προθεσμίαν
 λαμβανομένων οὔτε τότε τοῦδε ἐκκαλυπτικόν ἐστιν οὔτε
 τότε τοῦδε μηνυτικόν, ἐκάτερον δὲ δι' αὐτοῦ προσπίπτει
 166 ἀποδεῖ τῆς τοιαύτης δυνάμεως. συνθελεῖ <δ> ἂν τις 15
 πάλιν λόγον τοιοῦτον. τὸ σημεῖον εἴπερ καταληπτόν ἐστιν,
 ἦτοι προκαταλαμβάνεται τοῦ σημειωτοῦ ἢ συγκαταλαμβά-
 νεται αὐτῷ ἢ ἐπικαταλαμβάνεται αὐτῷ· οὔτε δὲ προκατα-
 λαμβάνεται οὔτε συγκαταλαμβάνεται οὔτε ἐπικαταλαμβά-
 νεται, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα καταληπτόν ἐστι τὸ 20
 167 σημεῖον. καὶ δὴ τὸ μὲν λέγειν, ὅτι ἐπικαταλαμβάνεται τῷ
 σημειωτῷ τὸ σημεῖον, αὐτόθεν φαίνεται ἄτοπον· πῶς
 γὰρ ἔτι δύναται ἐκκαλυπτικόν εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτε οὐ
 ἐκκαλυπτικόν ἐστι, τὸ σημειωτόν, προκαταλαμβάνεται αὐ-
 τοῦ; ἄλλως τε καὶ μαχόμενόν τι προσδέχονται οἱ δογμα- 25
 τικοὶ τῷ συνήθως ὑπ' αὐτῶν δογματιζομένῳ, ἐὰν τοῦτο
 λέγῳσιν. φασὶ γὰρ τὸ σημειωτὸν ἄδηλον εἶναι καὶ μὴ ἐξ
 αὐτοῦ καταληπτόν· εἰ δέ γε μετὰ τὴν τούτου κατάληψιν
 ἐπικαταλαμβάνεται τὸ σημεῖον, οὐκ ἔσται τοῦτ' ἄδηλον
 ὃ γε πρὸ τῆς τοῦ μηνύοντος αὐτὸ παρουσίας πεφώραται. 30
 ὥστε οὐκ ἐπικαταλαμβάνεται τῷ σημειωτῷ τὸ σημεῖον.
 168 καὶ μὴν οὐδὲ συγκαταλαμβάνεται διὰ τὴν μικρῷ πρόσθεν
 εἰρημένην αἰτίαν· τὰ γὰρ συγκαταλαμβανόμενα ἀλλήλοις 33a
 οὐ δέεται τῆς ἐξ ἀλλήλων μηνύσεως, ἀλλ' ὅφ' ἐν ἐξ αὐτῶν

6 τοῦ LEs: τὸ N οὔτε N: οὐδὲ LEs μελανώτερον NLE
 (quod correxi): μελάντερον 5 8a μὴ — μελανώτερον N (quod cor-
 rexi): om. LEs (lacunam iam Bekkerus perspexerat) 14 προσ-
 πίπτει N: προσπίπτει LEs 15 δ' add. Bekk. ἂν τις πάλιν
 Kochalsky l. l. p. 52: τιςβ ἂν πάλιν N: τις ἀνάπαλιν LEs
 30 ὃ γε Bekk.: ὅτε G

324

προσπίπτει, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε τὸ σημεῖον λέγοιτ' ἂν εἶναι
σημεῖον οὔτε τὸ σημειωτὸν ἔτι ὑπάρχειν σημειωτόν. κα- 169
5 ταλείπεται οὖν λέγειν, ὅτι προκαταλαμβάνεται τὸ σημεῖον
τοῦ σημειωτοῦ. ὃ πάλιν εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐλέγχους κυλλε-
ται. πρότερον γὰρ ὀφείλουσιν οἱ δογματικοὶ δεῖξαι, ὅτι οὐ
τῶν πρὸς τι ἐστὶ τὸ σημεῖον ἢ ὅτι οὐ συγκαταλαμβάνεται
ἀλλήλοις τὰ πρὸς τι, εἴτα τότε καὶ παρ' ἡμῶν λαμβάνειν
10 τὸ δύνασθαι τοῦ σημειωτοῦ προκαταλαμβάνεσθαι τὸ ση-
μεῖον. ἀμετακινήτων δὲ ὄντων τῶν πρώτων οὐχ οἷόν τέ 170
ἐστὶ τὴν προκατάληψιν τῷ σημείῳ μαρτυρεῖν ἐκ τοῦ γέ-
νους ὄντι τῶν πρὸς τι καὶ ὀφείλοντι συγκαταλαμβάνε-
σθαι τῷ οὐ ἐστὶ σημεῖον. ἀλλ' εἶπερ, ἵνα καταληφθῇ τὸ
15 σημεῖον, δεῖ ἢ προκαταλαμβάνεσθαι αὐτὸ τοῦ σημειωτοῦ
ἢ συγκαταλαμβάνεσθαι τούτῳ ἢ ἐπικαταλαμβάνεσθαι, δέ-
δεικται δὲ μηδὲν τούτων δυνατόν, ρητέον [οὖν] ἀκατάληπτον
εἶναι τὸ σημεῖον.

"Ἐτι ἐκ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἄλλον λόγον συνερωτῶσί 171
20 τινες τοὺς δογματικούς, οὕτως ἔχοντα. εἶπερ ἔστι τι ἐν-
δεικτικόν τινος σημείου, ἥτοι φαινόμενον φαινομένου ση-
μεῖον ἐστὶν ἢ ἀφανὲς ἀφανοῦς ἢ φαινόμενον ἀφανοῦς ἢ
ἀφανὲς φαινομένου· οὔτε δὲ φαινόμενον φαινομένου ση-
μεῖον ἐστὶν οὔτε ἀφανοῦς ἀφανὲς οὔτε φαινόμενον ἀφα-
25 νοῦς οὔτε δὲ ἐναλλάξ· οὐκ ἄρα ἔστι τι σημεῖον. καὶ 172
ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, πρόδηλος δὲ καὶ ἡ τούτου κατα-
σκευὴ ἐστίν. καὶ προδηλοτέρα μᾶλλον γενήσεται ὑποδει-
ξάντων ἡμῶν τὴν κομιζομένην πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τῶν δογμα-
τικῶν ἐνστασιν. φασὶ γὰρ μόνον τὰς δύο συγχωρεῖσθαι
30 συζυγίας, περὶ δὲ τῶν λειπομένων δυεῖν διίστασθαι πρὸς
ἡμᾶς. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον φαινομένου καὶ ἀφανοῦς 173
φαινομένου γίνεσθαι σημεῖον ἀληθές ἐστίν, τὸ δὲ μὴ φαι-
νόμενον φαινομένου ἢ μὴ φαινόμενον ἀφανοῦς ὑπάρχειν
325 δηλωτικὸν ψεῦδος ἦν. αὐτίκα γὰρ φαινόμενον μὲν φαι-

3 <ἔτι> εἶναι Kochalsky coll. v. 4 17 οὖν deleui (an scriben-
dum ἐστίν?) 25 δὲ del. Bekk. 28 αὐτῶν s 29 τὰς δύο μό-
νον N 32 ἀληθὲς εἶναι Kochalsky (cf. ad p. 325, 1) 1 ἦν
Bekk. dubit.: εἶναι G: del. Kochalsky (cf. ad p. 324, 32)

- νομένου σημείον ἐστὶν ἡ σκιά τοῦ σώματος· αὐτὴ τε γὰρ
σημεῖον οὐσα φαινόμενόν ἐστι, τό τε σῶμα σημειωτὸν
καθεστῶς ἐναργὲς ὑπάρχει. φαινόμενον δὲ ἀφανοῦς δη-
λωτικὸν καθειστῆκει καθάπερ τὸ ἔρευθος τῆς αἰδοῦς· τὸ 5
μὲν γὰρ ἐναργὲς καὶ αὐτοφώρατον ἦν, ἡ δὲ αἰδῶς ἀφαν-
174 τος. τελέως δὲ εἰσὶν εὐήθεις οἱ ταῦτα λέγοντες. ὁμολο-
γηθέντος γὰρ τοῦ πρὸς τι εἶναι τὸ σημεῖον καὶ τοῦ κατ' ἀ-
νάγκην συγκαταλαμβάνεσθαι ἀλλήλοις τὰ πρὸς τι, οὐ δύ-
ναιται τῶν ἐπ' ἴσης συνυποπιπτόντων ἀλλήλοις τὸ μὲν ση- 10
μεῖον εἶναι τὸ δὲ σημειωτόν, ἀλλὰ πάντῃ τε καὶ πάντως
διὰ τὴν ἐναργῆ ἀμφοτέρων συνυπόπτωσιν μήτε σημειῶν
τι ἐξ αὐτῶν ὑπάρχειν μήτε σημειωτόν, τοῦ μὲν μὴ ἔχον-
τος ὃ ἐκκαλύψει, τοῦ δὲ μὴ χρήζοντος τοῦ ἐκκαλύφοντος.
175 τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῆς λειπομένης συζυγίας, 15
καθ' ἣν ἡξίουν τὸ φαινόμενον τοῦ ἀφανοῦς εἶναι σημεῖον·
δεῖ γάρ, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, προκαταλαμβάνεσθαι τὸ ση-
μεῖον τοῦ σημειωτοῦ καὶ ἐπικαταλαμβάνεσθαι τὸ σημειω-
τὸν τῷ σημείῳ, ὅπερ ἦν ἀδύνατον διὰ τὸ ἐκ τοῦ γένους
εἶναι τῶν πρὸς τι καὶ ὀφείλειν ἀλλήλοις συγκαταλαμ- 20
βάνεσθαι.
- 176 Τῶν γε μὴν καταλαμβανομένων ἀνθρώπῳ πραγμά-
των τὰ μὲν δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ, τὰ δὲ
διανοία, καὶ δι' αἰσθήσεως μὲν ὥς λευκὸν μέλαν, γλυκὺ
πικρὸν, διανοία δὲ καλὸν αἰσχρόν, νόμιμον παράνομον, 25
εὐσεβὲς ἀσεβές. καὶ τὸ σημεῖον οὖν εἴπερ καταληπτὸν
ἐστίν, ἥτοι τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ πραγμάτων ἢ τῶν νοητῶν,
ὥστ' ἂν μὴ ἐκ τοῦ ἑτέρου γένους τούτων ὑπάρχη, οὐδ' ὅλως
177 ἔσται τὴν ἀρχὴν ὑπάρχον. ἀμέλει γέ τοι τοῦτ' εὐθὺς
τεκμήριόν ἐστι τοῦ ἄληπτου αὐτὸ τυγχάνειν, φημί δὲ τὸ 30
μέχρι δεῦρο διέλκεσθαι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τῶν μὲν αἰσθη-
τὸν ὑπολαμβανόντων τοῦτο εἶναι, τῶν δὲ νοητόν. Ἐπι-
κουρος μὲν γὰρ καὶ οἱ προεστῶτες αὐτοῦ τῆς αἰρέσεως 326

174 ~ Hyp. II 125.

25 <οἶον> καλὸν Kochalsky
ὥς ἂν 5 30 τὸ Bekk.: τοῦ G

28 ὥστ' ἂν N: ὥς ἔαν LE:
32 εἶναι τοῦτο N

126

ἔλεξαν αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς
 (fr. II 222 Arn.) νοητόν. μένει δ' ἡ τοιαύτη διάστασις ἀνε-
 πίκριτος σχεδὸν δι' αἰῶνος, καὶ μενούσης αὐτῆς ἀνεπικρίτου
 5 πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὸ σημεῖον ἐν ἐποχῇ φυλάσσεσθαι, ὁφείλον
 ἢ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ὑπάρχειν. καὶ τὸ πάντων δεινότατον, 178
 ὅτι μεταπέπτωκεν ἡ ὑπόσχεσις αὐτοῦ, εἶγε ὑπισχνεῖται μὲν
 ἐκκαλυπτικὸν ἔσεσθαι τινος ἐτέρου, ἀνάπαλιν δὲ αὐτὸ
 νῦν εὗρηται χρῆζον ἐτέρου τοῦ ἐκκαλύψοντος· εἰ γὰρ
 10 πᾶν τὸ διάφωνον ἄδηλόν ἐστι, τὸ δὲ ἄδηλον ἐκ σημείου
 ληπτόν, πάντως καὶ τὸ σημεῖον διαφωνούμενον δεήσεται
 τινος σημείου πρὸς παράστασιν ὡς ἄδηλον. καὶ μὴν οὐδὲ 179
 δύνανται λέγειν, ὅτι τὸ διαφωνούμενον αὐτὸ ἔνεστιν ἀπο-
 δεῖξει καταστήσασθαι καὶ πιστὸν ἔχειν. πρῶτον μὲν γὰρ
 15 ὅταν ἀποδείξωσιν, τότε ὡς πιστὸν αὐτὸ λαμβανέτωσαν·
 ἐφ' ὅσον δὲ ψιλὴ μόνον αὐτοῖς ἐστὶν ὑπόσχεσις ἄλλ' οὐκ
 ἀπόδειξις, ἔστηκε καὶ τὰ τῆς ἐποχῆς. εἴτα καὶ ἡ ἀπό- 180
 δεῖξις τῶν ἀμφισβητησίμων ἐστίν, διαφωνουμένη δὲ καὶ
 αὐτὴ χρεῖαν ἔχει τοῦ τὴν πίστιν περιθήσουτος· διὰ δὲ
 20 ζητουμένου τὸ ζητούμενον δεικνύναι θέλειν τελέως ἐστὶν
 ἄτοπον. ἄλλως τε καὶ τῷ γένει σημειῶν ἐστὶν ἡ ἀπό-
 δεῖξις· ἐκκαλυπτικὴ γὰρ ἦν τοῦ συμπεράσματος. ἵνα 181
 οὖν τὸ σημεῖον βεβαιωθῇ, δεῖ πιστὴν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν,
 ἵνα δὲ ἡ ἀπόδειξις πιστὴ γένηται, δεῖ προβεβαιωθῆναι τὸ
 25 σημεῖον, ὥστε ἐκάτερον τὴν ἐκ θατέρου πίστιν περιμένον
 ἐπ' ἴσης τῷ λοιπῷ ἐστὶν ἄπιστον. πρὸς τούτοις τὸ ἐν 182
 ἀποδείξεως μέρει λαμβανόμενον εἰς τὴν τοῦ σημείου βε-
 βαίωσιν ἥτοι αἰσθητόν ἐστὶν ἢ νοητόν. καὶ εἰ μὲν αἰσθη-
 τόν, πάλιν ἡ ἀρχῆθεν μένει ζήτησις τῷ τὰ αἰσθητὰ κοι-
 30 νῶς διαπεφωνῆσθαι· εἰ δὲ νοητόν, ὁμοίως ἄπιστον κατέ-
 στηκεν· οὐ χωρὶς γὰρ τῶν αἰσθητῶν δύναται τοῦτο λη-
 πτὸν ὑπάρχειν.

179—181 ~ Hyp. II 121—122.

8 σχεδὸν ἀνεπίκριτος 5 7 διαπέπτωκεν Kayser 12 fors.
 ἄδηλον <ὄν> 18 τὸ del. Heintz 14 <ὡς> πιστὸν Kayser
 17 ἔστηκε κατὰ τῆς ἀποχῆς 5 18 ἀμφισβητησίμων NLE: ἀμ-
 φισβητουμένων 5 25 ἐκ θατέρου LE5: ἐκατέρου N et Gen.
 qui unde hoc sumpserint, nescio

- 183 Πλὴν συγκεχωρήσθω τε καὶ ἐκ περιουσίας δεδόσθω 327
 τὸ ἥτοι αἰσθητὸν ἢ νοητὸν εἶναι τὸ σημεῖον. ἀλλὰ καὶ
 οὕτως ἀδύνατον τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ πιστὴν ὑπάρχειν.
 λεκτέον δὲ ἐν μέρει περὶ ἑκατέρου, καὶ εὐθέως γε περὶ
 τοῦ [μὴ] αἰσθητὸν αὐτὸ τυγχάνειν. ἵνα τολύνν τοῦθ' ὁμό- 5
 λογον ἢ, δεῖ προσυμπεφωνῆσθαι τὴν τῶν αἰσθητῶν ὑπαρ-
 ξιν καὶ ὁμόλογον εἶναι παρὰ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς, ἵν' ὥς
 ἀπὸ ὁμολόγου ταύτης ἢ περὶ τοῦ σημείου ἀνάγγεται σκέ-
 184 ψις. οὐ συμπεφώνηται δέ, ἀλλ' (Platon. Phaedr. p. 264 D.
 Herodot. vit. Hom. 11), 9a

- ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ, 10
 οὐποτε πεπαύσονται περὶ αὐτῆς οἱ φυσικοὶ πρὸς ἀλλήλους
 πολεμοῦντες, ἐπεὶ περὶ ὁ μὲν Δημόκριτος μηδὲν ὑποκεῖσθαι
 φησι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ κενοπαθείας τινὰς αἰσθήσεων
 εἶναι τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν, καὶ οὔτε γλυκύ τι περὶ τοῖς
 ἐκτὸς ὑπάρχειν, οὐ πικρὸν ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ λευκὸν 15
 ἢ μέλαν, οὐκ ἄλλο τι τῶν πᾶσι φαινομένων· παθῶν γὰρ
 185 ἡμετέρων ἦν ὀνόματα ταῦτα. ὁ δὲ Ἐπίκουρος πάντα
 ἔλεγε τὰ αἰσθητὰ τοιαῦτα ὑποκεῖσθαι ὅποια φαίνεται καὶ
 κατ' αἴσθησιν προσπίπτει, μηδέποτε ψευδομένης τῆς
 αἰσθήσεως, ἀλλ' ἡμῶν ψεύδεσθαι ταύτην δοκούντων. οἱ δὲ 20
 ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου μέσσην ὁδὸν τεμόντες
 εἶναι μὲν ὑποκεῖσθαι τῶν αἰσθητῶν ἔλεξαν ὥς ἀληθῆ, εἶναι
 δὲ μὴ ὑπάρχειν, ψευδομένης περὶ αὐτῶν τῆς αἰσθήσεως.
 186 ἀλλὰ τό γε κεφάλαιον· εἴπερ αἰσθητὸν εἶναι θέλομεν τὸ
 σημεῖον, πρὸ παντὸς ὁμολογηθῆναι δεῖ καὶ βεβαίως πα- 25
 ραστῆναι τὴν τῶν αἰσθητῶν ὑπόστασιν, ἵνα καὶ τοῦτο
 δοθῇ παγίως καταληπτὸν εἶναι· ἢ εἴπερ ἐκείνην δι' αἰῶ-
 νος ἰστασιάζεσθαι συμβέβηκεν, ὁμολογεῖν δεήσει καὶ τοῦτο
 187 τῆς αὐτῆς ἀσυμφωνίας ἔχεσθαι. ὥσπερ γὰρ τὸ λευκὸν

5 μὴ del. Kochalsky εἰ αἰσθητὸν αὐτὸ τυγχάνει Kayser
 5/6 ὁμολογηθῆ Kayser coll. p. 344, 18. 363, 19 7 ἵν' ὥς Bekk.
 dubit. secundum Fabricii versionem: καὶ ὥς G 15 οὔτε Kayser
 dubit. ἢ ante λευκὸν om. NEBVR: eras. A 16 πᾶσι om. N
 17 ἦν G: εἶναι Bekk. dubit. 19 μήποτε N 20 ἀλλ' ἡμῶν
 Heintz: ἄλλων G 21 τεμόντες N: τέμνοντες LE 24 εἶναι om. 5
 25/26 παρασταθῆναι Kayser 29 <ὑπὸ> τῆς Kayser συμφωνίας 5

327

30 χρώμα οὐ δύναται ἀπώτως καταληφθῆναι μὴ ὁμολογη-
 θείσης τῆς τῶν αἰσθητῶν ὑποστάσεως, διὰ τὸ καὶ αὐτὸ
 328 τῶν αἰσθητῶν ὑπάρχειν, οὕτως οὐδὲ τὸ σημεῖον, εἴπερ
 κατὰ γένος αἰσθητὸν <ἐστιν>, λεχθήσεται πάγιον καθεστάναι
 μενούσης τῆς περὶ τῶν αἰσθητῶν μάχης. ἔστω δὴ καὶ συμ-
 πεφωνῆσθαι τὰ αἰσθητὰ καὶ μηδ' ἡντινοῦν γεγονέναι
 5 περὶ αὐτῶν διάστασιν. ζητῶ, πῶς δύνανται οἱ ἑτερόδοξοι
 ἡμᾶς διδάσκειν, ὅτι τῷ ὄντι αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον;
 πᾶν γὰρ αἰσθητὸν πᾶσι τοῖς ὡσαύτως ἔχουσιν ὑποπίπτειν
 πέφυκε καὶ ἐπ' ἴσης λαμβάνεσθαι. οἷον τοῦ λευκοῦ χρώ-
 ματος οὐκ ἄλλως μὲν οἱ Ἕλληνες ἀντιλαμβάνονται, ἄλλως
 10 δὲ οἱ βάρβαροι, καὶ διαφερόντως μὲν οἱ τεχνῖται, ἐξηλ-
 λαγμένως δὲ οἱ ἰδιῶται, ἀλλ' ὡσαύτως πάντες οἱ γε ἀπα-
 ραποδίστους ἔχοντες τὰς αἰσθήσεις. τοῦ τε πικροῦ πάλιν 188
 ἢ γλυκεὸς οὐκ ἄλλως μὲν ὅδε γεύεται, καθ' ἕτερον δὲ τρώ-
 πον ὅδε, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὅμοιον ἕκαστος τῶν ὁμοίως δια-
 15 κειμένων. τὸ δὲ γε σημεῖον ὡς σημεῖον οὐχ ὡσαύτως
 πάντας τοὺς ὁμοίως διακειμένους φαίνεται κινεῖν, ἀλλ' οἷς
 μὲν οὐδ' ὅλως ἐστὶ σημεῖον τινος, καίπερ δι' ἐναργείας
 αὐτοῖς προσπίπτον, τισὶ δὲ σημεῖον μὲν ἐστίν, οὐ τοῦ
 αὐτοῦ δὲ πράγματος, ἀλλὰ διαφέροντος· τὰ γὰρ αἰτὰ
 20 φαινόμενα λόγου χάριν ἐν ἰατρικῇ ἄλλου μὲν ἐστὶ σημεῖα
 τῷδε, καθάπερ Ἑρασιστράτῳ, ἄλλου δὲ τῷδε, οἷον
 Ἡροφίλῳ, ἄλλου δὲ τῷδε, καθάπερ Ἀσκληπιάδῃ. οὐ τοί-
 νυν λεκτέον αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν
 αἰσθητὸν πάντας ὁμοίως κινεῖ, τὸ δὲ σημεῖον οὐ πάντας
 25 ὁμοίως κινεῖ, οὐκ ἂν εἴη αἰσθητὸν τὸ σημεῖον. πάλιν 189
 εἴπερ αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον, ἐχρῆν, ὥσπερ τὸ πῦρ
 αἰσθητὸν ὃν πάντας τοὺς καλεσθαι δυναμένους καλεῖ καὶ ἡ
 χιῶν αἰσθητὴ καθεστηκυῖα πάντας τοὺς ψύχεσθαι δυνα-
 μένους ψύχει, ὥδε καὶ αὐτό, εἴπερ ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ,
 30 πάντας [ᾧφειλεν] ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄγειν σημειωτόν. οὐκ ἄγει

2 ἐστίν add. Bekk. dubit. 3 δὲ Bekk. dubit. 7 πᾶ-
 σιν ante ἔχουσιν add. N, quod fortasse e p. 327, 16 irrepsit.
 11/12 ἀπαραποδίστους NE: ἀπαραποδίστους L: ἀπαραποδί-
 στως 5 21 οἷον NLE: καθάπερ 5 30 ᾧφειλεν delevi coll.
 p. 329, 6 sqq. (vide v. 26: ἐχρῆν)

- 190 δέ γε· οὐκ ἄρα αἰσθητόν ἐστιν. πρὸς τούτοις· εἴπερ αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, ἥτοι καταληπτά ἐστιν ἡμῖν τὰ ἄδηλα ἢ ἀκατάληπτα. εἰ μὲν οὖν ἀκατάληπτα ἡμῖν 329 ἐστιν, οἴχεται τὸ σημεῖον· δυεῖν γὰρ ὄντων πραγμάτων, τῶν μὲν ἐναργῶν, τῶν δὲ ἀδήλων, εἰ μήτε τὸ ἐναργὲς ἔχει σημεῖον διὰ τὸ αὐτοφώρατον εἶναι μήτε τὰ ἄδηλα
- 191 διὰ τὸ ἀκατάληπτα τυγχάνειν, οὐδέν ἐστι σημεῖον. εἰ δὲ 5 καταληπτά, πάλιν ἐχρήν, ἐπεὶ αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, τὸ δὲ αἰσθητόν ἐπ' ἴσης πάντας κινεῖ, πᾶσι τὰ ἄδηλα καταλαμβάνεσθαι. ἀλλ' οἱ μὲν φασιν αὐτὰ μὴ καταλαμβάνεσθαι, ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως φιλόσοφοι, οἱ δὲ καταλαμβάνεσθαι μὲν, οὐχ 10 ὁμοίως δέ. οὐκ ἄρα αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον.
- 192 Ναί, φασίν, ἀλλ' ὥς τὸ πῦρ αἰσθητόν καθεστὼς παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν ὑποκειμένων ὑλῶν διαφερούσας ὑποφαίνει δυνάμεις, καὶ πρὸς μὲν κηρῷ τήκει, πρὸς δὲ πηλῷ πῆσσει, πρὸς δὲ ξύλῳ καίει, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰκὸς ἐστὶ 15 καὶ τὸ σημεῖον αἰσθητόν ὑπάρχον παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἀντιλαμβανομένων αὐτοῦ διαφορῶν εἶναι πραγμάτων μη-
- 193 νυτικόν. καὶ οὐ παράδοξον, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ὑπομνηστικῶν σημείων θεωρεῖται οὕτω γιγνόμενον· ὁ γὰρ ἀνατεινόμενος πυρρὸς τισὶ <μὲν> πολεμίων ἔφοδον σημαίνει, τισὶ 20 δὲ φίλων ἄφιξιν δηλοῖ, καὶ ὁ τοῦ κώδωνος ψόφος οἷς μὲν ὄψου πρᾶσεώς ἐστι <σημεῖον>, οἷς δὲ τοῦ δεῖν θάινειν τὰς ὁδοὺς. καὶ τὸ ἐνδεικτικὸν ἄρα σημεῖον δυνήσεται φύσιν αἰ-
- 194 σθητήν ἔχον ἄλλων καὶ ἄλλων εἶναι μηνυτικόν. ἀξιώσει δ' ἂν τις καὶ ἐνταῦθα τοὺς μὲν τῇ ἀπὸ τοῦ πυρὸς μεταβάσει 25 χρωμένους τοῦτο [δὲ] δεικνύναι γινόμενον ἐπὶ τοῦ σημείου ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πυρὸς γίνεσθαι συμβέβηκεν. τουτὶ μὲν γὰρ ὁμολόγους ἔχει τὰς προειρημένους δυνάμεις, κα-

2 δυεῖν LE (ut semper): δυοῖν N (ut nusquam alias) c διττῶν Bekk. dubit. 5 τυγχάνειν LE5: εἶναι N 7 πάντων 18 ὅτι E5: ὅτε NL: 3 γε Heintz dubit. ἐπὶ LE5: ὅπο 19 οὕτω G: fort. τοῦτο vel τὸ τοιοῦτο 20 μὲν add. Bekk. 22 σημεῖον addidi (cf. Kochalsky l. l. p. 81): δηλωτικός Kayser 25 μὲν secl. Kayser 26 τοῦτο [δὲ] Bekk.: τοῦ τότε G: τοιόνδε Kayser <ἐνδεικτικοῦ> σημείου Kayser

329

οὐδείς ἔστιν ὃς διαφέρεται περὶ <τοῦ ὑπ'> αὐτοῦ τὸν μὲν κη-
 30 ρὸν τήκεσθαι, τὸν δὲ πηλὸν πήσσεσθαι, τὸ δὲ ξύλον καίεσθαι.
 ἐπὶ δὲ τοῦ ἐνδεικτικοῦ σημείου ἐὰν τὸ ἀνάλογον προσδε- 196
 χώμεθα γίνεσθαι, εἰς τὴν μεγίστην ἀπέμφασιν περιστη-
 330 σόμεθα, λέγοντες ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνδεικνυμένων
 ὑπάρχειν, ὥστε εἰ οὕτω τύχοι, καὶ πλῆθος νοσοποιεῖν καὶ
 δομιύτητα καὶ σωματικὴν κατασκευὴν. ὅπερ ἄτοπον· τὰς 196
 γὰρ οὕτω μαχομένας καὶ ἀνασκευαστικάς ἀλλήλων αἰτίας
 5 οὐχ οἷόν τε συνυπάρχειν. ἢ τοῦτο οὖν ὁμολογεῖσθαι,
 καίπερ ὃν ἀδύνατον, οἱ δογματικῶς φιλοσοφοῦντες, ἢ ὅτι
 τὸ σημεῖον αἰσθητὸν ὃν οὐδενὸς τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἐν-
 δεικτικόν ἐστιν, ἡμεῖς δὲ διαφόρους ἔχοντες διαθέσεις οὐχ 197
 ὡσαύτως ἐπ' αὐτῷ κινούμεθα. ὅπερ οὐκ ἂν ὑπομείναιεν
 10 ὁμολογεῖν, πρὸς τῷ καὶ τὰς τοιαύτας τοῦ πυρὸς δυνάμεις
 μὴ εἶναι συμφώνους ἀλλ' ἠπορηθῆναι. εἰ γὰρ κανστικὴν 198
 εἶχε φύσιν τὸ πῦρ, ὥφειλε πάντα καίειν καὶ μὴ τινὰ μὲν
 καίειν τινὰ δὲ μηδαμῶς· καὶ εἰ τηκτικὴν εἶχε δύναμιν,
 πᾶν ὥφειλε διαλύειν καὶ μὴ τινὰ μὲν τινὰ δ' οὔ. νῦν δὲ 199
 15 ταῦτα ἔοικε ποιεῖν οὐ παρὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ
 τὰς προσομιλούσας αὐτῷ τῶν ὑποκειμένων ὕλας, οἷον τὸ
 ξύλον καίει, οὐχ ὅτι αὐτὸ κανστικόν ἐστιν, ἀλλ' ὅτι τὸ ξύ-
 λον ἐπιτηδείως ἔχει συνεργοῦ λαβόμενον ἐκείνου καῆναι,
 καὶ τήκει τὸν κηρὸν οὐχ ὅτι τηκτικὴν ἔχει δύναμιν, ἀλλ' ὅτι
 20 ὁ κηρὸς ἐπιτηδειότητά ἐκέκτητο πρὸς τὸ συνεργοῦ λαβό-
 μενος ἐκείνου τήκεσθαι. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τοῦτου δι-
 δάξομεν (adv. phys. I 237sq.), ὅταν περὶ τῆς τῶν τοιού-
 των ὑπάρξεως σκεψώμεθα. τὰ νῦν δὲ καὶ πρὸς τοὺς με- 200
 τιόντας ἀπὸ τοῦ ὑπομνηστικοῦ σημείου καὶ τὸν πυρσὸν παρα-
 25 λαμβάνοντας, ἔτι δὲ τὸν τοῦ κώδωνος ψόφον, λεκτέον ἐστὶν
 ἡμῖν, ὅτι οὐ παρὰδοξον εἰ τὰ τοιαῦτα τῶν σημείων πλειόνων

29 τοῦ ὑπ' add. Bekk. dubit. 31 ἐὰν <δὲ> N 2 νοσο-
 ποιεῖν G (tuetur Kochalsky l. l. p. 81 sq.): νόσων ποιεῖν Fabr.:
 ἐνοποιεῖν Hervetus (unum faciunt): νόσων μηνύειν Kayser
 7 ἑαυτοῦ N 10 τὸ ε 12 εἶχε scr. coll. v. 13: ἔχει G 14 πάντα
 Kochalsky 16 ὑποκειμένων Bekk.: καιομένων G 18 λαμβά-
 νόμενον L 20/21 λαβόμενος N (et antea Bekk. dubit.): λαβό-
 μενον E 5: λαμβανόμενον L 21 τούτου N: τούτων LE 5

- ἐστὶ δηλωτικά· θεμένων γὰρ νόμους, ὥς φασιν, ὥρισται καὶ
 ἐφ' ἡμῖν κεῖται, ἐάν τε ἔν θέλωμεν αὐτὰ μηνύειν ἐάν τε
 201 καὶ πλειόνων ὑπάρχειν δηλωτικά. τὸ δὲ ἐνδεικτικὸν ση-
 μεῖον ἐκ φύσεως ὑπαγορευτικὸν εἶναι δοκοῦν τοῦ σημειω- 30
 τοῦ κατ' ἀνάγκην ἑνὸς δεῖ πράγματος ἐνδεικτικὸν εἶναι, 331
 καὶ τούτου πάντως μονοειδοῦς, ἐπεὶ τοι ἐάν κοινὸν πολ-
 λῶν ὑπάρχει, οὐκ ἔσται σημεῖον. ἀμήχανον γὰρ ἔν βε-
 βαίως διὰ τινος λαμβάνεσθαι, πολλῶν ὄντων τῶν δηλου-
 μένων. οἶον τὸ ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι κοινόν ἐστι 5
 καὶ τοῦ ἡσωτεῦσθαι καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐπταικέναι
 καὶ τοῦ φίλοις μεταδεδωκέναι, πολλῶν δὲ κοινὸν ὑπάρχον
 οὐκ ἐτι τινὸς αὐτῶν ἐξαιρέτως μηνυτικὸν εἶναι δύναται·
 εἰ γὰρ τούτου, τί μᾶλλον τούτου ἢ ἐκείνου; καὶ εἰ ἐκεί-
 202 νου, τί μᾶλλον ἐκείνου ἢ τούτου; καὶ μὴν οὐδὲ πάντων· 10
 ἀσυνύπαρκτα γὰρ ἐστὶ τὰ πάντα. διαφέρει τοίνυν τοῦ
 ὑπομνηστικοῦ σημείου τὸ ἐνδεικτικόν, καὶ οὐ μεταβατέον
 ἐστὶν ἀπ' ἐκείνου ἐπὶ τοῦτο, παρόσον τὸ μὲν ἑνὸς μόνου
 δεῖ μηνυτικὸν ὑπάρχειν, τὸ δὲ πλειόνων δύναται εἶναι πα-
 ραστατικὸν καὶ ὥς ἂν ἡμεῖς θεματίσωμεν σημαίνειν. 15
 203 Ἔτι πᾶν αἰσθητὸν ὥς αἰσθητὸν ἀδίδακτόν ἐστιν.
 οὔτε γὰρ τὸ λευκὸν χροῶμα διδάσκεταιί τις ὁρᾶν οὔτε τοῦ
 γλυκέος μανθάνει γεύεσθαι, οὐ θερμοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι,
 οὐκ ἄλλου τινὸς τοιούτου· ἀλλ' ἐκ φύσεως καὶ ἀδιδάκτως
 πάντων αὐτῶν πάρεστιν ἡμῖν ἢ γνῶσις. τὸ δὲ σημεῖον 20
 ὥς σημεῖον μετὰ πολλῶν, ὥς φασι, μόχθων διδάσκεται,
 οἶον τὸ κατὰ κυβερνητικὴν, ὅτι ἀνέμων ἐστὶ δηλωτικὸν
 204 καὶ χειμῶνων ἢ εὐδίας. ὡσαύτως δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὰ
 οὐράνια πραγματευσαμένοις, καθάπερ Ἀράτω καὶ Ἀλε-
 ξάνδρῳ τῷ Αἰτωλῷ, κατὰ ταῦτά δὲ καὶ τοῖς ἐμπειρικῶς 25

28 ἔν Fabr.: ἑνὸς G 4/5 δηλουμένων Bekk.: ἀδηλουμένων G
 6 καὶ <ἡ> τοῦ ἡσωτ. N θάλατταν 5 9 τούτου prim. LEs:
 τουτί N 9 τούτου ἢ ἐκείνου Gen.: ἐκείνου ἢ τούτου NLE
 τούτου — 10 μᾶλλον om. 5 18 μόνον E5: μόνον NL 18 μαν-
 θάνειν L 22 τὸ LEs: καὶ N: an καὶ τὸ? 23 <τὰ> παρὰ
 Kochalsky 25 κατὰ ταῦτά Bekk.: κατ' αὐτά G <τὰ παρὰ>
 τοῖς Kochalsky

331¹ *ιατρεύουσιν, οἷον τὸ ἔρευθος καὶ ἡ κυρτότης τῶν ἀγγείων*
καὶ τὸ δίψος καὶ τὰ ἄλλα, ὧν ὁ μὴ διδαχθεὶς οὐκ ἀντι-
λαμβάνεται ὡς σημείων. οὐκ ἄρα αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ ση- 205
μεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν αἰσθητὸν ἀδίδακτον, τὸ δὲ σημεῖον
ὡς σημεῖόν ἐστι διδακτόν, οὐκ ἂν εἶη τὸ σημεῖον αἰσθη- 30
τόν. 332 *τό τε αἰσθητόν, ἢ αἰσθητόν ἐστι, κατὰ δια-* 206
φορὰν νοεῖται, οἷον τὸ λευκόν, τὸ μέλαν, γλυκὺ πικρόν,
πᾶν τὸ τοιουτῶδες. τὸ δὲ σημεῖον, ἢ σημεῖόν ἐστι, τῶν
πρὸς τι καθέστηκεν· κατὰ γὰρ τὴν ὡς πρὸς τὸ σημειω-
5 τὸν σχέσιν ἐθεωρεῖτο. οὐκ ἄρα τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ τὸ
σημεῖον. καὶ μὴν πᾶν αἰσθητόν, ὡς ἡ κλῆσις πα- 207
ρίστησιν, αἰσθήσει ληπτὸν ἐστὶ, τὸ δὲ σημεῖον ὡς σημεῖον
οὐκ αἰσθήσει λαμβάνεται ἀλλὰ διανοίᾳ. λέγομεν γοῦν
ἀληθὲς εἶναι σημεῖον καὶ ψεῦδος, τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ ψεῦ-
10 δος οὐκ ἔστιν αἰσθητόν· ἀξίωμα γὰρ ἐκάτερον, τὸ δὲ
ἀξίωμα οὐ τῶν αἰσθητῶν ἀλλὰ τῶν νοητῶν ὑπῆρχεν.
λεκτέον ἄρα μὴ εἶναι τῶν αἰσθητῶν τὸ σημεῖον.

Ἐπιχειρητέον δὲ καὶ οὕτως· εἴπερ αἰσθητόν ἐστι τὸ 208
ἐνδεικτικὸν σημεῖον, πολὺν πρότερον ὀφείλει τὸ αἰσθητόν
15 τινος ἐνδεικτικὸν ὑπάρχειν· ὅπερ οὐχ οὕτως εἶχεν. εἰ
γὰρ ἐνδείκνυται τι τὸ αἰσθητόν, ἦτοι τὸ ὁμογενὲς τοῦ
ὁμογενοῦς ἐστὶ ἐνδεικτικὸν ἢ τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομο-
γενοῦς· οὐτε δὲ τὸ ὁμογενὲς τοῦ ὁμογενοῦς οὐτε τὸ
ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς· οὐκ ἄρα ἐνδεικτικὸν τινός
30 ἐστὶ τὸ αἰσθητόν. οἷον ἔστω μηδέποτε ἡμᾶς καθ' ὑπό- 209
θεσιν λευκῷ περιπεπτωκέναι χρώματι, μηδὲ μέλανι, πρῶ-
τως δὲ ὁρᾶν τὸ λευκόν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἰσχύσαιμεν ἀπὸ τῆς
τούτου καταλήψεως τὸ μέλαν καταλαμβάνεσθαι χρώμα·
ἐννοίαν μὲν γὰρ ἔχειν τοῦ ἕτερου εἶναι χρώμα τὸ μέλαν, 210
35 καὶ μὴ τοιοῦτο οἷόν ἐστι τὸ λευκόν, τάχα δυνατόν ἐστι,

26 ἀγγείων hic et p. 334, 26 Kalbfleisch coll. Ps.-Galen. XIV p. 729, 2 K (cf. Hyp. p. 13, 1): ὥτιων N (quod tuetur Kochalsky l. l. p. 53): αἰτίων LEs: ἄρθρων Hervetus 29 αἰσθητόν <ὡς αἰσθητόν> Heintz coll. p. 331, 16. 332, 1 11 αἰσθητῶν <ἐστὶ> E ὑπῆρχεν NLABR: ὑπάρχη V: om. E 14 ἐνδει- κτικὸν om. N 18 οὐτε δὲ — 19 ἀνομογενοῦς om. 5 19 ἐν- δεικτόν N

- κατάληψιν δὲ ποιεῖσθαι τοῦ μέλανος χρώματος ἐκ τῆς τοῦ λευκοῦ παρουσίας τῶν ἀμηνάων. καὶ ἐπὶ τῆς φωνῆς ὁ αὐτός ἐστι λόγος, καὶ κοινῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν. οὐκοῦν τὸ ὁμογενὲς αἰσθητὸν οὐκ ἂν εἴη τοῦ ὁμογενοῦς ἐνδεικτικόν, τουτέστι τὸ ὁρατὸν τοῦ ὁρατοῦ ἢ τὸ ἀκουστὸν 30
- 211 τοῦ ἀκουστοῦ ἢ τὸ γευστὸν τοῦ γευστοῦ. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς, οἷον τὸ ὁρατὸν τοῦ ἀκουστοῦ ἢ τὸ ἀκουστὸν τοῦ γευστοῦ ἢ ὁσφραντοῦ· οὐ γὰρ 333
- 212 ἐὰν ὁσφραίνηται τις εὐώδους τινός, εἰς κατάληψιν ἔρχεται λευκοῦ χρώματος, οὐδὲ φωνῆς ἀντιλαμβανόμενος γλυ- 5
- 212 καίνεται τὴν γεῦσιν. καίτοι μακρόν ἐστι ζητεῖν, εἰ δύναται τὸ ὁμογενὲς τοῦ ὁμογενοῦς καὶ τὸ ἀνομογενὲς τοῦ 5
- 213 ἀνομογενοῦς εἶναι σημεῖον, ὅτε καὶ τὸ τοῦτον ἔγγιον ἀπελπίσειεν ἂν τις νοῦν ἔχων, φημὶ δὲ τὸ μηδὲ ἑαυτοῦ δύνα- 5
- 213 σθαι ἐνδεικτικὸν εἶναι τὸ αἰσθητόν. τῶν γὰρ περὶ τοῦτου σκεψαμένων, ὥς πολλάκις ἐδείξαμεν, οἱ μὲν φασιν αὐτὸ μὴ τοιοῦτο λαμβάνεσθαι ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως οἷόν 10
- ἐστι φύσει· οὔτε γὰρ λευκὸν οὔτε μέλαν, οὔτε θερμόν, οὐ ψυχρόν, οὐ γλυκύ, οὐ πικρόν, οὐκ ἄλλην τοιαύτην ἔχον ποιότητα αὐτὸ καθεστάναι, κenoπαθοῦσης δὲ καὶ ψευδο- 15
- μένης ἡμῶν τῆς αἰσθήσεως τοιοῦτο δοκεῖν ὑποκεῖσθαι· οἱ δὲ τινὰ μὲν τῶν αἰσθητῶν ἔδοξαν κατ' ἀλήθειαν ὑπο- 15
- 214 κεῖσθαι τινὰ δὲ μηδαμῶς, ἄλλοι δὲ πᾶσι τὴν ὑπαρξιν ἐπ' ἴσης προσεμαρτύρησαν. τοσαύτης οὖν καὶ ἀδιακρίτου 20
- στάσεως οὔσης περὶ τῆς τῶν αἰσθητῶν ὑποστάσεως, πῶς οἷόν τε λέγειν αὐτοῦ παραστατικὸν εἶναι τὸ αἰσθητόν, ὅτε οὐδέπω γινώσκεται τίς ἐστίν ἡ ἀληθὴς τῶν οὕτως δια- 20
- φωονούντων στάσις; ἀλλ' ἐκεῖνό γε κρατεῖν χρή, ὥς εἴπερ οὔτε τὸ ὁμογενὲς αἰσθητὸν τοῦ ὁμογενοῦς αἰσθητοῦ οὔτε

1 τοῦ γευστοῦ ἢ <τὸ γευστὸν> τοῦ ὁσφραντοῦ <ἢ τὸ ὁσφραντὸν τοῦ ὁρατοῦ> Kochalsky 2 ὁσφρήσεται NLE 3 <τοῦ> λευκοῦ 5 5 τοῦ ὁμ. καὶ τὸ ἀν. om. N 7 δὴ N 10 αὐτὸ <τὸ> μὴ 5 12 οὔτε ψ. Gen. ἢ πικρόν N 12/18 ποιότητα τοιαύτην ἔχον 5 18 ἑαυτὸ 5 <καθ'> ἑαυτὸ Heintz; at cf. vv. 8/9 et 10 14 τοιοῦτο LE5: τοῦτο N 18 διαστάσεως Heintz 20 ὄντως 5 21 ὥς εἴπερ Bekk.: ὥσπερ G

- 333 τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς οὐτ' αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐνδεικτι-
κὸν ἐστίν, ἀδύνατον ἄρα λέγειν αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον.
- 25 Ὁ δὲ Αἰνησίδημος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Πυρρῶ- 215
νείων λόγων εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς
σχεδὸν δυνάμεως λόγον ἔρωτᾷ τοιοῦτον· "εἰ τὰ φαινόμενα
πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαί-
νεται καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα, τὰ σημεῖα πᾶσι
30 τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται.
334 οὐχὶ δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
παραπλησίως φαίνεται· τὰ δὲ φαινόμενα πᾶσι τοῖς
ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· οὐκ
ἄρα φαινόμενά ἐστι τὰ σημεῖα." καὶ δὴ τοίνυν φαινό- 216
5 μενα μὲν ἔοικε καλεῖν ὁ Αἰνησίδημος τὰ αἰσθητά, λόγον δὲ
ἔρωτᾷ καθ' ὃν δεύτερος ἀναπόδεικτος ἐπιβάλλει τρίτῳ, οἷον τὸ
σχῆμά ἐστι τοιοῦτο "εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον·
οὐχὶ δὲ τὸ τρίτον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον· οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον."
καὶ ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἔχει, μικρὸν ὕστερον (§ 234 sqq.) διδά- 217
10 ξομεν· νῦν δ' ὥς ὕγιᾳ ἐστὶν αὐτοῦ τὰ λήμματα καὶ ἔπεται τού-
τοις ἢ ἐπιφορά, ἀπλούστερον ἀποδείξομεν. αὐτίκα τοίνυν τὸ
συνημμένον ἀληθές ἐστιν. ἔπεται γὰρ τῷ κατ' αὐτὸ συμπε-
πλεγμένῳ τὸ λῆγον, τουτέστι τῷ "τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς
ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ
15 φαινόμενα" τὸ τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις πα-
ραπλησίως φαίνεσθαι. εἰ γὰρ τοῦ λευκοῦ χρώματος πάν- 218
τες οἱ ἀπαρποδίστους ἔχοντες τὰς ὄψεις ὁμοίως ἀντιλαμ-
βάνονται ἀλλ' οὐ διαφόρως, καὶ εἰ τοῦ γλυκέος πάντες οἱ
κατὰ φύσιν τὴν γεῦσιν ἔχοντες γλυκαντικῶς ἀντιλαμβά-

215 ~ 234.

24 ἐστίν, (οὐδ' ὅλως αὐτὸ ἐνδεικτικόν ἐστίν). ἀδύνατον Kochalsky: ἐστὶ <τὸ αἰσθητόν, οὐδ' ὅλως αὐτὸ ἐνδεικτικόν τινός ἐστιν>. ἀδ. Heintz ἄρα suspectum, sed cf. p. 353, 12. 523, 13 1 γε V: om. cett. 4 τὸ νῦν Fabr. 6 <ὁ> δεύτερος Kayser <τῷ> τρίτῳ Kayser 8 δὲ <καὶ> τὸ N ἀλλὰ μὴν τὸ Kayser coll. p. 339, 11 18 τὸ 5 14 φαίνεται Bekk.: φαίνεσθαι G 14 καὶ — 16 φαίνεσθαι L: om. E5: in margine similia add. N, quae hodie vix legantur 16 φαίνεται Rüstow 17 ἀπαρποδίστους (ou ex ω) L cf. ad p. 328, 11

- νουνται, κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσι καὶ τοῦ σημείου, εἴπερ 20
 ἐστὶ τῶν αἰσθητῶν καθάπερ τὸ λευκὸν ἢ γλυκύ, πάντες
 οἱ κατὰ τὴν ὁμοίαν ὄντες διάθεσιν ὁμοίως ἀντιλαμβάνε-
 219 σθαι. ὥστε τὸ μὲν συνημμένον ὑγιές ἐστιν· ἀληθές δέ
 γε καὶ τὸ δεύτερον λῆμμα, τὸ "οὐχὶ δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι
 τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται". τὸ γοῦν 25
 ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων ἔρευθος καὶ ἡ τῶν ἀγγείων προπᾶ-
 λεια καὶ ὁ ἔνικμος χρῶς καὶ ἡ πλείων θερμοσία καὶ ἡ
 σφοδρότης τῶν σφυγμῶν καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῖς ὁμοίως
 κατὰ τε τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν ἄλλην σύγκρισιν διακειμέ-
 νοις οὐ τοῦ αὐτοῦ προσπίπτει σημεῖα, οὐδ' ὡσαύτως πᾶσι 30
 220 φαίνεται, ἀλλ' Ἡροφίλῳ μὲν λόγον χάριν ὥς ἀντικρὺς
 χρηστοῦ αἵματος σημεῖα, Ἐρασιστράτῳ δὲ ὥς μεταπτώ- 335
 σεως τῆς ἐκ φλεβῶν εἰς ἀρτηρίας, Ἀσκληπιάδῃ δὲ ὥς ἐν-
 στάσεως νοητῶν ὄγκων ἐν νοητοῖς ἀραιώμασιν. τοίνυν
 221 καὶ τὸ δεύτερον λῆμμα ὑγιές ἐστιν. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ τρί-
 τον, τὸ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις πα- 3
 ραπλησίως φανέσθαι. τὸ γὰρ λευκόν, εἰ τύχοι, χρῶμα τῷ
 μὲν ἰκτεριῶντι καὶ τῷ ὑφαίμου ἐχοντι τοὺς ὀφθαλμοὺς
 καὶ τῷ κατὰ φύσιν διακειμένῳ οὐχ ὡσαύτως προσπίπτει
 (ἀνομοίως γὰρ διέκειντο, παρ' ἣν αἰτίαν τῷ μὲν φαίνεται
 ὠχρόν, τῷ δὲ ἐνερευθές, τῷ δὲ λευκόν), τοῖς μέντοι κατὰ 10
 τὴν αὐτὴν διάθεσιν οὖσι, τουτέστι τοῖς ὑγιαίνουσιν, λευκὸν
 222 μόνον φαίνεται. τοίνυν ἀληθέςιν οὖσι τοῖς λήμμασι συ-
 νεισαχθήσεται καὶ ἡ ἐπιφορὰ <ἡ> "οὐκ ἄρα φαινόμενόν ἐστι
 τὸ σημεῖον".

- Αὐτόθεν μὲν οὖν ἐφοδεύσασιν ἡμῖν ἀληθὴς ὁ λόγος 15
 223 ὑποδείδειται· ὅτι δὲ καὶ ἀναπόδεικτός ἐστι καὶ συλλογι-
 στικός, ἀναλύσασιν αὐτὸν φανήσεται. εὐθέως γάρ, ἵνα
 μικρὸν ἄνωθεν προλάβωμεν, ἀναπόδεικτοι λέγονται διχῶς,
 οἳ τε μὴ ἀποδεδειγμένοι καὶ οἱ μὴ χρεῖαν ἔχοντες ἀποδεί-

22 ὄντες LE: ἔχοντες N 26 ἀγγείων Kalbfleisch (cf. ad p. 331, 26): ὥτιων N (prob. Kochalsky): αἰτίων LE 30 προσ-
 πίπτει Bekk.: προπίπτει G 1 ἐρεσιστράτῳ 5 2/3 ἐντάσεως N
 6 φαίνεται Rüstow (cf. ad p. 334, 16) post φανέσθαι E repet.
 p. 334, 3 οὐκ ἄρα — 5 μὲν E, quae postea deleuit 13 ἡ add.
 Bekk. cf. p. 336, 16

335

- 20 ξεως τῷ αὐτόθεν εἶναι περιφανὲς ἐπ' αὐτῶν τὸ ὅτι συνά-
γουσιν. ἐπεδείξαμεν δὲ πολλάκις, ὡς κατὰ τὸ δεύτερον ση-
μαινόμενον ταύτης ἡξίωται τῆς προσηγόρειας οἱ κατ' ἀρχὴν
τῆς πρώτης περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγῆς παρὰ τῷ Χρυ-
σίππῳ (II fr. 242 Arn.) τεταγμένοι. νυνὶ δὲ ἐφ' ὁμολόγῳ τοῦ- 224
- 25 τῷ γνωστέον, ὅτι πρῶτος μὲν ἐστὶν ἀναπόδεικτος ὁ ἐκ συνημμέ-
νου καὶ τοῦ ἡγουμένου, τὸ λῆγον ἐν ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ
ἔχων συμπέρασμα. τουτέστιν, ὅταν λόγος δύο ἔχη λήμματα,
ὧν τὸ μὲν ἕτερόν ἐστι συνημμένον, τὸ δὲ ἕτερον ἡγούμε-
νον ἐν τῷ συνημμένῳ, ἔχη δὲ καὶ ἐπιφορὰν τὸ λῆγον ἐν
- 30 τῷ αὐτῷ συνημμένῳ, τότε ὁ τοιοῦτος λόγος πρῶτος ἀνα-
πόδεικτος καλεῖται, οἷον ὁ οὕτως ἔχων "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς
ἐστὶν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶν· φῶς ἄρα ἐστὶν". οὗτος
γὰρ τὸ μὲν ἕτερον τῶν λημμάτων ἔχει συνημμένον, τὸ
- 336 "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶν", τὸ δὲ λοιπὸν τὸ ἡγούμενον
ἐν τῷ συνημμένῳ "ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶν", τὸ <δὲ> "φῶς
ἄρα ἐστὶν" τρίτον τὴν ἐπιφορὰν, τὸ λῆγον τοῦ συνημ- 225
- 5 μένου. δεύτερος δ' ἐστὶν ἀναπόδεικτος ὁ ἐκ συ-
νημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῷ λήγοντι ἐν ἐκείνῳ τῷ
συνημμένῳ, τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ ἔχων συμπέ-
ρασμα. τουτέστιν, ὅταν λόγος πάλιν ἐκ δυεῖν συνεστῶς
λημμάτων, ὧν τὸ μὲν ἕτερόν ἐστι συνημμένον, τὸ δὲ ἕτε-
ρον ἀντικείμενον τῷ λήγοντι ἐν τῷ συνημμένῳ, ἔχη δὲ
- 10 καὶ ἐπιφορὰν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ, τότε ὁ τοιοῦ-
τος γίνεται δεύτερος ἀναπόδεικτος, ὡς τὸ "εἰ ἡμέρα ἐστὶ,
φῶς ἐστὶν· οὐχὶ δέ γε φῶς ἐστὶν· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἡμέρα".
τό τε γὰρ "εἰ ἐστὶν ἡμέρα, φῶς ἐστὶν", τὸ ἕτερον λῆμμα
τοῦ λόγου, συνημμένον ἐστίν, τό τε "οὐχὶ δέ γε φῶς ἐστὶ",
- 15 λοιπὸν λῆμμα τοῦ λόγου καθεστῶς, ἀντικείμενόν ἐστι τῷ
λήγοντι ἐν τῷ συνημμένῳ· ἢ τε ἐπιφορὰ ἢ "οὐκ ἄρα
ἡμέρα ἐστὶν" τὸ ἀντικείμενον ἦν τοῦ ἡγουμένου.
- τρίτος δὲ ἐστὶ λόγος ἀναπόδεικτος ὁ ἐξ ἀποφατικοῦ συμ- 226

224—226 ~ Hyp. II 157—158.

21/22 συνεπόμενον E 27 λόγος LEs: οὗτος N 29 ἔχει N
2 δὲ add. Bekk. 7 <ἦ> συνεστῶς Bekk. dubit. 13 τό τε
Bekk.: τότε G 15 <τὸ> λοιπὸν Kochalsky

- πλοκῆς καὶ ἐνὸς τῶν ἐν τῇ συμκλοκῇ, τὸ ἀντικείμενον τοῦ
λοιποῦ τῶν ἐν τῇ συμκλοκῇ ἔχων συμπέρασμα, ὅλον "οὐχὶ 90
καὶ ἡμέρα ἔστι καὶ νύξ ἔστιν· ἡμέρα δὲ ἔστιν· οὐκ ἄρα
ἔστι νύξ". τὸ μὲν γὰρ "οὐχὶ καὶ ἡμέρα ἔστι καὶ νύξ ἔστιν"
ἀποφατικὸν ἦν συμπεπλεγμένου τοῦ "καὶ ἡμέρα ἔστι καὶ
νύξ ἔστι", τὸ δὲ "ἡμέρα ἔστι" τὸ ἕτερον ἐτύγγανε τῶν ἐν
τῇ συμκλοκῇ, τὸ δὲ "οὐκ ἄρα ἔστι νύξ" τὸ ἀντικείμενον 95
ἦν τῷ λοιπῷ τῶν ἐν τῇ συμκλοκῇ.
- 227 Οἱ μὲν οὖν λόγοι τοιοῦτοί τινές εἰσι, τρόποι δὲ αὐτῶν
καὶ ὥσπερ εἰ σχήματα ἐν οἷς ἡρώτηνται οἱ οὕτως ἔχοντες,
τοῦ μὲν πρώτου ἀναποδείκτου "εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον·
τὸ δὲ γε πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον", τοῦ δὲ δευτέρου "εἰ τὸ 30
πρῶτον, τὸ δεύτερον· οὐχὶ δὲ γε τὸ δεύτερον· οὐκ ἄρα τὸ 337
πρῶτον", τοῦ δὲ τρίτου "οὐχὶ καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον·
τὸ δὲ γε πρῶτον· οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον".
- 228 Ἔτι χρὴ γινώσκειν, ὅτι τῶν ἀναποδείκτων οἱ μὲν εἰσιν
ἄπλοῖ, οἱ δὲ οὐχ ἄπλοῖ. ὧν ἄπλοῖ μὲν εἰσιν οἱ αὐτόθεν σαφῆς 5
ἔχοντες τὸ ὅτι συνάγουσιν, τουτέστι τὸ ὅτι συνεισάγεται αὐ-
τῶν τοῖς λήμμασιν ἢ ἐπιφορά. ὅποιοι εἰσιν οἱ ἐκκείμενοι·
ἐὰν γὰρ ἐπὶ τοῦ πρώτου εὐθύς δῶμεν ἀληθὲς εἶναι τὸ "εἰ
ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστι", λέγω δὲ τὸ ἀκολουθεῖν τῷ ἡμέραν
εἶναι τὸ φῶς εἶναι, ὑποθώμεθα δὲ ἀληθὲς τὸ πρῶτον τὸ ἡμέ- 10
ραν εἶναι, ὅπερ ἦν ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ, ἐξ ἀνάγ-
κης ἀκολουθήσει καὶ τὸ φῶς εἶναι, ὅπερ ἦν συμπέρασμα
- 229 τοῦ λόγου. οὐχ ἄπλοῖ δὲ εἰσιν οἱ ἐκ τῶν ἀπλῶν πεπλεγμέ-
νοι καὶ ἔτι χρεῖαν ἔχοντες τῆς εἰς ἐκείνους ἀναλύσεως,
ἵνα γνωσθῶσιν, ὅτι καὶ αὐτοὶ συνάγουσιν. τούτων δὲ τῶν 15
οὐχ ἄπλῶν οἱ μὲν ἐξ ὁμογενῶν εἰσὶ συνεσιῶτες, οἱ δὲ ἐξ
ἀνομογενῶν, καὶ ἐξ ὁμογενῶν μὲν ὥσπερ οἱ ἐκ δυεῖν πρῶ-
230 των ἀναποδείκτων πεπλεγμένοι ἢ ἐκ δυεῖν δευτέρων, ἐξ

23 ἀποφατικὸν LEABR: ἀποφαντικὸν NV συμπεπλεγμέ-
νον 5 7 ὅποιοι εἰσιν Ες: οἱ ποιοι εἰσιν L: ὅποι. .εἰσιν N (spa-
tium relictum est 2 fere litterarum) 8 εἰ om. N 13/14 πε-
πληγμένοι L 15 καὶ αὐτοὶ transpos. post ἵνα N 15—338, 12:
in textu corrupto pauca mutavi desperans de ipsius Sexti ver-
bis redintegrandis

337

ἀνομογενῶν δὲ ὥσπερ οἱ ἐκ πρώτου <....> ἀναποδείκτου συ-
 20 νεσιῶτες ἢ ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου, καὶ κοινῶς οἱ τούτοις πα-
 ραπλήσιοι. ἐξ ὁμογενῶν μὲν οὖν συνέστηκεν οἶον ὁ τοιοῦ-
 τος "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν" ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς
 ἄρα ἔστιν". πέπλεκται γὰρ ἐκ πρώτων δυεῖν ἀναποδείκτων, ὥς
 25 ἀναλύσαντες αὐτὸν εἰσόμεθα. γνωστέον γὰρ ὅτι θεώρημα
 διαλεκτικὸν ἔστιν εἰς τὰς τῶν συλλογισμῶν ἀναλύσεις παρα- 231
 διδόμενον τοιοῦτον "ὅταν τὰ τινος συμπεράσματος συ-
 νακτικὰ λήμματα ἔχωμεν, δυνάμει κακέϊνο ἐν τούτοις
 ἔχομεν τὸ συμπέρασμα, καὶν κατ' ἐκφορὰν μὴ λέγεται".
 ἐπεὶ οὖν δύο ἔχομεν λήμματα, τό τε συνημμένον τὸ "εἰ"
 30 ἡμέρα ἔστιν, <φῶς ἔστιν>", ὅπερ ἄρχεται μὲν ἀπὸ ἀπλοῦ 232
 ἀξιώματος τοῦ "ἡμέρα ἔστιν", λήγει δὲ εἰς οὐχ ἀπλοῦν
 338 <τὸ> συνημμένον τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν", καὶ ἔτι τὸ
 ἡγούμενον ἐν αὐτῷ τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ἐκ τούτων συνα-
 χθήσεται ἡμῖν πρώτῳ ἀναποδείκτῳ τὸ λήγον ἐν ἐκείνῳ τῷ
 συνημμένῳ τὸ "εἰ ἄρα ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν". τοῦτ' οὖν
 5 δυνάμει μὲν ἔχομεν ἐν τῷ λόγῳ συναγόμενον, κατὰ δὲ 233
 τὴν ἐκφορὰν παραλείμμενον τάξαντες μετὰ τῆς τοῦ ἐκ-
 κειμένου λόγου προσλήψεως τῆς "ἡμέρα ἔστιν", ἔξομεν συ-
 ναγόμενον τὸ "φῶς ἔστιν" πρώτῳ ἀναποδείκτῳ, ὅπερ ἦν
 ἐπιφορὰ τοῦ ἐκκειμένου λόγου. ὥστε δύο γίνεσθαι πρῶ-
 10 τούς ἀναποδείκτους, ἓνα μὲν τὸν τοιοῦτον "εἰ ἡμέρα ἔστι,
 φῶς ἔστιν", ἕτερον δὲ τὸν τοιοῦτον "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς
 ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν".

Τοιόσδε μὲν οὖν ἔστιν ὁ χαρακτήρ τῶν ἐξ ὁμογενῶν τὴν 234

234 ~ 215.

19 ἐκ <τοῦ> πρώτου V πρώτου <καὶ τρίτου> Kochalsky;
 possis <καὶ δευτέρου> et similia 22 <εἰ ἡμέρα ἔστιν>, εἰ ἡμ.
 ἔ. Kochalsky l. l. p. 83 sqq.: <ἡμέρα ἔστιν, καὶ> εἰ Rüstow
 24 ἀναλύσαντες 5 25 διαλεκτικὸν E5: διαλεκτὸν NL 30 φῶς
 ἔστιν add. Fabr.: εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν Kochalsky (v. ad
 v. 22) 1 τὸ add. Rüstow 4 ἄρα del. Kayser 5 <ὅπερ>
 δυνάμει Rüstow 6 παραλείμμενην AB <δὲ> μετὰ Kayser
 <δ> τάξαντες Kochalsky coll. p. 339, 4. 15 7 προσλήψεως
 Heintz: προσλήψεως G 10 τὸν N: om. LE5 <εἰ ἡμέρα ἔστιν>
 εἰ Kochalsky: <ἡμέρα ἔστιν, καὶ> εἰ Rüstow 11 post ἔστιν
 prius add. Kochalsky: ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· εἰ ἄρα ἡμέρα
 ἔστιν, φῶς ἔστιν; Rüstow: εἰ ἄρα ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν.

- πλοκήν ἐχόντων λόγων· ἐξ ἀνομογενῶν δὲ λοιπόν ἐστι καθά-
 περ ὁ παρὰ τῷ Ἀλνησιδῇ μὴ περὶ σημείου ἐρωτηθεὶς, ἔχων 15
 δὲ οὕτως· “εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακει-
 μένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖα ἐστι
 φαινόμενα, τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
 παραπλησίως φαίνεται· τὰ δέ γε σημεῖα οὐ πᾶσι τοῖς
 ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· τὰ δὲ 20
 φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλη-
 σίως φαίνεται· οὐκ ἄρα φαινόμενά ἐστι τὰ σημεῖα.”
- 235 συνέστηκε γὰρ ὁ τοιοῦτος λόγος ἐκ δευτέρου τε ἀναποδείκτου
 καὶ τρίτου, καθὼς ἀρεστοὶ μαθεῖν ἐκ τῆς ἀναλύσεως, ἥτις σαφε-
 στέρα μᾶλλον γενήσεται ἐπὶ τοῦ τρόπου ποιησαμένων ἡμῶν τὴν 25
 διδασκαλίαν, ἔχοντος οὕτως· “εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ
 τρίτον· οὐχὶ δέ γε τὸ τρίτον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον· οὐκ
- 236 ἄρα τὸ δεύτερον.” ἐπεὶ γὰρ ἔχομεν συνημμένον ἐν ᾧ
 ἡγεῖται συμπεπλεγμένον τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, λήγει
 δὲ τὸ τρίτον, ἔχομεν δὲ καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ λήγοντος 30
 τὸ “οὐ τὸ τρίτον”, συναχθήσεται ἡμῖν καὶ τὸ ἀντικείμε-
 νον τοῦ ἡγουμένου, τὸ “οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύ-
 τερον”, δευτέρῳ ἀναποδείκτῳ. ἀλλὰ δὴ τοῦτο αὐτὸ κατὰ 35
 μὲν τὴν δύναμιν ἔγκειται τῷ λόγῳ, ἐπεὶ ἔχομεν τὰ συνακ-
 τικά αὐτοῦ λήμματα, κατὰ δὲ τὴν προφορὰν παρεῖται.
 ἅπερ τάξαντες μετὰ τοῦ λειπομένου λήμματος, τοῦ πρῶ-
 του, ἔχομεν συναγόμενον τὸ συμπέρασμα τὸ “οὐκ ἄρα τὸ 5
 δεύτερον” τρίτῳ ἀναποδείκτῳ. ὥστε δύο εἶναι ἀναποδεί-
 κτους, ἓνα μὲν τοιοῦτον “εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον,
 τὸ τρίτον· οὐχὶ δέ γε τὸ τρίτον· οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον
 καὶ τὸ δεύτερον”, ὅς ἐστι δεύτερος ἀναπόδεικτος, ἕτερον
 δὲ τρίτον τὸν οὕτως ἔχοντα “οὐχὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύ- 10
 τερον· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον”.

16 πᾶσι scr.: ἅπασιν G 17 <εἰ> ἐστι N 18 τὰ σημεῖα
 om. N 19 τὰ δέ γε—20 φαίνεται huc transposuit Kochalsky
 coll. p. 333, 30 sqq.: post φαίνεται (v. 22) G 31 τὸ alt.
 om. NV 2 ἔγκειται Bekk.: ἐκκείται G 2/3 συνακτικά NL:
 συνεκτικά E5 4 ὅπερ Kochalsky (cf. ad p. 338, 6) 4/5 τοῦ
 τρόπου Kochalsky coll. p. 338, 25. 339, 12

339

Ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ τρόπου ἡ ἀνάλυσις ἐστὶ τοιαύτη, ἀνα- 237
 λογεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου· παραλείπεται γὰρ τὸ τρίτον
 τὸ "οὐχὶ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις πα-
 15 ραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα", ὃ
 μετὰ τοῦ τὰ φαινόμενα ἅπασιν τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
 παραπλησίως φαίνεσθαι συνάγει τὸ τοῦ ἐκκειμένου (<....>) τρί-
 τῳ ἀναποδείκτω. ὥστε δεύτερον μὲν γίνεσθαι ἀναπόδεικτον
 τοιοῦτον "εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
 20 παραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα, τὰ
 σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνε-
 ται· οὐχὶ δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
 παραπλησίως φαίνεται· τὰ σημεῖα ἄρα οὐκ ἔστι φαινό-
 μενα", τρίτον δὲ τὸν τοιοῦτον "οὐχὶ καὶ τὰ φαινόμενα 238
 25 πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ
 τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα· ἀλλὰ μὴν τὰ φαινόμενα πᾶσι
 τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· οὐκ ἄρα
 τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα".

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν τῆς συναγωγῆς καὶ τοιοῦ- 239
 30 τός τις προταθήσεται λόγος "εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσιν ἐπ' ἴ-
 σης φαίνεται καὶ τὰ φαινόμενα τῶν ἀδήλων ἐστὶ σημεῖα,
 τὰ ἀδήλα πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται· οὐχὶ δέ γε τὰ ἀδήλα
 340 πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ φαινόμενα πᾶσιν
 ἐπ' ἴσης φαίνεται· οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα τῶν ἀδήλων
 ἐστὶ σημεῖα". τούτου δὲ τοῦ λόγου ἡ μὲν ἀνάλυσις ἐστίν 240
 ὁμοία, καθ' ἣν δεύτερος ἀναπόδεικτος ἐπιβάλλει τρίτῳ, ἡ
 5 δὲ παραμυθία τῶν λημμάτων προὔπτως. ὅτι γὰρ τὰ
 φαινόμενα ἐπ' ἴσης φαίνεται τοῖς ἀπαραποδίστους ἔχουσι

12 πρώτου E ἀνάληψις N 14 οὐχὶ G: οὐχὶ <καὶ> Heintz:
 εἰ Rüstow 17 lacunam, quam statuit, sic fere explet Ko-
 chalsky: <λόγου συμπέρασμα τὸ "οὐκ ἄρα τὰ σημεῖα ἐστὶ φαι-
 νόμενα"> τρίτῳ ἀν. 20 <ἄρα> ἐστὶ N 22 οὐχὶ — 23 φαι-
 νεται om. 5 23 φαίνεται. <οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς
 ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ> Kochalsky
 31 καὶ — 32 φαίνεται bis exaraverunt LE 1/2 ἐπ' ἴσης φαι-
 νεται πᾶσιν N 3 ἔσται N 4 καθ' ὃν Heintz 6 ἀπαραπο-
 δίστους NE: ἀπαραποδίστους L: ἀπαραποδίστως 5: ἀπαρεμ-
 ποδίστους Fabr. (cf. ad p. 328, 11. 334, 17)

- τὰς αἰσθήσεις, συμφανές· οὐ γὰρ ἄλλοις ἄλλως τὸ λευκὸν φαίνεται, οὐδὲ ἄλλοις ἄλλως τὸ μέλαν, οὐδὲ διαφερόντως
 241 τὸ γλυκύ, ἀλλ' ὁμοίως πάντας κινεῖ. εἰ δὲ ταῦτα ἐπ' ἴσης πᾶσι φαίνεται καὶ ἐνδεικτικὴν ἔχει δύναμιν τῶν ἀδήλων, 10 ἀνάγκη καὶ τὰ ἄδηλα ἐπ' ἴσης πᾶσι προσπίπτειν ὥς ἂν καὶ τῶν αἰτίων <τῶν> αὐτῶν ὄντων καὶ τῆς ὕλης ὁμοίας ὑποκειμένης. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· οὐ γὰρ πάντες ὡσαύτως τὰ ἄδηλα γινώσκουσι, καίπερ κατ' ἴσον τοῖς αἰσθητοῖς ἐγκυροῦντες, ἀλλ' οἱ μὲν οὐδ' εἰς ἔννοιαν αὐτῶν ἔρχονται, 15 οἱ δὲ ἔρχονται μὲν, εἰς ποικιλίαν δὲ καὶ πολυτρόπους καὶ μαχομένας ὑποσύρονται ἀποφάσεις. ἀκόλουθον ἄρα μὴ αἰσθητὰ λέγειν τὰ σημεῖα, ἵνα μὴ τοῦθ' ἡμῖν τὸ ἄτοπον ἔπεται.
- 242 Ἐνέσται δὲ καὶ βραχέως τὰ προειρημένα περιλαβόν- 20 τας τοιουτουσί τινας προτείνειν λόγους. εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι φαίνεται, τὰ δὲ σημεῖα οὐ πᾶσι φαίνεται, οὐκ ἔστι τὰ φαινόμενα σημεῖα. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα
 243 δεύτερον. καὶ πάλιν· εἰ τὰ φαινόμενα, καθόσον ἐστὶ φαι- νόμενα, διδασκαλίας οὐκ ἔχει χρεῖαν, τὰ δὲ σημεῖα, παρό- 25 σον ἐστὶ σημεῖα, διδασκαλίας ἔχει χρεῖαν, τὰ σημεῖα οὐκ ἔστι φαινόμενα. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον.
- Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἀξιοῦντας αἰσθητὸν εἶναι τὸ ση-
 244 μεῖον τοσαῦτα ἠπορήσθω· σκοπῶμεν δὲ καὶ τὴν ἀντικει- μένην τούτοις στάσιν, φημὶ δὲ τῶν νοητὸν αὐτὸ προειλη- 30 φότων καθεστάναι. βραχέα δὲ ἴσως δεήσει καὶ περὶ τοῦ 341 ἀρέσκοντος αὐτοῖς προλαβεῖν, καθ' ὃ ἀξίωμα θέλουσιν εἶναι τὸ σημεῖον, καὶ διὰ τοῦτο νοητόν. ὑπογράφοντες
 245 τοίνυν φασί (Stoic. fr. II 221 Arn.) σημεῖον εἶναι ἀξίωμα ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγούμενον, ἐκκαλυπτικὸν 6

245—253 ~ Hyp. II 104—106.

10 πᾶσι N (iam ab Herveto coniectum): φασίν Eς: om. L
 11 προσπίπτειν N: προπίπτειν G 12 τῶν add. Bekk. ὁμοίως 5
 17 ἀποφάνσεις Kayser 25 τὰ — 26 χρεῖαν om. 5 26 τὰ <δὲ>
 σ. N 29 ἠπορήσθω 5 30 δὴ 5 31/1 προειληφότων Bekk.:
 προληφότων N: προσειληφότων LEς 5 συνημμένῳ LEς: συ-
 νημμένοις N

341 τοῦ λήγοντος. κρίσεις δὲ τοῦ ὕγιους συνημμένου πολλὰς μὲν
 καὶ ἄλλας εἶναι φασιν, μίαν δ' ἐξ ἀπασῶν ὑπάρχειν, καὶ ταύτην
 οὐχ ὁμολογον, τὴν ἀποδοθησομένην. πᾶν γὰρ συνημμένον ἢ
 ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρχόμενον εἰς ἀληθὲς λήγει, ἢ ἀπὸ ψεύδους ἀρχό-
 10 μενον ἐπὶ ψεύδος λήγει, ἢ ἀπ' ἀληθοῦς ἐπὶ ψεύδος, ἢ ἀπὸ
 ψεύδους ἐπ' ἀληθές. ἀπὸ μὲν οὖν ἀληθοῦς ἀρχόμενον 246
 ἐπ' ἀληθὲς λήγει τὸ "εἰ εἰσὶ θεοί, προνοία θεῶν διοικεῖται
 ὁ κόσμος", ἀπὸ ψεύδους δὲ ἐπὶ ψεύδος τὸ "εἰ πέταται ἡ
 γῆ, πτέρυγας ἔχει ἡ γῆ", ἀπὸ ψεύδους δὲ <ἐπ'> ἀληθὲς τὸ
 15 "εἰ πέταται ἡ γῆ, ἔστιν ἡ γῆ", ἀπὸ δὲ ἀληθοῦς ἐπὶ ψεύδος
 τὸ "εἰ κινεῖται οὗτος, περιπατεῖ οὗτος", μὴ περιπατοῦντος
 μὲν αὐτοῦ, κινουμένου δέ. τεσσάρων οὖν οὐσῶν τοῦ 247
 συνημμένου συζυγιῶν, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχῇται καὶ
 εἰς ἀληθὲς λήγῃ, ἢ ὅταν ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεύδος, ἢ ὅταν
 20 ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθὲς ἢ ἀναστρόφως ἀπ' ἀληθοῦς ἐπὶ
 ψεύδος, κατὰ μὲν τοὺς πρώτους τρεῖς τρόπους φασὶν ἀλη-
 θὲς τοῦτο γίνεσθαι (ἐάν τε γὰρ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον
 ἐπ' ἀληθὲς λήγῃ, ἔστιν ἀληθές, ἐάν τε ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ
 ψεύδος, πάλιν ἀληθές· ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ ψεύδους
 25 ἐπ' ἀληθὲς), καθ' ἓνα δὲ μόνον γίνεσθαι ψεύδος, ὅταν
 ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον λήγῃ ἐπὶ ψεύδος. τούτων δὲ οὕτως 248
 ἐχόντων ἀναζητητέον, φασί, τὸ σημεῖον οὐκ ἐν τῷ μοχθη-
 ρῷ τούτῳ συνημμένῳ ἀλλ' ἐν τῷ ὕγιει· εἴρηται γὰρ ἀξίωμα
 τὸ ἐν ὕγιει συνημμένῳ καθηγούμενον. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἐν
 30 ἧν ὕγιες συνημμένον, τρία δέ, καθάπερ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς
 ἀρχόμενον καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγον καὶ τὸ ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ
 ψεύδος καὶ τὸ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθὲς, σκεπτέον, πότε-
 342 ρόν ποτε ἐν πᾶσι ζητητέον τοῖς ὕγιεσι συνημμένοις τὸ
 σημεῖον ἢ ἐν τισὶν ἢ ἐν τινί. οὐκοῦν εἰ τὸ σημεῖον ἀλη- 249
 θὲς εἶναι δεῖ καὶ ἀληθοῦς παραστατικόν, οὔτε ἐν τῷ ἀπὸ
 ψεύδους ἀρχομένῳ καὶ ἐπὶ ψεύδος λήγοντι οὔτε ἐν τῷ
 5 ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθὲς ὑποκρίσεται. λείπεται δὴ ἐν
 ἐκείνῳ μόνον αὐτὸ τυγχάνειν τῷ ἀπὸ [τοῦ] ἀληθοῦς τε ἀρ-

12 εἰ om. RV, supra lin. add. L 14 ἐπ' add. Gen. 18 τε
 om. N 23 εἶναι Bekk. dubit. 5 δὴ ἐν N: οὖν LE5 8 τοῦ
 del. Kochalsky

- χομένῳ καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγοντι, ὥς ἂν καὶ αὐτοῦ ὑπάρχον-
τος καὶ τοῦ σημειωτοῦ συνυπάρχειν ὀφείλοντος αὐτῷ.
250 τοίνυν ὅταν λέγεται τὸ σημεῖον ἀξίωμα εἶναι ἐν ὑγιεῖ συ-
νημμένῳ καθηγούμενον, δεήσει ἐν μόνῳ ἀκούειν αὐτὸ 10
καθηγούμενον συνημμένῳ τῷ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχομένῳ
καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγοντι. καὶ μὴν οὐκ εἴ τι ἡγεῖται ἀξίωμα
ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχομένῳ καὶ ἐπ' ἀλη-
251 θὲς λήγοντι, τοῦτό ἐστι σημεῖον. αὐτίκα γὰρ τὸ τοιοῦτο
συνημμένον "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν" ἀπ' ἀληθοῦς μὲν 15
ἄρχεται τοῦ "ἡμέρα ἔστιν" καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγει τὸ "φῶς
ἔστιν", οὐκ εἶχε δέ τι ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἀξίωμα σημεῖον
τοῦ λήγοντος· οὐδὲ γὰρ ἐκκαλυπτικὸν ἐστι τοῦ "φῶς
ἔστιν" τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ἀλλ' ὥς αὐτὸ δι' αὐτοῦ προσέ-
πιπτεν, οὕτω καὶ τὸ "φῶς <ἔστιν>" ἐκ τῆς ιδίας ἐλαμβάνετο 20
252 περιφανείας. δεῖ ἄρα τὸ σημεῖον οὐ μόνον ἐν ὑγιεῖ εἶναι
συνημμένῳ ἡγούμενον, τουτέστι τῷ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχομένῳ
καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγοντι, ἀλλὰ καὶ ἐκκαλυπτικὴν ἔχειν φύ-
σιν τοῦ λήγοντος, οἷόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς τοιοῦτοις συνημέ-
νοις "εἰ γάλα ἔχει ἐν μαστοῖς ἥδε, κεκύηκεν ἥδε" καὶ "εἰ 25
βρογχεῖον ἔπνυκεν οὗτος, ἔλκος ἔχει ἐν πνεύμονι οὗτος".
253 τουτὶ γὰρ τὸ συνημμένον ὑγιὲς ἐστίν, ἀρχόμενον μὲν
ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ "βρογχεῖον ἔπνυκεν οὗτος", λήγον δὲ ἐπ' ἀ-
ληθὲς <τὸ> "ἔλκος ἔχει οὗτος ἐν πνεύμονι", μετὰ τοῦ ἐκκα-
λυπτικὸν εἶναι τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου· ἐκείνῳ γὰρ προσ- 30
βάλλοντες κατάληψιν τούτου ποιοῦμεθα.
254 "Ετι, φασί, τὸ σημεῖον παρὸν παρόντος εἶναι δεῖ ση-343
μεῖον. ἔνιοι γὰρ ἐξαπατῶμενοι καὶ παρὸν παρωχημένου
θέλουσιν εἶναι σημεῖον, ὥς ἐπὶ τοῦ "εἰ οὐλὴν ἔχει οὗτος,
ἔλκος ἔσχηκεν οὗτος". τὸ μὲν γὰρ "οὐλὴν ἔχει" παρὸν ἐστι,
φαίνεται γάρ, τὸ δὲ ἔλκος ἐσχηκέναι παρωχημένον, οὐκ ἐτι 5
γὰρ ἔστιν ἔλκος· καὶ παρὸν μέλλοντος, ὥς τὸ περιεχόμε-

11 συνημμένον N 12 οὐδ' Heintz 13 ἀρχομένῳ Arnim:
ἀρχόμενον G 14 λήγοντι Arnim: λήγον G γὰρ Heintz sec.
Hervetum (iam enim): γε NLE: γέ τοι ε 17 τὸ Heintz 18 οὐ
Heintz 19/20 προσέπιπτεν Bekk.: προϋπιπτεν G 20 ἔστιν
add. Bekk. 23 ἔχει LA 29 τὸ add. Bekk. 3 εἰ om. N
4 τὸ Kochalsky: εἰ G ἔχειν Kochalsky 6 ἔστι <τὸ> Heintz

- 343 νον τῷ τοιούτῳ συνημμένῳ "εἰ καρδίαν τέτρωται οὗτος, ἀποθανεῖται οὗτος". τὸ μὲν γὰρ τραῦμα τῆς καρδίας εἶναι φασιν ἤδη, τὸν δὲ θάνατον μέλλειν. ἀγνοοῦσι δὲ 255
- 10 οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες, ὅτι ἄλλ' ἐστὶ τὰ παρωχημένα καὶ τὰ μέλλοντα, τὸ μὲντοι σημεῖον καὶ σημειωτὸν κὰν τούτοις παρὸν παρόντος ἐστίν. ἔν τε γὰρ τῷ προτέρῳ τῷ "εἰ οὐλήν ἔχει οὗτος, ἔλκος ἔσχηκεν οὗτος" τὸ μὲν ἔλκος γέγονεν ἤδη καὶ παρώχηκεν, τὸ δὲ ἔλκος ἐσχηκέναι τοῦτον, 15 ἀξίωμα καθεστηκός, ἐνέστηκεν, περὶ γεγονότος τινὸς λεγόμενον. ἔν τε τῷ "εἰ καρδίαν τέτρωται οὗτος, ἀποθανεῖται οὗτος" ὁ μὲν θάνατος μέλλει, τὸ δὲ ἀποθανεῖσθαι τοῦτον ἀξίωμα ἐνέστηκεν, περὶ μέλλοντος λεγόμενον, παρὸ καὶ νῦν ἐστὶν ἀληθές. ὥστε καὶ ἀξίωμά ἐστι τὸ σημεῖον, 256
- 20 καὶ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγεῖται τῷ ἀρχομένῳ ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ λήγοντι ἐπὶ ἀληθές, ἐκκαλυπτικόν τέ ἐστι τοῦ λήγοντος, καὶ διὰ παντὸς παρὸν παρόντος ἐστὶ σημεῖον.
- Τούτων δ' ὑποδεδειγμένων κατὰ τὰς αὐτῶν ἐκείνων 257 τεχνολογίας πρῶτον μὲν ἄξιόν ἐστι τὸ τοσοῦτον εἰπεῖν
- 25 πρὸς αὐτούς. εἰ καθ' οὓς μὲν αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, καθ' οὓς δὲ νοητόν, καὶ ἡ περὶ τούτου διαφωνία μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπλήρωτος ἐστίν, ἄδηλον εἶναι ζητεῖον ἀκμὴν τὸ σημεῖον. ἄδηλον δὲ ὅν χρῆζει τῶν ἐκκαλυπτικῶν, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ ἐτέρων δεῖ ὑπάρχειν ἐκκαλυπτικόν. καὶ μὴν 258
- 30 εἰ τὸ σημεῖον κατ' αὐτούς ἐν λεκτῷ τὴν ὑπόστασιν ἔχει, τὰ δὲ λεκτὰ εἰ ἐστὶ ζητεῖται, ἄτοπον, πρὶν ὁμολογηθῆναι τὸ γένος, ὥς βέβαιον λαμβάνειν τὸ εἶδος. ὁρῶμεν δέ, 344 ὥς εἰσὶ τινες οἱ ἀνηρηκότες τὴν ὑπαρξιν τῶν λεκτῶν, καὶ οὐχ οἱ ἐτερόδοξοι μόνον, οἷον οἱ Ἐπικουρεῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Στωικοί, ὥς οἱ περὶ τὸν Βασιλεῖδην (fr.unic. Arn.), οἷς ἔδοξε μὴδὲν εἶναι ἀσώματον. τοίνυν ἐν ἐποχῇ φυλακτέον 5 ἐστὶ τὸ σημεῖον. ἀλλ' ἀποδείξαντες, φασί, πρότερον τὴν τῶν 259

258 cf. §§ 76—77. Hyp. II 107—108. adv. math. I 157.

20 ἀπ' V, in margine γρ. ἐπὶ 29 δεῖ G: δύναται Bekk. dubit. 2 <μόνον>, ἀλλὰ LE 5 3 οἱ ante Στ. del. Kochalsky βασιλεῖδην 5: βασιλίδην NLE

- λεκτῶν ὑπαρξιν ἔχομεν βεβαίαν καὶ τὴν τοῦ σημείου φύσιν. οὐκοῦν ὅταν ἀποδείξητε, ἔρει τις, τότε καὶ τὸ πιστὴν εἶναι τὴν τοῦ σημείου ὑπαρξιν λαμβάνετε· ἄχρι δὲ ἐπὶ ψιλῆς μένετε τῆς ὑποσχέσεως, ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς ἐν ἐποχῇ μένειν.
- 260 εἴτα καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστὶν ἀποδεικνύναι τὴν τῶν λεκτῶν 10 ὑπαρξιν; ἢ γὰρ διὰ σημείου δεήσει τοῦτο ποιεῖν ἢ δι' ἀποδείξεως. ἀλλ' οὔτε διὰ σημείου τινὸς οὔτε δι' ἀποδείξεως δυνατόν τοῦτο ποιεῖν· ταῦτα γὰρ καὶ αὐτὰ λεκτὰ ὄντα
- 261 παραπλησίως τοῖς ἄλλοις λεκτοῖς ἐζήτῃται, καὶ τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ δύνασθαι βεβαίως τι παριστᾶν, ὥς καὶ ἀνάπα- 15 λιν αὐτὰ χορῆσειν τοῦ παραστήσοντος. λελήθασί τε αὐτοὺς οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐμπέπτοντες τρόπον. ἵνα γὰρ τὰ λεκτὰ ὁμολογηθῇ, ἀπόδειξιν εἶναι δεῖ καὶ σημεῖον· ἵνα δὲ ἡ ἀπόδειξις καὶ τὸ σημεῖον προϋφεστήκη, προπεπιστώσθαι ἀνάγκη τὴν τῶν λεκτῶν φύσιν. 20 εἰς ἄλληλα οὖν συννεύοντα καὶ τὴν ἐξ ἀλλήλων περιμέ-
- 262 νοντα πλίστιν ἐπ' ἴσης ἐστὶν ἄπιστα. ἀλλ' ἔστω γε καὶ ἐκ περιουσίας συγκεχωρήσθω, ἔνεκα τοῦ προβαλίνειν τὴν ζήτησιν, ἐν ὑπάρξει τυγχάνειν τὰ λεκτά, καίπερ ἀνηνύτου καθεστῶσης τῆς περὶ αὐτῶν μάχης. οὐκοῦν, εἰ 25 ταῦτα ἔστιν, ἥτοι σώματα ἢ ἀσώματα λέξουσιν εἶναι. καὶ σώματα μὲν οὐκ ἂν φαῖεν· εἰ δὲ ἀσώματα, ἥτοι ποιεῖ τι κατ' αὐτοὺς ἢ οὐδὲν ποιεῖ. καὶ ποιεῖν μὲν οὐκ ἂν ἀξιό-
- 263 σειαν· τὸ γὰρ ἀσώματον κατ' αὐτοὺς οὔτε ποιεῖν τι πέφυκεν οὔτε πάσχειν. μηδὲν δὲ ποιοῦντα οὐδὲ οὗ ἐστι 30 σημεῖα ἐνδείξεταί τε καὶ δηλώσει· τὸ γὰρ ἐνδείκνυσθαι
- 264 τι καὶ δηλοῦν ἔστι ποιεῖν τι. ἄτοπον δέ γε τὸ σημεῖον 345 μῆτε ἐνδείκνυσθαι τι μῆτε δηλοῦν· οὐκ ἄρα νοητόν ἐστίν, οὐδὲ ἀξίωμα, τὸ σημεῖον. ἄλλως τε, καθὼς ἐν πολλοῖς πολλάκις ὑπεδείξαμεν, ἃ μὲν σημαίνει, ἃ δὲ σημαίνεται. σημαίνουσι μὲν αἱ φωναί, σημαίνεται δὲ τὰ 5 λεκτά, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ τὰ ἀξιώματα. πάντων δὲ τῶν ἀξίω-

16 αὐτοὺς post 17 Στοᾶς transp. N 19/20 προϋφεστήκη N (sic): προϋφεστήκοι LE 20 προπεπιστώσθαι Bekk.: -εὑσθαι G 28 μέν <τι> Bekk. dubit. 31 σημειον 5 τε N: τι LE 5: del. Kayser

345

- μάτων σημαινόμενων, ἄλλων δὲ σημαινόντων οὐκ ἂν εἴη
τὸ σημεῖον ἀξίωμα. πάλιν παρακεχωρήσθω τὰ λεκτὰ 265
φύσιν ἔχειν ἀσώματον. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ σημεῖον ἐν ὕγιει συ-
10 νημμένῳ καθηγεῖσθαι φασί, δεήσει προεπικεκρίσθαι τὸ
ὕγιες συνημμένον καὶ προεξητάσθαι, εἴτε τὸ κατὰ Φίλωνά
ἐστὶ τὸ τοιοῦτον εἴτε <τὸ> κατὰ Διόδωρον ἢ τὴν συνάρτησιν
ἢ ἄλλως πως κρινόμενον· πολλῶν γὰρ καὶ περὶ τούτου δια-
στάσεων οὐσῶν οὐκ ἔνεστι λαβεῖν βεβαίως τὸ σημεῖον
15 ἀνεπικρίτου τυγχανούσης τῆς διαφωνίας. ἔτι πρὸς 266
τοῖς εἰρημένοις, κἂν δῶμεν σύμφωνον εἶναι τὸ ὕγιες κρι-
τήριον, καὶ ὁποῖόν ποτ' ἂν ἐκεῖνοι θέλωσι, τοιοῦτο ἀμά-
χως ὑπάρχειν, οὐδὲν ἦτιον τὸ περιεκτικὸν τοῦ σημείου
ἀνεπικρίτον ὁμολογεῖν ἐστὶν ἀνάγκη. τὸ γὰρ σημειωτὸν
20 ἦτοι πρόδηλον θέλουσιν εἶναι ἢ ἄδηλον. καὶ εἰ μὲν πρό- 267
δηλον, οὐκ ἔσται σημειωτόν, οὐδὲ σημανθήσεται ὑπὸ τινος,
ἀλλ' αὐτὸ δι' αὐτοῦ προσπεσεῖται· εἰ δὲ ἄδηλον, πάντως
ἄγνωστον ἔσται τοῦτο εἴτε ἀληθὲς ἐστὶν εἴτε ψευδές, ἐπεὶ
γινωσκόμενον ὅ τι ποτὲ τούτων ἐστί, γενήσεται πρόδηλον.
25 τὸ οὖν περιεκτικὸν τοῦ τε σημείου καὶ τοῦ σημειωτοῦ συ- 268
νημμένον, λῆγον ἐπὶ ἄδηλον, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἀνεπικρι-
τον. ὅτι μὲν γὰρ ἂπ' ἀληθοῦς ἄρχεται, γνώριμόν ἐστι,
λήγει δὲ εἰς ἄγνωστον. δεῖ δὲ πρὸ παντὸς ἡμᾶς εἰς τὴν
ἐπὶ κρισιν αὐτοῦ γινώσκειν τὸ εἰς τί λήγει, ἵνα ἂν μὲν
30 εἰς ἀληθὲς λήγη, θώμεθα τοῦτ' ἀληθὲς διὰ τὸ ἀπ' ἀλη-
θοῦς τε ἄρχεσθαι καὶ εἰς ἀληθὲς λήγειν, ἂν δὲ εἰς ψευ-

265 cf. Hyp. II 110—112.

7 ἄλλων δὲ N: ἄλλων LEs: ἀλλὰ μὴ Bekk. sec. Herve-
tum (non autem) 10 προεπικεκρίσθαι Fabr. secundum Her-
vetum: προεπικ. G 12 τὸ πρὶν del. Kochalsky εἴτε <γὰρ
καὶ> κατὰ N τὸ add. Kochalsky Διόδωρον <ἢ τὸ κατὰ τὴν
ἐμφασιν> Kochalsky coll. p. 82, 14 (at cf. v. 18 ἄλλως πως, quo
demonstratur Sextum hic brevius locutum esse) 18 τούτου
Bekk.: τούτων G 16 προεξημένους N ὕγιες <συνημμένον καὶ
τὸ τούτου> κρ. Kochalsky (at cf. p. 314, 3. 7. 8) 17 τοιοῦτο
Bekk.: τοῦτο G 18 σημείου <τε καὶ τοῦ σημειωτοῦ συνημ-
μένον> vel σημείου <τε καὶ σημειωτοῦ> Kochalsky 26 ἐπὶ
Bekk.: ἐπεὶ G 28 εἰς πρὶν N: ἢ LEs

δος, ἀνάπαλιν λέγωμεν ψεῦδος διὰ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς ἄρ-
χεσθαι καὶ ἐπὶ ψεῦδος λήγειν. οὐ τοίνυν ἀξίωμα ζητέον³⁴⁶
εἶναι τὸ σημεῖον, οὐδὲ ἐν ὕγιῃ συνημμένῳ καθηγούμενον.

- 269 Προσθετέον δὲ τούτοις, ὅτι καὶ ταῖς ἐναργεῖαις μά-
χονται οἱ ταύτης προεσιῶτες τῆς δόξης. εἰ γὰρ ἀξίωμά
ἐστὶ τὸ σημεῖον καὶ ἐν ὕγιῃ συνημμένῳ καθηγείται, ἐχρὴν⁵
τοὺς μὴδ' ἀρχὴν ἔχοντας ἔννοιαν ἀξιώματος μὴδὲ τὰς δια-
λεκτικὰς τέχνας ἐπεληλυθότας ἐκτὸς εἶναι πάσης σημειώ-
270 σεως. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· καὶ γὰρ ἀγράμματοι πολλάκις
κυβερνῆται καὶ ἄπειροι πολλάκις τῶν διαλεκτικῶν θεωρη-
μάτων γεωργοὶ ἄκρως σημειοῦνται, οἱ μὲν κατὰ θά-¹⁰
λασσαν, ἀνέμους τε καὶ νηνεμίας χειμῶνάς τε καὶ γαλήνας,
οἱ δὲ κατὰ γεωργίαν, ὥσπερ εὐκαρπίαν καὶ ἀπαρπίαν αὐ-
χμούς τε καὶ ἐπομβρίας. καίτοι τί περὶ ἀνθρώπων λέγο-
μεν, ὅτε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις τινὲς αὐτῶν (Stoic. fr. II
271 727 Arn.) μεταδεδώκασιν τῆς τοῦ σημείου νοήσεως; καὶ γὰρ ὁ¹⁵
κύων ὅτε ἐκ τοῦ ἔχρους στιβεύει τὸ θηρίον σημειοῦται· ἀλλ'
οὐ διὰ τοῦτο ἀξιώματος ἔλκει φαντασίαν τοῦ "εἴπερ ἔχρος
ἐστὶ τοῦτο, θηρίον ἔστιν ἐνθάδε". καὶ ὁ ἵππος κατὰ τὴν τοῦ
μύωπος προσβολὴν ἢ τὴν τῆς μαστιγὸς ἐπανάτασιν ἐξάλλεται
μὲν καὶ ὀρούει πρὸς δρόμον, οὐκ ἐπικρίνει δὲ τὸ τοιοῦτον²⁰
συνημμένον διαλεκτικῶς "εἰ μαστιγὴς ἐπανατέταται, δραμη-
τέον ἐστὶ μοι". οὐκ ἄρα ἀξίωμά ἐστὶ τὸ σημεῖον ἐν ὕγιῃ
συνημμένῳ καθηγούμενον.

- 272 Ταῦτα μὲν ἰδιαιτέρον πρὸς τοὺς νοητὸν ἀξιοῦντας
εἶναι τὸ σημεῖον εἰρήσθω· κοινότερον δὲ ἐνέσται πρὸς²⁵
αὐτοὺς λέγειν καὶ τὰ πρὸς τοὺς αἰσθητὸν αὐτὸ φάσκον-
τας εἶναι εἰρημένα. εἴπερ γὰρ ἀξίωμά ἐστὶ τὸ σημεῖον ἐν
ὕγιῃ συνημμένῳ καθηγούμενον, καὶ ἐν παντὶ συνημμένῳ
ἀκολουθεῖ τὸ λῆγον τῷ ἡγούμενῳ, αἷ τε ἀκολουθεῖν πα-
ρόντων εἰσὶ πραγμάτων, ἐξ ἀνάγκης τὸ σημεῖον καὶ τὸ³⁰
σημειωτὸν ὅφ' ἓνα καιρὸν παρόντα συνυπάρξει ἀλλήλοις,

1 ἐπὶ ψεῦδος LE⁵: ἐπ' ἀληθὲς N 5 καθηγείται Bekk. sec.
Herveti versionem: καθηγείσθαι G 6 μὴδ' ἀρχὴν Bekk. se-
cundum Herveti versionem: δὲ μὴ ἀρχὴν G (δὲ μὴ τὴν ἀρχὴν
N sec. Kochalsky-Nebe) 9 πολλάκις del. Bekk. 10 <τὰ>
κατὰ LE⁵ 17 τοῦ Bekk.: τὸ G εἴπερ LE⁵: οὐπερ N

346

καὶ οὐδέτερον οὐδετέρου γενήσεται μηνυτικόν, ἀλλ' ἀμφο-
347 τερα ἐξ αὐτῶν γνώριμα καταστήσεται. ἔτι τὸ ση- 273

μεῖον ἐκκαλυπτικόν ἐστι τοῦ [λήγοντος] σημειωτοῦ, τὸ
δὲ σημειωτὸν ἐκκαλύπτεται πρὸς τοῦ σημείου. ταῦτα δὲ οὐ
τῶν ἀπολύτων ἐστὶν ἀλλὰ τῶν πρὸς τι· πρὸς γὰρ τῷ
5 ἐκκαλύπτοντι νοεῖται τὸ ἐκκαλυπτόμενον, καὶ πρὸς τῷ ἐκ-
καλυπτομένῳ νοεῖται τὸ ἐκκαλύπτον. εἰ δὲ ἀμφοτέρω πρὸς
τι ὄντα κατὰ τὸν αὐτὸν πάρεστι χρόνον, ἀμφοτέρω συνυ-
φίστηκεν ἀλλήλοις· εἰ δὲ συνυφίστηκεν, ἐκάτερον ἐξ αὐτοῦ
καταληπτικόν ἐστι καὶ οὐδέτερον ἐκ θατέρου. λεκτέον 274

10 δὲ κακεῖνο, ὅτι, ὁποῖον ποτ' ἂν ᾖ τὸ σημεῖον, ἥτοι αὐτὸ
φύσιν ἔχει πρὸς τὸ ἐνδείκνυσθαι καὶ μηνύειν τὸ ἄδηλον,
ἢ ἡμεῖς ἐσμεν μνημονικοὶ τῶν συναναγνυμνωθέντων αὐτῷ.
οὐχὶ δὲ ἐκεῖνο φύσιν ἔχει ἐνδεικτικὴν τῶν ἀδηλῶν, ἐπεὶ
ᾧφειλε πᾶσιν ἐπ' ἴσης ἐδείκνυσθαι τὰ ἄδηλα. ἡμεῖς ἄρα
15 ὥς ἂν ἔχωμεν μνήμης, οὕτω περὶ τῆς τῶν πραγμάτων
ὑποστάσεως φερόμεθα.

Ἄλλ' εἵπερ οὔτε αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, ὥς ἐδείξαμεν, 275
οὔτε νοητόν, ὥς κατεστησάμεθα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστι
τρίτον, λεκτέον μὴ εἶναι τι σημεῖον. οἱ δὲ δογματικοὶ (Stoic.
20 fr. II 223 Arn.) πρὸς ἕκαστον μὲν τῶν οὕτως ἐπικεχειρημένων
πεφίμωνται, τούναντίον δὲ κατασκευάζοντές φασιν, ὅτι ἄν-
θρωπος οὐχὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ διαφέρει τῶν ἀλό-
γων ζώων (καὶ γὰρ κόρακες καὶ ψιττακοὶ καὶ κίτται
ἐνάριθρους προφέρονται φωνάς), ἀλλὰ τῷ ἐνδιαθέ-
25 τῳ, οὐδὲ τῇ ἀπλῇ μόνον φαντασίᾳ (ἐφαντασιοῦτο 276
γὰρ κακεῖνα), ἀλλὰ τῇ μεταβατικῇ καὶ συνθετικῇ.
διόπερ ἀκολουθίας ἔννοιαν ἔχων εὐθύς καὶ σημείου νόησιν
λαμβάνει διὰ τὴν ἀκολουθίαν· καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ σημεῖόν ἐστι
τοιοῦτον "εἰ τόδε, τόδε". ἔπεται ἄρα τῇ φύσει καὶ κατασκευῇ
30 τάνθρωπου τὸ καὶ σημεῖον ὑπάρχειν. συνωμολόγηται τε 277

277—278 ~ Hyp. II 131.

1 καταστ. γνώρ. N   2 λήγοντος secl. Bekk.   3 σημεῖον N
10 ὁποῖον om. N   19 τι post λεκτέον G, unde Bekk. dubit.
λεκτέον <ἐσ>τι: post εἶναι transp. Kochalsky coll. p. 349, 4
et 7/8   23 γὰρ om. L   30 τε Bekk.: δὲ G   συνωμολόγηται
Arnim coll. p. 351, 1/2: ἀνωμολόγηται G

- ἡ ἀπόδειξις τῷ γένει σημειῶν εἶναι. δηλωτική γάρ ἐστι τοῦ
 συμπεράσματος, καὶ ἔσται ἡ διὰ τῶν λημμάτων αὐτῆς συμ-
 πλοκή σημείων τοῦ ὑπάρχειν τὸ συμπέρασμα. οἷον ἐπὶ τῆς
 τοιαύτης "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν" ἔστι δὲ κίνησις· 348
 ἔστιν ἄρα κενόν" τὸ τοιοῦτον συνημμένον "εἰ ἔστι κίνη-
 σις, ἔστι κενόν", διὰ τῶν λημμάτων συμπεπλεγμένον,
 εὐθὺς καὶ σημειῶν ἐστι τοῦ συμπεράσματος τοῦ "ἔστι κε-
 278 νόν". ἦτοι οὖν ἀποδεικτικοὶ εἰσι λόγοι, φασίν, οἱ κατὰ
 τοῦ σημείου κομισθέντες ὑπὸ τῶν ἀπορητικῶν ἢ οὐκ ἀπο-
 δεικτικοί. καὶ εἰ μὲν οὐκ εἰσιν ἀποδεικτικοί, ἄπιστοι κα-
 θεστᾶσιν, ὅπου γε καὶ ἀποδεικτικοὶ τυγχάνοντες μόλις ἂν
 ἐπιστεύθησαν· εἰ δὲ ἀποδεικτικοί, δῆλον ὅτι ἔστι τι ση-
 μεῖον· ἡ γὰρ ἀπόδειξις σημειῶν ἦν κατὰ τὸ γένος. 10
 279 εἴτερ δὲ οὐδὲν οὐδενός ἐστιν σημειῶν, ἦτοι σημαίνουσί τι
 αἱ κατὰ τοῦ σημείου ἐκφερόμεναι φωναὶ ἢ οὐδὲν σημαί-
 νουσιν. καὶ εἰ μὲν οὐδέν, οὐδὲ τὴν τοῦ σημείου ὑπαρξιν
 ἀνελοῦσιν· πῶς γὰρ οἷον τε τὰς μηδὲν σημαινούσας πι-
 στεύεσθαι περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι σημειῶν; εἰ δὲ σημαί- 15
 νουσι, μάταιοι καθεστᾶσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, λόγῳ μὲν
 ἐκβάλλοντες τὸ σημειῶν, ἔργῳ δὲ τοῦτο παραλαμβάνον-
 280 τες. καὶ μὴν εἰ μηδὲν ἔστι θεώρημα τέχνης ἴδιον,
 οὐ διόλσει τῆς ἀτεχνίας ἡ τέχνη. εἰ δ' ἔστι θεώρημα τέχνης
 ἴδιον, ἦτοι φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον. ἀλλὰ φαινόμενον 10
 μὲν οὐκ ἂν εἴη· τὰ γὰρ φαινόμενα πᾶσιν ὁμολῶς καὶ
 ἀδιδάκτως φαίνεται. εἰ δὲ ἄδηλον τυγχάνει, διὰ σημείου
 θεωρηθήσεται. εἰ δὲ ἔστι τι διὰ σημείου θεωρούμενον,
 ἔσται τι καὶ σημειῶν.
 281 Τινὲς δὲ καὶ οὕτω συνερωτῶσιν· "εἰ ἔστι τι σημειῶν, 15
 ἔστι σημειῶν· εἰ μὴ ἔστι σημειῶν, ἔστι σημειῶν. ἦτοι

279 ~ Hyp. II 130.

281—282 ~ Hyp. II 131.

281—284 cf. §§ 466—469.

32 ἔστιν Kochalsky αὐτῇ N 2 συνημμένον Bekk.: συμπε-
 πλεγμένον G (def. Arnim et Heintz) συμπεπλεγμένον <ἔστι κί-
 νησις καὶ> εἰ Heintz coll. p. 88, 5. 377, 21. 378, 24. 8 κενόν,
 <καὶ ἔστι κίνησις> Arnim διὰ — συμπεπλεγμένον del. Heintz
 10 τὸ om. 5 11 δὲ G cf. p. 386, 23. 387, 1. 12: τε Kayser
 14 ἀνελοῦσιν Bekk.: ἂν ἔχουσι LEs: ἐκφέρουσι N γὰρ LEs:
 δὲ N 15/16 σημαίνουσί <τι> Kochalsky 19 ἔστι <τι> Kochalsky

348

δ' οὐδέν ἐστι σημεῖον ἢ ἔστιν· ἔστιν ἄρα". ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, τούτου δὲ τὸ μὲν πρῶτον λῆμμα ὑγιὲς εἶναι φασιν· ἣν γὰρ διαφορούμενον, καὶ τῷ εἶναι σημεῖον ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι σημεῖον, παρόσον εἰ ἔστι τὸ πρῶτον, ἔσται καὶ τὸ δεύτερον, μηδενὶ διαφέρον τοῦ πρώτου [τὸ δεύτερον]. καὶ τὸ "εἰ μὴ ἔστι σημεῖον, ἔστι σημεῖον" καὶ 349 αὐτὸ ἣν ὑγιὲς· τῷ γὰρ λέγοντι μὴ εἶναι σημεῖον ἀκολουθεῖ λέγειν εἶναι τι σημεῖον. εἰ γὰρ μηδὲν ἔστι σημεῖον, αὐτοῦ τοῦ μηδὲν εἶναι σημεῖον ἔσται τι σημεῖον. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ λέγων μὴ εἶναι τι σημεῖον ἤτοι φάσει μόνον 5 τοῦτ' ἀξιοῖ ἢ ἀποδείξει. καὶ φάσει μὲν ἀξίων φάσιν ἔξει, τὴν ἀντιτιθεμένην· ἀποδεικνύς δὲ ὡς ἀληθὲς τὸ ὑπ' 282 αὐτοῦ λεγόμενον, διὰ τοῦ δεικνύντος λόγου τὸ μὴ εἶναι τι σημεῖον, σημειώσεται τὸ μηδὲν εἶναι σημεῖον, τοῦτο δὲ ποιῶν ὁμολογήσει τὸ εἶναι τι σημεῖον. ἀληθῆ οὖν τὰ 10 πρῶτα δύο λήμματα, φασίν. ἀληθὲς δὲ καὶ τὸ τρίτον· διεξευγμένον γὰρ ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων (τοῦ τε εἶναι σημεῖον καὶ τοῦ μὴ εἶναι) <...> ἐπεὶ εἰ σύμπαν διεξευγμένον τότε ἔστιν ἀληθές, ὅταν τὸ ἐν ἔγῃ ἀληθές, θεωρεῖται δ' αἰ 15 τῶν ἀντικειμένων τὸ ἕτερον ἀληθές, ζητέον τὸ τοιοῦτον συνεστὼς εὐθὺς ὑπάρχειν ἀληθές. ὥστε [καὶ] ἐπὶ ὁμολογουμένοις τοῖς λήμμασι συνεισάγεσθαι καὶ τὴν ἐπιφορὰν τὴν "ἔστιν ἄρα σημεῖον".

"Ἔσται δέ, φασί, καὶ οὕτως ἐφοδεύειν· δύο γὰρ ἔστιν 283 ἐν τῷ λόγῳ συνημμένα καὶ ἐν διεξευγμένον· τούτων δὲ 20 τὰ μὲν συνημμένα ὑπισχνεῖται τοῖς ἐν αὐτοῖς ἡγουμένοις ἀκολουθεῖν τὰ ἐν αὐτοῖς λήγοντα, τὸ δὲ διεξευγμένον ἐν ἔχει τῶν ἐν αὐτῷ ἀληθές, ὡς ἐὰν ἀμφοτέρω ἢ ἀληθῆ ἢ

31/32 τὸ δεύτερον del. Kochalsky coll. p. 388, 16sq. 6 τὴν <ἀντίθετον> scribi vel τὴν deleri iubet Heintz; sed premen- dum est verbum ἔξει (sibi habebit sententiam aliam, atque eam quidem, quae est prorsus contraria) cf. v. 28 ἀντιτιθεμένην LE: ἀντιθεμένην N5 ἀληθές <ἔστι> Heintz 7 τὸ Bekk.: τοῦ G 8 τὸ LE5: τοῦ N 12 lacunam sic fere expleam: εἶναι, <συνε- στώς, ᾧ ἀκολουθεῖ πάντως αὐτὸ ἀληθές εἶναι> vel <ὥστε πάντως ἀναγκαῖον αὐτὸ ἀληθές εἶναι> ἐπεὶ coll. p. 101, 13. 388, 23sq. ἐπεὶ <οὖν> vel similia Bekk. dubit. 18/14 δ' αἰ scr.: δὲ καὶ G 15 καὶ del. Kochalsky, καὶ ἐπὶ Heintz dubit.

284 ἀμφοτέρω ψευδῇ, ψεῦδος ἔσται τὸ ὅλον. τοιαύτης δ' οὐ-
 σης τῆς ἐν τοῖς λήμμασι δυνάμεως, ὑποθέμενοι τὸ ἔτε-
 ρον τῶν ἐν τῷ διεξευγμένῳ ἀληθὲς ἴδωμεν, πῶς συνάγεται 25
 τὰ τῆς ἐπιφορᾶς. καὶ δὴ πρῶτον ὑποκείσθω ἀληθὲς τὸ
 "ἔστι τι σημεῖον". οὐκοῦν, ἐπεὶ τοῦθ' ἡγούμενόν ἐστιν
 ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ, ἔξει τὸ ἀκόλουθον αὐτῷ, τὸ λῆ-
 γον ἐν ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ. ἔληγε δὲ τὸ εἶναι σημεῖον,
 ὅπερ ταυτόν ἐστι τῇ ἐπιφορᾷ. συναχθήσεται ἄρα ἡ ἐπι- 30
 φορά, ὑποτεθέντος ἀληθοῦς εἶναι ἐν τῷ διεξευγμένῳ τοῦ
 εἶναι τι σημεῖον. καὶ μὴν ἀνάπαλιν ὑποκείσθω τὸ ἕτερον 350
 ἀληθὲς τὸ μὴ εἶναι σημεῖον. τὸνυν ἐπεὶ τοῦτο ἡγούμε-
 νόν ἐστιν ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ, ἔξει ἀκολουθοῦν
 αὐτῷ τὸ λῆγον ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ. ἡκολούθει δέ
 γε αὐτῷ τὸ εἶναι τι σημεῖον, ὃ καὶ ἐπιφορά ἐστιν. καὶ 5
 κατὰ τοῦτο ἄρα συνάγεται ἡ ἐπιφορά.

285 Ταῦτα μὲν οἱ δογματικοί· τάξει δὲ ρητέον πρὸς τὸ
 πρῶτον εὐθύς, καθ' ὃ ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς
 συνήγον τὸ εἶναι τι σημεῖον, ὅτι ἐκ τοῦ μᾶλλον ζητου-
 μένου τὸ ἦττον ζητούμενον ἐθέλουσι διδάσκειν. τὸ μὲν 10
 γὰρ εἶναι σημεῖον, καὶ εἰ πρὸς τινων ἀντιέληται, καθάπερ
 τῶν σκεπτικῶν, ἀλλὰ τοί γε παρὰ πᾶσι τοῖς δογματικοῖς

286 σύμφωνόν ἐστιν· τὸ δὲ προνοητικῶς κατεσκευάσθαι τὸν
 ἄνθρωπον παρ' οὐκ ὀλίγοις αὐτῶν διαπεφώνηται. σφόδρα
 δ' ἦν βίαιον τὸ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀσυγχωρήτων θέλειν τὰ μὴ 15
 οὕτως ἔχοντα διδάσκειν. καὶ μὴν ρητῶς ὁ Ἡράκλειτός
 (A 16 Diels) φησι τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον,
 μόνον δ' ὑπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον. ὁ δὲ Ἐμ-
 πεδοκλῆς ἔτι παραδοξότερον πάντα ἡξίου λογικὰ τυγχάνειν,
 καὶ οὐ ζῶα μόνον ἀλλὰ καὶ φυτά, ῥητῶς γράφων (B 110 Diels)· 10
 πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν καὶ νώματος αἶσαν.

28 τὸ prius del. Kochalsky coll. p. 350, 3 ἀκολουθοῦν (de-
 leto τὸ) Heintz coll. p. 350, 3. 359, 30. 389, 6. at cf. ad v. 6 τὸ
 alt. om. L 30 ὅπερ — 360, 2 μὴ εἶναι σημεῖον om. 5 30 συ-
 ναχθ. — 31 ἐπιφορά om. E 31 τὸ N 1 καὶ μὴν <καὶ> N
 2/3 ἐπεὶ τῶν ἡγουμένων N 7 τάξει LEs: ἔξει N 9 ἔτι N
 11 εἰ καὶ Heintz dubit. 18 νοητικῶς Kayser: μόνον νοητικὸν
 Heintz κατεσκευάσθαι NEABR: κατασκευάσθαι V: κατασκευά-
 ζεσθαι L 21 νώ. . . . N spatia relicto

350

μετὰ τοῦ καὶ πιθανὸν εἶναι λόγον εἰς τὸ μὴ ἄφρονα τυγ- 287
 χάνειν τὰ ἄλογα τῶν ζώων. εἰ γὰρ πάρεστιν αὐτοῖς ὁ
 προφορικὸς λόγος, ἀνάγκη καὶ τὸν ἐνδιάθετον αὐτοῖς πα-
 285 ρεῖναι· διότι γὰρ τούτου ἀνυπόστατος ἐστὶν ὁ προφορι-
 κός. κὰν δῶμεν δὲ διαφέρειν τῶν ἄλλων ζώων τὸν ἄν- 288
 θρωπον λόγῳ τε καὶ μεταβατικῇ φαντασίᾳ καὶ ἐννοίᾳ
 ἀκολουθίας, ἀλλ' οὐ τοί γε καὶ ἐν τοῖς ἀδήλοις καὶ ἀνεπι-
 κρίτως διαπεφωνημένοις συγχωρήσομεν αὐτὸν εἶναι τοιοῦ-
 30 του, ἐν δὲ τοῖς φαινομένοις τηρητικὴν τινα ἔχειν ἀκολου-
 θίαν, καθ' ἣν μνημονεύων, τίνα μετὰ τίνων τεθεωρήται
 καὶ τίνα πρὸ τίνων καὶ τίνα μετὰ τίνα, ἐκ τῆς τῶν προ-
 351 τέρων ὑποπτώσεως ἀνανεοῦται τὰ λοιπά. ἀλλὰ συ- 289
 νομολογηθέντος, φασίν, ὅτι ἡ ἀποδείξις κατὰ γένος ἐστὶ
 σημεῖον, εἰ μὲν οὐκ εἰσὶν ἀποδείξεις, οἱ κατὰ τοῦ σημείου
 κομισθέντες λόγοι ἄπιστοι καθεστᾶσιν, εἰ δὲ ἀποδείξεις
 5 εἰσὶν, ἔστι τι σημεῖον. ἡμεῖς δὲ προειρηκότες (§ 143), ὅτι
 οὐ τῷ ὑπομνηστικῷ ἐνιστάμεθα σημείῳ, ἀλλὰ τῷ ἐνδεικτικῷ,
 δυνάμεθα τοὺς κατὰ τοῦ σημείου κομισθέντας λόγους πα-
 ραχωρεῖν τι σημαίνειν, ἥδη δὲ οὐκ ἐνδεικτικῶς, ἀλλ' ὑπομνη-
 στικῶς· ἡμεῖς γὰρ ἐπ' αὐτοῖς κινούμεθα καὶ ἀναλαμβάν-
 10 νομεν τῇ μνήμῃ τὰ δυνάμενα λέγεσθαι πρὸς τὸ ἐνδεικτι-
 κὸν σημεῖον. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς ἀκολούθου 290
 ρητέον ὑπομνήσεως, καθ' ἣν ἐπυνθάνοντο, πότερον ση-
 μαίνουσί τι αἱ κατὰ τοῦ σημείου προφερόμεναι φωναὶ ἢ
 οὐδὲν σημαίνουσιν. εἰ μὲν γὰρ πᾶν σημεῖον ἀνηροῦμεν,
 15 ἔδει κατ' ἀνάγκην ἢ μηδὲν σημαίνειν τὰς κατὰ τοῦ ση-
 μείου προφερομένας φωνὰς καθ' ἡμᾶς, ἢ σημαίνουσιν
 αὐτῶν δίδοσθαι τὸ εἶναι τι σημεῖον. νῦν δ' ἐπεὶ τῇ διαιρέσει

22 ἄφρονα L ἄφρονα τυγχάνειν om. N spatio relicto
 23/24 ὁ πρ. λόγος om. N spatio relicto 25 |εἶναι· διχ| om. N
 spatio relicto τε <ἐνδιαθέτῳ> Heintz coll. p. 347, 24 27/28: ἐν-
 νοία ἀκολουθίας Kayser cf. p. 347, 27. 566, 7: ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ G:
 ἥδη τῇ ἀκολουθίᾳ Bekk. dubit. 28 οὐ τοί ε (sic): οὔτι NLE
 5 οὐ NLE: ἐν ε 7 περὶ τοῦ σημείου Kayser coll. p. 358, 12
 (at hic sunt intellegenda argumenta contra indicium prolata)
 10 τὰ — 11 σημεῖον tamquam glossema secl. Kayser 11 ἀκολου-
 θούσης Kayser dubit. 16 καθ' — 20 φωνὰς om. E 16 περὶ ἡμᾶς
 Kayser 17 δ' ἐπεὶ Heintz coll. p. 327, 7. 361, 25. 370, 22: δὲ G

- χρώμενοι τὶ μὲν ἀναιροῦμεν σημεῖον, τὶ δὲ τίθεμεν,
 οὐδ' ἐν τῷ σημαίνειν τι τὰς κατὰ τοῦ ἐνδεικτικοῦ σημείου
 προφερομένης φωνᾶς παρακεχώρηται τὸ ὑπάρχειν ἐνδεικτι- 20
 291 κόν τι σημεῖον. ἔτι ἐλέγετο, ὥς εἴπερ ἴδιον τέχνης ἐστὶ
 θεώρημα, δεήσει τοῦτο μὴ πρόδηλον ὑπάρχειν, ἀλλ' ἄδη-
 λον καὶ διὰ σημείου ληπτόν, ἀγνοοῦντες ὅτι τῆς μὲν τῶν
 ἄλλων θεωρητικῆς τέχνης οὐδὲν ἐστὶ θεώρημα, καθάπερ
 ὕστερον διδάξομεν, τῆς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις στρεφομέ- 25
 νης ἔστιν ἴδιόν τι θεώρημα. διὰ γὰρ τῶν πολλάκις τετηρη-
 μένων ἢ ἱστορημένων ποιεῖται τὰς τῶν θεωρημάτων συστά-
 σεις· τὰ δὲ πολλάκις τηρηθέντα καὶ ἱστορηθέντα ἴδια κα-
 θειστῆται τῶν πλειστάκις τηρησάντων, ἀλλ' οὐ κοινὰ πάντων.
 292 Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τέλει συνερωτηθεὶς αὐτοῖς λόγος ἐν 30
 τρώπῳ τοιούτῳ "εἰ τὸ πρῶτον, τὸ πρῶτον· εἰ οὐ τὸ πρῶ-
 τον, τὸ πρῶτον· ἦτοι τὸ πρῶτον ἢ οὐ τὸ πρῶτον· τὸ
 πρῶτον ἄρα" τάχα μὲν καὶ κατὰ παρολκὴν τὴν ἐν τοῖς 352
 λήμμασι μοχθηρὸς ἐστίν, ἀναμφιλέκτως δὲ καὶ αὐτοὺς
 293 φαίνεται θλίβεῖν. ῥητέον δὲ τάξει περὶ τοῦ πρώτου, του-
 τέστι τῆς παρολκῆς. εἰ γὰρ ἀληθὲς ἐστὶ τὸ ἐν τῷ λόγῳ
 διεξυγμένον, ἐν ἔχειν ἀληθὲς ὀφείλει, καθὼς καὶ αὐτοὶ 5
 πρότερον ἔλεγον. ἐν δὲ ἔχον ἀληθὲς τὸ ἕτερον τῶν συ-
 294 νημμένων ὥς παρέλκον διελέγχει. ἐάν τε γὰρ ἀληθὲς ὑπο-
 κέηται τῶν ἐν αὐτῷ τὸ "ἔστι τι σημεῖον", ἀναγκαῖον γί-
 νεται πρὸς τὴν τούτου συναγωγὴν τὸ διαφορούμενον συ-
 νημμένον τὸ "εἰ ἔστι τι σημεῖον, ἔστι σημεῖον", παρέλκον 10
 δὲ τὸ λοιπὸν τὸ "εἰ μὴ ἔστι τι σημεῖον, ἔστι τι σημεῖον".
 ἐάν τε τὸ μὴ εἶναι τι σημεῖον ὑποκέηται τῶν ἐν αὐτῷ
 ἀληθὲς, τὸ μὲν διαφορούμενον παρέλκει πρὸς τὴν τούτου
 κατασκευὴν, τὸ δὲ "εἰ μὴ ἔστι τι σημεῖον, ἔστι σημεῖον"

19 <τοῖνον> οὐδ' Bekk.: οὐδ' <εἰ> Gen. 21 ἔτι ἐλέγετο
 Bekk. (qui ἔτι ἔλεγον rectius putabat): ἐπελέγετο G 22 <ὅπερ
 ἔλεγον>, ἀγνοοῦντες Kochalsky 24 ἀδήλων Kayser 29 post
 πάντων lac. maioris ambitus stat. Heintz 6 ἔλεγον Bekk. cf.
 p. 349, 13: ἐλέγομεν G 7/8 ὑποκέηται Bekk.: ὑπόκειται G
 8 ἀναγκαῖον <μὲν> Bekk. dubit. 8 τῶν — 12 ὑποκέηται bis exa-
 ratum in N 9 τούτου G: τοῦ πρώτου Heintz 11 τι alt. om. L,
 del. Kochalsky coll. v. 14 et p. 348, 26 12 ὑποκέηται Bekk.:
 ὑπόκειται G (cf. ad v. 7/8) 13 τούτου G: τοῦ πρώτου Heintz

352

- 15 ἀναγκαῖον γίγνεται. μοχθηρὸς οὖν κατὰ παρολκὴν ὁ λό-
 γος. ἀλλ' ἵνα μὴ νῦν εἰς τὰ κατὰ λεπτὸν συμβαίνωμεν 295
 τοῖς ἐναντίοις, πάρεστιν ἕτερον συνερωτᾶν λόγον ἔχοντα
 τοῦτον τὸν τρόπον. εἴπερ περιτρέπεται ὁ λέγων μὴ εἶναι
 <τι> σημεῖον εἰς τὸ λέγειν εἶναι τι σημεῖον, περιτρέπεται καὶ
 20 ὁ λέγων εἶναι τι σημεῖον εἰς τὸ λέγειν μὴ εἶναι τι ση-
 μεῖον. ὁ δὲ λέγων μὴ εἶναι τι σημεῖον σκεπτικῶς περι-
 τρέπετο κατ' αὐτοῦς εἰς τὸ λέγειν εἶναι τι σημεῖον· καὶ
 ὁ λέγων ἄρα δογματικῶς εἶναι τι σημεῖον περιτραπήσεται
 εἰς τὸ λέγειν μὴ εἶναι τι σημεῖον, ὡς παραστήσομεν. αὐ- 296
 25 τίκα γὰρ [εἰ] τὸν λέγοντα εἶναι τι σημεῖον σημείω δεῖ
 τὴν ἀπόφασιν πιστώσασθαι, ἀσυγχωρήτου δὲ ὄντος τοῦ
 εἶναι τι σημεῖον, πῶς ἂν οὗτος χρήσαιο τῷ σημείῳ πρὸς
 πίστιν τοῦ εἶναι τι σημεῖον; μὴ δυνάμενος δὲ ἀποδείξαι
 σημείῳ τὸ εἶναι τι σημεῖον, περιτρέπεται εἰς τὸ ὁμο-
 30 λογεῖν μηδὲν εἶναι σημεῖον. ἔστω δὲ καὶ ἐκ περιουσίας
 τοῦτ' αὐτὸ μόνον ὁμολογεῖσθω σημεῖον, τὸ τοῦ [μὴ] εἶναι
 353 <τι> σημεῖον μηνυτικόν· τί τοῦτ' ὄφελος αὐτοῖς μηδὲν ἔχουσι
 τῶν ἰδίων εἰπεῖν δογμάτων σημεῖον; ὥστε τοῦτο μὲν ἀνό- 297
 νητον αὐτοῖς, φημί δὲ τὸ κοινῶς ὁμολογεῖσθαι εἶναι τι
 σημεῖον· ἐκεῖνο δ' ἴσως ἀναγκαῖον, τὸ ὑποτάξαι τῷ "ἔστι
 5 τι σημεῖον" ἀορίστῳ ὄντι τὸ "τόδ' ἔστι σημεῖον" ὠρισμέ-
 νως ἐκφερόμενον. ὅπερ οὐκ ἔνεστιν αὐτοῖς ποιεῖν. πᾶν
 γὰρ σημεῖον ἐπ' ἴσης τῷ σημειωτῷ δοξαστόν ἐστι καὶ
 ἀνεπικρίτως διαφωνούμενον. ὥς οὖν τὸ "τίς διὰ πέτρας
 πλεῖ" ψευδὸς ἐστίν, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέχεται αὐτῷ ὠρισμένον
 10 ὑποτάττειν ἀληθὲς τὸ "οὗτος διὰ πέτρας πλεῖ", οὕτως ἐπεὶ

19 τι add. Bekk. 22 καὶ — 24 σημεῖον om. E 24 ὡς —
 25 σημεῖον bis exaratum in N 25 εἰ NLEABR: εἰς V: del.
 Bekk. 26 ἀπόφασιν G: ἀπόφασιν Gen. 27 χρήσαιο Kayser:
 χρήσητο N: χρήσεται LV: χρήσεται EABR τῷ G: τούτῳ Kayser
 28 μὴ om. N 29 περιτρέπεται NLE: περιτραπήσεται ε 30 μη-
 δὲν LEε: μηδ' N ἐκ περιουσίας Heintz coll. p. 327, 1. 344, 23:
 περιτροπῆς G 31 ὁμολογεῖσθω Heintz: ὁμολογεῖσθαι G μὴ
 del. Kochalsky 1 τι add. Kochalsky 8 δὴ ε 5 ἀορίστῳ
 δντι Kochalsky: ἀόριστόν τι G: ἀορίστῳ Bekk. τὸ τόδ' N:
 τοῦτο δ' LEε 10 <δὲ> διὰ Kochalsky dubit. ἐπεὶ Hervetus:
 ἐπὶ G

τῷ "ἔστι τι σημεῖον" ἀορίστῳ οὐδὲν ἔχομεν ὠρισμένον ἀληθές ὑποτάττειν "τοῦτο δέ ἐστι σημεῖον", ψευδὸς ἄρα γίνεται τὸ "ἔστι τι σημεῖον", καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἀληθές, τὸ "οὐδὲν ἐστι σημεῖον".

- 298 Πλὴν ἔστω γε καὶ τούτους τοὺς ὑπ' αὐτῶν κομισθέν- 15
τας λόγους εἶναι σθεναρούς, μεμενηκέναι δὲ καὶ τοὺς τῶν
σκεπτικῶν ἀναντιρρήτους· τί ἀπολείπεται τῆς καθ' ἑκάτε-
ρον μέρος προσπιπτούσης ἰσοσθενείας εἰ μὴ τὸ ἐπέχειν
καὶ ἀορισεῖν περὶ τοῦ ζητουμένου πράγματος, οὔτε τὸ
εἶναί τι σημεῖον λέγοντας οὔτε τὸ μὴ εἶναι, τὸ δὲ οὐ μάλ- 20
λον εἶναι ἢ μὴ εἶναι μετὰ ἀσφαλείας προφερομένους;
- 299 Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ἡ ἀπόδειξις δοκεῖ κατὰ γένος εἶναι ση-
μεῖον καὶ διὰ τῶν ὁμολογουμένων λημμάτων ἐκκαλύπτειν
τὸ ἀδηλούμενον συμπέρασμα, μὴ τι οἰκείον ἐστι τῇ περὶ
σημεῖου σκέψει καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ζήτησιν συνάπτειν. 25

δ' περὶ ἀποδείξεως

- 300 Τίνος μὲν ἔνεκεν περὶ ἀποδείξεως ἐπὶ τοῦ παρόντος
ζητοῦμεν πρότερον ὑποδέδεικται, ὅτε περὶ τε τοῦ κριτη-
ρίου καὶ τοῦ σημείου ἐσκεπτόμεθα (§ 142)· πρὸς δὲ τὸ μὴ
ἀμεθόδως γίνεσθαι τὴν ὑφήγησιν, ἀλλ' ἀσφαλέστερον καὶ
τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς δογματικούς ἀντίρρῃσιν 30
301 προβαίνειν, ὑποδεικτέον τὴν ἐπίνοιαν αὐτῆς. ἡ τοίνυν
ἀπόδειξις κατὰ μὲν τὸ γένος ἐστὶ λόγος· οὐ γὰρ δὴ γε
αἰσθητὸν ἦν πρᾶγμα, ἀλλὰ διανοίας τις κίνησις καὶ συγκα- 354
τάξεις, ἅπερ ἦν λογικά. λόγος δὲ ἐστίν, ὥς ἀπλούστερον
302 εἰπεῖν, τὸ συνεστηκὸς ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς. λήμ-
ματα δὲ καλοῦμεν οὐ θέματά τινα, ἃ συναρπάζομεν,
ἀλλ' ἅπερ ὁ προσδιαλεγόμενος τῷ ἐμφανῇ εἶναι δίδωσι καὶ 5
παραχωρεῖ. ἐπιφορὰ δὲ ἐτύγχανε τὸ ἐκ τούτων τῶν λημ-

299 ~ Hyp. II 134—135.

301—304 ~ Hyp. II 135—138.

354

μάτων κατασκευαζόμενον. ὅλον λόγος μὲν ἔστι τὸ ὅλον
 τοῦτο σύστημα "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν
 ἡμέρα ἔστιν" φῶς ἄρα ἔστιν", λήμματα δὲ αὐτοῦ καθέστηκε
 10 τὸ τε "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν" καὶ τὸ "ἀλλὰ μὴν ἡμέρα
 ἔστιν", ἐπιφορὰ δὲ τὸ "φῶς ἄρα ἔστιν". τῶν δὲ λόγων 303
 οἱ μὲν εἰσι συνακτικοὶ οἱ δὲ οὐ, καὶ συνακτικοὶ μὲν ἐφ' ὧν
 συγχωρηθέντων ὑπάρχειν τῶν λημμάτων παρὰ τὴν τού-
 των συγχώρησιν ἀκολουθεῖν φαίνεται καὶ ἡ ἐπιφορὰ, ὥς
 15 εἶχεν ἐπὶ τοῦ μικρῷ πρόσθεν ἐκτεθέντος. ἐπεὶ γὰρ συνέ-
 στηκεν ἐκ συνημμένου τοῦ "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν",
 ὅπερ ὑπισχνεῖτο ὄντος τοῦ ἐν αὐτῷ πρώτου ἀληθοῦς ἔσε-
 σθαι καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐν αὐτῷ ἀληθές, καὶ ἔτι ἐκ 304
 τοῦ "ἡμέρα ἔστιν", ὅπερ ἦν ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ,
 20 φημί ὅτι δοθέντος ἀληθοῦς εἶναι τοῦ συνημμένου,
 ὥστε ἀκολουθεῖν τῷ ἐν αὐτῷ ἡγούμενῳ τὸ ἐν αὐτῷ λήγον,
 δοθέντος δὲ ὑπάρχειν καὶ τοῦ πρώτου τῶν ἐν αὐτῷ τοῦ
 "ἡμέρα ἔστιν", κατ' ἀνάγκην συνεισαχθήσεται διὰ τὴν
 τούτων ὑπαρξιν καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐν αὐτῷ, τουτέστι
 25 τὸ "φῶς ἔστιν", ὅπερ ἦν ἐπιφορὰ. καὶ δὴ οἱ μὲν συνακτι- 305
 κοὶ λόγοι τοιοῦτοί τινές εἰσι κατὰ τὸν χαρακτήρα, ἀσύ-
 νακτοὶ δὲ ὑπάρχουσιν οἱ μὴ οὕτως ἔχουσιν. τῶν δὲ συ-
 νακτικῶν οἱ μὲν πρόδηλόν τι συνάγουσιν οἱ δὲ ἄδηλον,
 καὶ πρόδηλον μὲν καθάπερ ὁ ἐκκείμενος καὶ οὕτως ἔχων
 30 "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς
 ἄρα ἔστιν". τὸ γὰρ "φῶς ἔστιν" ἐπ' ἴσης φαινόμενον
 τῷ "[εἰ] ἡμέρα ἔστιν". καὶ πάλιν ὁ τοιοῦτος "εἰ περιπατεῖ
 35 Δίῳν, κινεῖται Δίῳν· περιπατεῖ δὲ Δίῳν· κινεῖται ἄρα
 Δίῳν". τὸ γὰρ "κινεῖται Δίῳν", ὅπερ ἔστι συμπέρασμα,
 τῶν αὐτοφωράτων ὑπῆρχεν. ἄδηλον δὲ συνάγει ὅλον ὁ 306
 τοιοῦτος "εἰ ἰδρῶτες ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας, εἰσὶ νοητοὶ
 5 τῆς σαρκὸς πόροι· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτε-

305—310 ~ Hyp. II 140—143.

10 εἰ om. L 19 <εἰ> ἡμέρα N 20 δοθέντος <μὲν> Bekk.
 (at cf. ad p. 298, 24) 26/27 οἱ δὲ ἀσύνακτοὶ ὑπάρχουσιν 5
 27 εἰ V 32 τὸ 5 εἰ del. Kochalsky

- ρον''· τὸ γὰρ νοητοὺς εἶναι τῆς σαρκὸς πόρους τῶν ἀδῆ-
λων ὑπῆρχεν. καὶ πάλιν "οὗ ἐκκριθέντος ἐκ τοῦ σώματος
τελευτῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ψυχὴ ἐστὶν ἐκείνο· αἵματος δὲ
ἐκκριθέντος ἐκ τοῦ σώματος τελευτῶσιν <οἱ> ἄνθρωποι· ψυ-
χὴ ἄρα ἐστὶ τὸ αἷμα''· τὸ γὰρ ἐν αἵματι κεῖσθαι τὴν 10
307 ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς οὐκ ἐναργές. τούτων δὲ τῶν ἀδη-
λόν τι συναγόντων οἱ μὲν ἐφοδευτικῶς μόνον ἐπάγουσιν
ἡμᾶς ἀπὸ τῶν λημμάτων ὥς ἐπὶ τὸ συμπέρασμα, οἱ δὲ
308 ἐφοδευτικῶς ἅμα καὶ ἐκκαλυπτικῶς. ὧν ἐφοδευτικῶς μὲν
μόνον ἐπάγουσιν οἱ ἐκ πίστεως καὶ μνήμης ἡρτῆσθαι δο- 16
κοῦντες, οἷός ἐστιν ὁ τοιοῦτος "εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν ὅτι
πλουτήσῃ οὗτος, πλουτήσῃ οὗτος· οὗτοσί δὲ ὁ θεός
(δείκνυμι δέ γε τὸν Δία καθ' ὑπόθεσιν) εἶπέ σοι ὅτι
πλουτήσῃ οὗτος· πλουτήσῃ ἄρα οὗτος''. ἐνθάδε γὰρ
παραδεχόμεθα τὸ συμπέρασμα, τὸ πλουτήσῃν τοῦτον, οὐκ 20
ἐκ τῆς τοῦ προταθέντος λόγου δυνάμεως κατασκευασθέν,
309 ἀλλὰ τῷ πιστεύειν τῇ τοῦ θεοῦ ἀποφάσει. ἐφοδευτικῶς
δὲ ἅμα καὶ ἐκκαλυπτικῶς ἐπῆγεν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν λημμά-
των ἐπὶ τὸ συμπέρασμα, καθάπερ ὁ ἐπὶ τῶν νοητῶν πό-
ρων συνερωτηθείς. τὸ γὰρ "εἰ ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας 25
ιδρωῶτες, εἰσὶ νοητοὶ τῆς σαρκὸς πόροι" καὶ τὸ ῥεῖν διὰ τῆς
ἐπιφανείας ιδρωῶτας, ἐκ τῆς αὐτῶν φύσεως κατασκευάσαι
ἐδίδασκεν ἡμᾶς τὸ ὅτι εἰσὶ νοητοὶ τῆς σαρκὸς πόροι, κατὰ
τινα τοιαύτην ἔφοδον· "διὰ ναστοῦ καὶ ἀποροποιήτου σώ-
ματος ἀδύνατόν ἐστιν ὑγρὸν ῥεῖν· ῥεῖ δέ γε διὰ τοῦ σώ- 30
ματος ιδρώς· τοίνυν οὐκ ἂν εἴη ναστὸν τὸ σῶμα ἀλλὰ 356
πεποροποιημένον''.
- 310 Τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων ἡ ἀπόδειξις πρὸ παντὸς
ὀφείλει λόγος εἶναι, δεύτερον συνακτικὸς, τρίτον καὶ ἀλη-
θής, τέταρτον καὶ ἄδηλον ἔχων συμπέρασμα, πέμπτον 5

6 εἶναι N (addiderat iam Hervetus): om. LE ς 9 οἱ add. Bekk. 11 οὐκ om. ς 12 πάλιν <οὗτος> Heintz 13 ὥς del. Kayser, post οὐκ (v. 20) transp. Heintz coll. p. 89, 11 17 οὐ-
τοσί Bekk. coll. p. 89, 8: τόδε N: εἰ LE ς 22 ἀποφάσει G (cf. p. 89, 12): ἀποφάνσει Gen. 23 τε L 24 νοητῶν (restituerat iam Hervetus) N: ὄντων LE ς 27 κατασκευάσθαι N 29 διὰ Gen. (quorum in codice legebatur in margine διότι διὰ): διότι G

356

καὶ ἐκκαλυπτόμενον τοῦτο ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν λημμά-
των. ὁ γοῦν τοιοῦτος λόγος ἡμέρας οὐσης "εἰ νῦν ἔστι, 311
σκότος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν νῦν ἔστιν· σκότος ἄρα ἔστιν"
συνακτικὸς μὲν καθειστήκει (δοθέντων γὰρ αὐτοῦ τῶν
10 λημμάτων ὑπάρχειν συνάγεται καὶ ἡ ἐπιφορά), οὐκ ἀληθῆς
δὲ γε ἦν (εἶχε γὰρ ἐν αὐτῷ λῆμμα ψεῦδος τὸ "νῦν ἔστιν").
διόπερ οὐδὲ ἀποδεικτικὸς ἔστιν. πάλιν ὁ τοιοῦτος "εἰ 312
ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἡμέρα δ' ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν"
πρὸς τῷ συνακτικὸς εἶναι καὶ ἀληθῆς ἔστιν, ἐπεὶ περ δο-
15 θέντων αὐτοῦ τῶν λημμάτων δίδονται καὶ ἡ ἐπιφορά, καὶ
δι' ἀληθῶν ἀληθές τι δείκνυσιν. τοιοῦτος δὲ ὢν πάλιν
οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις τῷ πρόδηλον ἔχειν τὸ συμπέρασμα τὸ
"φῶς ἔστιν", ἀλλὰ μὴ ἄδηλον. κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ὁ οὐ- 313
τως ἔχων "εἰ τίς σοι θεῶν εἶπεν ὅτι πλουτήσῃ οὗτος,
20 πλουτήσῃ οὗτος· οὗτος δὲ ὁ θεὸς εἶπέ σοι ὅτι πλουτή-
σῃ οὗτος· πλουτήσῃ ἄρα οὗτος" ἄδηλον μὲν ἔχει συμ-
πέρασμα τὸ πλουτήσῃ τοῦτον, οὐκ ἔστι δ' ἀποδεικτικὸς
διὰ τὸ μὴ ἐκ τῆς τῶν λημμάτων δυνάμεως ἐκκαλύπτε-
σθαι, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ πίστεως παραδοχῆς τυγχάνειν.
25 συνδραμόντων οὖν πάντων τούτων, τοῦ τε συνακτικόν 314
εἶναι τὸν λόγον καὶ ἀληθῆ καὶ ἄδηλον παραστατικόν,
ὑφίσταται ἡ ἀπόδειξις. ἔνθεν καὶ οὕτως αὐτὴν ὑπογρά-
φουσιν (Stoic. fr. II 266 Arn.). "ἀπόδειξις ἔστι λόγος δι'
30 ὁμολογουμένων λημμάτων κατὰ συναγωγὴν ἐπιφο-
ρὰν ἐκκαλύπτων ἄδηλον", οἷον ὁ τοιοῦτος "εἰ ἔστι κίνη-
σις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις· ἔστιν ἄρα κενόν". τὸ
γὰρ εἶναι κενὸν ἄδηλόν τ' ἐστί, καὶ δι' ἀληθῶν δοκεῖ, τοῦ τε
357 "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν" καὶ τοῦ "ἔστι δὲ κίνησις", κατὰ
συναγωγὴν ἐκκαλύπτεσθαι.

311 ~ Hyp. II 139.

313 ~ Hyp. II 141.

14 εἶναι Bekk. dubit.: ἔτι G: <εἶναι> ἔτι Kochalsky
18 ταῦτά γ: ταῦτα NLE 20 πλουτήσῃ — 21 οὗτος prius om. L
20 οὗτος δὲ Bekk. coll. p. 89, 8: ὅδε N: εἰ δὲ E5 21 ἄδηλον
Fabr.: δηλον G 22 οὐκ ἔστι G: οὐκέτι Bekk. ἀποδεικτικὸς
Heintz: ἀποδεικτικόν G

- 315 Ἄ μὲν οὖν οἰκεῖον ἦν προλαβεῖν περὶ τῆς τοῦ ζητου-
μένου πράγματος ἐπινοίας, ἐστὶ τοιαῦτα· τάξει δὲ ὑπο-
δεικτέον καὶ τὸ ἐκ τίνος ὕλης ἔστιν.

6

ε' ἐκ τίνος ὕλης ἔστιν ἡ ἀπόδειξις

- 316 Τῶν πραγμάτων, ὥς πολλάκις προείπομεν, τὰ μὲν
πεπίστευται ἐναργῆ εἶναι τὰ δὲ ἄδηλα, καὶ ἐναργῆ μὲν τὰ
ἐκ φαντασίας ἀβουλήτως καὶ ἐκ πάθους λαμβανόμενα,
οἷόν ἐστι νῦν τὸ "ἡμέρα ἔστιν", τὸ "τοῦτ' ἀνθρωπὸς ἔστιν",
ἕκαστον τῶν τοιούτων, ἄδηλα δὲ τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα. 10
- 317 καὶ τῶν ἀδήλων, ὥς τινες διαιρούμενοί φασιν, τὰ μὲν ἐστὶ
φύσει ἄδηλα, τὰ δ' ὁμωνύμως τῷ γένει λεγόμενα ἄδηλα.
καὶ φύσει μὲν ἐστὶν ἄδηλα τὰ μῆτε πρότερον καταληφθέντα
μῆτε νῦν καταλαμβανόμενα μῆτε αὐτίς καταληφθησό-
μενα, αἰώνιον δὲ ἔχοντα τὴν ἀγνωσίαν, οἷόν ἐστι τὸ ἀρ- 15
- 318 τλους εἶναι τοὺς ἀστέρας ἢ περισσοὺς. διὸ καὶ φύσει
ἄδηλα λέγεται, οὐχ ὅτι αὐτὰ φύσιν ἔχει ἄδηλον ὥς πρὸς
ἑαυτά, ἐπεὶ μαχόμενόν τι ἐροῦμεν (τουτέστιν ἅμα καὶ
ἀγνοεῖν αὐτὰ φάσκοντες καὶ τίνα ἔχει φύσιν ὁμολογοῦντες),
- 319 ἀλλ' ὅτι τῇ ἡμῶν φύσει ἀδηλεῖται. ὁμωνύμως δὲ τῷ γέ- 20
νει ἄδηλα προσαγορεύεται ἅπερ κατὰ μὲν τὴν οἰκείαν φύ-
σιν ἀποκέρκνυται, διὰ δὲ σημείων ἢ ἀποδείξεων ἀξιοῦται
γνωρῖζεσθαι, οἷον τὸ ἄτομα εἶναι στοιχεῖα ἐν ἀπείρῳ φε-
ρόμενα κενῶ. πλὴν τοιαύτης οὔσης ἐν τοῖς πράγμασι 25
διαφορᾶς φαμὲν τὴν ἀπόδειξιν οὔτε πρόδηλον εἶναι (οὐ
γὰρ ἐξ ἑαυτῆς καὶ κατηναγκασμένου πάθους ἐγνωρίζετο)
οὔτε φύσει ἄδηλον (οὐ γὰρ ἀπῆλπισται ἡ κατάληψις αὐτῆς),
ἀλλὰ τῆς λειπομένης τῶν ἀδήλων εἶναι διαφορᾶς, ἅπερ

316—320 ~ §§ 145—160. Hyp. II 97—103.

3 περὶ om. N 5 τὸ om. L 9 τὸ alt. scr.: ὅτι G 10 <καὶ>
ἕκαστον Gen. 12 λεγόμενα τῷ γένει s (at cf. v. 20/21) 13 τὰ
Bekk.: & G 14/15 καταληφθησόμεθα N (ex & v. 13 errore
ortum) 18 ἐροῦμεν τοῦτό γε, ἅμα Bekk. dubit. 19 φάσκοντες
et ὁμολογοῦντες sedem mutare iub. Bekk. an καὶ <εἰδέναι>?
καὶ τίνα ἔχειν Gen. secundum Herveti versionem 26 αὐτῆς L

357

δεδουκυῖαν μὲν καὶ συνεσκιασμένην ἡμῖν ἔχει τὴν φύσιν,
 30 τῷ δ' ἐκ φιλοσοφίας λόγῳ δοκεῖ καταλαμβάνεσθαι. τοῦτο 321
 δὲ οὐ βεβαίως λέγομεν, ἐπεὶ γελοῖον παραχωρήσαντας τὴν
 358 ὑπαρξιν ἔτι ἐπιζητεῖν περὶ αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι κατ' ἐπίνοιαν
 τοιαύτη τυγχάνει· οὕτω γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπινοίας καὶ
 προλήψεως ἀνακύψει ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως λόγος. ὅτι 322
 τοίνυν τῶν ἀδήλων κατὰ τὴν ἐπίνοιάν ἐστιν ἢ ἀπόδειξις
 5 καὶ οὐ δύναται δι' αὐτῆς γνωρίζεσθαι, ἐπιλογιστέον οὕτως.

Τὸ μὲν πρόδηλον καὶ ἐναργὲς πάντῃ πρόδηλόν ἐστι
 καὶ ἐναργές, συμπεφώνηταί τε παρὰ πᾶσι, καὶ οὐδεμίαν
 διολκὴν ἐπιδέχεται· τὸ δὲ ἄδηλον διαπεφώνηταί τε καὶ
 εἰς διολκὴν πίπτειν πέφυκεν. καὶ εἰκότως· πᾶς γὰρ λό- 323
 10 γος κρίνεται ὅτι ἀληθὴς ἐστιν ἢ ψευδής, κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ
 πρᾶγμα τὸ περὶ οὗ κενόμισται ἀναφοράν· ἐὰν μὲν γὰρ
 εὐρίσκηται σύμφωνος τῷ πράγματι τῷ περὶ οὗ κενόμισται,
 ἀληθὴς εἶναι δοκεῖ, ἐὰν δὲ διάφωνος, ψευδής. οἷον ἀπο-
 φαίνεται τις, ὅτι ἡμέρα ἔστιν· οὐκοῦν ἀναπέμψαντες τὸ
 15 λεγόμενον ἐπὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ γνόντες τὴν τοῦτου ὑπαρ-
 ξιν συνεπιμαρτυροῦσαν τῷ λόγῳ, φαμὲν ἀληθὲς εἶναι τὸ
 λεγόμενον. διόπερ ὅταν μὲν ἐναργὲς ἢ καὶ πρόδηλον τὸ 324
 πρᾶγμα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κομίζεται, ῥᾶδιον ἀναπέμ-
 ψαντας ἐπ' αὐτὸ τὸ λεγόμενον, τόθ' οὕτως ἢ ἀληθῆ λέγειν
 20 εἶναι τὸν λόγον ἐπιμαρτυρούμενον τῷ πράγματι ἢ ψευδῆ
 ἀντιμαρτυρούμενον. ὅταν δὲ ἄδηλον καθεστήκη τὸ πρᾶ-
 γμα καὶ ἀποκεκρυμμένον ἡμῖν, τότε μηκέτι δυναμένης
 ἐπὶ τοῦτο βεβαίως γίνεσθαι τῆς τοῦ λόγου ἀναπομπῆς
 λείπεται τὸ καταπιθανεύεσθαι καὶ ἐκ τῶν εἰκότων ἐπισπᾶ-
 25 σθαι τὴν διάνοιαν εἰς συγκατάθεσιν. ἄλλον δὲ ἄλλως
 εἰκάζοντος καὶ διαπιθανεομένου φύεται ἢ διαφωνία, μήτε
 τοῦ ἀποτυχόντος εἰδότος ὅτι ἀπέτυχεν, μήτε τοῦ ἐπιτυ-
 χόντος εἰδότος ὅτι ἐπέτυχεν. ταῦτά γέ τοι καὶ σφόδρα 325

31 <αὐτῆς> τὴν? 1 ὑπάρξιν <τῆς ἀποδείξεως> Heintz
 6 παντὶ Heintz cum Herveto (cuilibet) 7 τι N 9 πίπτειν
 om. N 18/19 ἀναπέμψαντας Fabr.: ἀναπέμψαντες G 19 ἐπ'
 αὐτὸ LE5 (cf. v. 15): αὐτῷ N 21 καθεστήκη N: καθεστήκει

LE5 23 τούτω AB: τοῦτο^ω VR 28 ταύτη N

χαριέντως ἀπεικάξουσιν οἱ σκεπτικοὶ τοὺς περὶ ἀδήλων
 ζητοῦντας τοῖς ἐν σκότῳ ἐπὶ τινα σκοπὸν τοξεύουσιν· 30
 ὥσπερ γὰρ τούτων εἰκὸς ἔστι τινὰ μὲν τυχεῖν τοῦ σκοποῦ
 τινὰ δ' ἀποτυχεῖν, τὸ δὲ τίς ἐπέτυχεν ἢ ἀπέτυχεν ἄγνω-
 στον, οὕτως ἐν βαθεῖ σχεδὸν σκότῳ τῆς ἀληθείας ἀποκε- 359
 κρυμμένης ἀφίενται μὲν ἐπὶ ταύτην πολλοὶ λόγοι, τὸ δὲ
 τίς ἐξ αὐτῶν σύμφωνός ἐστιν αὐτῇ καὶ τίς διάφωνος οὐχ
 οἶόν τε γινώσκειν, ἀρθέντος ἐκ τῆς ἐναργείας τοῦ ζητου-
 326 μένου. καὶ τοῦτο πρῶτον εἶπε Ξενοφάνης (B 34 Diels)· 5

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφές οὗ τις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
 εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων·
 εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
 αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

327 ὥστε εἰ μὲν τὸ πρόδηλον διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν ἔστι 10
 σύμφωνον, τὸ δὲ ἄδηλον διαπεφώνηται, δεήσει καὶ τὴν
 ἀπόδειξιν διαφωνουμένην ἄδηλον εἶναι. ὅτι δὲ τῷ ὄντι
 διαπεφώνηται, οὐ πολλῶν ἡμῖν λόγων δεῖ, βραχείας δέ τι-
 νος καὶ προχέρον ὑπομνήσεως, εἴ γε οἱ μὲν δογματικοὶ
 τῶν φιλοσόφων καὶ οἱ λογικοὶ τῶν ἱατρῶν τιθέασιν αὐτήν, 15
 οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ ἀναιροῦσιν, τάχα δὲ καὶ Δημόκριτος (B10^b
 328 Diels) (ἰσχυρῶς γὰρ αὐτῇ διὰ τῶν Κανόνων ἀντείρηκεν), οἱ δὲ
 σκεπτικοὶ ἐν ἐποχῇ ταύτην ἐφύλαξαν, τῇ "μὴ μᾶλλον" ἀπο-
 φάσει χρώμενοι. τῶν τε τιθέντων αὐτὴν πάλιν ἱκανή τις ἔστι
 διαφωνία, καθὼς προβαλόντος τοῦ λόγου διδάξομεν. τοί- 20
 νυν ἄδηλόν τί ἐστιν ἢ ἀπόδειξις.

329 Καὶ μὴν εἰ πᾶσα ἀπόδειξις δόγμα ἐν τοῖς λήμμασιν
 αὐτῆς περιέχουσα εὐθύς ἐστι δόγμα, πᾶν δὲ δόγμα δια-
 πεφώνηται, κατ' ἀνάγκην πᾶσα ἀπόδειξις διαπεφώνηται καὶ
 τῶν ζητουμένων ἔστι πραγμάτων. οἶον Ἐπίκουρος (fr. 272 25
 Us.) δοκεῖ ἰσχυροτάτην τεθεικέναι ἀπόδειξιν εἰς τὸ εἶναι κε-
 νὸν τοιαύτην· "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κί-

327—334 ~ Hyp. II 180—181.

359 νησις· ἔστιν ἄρα κενόν''. ταύτης δὲ τῆς ἀποδείξεως τὰ 330
 λήμματα εἰ μὲν συνεχωρεῖτο πρὸς πάντων, ἐξ ἀνάγκης
 30 ἂν καὶ τὴν ἐπιφορὰν εἶχεν ἀκολουθοῦσαν αὐτοῖς καὶ ὑπὸ
 πάντων παραχωρουμένην. νῦν δ' ἐνέστησάν τινες τούτῳ, 331
 φημί δὲ τῷ συνάγεσθαι τοῖς λήμμασι τὴν ἐπιφορὰν,
 360 οὐ διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτὴν ἐκείνοις, ἀλλὰ διὰ τὸ
 ἐκεῖνα εἶναι ψευδῇ καὶ ἀνομόλογα. ἵνα γὰρ μὴ πολλὰς 332
 ἐπιτρέχωμεν συνημμένους κρίσεις, λέγωμεν δ' αὐτόθεν
 ὑγιᾶς εἶναι συνημμένον τὸ μὴ ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς
 5 καὶ λῆγον ἐπὶ ψεύδους, τὸ [δ'] ''εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κε-
 νόν'' κατὰ μὲν Ἐπικούρου ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ
 ''[εἰ] ἔστι κίνησις'' καὶ λῆγον ἐπ' ἀληθὲς ἔσται ἀληθὲς,
 κατὰ δὲ τοὺς Περιπατητικοὺς ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ
 ''[εἰ] ἔστι κίνησις'' καὶ λῆγον ἐπὶ ψεύδους τὸ ''ἔστι κενόν''
 10 ἔσται ψεῦδος, κατὰ δὲ Διόδωρον ἀρχόμενον ἀπὸ ψεύδους 333
 τοῦ ''ἔστι κίνησις'' καὶ λῆγον ἐπὶ ψεύδους τὸ ''ἔστι κενόν''
 αὐτὸ μὲν ἔσται ἀληθὲς, τὴν δὲ πρόσληψιν τὴν ''ἔστι δέ
 γε κίνησις'' ὥς ψευδῇ διελέγχει, κατὰ μέντοι τοὺς σκεπτι- 334
 κούς λῆγον ἐπ' ἄδηλον ἔσται ἄδηλον· τὸ γὰρ ''ἔστι κε-
 15 νόν'' κατ' αὐτοὺς τῶν ἀγνώστων ἐτύγχανεν. φανερόν οὖν
 ἐκ τούτων, ὅτι διαπεφώνηται τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως.
 διάφωνα δὲ καὶ τὰ ἄδηλά ἐστιν, ὥστε καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπό-
 δεξις πάντως ἄδηλος.

Καὶ μὴν τῶν πρὸς τι ἔστιν ἡ ἀπόδειξις· οὐ γὰρ 335
 20 καθ' ἑαυτὴν φαίνεται, πρὸς δὲ τῷ ἀποδεικνυμένῳ θεωρεῖ-
 ται. τὰ δὲ πρὸς τι εἰ ἔστιν ἐξήτληται, καὶ πολὺς ἦν ὁ λέ-
 γων μὴ εἶναι αὐτά. τὸ δὲ διολκὴν ἔχον ἔστιν ἄδηλον.
 καὶ ταύτῃ τοίνυν ἄδηλός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. πρὸς 336
 τούτοις ἦτοι ἐκ φωνῆς συνέστηκεν ἡ ἀπόδειξις, ὥς τοῖς
 25 Ἐπικουρείοις εἴρηται, ἢ ἐξ ἀσωμάτων λεκτῶν, ὥς τοῖς ἀπὸ

31 τούτῳ Gen.: τούτων G (in N comp. scriptum) 32 τῷ
 Kochalsky: τῶν N: τῷ μὴ LEs 5 δ' del. Bekk. 7 εἰ del.
 Bekk. ἐπ' ἀληθὲς <τὸ ''ἔστι κενόν''> Kochalsky 9 εἰ del.
 Bekk. 17 διάφορα N διάφωνα δὲ ὄντα καὶ ἄδ. vel τὰ δὲ
 διάφωνα καὶ ἄδ. Kochalsky 20 τῷ ἀποδεικνυμένῳ Bekk.: τῶν
 ἀποδεικνυμένων G 21/22 λόγος Kayser dubit. at cf. p. 261, 19.
 262, 8 23 ἔστιν ἄδηλος N 24 φωνῶν Heintz dubit. coll. v. 28

τῆς Στοᾶς. ἐξ ὁποτέρων δ' ἂν συνεστήκη, πολλὴν ἐπιδέ-
χεται ζήτησιν· τὰ τε γὰρ λεκτὰ εἰ ὑφέστηκε ζητεῖται, καὶ
πολὺς ὁ περὶ τούτου λόγος, αἷ τε φωναὶ εἰ σημαίνουσιν τι
διηπόρηται. εἰ δέ, ἐξ ὁποτέρας ἂν ὕλης ὑπάρχη ἢ ἀπόδει-
ξις, ζητεῖται, τὸ δὲ ζητούμενόν ἐστιν ἄδηλον, πάντως ἢ 30
ἀπόδειξις ἐστὶν ἄδηλος.

Τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ τι στοιχεῖον τῆς μελλούσης
ἀντιρρήσεως ὑποκείσθω· μετελθόντες δὲ ἐξῆς σκοποῦμεν 30
καὶ περὶ τοῦ εἰ ἔστιν ἢ ἀπόδειξις.

⟨ς⟩ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις

- 337 Παρεστακότες καὶ τὸ ἐκ τίνος ὕλης ἐστὶν ἢ ἀπόδειξις,
ἀκολουθῶς πειρασόμεθα καὶ τοὺς σαλεύοντας αὐτὴν λό-
γους προχειρίσασθαι, σκεπτόμενοι, πότερον ἀκολουθεῖ τῇ 5
ἐπινοίᾳ καὶ προλήψει ταύτης ἢ ὑπαρξίς ἢ οὐδαμῶς. καίτοι
τινὲς εἰώθασιν ἡμῖν, καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Ἐπικουρίου
αἰρέσεως, ἀγροικότερον ἐνίστασθαι, λέγοντες "ἦτοι νοεῖτε,
τί ἐστὶν ἢ ἀπόδειξις, ἢ οὐ νοεῖτε. καὶ εἰ μὲν νοεῖτε
καὶ ἔχετε ἔννοιαν αὐτῆς, ἔστιν ἀπόδειξις· εἰ δὲ οὐ 10
νοεῖτε, πῶς ζητεῖτε τὸ μὴδ' ἀρχὴν νοούμενον ὑμῖν;"
- 331 α ταῦτα γὰρ λέγοντες ὑφ' ἐαυτῶν σχεδὸν περιτρέπονται, ἐπεὶ περ
τὸ μὲν παντὸς τοῦ ζητουμένου πρόληψιν καὶ ἔννοιαν δεῖν
προηγεῖσθαι ὁμολογόν ἐστιν. πῶς γὰρ τις καὶ ζητῆσαι
δύναται μηδεμίαν ἔννοιαν ἔχων τοῦ ζητουμένου πράγμα- 15
τος; οὔτε γὰρ ἐπιτυχὼν εἴσεται, ὅτι ἐπέτυχεν, οὔτε ἀστοχή-
332 α σας, ὅτι ἡστόχησεν. ὥστε τοῦτο μὲν δίδομεν, καὶ τοσοῦ-
τόν γε ἀπέχομεν τοῦ λέγειν ἔννοιαν μὴ ἔχειν παντὸς τοῦ
ζητουμένου πράγματος, ὥς καὶ ἀνάπαλιν πολλὰς γ' ἐπινοίας
αὐτοῦ καὶ προλήψεις ἔχειν ἀξιοῦν, καὶ χάριν τοῦ μὴ δύ- 20
νασθαι ταύτας διακρίνειν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν κυριωτάτην

337 sqq. cf. Hyp. II 1 sqq.

26 συνεστήκοις (cf. ad p. 358, 21) 2 ἢ om. edd. 5 πρό-
τερον N: πρότερον, <εἰ> Heintz coll. p. 56, 20. 231, 22 11 ζη-
τεῖτε LEς (cf. p. 56, 21 sqq.): ἐρωτᾶτε N (cf. ad v. 13) 18 ἐρω-
τουμένου N (unde eius autoschediasma ad v. 11 deprehenditur)
post δεῖν add. τοῦ ζητεῖν vel τῆς ζητήσεως Heintz coll. p. 58,
24 sqq. 393, 22 14 τις om. N 20 ἀξιοῦν ἔχειν N καὶ om. N

361

ἀνενεργεῖν εἰς ἐποχὴν καὶ ἀρρεψίαν περιίστασθαι. εἰ μὲν 333^a
 γὰρ μίαν εἶχομεν τοῦ ζητουμένου πράγματος πρόληψιν,
 καὶ ταύτῃ συνεξακολουθήσαντες τοιοῦτ' ἐπιστεῦομεν ὑπάρ-
 25 χειν, ὁποῖον κατὰ μίαν προσέπιπτεν ἔννοϊαν· νῦν δ' ἐπεὶ
 πολλὰς ἔχομεν τοῦ ἐνὸς ἐννοίας καὶ πολυτρόπους καὶ μαχο-
 μένας καὶ ἐπ' ἴσης πιστὰς διὰ τε τὴν ἐν αὐταῖς πιθανό-
 τητα καὶ διὰ τὴν τῶν προϋσταμένων ἀνδρῶν ἀξιοπιστίαν,
 μήτε πάσαις πιστεῦσαι δυνάμενοι διὰ τὴν μάχην, μήτε
 30 πάσαις ἀπιστῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἔχειν αὐτῶν πιστο-
 τέραν, μήτε τινὶ μὲν πιστεῦσαι, τινὶ δὲ ἀπιστεῖν διὰ τὴν
 ἰσότητα, κατ' ἀνάγκην ἤλθομεν εἰς τὸ ἐπέχειν. ἀλλὰ γὰρ 334^a
 362 προλήψεις ἔχομεν τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν ὑποδεδειγμέ-
 νον τρόπον. καὶ διὰ τοῦτο, εἰ μὲν ἡ πρόληψις κατάληψις
 ὑπῆρχεν, ἴσως ἂν ἐν τῷ διδόναι τὸ πρόληψιν ἔχειν τοῦ
 πράγματος καὶ τὴν κατάληψιν τούτου συνωμολογοῦμεν·
 5 νῦν δ' ἐπεὶ ἡ πρόληψις καὶ ἡ ἔννοια τοῦ πράγματος οὐχ
 ὑπαρξίς ἐστιν, ἐπινόειν μὲν αὐτὸ φάμεν, καταλαμβάνεσθαι
 δὲ μηδαμῶς διὰ τὰς προεκκειμένας αἰτίας, ἐπεὶ τοι, εἰ αἰ 335^a
 προλήψεις εἰςὶ κατάληψεις, παρὰ μέρος καὶ ἡμεῖς πεισό-
 μεθα αὐτῶν, πότερον ἔχει πρόληψιν καὶ ἐπίνοιαν Ἐπίκου-
 10 ρος τῶν τεττάρων στοιχείων ἢ οὐκ ἔχει, καὶ εἰ μὲν οὐκ
 ἔχει, πῶς ἀντιλήψεται τοῦ ζητουμένου πράγματος, καὶ
 τοῦτο ζητήσει οὐ μὴδὲ ἐπίνοιαν ἔχει; εἰ δὲ ἔχει, πῶς οὐ
 κατέληφε τὸ τέσσαρα εἶναι στοιχεῖα; ἀλλ' οἶμαι ὅτι ἀπο- 336^a
 λογούμενοι φήσουσιν, ὥς ἐπινόει μὲν Ἐπίκουρος τὰ τέσσαρα
 15 στοιχεῖα, οὐ κατέληφε δὲ πάντως· ψιλὸν γὰρ κίνημά
 ἐστὶ τῆς διανοίας ἡ ἐπίνοια, ἧς ἐχόμενος ἀντιλέγει τῷ εἶναι
 τέσσαρα στοιχεῖα. τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἐπίνοιαν τῆς
 ἀποδείξεως, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐξετάσομεν, εἴτε ἐστὶν εἴτε
 καὶ μὴ, ταύτην δὲ ἔχοντες οὐχὶ καὶ τὴν κατάληψιν ὁμο-
 20 λογήσομεν.

Ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους καὶ αὐθὶς ποτε λεχθήσεται· 337^a
 ἐπεὶ δὲ ἐμμεθόδους προσήκει ποιεῖσθαι τὰς ἀντιρρήσεις,

25 μίαν om. N προσέπιπτεν Bekk.: προῦπιπτεν G 26 καὶ
 alt. om. LEAB 3 διδόναι N: διδόντι LE 5 7 ἐπεὶ τοί γ' αἰ N
 17 ἔχομεν <μὲν> Bekk. dubit. 19 καὶ prius om. N

- ζητητέον, τίνι μάλιστα δεῖ ἀποδείξει ἐνίστασθαι. καὶ δὴ
ἐὰν μὲν ταῖς ἐπὶ μέρους καὶ καθ' ἐκάστην τέχνην ἀπο-
δείξεσιν ἐνίστασθαι θέλωμεν, ἀμέθοδον ποιησόμεθα τὴν 15
338 ἐνστασιν, ἀπείρων οὐσῶν τῶν τοιούτων ἀποδείξεων· ἐὰν
δὲ τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν ἀνέλωμεν, ἥτις δοκεῖ πασῶν τῶν
ἐπ' εἰδους εἶναι περιεκτικὴ, δῆλον ὅτι ἐν ταύτῃ πάσας
ἔχομεν ἀνῃρημένας. ὥσπερ γὰρ ζῶου μὴ ὄντος οὐδὲ
ἄνθρωπος ἐστὶ καὶ ἀνθρώπου μὴ ὑπάρχοντος οὐδὲ Σω- 30
κράτης ὑφέστηκεν, συναναιρουμένων τοῖς γένεσι τῶν εἰδῶν,
οὕτω μὴ οὐσης γενικῆς ἀποδείξεως οἴχεται καὶ ἅπαντα ἢ
339 ἐπ' εἰδους ἀπόδειξις· τῷ μὲν γὰρ εἶδει οὐ πάντως συνα- 362
ναιρεῖται τὸ γένος, καθάπερ τῷ Σωκράτει ὁ ἄνθρωπος,
τῷ γένει δ', ὥσπερ εἶπον, συμπεριγράφεται τὸ εἶδος.
ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶ καὶ τοῖς τὴν ἀπόδειξιν σαλεύουσιν (λόγοις)
μὴ ἄλλην τινὰ κινεῖν ὅτι μὴ τὴν γενικὴν, ἣ καὶ τὰς λοιπὰς 5
ἀκολουθεῖν συμβέβηκεν.
- 340 Ἐπεὶ τοίνυν ἄδηλόν ἐστιν ἢ ἀπόδειξις, ὥς ἐπελογι-
σάμεθα, ὀφείλει ἀποδεδειχθαι· πᾶν γὰρ ἄδηλον, ἀναπο-
δείκτως λαμβανόμενον, ἐστὶν ἄπιστον. ἤτοι οὖν ὑπὸ γε-
νικῆς ἀποδείξεως καταστήσεται τὸ εἶναι τι ἀπόδειξιν ἢ ὑπὸ 10
341 εἰδικῆς. ἀλλ' ὑπὸ μὲν εἰδικῆς οὐδαμῶς· οὐπω γὰρ οὐδε-
μία καθίσταται εἰδικὴ ἀπόδειξις διὰ τὸ μήπω ὁμολογηθῆναι
τὴν γενικὴν. ὥς γὰρ μηδέπω σαφοῦς ὄντος τοῦ ὅτι ἐστὶ
ζῶον, οὐδὲ ὅτι ἵππος ἐστὶ γνώριμον καθέστηκεν, οὕτω μη-
δέπω συνομολογηθέντος τοῦ ὅτι ἐστὶ γενικὴ ἀπόδειξις, 15
342 οὐκ ἂν εἴη τις τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδείξεων πιστή, μετὰ
τοῦ καὶ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον ἡμᾶς ἐμπίπτειν· ἵνα
μὲν γὰρ ἡ γενικὴ ἀπόδειξις βεβαιωθῇ, τὴν εἰδικὴν ἡμᾶς
ἔχειν δεῖ πιστὴν, ἵνα δὲ ἡ εἰδικὴ ὁμολογηθῇ, τὴν γενικὴν
ἔχειν βέβαιον, ὥστε μήτε ἐκείνην πρὸ ταύτης ἔχειν δύνα- 20
σθαι μήτε ταύτην πρὸ ἐκείνης. οὐκοῦν ὑπὸ μὲν εἰδικῆς
343 ἀποδείξεως ἀμύχανον τὴν γενικὴν ἀποδειχθῆναι. καὶ μὴν
οὐδ' ὑπὸ γενικῆς· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ζητουμένη, ἄδηλος
δὲ οὕσα καὶ ζητουμένη οὐκ ἂν εἴη κατασκευαστικὴ ἑαυτῆς,

28 τίνι LEs: τοίνυν N <τῇ> ἀποδείξει N 4 λόγοις add.
Heintz coll. p. 361, 4/5 8 ἀποδειχθῆναι Kayser coll. p. 364, 15
17 ἐκπίπτειν N

363
 25 ἢ γε καὶ τῶν ἐκκαλυπτόντων αὐτὴν ἔχρηξεν. ἐκτὸς εἰ μὴ
 ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσα λέγεται τινος εἶναι κατασκευαστική.
 εἰ δὲ ἅπαξ ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνεται τινα καὶ ἔστι πιστά,
 τίς ἔτι χρεῖα ἀποδείκνυναι αὐτά, αὐτόθεν δυναμένων ἡμῶν
 λαμβάνειν ταῦτα καὶ ἀναποδείκτως διὰ γε τὴν ὑπόθεσιν
 30 ἔχειν πιστά; πρὸς τούτοις· εἰ ἡ γενικὴ ἀπόδειξις 344
 παραστατική ἐστὶ τῆς γενικῆς ἀποδείξεως, ἔσται ἡ αὐτὴ
 περιφανὴς ἅμα καὶ ἄδηλος, καὶ ἡ μὲν ἀποδείκνυσι, περι-
 φανῆς, ἡ δὲ ἀποδείκνυται, ἄδηλος. ἔσται θ' ὁμοίως πιστὴ
 364 τε καὶ ἄπιστος, πιστὴ μὲν ὅτι ἐκκαλυπτική τινός ἐστιν,
 ἄπιστος δὲ ὅτι ἐκκαλύπτεται. πάνυ δὲ ἄτοπον ταὐτὸ λέ-
 γειν πρόδηλον ἅμα καὶ ἄδηλον πιστόν τε καὶ ἄπιστον.
 τοίνυν καὶ τὸ ἀξιόϋν τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν ἑαυτῆς εἶναι
 5 παραστατικὴν ἐστὶν ἄτοπον.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον οὐχ οἶον ἀπό- 345
 δεῖξιν ἀλλ' οὐδ' ἕτερόν τι τῶν ὄντων διὰ γενικῆς ἀποδεί-
 ξεως δυνατόν ἐστι παρασταθῆναι. ἦτοι γὰρ τάδε τινα
 ἔχει λήμματα καὶ τήνδε τινα ἐπιφορὰν ἡ γενικὴ ἀπόδειξις
 10 <ἡ οὐκ ἔχει>. τάδε δὲ τινα ἔχουσα λήμματα καὶ τήνδε τινα
 ἐπιφορὰν μία γέγονε τῶν ἐπ' εἰδους. εἰ δ' οὐκ ἔχει λήμ-
 ματα καὶ ἐπιφορὰν, ἐπεὶ οὐ χωρὶς λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς
 συνάγει ἡ ἀπόδειξις, οὐδὲν συνάξει ἡ γενικὴ ἀπόδειξις, μη-
 δὲν δὲ συνάγουσα οὐδὲ τὸ ἑαυτὴν εἶναι συνάξει. εἰ οὖν 346
 15 τὸ μὲν ὅτι δεῖ ἀποδειχθῆναι τὴν ἀπόδειξιν ὁμολόγηται,
 αὕτη δὲ οὔτε ἐκ γενικῆς οὔτε ἐξ εἰδικῆς ἀποδείξεως δύνα-
 ται ἀποδειχθῆναι, δῆλον ὡς ἄλλον μηδενὸς εὐρισκομένου
 παρὰ ταύτας ἐν ἐποχῇ φυλάττειν ὀφείλομεν τὴν περὶ τῆς
 ἀποδείξεως ζήτησιν. καὶ μὴν εἴπερ ἡ πρώτη ἀπόδειξις 347
 20 ἀποδείκνυται, ἦτοι ὑπὸ ζητουμένης ἀποδείξεως ἀποδείκνυ-

345 ~ §§ 383—384. Hyp. II 172.

25 καὶ <αὐτῇ>? ἐκκαλυπτόντων Kayser 88 θ' Bekk.:
 δ' G 6 ἀλλὰ om. L 10 ἡ οὐκ ἔχει addidi coll. p. 96, 28
 et 371, 23: ἡ οὐκ ἔχει. ἀλλ' εἰ μὲν ἔχει, εἰδικὴ ἔσται ἀπόδειξις
 Bekk. δέ N: γὰρ LEς 11 ἡ οὐκ ἔχει inser. Kochalsky post
 εἰδους, cum verba τάδε δέ — εἰδους tamquam parenthesin in-
 cludat 15 τὴν <πρώτην> ἀπόδειξιν Bekk. (cf. Kochalsky l. 1.
 p. 88)

ται ἢ ὑπὸ ἀζητήτου. οὔτε δὲ ὑπὸ ἀζητήτου· πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις τῆς πρώτης ὑπ' ἀμφισβήτησιν πεπιτωκνίας ζητεῖται· οὔτε ὑπὸ ζητουμένης· πάλιν γὰρ ἐκείνη εἰ ζητεῖται, ὑπ' ἄλλης ἀποδείξεως ὀφείλει κατασταθῆναι, καὶ ἡ τρίτη ὑπὸ τετάρτης, καὶ ἡ τετάρτη ὑπὸ πέμπτης, καὶ τοῦτ' εἰς 15 ἀπειρον. τολυν οὐκ ἔστι βεβαίως ἔχειν τὴν ἀπόδειξιν.

- 348 Δημήτριος δὲ ὁ Λάκων, τῶν κατὰ τὴν Ἐπικούρειον αἵρεσιν ἐπιφανῶν, εὐαπόλυτον ἔλεγεν εἶναι τὴν τοιαύτην ἔνστασιν. μίαν γάρ, φησί, τῶν ἐπ' εἰδους ἀποδείξεων (οἶον τὴν συνάγουσαν, ὅτι ἄτομα ἔστι στοιχεῖα ἢ ὅτι 30 κενὸν ἔστι) καταστησάμενοι καὶ βεβαίαν δέξαντες αὐτόθεν ἔξομεν ἐν ταύτῃ καὶ τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν πιστὴν· ὅπου γὰρ ἔστι τό τινος γένους εἶδος, ἐκεῖ 365 πάντως εὐρίσκεται καὶ γένος οὗ ἔστι τὸ εἶδος, καθά-
- 349 περ ἀνώτερον ὑπεμνήσαμεν. τοῦτο δὲ δοκεῖ μὲν εἶναι πιθανόν, ἔστι δ' ἀδύνατον. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδεὶς ἑάσει τὸν Λάκωνα τὴν εἰδικὴν ἀπόδειξιν καταστήσασθαι τῆς γενικῆς μὴ προῦ- 5 φρεστώσης· καὶ ὥς αὐτὸς ἀξιῷ, ὅτι ἔχων τὴν εἰδικὴν ἀπόδειξιν εὐθέως ἔχει καὶ τὴν γενικὴν, οὕτω καὶ οἱ σκεπτικοὶ ἀξιώσουσι
- 350 προαποδειχθῆναι τὸ γένος αὐτῆς, ἵνα πιστευθῇ τὸ εἶδος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ τὸ τοιοῦτο (λέγω δὲ εἰδικὴν τινα καταστήσασθαι ἀπόδειξιν εἰς βεβαίωσιν τῆς 10 γενικῆς), οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν αἰρέσεων οὐχ ἡσυχάσουσιν, ἀλλ' ὅποιαν ἂν προχειρίσῃται ὥς πιστὴν ἀπόδειξιν, ταύτην ἀνατρέψουσι, πολὺ τε πλῆθος ἔξει τῶν οὐκ ἐόντων ταύτην τεθῆναι. οἶον εἰ τὴν περὶ ἀτόμων λαμβάνοι, ἀμύθητοι ἀντιφθέγγονται αὐτῷ· εἰ τὴν περὶ κenoῦ, παμ- 15
- 851 πληθεῖς ἐνστήσονται· εἰ τὴν περὶ εἰδώλων, ὡσαύτως. καὶ τὰ μάλιστα οὖν συντρέχωσιν αὐτοῦ τῇ προαιρέσει οἱ ἀπὸ

28 οὔτε ὑπὸ NL: οὔτε δὲ ὑπὸ E5 ἐκείνης L 27 <εἰς> τῶν? 30 οἶον τὴν Bekk.: τινα G <οἶον> ὅτι Kochalsky (servato τινα, quod ad μίαν refert) 2 <τὸ> γένος Kochalsky 3 τοῦτο μὲν δοκεῖ εἶναι L εἶναι om. N 6 ὅτι scr.: ὁ G: del. Bekk.: <ὅτι> ὁ Kochalsky ἔχει G: ἔχειν Bekk. 8 αὐτῆς Gen.: αὐτοῖς G πιστωθῇ Kayser 11 μὴ ὁμογενῶν vel ἀνομογενῶν Hervetus 12 προχειρίζεται Bekk.: -ήσονται N: -ίσονται E5: -ίσονται L 15 περὶ τὴν N

365

τῆς σκέψεως, οὐ δυνήσεται μίαν τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδείξεων πιστώσασθαι διὰ τὴν τῶν δογματικῶν μάχην.

20 ἄλλως τε τίνα ποτὲ καὶ λέγει βεβαίαν ἔξειν εἰδικὴν ἀποδείξιν; ἦτοι γὰρ τὴν αὐτόθεν ἐξ ἀπασῶν ἀρεσκομένην αὐτῷ ἢ τὴν ὁποιαυδηποτοῦν ἢ τὴν ἀποδεικνυμένην. ἀλλὰ τὸ μὲν τὴν ἐξ ἀπασῶν ἀρεσκομένην αὐτῷ λαμβάνειν αἰθαδες καὶ ἀποκληρώσει μᾶλλον ἐοικός ἐστιν· εἰ δὲ τὴν 352

25 ὁποιαοῦν, πᾶσας θήσει τὰς ἀποδείξεις, τοῦτο μὲν τὰς τῶν Ἐπικουρείων, τοῦτο δὲ τὰς τῶν Στωικῶν καὶ ἤδη Περιπατητικῶν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ τὴν ἀποδεικνυμένην, οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· εἰ γὰρ ἀποδεικνύται ζητεῖται, καὶ ζητούμενη οὐκ ἂν εἴη πιστή, ἀλλὰ τῶν βεβαιωσόντων δεο- 30 μένη. οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστι μίαν τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδείξεων ἔχειν πιστήν. καὶ μὴν τὰ λήμματα ἧς λέγει 353

366 ἀποδείξεως ὁ Λάκων ἦτοι ἀμφισβητεῖται καὶ ἄπιστά ἐστιν ἢ ἀναμφισβήτητά ἐστι καὶ πιστά. ἀλλ' εἰ μὲν ἀμφισβητεῖται καὶ ἄπιστά ἐστιν, πάντως καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπόδειξις ἄπιστος γενήσεται πρὸς τὴν τινος κατασκευήν. τὸ δὲ

5 πιστά αὐτὰ εἶναι καὶ ἀναμφισβήτητα εὐχὴ μᾶλλον ἐστιν ἢ ἀλήθεια. εἰ γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἦτοι αἰσθητά ἐστιν 354

ἢ νοητά, ὀφείλει καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως [αὐτῆς] ἦτοι αἰσθητά εἶναι ἢ νοητά. ἐάν τε δὲ αἰσθητά ἐάν τε νοητά ἦ, ἐξήτῃται. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητά ἢ ὑπόκειται τοιαῦτα

10 ὁποῖα φαίνεται, ἢ κενοπαθήματά ἐστι καὶ ἀναπλάσματα τῆς διανοίας, ἢ τινὰ μὲν αὐτῶν σὺν τῷ φαίνεσθαι καὶ ἔστι, τινὰ δὲ φαίνεται μόνον, οὐκέτι δὲ γε καὶ ὑπόκειται. καὶ πάρεστιν ἐπισήμους ἰδεῖν ἄνδρας τοὺς ἐκάστης στάσεως 355

15 ξιν κεκίνηκεν, Ἐπίκουρος δὲ πᾶν αἰσθητὸν βέβαιον ἔλεξεν εἶναι, ὁ δὲ Στωικὸς Ζήνων (fr. 63 Arn.) διαιρέσει ἐχρήσατο, ὥστ' ἐὰν ἢ αἰσθητὰ τὰ λήμματα, διάφωνα ἐστιν. ὥσαύτως δὲ καὶ νοητὰ τυγχάνη· καὶ γὰρ περὶ τούτων, τοῦτο μὲν ἐν

18 δυνήσονται N   23 ἐξ om. N   26 τῶν prius om. N
7 αὐτῆς NLE: om. 5 del. Bekk.: ταύτης Heintz dubit.   9 ἢ
Fabr.: εἰ G   12 μόνον NL5: μὲν E   14 προσεστώτας <διαφω-
νοῦντας> Kayser   15 ἔλεξε βέβαιον 5   16 διαιρέσεις 5 et E
(sed del. 5)   ὥστε ἂν G

- τῷ βίῳ, τοῦτο δὲ ἐν φιλοσοφίᾳ, πλείστην πάρεστιν ἰδεῖν μάχην,
 356 ἄλλοις ἄλλων ἀρεσκομένων. εἴτα πρὸς τοῖς λεχθεῖσιν, εἰ 20
 πᾶν νοητὸν τὴν ἀρχὴν ἔχει καὶ πηγὴν τῆς βεβαιώσεως ἐξ
 αἰσθήσεως, τὰ δὲ δι' αἰσθήσεως γνωριζόμενα, ὡς ἐπελο-
 γισάμεθα, διάφωνά ἐστιν, ἀνάγκη καὶ τὰ νοητὰ τοιαῦτα
 τυγχάνειν, ὥστε καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως, ἐξ ὅπο-
 τέρας ἂν ἡ μολρας, ἄπιστά ἐστι καὶ ἀβέβαια. διὰ δὲ τοῦτο 25
 καὶ ἡ ἀπόδειξις οὐ πιστή.
- 357 Καὶ ἵνα καθολικώτερον εἴπωμεν, τὰ λήμματα φαινό-
 μενά ἐστι, τὰ δὲ φαινόμενα ἐξήττηται εἰ ὑπόκειται, τὰ δὲ
 ζητούμενα οὐκ αὐτόθεν ἐστὶ λήμματα, ἀλλὰ ὀφείλει διὰ
 τινος βεβαιωθῆναι. τὸ οὖν φαινόμενον, <ὅτι>, ὅποιον φαι- 30
 358 νεται, καὶ ὑπόκειται, διὰ τίνος ἔχομεν παραστήσαι; ἡ γὰρ
 δι' ἀδήλου πράγματος πάντως ἢ διὰ φαινομένου. ἀλλὰ
 τὸ μὲν δι' ἀδήλου ἄτοπον· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τὸ ἀδη- 360
 λον τοῦ δύνασθαι τι ἐκκαλύπτειν ὥς καὶ ἀνάπαλιν αὐτὸ
 359 δεῖσθαι τοῦ παραστήσοντος. διὰ φαινομένου δὲ πολλῶ
 ἀτοπώτερον· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον, καὶ
 οὐδὲν τῶν ζητουμένων ἑαυτοῦ βεβαιωτικόν. ἀμήχανον 5
 ἄρα τὰ φαινόμενα καταστήσασθαι, ἵνα καὶ τὴν ἀπόδειξιν
 360 οὕτως ἔχωμεν πιστήν. ἀλλὰ τὰ φαινόμενα, φασὶν
 οἱ δογματικοί, πάντως δεῖ τιθέναι, πρῶτον ὅτι οὐδὲν ἔχο-
 μεν πιστότερον αὐτῶν, εἰθ' ὅτι ὁ κινῶν αὐτὰ λόγος αὐτὸς
 ὑφ' ἑαυτοῦ περιτρέπεται. ἥτοι γὰρ φάσει μόνον χρώμενος 10
 ταῦτα ἀναιρεῖ ἢ φαινομένοις ἢ μὴ φαινομένοις. ἀλλὰ
 φάσει μὲν χρώμενος ἄπιστός ἐστιν· ῥάδιον γὰρ τὴν ἀντι-
 361 κειμένην ἐκθέσθαι φάσιν. εἰ δὲ μὴ φαινομένοις, πάλιν
 ἄπιστος θέλων διὰ μὴ φαινομένων τὰ φαινόμενα περιτρέ-
 πειν. εἰ δὲ φαινομένοις κινεῖ τὰ φαινόμενα, πάντως πι- 15
 στοῖς, καὶ οὕτως αὐτόθεν ἔσται τὰ φαινόμενα πιστά.
 362 ὥστε ὁ λόγος καὶ κατ' αὐτῶν χωρεῖ. ἡμεῖς δὲ ὅτι <μὲν>
 τὰ φαινόμενα, εἴτε αἰσθητὰ εἴη εἴτε νοητὰ, πλείστης γέμει

28 τὰ om. N 29 ληπτὰ Heintz coll. p. 367, 5. 696, 18sqg.
 (sed idem valet vox λήμματα, qua concessum aliquid signi-
 ficatur): πιστά Rüstow coll. p. 367, 16 30 ὅτι add. Fabr.
 3 πολλῶν L 4 γὰρ om. N 7 τὰ <μὲν> φ. N 17 καθ' αὐ-
 τοῦ Kochalsky χωρεῖ N: χρῆται LE5 μὲν add. Bekk.

367

μάχης τῆς τε παρὰ φιλοσόφοις καὶ τῆς παρὰ τῷ βίῳ, πρό-
 20 τερον (§ 355) ἐπελογισάμεθα· τὸ δὲ νῦν ἔχον πρὸς τὴν ἐκ-
 κειμένην διαστολὴν ἐκείνο ζητέον, ὅτι οὔτε φάσει χρώμενοι
 κινουμέν τὰ φαινόμενα οὔτε μὴ φαινομένοις, συγκρίνοντες
 δὲ αὐτὰ αὐτοῖς. εἰ μὲν γὰρ σύμφωνα εὐρίσκετο τὰ αἰσθη-
 25 τὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ τοῖς νοητοῖς καὶ ἐναλλάξ,
 ἴσως ἂν παρεχωροῦμεν αὐτὰ τοιαῦτα τυγχάνειν ὅποια φα-
 νεται· νῦν δὲ ἐν τῇ συγκρίσει ἀνεπλκρίτον εὐρίσκοντες 363
 μάχην, καθ' ἣν τὰ ἕτερα ὑπὸ τῶν ἐτέρων ἐκβάλλεται, τῷ
 μῆτε πάντα θεῖναι δύνασθαι διὰ τὴν τοιαύτην μάχην
 μῆτε τινὰ διὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων ἰσοσθένειαν, μῆτε
 30 πάντ' ἐκβαλεῖν διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν τοῦ φαίνεσθαι πιστότε-
 ρον, ἐπὶ τὸ ἐπέχειν κατηντήσαμεν. ἀλλ' ὁ λόγος 364
 ἐκ τῶν φαινομένων τὴν πίστιν λαμβάνων ἐν τῷ ταῦτα
 368 κινεῖν καὶ ἑαυτὸν συνεκβάλλει. ὅπερ ἦν συναρπαζόντων
 τὸ ζητούμενον ἀνδρῶν. οὐ γὰρ ὁ λόγος ἐκ τῶν φαινο-
 μένων βεβαιουῖται, ἀλλὰ τὰ φαινόμενα ἐκ τοῦ λόγου κρα-
 τύνεται. καὶ εἰκότως· εἰ γὰρ διάφωνά ἐστι (τινῶν μὲν 365
 5 λεγόντων αὐτὰ ὑποκειῖσθαι, τινῶν δὲ μηδαμῶς), ἐκ τοῦ λό-
 γου ὀφείλει κατασταθῆναι. τούτου τε μάρτυρές εἰσιν οὐκ
 ἄλλοι τινὲς ἢ οἱ ἑτερόδοξοι, <...> λόγῳ δ' ἀποδείξαι θέ-
 λοντες, ὅτι ἀληθῆ ἐστι τὰ φαινόμενα. καὶ ἄλλως τὸ ὅτι τοῖς
 φαινομένοις δεῖ πιστεύειν <...>; οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα τοῦ 366
 10 λόγου ἀλλ' ὁ λόγος τῶν φαινομένων βεβαιότερός ἐστιν, ὃ γε
 καὶ ἑαυτὸν κἀκεῖνα πιστούμενος.

Εἰ δὴ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεώς ἐστιν ἄδηλα, ἄδη-
 λος δὲ καὶ ἡ ἐπιφορά, τὸ δὲ ἐξ ἀδήλων συνεστὼς πάλιν

28 εὐρίσκετο Bekk.: εὐρίσκεται G 30 ἐκβαλεῖν Bekk.: ἐκ-
 βάλλειν G 4 διάφωνά G: διαφωνία Gen. 7 post ἑτερόδοξοι
 excidisse puto: <τὰ μὲν φαινόμενα οὐ πάντως τιθέμενοι> vel
 simile quid (cf. p. 367, 7), Heintz: <αὐτοί, οὐ ψιλῇ φάσει οὐδ'
 ἀναποδείκτως τὸ ὅτι τοῖς φαινομένοις δεῖ πιστεύειν
 ἀξιοῦντες>, cum 8 καὶ ἄλλως — 9 πιστεύειν deletat δ' G: τ'
 Fabr. 8 τὸ LE: τε N: πόθεν Bekk. 9 post πιστεύειν
 Kochalsky add. <ἐκ λόγον μόνον οἶόν τα κρατύνειν> vel si-
 mile quid coll. v. 3 οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα Heintz (ut Bekk.
 p. 248, 15): οὐ γὰρ τὰ φαινόμενα V: οὐ τὰ φαινόμενα γὰρ
 NLEABR

ἄδηλον, ἡ ἀπόδειξις ἐστὶν ἄδηλος καὶ ἐπιζητεῖ τὸ παρα-
στήσον αὐτῆς τὴν πίστιν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀποδείξεως. 15

- 367 Ἄλλ' οὐ δεῖ, φασί (Stoic. fr. II 167 Arn.), πάντων ἀπόδει-
ξιν αἰτεῖν, τινὰ δὲ καὶ ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν, ἐπεὶ οὐ δυ-
νήσεται προβαίνειν ἡμῖν ὁ λόγος, εἰ μὴ δοθῇ τι πιστὸν ἐξ
αὐτοῦ τυγχάνειν. ἀλλὰ πρῶτον <μὲν> καὶ ἡμεῖς ἐροῦμεν, ὅτι
οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον τὰς ἐκείνων δογματολογίας προβαίνειν, 20
368 πλασματώδεις ὑπαρχούσας. εἴτα καὶ ποῖ προβήσονται; τῶν
γὰρ φαινομένων αὐτὸ μόνον παριστάντων ὅτι φαίνεται, τὸ
δ' ὅτι καὶ ὑπόκειται μηκέτι προσισχυόντων διδάσκειν, τι-
θέσθω καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως ὅτι φαίνεται, καὶ
ἡ ἐπιφορὰ ὁμοίως. ὧδε δὲ οὐ συναχθήσεται τὸ ζητούμενον 25
καὶ οὐ παραχθήσεται ἡ ἀλήθεια, μενόντων ἡμῶν ἐπὶ ψι-
λῆς φάσεως καὶ τοῦ οἴκελου πάθους. τὸ δ' ὅτι οὐ μόνον
φαίνεται, ἀλλὰ καὶ ὑπόκειται θέλειν παριστᾶν ἀνδρῶν ἐστι
μὴ τῷ ἀναγκαίῳ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀρκουμένων, ἀλλὰ καὶ
τὸ δυνατόν συναρπάζειν ἐσπουδακότων. 30

- 369 Καθόλου τε ἐπεὶ οὐχ ἡ ἀπόδειξις μόνον ἐξ ὑποθέσεως
προκόπτειν ἀξιοῦται τοῖς δογματικοῖς, ἀλλὰ καὶ ὅλη σχε-
δὸν ἡ φιλοσοφία, πειρασόμεθα κατὰ τὸ δυνατόν ὀλίγα διεξελ- 369
370 θεῖν πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως τι λαμβάνοντας. ταῦτα
γὰρ ἃ φασιν ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν, εἰ μὲν πιστά ἐστι
διὰ τὸ ἐξ ὑποθέσεως εἰληφθαι, πιστὰ φανήσεται καὶ τὰ
ναντία τούτοις ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντα, καὶ ταύτη θήσο- 5
μεν τὰ μαχόμενα· εἰ δὲ ἐπὶ τούτων, φημὶ δὲ τῶν ἐναν-
τίων, πρὸς πίστιν ἢ ὑπόθεσις ἀσθενῆς, <ἀσθενῆς> καὶ ἐπ' ἐ-
κείνων γενήσεται, ὥστε οὐδέτερα πάλιν ὑποθησόμεθα.
- 371 τοῦτό τε ὃ ὑποτίθεται τις, ἥτοι ἀληθὲς ἐστὶ καὶ τοιοῦτον
οἶον αὐτὸ ὑποτίθεται, ἢ ψεῦδος. καὶ εἰ μὲν ἀληθές, εἰ- 10
τὸν ἀδικεῖ ὁ ὑποτιθέμενος τοῦτο, εἴγε δυνάμενος αὐτὸ
μὴ αἰτεῖσθαι, ἀλλ' αὐτόθεν λαμβάνειν ὡς ἀληθές εἰς πρᾶ-

369—378 ~ adv. math. III 7—17.

14/15 παραστήσαι N 19 μὲν add. Bekk. 25 δὲ οὐ N:
γὰρ LEs 28 παριστᾶν Bekk.: περισπᾶν G 29 τῶν ἀνα-
καίων N 30 ἀδύνατον Kayser coll. p. 508, 27 1 ἢ om. LEs
at cf. v. 19/20 2 τι NEs (cf. p. 698, 19. 22. 29): τις L: τινὰ
edd. 7 ἀσθενῆς add. Bekk. 8 πάλιν om. Hervetus 9 θησό-
μεθα vel θήσομαι Heintz coll. p. 698, 25

369

γμα συμφεύγει ὑποψίας πλήρες, εἰς τὴν ὑπόθεσιν, αἰτού-
 15 μενος τὸ αὐτόθεν ἀληθές. εἰ δὲ ψεῦδός ἐστιν, οὐκ ἐτι
 αὐτόν, ἀλλὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἀδικεῖ ὁ τῇ ὑπο-
 θέσει χρώμενος, τὸ μὴ ὃν ἀξιῶν αὐτῷ αὐτόθεν συγχωρη-
 θῆναι ὡς ὄν, καὶ τὸ ψεῦδος βιαζόμενος λαμβάνειν ὡς
 ἀληθές. καὶ μὴν εἶπερ πᾶν τὸ ἀκολουθοῦν τοῖς ἐξ 372
 ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἀξιοῖ τις βέβαιον εἶναι, ὅλην συγχέει
 20 τὴν φιλόσοφον ζήτησιν. εὐθέως γὰρ ὑποθησόμεθα τὰ
 τρία τέσσαρα εἶναι, καὶ συνάξομεν ὡς ἀκολουθοῦν τὸ τὰ
 ἐξ ὀκτὼ ὑπάρχειν· ἔσται δὲ τοῦτο ἀληθές (τὸ τὰ ἐξ
 ὀκτὼ ὑπάρχειν)· <...>. εἰ δὲ λέγοιεν πρὸς ἡμᾶς, ὅτι ἄτοπόν 373
 ἐστι τὸ τοιοῦτο (δεῖ γὰρ βέβαιον εἶναι τὸ ὑποτεθέν, ἵνα συνο-
 25 μολογηθῇ καὶ τὸ ἀκολουθοῦν τούτῳ), καὶ τὸ παρ' ἡμῶν
 ἀκούσονται, [τὸ] μηδὲν αὐτόθεν ἀξιούντων λαμβάνειν,
 πᾶν δὲ τὸ τιθέμενον μετ' ἀκριβείας τίθεσθαι. πρὸς 374
 τούτοις, εἰ τὸ ὑποτιθέμενον, ἢ ὑποτίθεται, βεβαίον ἐστι
 καὶ ἀσφαλές, μὴ ταῦτα ὑποτιθέσθωσαν οἱ δογματικῶς φι-
 30 λοσοφοῦντες τὰ ἐξ ὧν συνάγουσι τὸ ἄδηλον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ
 ἄδηλον, τουτέστι μὴ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως, ἀλλὰ τὴν
 370 ἐπιφοράν. ἀλλὰ κἂν μυριάκις τοῦθ' ὑποθῶνται, οὐκ ἔστι
 πιστὸν διὰ τὴν ἀδηλότητα καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ζήτησιν.
 φανερόν δὴ πούθεν ὅτι, οὐδὲ ἂν τὰ λήμματα τῆς ἀποδεί-
 ξεως δίχα ἀποδείξεως αἰτήσωνται, ἀνύουσι τι πρὸς· πιστὴν
 5 διὰ τὸ καὶ ταῦτα τῶν ἀμφισβητησίμων ὑπάρχειν.

Νῆ Δία, ἀλλ' εἰώθασι ὑποτιγχάνοντες λέγειν, ὅτι 375
 πίστις ἐστὶ τοῦ ἐρῶσθαι τὴν ὑπόθεσιν τὸ ἀληθές εὐρί-
 σκεσθαι ἐκεῖνο τὸ τοῖς ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἐπιφερό-
 μενον· εἰ γὰρ τὸ τούτοις ἀκολουθοῦν ἐστὶν ὑγιές, κα-
 10 κεῖνα οἷς ἀκολουθεῖ ἀληθῆ καὶ ἀναμφίλεκτα καθέστηκεν.

14 δὲ om. 5 17 βασταζόμενος N 20 <τὸ> τὰ Kochalsky
 coll. p. 699, 14 22 τὸ G: τῷ edd. 22/23 ὀκτὼ G: δις τρία
 Fabr. 23 lac. stat. Kochalsky, quam sic fere explet coll.
 p. 699, 15 sqq.: <εἰ γὰρ τὰ τρία τέσσαρά ἐστι, τὰ ἐξ ὀκτὼ γενή-
 σεται. ἀλλὰ μὴν τὰ τρία τέσσαρά ἐστιν, ὡς ἡ ὑπόθεσις δίδω-
 σιν· τὰ ἄρα ἐξ ὀκτὼ ἐστίν.> 25 τούτῳ, <ταῦτό> Heintz· delete
 τὸ v. 25 et 26 26 τὸ del. Bekk. τὸ μὴ δεῖν αὐτόθεν ἀξιῶν
 τι λαμβ. Meineke (et antea Hervetus: non oportere quidquam
 velle ex se ipso sumere) 9 ἐστὶν om. L

- 376 καὶ πόθεν ἔχομεν, ἔρεϊ τις, δεῖξαι ὅτι τὸ ἀκολουθοῦν τῷ
 ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντι ἀληθές ἐστιν; ἀρά γε ἐξ αὐτοῦ ἢ
 ἐκ τῶν λημμάτων οἷς ἀκολοιθεῖ; ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μὲν οὐκ
 ἂν εἴη· ἄδηλον γάρ ἐστιν. ἐκ δὲ τῶν λημμάτων; οὐδ' οὐ-
 τως· περὶ γὰρ τούτων ἐστὶν ἡ μάχη, καὶ δεῖ αὐτὰ πρό- 15
 377 τερον κατασταθῆναι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔστω γε καὶ τὸ ἀκο-
 λουθοῦν τοῖς ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἀληθές· οὐ μὴν
 παρὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντα γενήσεται ἀλη-
 θῆ. εἰ μὲν γὰρ μόνον κατ' αὐτοὺς τῷ ἀληθεῖ εἴπετο ἀλη-
 θές, προῦβαινεν <ἂν> ὁ λόγος, ὥς τοῦ ἀκολουθοῦντος τῷ ἐξ 20
 ὑποθέσεως ληφθέντι ὄντος ἀληθοῦς γίνεσθαι τὸ ἐξ ὑπο-
 378 θέσεως ληφθὲν ἀληθές· νῦν δὲ ἐπεὶ καὶ ψεύδει ψευδός
 φασιν ἀκολουθεῖν καὶ ψεύδει ἀληθές, οὐ κατ' ἀνάγκην, εἰ
 τὸ λῆγόν ἐστιν ἀληθές, καὶ τὸ ἡγούμενον ἔσται ἀληθές,
 ἀλλ' ἐνδέχεται τοῦ λήγοντος ἀληθοῦς ὄντος τὸ ἡγούμενον 25
 ὑπάρχειν ψευδός.

- Ὅδοῦ μὲν οὖν πάρεργον, ὥς φασι, καὶ παρενθήκης
 τοσαῦτα εἰρήσθω περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐξ ὑποθέσεως κατάρχε-
 379 σθαι τὴν ἀπόδειξιν· ἀκολουθῶς δ' ὑποδεικτέον, ὅτι καὶ
 εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον ἐμπέπτωκεν, ὃ ἐστὶν ἀπορώ- 30
 τερον. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀδήλων ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις προκα-
 τεστησάμεθα, πᾶν δὲ ἄδηλον ἐπικρίσεως δεῖται, τὸ δὲ ἐπι-
 κρίσεως δεόμενον κριτηρίου χρήζει τοῦ παραστήσοντος, εἴτε 371
 ὕγιές ἐστιν εἴτε μὴ τοιοῦτον· ὥσπερ γὰρ τὸ μετρηθῆναι
 ὀφείλον οὐ χωρὶς μέτρου μετρεῖσθαι πέφυκε καὶ πᾶν τὸ
 κανονιζόμενον οὐ χωρὶς κανόνος κανονίζεται, οὕτω καὶ τὸ
 380 κρινόμενον οὐ χωρὶς κριτηρίου δοκιμάζεται. ἐπεὶ οὖν καὶ 5
 τὸ εἰ ἔστι κριτήριο ἐξήττηται, τῶν μὲν μηδὲν εἶναι φαμέ-
 νων, τῶν δὲ εἶναι, τῶν δὲ ἐν ἐποχῇ τοῦτο φυλαξάντων,
 πάλιν δεήσει τὸ ὅτι ἔστι κριτήριο ἀποδειχθῆναι διὰ τινος
 ἀποδείξεως. ἀλλὰ δὴ ἵν' ἔχωμεν τὴν ἀπόδειξιν πιστήν,

15 τούτων et αὐτὰ Heintz coll. p. 700, 14: τούτου et αὐτὸ G
 20 ἂν add. Kayser ὥς (= ὥστε) Kochalsky: καὶ G: τὸ Bekk.
 dubit. καὶ <ἔδει> Kalbfleisch 21 τῷ E: <καὶ> τὸ Heintz
 23 ἀκολουθεῖν N: ἀκολουθεῖ LEs 27 κἂν παρενθήκης <μέρει>
 Bekk. dubit.: καὶ παρενθήκη Kochalsky coll. Herodot. VII 171.
 Pausan. I 8, 1 30/31 ὅς ἐστιν ἀπορώτατος Bekk. coll. p. 384, 16.
 401, 12 9 τὴν om. Gen.

- 371
 10 ἀναστρέφειν ἐπὶ τὸ κριτήριον δεήσει, καὶ οὕτω, μήτε ταύτην
 πρὸ ἐκείνου ἔχοντας πιστὴν μήτε ἐκεῖνο πρὸ ταύτης βέ-
 βαιον, ὁμολογεῖν τὴν περὶ ἀμφοτέρων ἐποχὴν.
 Ἐνέσται οὖν σὺν τοῖς εἰρημένοις καὶ τῆς ἐπινοίας 381
 κινεῖν τὴν ἀπόδειξιν. καίτοι εἰ ἐπενοεῖτο, οὐ πάντως ἂν ὑπῆρ-
 15 χεν· πολλὰ γὰρ ἔστιν ἅπερ ἐπινοεῖται μὲν, ὥς ἔφην (§ 334^a),
 οὐ μετέχει δὲ τινος ὑπάρξεως. νῦν δὲ ὅταν καὶ ἡ ἐπίνοια
 εὐρίσκηται ἀδύνατος ἢ τῆς ἀποδείξεως, ἀναμφιλέκτως καὶ
 ἡ τῆς ὑπάρξεως ἐλπίς ἀποκόπτεται. δεῖν οὖν οὐσῶν ἀπο- 382
 δείξεων, τῆς τε γενικῆς καὶ τῆς εἰδικῆς, τὴν μὲν γενικὴν
 20 αὐτόθεν εὐρήσομεν ἀνεπινόητον· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οἶδε
 γενικὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲ διὰ ταύτης πῶποτε τι δεδύνηται
 παραστῆσαι. καὶ ἄλλως ἄξιον πνθίσθαι, πότερον λήμματα 383
 ἔχει καὶ ἐπιφορὰν ἢ τοιαύτη ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔχει. καὶ εἰ
 μὲν οὐκ ἔχει, πῶς ἔτι δύναται νοηθῆναι ἀπόδειξις, εἴγε
 25 ἡ πάσης ἀποδείξεως νόησις οὐ χωρὶς τῶν αὐτῆς λημμάτων
 καὶ τῆς ἐπιφορᾶς συνίσταται; εἰ δὲ ἔχει ἐκάτερα, τουτέστι
 τὰ λήμματα καὶ τὴν ἐπιφορὰν, εἰδικὴ τίς ἐστὶν ἀπόδειξις·
 εἰ γὰρ πᾶν τὸ ἀποδεικνύμενον καὶ πᾶν τὸ ἀποδεικνύον 384
 τῶν ἐπὶ μέρους ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀπόδειξιν μίαν
 30 εἶναι τῶν εἰδικῶν. ἦν δέ γε ἡμῖν ὁ λόγος οὐ περὶ τῆς
 εἰδικῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς γενικῆς· οὐκ ἄρα ἐπινοεῖται ἡ γενικὴ
 ἀπόδειξις. καὶ μὴν οὐδὲ γε ἡ εἰδική. ἐλέγετο γὰρ 385
 372 τοῖς δογματικοῖς ἡ ἀπόδειξις λόγος εἶναι κατὰ συνα-
 γωγὴν διὰ τινων φαινομένων ἐκκαλύπτων τι ἄδη-
 λον. ἥτοι οὖν τὸ πᾶν σύστημα, τουτέστι τὸ ἐκ τῶν λημμάτων
 καὶ τῆς ἐπιφορᾶς νοούμενον, ἀπόδειξις ἦν, ἢ τὰ μὲν λήμματα
 5 μόνον ἐστὶν ἀπόδειξις, ἢ δὲ ἐπιφορὰ τὸ ἀποδεικνύμενον.
 ὁπότερον δ' ἂν εἴπωσι τούτων, σαλεύεται ἡ τῆς ἀποδεί-
 ξεως ἐπίνοια. εἰ μὲν γὰρ τὸ σύνθετον ἔκ τε τῶν λημμά- 386
 των καὶ τῆς ἐπιφορᾶς ἐστὶν ἀπόδειξις, ἀνάγκη ἄδηλόν τι

383—384 ~ § 345. Hyp. II 172.

385—390 ~ Hyp. II 173—176.

11 ἔχοντας Bekk.: ἔχοντες G 14 κινεῖν om. N καίτοι εἰ
 <καί> Heintz sec. Hervetum (quamquam etsi) 23 ἐπιφορᾶς 5
 28 ἐπεὶ Heintz coll. p. 96, 29 30 γε om. 5 31 περὶ N: om. LE5

- περιέχουσιν τὴν ἀπόδειξιν εὐθύς ἄδηλον εἶναι, τοιαύτην
 δὲ καθεστηκυῖαν δεῖσθαι τινος ἀποδείξεως, ὅπερ ἄτοπον. 10
 τοίνυν οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐκ τῶν λημμάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς
 συνεστῶς ἀπόδειξις, εἴγε οὔτε ἄδηλον οὔτε ἀποδείξεως δεο-
 387 μένην νοοῦμεν τὴν ἀπόδειξιν. ἔτι ἡ ἀπόδειξις τῶν πρὸς
 τι ἐστίν· οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὴν νεύει, οὐδὲ κατὰ περιγραφὴν
 νενοήται, ἀλλ' ἔχει τι οὗ ἐστὶν ἀπόδειξις. εἰ οὖν ἡ ἐπι- 15
 φορὰ ἐμπεριελλήπται αὐτῇ, πᾶν δὲ τὸ πρὸς τι ἐκτός ἐστιν
 ἐκείνου τοῦ πρὸς ᾧ λέγεται πρὸς τι, πρὸς οὐδέν ἐστιν ἡ
 ἀπόδειξις νοουμένη, ἐπέπερ ἡ ἐπιφορὰ ἐμπεριέλχεται αὐτῇ.
 388 ἀλλὰ καὶν ἑτέραν ὑποστησώμεθα ἐπιφορὰν ἐκτός, πρὸς ἣν
 ἡ ἀπόδειξις νοηθήσεται, δύο γενήσονται ἐπιφοραὶ κατὰ τὸν 20
 τόπον, μία μὲν ἡ ἐν τῇ ἀποδείξει περιεχομένη, δευτέρα
 δὲ ἡ ἐκτός, πρὸς ἣν νοεῖται ἡ ἀπόδειξις. ἄτοπον δὲ γε
 μιᾶς ἀποδείξεως δύο λέγειν ἐπιφορὰς· οὐκ ἄρα τὸ ἐκ λημ-
 389 μάτων καὶ ἐπιφορᾶς συνεστῶς ἐστὶν ἀπόδειξις. λείπεται
 τοίνυν τὸ ἐκ τῶν λημμάτων λέγειν μόνον ἀπόδειξιν εἶναι. 25
 ὅπερ ἦν εὐθές· τοῦτο γὰρ οὐδὲ λόγος ἐστὶ τὴν ἀρχήν,
 ἀλλὰ πρᾶγμα ἑλλιπὲς καὶ ἀδιανόητον, εἴγε οὐθείς φησι
 τῶν νοῦν ἔχόντων τὸ τοιοῦτον κατ' ἰδίαν "εἰ ἔστι κίνη-
 σις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις" ἢ λόγον εἶναι
 390 ἢ διάνοιάν τινα σφῆζειν. εἰ οὖν μήτε τὸ ἐκ τῶν λημμά- 30
 των καὶ [τὸ ἐκ] τῆς ἐπιφορᾶς σύνθετον νοεῖται ἀπόδειξις
 μήτε τὸ ἐκ τῶν λημμάτων μόνον, ἀνεπινόητός ἐστιν ἡ
 ἀπόδειξις.
 391 "Ἐτι ἡ ἀποδεικνύουσα ἀπόδειξις ἦτοι πρόδηλος οὐσα 373
 προδήλου ἐστὶν ἀπόδειξις ἢ ἄδηλος ἀδήλου ἢ ἄδηλος προ-
 δήλου ἢ πρόδηλος ἀδήλου· οὐδὲν δὲ τούτων, ὥς παρα-
 392 στήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τι ἀπόδειξις. καὶ δὴ πρόδηλος
 μὲν προδήλου οὐ δύναται τυγχάνειν ἀπόδειξις, ἐπεὶ τὸ 5
 πρόδηλον οὐ χρήζει ἀποδείξεως, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ γνωρίζον

391—395 ~ Hyp. II 177—179.

15 ἡ om. N   17 πρὸς δ Kayser   19 ἐτέροις V   20 ἡ om. L
 24 <ἡ> ἀπόδειξις N   27 <καὶ> οὐθείς N   29 λόγον Fabr.
 coll. p. 97, 20: λῆγον G   31 τὸ ἐκ del. Bekk.   4 καὶ — 5 ἀπό-
 δείξις om. ε

373 καθέστηκεν. ἄδηλος δὲ ἀδήλου πάλιν οὐκ ἂν εἴη ἀπόδει-
 ξις, παρόσον αὐτῇ χρεῖαν ἔξει τοῦ παριστάντος ἄδηλος
 οὔσα, καὶ οὐχ ἑτέρου τινὸς γενήσεται παραστατική. ὥσαύ- 393
 10 τως δὲ οὐδὲ ἄδηλος προδήλου. ἀμφοτέρω γὰρ συνδραμεῖ-
 ται ἄπορα· τό τε γὰρ ἀποδεικνύμενον οὐ δεήσεται τινος
 ἀποδείξεως πρόδηλον ὄν, ἢ τε ἀπόδειξις χρεῖαν ἔξει τοῦ κα-
 ταστήσοντος αὐτὴν ἄδηλος οὔσα. ὥστε οὐδὲ ἄδηλος προδή-
 λου γένοιτ' ἂν ποτε ἀπόδειξις. λέγεται λέγειν, ὅτι πρόδηλος 394
 15 ἀδήλου, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπόρων ἐτύγχανεν· εἰ γὰρ οὐ
 τῶν κατὰ περιγραφὴν καὶ ἀπολύτως νοουμένων ἐστὶν ἢ
 ἀπόδειξις, ἀλλὰ τῶν πρὸς τι, τὰ δὲ πρὸς τι, ὡς ἐδείξαμεν
 ἐν τῇ περὶ σημείου ζητήσῃ (§ 174), συγκαταλαμβάνεται
 ἀλλήλοις, τὰ δὲ συγκαταλαμβανόμενα οὐκ ἐξ ἀλλήλων ἐκκα-
 20 λύπεται, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐστὶ πρόδηλα, οὐκ ἔσται ἢ ἀπό-
 δειξις πρόδηλος ἀδήλου ἀπόδειξις διὰ τὸ κάκεινο συγκατα-
 λαμβανόμενον αὐτῇ δι' αὐτοῦ προσπίπτειν. εἰ οὖν μήτε 395
 ὡς φαινόμενον φαινομένου ἐστὶν ἀπόδειξις μήτε ὡς ἄδη-
 λον ἀδήλου μήτε ὡς ἄδηλον φαινομένου μήτε ὡς φαινό-
 25 μενὸν ἀδήλου, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστι, λεκτέον μηδὲν
 εἶναι ἀπόδειξιν.

Ἀκολουθῶς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπεὶ καὶ οἱ Στωικοὶ (fr. 396
 II 91 Arn.) μάλιστα δοκοῦσιν ἐξηκριβωκέναι τοὺς ἀποδεικτι-
 κοὺς τρόπους, φέρε καὶ πρὸς τούτους ὀλίγα διεξέλθωμεν, παρι-
 30 στάντες, ὅτι τὸ ὅσον ἐπὶ ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν τάχα μὲν
 πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα, ἰδιαίτερον δὲ ἢ ἀπόδειξις. ἔστι 397
 μὲν οὖν ἢ κατὰληψις, ὡς ἔστι παρ' αὐτῶν ἀκούειν, κατα-
 374 ληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις, ἣτις διπλοῦν ἔοι-
 κεν εἶναι πρᾶγμα, καὶ τὸ μὲν τι ἔχειν ἀκούσιον, τὸ δὲ ἐκούσιον
 καὶ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ κρίσει κείμενον. τὸ μὲν γὰρ φαντασιω-
 θῆναι ἀβούλητον ἦν, καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ πάσχοντι ἔκειτο
 5 ἀλλ' ἐπὶ τῷ φαντασιοῦντι τὸ οὕτως διατεθῆναι, οἷον λευ-
 καντικῶς λευκοῦ ὑποπεσόντος χρώματος ἢ γλυκαντικῶς
 γλυκέος τῇ γεύσει προσαχθέντος· τὸ δὲ συγκαταθέσθαι

8 παραστήσοντος Kayser 14 ὅτι om. 5 22 προσπίπτειν N:
 προπίπτειν LEs 32 κατὰληψις Hirzel coll. p. 177, 29. 224, 10.
 374, 19 sqq.: ἀπόδειξις G 7 συγκατασκευασθαι N

- τούτῳ τῷ κινήματι ἔκειτο ἐπὶ τῷ παραδεχομένῳ τὴν φαν-
 398 τασίαν. ὥστε ἡ κατάληψις προηγουμένην ἔχει τὴν κατα-
 ληπτικὴν φαντασίαν, ἧς ἐστὶ συγκατάθεσις. ἡ δὲ κατα-
 ληπτικὴ φαντασία προάγουσαν εἶχε τὴν φαντασίαν, ἧς
 ἐστὶν εἶδος. φαντασίας γὰρ μὴ οὕσης οὐδὲ καταληπτικὴ
 ἐστὶ φαντασία, παρόσον τοῦ γένους μὴ ὄντος οὐδὲ τὸ
 εἶδος ἐστίν· καὶ καταληπτικῆς μὴ οὕσης φαντασίας οὐδὲ
 συγκατάθεσις ἐστὶν αὐτῆς. τῆς δὲ καταληπτικῆς φαντα-
 15 σίας τῆς συγκαταθέσεως αἰρομένης αἴρεται καὶ ἡ κατάλη-
 399 ψις. ἔνθεν, ἂν ἐπιδειχθῇ, [διὰ] τῆς ἀποδείξεως ὅτι οὐ
 δύναται φαντασία γενέσθαι κατὰ τοὺς Στωικούς, δηλον
 ἔσται, ὥς οὐδὲ καταληπτικὴ φαντασία τις ὑποστήσεται τῆς
 ἀποδείξεως, ταύτης δὲ μὴ οὕσης οὐδ' ἡ συγκατάθεσις αὐ-
 20 τῆς, ὅπερ ἦν ἡ κατάληψις.
- 400 Ὅτι δὲ οὐκ ἐστὶν ἀποδείξεως φαντασία κατὰ τοὺς
 Στωικούς, δέκνυται πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ κοινότερον παρ' αὐ-
 τοῖς διαπεφωνῆσθαι τὸ τί ποτ' ἐστὶν ἡ φαντασία· μέχρι
 γὰρ τοῦ τύπωσιν αὐτὴν λέγειν ἐν ἡγεμονικῷ συμφωνή-
 25 σαντες περὶ αὐτῆς διαφέρονται τῆς τυπώσεως, Κλεάνθους
 (fr. 484 Arn.) μὲν κυρίως ἀκούσαντος τὴν μετὰ εἰσοχῆς καὶ
 ἐξοχῆς νοοῦμένην, Χρυσίππου (fr. II 56 Arn.) δὲ κατα-
 401 χρηστικώτερον ἀντὶ τῆς ἀλλοιώσεως. εἰ δὴ καὶ κατ' ἐκείνους αὐ-
 τοὺς ἡ τύπωσις μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ὁμολογεῖται, ἀνάγκη καὶ τὴν
 30 φαντασίαν ἄχρι δεῦρο διαφωνουμένην ἐν ἐποχῇ φυλάσσεσθαι
 402 καὶ τὴν ἐξηρητημένην αὐτῆς ἀπόδειξιν. εἴτα δεδόσθω καὶ εἶναι
 τὴν φαντασίαν ὅποیان ποτὲ θέλουσιν, εἴτε κυρίως τύπωσιν
 375 τὴν μετὰ εἰσοχῆς καὶ ἐξοχῆς εἴτε ἐτεροίωσιν· ἀλλὰ τὸ πῶς αὐτὴ
 γίνεται τῆς ἀποδείξεως τῶν ἀπορωτάτων. δηλον γὰρ ὅτι
 τὸ μὲν φανταστὸν ὀφείλει ποιεῖν, τὸ δὲ φαντασιούμενον
 ἡγεμονικὸν πάσχειν, ἐκείνο μὲν ἵνα τυπώσῃ, τοῦτο δ' ἵνα
 5 τυπωθῇ· ἄλλως γὰρ οὐκ εἰκὸς συμβαίνειν φαντασίαν.
 408 τὸ μὲν οὖν ἡγεμονικὸν τάχα συγχαρῆσει τις δύνασθαι

400 ~ adv. dogm. I 372.

14 μὴ NLE: μὲν ε 17 διὰ del. Bekk. 26 τῆς om. N
 27 ἀκούσαντος N (cf. p. 240, 29): ἀκούοντες LE 28—33: vide
 p. 240, 27 sqq. 31 διαφαινομένην N 2 μετὰ <τῆς> Gen.

- 375 πᾶσχειν, καίπερ ἀσυγχώρητον ὄν· τὴν δὲ ἀπόδειξιν πῶς
εἰκὸς ἐστὶ ποιεῖν; ἤτοι γὰρ σῶμα κατ' αὐτοὺς ἐστὶν ἡ
10 ἀσώματον. σῶμα μὲν οὖν οὐκ ἔστιν, ἐξ ἀσωμάτων γὰρ 404
λεκτῶν συνέστηκεν· εἰ δὲ ἀσώματον, ἐπεὶ τὰ ἀσώματα
κατ' αὐτοὺς οὔτε ποιεῖν τι πέφυκεν οὔτε πᾶσχειν, καὶ ἡ
ἀπόδειξις ἀσώματος οὔσα οὐδὲν δυνήσεται ποιεῖν, μηδὲν
δὲ ποιοῦσα οὐδὲ τυπώσει τὸ ἡγεμονικόν, μὴ τυποῦσα δὲ
15 αὐτὸ οὐδὲ φαντασίαν αὐτῆς ποιήσει περὶ αὐτῷ, εἰ δὲ τοῦ- 405
το, οὐδὲ καταληπτικὴν φαντασίαν. μὴ οὔσης δὲ αὐτῆς
περὶ τῷ ἡγεμονικῷ καταληπτικῆς φαντασίας, οὐδὲ κατάλη-
ψις αὐτῆς γενήσεται. κατὰ τὰς τῶν Στωικῶν ἄρα τεχνο- 406
λογίας ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις.
- 20 Καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν, ὅτι τὰ ἀσώματα οὐ ποιεῖ
τι οὐδὲ φαντασιοῖ ἡμᾶς, ἀλλ' ἡμεῖς ἐσμεν οἱ ἐπ' ἐκείνοις
φαντασιούμενοι. εἰ γὰρ ὁμολογεῖται, ὅτι πᾶν ἀποτέλεσμα
οὐ χωρὶς γε τοῦ δρῶντος καὶ τοῦ πάσχοντος συνίσταται,
25 ὁφείλει καὶ ἡ φαντασία τῆς ἀποδείξεως ἀποτέλεσμα καθε-
στηκυῖα μὴ χωρὶς τοῦ δρῶντος τε καὶ πάσχοντος νοεῖσθαι.
τὸ μὲν οὖν πάσχον ὅτι <τὸ> ἡγεμονικόν ἐστι, δεδώκασιν 407
οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι· τὸ δὲ τυποῦν καὶ ποιοῦν
τί ἂν εἴη κατ' αὐτούς, ἄξιον μαθεῖν. ἤτοι γὰρ ἀπόδειξις
ἐστὶν ἡ τυποῦσα τὸ ἡγεμονικόν καὶ κινοῦσα τὴν ἑαυτῆς
30 φαντασίαν, ἢ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ τυποῖ καὶ φαντασιοῖ.
ἀλλ' ἡ μὲν ἀπόδειξις οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἡγεμονικοῦ τυπωτική·
ἀσώματος γὰρ ἐστὶ, τὸ δὲ ἀσώματον κατ' αὐτούς οὔτε
370 ποιεῖ τι οὔτε πᾶσχει. εἰ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ἑαυτὸ τυποῖ, ἤτοι 408
οἶός ἐστιν ὁ τύπος τοιοῦτο καὶ τὸ τυποῦν, ἢ ἄλλοιον μὲν
τι ὁ τύπος, ἀνόμοιον δὲ τι τούτου τὸ τυποῦν. καὶ εἰ μὲν
ἀνόμοιον, ἄλλων ὑποκειμένων ἄλλων γενήσονται αἱ φαν-
5 τασίαι· ὅπερ πάλιν εἰς τὴν περὶ ἀπάντων ἀκαταληψίαν
συγκλείει τοὺς Στωικούς. εἰ δὲ ὁμοίός ἐστιν ὁ τύπος τῷ
τυποῦντι, ἐπεὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἑαυτὸ τυποῖ, λήψεται φαν-

15 αὐτὸ — p. 377, 16 νῦν ἔστιν om. E lacuna non indicata

15 αὐτῷ N: αὐτὸ LAB: αὐτὸ^ω VR 23 ἀνίσταται N 26 τὸ add.
Bekk. 29 ἑαυτῆς V: αὐτῆς NLABR 4 ἄλλων prius Gen.:

ἄλλοιων G (ἄλλοι^ω V)

τασίαν οὐ τῆς ἀποδείξεως ἀλλὰ ἑαυτοῦ· ὃ πάλιν ἐστὶν ἄτοπον.

- 409 Οἱ δὲ (Stoic. fr. II 85 Arn.) καὶ δι' ὑποδειγμάτων πειρῶν-
ται τὸ ἀξιούμενον παραμυθεῖσθαι. ὥσπερ γάρ, φασίν, ὁ παι-
δοτρίβης καὶ ὀπλομάχος ἔσθ' ὅτε μὲν λαβόμενος τῶν χειρῶν τοῦ
παιδὸς ῥυθμίζει καὶ διδάσκει τινὰς κινεῖσθαι κινήσεις, ἔσθ' ὅτε
δὲ ἄπωθεν ἐστὼς καὶ πῶς κινούμενος ἐν ῥυθμῷ παρέχει
ἑαυτὸν ἐκείνῳ πρὸς μίμησιν, οὕτω καὶ τῶν φανταστικῶν 15
ἔνια μὲν οἴονεϊ ψάλλοντα καὶ θιγγάνοντα τοῦ ἡγεμονικοῦ
ποιεῖται τὴν ἐν τούτῳ τύπωσιν, ὅποιόν ἐστι τὸ λευκὸν καὶ
μέλαν καὶ κοινῶς τὸ σῶμα, ἔνια δὲ τοιαύτην ἔχει φύσιν (<...>),
τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπ' αὐτοῖς φαντασιουμένου καὶ οὐχ ὑπ' αὐ-
410 τῶν, ὅποιά ἐστι τὰ ἀσώματα λεκτά. οἱ δὲ τοῦτο λέγοντες 20
πιθανῶ μὲν χρῶνται παραδείγματι, οὐ συνάγουσι δὲ τὸ
προκείμενον. ὁ μὲν γὰρ παιδοτρίβης καὶ ὀπλομάχος
ἐστὶ σῶμα, καὶ κατὰ τοῦτο ἐδύνατο φαντασίαν ἐμποιεῖν
τῷ παιδί· ἡ δὲ ἀπόδειξις ἀσώματος καθεισθήκει, καὶ κατὰ
τοῦτο ἐζητεῖτο εἰ δύναται φανταστικῶς τυποῦν τὸ ἡγεμο- 25
νικόν. ὥστε μὴ ἀποδεδείχθαι αὐτοῖς τὸ ἀρχῆθεν ζη-
τούμενον.
- 411 Ὅθεν τούτων ἀποδεδειγμένων σκοπῶμεν μετελθόντες
εἰ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν δύναται ἡ τῆς ἀπο-
δείξεως αὐτοῖς ὑπόσχεσις σφῆξασθαι. οἶοντο τοίνυν (Stoic. fr. 30
II 239 Arn.) τρεῖς τινὰς ἀλλήλοις συζυγεῖν λόγους, τὸν τε συν-
412 ακτικὸν καὶ τὸν ἀληθῆ καὶ τὸν ἀποδεικτικόν, ὧν τὸν μὲν ἀπο-
δεικτικὸν πάντως ἀληθῆ τε καὶ συνακτικόν (εἶναι), τὸν δὲ ἀλη- 377
θῆ πάντως συνακτικὸν μὲν ὑπάρχειν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ καὶ
ἀποδεικτικόν, τὸν δὲ συνακτικὸν οὔτε πάντως ἀληθῆ οὔτε
413 πάντως ἀποδεικτικόν. καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος ἡμέρας οὔσης "εἰ νύξ
ἔστι, σκότος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν νύξ ἔστιν· σκότος ἄρα 5
ἔστιν" συνάγει μὲν διὰ τὸ ἐν ὑγιεῖ ἡρωτῆσθαι σχήματι,

12 καὶ <ὁ> ὀπλ. edd. (cf. ad v. 22) 18 lacunam stat. Kochalsky, quam coll. v. 14/15 sic reficit: <ὥστε οἴονεϊ ἄπωθεν ἐστῶτα παρῆχειν ἑαυτὰ εἰς μίμησιν> τοῦ ἡγ. 22 καὶ <ὁ> ὀπλ. L5 23 ἐστὶ Kochalsky: εἰσὶ G ἐδύνατο N: ἐδύνατο L5 28 ὑποδεδειγμένων Fabr.: ἀπεληλεγμένων Bekk. dubit. 31/32 καὶ τὸν ἀποδεικτικὸν καὶ τὸν ἀληθῆ N 1 ante τὸν lacuna 7 litt. exstat in N, unde εἶναι suppl. Kochalsky

377 οὐκ ἔστι δὲ ἀληθής, τὸ δεύτερον λῆμμα ἔχων ψεῦδος, τὴν
 πρόσληψιν, τὸ "ἀλλὰ μὴν νῦξ ἔστιν". ὁ δὲ οὕτως ἔχων 414
 ἡμέρας οὔσης "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέ-
 10 ρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν" συνακτικὸς ἅμα ἦν καὶ ἀλη-
 θῆς τῷ καὶ ἐν ὑγιεῖ ἡρωτῆσθαι σχήματι καὶ δι' ἀληθῶν
 ἀληθὲς συνάγειν. κρίνεσθαι δέ φασι τὸν συνακτικὸν λό- 415
 γον ὅτι συνακτικὸς ἔστιν, ὅταν τῇ δια τῶν λημμάτων αὐ-
 τοῦ συμπλοκῇ ἔπεται τὸ συμπέρασμα, οἷον τὸν τοιοῦτον
 15 λόγον ἡμέρας οὔσης "εἰ νῦξ ἔστι, σκότος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν
 νῦξ ἔστιν· σκότος ἄρα ἔστιν", καίπερ μὴ ὄντα ἀληθῆ
 διὰ τὸ ἐπὶ ψεῦδος ἄγειν, συνακτικὸν εἶναι φάμεν. συμ- 416
 πλέξαντες γὰρ οὕτω τὰ λήμματα "νῦξ ἔστι, καὶ εἰ νῦξ
 ἔστι, σκότος ἔστι", ποιοῦμεν συνημμένον [συλλογισμόν],
 20 ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς, λῆγον δὲ
 εἰς τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον ["νῦξ ἔστι, καὶ εἰ νῦξ ἔστι,
 σκότος ἔστι". τοῦτο γὰρ τὸ συνημμένον ἀληθές ἔστι διὰ
 τὸ μηδέποτε ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λῆγειν ἐπὶ ψεῦ-
 δος. ἡμέρας μὲν γὰρ οὔσης ἄρξεται ἀπὸ ψεύδους τοῦ
 25 "νῦξ ἔστι, καὶ εἰ νῦξ ἔστι, σκότος ἔστι", καὶ λήξει ἐπὶ
 ψεῦδος, <τὸ> "σκότος ἔστι", καὶ οὕτως ἔσται ἀληθές· νυκτὸς
 δὲ ἄρξεται τε ἀπ' ἀληθοῦς καὶ λήξει ἐπ' ἀληθές, καὶ ἔσται
 παρ' αὐτὸ τοῦτο ἀληθές. οὐκοῦν ὁ μὲν συνακτικὸς τότε 417
 ἔστιν ὑγιής, ὅταν συμπλεξάντων ἡμῶν τὰ λήμματα καὶ
 30 συνημμένον ποιησάντων τὸ ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς διὰ
 τῶν λημμάτων συμπλοκῆς λῆγον δ' εἰς τὸ συμπέρασμα,
 εὐρίσκηται τοῦτο αὐτὸ συνημμένον ἀληθές. ὁ δ' ἀληθῆς 418
 λόγος κρίνεται ὅτι ἔστιν ἀληθῆς οὐκ ἐκ τοῦ μόνον τὸ συ-

7 ἔχον 5 7/8 τὴν πρόσληψιν del. Heintz dubit. 15 <νῦξ
 ἔστιν, καὶ> εἰ Rüstow coll. v. 18 17 ἐπὶ del. Kochalsky ἄγειν
 LEs: συνάγειν N, quod coll. v. 12 tuetur Kochalsky (at cf.
 p. 378, 18) 19 ποιοῦμεν — 22 ἔστι om. N 19 συλλογισμόν
 NLE: λογισμόν 5: del. Arnim 20 συμπλοκῆς <"νῦξ ἔστι καὶ
 εἰ νῦξ ἔστι, σκότος ἔστι"> Kochalsky λῆγον Arnim: λήγοντα G
 21 <οἷον τὸ> τοιοῦτον Heintz <εἰ> νῦξ Arnim νῦξ — ἔστι
 del. Kochalsky 22 ἔστι <σκότος ἔστι> Arnim: ἔστιν· <ἀλλὰ
 μὴν νῦξ ἔστι· σκότος ἄρα ἔστιν> Rüstow 23 <τοῦ> ἀληθοῦς
 LEs 24 ἄρξεται Kochalsky: ἄρχεται G 26 τὸ add. Bekk.
 27 τε Bekk.: μὲν G 28 συνακτικὸς <λόγος> Kochalsky dubit.
 30 συνημμένον N

νημμένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμ- 378
 πλοκῆς καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ
 καὶ ἐκ τοῦ διὰ τῶν λημμάτων τὸ συμπεπλεγμένον ὑπάρ-
 χειν ὑγιές, ὥς ἂν τὸ ἕτερον τούτων εὐρίσκηται ψευδός.
 καὶ τὸν λόγον ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι ψευδῆ, ὥς ὁ τοιοῦ- 5
 τος νυκτὸς οὔσης "εἰ ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν
 ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν" διὰ τὸ λῆμμα ἔχειν ψευδός
 419 τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ψευδῆς ἔστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν συμπε-
 πλεγμένον διὰ τῶν λημμάτων ἔν ἔχον τῶν λημμάτων
 ψευδός τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ψευδὸς ἔστιν· τὸ δὲ συνημμέ- 10
 νον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῆς
 καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα ἀληθές ἔστι. οὐδέποτε
 γὰρ ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγει ἐπὶ ψευδός, ἀλλὰ νυκτὸς
 μὲν ἀπὸ ψεύδους ἄρχεται τῆς συμπλοκῆς, ἡμέρας δέ, ὥσπερ
 420 ἀπ' ἀληθοῦς ἄρχεται, οὕτω καὶ εἰς ἀληθές λήγει. καὶ πά- 15
 λιν ὁ τοιοῦτος "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· φῶς δέ γε
 ἔστιν· ἡμέρα ἄρα ἔστιν" ψευδῆς ἔστιν, δυνάμενος ἡμᾶς
 421 δι' ἀληθῶν λημμάτων ἄγειν ἐπὶ ψευδός. ἀλλὰ δὴ ἂν ἐξε-
 τάξωμεν, δύναται τὸ μὲν διὰ τῶν λημμάτων συμπε-
 πλεγμένον ἀληθές εἶναι ἡμέρας οὔσης, οἷον τὸ τοιοῦτο 20
 "φῶς ἔστιν, καὶ εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν", τὸ δὲ συνημ-
 μένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλο-
 κῆς καὶ λῆγον ἐπὶ τὸ συμπέρασμα ψευδός (ἔστιν), οἷον τὸ
 τοιοῦτον "εἰ φῶς ἔστι, καὶ εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν". δύνα-
 ται γὰρ τὸ συνημμένον τοῦτο νυκτὸς οὔσης ἀπὸ ἀληθοῦς 25
 ἄρχεσθαι τῆς συμπλοκῆς, λήγειν δ' ἐπὶ ψευδός τὸ "ἡμέρα
 ἔστιν", καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ψευδός. ὥστε γίνεται ἀληθῆς
 ὁ λόγος, οὔτε ὅταν τὸ συμπεπλεγμένον μόνον ἢ ἀληθές.

3 τὸ ante διὰ transp. Arnim 4 ὥσθ' ὅταν Kochalsky ἐάν
 Bekk. dubit. 5 ὁ τοιοῦτος Bekk.: τὸν τοιοῦτον G 6 <ἡμέρα
 ἔστι, καὶ> εἰ Rüstow 8 ψευδῆς N: ψευδός LEs (cf. v. 17):
 ψευδός <εἶναι φαμεν> scribi aut ψευδῆς ἔστιν deleri iubet
 Kochalsky retento v. 5 τὸν τοιοῦτον 9 ἐν ἔχον τῶν N: ἐν ἐχόν-
 των LEs λημμάτων Bekk.: συμπεπλεγμένον G 12 πέρα-
 σμα N 14 συμπλοκῆς <καὶ ἐπὶ ψευδός λήγει τὸ συμπέρασμα>,
 Kochalsky 18 ἐάν Kayser 22 τὸ ἀρχόμενον om. N 28 ἔστιν
 add. Heintz 24 εἰ φῶς ἔστιν, <ἡμέρα ἔστιν> Hervetus [εἰ]
 φῶς ἔστιν, καὶ εἰ φῶς ἔστιν, ἡμέρα ἔστιν Kayser 26 δ' N: om.
 LEs <τὸ> ψευδός N

378

οὔτε ὅταν τὸ συνημμένον, ἀλλ' ὅταν ἀμφοτέρω ἀληθῆ.
 30 ὁ δὲ ἀποδεικτικὸς τοῦ ἀληθοῦς διαφέρει, ὅτι ὁ μὲν ἀληθῆς 422
 δύναται ἐναργῆ ἔχειν πάντα, φημί δὲ τὰ τε λήμματα καὶ
 379 τὴν ἐπιφοράν, ὁ δὲ ἀποδεικτικὸς πλέον τι ἔχειν βούλεται,
 λέγω δὲ τὸ τὴν ἐπιφοράν ἄδηλον οὔσαν ἐκκαλύπτεσθαι
 ὑπὸ τῶν λημμάτων. ὅθεν ὁ μὲν τοιοῦτος "εἰ ἡμέρα 423
 ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν"
 5 ἐναργῆ ἔχων τὰ λήμματα καὶ τὴν ἐπιφοράν ἀληθῆς ἔστι
 καὶ οὐκ ἀποδεικτικὸς, ὁ δὲ τοιοῦτος "εἰ γάλα ἔχει ἐν μασ-
 στοῖς ἥδε, κεκύηκεν ἥδε· ἀλλὰ μὴν γάλα ἔχει ἐν μαστοῖς
 ἥδε· κεκύηκεν ἄρα ἥδε" σὺν τῷ ἀληθῆς εἶναι ἔτι καὶ
 ἀποδεικτικὸς ἔστιν· ἄδηλον γὰρ ἔχων τὸ συμπέρασμα
 10 τὸ "κεκύηκεν ἄρα ἥδε", τοῦτο διὰ τῶν λημμάτων ἐκ-
 καλύπτει.

Τριῶν οὖν ὄντων λόγων, τοῦ τε συνακτικοῦ καὶ τοῦ 424
 ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ, εἰ μὲν τίς ἔστιν ἀποδεικτι-
 κός, οὗτος πολὺ πρότερόν ἐστιν ἀληθῆς καὶ συνακτικός·
 15 εἰ δέ τις ἀληθῆς, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀποδεικτικός, πάντως
 δὲ συνακτικός· εἰ δέ τις συνακτικός, οὐ πάντως ἀληθῆς
 ὥς οὐδὲ πάντως ἀποδεικτικός. κοινῶς οὖν ὀφείλοντος πᾶ- 425
 σιν αὐτοῖς συμβεβηκέναι τοῦ συνακτικοῦ ιδιώματος, ἐὰν
 παραστήσωμεν, ὅτι ἀνεύρετός ἐστι τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὁ
 20 συνακτικὸς λόγος, ἐσόμεθα παρεστακότες, ὅτι οὐδὲ ἀληθῆς
 οὐδὲ ἀποδεικτικὸς δύναται εὐρεθῆναι. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι συ- 426
 νακτικὸς λόγος τις, ῥᾶδιον γινῶναι. εἰ γὰρ συνακτικὸν
 εἶναι λέγουσι λόγον, ὅταν ἀληθὲς ἢ συνημμένον τὸ ἀρχό-
 μενον μὲν ἀπὸ τῆς <διὰ> τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῆς,
 15 λῆγον δὲ εἰς τὴν ἐπιφοράν, δεήσει προεπικεκρίσθαι τὸ
 ἀληθὲς συνημμένον καὶ τότε βεβαίως λαμβάνεσθαι τὸν
 ἐκ τούτου ἡρτῆσθαι δοκοῦντα συνακτικὸν λόγον. ἀνεπί- 427
 κριτον δὲ γέ ἐστι μέχρι τοῦ νῦν τὸ ὑγιὲς συνημμένον·
 τολύνην οὐδὲ ὁ συνακτικὸς λόγος δύναται γνώριμος ὑπάρ-
 30 χειν. ὥσπερ γὰρ μέτρου μὴ ἐστῶτος ἀλλ' ἄλλοτ' ἄλλως
 μεταβαλλομένου οὐδὲ τὸ μετρούμενον ἔστηκεν, οὕτως ἐπεὶ
 οἶονεῖ μέτρον ἐστὶ τοῦ συνάγειν τὸν λόγον τὸ ὑγιὲς συ-

νημένον, ακολουθήσει τούτου ἀνεπικρίτου καθεστῶτος³⁸⁰
 428 μηδὲ ἐκείνον εἶναι σαφῆ. ὅτι δ' ἀνεπικρίτον ἐστὶ τὸ ὑγιὲς
 συνημμένον, αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν Στωικῶν διδάσκουσιν, ἐν
 αἷς πολλὰς καὶ διαφώνους καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπικρίτους
 ἐκτίθενται τούτου κρίσεις. ὅθεν τοῦ συνακτικοῦ τοιούτου⁶
 τυγχάνοντος πάντως καὶ ὁ ἀληθὴς, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ
 ἀποδεικτικὸς ὀφείλει ἐν ἐποχῇ φυλάττεσθαι.

Κὰν ἀποστάντες δὲ ταύτης τῆς ἐνστάσεως ἐπὶ τὴν
 τῶν περαινόντων καὶ ἀπεράντων χωρῶμεν τεχνολογίαν,
 ἀδύνατος εὑρεθήσεται ἢ τοῦ ἀποδεικτικοῦ λόγου σύστασις. 10
 429 περὶ μὲν οὖν τῶν περαινόντων πολλῆς καὶ ἀκριβοῦς οὔσης
 ζητήσεως οὐκ ἀνάγκη νῦν διεξελεθῆναι, περὶ δὲ τῶν ἀπε-
 ράντων λόγων ἐπὶ ποσὸν ὑποδεικτέον. τοίνυν φασὶ (Stoic. fr.
 II 240 Arn.) τετραχῶς γίνεσθαι τὸν ἀπέραντον λόγον, ἥτοι
 κατὰ διάρτησιν ἢ κατὰ παρολκὴν ἢ κατὰ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἥρω- 15
 430 τῆσθαι σχήματι ἢ κατὰ ἔλλειψιν. ἀλλὰ κατὰ διάρτησιν μὲν, ὅταν
 μηδεμίαν ἔχῃ κοινωνίαν καὶ συνάρτησιν τὰ λήμματα πρὸς
 ἄλληλά τε καὶ πρὸς τὴν ἐπιφοράν, οἷον ἐπὶ τοῦ τοιούτου
 λόγου "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν πυροὶ ἐν
 ἀγορᾷ πωλοῦνται· φῶς ἄρα ἔστιν". ὁρῶμεν γὰρ ὥς ἐπὶ 20
 τούτου οὔτε τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστιν" ἔχει τινὰ σύμπνοιαν
 καὶ συμπλοκὴν πρὸς τὸ "πυροὶ ἐν ἀγορᾷ πωλοῦνται", οὔτε
 ἐκάτερον αὐτῶν πρὸς τὸ "φῶς ἄρα ἔστιν", ἀλλ' ἕκαστον
 431 ἀπὸ τῶν ἄλλων διήρηται. κατὰ δὲ παρολκὴν ἀπέραντος
 γίνεται ὁ λόγος, ὅταν ἔξωθεν τι καὶ περισσῶς παραλαμβά- 25
 νηται τοῖς λήμμασι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ οὕτως ἔχοντος "εἰ
 ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρᾳ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ
 ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ· φῶς ἄρα ἔστιν". τὸ γὰρ τὴν ἀρετὴν
 ὠφελεῖν περισσῶς συμπαρὲλληπται τοῖς ἄλλοις λήμμασιν,
 εἶγε δυνατόν ἐστιν ἐξαιρεθέντος αὐτοῦ διὰ τῶν περιλειπο- 30
 μένων, τοῦ τε "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν" καὶ τοῦ "ἀλλὰ
 μὴν ἡμέρα ἔστιν", συνάγεσθαι τὴν ἐπιφοράν τὸ "φῶς ἄρα

429—434 ~ Hyp. II 146—150.

5 ἐκτίθενται N 6 πάντων N 20 et 23 pro φῶς ἄρα ἔστιν
 exstat in loco simili p. 90, 16: Δίωιν ἄρα περιπατεῖ, rectius
 quidem, sed nolim aliquid mutare (cf. p. 381, 30) 21 ἔστιν <
 φῶς ἔστιν> Kochalsky 32 συνάγεσθαι Bekk.: ἄγεσθαι G

381 ἔστιν". διὰ δὲ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἠρωτησθαι σχήματι ἀπέ- 482
 ραντος γίνεται (ὁ) λόγος, ὅταν ἐν τινι τῶν παρὰ τὰ ὑγιῆ σχή-
 ματα θεωρουμένων ἐρωτηθῇ σχήματι· οἷον ὄντος ὑγιοῦς
 σχήματος τοῦ τοιούτου "εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, τὸ
 5 δὲ γε πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον", ὄντος δὲ καὶ τοῦ "εἰ τὸ 483
 πρῶτον, τὸ δεύτερον, οὐχὶ δὲ γε τὸ δεύτερον, οὐκ ἄρα τὸ
 πρῶτον", φαμέν τὸν ἐν τοιούτῳ σχήματι ἐρωτηθέντα
 "εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, οὐχὶ δὲ γε τὸ πρῶτον, οὐκ
 ἄρα τὸ δεύτερον" ἀπεραντον εἶναι, οὐχ ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν
 10 ἐν τῷ τοιούτῳ σχήματι λόγον συνερωτᾶσθαι δι' ἀληθῶν
 ἀληθεῖς συνάγοντα (δύναται γάρ, οἷον ὁ τοιοῦτος "εἰ τὰ
 τρία τέσσαρά ἐστιν, τὰ ἕξ ὀκτώ ἐστιν· οὐχὶ δὲ γε τὰ τρία
 τέσσαρά ἐστιν, οὐκ ἄρα τὰ ἕξ ὀκτώ ἐστιν"), τῷ δὲ δύνα-
 σθαι τινας λόγους ἐν αὐτῷ τάττεσθαι μοχθηρούς, καθά-
 15 περ καὶ τὸν τοιοῦτον "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ
 μὴν οὐκ ἔστιν ἡμέρα· οὐκ ἄρα ἔστι φῶς". κατ' ἔλλειψιν 484
 δὲ ἀπεραντος γίνεται ὁ λόγος, ὅταν ἐλλείπη τι τῶν συ-
 νακτικῶν λημμάτων. οἷον "ἦτοι κακόν ἐστιν ὁ πλοῦτος
 ἢ ἀγαθόν ἐστιν ὁ πλοῦτος· οὐχὶ δὲ γε κακόν ἐστιν ὁ
 20 πλοῦτος· ἀγαθόν ἄρα ἐστὶν ὁ πλοῦτος". ἐλλείπει γάρ ἐν
 τῷ διεξευγμένῳ τὸ ἀδιάφορον εἶναι τὸν πλοῦτον, ὥστε τὴν
 ὑγιῆ συνερῶτήσιν τοιαύτην μᾶλλον ὑπάρχειν "ἦτοι ἀγαθόν
 ἐστὶν ὁ πλοῦτος ἢ κακόν ἐστιν ἢ ἀδιάφορον· οὔτε
 δὲ ἀγαθόν ἐστὶν ὁ πλοῦτος οὔτε κακόν· ἀδιάφορον
 25 ἄρα ἐστίν".

Τοιαύτης δὴ παρὰ τοῖς Στωικοῖς κειμένης τεχνολογίας 435
 μήποτε τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῇ οὐ δύναται ἀπεραντος ἐπικρι-
 θῆναι λόγος, καὶ γε εὐθέως ὁ κατὰ διάρρησιν καὶ οὕτως
 ἔχων "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἐν ἀγορᾷ πν-
 30 ροὶ πωλοῦνται· φῶς ἄρα ἔστιν". τὸ γὰρ διηρησθαι τὰ

435—437 ~ Hyp. II 152—153.

1 ἐν om. N 2 ὁ add. Kochalsky 5 τοῦ om. L 6 δεύτερον
 alt. scr. coll. p. 90, 25: πρῶτον G 7 πρῶτον scr.: δεύτερον G
 (cf ad v. 6) φαμέν — 9 δεύτερον om. 5 12 οὐχὶ — 13 ὀκτώ
 ἐστίν om. E 17 γίνεταί N (cf. p. 380, 25. 381, 2): ἐγίνετο Es:
 om. L 24 δὲ N: om. LEs: δὲ γ' Bekk. 28 ὥς γε Heintz
 dubit. 30 cf. ad p. 380, 20 et 23

- λήμματα, καὶ μήτε πρὸς ἄλληλα μήτε πρὸς τὴν ἐπιφορὰν
 ἔχειν τινὰ κοινωνίαν, ἥτοι ψιλῇ λέγουσι φάσει ἢ διὰ τινος
 τεχνικῆς καὶ διδασκαλικῆς ἐφόδου τὸ τοιοῦτο παριστάντες. 381
- 436 ἀλλ' εἰ μὲν ἀναποδείκτω χρώμενοι φάσει, ῥᾶδιον φάσιν
 αὐτοῖς ἀντιθεῖναι, πάντα τὸν λεγόμενον κατὰ διάρτησιν
 ἀπέραντον λόγον φάσκουσιν περαινέειν· εἰ γὰρ ἐκ ψιλῆς
 φάσεως ἐκεῖνοι δύνανται πιστεῦσθαι, δυνήσονται καὶ οἱ 5
 τοῦναντίον λέγοντες εἶναι πιστοὶ τὴν ἰσοσθενῇ γὰρ προ-
 φέρονται φάσιν. εἰ δὲ μεθόδῳ τοῦτο διδάσκοντες, ἐπιζη-
- 437 τήσομεν, τίς ποτέ ἐστιν ἡ τοιαύτη μέθοδος. κἂν λέγωσιν,
 ὅτι τοῦ κατὰ διάρτησιν ἀπεράντου λόγου τεκμηρίον ἐστι
 τὸ μὴ πάντως ἀκολουθεῖν αὐτοῦ τῇ διὰ τῶν λημμάτων 10
 συμπλοκῇ τὸ συμπέρασμα, μηδὲ ὕγιες εἶναι <τὸ> συνημμένον
 τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῆς καὶ
 λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα, πάλιν εἰς τὴν ἀρχῇθεν φήσομεν
 αὐτοὺς ἀπορίαν ἐμπλπτειν· εἰ γὰρ ἵνα τὸν κατὰ διάρτη-
 σιν ἀπέραντον λόγον μάθωμεν, δεῖ ἔχειν ἐπικεκριμένον 15
 τὸ ὕγιες συνημμένον, τοῦτο δ' οὐκ ἔχομεν μέχρι τοῦ νῦν
 ἐπικεκριμένον, πάντως οὐδὲ τὸν κατὰ διάρτησιν ἀπέραντον
- 438 λόγον δυνάμεθα γινώσκειν. ἀλλὰ καὶ δεύτερος ἦν
 τρόπος ἀπεράντων ὁ κατὰ παρολκὴν, ὅταν ἔξωθεν παρα-
 λαμβάνηται τι τοῖς λήμμασι παρέλκον ὥς πρὸς τὴν τοῦ 20
 συμπεράσματος κατασκήνῃ. ὅσον δ' ἐπὶ τούτῳ δεήσει
 τὸν ἐν τῷ πρώτῳ [καὶ τῷ δευτέρῳ] τρόπῳ συνερωτώμενον
 λόγον κατὰ παρολκὴν εἶναι ἀπέραντον, ἐπεὶ παρέλκει ἐν
 αὐτῷ <τὸ> τροπικόν. καὶ τοῦτ' εἰσόμεθα παρατεθέντων ἡμῖν
- 439 τῶν λόγων. τὸν γὰρ δὴ τοιοῦτόν φασιν ἀπέραντον "εἰ 25
 ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν, ἀλλὰ καὶ

438—443 ~ Hyp. II 156.

4 φάσκουσιν N (cf. p. 384, 4): φάσκοντας LEs 7/8 ἐπιζη-
 τήσομεν Bekk. coll. v. 13 (φήσομεν): ἐπιζητήσωμεν G 10 αὐ-
 τοὺς N 11 τὸ add. Heintz coll. p. 88, 1. 377, 33. 378, 10. 21
 12 ἀπὸ τῆς διὰ Bekk.: διὰ τῆς ἀπὸ G 16 τούτου V 20 πρὸς
 om. N 21 τοῦτο Gen. δεήσει <καὶ> Kochalsky coll. p. 383, 3
 22 καὶ τῷ δευτέρῳ delevi 23 fort. λόγον <καὶ αὐτόν> 24 τὸ
 addidi coll. p. 383, 7. 20: φν (an φαινόμενον?) ante τροπικόν N
 25 τὸν Kochalsky: τὸ G

383 ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ· φῶς ἄρα ἔστιν". παρέλκει γὰρ ἐπ' αὐτοῦ
 τὸ "ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ" πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ συμπε-
 ράσματος, διὰ τὸ ἀρθέντος αὐτοῦ δύνασθαι ἐκ τῶν πε-
 30 ριλειπομένων δυεῖν λημμάτων ἀνελλιπῶς συνάγεσθαι τὴν
 ἐπιφοράν. τοίνυν ὑποτιγχάνοντες οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως 440
 383 ἐροῦσιν ὥς, εἴπερ ἀπέραντός ἐστιν ὁ λόγος κατὰ παρολκὴν,
 ἐφ' οὗ ἀρθέντος τινὸς λήμματος ἐκ τῶν περιλειπομένων
 συνάγεται ἡ ἐπιφορά, ρητέον ἀπέραντον εἶναι καὶ τὸν ἐν
 τῷ πρώτῳ τρόπῳ ἐρωτώμενον, ἔχοντα δὲ οὕτως "εἰ ἡμέρα
 5 ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν".
 παρέλκει γὰρ ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ συμπεράσματος κα-
 τασκευὴν τὸ τροπικὸν τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστι, <φῶς ἔστι>", καὶ
 δύναται ἐκ τοῦ "ἡμέρα ἔστι" μόνου συνάγεσθαι τὸ "φῶς ἄρα
 ἔστιν". τοῦτο δὲ πρόδηλον μὲν ἦν καὶ αὐτόθεν, ἔστι δὲ 441
 10 καὶ αὐτὸ ἐκ τῆς ὥς πρὸς ἐκείνους ἀκολουθίας παραμυ-
 θεῖσθαι. ἦτοι γὰρ ἀκολουθεῖν φήσουσι τῷ ἡμέραν εἶναι
 τὸ φῶς εἶναι, ἢ μὴ ἀκολουθεῖν. καὶ εἰ μὲν ἀκολουθεῖ,
 αὐτόθεν ὁμολογηθέντος ἀληθοῦς εἶναι τοῦ "ἡμέρα ἔστι"
 συνάγεται καὶ τὸ "φῶς ἔστι", κατ' ἀνάγκην ἐπόμενον αὐ-
 15 τῷ ὅπερ ἦν συμπέρασμα. εἰ δὲ οὐκ ἀκολουθεῖ, οὐδ' ἐπὶ 442
 τοῦ συνημμένου ἀκολουθήσει, καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ψεῦδος
 τὸ συνημμένον, μὴ ἀκολουθοῦντος ἐν αὐτῷ τοῦ λήγοντος
 τῷ ἡγουμένῳ. ὥστε δυεῖν θάτερον ὅσον ἐπὶ τῇ προειρη-
 μένῃ τεχνολογίᾳ, ἢ ἀπέραντον εὐρίσκεσθαι τὸν ἐν τῷ
 30 πρώτῳ τρόπῳ ἡρωτημένον παρέλκοντος ἐν αὐτῷ τοῦ τρο-
 πικοῦ, ἢ ψευδῇ πάντως διὰ τὸ ψεῦδος ἐν αὐτῷ εἶναι τὸ
 τροπικόν. τὸ μὲν γὰρ λέγειν μὴ ἀρέσκειν τῷ Χρυσίππῳ 443
 (fr. 249 Arn.) μονολημμάτους εἶναι λόγους, ὃ τάχα τι-
 νὲς ἐροῦσι πρὸς τὴν τοιαύτην ἔνστασιν, τελέως ληρωῶδες. οὔτε
 35 γὰρ ταῖς Χρυσίππου φωναῖς ὥς πυθοχρήστοις παραγγέλλασιν

440 ~ Hyp. II 159.

443 cf. Hyp. II 167.

80 <ἡμῖν> δυεῖν L 31 ὑποτιγχάνοντες Bekk.: ἐπιτυγχά-
 νοντες G 7 φῶς ἔστι add. Kochalsky 8 μόνου Bekk.:
 μόνον G 10 κεῖνο (scil. τὸ "ἡμέρα ἔστι") Heintz, qui dubit.
 αὐτό καὶ 12 ἀκολουθεῖ Bekk.: ἀκολουθεῖν G 16 συνηγμένον
 N 17 συνηγμένον N (cf. ad p. 377, 30)

ἀνάγκη πείθεσθαι, οὔτε μαρτυρία προσέχειν ἀνδρῶν ἐστίν[†] εἰς οἰκείαν ἀπόρησιν[†] ἐκ μάρτυρος τοῦ τὸ ἐναντίον λέγοντος· Ἀντίπατρος (fr. 28 Arn.) γάρ, τῶν ἐν τῇ Στωικῇ αἰρέσει ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, ἔφη δύνασθαι καὶ μονολημμάτων λόγους συνίστασθαι.

- 444 Ἔτι κατὰ τρίτον τρόπον ἀπέραντος ἐλέγετο λόγος παρὰ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἡρωτῆσθαι σχήματι. πάλιν οὖν ἡ φάσει μόνον ἀρκοῦμενοι λέξουσ.ν ἐν μοχθηρῷ τινι σχήματι³⁸⁴ λόγον συνηρωτῆσθαι, ἢ ὑπόμνησιν εἰς τοῦτο παραλήψονται. καὶ εἰ μὲν φάσει ἀρκοῦνται, καὶ ἡμεῖς ἀντιθήσομεν φάσιν τὴν λέγουσαν, ὅτι οὐκ ἐν μοχθηρῷ ἡρώτῃται σχήματι. εἰ δὲ λόγον παραλαμβάνουσι, πάντως ἀληθῆ. τὸ 5 δ' ὅτι ἔστιν ἀληθῆς οὗτος ὁ λόγος (φημὶ δὲ ὁ δεικνὺς τὸ ἐν μοχθηρῷ σχήματι ἡρωτῆσθαι τινὰ λόγον), πόθεν δείκνυται; ἢ δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ ἐν ὑγιεῖ ἡρωτῆσθαι σχήματι; οὐκοῦν ἵνα μὲν ὁ ἐν μοχθηρῷ ἐρωτηθεῖς σχήματι λόγος γνωσθῇ, ὅτι ἐν μοχθηρῷ ἡρώτῃται σχήματι, δεῖ λόγον 10 ὑγιῆ παραληφθῆναι· ἵνα δὲ οὗτος ὑγιῆς ἦ, δεῖ αὐτὸν <ἐν> ὑγιεῖ ἡρωτῆσθαι σχήματι. καὶ διὰ τοῦτο μήτε τοῦ ὑγιοῦς λόγου πρὶν τοῦ σχήματος πιστωθῆναι δυναμένον, ὅτι ἔστιν ὑγιῆς, μήτε τοῦ σχήματος, ὅτι ἔστιν ὑγιῆς σχήμα, πρὶν τοῦ ἐπικρίναντος αὐτὸ λόγου, συνίσταται ὁ 15 δι' ἀλλήλων τρόπος, ὅς ἐστιν ἀπορώτατος.
- 446 Καὶ πρὸς τὴν λειπομένην δὲ διαφορὰν τῶν ἀπεράντων λόγων, τουτέστι τὴν παρ' ἑλλειψιν, ἥδη [μὲν] σχεδὸν ἀντειρήκαμεν. εἰ γὰρ ἀνεύρετός ἐστιν ὁ ἀπηρτισμένος

444—445 ~ Hyp: II 154.

446 ~ Hyp: II 155.

26 εἰς — 27 ἀπόρησιν vix intelligibilia. Haec fere olim existisse puto: ἐστὶν <υγιῆς, οὗς γε ῥαδίως περιτρέπειν ἐστίν> εἰς 27 ἀπόρησιν LE5: ἀπορύησιν N: ἀπόρησιν Gen. 32 τὸ E5: τῷ NL ἢ om. 5 1 τινὰ Bekk. dubit. 2/3 παραλήψεται N 3 ἀρκεῖται N 6 φημὶ δέδεικται παρὰ τῷ N 11 αὐτὸς 5 δεῖ NL: ἔδει 5: ποιεῖ E ἐαυτὸν L 12 ἐν add. Bekk. 13 πιστωθῆναι Bekk.: πιστευθῆναι G 18 μὲν del. Bekk.: δυνάμει Heintz coll. p. 92, 12 (melius fort. scribendum δυνάμει pro ἥδη μὲν)

384

30 λόγος, ὥς ἀνώτερον ὑπεδείξαμεν (§ 411sq.), ἄγνωστος
ὀφείλει τυγχάνειν καὶ ὁ ἐλλιπής· ἀνεύρετος δὲ γέ ἐστιν ὁ
ἀπηρητισμένος, ὥς παρεστήσαμεν· τοίνυν καὶ ὁ ἐλλιπής ἄγνω-
στος γενήσεται.

Εἰ δὲ κατὰ τοὺς Στωικοὺς τεσσάρων ὄντων τρόπων 447
35 καθ' οὓς ἀπέραντος γίγνεται λόγος, ἐδείξαμεν καθ' ἑκα-
στον αὐτῶν μὴ γινωσκομένους τοὺς ἀπεράντους λόγους,
ἀκολουθήσει καὶ τὸν περαίνοντα ἄγνωστον εἶναι. τούτου
δὲ μὴ γινωσκομένου καὶ ὁ ἀποδεικτικὸς ἔσται λόγος τῶν
ἀνευρέτων.

30 Πρὸς τούτοις ἐπὶ παντὸς ἀληθοῦς λόγου δεῖ ἐπικε- 448
κρίσθαι τὰ λήμματα (τούτων γὰρ συγχωρουμένων δίδοται
ἢ ἐπιφορὰ ἀκολούθως αὐτοῖς), ἐπὶ δὲ γε τῆς ἀποδείξεως
385 ἀνεπικριτὰ ἐστὶ τὰ λήμματα, καθὼς παρεστήσαμεν· οὐκ
ἄρα δυνήσεται ἀληθοῦς εἶναι λόγος ἢ ἀπόδειξις. τὸ γὰρ 449
συνημμένον, ὥς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν (§ 112sq.),
ὕγιες ἀξιούσι τυγχάνειν, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον <λήγη
5 ἐπ' ἀληθές ἢ ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον> ἐπὶ ψεύδος λήγη ἢ ἀπὸ
ψεύδους ἐπ' ἀληθές, καὶ καθ' ἓνα τρόπον ψεύδος, ὅταν ἀπ'
ἀληθοῦς ἀρχόμενον λήγη ἐπὶ ψεύδος. τούτων δ' οὕτως ἐχόν-
των εὐρεθήσεται ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἀνεπικριτον <τὸ συνημ-
μένον>. ὥς ἐπίπαν γὰρ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς προσλήψεως λήγει 450
10 εἰς τὴν ἐπιφορὰν, ὥς ἔχει ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων "ἐν ἔστι
κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις· ἔστιν ἄρα κενόν".
ἐνταῦθα γὰρ τὸ συνημμένον ἄρχεται τε ἀπὸ τῆς προσλήψεως
τῆς "ἔστι κίνησις", καὶ λήγει εἰς τὴν ἐπιφορὰν τὴν "ἔστι
κενόν." ἥτοι οὖν πρόδηλόν ἐστι πρᾶγμα ἢ ἐπιφορὰ καὶ γι- 451
15 νωσκόμενον ἡμῖν ἢ ἄδηλον καὶ ἄγνωστον. καὶ εἰ μὲν πρό-
δηλον καὶ γνωστόν, οὐκέτι ἀποδεικτικὸς γίνεται ὁ λόγος, ἐκ

451—452 ~ Hyp. II 167—168.

24 δὴ Heintz dubit. 30 ἐπὶ N: ἐπεὶ LE₅ 32 ἐπὶ Bekk.:
ἐπεὶ G 1 καθάπερ V 2 λόγος εἶναι 5 3 δείκνυμεν N 4 post
ἀρχόμενον Gen add. ἐπ' ἀληθές ἢ ἀπὸ ψεύδους, quae Fabr. et
Bekk. propagaverunt tamquam tradita 4 λήγη — 5 ἀρχόμενον
suppl. 7 ἐπὶ ψεύδος λήγη 5 8 ἐπὶ LE₅: ἀπὸ N τὸ συνημ-
μένον suppl. coll. p. 384, 32sq. 385, 3. 12. 19. 23 11 ἔσται
κίνησις N

- πάντων προδήλων συνεστώς, τοῦτο μὲν τῶν λημμάτων, τοῦτο δὲ τῆς ἐπιφορᾶς. εἰ δὲ ἄδηλον, ἐξ ἀνάγκης ἀνεπικρίτον
 452 γίνεται τὸ συνημμένον. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τίνος ἄρχεται γνώριμόν ἐστιν ἡμῖν (πρόδηλον γάρ), τὸ δὲ εἰς τί λήγει 20 ἄγνοεῖται διὰ τὴν ἀδηλότητα μὴ ἐπιστάμενοι δέ, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδός ἐστι τὸ τοιοῦτον, οὐδ' ἐπικρίνειν δυνησόμεθα τὸ συνημμένον. ἀνεπικρίτου δὲ ὄντος αὐτοῦ καὶ ὁ λόγος γίνεται μοχθηρός.
- 453 "Ἐτι τῶν πρὸς τί ἐστιν ἢ ἀπόδειξις, τὰ δὲ πρὸς τι 25 ἐπινοεῖται μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ ὑπάρχει· τοίνυν καὶ ἡ ἀπόδειξις ἐν ἐπινοίᾳ μόνον ἐστὶ καὶ οὐκ ἐν ὑπάρξει. καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἐπινοία μόνον σῶζεται τὰ πρὸς τί πως ἔχοντα, ὑπαρξίς δὲ οὐκ ἐστὶν αὐτοῖς, πάρεστι διδάσκειν ἐκ τῆς τῶν
 454 δογματικῶν ἀνθομολογήσεως. ὑπογράφοντες γὰρ τὸ πρὸς 30 τι συμφώνως φασί (Stoic. fr. II 404 Arn.). "πρὸς τί ἐστὶ τὸ πρὸς ἑτέρῳ νοοούμενον". εἰ δέ γε ὑπάρξεως μετεῖχεν, οὐκ ἂν οὕτως αὐτὸ ἀπεδίδουσαν, ἀλλ' ἐκείνως μᾶλλον "πρὸς τί 386 ἐστὶ τὸ πρὸς ἑτέρῳ ὑπάρχον". οὐκ ἄρα ὑπόκειται τι ἐν τοῖς
 455 οὔσι τῶν πρὸς τι. καὶ ἄλλως, πᾶν τὸ ὑπάρχον οὐ δύναται ἀλλαγὴν τινα καὶ ἑτεροίωσιν ἀναδέξασθαι χωρὶς πάθους, οἷον τὸ λευκὸν χρῶμα οὐ δύναται μέλαν γενέσθαι μὴ τρα- 5 πὲν καὶ μεταβαλόν, καὶ τὸ μέλαν οὐ δύναται εἰς ἕτερον μεταβαλεῖν χρῶμα μένον μέλαν, καὶ ὡσαύτως τὸ γλυκὺ οὐκ ἂν γένοιτο πικρὸν ὁπαθὲς καὶ ἀνετεροίωτον ὑποκει-
 456 μενον. ὥστε πᾶν τὸ ὑπάρχον οὐ χωρὶς πάθους τινὸς τὴν εἰς ἕτερον ἀναδέχεται μεταβολήν. τὸ δὲ πρὸς τι ἀλλάσσε- 10 ται χωρὶς πάθους καὶ μηδεμιᾶς περὶ αὐτὸ γινομένης ἑτεροιώσεως. οἷον τὸ πηχυαῖον ξύλον πηχυαίου μὲν αὐτῷ ἀντιπαρατεθέντος λέγεται ἴσον ἐκείνῳ τυγχάνειν, διπήχους δὲ οὐκέτι ἴσον ἀλλ' ἄνισον, μηδεμιᾶς περὶ αὐτὸ γενομένης τροπῆς καὶ ἀλλοιώσεως. καὶ εἰ νοήσαιμὲν τινα ἐξ ἄγγους 15 ὕδωρ προχέοντα, ὁ τοιοῦτος ὑποτεθέντος μὲν τινος ἐτέρου

17 προδήλων N (comp. scriptum): πρόδηλος LE 22 ἐπικρίνειν δυνησόμεθα Bekk. coll. p. 16, 12: ἐπικρινησόμεθα G 30 τὰ N 3 τῶν Heintz: τὸ G 10 τὸ δὲ — 21 πρὸς τι om. N quattuordecim et dimidio versibus vacuis relictis 14 γενομένης Bekk.: γινομένης G

386 ἄγγους λεχθήσεται ἐγγέειν, μὴ ὑποτεθέντος δὲ ἐκχέειν,
 καίπερ μηδεμίαν αὐτὸς τροπὴν καὶ ἀλλοίωσιν ἀναδεξάμε-
 νος. ὥστε εἰ τῷ μὲν ὑπάρχοντι συμβέβηκε τὸ μὴ χωρὶς 457
 20 πάθους ἀλλαγὴν ὑπομένειν, τῷ δὲ πρὸς τι τοιοῦτον οὐδὲν
 συμβέβηκεν, ζητέον μὴ ὑπάρχειν τὸ πρὸς τι. σὺν 458
 τούτοις τοῦ χωρὶς ἐστὶ τὸ πρὸς τι· τὸ γὰρ ἄνω τοῦ κάτω
 χωρὶς ἐστίν. εἴπερ δ' ὑπάρχει τὸ πρὸς τι καὶ μὴ ψιλὴν 459
 ἔχει ἐπίνοιαν, ἔσται τὸ ἐν τάναντια. ἄτοπον δὲ γέ ἐστι
 25 λέγειν τὸ ἐν τάναντια· οὐκ ἄρα ὑπάρχει τὸ πρὸς τι,
 ἀλλ' ἐπινοεῖται μόνον. πάλιν γὰρ τὸ πηχυαῖον σῶμα κατὰ
 μὲν τὴν τοῦ ἡμιπηχυαίου παράθεσιν λέγεται μείζον, κατὰ
 δὲ τὴν διπηχυαίου μικρότερον. τὸ δὲ αὐτὸ κατὰ τὸν αὐ-
 τὸν χρόνον καὶ μείζον καὶ μικρότερον ὑπάρχειν, τουτέστι
 30 τάναντια, τῶν ἀδυνάτων· ἐπινοεῖσθαι μὲν γὰρ τάχ' ἴσως
 δυνήσεται κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἄλλο <καὶ ἄλλο> σύμβλησιν, εἶναι
 δὲ καὶ ὑπάρχειν οὐχ οἶόν τε. οὐκ ἄρα ὑπάρχει τὰ πρὸς τι.
 387 Οὐ μὲν ἄλλ' εἴπερ ἔστι τὰ πρὸς τι, ἔστι τι ταὐτὸ ἐναν- 460
 τίον ἑαυτῷ· οὐχὶ δέ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ ζητέον
 ὑπάρχειν τὸ πρὸς τι. ἔτι εἰ ὑπάρχει τὸ πρὸς τι, ἔσται
 τι ἑαυτῷ ἐναντίον· οὐκ εὐλογον δὲ γέ ἐστίν εἶναί τι αὐτὸ
 5 ἑαυτῷ ἐναντίον· τοίνυν οὐδὲ τὸ πρὸς τι ὑπάρχειν ἔστιν
 εὐλογον. τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἐστὶν ἐναντίον, τὸ δὲ 461
 αὐτὸ ὡς μὲν πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἄνω ἐστίν, πρὸς δὲ
 τὸ ὑπερκείμενον κάτω. εἰ δ' ἔσται τρία, ἄνω καὶ κάτω
 καὶ μέσον τοῦ ἄνω καὶ τοῦ κάτω, τὸ μέσον ἔσται πρὸς
 10 μὲν τὸ ὑποκείμενον ἄνω, πρὸς δὲ τὸ ὑπερκείμενον κάτω,
 καὶ ἔσται τὸ αὐτὸ ἄνω καὶ κάτω· ὅπερ ἀδύνατον. οὐκ
 ἄρα ὑπάρχει τὸ πρὸς τι. εἰ δ' ἄρα τὸ πρὸς τι ὑπάρχει,
 τὸ αὐτὸ ἔσται ἄνω καὶ κάτω. διὰ δὲ τοῦτο καὶ εἰ ἔστι,
 λέγεται τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἄλλο <καὶ ἄλλο> σχέσιν

17 ἐγγέειν et ἐκχέειν Bekk.: ἐγγέων et ἐκχέων G 21 σὺν —
 28 ἐστίν del. Kochalsky (cf. ad p. 387, 15) 22 οὐ χωρὶς N
 τοῦ γὰρ ἄνω τὸ κάτω 5 24. <τὴν> ἐπίνοιαν N 27 τὴν om. E
 31 πρὸς ὡς N καὶ ἄλλο add. Heintz coll. p. 387, 14 σύμ-
 βασιν N 8 ὑπάρχειν LEBVR: ὑπάρχει NA 5/6 ἔστιν εὐ-
 λογον NLE: εὐλογόν ἐστίν 5 13 <καὶ> ἄνω LE τοῦτο NE 5:
 τοῦ L 14 καὶ ἄλλο add. Bekk.

ἄνω καὶ κάτω. τὸ αὐτὸ ἄρα χωρὶς ἑαυτοῦ γενήσεται, ὃ ³⁸⁷
πάντων ἀτοπώτατον.

462 Ἄλλ' εἴπερ τὰ πρὸς τι ἀνύπαρκτά ἐστι, πάντως καὶ
ἢ ἀπόδειξις τῶν πρὸς τι οὐσα ἀνύπαρκτος γενήσεται· τὰ
δὲ γε πρὸς τι δέδεικται ἀνύπαρκτα· καὶ ἢ ἀπόδειξις (ἄρα)
τῶν ἀνυπάρχτων γενήσεται.

463 Τὰ μὲν οὖν λεγόμενα εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν
τοιαυτὰ τινα καθέστηκεν· σκοπῶμεν δὲ καὶ τὸν ἀντικεί-
μενον λόγον. οἶονται γὰρ οἱ δογματικοὶ [λόγοι] τῶν φιλο-
σόφων τὸν ἀξιοῦντα μὴ εἶναι ἀπόδειξιν αὐτὸν ὅφ' αὐτοῦ
περιτρέπεσθαι, καὶ δι' ὧν ἀναιρεῖ ταύτην, διὰ τούτων αὐ- 25
τὴν ὀρίζειν. ὅθεν καὶ ἀντικαθιστάμενοι τοῖς σκεπτικοῖς
φασίν· "ὁ λέγων μηδὲν εἶναι ἀπόδειξιν ἥτοι ψιλῇ καὶ
ἀναποδεκτῷ χρώμενος φάσει λέγει μηδὲν ὑπάρχειν ἀπό-
464 δειξιν, ἢ λόγῳ τὸ τοιοῦτον ἀποδεικνύς. καὶ εἰ μὲν ψιλῇ
φάσει προσχρώμενος, οὐθεὶς αὐτῷ πιστεύσει τῶν τὴν 30
ἀπόδειξιν παραδεχομένων, ψιλῇ φάσει χρωμένῳ, ἀλλὰ διὰ 388
τῆς ἀντικειμένης ἐπισχεθήσεται φάσεως, εἰπόντος τινὸς
εἶναι ἀπόδειξιν. εἰ δὲ ἀποδεικνύς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν
(τοῦτο γὰρ φασιν), αὐτόθεν ὡμολόγησε τὸ εἶναι ἀπόδειξιν·
ὁ γὰρ δεικνύς λόγος τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἔστιν ἀπόδειξις 5
465 τοῦ εἶναι ἀπόδειξιν. καὶ καθόλου ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως
λόγος ἥτοι ἀπόδειξις ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· καὶ
εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἄπιστός ἐστιν, εἰ δὲ ἔστιν
466 ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν." ἔνιοι δὲ καὶ οὕτω συνε-
ρωτῶσιν· "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν· εἰ μὴ ἔστιν 10
ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν. ἥτοι δὲ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀπό-

465 ~ Hyp. II 185.

466—469 ~ Hyp. II 186 cf. adv. dogm. II 281—284.

15 post κάτω Kochalsky transp. quae exstant p. 386, 21
σὺν — 23 ἔστιν, nisi quod scribit: σὺν τούτοις ἑαυτοῦ χωρὶς
ἐστι κτλ. 19 ἄρα add. Hervetus 28 λόγοι LE5: λόγον N:
del. Kochalsky: λόγοι Fabr. 28/24 οἱ δογμ. τῶν φιλ. λόγον
Bekk. 24 αὐτὸ E ἑαυτοῦ L 25 ἀναιρεῖ Bekk: ἀναιρεῖ ante
lacunam 4 litt. N: ἀναιρεῖται LE5: ἀναιρεῖν βούλεται Kochalsky
coll. p. 123, 23 27 ψιλῇ Fabr.: ψευθεῖ G 4 ὁμολογήσει Kayser

388

δειξεις· ἀπόδειξις ἄρα ἔστιν''. καὶ δὴ ἡ μὲν τῶν λημμά-
 των τοῦ λόγου τούτου παραμυθία προὔπτός ἐστιν. τό τε
 γὰρ πρῶτον συνημμένον τὸ 'εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν
 15 ἀπόδειξις'' διαφορούμενον καθεστῶς ἀληθές ἐστιν· ἀκο-
 λουθεῖ γὰρ τῷ ἐν αὐτῷ πρώτῳ τὸ ἐν αὐτῷ δεύτερον, μὴ
 ἕτερον ὃν ἐκείνου. τό τε δεύτερον συνημμένον τὸ 'εἰ
 μὴ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις'' πάλιν ὑγιές ἐστιν·
 τῷ γὰρ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, ἡγουμένῳ ὄντι, ἔπεται τὸ
 20 εἶναι ἀπόδειξιν· αὐτὸς γὰρ ὁ δεικνὺς λόγος τὸ μὴ εἶναι 467
 ἀπόδειξιν ἀποδεικτικὸς ὣν βεβαιοῖ τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. τό
 τε διεξευγμένον τὸ 'ἦτοι δὲ ἔστιν ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔστιν
 ἀπόδειξις'', ἐξ ἀντικειμένων διεξευγμένον τοῦ τε εἶναι
 ἀπόδειξιν καὶ τοῦ μὴ εἶναι, ἐν ὁφείλει ἔχειν ἀληθές καὶ
 25 διὰ τοῦτο εἶναι ἀληθές. ὥστε ἀληθῶν ὄντων τῶν λημ-
 μάτων συνεισάγεται καὶ ἡ ἐπιφορά. πάρεστι δὲ καὶ 468
 ἑτέρως διδάσκειν, ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτοῖς. εἰ γὰρ τὸ διεξευ-
 γμένον ἀληθές ἐστιν ἐν ἔχον ἐν αὐτῷ ἀληθές, ὁπότερον
 ἂν ἐκ τούτων ὑποθώμεθα ἀληθές, συνεισαχθήσεται
 30 καὶ ἡ ἐπιφορά. ὑποκείσθω δὲ πρῶτον τῶν ἐν αὐτῷ ἀλη-
 θές τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. οὐκοῦν ἐπεὶ τοῦτο ἡγούμενόν
 ἐστιν ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ, ἀκολουθήσαι αὐτῷ τὸ λή-
 γον ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ· ἔληγε δέ γε τὸ 'ἔστιν ἀπό-
 35 δειξις'', ὅπερ ἦν καὶ ἐπιφορά. δοθέντος ἄρα τοῦ εἶναι
 ἀπόδειξιν ἀληθοῦς ἐν τῷ διεξευγμένῳ, ἀκολουθήσει ἢ τοῦ
 λόγου ἐπιφορά. ὁ δὲ αὐτὸς τῆς παραμυθίας τρόπος καὶ 469
 ἐπὶ τοῦ λειπομένου ἀξιώματος τοῦ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν·
 5 ἡγεῖτο γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ <...> εἶχεν
 ἀκολουθοῦσαν τὴν τοῦ λόγου ἐπιφοράν.

Τοιαύτης δὲ οὐσης τῆς τῶν δογματικῶν ἐνστάσεως 470

27 ἐπεὶ vel εἴπερ Heintz dubit. coll. § 283 28 <τῶν> ἐν
 Heintz 29 ἂν post τούτων iter. L5 33 γε om. L5 2 fort.
 <ὡς> ἀληθοῦς, <εἶναι ἀληθοῦς> vel ἀληθοῦς <εἶναι τῶν>
 Heintz coll. p. 349, 31 5 ἡγεῖτο — τοῦτο del. Heintz servato
 ὁ codicum τοῦτο Kochalsky: τούτου ὁ G συνημμένῳ N:
 συνημμένῳ LE5 καὶ ante εἶχεν add. Kochalsky; sed plura
 exciderunt, veluti: <καὶ ἡκολούθει αὐτῷ τὸ λῆγον ἐν τῷ δευ-
 τέρῳ συνημμένῳ, τὸ εἶναι ἀπόδειξιν, διότι καὶ τοῦτο ὁμοίως
 τῷ πρώτῳ συνημμένῳ> εἶχεν (cf. p. 388, 31 sqq. 350, 1 sqq.)

- σύντομός ἐστι καὶ ἡ πρὸς ταύτην τῶν σκεπτικῶν ἀπάντη-
 σις. λέξουσι γάρ· εἰ μὲν οὐκ ἐνδέχεται ἀποκρίνασθαι πρὸς
 τὴν πεῦσιν καθ' ἣν ἐπεξήτουν, πότερον ἀπόδειξις ἐστὶν 10
 ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος ἢ οὐκ ἀπόδειξις, ὀφείλουσι
 εὐγνωμονεῖν, εἰ μὴ ἔχουσι πρὸς ἄπορον οὕτω πεῦσιν
 471 ἀποκρίνασθαι. εἰ δὲ εὐχερὲς ἐστὶν αὐτοῖς ὃ προστάττουσι
 τοῖς σκεπτικοῖς, ὥς εὐχερὲς ὃν ποιεῖτωσαν ἀποκρινόμενοι,
 πότερον ἀπόδειξιν εἶναι λέγουσι τὸν κατὰ τῆς ἀποδείξεως 15
 λόγον ἢ οὐκ ἀπόδειξιν. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἐστὶν ἀπόδειξις,
 οὐκ ἐνέσται ἐξ αὐτοῦ διδάσκειν, ὅτι [οὐκ] ἔστιν ἀπόδειξις,
 οὐδὲ λέγειν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ἀπόδειξις, ὅτι [οὐκ] ἔσται
 ἡ ἀπόδειξις· ὡμολογήκασι γὰρ αὐτὸν [τὸ] μὴ εἶναι ἀπό-
 472 δεῖξιν. εἰ δὲ ἀπόδειξις ἐστὶ, πάντως ἀληθῆ ἔχει τὰ λήμ- 10
 ματα καὶ τὴν ἐπιφοράν· σὺν γὰρ τῇ τούτων ἀληθείᾳ
 νοεῖται ἡ ἀπόδειξις. ἣν δέ γε ἐπιφορὰ αὐτοῦ τὸ μὴ εἶναι
 ἀπόδειξιν· ἀληθὲς ἄρα ἐστὶ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, καὶ
 τὸ ἀντικείμενον τούτῳ ψεῦδος, τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. οὕτω
 γὰρ ἀποδεικτικὸν θέλοντες ἀποδείξαι τὸν κατὰ τῆς ἀπο- 15
 δείξεως λόγον, οὐ μᾶλλον αὐτὴν τιθέασιν ἢ ἀναιροῦσιν.
 473 ὅμως δὲ καὶ τοὺς σκεπτικούς ἂν δέῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποκρί-
 νασθαι, ἀσφαλῶς ἀποκρινοῦνται. φήσουσι γὰρ τὸν κατὰ
 τῆς ἀποδείξεως λόγον πιθανὸν εἶναι μόνον καὶ πρὸς τὸ
 παρὸν πείθειν αὐτοὺς καὶ ἐπάγεσθαι συγκατάθεσιν, ἀγνοεῖν 20
 δέ, εἰ καὶ αὐτοὶς ἔσται τοιοῦτος διὰ τὸ πολύτροπον τῆς
 ἀνθρωπίνης διανοίας. οὕτω γὰρ γενομένης τῆς ἀποκρίσεως
 οὐδὲν ἔτι δυνήσεται λέγειν ὁ δογματικός. ἢ γὰρ τοῦτο 30
 διδάξει, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως κο-
 μισθεὶς λόγος, ἢ τοῦτο παραστήσει, ὅτι οὐ πείθει τὸν
 474 σκεπτικόν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον δεικνὺς οὐ τῷ σκεπτικῷ

473—478 ~ Hyp. II 187.

12 εὐγνωμονεῖν G, quod defend. Kochalsky l. l. p. 94 coll.
 Plutarch. mor. p. 142 B: συγγνωμονεῖν Bekk. 13 ἐπεὶ δὲ N
 in ras. αὐτοὶ Heintz 17 οὐκ del. Heintz 18 οὐκ del. Heintz
 19 αὐτὸν NLEV: αὐτοὶ AB et R ex corr. τὸ del. Heintz
 22 αὐτῷ N 30 ἀν (εἰς) συγκατάθεσιν cf. p. 279, 13 2/3 κο-
 μισθεὶς — 14 θέσιν om. N 8 vel 9 versibus in fine paginae
 (fol. 122r) vacuis relictis

390

5 μάχεται διὰ τὸ μηδὲ ἐκεῖνον διαβεβαιοῦσθαι περὶ τούτου
 τοῦ λόγου ὡς ἀληθοῦς, μόνον δὲ λέγειν, ὅτι πιθανός ἐστιν.
 τὸ δὲ δεύτερον ποιῶν προπετιῆς γενήσεται, ἀλλότριον πά- 475
 θος θέλων λόγῳ καταπαλαῖσαι· καθὰ γὰρ τὸν χαίροντα
 οὐθίς δύναται λόγῳ πεῖσαι, ὅτι οὐ χαίρει, καὶ τὸν λυπού-
 10 μενον, ὅτι οὐ λυπείται, οὕτως οὐδὲ τὸν πειθόμενον, ὅτι
 οὐ πείθεται. πρὸς τούτοις, εἰ μὲν δισχυρίζοντο οἱ 476
 σκεπτικοὶ μετὰ συγκαταθέσεως περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι ἀπό-
 δειξιν, τάχα ἂν διετρέποντο ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ὅτι ἔστιν
 ἀπόδειξις· νῦν δέ, ἐπεὶ ψιλὴν θέσιν λόγων ποιοῦνται τῶν
 15 κατὰ τῆς ἀποδείξεως χωρὶς τοῦ συγκατατίθεσθαι τούτοις,
 τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ βλάπτεσθαι πρὸς τῶν τούναντιον
 κατασκευαζόντων ὡς ὠφελείσθαι μᾶλλον. εἰ γὰρ οἱ μὲν 477
 κατὰ τῆς ἀποδείξεως κομισθέντες λόγοι μεμενήκασιν ἀναν-
 τίρρητοι, οἱ δὲ εἰς τὸ εἶναι ἀπόδειξιν παραληφθέντες λόγοι
 20 πάλιν εἰσὶν ἰσχυροί, μήτε ἐκείνοις μήτε τούτοις προσθέ-
 μενοι τὴν ἐποχὴν ὁμολογῶμεν. κἂν συγχωρηθῇ δὲ ἀπο- 478
 δεικτικὸς εἶναι ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος, οὐ διὰ τοῦτο
 ὠφελοῦνται τι εἰς τὸ εἶναι ἀπόδειξιν οἱ δογματικοί, καθὼς
 ἤδη ὑπεμνήσαμεν· συνάγει γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν,
 25 καὶ τούτου ἀληθοῦς ὄντος ψεῦδος γίνεται τὸ εἶναι ἀπό-
 δειξιν. ναί, φασίν, ἀλλ' ὁ συνάγων τὸ μὴ εἶναι ἀπό- 479
 δειξιν ἀποδεικτικὸς ὢν ἑαυτὸν ἐκβάλλει. πρὸς ὃ ρητέον,
 ὅτι οὐ πάντως ἑαυτὸν ἐκβάλλει. πολλὰ γὰρ καθ' ὑπεξαί-
 ρεσιν λέγεται, καὶ ὡς τὸν Δία φαμὲν θεῶν τε καὶ ἀνθρώ-
 30 πων εἶναι πατέρα καθ' ὑπεξαίρεσιν αὐτοῦ τούτου (οὐ γὰρ
 δὴ γε καὶ αὐτὸς αὐτοῦ ἦν πατήρ), οὕτω καὶ ὅταν λέγωμεν
 μηδεμίαν εἶναι ἀπόδειξιν, καθ' ὑπεξαίρεσιν λέγομεν τοῦ
 391 δεικνύντος λόγου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· μόνος γὰρ οὐ-
 τὸς ἐστιν ἀπόδειξις. κἂν αὐτὸν δὲ ἐκβάλλῃ, οὐ διὰ τοῦτο 480
 κυροῦται τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. πολλὰ γὰρ ἐστὶν ἅπερ ὁ ἄλ-
 λα ποιεῖ, τοῦτο καὶ ἑαυτὰ διατίθησιν. οἷον ὡς τὸ πῦρ

480 — Hyp. II 188.

6 πιθανός Bekk.: πιθανόν G 9 λόγος E 17 ὠφελεῖ ε
 19 τὸ εἶναι NLE: τὴν ε 20 τούτοις μήτε ἐκείνοις N 3 ὁ N ε:
 το E: δ' L

391
 5
 δαπανῆσαν τὴν ὕλην καὶ ἑαυτὸ συμφθείρει, καὶ ὃν τρώ-
 πον τὰ καθαρτικά, ἐξελάσαντα τῶν σωμάτων τὰ ὑγρά,
 καὶ αὐτὰ συνεκτίθῃσιν, οὕτω δύναται καὶ ὁ κατὰ τῆς
 ἀποδείξεως λόγος μετὰ τὸ πᾶσαν ἀπόδειξιν ἀνελεῖν καὶ
 481 ἑαυτὸν συμπεριγράφειν. καὶ πάλιν ὥς οὐκ ἀδύνατόν ἐστι
 τὸν διὰ τινος κλίμακος ἐφ' ὕψηλὸν ἀναβάντα τόπον μετὰ 10
 τὴν ἀνάβασιν ἀνατρέψαι τῷ ποδὶ τὴν κλίμακα, οὕτως οὐκ
 ἀπέοικε τὸν σκεπτικόν, ὥς διὰ τινος ἐπιβάθρας τοῦ δει-
 κνύντος λόγου τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν χωρήσαντα ἐπὶ τὴν
 τοῦ προκειμένου κατασκευήν, τότε καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν
 λόγον ἀνελεῖν.

15

Ἀλλὰ γὰρ τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν λογικὸν
 τόπον ἐφόδων ἀπορήσαντες τὸ μετὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τὴν
 πρὸς τοὺς φυσικοὺς ζήτησιν χωρήσομεν.

---

5 συμφέρει N   10 τόπον ἀναβάντα N   11 ἀνατρέψαι N
 post 18 G addunt, σέξτον ἐμπειρικοῦ ὑπομνημάτων ζ (vel τὸ
 ἑβδομον)

(ΠΡΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ Α΄.)

α' περι ἀρχῶν φυσικῶν β' περι θεῶν γ' περι αἰτίου καὶ πάσχοντος		δ' περι ὅλου καὶ μέρους ε' περι σώματος
---	--	--

391

20

Τὴν μὲν αἰτίαν, δι' ἣν μετὰ τὸ λογικὸν τῆς φιλοσο- 1
 φίας μέρος εἰς ἐπίσκεψιν ἡμῖν ἄγεται τὸ φυσικόν, καίπερ
 χρόνῳ τῶν ἄλλων προήκειν δοκοῦν, ἀνώτερον ὑπεμνήσα-
 μεν (adv. dogm. I 20 sqq.)· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τῆς ζητή-
 σεως πάλιν ἐνταῦθα συστησόμεθα, οὐκ ἐμβραδύνοντες τοῖς
 25 κατὰ μέρος, ὁποῖόν τι πεποιήκασιν οἱ περὶ τὸν Κλειτόμαχον
 καὶ ὁ λοιπὸς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν χορὸς (εἰς ἀλλοτρίαν γὰρ ὕλην
 ἐμβάντες καὶ ἐπὶ συγχωρήσει τῶν ἑτεροίως δογματιζομένων
 ποιούμενοι τοὺς λόγους ἀμέτρως ἐμήκνουν τὴν ἀντίρρησην),
 ἀλλὰ τὰ κυριώτατα καὶ τὰ συνεκτικώτατα κινοῦντες, ἐν οἷς
 30 ἡπορημένα ἔχομεν καὶ τὰ λοιπά. καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς 2
 πολιορκίαις οἱ τὸν θεμέλιον τοῦ τείχους ὑπορύξαντες τού-
 392 τῳ συγκαταφερομένους ἔχουσι τοὺς πύργους, οὕτως οἱ ἐν
 ταῖς φιλοσόφοις σκέψεσι τὰς πρώτας τῶν πραγμάτων ὑπο-
 θέσεις χειρῶσάμενοι δυνάμει τὴν παντὸς πράγματος κα-
 τάληψιν ἡθετήκασιν. οὐκ ἀπιθάνως γοῦν τινες ἀπεικά- 3
 5 ζουσι τοὺς μὲν εἰς τὰς κατὰ μέρος ζητήσεις συγκαταβαί-
 νοντας τοῖς ἐκ ποδὸς τὸ θηρίον διώκουσι κυνηγοῖς ἢ ἀπὸ
 ὀρμῆς ἀλιεύουσιν ἢ ἰξῶ καὶ καλάμῳ τοὺς ὄρνιθας θηρεύου-
 σιν, τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν συνεκτικωτάτων πάντα τὰ ἐπὶ μέ-
 ρους σαλεύοντας τοῖς λίνα καὶ στάλικας καὶ σαγήνας πε-
 10 ριβαλλομένοις. ὅθεν ὥς πολλῶ τεχνικώτερόν ἐστι τοῦ

2 cf. Hyp. II 84.

Titulum dedi cum Bekkero: σέξτον ἐμπειρικὸν ὑπομνημάτων
 τὸ ὕγδοον 5 27 συγχωρήσει NVR: συγχώρησιν LEAB: συγχω-
 ρήσεως Gen. 29 τὰ post καὶ om. 5 3 τὴν <τοῦ> παντὸς
 Bekk. dubit. 6 |νοντας — 17 ὕλικός om. N 13 vel 14 versuum
 spatio relicto

καθ' ἕκαστον θήραμα πονεῖσθαι τὸ διὰ μιᾶς ἐφόδου πολλὰ δύνασθαι ἀγρεύειν, οὕτω πολλῶ χαριέστερον τὸ κοινῇ κατὰ πάντων κομῆζειν ἀντίρρησιν τοῦ προσειλεῖσθαι τοῖς κατὰ μέρος.

- 4 Ἐπεὶ οὖν οἱ δοκοῦντες ἀκριβέστερον κατὰ τὸν φυσικὸν τόπον περὶ τῶν τοῦ παντὸς ἀρχῶν διατετάχθαι τὰς μὲν τινὰς αὐτῶν δραστηρίους εἶναι λέγουσι τὰς δὲ ὀλικὰς <.....>. ὧν τῆς δόξης ἀρχηγὸς ἀξιοῦται τυγχάνειν ὁ ποιητὴς Ὅμηρος καὶ μετὰ τοῦτόν γε Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος
5 καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντίνος καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς. ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς περὶ τούτων ἀποδιδούς φησιν ἐν οἷς περὶ Πρωτέως καὶ Εἰδοθέας ἀλληγορεῖ (δ 365 sqq.), τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἀρχικώτατον αἷτιον Πρωτεῖα καλῶν, τὴν δὲ εἰς εἶδη
6 τρεπομένην οὐσίαν Εἰδοθέαν. ὁ δὲ Ἀναξαγόρας φησὶν (B 1 Diels): «ἦν πάντα ὁμοῦ χρήματα, νοῦς δὲ ἐλθὼν αὐτὰ 25 διεκόσμησεν», τὸν μὲν νοῦν, ὅς ἐστι θεὸς κατ' αὐτόν, δραστήριον ὑποτιθέμενος ἀρχήν, τὴν δὲ τῶν ὁμοιομερειῶν πολυ-
7 μιγίαν ὀλικήν. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (Metaphys. 984b 18 sqq.) καὶ Ἐρμώτιμόν φησι τὸν Κλαζομένιον καὶ Παρμενίδην τὸν Ἐλεάτην καὶ πολὺ πρότερον τὸν Ἡσίοδον 29^a
ταῦτα φρονεῖν· κατασκευάζοντες γὰρ τὴν τῶν ὄλων 30 γένεσιν ἔρωτα συμπαρέλαβον, τουτέστι τὴν κινητι-
8 κήν καὶ συναγωγὸν τῶν ὄντων αἰτίαν, ὁ μὲν Ἡσίοδος 392^a
δος λέγων (theog. 116)

ἦτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ,
ἦδ' ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν,

5

4—12 ~ Hyp. III 1.

11 θήραμα Gen.: θηράματος G 18 lacunam statui, quam sic fere expleam: ὀλικὰς, (φέρει πρῶτον μὲν τὴν περὶ τούτων παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν φυσικῶν διάταξιν σκεπτώμεθα) vel sim. coll. p. 393, 18. Fortasse talia iam in archetypo deerant (cf. adn. ad v. 6) 21 ἀποδιδούς φησιν G: ἀποδίδωσιν Bekk. dub. 26 διεκόμισε N κατ' αὐτὸν θεός 5 27 ὁμοιομερειῶν Ες: ὁμοιομεριῶν N: ὁμοιομερῶν L 29 ἐρμώτιμόν N cf. Aristot. Metaph. p. 984b 19: ἐρμωτίμωνά LE 5 30 φρονεῖν — 393, 8 προσείπον om. N 8 fere versuum spatium vacuo relicto 3 γέ-
νοιτ' L 4 γαῖα G

393 δ δὲ Παρμενίδης (B 13 Diels) ῥητῶς ἀποφηνάμενος 9
 πρώτιστον μὲν ἔρωτα θεῶν μητίσαστο πάντων.

δόξαι δ' ἄν, ὥς προεῖπον, καὶ δ' Ἐμπεδοκλῆς τοιοῦτος εἶναι· 10
 σὺν γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν
 10 καταριθμεῖται, τὴν μὲν φιλίαν ὥς συναγωγὸν αἰτίαν, τὸ
 δὲ νεῖκος ὥς διαλυτικὴν (B 17 Diels).

πῦρ' ἰάοι φησι "καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ ἥερος ἥπιον ὕψος,
 Νεῖκός τ' οὐλόμενον δίχα τῶν, ἀτάλαντον ἀπάντη,
 καὶ Φιλότης μετὰ τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε.

15 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (fr. II 301 Arn.) δύο 11
 λέγοντες ἀρχάς, θεὸν καὶ ἄποιον ὕλην, τὸν μὲν θεὸν ποιεῖν
 ὑπειλήφασιν, τὴν δὲ ὕλην πᾶσχειν τε καὶ τρέπεσθαι. ἐπεὶ 12
 οὖν τοιαύτη τις ἐστὶ παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν φυσικῶν διάταξις,
 φέρε περὶ τῶν ποιητικῶν ἀρχῶν διαπορῶμεν πρῶτον, σκεπτό-
 20 μενοι ὅτε μὲν οἷον δογματικῶς περὶ θεοῦ, ὅτε δὲ ἀπορη-
 τικώτερον περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι τὸ ποιοῦν ἢ πᾶσχον.
 ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ πᾶσαν ζήτησιν προτάσσεται ἡ τοῦ ζητου-
 μένου πράγματος νόησις, ἴδωμεν πῶς εὐθύς ἔννοιαν ἐλά-
 βομεν θεοῦ.

Περὶ θεῶν.

25 Ὁ περὶ θεῶν λόγος πάννυ ἀναγκαιότατος εἶναι δοκεῖ 13
 τοῖς δογματικῶς φιλοσοφοῦσιν. ἐντεῦθεν (fr. Stoic. II 36 Arn.)
 τὴν φιλοσοφίαν φασὶν ἐπιτήδευσιν εἶναι σοφίας, τὴν
 δὲ σοφίαν ἐπιστήμην θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων
 πραγμάτων. ὅθεν ἐὰν παραστήσωμεν ἡμεῖς ἡπορημένην τὴν
 30 περὶ θεῶν ζήτησιν, δυνάμει ἐσόμεθα κατεσκευακότες τὸ μήτε
 τὴν σοφίαν ἐπιστήμην εἶναι θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμά-
 των μήτε τὴν φιλοσοφίαν ἐπιτήδευσιν σοφίας.

7 πρώτιστα V 8 ὁ om. 5 10 |γον αἰτίαν om. N 7—8 litt.
 spatio vacuo 13 τὸν N 14 ἴση Hervetus et Simplic. Plutarch.
 Clem.: ἴσον G cf. p. 539, 27 25 εἶναι om. 5 26 ἐντεῦθεν
 <γὰρ>? 30 <τῶν> θεῶν LE5 at cf. v. 25

- 14 "Ενιοι τολύνν ἔφασαν τοὺς πρώτους τῶν ἀνθρώπων¹⁹⁴
 προστάνας καὶ τὸ συμφέρον τῷ βίῳ σκεψαμένους, πάνν
 συνετοὺς ὄντας, ἀναπλάσαι τὴν περὶ τε τῶν θεῶν ὑπό-
 νοιαν καὶ τὴν περὶ τῶν ἐν Ἄιδου μυθευομένων δόξαν.
 15 Θηριώδους γὰρ καὶ ἀτάκτου γεγονότος τοῦ πάλαι βίου (ἦν 5
 γὰρ χρόνος, ὡς φησιν ὁ Ὀρφεὺς (fr. 247 Abel),

ἥνικα φῶτες ἀπ' ἀλλήλων βίον εἶχον
 σαρκοδακῆ, κρείττων δὲ τὸν ἥτιονα φῶτ' ἐδάϊζεν)

- ἐπισχεῖν βουλόμενοι τοὺς ἀδικοῦντας πρῶτον μὲν νόμους
 16 ἔθεντο πρὸς τὸ τοὺς φανερῶς ἀδικοῦντας κολάζεσθαι, μετὰ 10
 δὲ τοῦτο καὶ θεοὺς ἀνέπλασαν ἐπόπτας πάντων τῶν ἀν-
 θρωπίνων ἀμαρτημάτων τε καὶ κατορθωμάτων, ἵνα μηδὲ
 κρύφα τολμῶσί τινες ἀδικεῖν, πεπεισμένοι, ὅτι οἱ θεοὶ (Hesiod.
 op. 134. 258)

ἥερα ἐσδάμενοι πάντῃ φοιτῶσιν ἐπ' αἶαν,
 ἀνθρώπων ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας ἐφορῶντες.

15

- 17 Εὐήμερος (fr. 1 Némethy) δὲ ὁ ἐπικληθεὶς ἄθεός φησιν·
 "ὅτ' ἦν ἄτακτος ἀνθρώπων βίος, οἱ περιγενόμενοι
 τῶν ἄλλων ἰσχύι τε καὶ συνέσει ὥστε πρὸς τὰ ὑπ'
 αὐτῶν κελευόμενα πάντας βιοῦν, σπουδάζοντες μεί- 20
 ζονος θαυμασμοῦ καὶ σεμνότητος τυχεῖν, ἀνέπλα-
 σαν περὶ αὐτοὺς ὑπερβάλλουσάν τινα καὶ θείαν δύ-
 ναμιν, ἔνθεν καὶ τοῖς πολλοῖς ἐνομίσθησαν θεοί".
 18 Πρῶδικος (B 5 Diels) δὲ ὁ Κεῖος "ἡλιόν" φησι "καὶ σε-
 λήνην καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας καὶ καθόλου πάντα
 τὰ ὠφελοῦντα τὸν βίον ἡμῶν οἱ παλαιοὶ θεοὺς ἐνό- 24
 μισαν διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν, καθάπερ Αἰ- 25
 γύπτιοι τὸν Νεῖλον". καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν ἄρτον
 Δήμητραν νομισθῆναι, τὸν δὲ οἶνον Διόνυσον, τὸ δὲ

14—15 cf. adv. math. II 31—32.

1 ἔφασαν om. 5 3 τὴν τε περὶ Heintz 4 μυθευομένων
 Bekk. coll. p. 406, 31. 408, 13: μυθευομένην G 7 βίον om. N
 18 τινες om. 5 18 ἰσχύει N (et Gen. nescio unde!) 23 κῖος 5
 27 ὀνομασθῆναι Heintz dubit.

394 ὕδωρ Ποσειδῶνα, τὸ δὲ πῦρ Ἥφαιστον καὶ ἤδη τῶν
 εὐχρηστούντων ἕκαστον. Δημόκριτος (B166 Diels) δὲ 19
 299 αἰδωλά τινά φησιν ἐμπελάζειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
 30 τούτων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθοποιά, τὰ δὲ κακοποιά (ἐν-
 395 θεν καὶ εὐχετο εὐλόγων τυχεῖν εἰδώλων), εἶναι δὲ
 ταῦτα μέγала τε καὶ ὑπερφυῆ, καὶ δύσφθαρτα μὲν,
 οὐκ ἄφθαρτα δέ, προσημαίνειν τε τὰ μέλλοντα τοῖς
 ἀνθρώποις, θεωρούμενα καὶ φωνὰς ἀφιέντα. ὅθεν
 41 τούτων αὐτῶν φαντασίαν λαβόντες οἱ παλαιοὶ ὑπε-
 5 νόησαν εἶναι θεόν, μηδενὸς ἄλλου παρὰ ταῦτα ὄν-
 τος θεοῦ [τοῦ] ἄφθαρτον φύσιν ἔχοντος. Ἀριστοτέ- 20
 λης (fr.10 Rose) δὲ ἀπὸ δυεῖν ἀρχῶν ἔννοιαν θεῶν ἔλεγε
 γεγονέναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀπὸ τε τῶν περὶ τὴν
 ψυχὴν συμβαινόντων καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων. ἀλλ'
 10 ἀπὸ μὲν τῶν περὶ τὴν ψυχὴν συμβαινόντων διὰ τοὺς
 ἐν τοῖς ὕπνοις γινομένους ταύτης ἐνθουσιασμοὺς
 καὶ τὰς μαντείας. ὅταν γάρ, φησὶν, ἐν τῷ ὑπνοῦν 21
 καθ' αὐτὴν γένηται ἡ ψυχὴ, τότε τὴν ἴδιον ἀπο-
 λαβοῦσα φύσιν προμαντεύεται τε καὶ προαγορεύει
 14 αὐτὰ μέλλοντα. τοιαύτη δὲ ἐστὶ καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν
 15 θάνατον χωρίζεσθαι τῶν σωμάτων. ἀποδέχεται γοῦν
 καὶ τὸν ποιητὴν Ὀμηρον ὡς τοῦτο παρατηρήσαντα·
 πεποίηκε γὰρ τὸν μὲν Πάτροκλον ἐν τῷ ἀναιρεῖσθαι
 προαγορεύοντα περὶ τῆς Ἑκτορος ἀναιρέσεως, τὸν
 δ' Ἑκτορα περὶ τῆς Ἀχιλλέως τελευτῆς. ἐκ τούτων
 20 οὖν, φησὶν, ὑπενόησαν οἱ ἄνθρωποι εἶναί τι θεῖον.
 τὸ καθ' ἑαυτὸ ἰοικὸς τῇ ψυχῇ καὶ πάντων ἐπιστη-
 μονικώτατον. ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων· θεα- 22
 σάμενοι γὰρ μεθ' ἡμέραν μὲν ἥλιον περιπολοῦντα.

299 α ἐμπελάζειν NV 1 εὐχετο NLE: εὐχεται 5 εὐλόγων
 NLE: εὐλόγων 5 2 ὑπερφυῆ Papencordt coll. p. 400, 11:
 ὑπερμεγέθη G 6 τοῦ del. Kayser 8 τῶν om. N τὴν
 om. 5 9 ἀλλ' del. Kayser 10 τῶν περὶ om. N 13 γένηται
 Bekk.: γενήσεται G 14 τι N 15 ἀσωμάτων 5 γὰρ V 16 καὶ
 om. N spatium relicto 19 inter τελευτῆς et ἐκ N spatium reli-
 quit 6 vel 7 litterarum 20 θεῖον N: θεὸν LE 21 ἑαυτὸ N.
 ἑαυτὸν LE 5

νύκτωρ δὲ τὴν εὐτακτον τῶν ἄλλων ἀστέρων κίνη-
σιν, ἐνόμισαν εἶναι τινὰ θεὸν τὸν τῆς τοιαύτης κί- 24b
νήσεως καὶ εὐταξίας αἵτιον. 35

- 23 Τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· ἄλλοι δὲ εἰσιν οἱ
φάσκοντες, ὅτι ὁ νοῦς ὁξὺς ὢν καὶ εὐκίνητος ἐν τῷ ἐπι-
βάλλειν τῇ αὐτοῦ φύσει ἦλθε καὶ εἰς ἔμφασιν τοῦ παν-
τὸς καὶ ὑπενόησέ τινα ὑπερβαλλόντως δύναμιν νοητικὴν, 39b
24 καὶ ἀναλογοῦσαν μὲν αὐτῷ, θεῖαν δὲ τὴν φύσιν. εἰσὶ δὲ
οἱ ἀπὸ τῶν γιγνομένων κατὰ τὸν κόσμον παραδόξων ὑπο-
νοήσαντες εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἐληλυθέναι θεῶν, ἀφ' ἧς
φαίνεται εἶναι δόξης καὶ ὁ Δημόκριτος (A 75 Diels). 5
ὁρῶντες γάρ, φησί, τὰ ἐν τοῖς μετεώροις παθήματα
οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ βροντὰς καὶ
ἀστραπάς, κεραυνούς τε καὶ ἄστρον συνόδους ἡλίου
τε καὶ σελήνης ἐκλείψεις, ἐδειματοῦντο, θεοὺς οἰό-
25 μενοι τούτων αἰτίους εἶναι. Ἐπίκουρος (fr. 353 Us.) 9a
δὲ ἐκ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους φαντασιῶν οἴεται τοὺς 10
ἀνθρώπους ἔννοιαν ἐσπακέναι θεοῦ· μεγάλων γὰρ
εἰδώλων, φησί, καὶ ἀνθρωπομόρφων κατὰ τοὺς
ὕπνους προσπιπτόντων ὑπέλαβον καὶ ταῖς ἀληθεί-
αις ὑπάρχειν τινὰς τοιούτους θεοὺς ἀνθρωπομόρ-
26 φους. ἔνιοι δὲ (Aristot. fr. 11 Rose) ἐπὶ τὴν ἀπαράβατον 15
καὶ εὐτακτον τῶν οὐρανίων κίνησιν παραγινόμενοι φασὶ τὴν
ἀρχὴν ταῖς τῶν θεῶν ἐπινοίαις ἀπὸ ταύτης γεγονέναι πρῶτον·
ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐπὶ τῆς Τρωικῆς καθεζόμενος Ἰδῆς
ἑώρα τὴν τῶν Ἑλλήνων στρατείαν μετὰ πολλοῦ κό-
σμου καὶ τάξεως τοῖς πεδίοις προσιοῦσαν (A 297), 19a

ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἱπποῖσιν καὶ ὄχεσφιν, 30
πεξοὺς δ' ἐξόπιθεν,

27/28 ἐπιβάλλειν Bekk. coll. p. 397, 12: μεταβάλλειν G
1 ὑπερβαλλόντως Gen.: ὑπερβαλλόντος N: ὑπερβαλόντως LEABR:
ὑπερβαλόντων V (an ὑπερβάλλοντός τινος?) 2 an εἰσὶ δὲ <καὶ>?
9 ἐκλείπειν N 10 καθ' ὕπνους E 15 sqq. re vera non sunt
Aristotelis, sed Posidonii (cf. p. 397, 7) 18 γὰρ om. LA
19a fort. <ἐν> πεδίοις (in campis Hervetus) προσιοῦσαν LBVR:
προιοῦσαν EA: om. N 20 πρῶτα N: πρῶτον LE5 ἱπποῖς N
21 ἐξόπιθεν N: ἐξόπισθεν LE5

396

πάντως ἂν ὁ τοιοῦτος εἰς ἔννοιαν ἦλθε τοῦ ὅτι ἔστι
 τις ὁ διατάσων τὴν τοιαύτην τάξιν καὶ ἐγκειλενό-
 μενος τοῖς ὑπ' αὐτὸν κοσμουμένοις στρατιώταις,
 25 οἷον Νέστωρ ἢ ἄλλος τις τῶν ἡρώων, ὃς ἦδει (B 554)

κοσμήσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας,

καὶ ὃν τρόπον ὁ ἔμπειρος νεώς, ἅμα τῷ θεάσασθαι 27
 πόρρωθεν ναῦν οὐρίῳ διωκομένην πνεύματι καὶ
 πᾶσι τοῖς ἰστίοις εὐτρεπιζομένην, συνλήσιν ὅτι ἔστι
 30 τις ὁ κατευθύνων ταύτην καὶ εἰς τοὺς προκειμένους
 397 λιμένας κατὰγων, οὕτως οἱ πρῶτον εἰς οὐρανὸν ἀνα-
 βλέψαντες καὶ θεασάμενοι ἥλιον μὲν τοὺς ἀπὸ ἀνα-
 τολῆς μέχρι δύσεως δρόμους σταδιεύοντα, ἀστέρων
 δὲ εὐτάκτους τινὰς χορείας, ἐπεξήτουν τὸν δημιουργ-
 4^a γὼν τῆς περικαλλοῦς ταύτης διακοσμήσεως, οὐκ ἐκ
 5 ταῦτομάτου στοχαζόμενοι συμβαίνειν αὐτήν, ἀλλ'
 ὑπό τινος κρείττονος καὶ ἀφθάρτου φύσεως, ἥ τις ἦν
 θεός. τῶν δὲ νεωτέρων Στωικῶν φασὶ τινες τοὺς πρῶ- 28
 τοὺς καὶ γηγενεῖς τῶν ἀνθρώπων κατὰ πολὺ τῶν νῦν
 συνέσει διαφέροντας γεγονέναι, ὥς πάρεστι μαθεῖν
 10 ἐκ τῆς ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ ἡρώας ἐκεί-
 νους <.....>, ὥσπερ τι περιττὸν αἰσθητήριον σχόν-
 τας τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, ἐπιβεβληκέναι τῇ
 θεῇ φύσει καὶ νοῆσαι τινὰς δυνάμεις θεῶν.

Τὰ μὲν οὖν λεγόμενα παρὰ τοῖς δογματικοῖς φιλοσό- 29
 15 φοις περὶ τῆς τῶν θεῶν ἐννοίας ἐστὶ τοιαῦτα, οὐκ οἰόμεθα
 δὲ αὐτὰ χρεῖαν ἔχειν ἀντιρρήσεως· τὸ γὰρ πολύτροπον

23 καὶ post διατάσων G: transp. Wakefield 24 κοσμουμέ-
 νοις Bekk.: ἐγκοσμουμένοις LEs: ἐκκοσμούμενον N 28 πόρ-
 ρωθεν om. s 29 ἰστίοις s: ἰστοῖς NLE 1 κατὰγων N (quod
 iam Hervetus coniecit scribens qui deducit): καταντῶν LEs
 11 lacunam, quam Hervetus post 9 ἀρχαιοτέρους statuit, post
 ἐκείνους indicavi, sed plura quam συμβλήσεως ab Herveto con-
 iectum excidisse cum Bekkero sumpserim. Possis suspicari
 coll. Sen. ep. 90, 4 sqq. de philosophorum apud homines aurei
 saeculi auctoritate sermonem fuisse, deinde conclusum esse:
 <ὥστε νομιστέον ἐκείνους> ὥσπερ κτλ. 13 θεῶν δυνάμεις N

- τῆς ἀποφάσεως τὴν ἀγνωσίαν τοῦ παντός ἀληθοῦς ἐπι-
σφραγίζεται, πολλῶν μὲν δυναμένων εἶναι τρόπων τῆς
τοῦ θεοῦ νοήσεως, τοῦ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀληθοῦς μὴ κατα-
λαμβανομένου. ὅμως δὲ κἂν ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ὑπομνή- 20
σεις χωρῶμεν, οὐδὲν εὐρεθήσεται τῶν εἰρημένων βέβαιον.
- 30 αὐτίκα γὰρ οἱ μὲν νομοθέτας τινὰς οἰόμενοι καὶ συνετοὺς
ἀνθρώπους ἐμπεποιθέναι τοῖς ἄλλοις τὴν περὶ θεῶν δόξαν
οὐ πάνυ τι φαίνονται τῷ ζητουμένῳ προσβάλλειν. ἐξη-
τεῖτο γὰρ ἀπὸ τίνος ἀρχῆς ὁρμηθέντες ἄνθρωποι ἤλθον 25
- 31 ἐπὶ τὸ θεοὺς νομίζειν· οἱ δὲ διαμφοδοῦντές φασιν, ὅτι
νομοθεταί τινες ἐνεποίησαν τοῖς ἀνθρώποις τὴν περὶ θεῶν
δόξαν, μὴ εἰδότες, ὅτι τὸ ἀρχῆθεν ἄπορον αὐτοὺς περιμέ-
νει, ζητήσαντος ἂν τινος, πόθεν δὲ οἱ νομοθεταί, μηδε-
νὸς πρότερον παραδόντος αὐτοῖς θεοὺς, ἤλθον εἰς ἐπίνοιαν 30
- 32 θεῶν; εἰτα πάντες μὲν ἄνθρωποι τούτων ἔχουσιν ἔννοιαν,
οὐχ ὡσαύτως δέ, ἀλλὰ Πέρσαι μὲν, εἰ οὕτω τύχοι, τὸ πῦρ
θεοφοροῦσιν, Αἰγύπτιοι δὲ τὸ ὕδωρ, ἄλλοι δὲ ἄλλο τι 398
τῶν τοιούτων. ἀπίθανόν τε ἦν πάντας ἀνθρώπους ὑπὸ
τῶν νομοθετῶν εἰς τὸ αὐτὸ συναχθέντας ἀκοῦσαι τι περὶ
θεῶν· ἀνεπίμικτα γὰρ ἦν τὰ τῶν ἀνθρώπων φῦλα καὶ
ἄγνωστά γε, κατὰ τὴν ναυτιλίαν δὲ τὴν Ἀργῶ πρωτόπλου 5
- 33 τι σκάφος διὰ τῆς ἱστορίας παρελήφαμεν. ναί, ἀλλ' ἴσως
τις πρὸ τούτων πάντων φήσει, ὅτι οἱ παρ' ἐκάστοις νομο-
θεταί καὶ ἡγεμόνες ἀνέπλασαν τὴν τοιαύτην νόησιν, καὶ
διὰ τοῦτο ἄλλοι ἄλλους θεοὺς ὑπάρχειν ὑπέλαβον. ὅπερ
ἐστὶν εὐήθες· κοινήν γὰρ πάλιν πρόληψιν ἔχουσι πάντες 10
ἄνθρωποι περὶ θεοῦ, καθ' ἣν μακάριόν τί ἐστι ζῶον καὶ
ἄφθαρτον καὶ τέλειον ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ παντός κακοῦ
ἀνεπίδεκτον, τελείως δὲ ἐστὶν ἄλογον τὸ κατὰ τύχην πάν-
τας τοῖς αὐτοῖς ἐπιβάλλειν ἰδιώμασιν, ἀλλὰ μὴ φυσικῶς

17 fort. ἐν αὐτοῖς pro παντός cf. v. 19: πάντως Rüstow
26 διαμφοδοῦντες iam a Fabr. inventum N, qui in margine
οἶμαι διανομοθετοῦντες: διαμφοδοκοῦντες LEs 28 τὸ om. L
ἄπορον Heintz coll. p. 110, 14. 140, 3. 154, 1. 382, 13 e. a.:
ἄτοπον G 29 ζητήσαντος N: ζητήσαντος LEs 2 τε Bekk.:
δὲ G 5 γε <ἀλλήλοις> Kayser; fortasse γε κατὰ τὴν <γῆν,
κατὰ> ναυτιλίαν κτλ.

398

15 οὕτως ἐκκινεῖσθαι. οὐ τοίνυν θέσει οὐδὲ κατὰ τινα νομο-
θεσίαν παρεδέξαντο οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι θεοὺς.

Οἱ δὲ λέγοντες τοὺς πρώτους τῶν ἀνθρώπων ἡγεμο- 84
νεύσαντας καὶ διοικητὰς τῶν κοινῶν πραγμάτων γενομέ-
νους, πλείονα δύναμιν αὐτοῖς περιθέντας καὶ τιμὴν πρὸς
50 τὸ ὑπακούειν τὰ πλήθη, τούτους χρόνῳ τελευτήσαντας
θεοὺς ὑποληφθῆναι, πάλιν οὐ συνιᾷσι τὸ ζητούμενον.
αὐτοὶ γὰρ οἱ εἰς θεοὺς ἀνάγοντες αὐτοὺς πῶς ἔννοιαν
ἔλαβον θεῶν εἰς ἣν αὐτοὺς ἐνέταξαν; τοῦτο γὰρ δεόμενον
ἀποδείξεως παρεῖται. ἄλλως τε καὶ ἀπίθανόν ἐστι τὸ 35
35 ἀξιούμενον. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων γινόμενα, καὶ
μάλιστα γὰρ τὰ ψευδῆ, ζῶσι μόνον συμπαραμένει τοῖς
ἡγουμένοις, τελευτησάντων δὲ ἀναιρεῖται, καὶ πάρεστι πολ-
λοὺς ἐπελθεῖν τοὺς παρὰ μὲν τὸν τῆς ζωῆς χρόνον ἐκθια-
σθέντας, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν καταφρονηθέντας, εἰ μὴ
30 τινὰς προσηγορίας θεῶν ὑποστέλλοιεν, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς
ὁ ἐξ Ἀλκμήνης καὶ Διός. ἦν μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ὥς φα- 36
σιν, Ἀλκαῖος τοῦνομα, ὑπέδραμε δὲ τὴν Ἡρακλέους προ-
399 σηγορίαν νομιζομένου παρὰ τοῖς τότε θεοῦ. ὅθεν καὶ ἐν
ταῖς Θήβαις λόγος ἔχει πάλαι ποτὲ ἀνδριάντα ἴδιον Ἡρα-
κλέους εὑρῆσθαι ἐπιγραφὴν ἔχοντα "Ἀλκαῖος Ἀμφιτρίω-
νος Ἡρακλεῖ χαριστήριον". καὶ τοὺς Τυνδαρίδας δὲ φασὶ 37
5 τὴν τῶν Διοσκούρων δόξαν ὑπελθεῖν πάλιν νομιζομένων
εἶναι θεῶν· τὰ γὰρ δύο ἡμισφαίρια, τό τε ὑπὲρ γῆν καὶ
τὸ ὑπὸ γῆν, Διοσκούρους οἱ σοφοὶ τῶν τότε ἀνθρώπων
ἔλεγον. διὸ καὶ ὁ ποιητὴς τοῦτο αἰνιττόμενός φησιν
ἐπ' αὐτῶν (λ 303)

10 ἄλλοτε μὲν ζῶουσ' ἑτερόημεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε
τεθναῖσιν, τιμὴν δὲ λελόγγασιν ἴσα θεοῖσιν.
πίλους τ' ἐπιτιθέασιν αὐτοῖς, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀστέρας,
αἰνισσόμενοι τὴν τῶν ἡμισφαιρίων κατασκευὴν. οἱ μὲν 38

15 οὕτως ἐκκινεῖσθαι G: ὡσαύτως κινεῖσθαι vel simile quid
Heintz coll. p. 257, 14. 275, 15. 330, 9. 351, 9: ad hoc moveri
Hervetus 21 οὐ συνιᾷσι om. N spat. 6 litt. rel. συνιᾷσει L
30 ὑποστέλλοιεν LE5: ὑπέλθοιεν N 32 ἀλκείδης οἶμαι N in
margine 2 post ἔχει lac. 4 litt. in N 3/4 ἀμφιτρίωνος 5
5 πάλιν G: πάλαι Hemsterhusius νομιζόντων N 8 τοῦτο
om. N 12 πέλλους N

δὴ οὕτως ὑποδραμόντες τὴν τῶν θεῶν τιμὴν ἐκράτησάν
 πως τῆς προθέσεως, οἱ δὲ αὐτόθεν αὐτοὺς ἀναγορεύσαν- 15
 τεῖς θεοὺς κατεφρονήθησαν μᾶλλον.

- 39 Καὶ μὴν οἱ λέγοντες, ὅτι πάντα τὰ τὸν βίον ὠφε-
 λοῦντα ὑπενόησαν οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων θεοὺς ὑπάρ-
 χειν, ὥς ἥλιον καὶ σελήνην ποταμούς τε καὶ λίμνας καὶ
 τὰ ὅμοια, σὺν τῷ ἀπιθάνου προΐστασθαι δόξης ἔτι καὶ τὴν 20
 ἀνωτάτῳ εὐήθειαν καταψηφίζονται τῶν ἀρχαίων. οὐ γὰρ
 οὕτως εἰκὸς ἐκείνους ἄφρονας εἶναι, ὥστε τὰ ὀφθαλμοφα-
 νῶς φθειρόμενα ὑπολαβεῖν εἶναι θεοὺς ἢ τοῖς πρὸς αὐτῶν
 κατεσθιομένοις καὶ διαλυμένοις θείαν προσμαρτυρεῖν δύ-
 40 ναμιν. τινὰ μὲν γὰρ λόγον ἴσως ἔχεται, καθάπερ τὸ τὴν 25
 γῆν θεὸν νομίζειν, οὐ τὴν ἀνυλακοτομουμένην ἢ ἀνασκα-
 πτομένην οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν διήκουσαν ἐν αὐτῇ δύναμιν
 καὶ καρποφόρον φύσιν καὶ ὄντως δαιμονιωτάτην. τὸ δὲ
 λίμνας καὶ ποταμούς, καὶ εἴ τινα ἄλλα συνωφελεῖν ἡμᾶς
 πέφυκεν, ἡγεῖσθαι θεοὺς οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἐμβροντη- 30
 41 σίας ἀπολέλοιπεν. οὕτω γὰρ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀνθρώπους
 καὶ μάλιστα τοὺς φιλοσοφοῦντας ἡγεῖσθαι θεοὺς (συνωφε- 400
 λοῦσι γὰρ ἡμῶν τὸν βίον), τῶν τε ἀλόγων ζώων τὰ πολλά
 (συνεργοπονεῖ γὰρ ἡμῖν), τὰ τε κατ' οἰκίας [ζῷα] σκεύη τε
 καὶ πᾶν εἴ τι τούτων ἐστὶ ταπεινότερον. ἀλλὰ ταῦτά γε
 σφόδρα ἐστὶ γελοῖα· τοίνυν οὐδὲ τὴν ἐκκειμένην δόξαν 5
 ῥητέον ὑγιῇ τυγχάνειν.
- 42 Ὁ δὲ Δημόκριτος τὸ ἦιτον ἄπορον διὰ τοῦ μελζονος
 ἀπόρου διδάσκων ἄπιστός ἐστιν. εἰς μὲν γὰρ τὸ πῶς
 νόησιν θεῶν ἔσχον ἄνθρωποι πολλὰς καὶ ποικίλας ἢ φύσις
 δίδωσιν ἀφορμάς· τὸ δὲ εἶδωλα εἶναι ἐν τῷ περιέχοντι 10
 ὑπερφυῇ καὶ ἀνθρωποειδεῖς ἔχοντα μορφὰς καὶ κα-
 θόλου τοιαῦτα ὁποῖα βούλεται αὐτῷ ἀναπλάττειν Δημόκριτος,
 παντελῶς ἐστὶ δυσπαράδεκτον.
- 43 Τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πρὸς τὸν Ἐπίκουρον ἔνεστι λέγειν,

17 τὰ om. N   23 ὑπολαβεῖν Bekk.: προλαβεῖν G   25 ἴσως
 λόγον N   28 καὶ alt. del. Rüstow   3 οἰκίαν Bekk. dubit. ζῷα
 del. Bekk.   13 δυσπαράδεκτον L et V (sed s. s. α): δυσπαρά-
 δεκτα ceteri

400

15 οἶόμενον, ὅτι κατὰ τὰς ἐνυπνιδίους φαντασίας τῶν
 ἀνθρωπομόρφων εἰδώλων ἐνοήθησαν θεοί· τί γὰρ
 μᾶλλον ἀπὸ τούτων νόησις ἐγίνετο θεῶν ἢ ὑπερφυῶν ἀνθρώ-
 πων; καὶ καθόλου καὶ πρὸς πάσας τὰς ἐκκειμένας δόξας ἐνέ- 44
 σται λέγειν, ὅτι οὐ κατὰ ψιλὸν μέγεθος ἀνθρωποειδοῦς ζῶον
 20 νόησιν θεοῦ λαμβάνουσιν ἄνθρωποι, ἀλλὰ σὺν τῷ μακά-
 ριον εἶναι καὶ ἄφθαρτον καὶ πλείστην δύναμιν ἐν τῷ κό-
 σμῳ προφερόμενον. ἅπερ οὐ διδάσκουσιν, ἀπὸ τίνος ἀρχῆς
 ἢ πῶς ἐπενοήθη παρὰ τοῖς πρῶτον ἔννοιαν σπάσασι θεοῦ,
 οἱ τὰς ἐνυπνιδίους αἰτιώμενοι φαντασίας καὶ τὴν τῶν
 25 οὐρανίων εὐταξίαν.

Οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτό φασιν, ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς νοή- 45
 σεως τοῦ εἶναι θεὸν γέγονεν ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους
 ἰνδαλλομένων ἢ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν κόσμον θεωρουμένων,
 τὸ δὲ αἰδίον εἶναι τὸν θεὸν καὶ ἄφθαρτον καὶ τέλειον ἐν
 30 εὐδαιμονίᾳ παρῆλθε κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων μετά-
 βασιν. ὥς γὰρ τὸν κοινὸν ἄνθρωπον αὐξήσαντες τῇ φαν-
 τασίᾳ νόησιν ἔσχομεν Κύκλωπος, ὃς οὐκ ἐώκει (ι 191)

401

ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
 ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων,

οὕτως ἄνθρωπον εὐδαίμονα νοήσαντες καὶ μακάριον καὶ
 συμπεπληρωμένον πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, εἴτα ταῦτα ἐπιτελ- 5
 ναντες τὸν ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις ἄκρον ἐνοήσαμεν θεόν.
 καὶ πάλιν πολυχρόνιον τινα φαντασιωθέντες ἄνθρωπον οἱ 46
 παλαιοὶ ἐπηύξησαν τὸν χρόνον εἰς ἄπειρον, προσσυνάψαν-
 τες τῷ ἐνεστώτι καὶ τὸν παρωχημένον καὶ τὸν μέλλοντα·
 εἴτα ἐντεῦθεν εἰς ἔννοιαν αἰδίου παραγενόμενοι ἔφασαν
 10 καὶ αἰδίον εἶναι τὸν θεόν. οἱ δὲ τοιαῦτα λέγοντες πιθα- 47
 νῆς μὲν προΐστανται δόξης, ἡρέμα δὲ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων
 ἐμπίπτουσι τρόπον, ὃς ἐστὶν ἀπορώτατος. ἵνα γὰρ πρῶ-
 τον εὐδαίμονα νοήσωμεν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τούτου κατὰ

15 ἐνυπνιδίους NLE: ἐνυπνιάδεις 5 18 καὶ prius om. N
 καὶ alt. om. Hervetus 32 ἔσχομεν Bekk.: ἔχομεν G 9 αἰδίου
 scr. sec. Hervetum (sempiterni): αἰδίον G παραγιγόμενοι LE
 et R ex corr. 12 ἐστὶν Bekk. coll. p. 384, 16: ἔσται G <ὁ>
 ἀπορ. N

μετάβασιν τὸν θεόν, ὀφείλομεν νοῆσαι τί ποτέ ἴστιν εὐ-
 δαιμονία, ἧς κατὰ μετοχὴν νοεῖται ὁ εὐδαίμων. ἀλλ' ἦν 15
 γε εὐδαιμονία κατ' αὐτοὺς δαιμονία τις καὶ θεία φύ-
 σις, καὶ εὐδαίμων ἐκαλεῖτο ὁ εὖ τὸν δαίμονα διακελ-
 μενον ἔχων. ὥσθ' ἵνα μὲν λάβωμεν τὴν περὶ ἄνθρωπον εὐ-
 δαιμονίαν, πρότερον ἔχειν ὀφείλομεν νόησιν θεοῦ καὶ δαι-
 μονος, ἵνα δὲ τὸν θεόν νοήσωμεν, πρότερον ἔχειν ὀφείλομεν 20
 ἔννοιαν εὐδαίμονος ἀνθρώπου. τοίνυν ἐκάτερον περιμένον τὴν
 ἐκ θατέρου νόησιν ἀνεπινόητον γίνεται ἡμῖν.

- 48 Καὶ δὴ ταῦτα μὲν εἰρήσθω πρὸς τοὺς ζητοῦντας, πῶς
 οἱ πρότερον νόησιν θεῶν ἔσχον ἄνθρωποι· ἀκολούθως δὲ
 ζητῶμεν καὶ περὶ τοῦ εἰ εἰσὶ θεοί. 25

εἰ εἰσὶ θεοί

- 49 Ἐπεὶ οὐ πᾶν τὸ ἐπινοούμενον καὶ ὑπάρξεως μετείλη-
 φεν, ἀλλὰ δύναται τι ἐπινοεῖσθαι μὲν, μὴ ὑπάρχειν δέ,
 καθάπερ Ἱπποκένταυρος καὶ Σκύλλα, δεήσει μετὰ τὴν
 περὶ τῆς ἐπινοίας τῶν θεῶν ζήτησιν καὶ περὶ τῆς ὑπάρ-
 ξεως τούτων σκέπτεσθαι. τάχα γὰρ ἀσφαλέστερος παρὰ 30
 τοὺς ὡς ἐτέρως φιλοσοφοῦντας εὐρεθήσεται ὁ σκεπτικός,
 κατὰ μὲν τὰ πάτρια ἔθη καὶ τοὺς νόμους λέγων εἶναι 402
 θεοὺς καὶ πᾶν τὸ εἰς τὴν τούτων θρησκείαν καὶ εὐσέβειαν
 συντεῖνον ποιῶν, τὸ δ' ὅσον ἐπὶ τῇ φιλοσόφῳ ζητήσῃ μη-
 δὲν προπετευόμενος.

- 50 Τῶν οὖν περὶ ὑπάρξεως θεοῦ σκεψαμένων οἱ μὲν 5
 εἶναι φασὶ θεόν, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ
 μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν οἱ πλείους τῶν δογματικῶν καὶ ἡ

17 εὐδαίμων <τὸν βίον> N 18 μὲν om. N 20 ἵνα δὲ
 LE5: ἀλλ' ἵνα N 21 περιεικείμενον N 22 ἐκ θατέρου LE5:
 ἐκατέρου N 24 νόησιν οἱ πρότερον N 25 εἰ om. N 26 ἐπι-
 νοούμενον Bekk.: ὑπονοούμενον G post 26 tit. praeb. G (ex-
 cepto V) 30 τούτων Bekk.: τούτου G; sed fortasse ipse
 Sextus neglegenter scripsit τούτου, cum iam p. 402, 5 sqq.
 περὶ ὑπάρξεως θεοῦ disputaturus sit 5 νῦν E

402

κοινή τοῦ βίου πρόληψις, μὴ εἶναι δὲ οἱ ἐπικληθέντες 51
ἄθεοι, καθάπερ Εὐήμερος (Callimach. fr. 86 Schn.),

10

γέρον ἀλαζών, ἄδικα βιβλία ψήγων,

καὶ Διαγόρας ὁ Μήλιος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖτος καὶ Θεόδω-
ρος καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς· ὧν Εὐήμερος μὲν ἔλεγε τοὺς
νομιζομένους θεοὺς δυνατοὺς τινὰς γεγόνέναι ἀν-
θρώπους καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἄλλων θεοποιη-
15 θέντας δόξαι θεοὺς, Πρόδικος (B 5 Diels) δὲ τὸ ὥφε- 52
λουῖν τὸν βίον ὑπειληφθαι θεόν, ὥς ἥλιον καὶ σε-
λήνην καὶ ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ λειμῶνας καὶ
καρποὺς καὶ πᾶν τὸ τοιουτῶδες. Διαγόρας δὲ ὁ Μή- 53
λιος, διθυραμβοποιός, ὥς φασι, τὸ πρῶτον γενόμενος ὥς εἴ
19^a τις καὶ ἄλλος δεισιδαίμων· ὅς γε καὶ τῆς ποιήσεως ἑαυτοῦ
20 κατήρατο τὸν τρόπον τοῦτον· “κατὰ δαίμονα καὶ τύχην
πάντα τελεῖται”· ἀδικηθεὶς δὲ ὑπὸ τινος ἐπιτορκήσαντος
καὶ μηδὲν ἔνεκα τούτου παθόντος μεθρημόσατο εἰς τὸ λέγειν μὴ
εἶναι θεόν. καὶ Κριτίας (B 25 Diels) δὲ εἰς τῶν ἐν Ἀθήναις 54
τυραννησάντων δοκεῖ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἀθέων ὑπάρχειν
25 φάμενος, ὅτι οἱ παλαιοὶ νομοθέται ἐπίσκοπόν τινα τῶν
ἀνθρωπίνων κατορθωμάτων καὶ ἀμαρτημάτων ἐπλασαν
τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ μηδένα λάθρα τὸν πλησίον ἀδικεῖν,
εὐλαβούμενον τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν τιμωρίαν. ἔχει δὲ παρ’
αὐτῷ τὸ ῥητὸν οὕτως·

403

ἦν χρόνος, ὅτ’ ἦν ἄτακτος ἀνθρώπων βίος
καὶ θηριώδης ἰσχύος θ’ ὑπηρέτης,
ὅτ’ οὐδὲν ἄθλον οὔτε τοῖς ἐσθλοῖσιν ἦν
οὔτ’ αὐ κόλασμα τοῖς κακοῖς ἐγίνετο.
5 κἄπειτ’ αἱ μοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι νόμους
θέσθαι κολαστάς, ἵνα δίκη τύραννος ἦ

10 ψήγων Bentley: ψύγων G 11 κτος ε (cf. ad p. 394, 23)
17 καὶ λίμνας om. LEε (cf. p. 399, 19) 19 ὥς alt. G: καὶ vel
ἦν Bekk.: del. Kayser 24 ἐκ del. Kayser coll. p. 172, 19
2 θ’ om. N 3 ἄθλον Barnes: ἄεθλον G 4 ἐγίνετο G more
solito 6 ἡ ante δίκη NLε: om. E

<...> τήν θ' ὕβριν δούλην ἔχῃ·
 ἐξημιούτο δ' εἴ τις ἐξαμαρτάνοι.
 ἔπειτ' ἐπειδὴ τὰμφανῇ μὲν οἱ νόμοι
 ἀπείργον αὐτοὺς ἔργα μὴ πράσσειν βίᾳ, 10
 λάθρα δ' ἔπρασσον, τηνικαῦτά μοι δοκεῖ
 <πρῶτον> πυκνός τις καὶ σοφὸς γνώμην ἀνὴρ
 θεῶν δέος θνητοῖσιν ἐξευρεῖν, ὅπως
 εἴῃ τι δεῖμα τοῖς κακοῖσι, κἂν λάθρα
 πράσσωσιν ἢ λέγωσιν ἢ φρονῶσι <τι>. 15
 ἐντεῦθεν οὖν τὸ θεῖον εἰσηγήσατο,
 ὥς ἔστι δαίμων ἀφθίτῳ θάλλων βίῳ,
 νόῳ τ' ἀκούων καὶ βλέπων, φρονῶν τε καὶ
 προσέχων τε ταῦτα, καὶ φύσιν θέλαν φορῶν,
 ὃς πᾶν [μὲν] τὸ λεχθὲν ἐν βροτοῖς ἀκούσεται, 20
 <τὸ> δρώμενον δὲ πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται.
 ἔαν δὲ σὺν σιγῇ τι βουλευῆς κακόν,
 τοῦτ' οὐχὶ λήσει τοὺς θεοὺς· τὸ γὰρ φρονοῦν

7 lacunam expl. e. g. γένους βροτείου Grotius: τήν τ' ἰσχὺν
 ἄγχῃ Mekler: ὁμῶς ἀπάντων Diels · δούλην ἔχῃ Gen.: ἔχῃ
 δούλην G 9 ἔπειτα NEV 10 ἀπείργον Normann: ἀπῆγον G
 11 πολλὰ post ἔπρασσον add. Pierson, ἄδικα Bach 12 πρῶ-
 τον add. Enger coll. p. 404, 18 (in N exstat lac. 4 fere litt.)
 13 θεῶν Wecklein: γνῶναι G δέος θνητοῖσιν scribendum: δὲ
 ὃς θνητοῖσιν LEs: δέωσηθνητοῖσιν N (sic): δέον θν. Normann,
 δ' ἔπος θν. Musgrave, θεοὺς θν. Koechly, qui servaverunt
 γνῶναι: γεγονέναι ὃς θν. Grotius ἐξευρεῖν Monac. 79 Bekkero
 texte: ἐξευρῶν G 15 τι add. Grotius 18 νόῳ G: τῷ νῷ
 F. G. Schmidt φρονῶν G: φρονεῶν Anonymus apud Bek-
 kerum τε καὶ G: τ' ἄγαν Aëtius, qui totum versum sic prae-
 bet: ὃς ταῦτ' ἀκούει καὶ βλέπει φρονεῖ τ' ἄγαν 19 προσ-
 έχων τὰ πάντα Grotius: συνέχων ἅπαντα Matthiae: προσεχῶς
 τὰ ταύτη Anonymus apud Bekk.: προσέχων θ' ἑαυτῷ Apelt:
 παρέχων τε ταῦτα Gomperz 20 ὃς Normann: ὅφ' οὐ G
 (ἐφ' οὐ A) μὲν del. Normann ἀκούσεται Normann: ἀκούε-
 ται G totum versum sic legi iubet Gomperz: ὃς δὴ βροτοῖσι
 πᾶν τὸ μὲν λεχθὲν κλύειν 21 τὸ add. Normann 22 σὺν
 LEs: om. N: καὶ Meineke dubit.: κἂν Nauck

403

〈αὐτοῖς〉 ἔνεστι. τοῦσδε τοὺς λόγους λέγων

404

διδασμάτων ἡδιστον εἰσηγήσατο,

ψευδεῖ καλύψας τὴν ἀλήθειαν λόγῳ.

ναλεῖν δ' ἔφασκε τοὺς θεοὺς ἐνταῦθ', ἵνα

μάλιστ' ἂν ἐξέπληξεν ἀνθρώπους ἄγων,

5

ὅθεν περ ἔγνω τοὺς φόβους ὄντας βροτοῖς

καὶ τὰς ὀνήσεις τῷ τάλαιπώρῳ βίῳ,

ἐκ τῆς ὑπερθε περιφορᾶς, ἵν' ἀστραπὰς

κατεῖδεν οὐσας, δεινὰ δὲ κτυπήματα

βροντῆς, τό τ' ἀστερωπὸν οὐρανοῦ δέμας,

10

Χρόνου καλὸν πολέκιλμα, τέκτονος σοφοῦ,

ὅθεν τε λαμπρὸς ἀστέρως στελεχει μύδρος,

ὃ θ' ὑγρὸς εἰς γῆν ὕμβρος ἐκπορεύεται.

τοίους δὲ περιέστησεν ἀνθρώποις φόβους,

δι' οὓς καλῶς τε τῷ λόγῳ κατώκισεν

15

τὸν δαίμον' οὗτος κὰν πρέποντι χωρίῳ,

τὴν ἀνομίαν τε τοῖς νόμοις κατέσβεσεν.

24 αὐτοῖς add.: 〈ἄγων〉 ἔν. Diels: ἔν ἐστι. 〈θείων〉 Musgrave: 〈θεοῖς〉 ἔν. Normann: 〈τούτοις〉 ἔν. G. Hermann: ἔν. 〈παντί〉 Gomperz τοῦσδε G: τοιούτους δὲ Meineke τοὺς G: τις Musgrave 〈αὐτοῖς〉 λέγων Grotius 1 διδάγμα τοι F. G. Schmidt μέγιστον F. G. Schmidt: κέρδιστον Nauck: ἀν κρᾶτιστον? 2 καλύψαι E et Hervetus 3 ναλεῖν Pierson: αἰεῖ G 4 μάλιστ' ἂν Toupus: μάλιστα G: μάλιστά γ' Fabr. ἐκπλήξειεν Grotius ἄγων G: λέγων Grotius 6 ὀνήσεις Musgrave: πονήσεις G 10 χρόνον Aëtius et Laurentianus nescio quis teste Bekker 11 ἀστέρως G: ἀστέρες Gen.: αἰθέρος Boissonade: ἡλίον Nauck: διάπυρος Herwerden: ἀστέρων Barnes: ἀστέρας Musgrave σπέρχει Musgrave μύδρος G: δρόμος Monac. 169: χορός Barnes 12 εἰσπορεύεται Grotius: ἐκπορίζεται Musgrave 13 τοίους Meineke: τοιούτους G: τοιούσδε Grotius περιέστησεν G: περιέστησαν Gen.: πέριξ ἔστησεν Meineke: περιέσεισεν Diels φόβους G: φόβον Musgrave 14 δι' οὓς G: στοίχους Musgrave 15 δαίμον' οὗτος κὰν Diels: δαίμονα οὐκ ἔν G: δαίμονα καὶ Gen.: δαίμον' οἰκεῖν ἔν Hermann: δαίμον' οἰκοῦντ' ἔν Pierson: δαίμον' ὀγκῶν ἔν Musgrave 16 νόμοις G (quod verbo ἀνομίαν per rhetoricum artificium opponitur): φόβοις Schmidt: βροτοῖς Diels dubit.

καὶ ὀλίγα προσδιελθὼν ἐπιφέρει

οὕτω δὲ πρῶτον οἶμαι πείσαι τινα

θνητοὺς νομίζειν δαιμόνων εἶναι γένους.

- 55 Συμφέρεται δὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι καὶ Θεόδωρος ὁ 20
ἄθεος καὶ κατὰ τινας Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης, ὁ μὲν
διὰ τοῦ περὶ θεῶν συντάγματος τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι
56 θεολογούμενα ποικίλως ἀνασκευάσας, ὁ δὲ Πρωταγόρας
(A 12 Diels) ῥητῶς που γράψας· "περὶ δὲ θεῶν οὔτε εἰ
εἰσὶν οὐθ' ὅποιοί τινές εἰσι δύναμαι λέγειν· πολλὰ 405
γάρ ἐστι τὰ κωλύοντά με". παρ' ἣν αἰτίαν θάνατον αὐ-
τοῦ καταψηφισαμένων τῶν Ἀθηναίων διαφυγὼν καὶ κατὰ
57 θάλατταν πταίσας ἀπέθανεν. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς ἱστορίας
καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος (fr. 5 Diels) ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν 5
Σίλλων ταῦτα διεξερχόμενος, 5a

† ἔσητε† καὶ μετέπειτα σοφιστῶν

οὐτ' ἀλιγυγλώσω οὐτ' ἀσκόπων οὐτ' ἀκνύιστω

Πρωταγόρῃ· ἔθειλον δὲ τέφρην συγγράμματα θεῖναι,

ὅτι θεοὺς κατέγραψ' οὐτ' εἰδέναι οὔτε δύνασθαι

ὅποιοί τινές εἰσι καὶ οἳ τινες ἀθρήσασθαι, 10

πᾶσαν ἔχων φυλακὴν ἐπιεικέλης. τὰ μὲν οὐ οἱ

χραίσμῃς, ἀλλὰ φυχῆς ἐπεμαίετο, ὄφρα μὴ οὕτως

Σωκρατικὸν πίνων ψυχρὸν πότον Αἰδα δύη.

- 58 καὶ Ἐπίκουρος δὲ κατ' ἐπίους ὥς μὲν πρὸς τοὺς πολλοὺς
ἀπολείπει θεόν, ὥς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων 15
59 οὐδαμῶς. οὐ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι θεοὺς διὰ τὴν
τῶν ἀντικειμένων λόγων ἰσοσθένειαν ἔλεξαν οἱ ἀπὸ τῆς

19 τινας N 19 εἶναι δαιμόνων 5 24 δὲ om. L εἰ om. V
εἰ <μέν> N 4 τῆς ἱστορίας ταύτης N 5a σεληνῶν N!
6 ἔσητε N: ὥστε LEABR: ὅς τε V: ὥς Stephanus: <πάντων
πρωτίστῳ τό>τε καὶ Diels e. g. καὶ om. A 7 ἀλιγυγλώσω N
8 πρωταγόρης N ἔθειλον N in rasura maioris ambitus τέφρην
Gen.: τε φρην G συγγράμματα Fabr.: συγγράμματι G 9 ὅτι 5
κατέγραψ' Fabr.: κατέγραψεν LE5: κατέρριψεν N 10 οἳ G:
εἰ Bekk. dubit. 12 αὐτως Bekk. dubit. 18 αἰδα Menagius:
αἰδι G δύη optativ. Meineke 14 ἔτους N πρὸς μὲν N
18 ἐκατέρωθεν om. N sed spatium 11 fere litt. relicto

σκέψεως. καὶ τοῦτο εἰσόμεθα ἑκατέρωθεν τὰ ἐπιχειρού-
μενα συντόμως ἐπιδραμόντες.

- 20 Οἱ τοίνυν θεοὺς ἀξιοῦντες εἶναι πειρῶνται τὸ προκεί- 60
μενον κατασκευάζειν ἐκ τεσσάρων τρόπων, ἑνὸς μὲν τῆς
παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις συμφωνίας, δευτέρου δὲ τῆς κοσμι-
κῆς διατάξεως, τρίτου δὲ τῶν ἀκολουθούντων ἀτόπων τοῖς
ἀναιροῦσι τὸ θεῖον, τετάρτου δὲ καὶ τελευταίου τῆς τῶν
25 ἀντιπιπτόντων λόγων ὑπεξαρέσεως. ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς 61
κοινῆς ἐννοίας λέγοντες, ὡς ἅπαντες ἄνθρωποι σχεδὸν Ἑλ-
ληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι τὸ θεῖον, καὶ διὰ
τοῦτο συμφώνως μὲν θύουσί τε καὶ εὐχονται καὶ τεμένη
θεῶν ἀνιστῶσιν, ἄλλοι δὲ ἄλλως ταῦτα ποιοῦσιν, ὡς ἂν
30 κατὰ μὲν τὸ κοινὸν πεπιστευκότες τὸ εἶναι τι θεῖον, μὴ
406 τὴν αὐτὴν δὲ ἔχοντες περὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ πρόληψιν.
εἰ δέ γε ψευδῆς ὑπῆρχεν ἡ τοιαύτη πρόληψις, οὐκ ἂν
οὕτω πάντες συνεφώνουν· εἰσὶν ἄρα θεοί. καὶ γὰρ ἄλλως 62
αἱ ψευδεῖς δόξαι καὶ πρόσκαιροι φάσεις οὐκ ἐπὶ πλεῖον
5 παρεκτείνουσιν, ἀλλὰ συντελευτῶσιν ἐκείνοις ὧν χάριν ἐφυ-
λάττοντο. οἷον τιμῶσι βασιλεῖς ἄνθρωποι θυσίαις τε καὶ
ταῖς ἄλλαις θρησκείαις, αἷς ὡς θεοὺς <αὐτοὺς> προστρέπον-
ται· ἀλλὰ ταῦτα μέχρις ἐκείνων αὐτῶν διατηροῦσιν, τελετη-
σάντων δὲ ὡς ἄθεσμά τινα καὶ ἄσεβῃ παραλείπουσιν. ἡ δέ γε
10 τῶν θεῶν ἐννοια καὶ ἐξ αἰῶνος ἦν καὶ εἰς αἰῶνα διαμένει,
ἐξ αὐτῶν, ὡς εἰκός, τῶν γινομένων μαρτυρουμένη. οὐ 63
μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ τὴν ιδιωτικὴν ὑπόνοιαν δεῖ παραλείπειν,
τοῖς δὲ συνετοῖς καὶ μεγαλοφρεσιτάτοις τῶν ἀνδρῶν πεί-
θεσθαι, πάρεστι τὴν ποιητικὴν ὁρᾶν μηδὲν μέγα μηδὲ
15 λαμπρὸν ἐκφέρουσαν ἐν ᾧ μὴ θεὸς ἐστὶν ὁ τὴν ἐξουσίαν
καὶ τὸ κράτος τῶν γινομένων πραγμάτων ἐνημμένος,
ὥσπερ καὶ τῷ ποιητῇ Ὀμήρῳ κατὰ τὸν ἀναγραφέντα τῶν
Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πόλεμον. πάρεστι δὲ καὶ τὴν 64

19 ἐπιδραμόντα N 21 τῆς NA: τοῖς LEBVR 22 δεύτε-
ρον N 23 τρίτον N 4 φάσεις Bekk.: φύσεις G 7 ὡς G:
καὶ Bekk. dubit.: om. Hervetus αὐτοὺς addidi προστρέ-
πονται conjectura in margine codicis Genevensium: προτρ. G
9 παραλείπουσιν (vel καταλύουσιν) Bekk. dubit.: καταλείπου-
σιν G 12 εἰ NEABR: εἰς LV 14 πάρεστι <μὲν> Bekk.

- τῶν φυσικῶν πληθὺν ἰδεῖν σύμφωνον τῇ ποιητικῇ· καὶ⁴⁰⁶
 γὰρ Πυθαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰωνίας 20
 Σωκράτης τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἀπὸ
 τῆς Στοᾶς, τάχα δὲ οἱ ἀπὸ τῶν κήπων, ὥς αἱ ῥηταὶ τοῦ
 65 Ἐπικούρου λέξεις μαρτυροῦσι, θεὸν ἀπολείπουσιν. ὥσπερ
 οὖν εἰ περὶ τινος τῶν ὑπὸ τὴν ὄρασιν πιπτόντων ἐζητοῦ-
 μεν, εὐλόγως ἂν τοῖς ὀξυωπεστάτοις ἐπιστεύομεν, καὶ εἰ 25
 περὶ τινος τῶν ἀκουστῶν, τοῖς ὀξυηκουστάτοις, οὕτω σκε-
 πτόμενοι περὶ τινος τῶν λόγῳ θεωρουμένων οὐκ ἄλλοις
 τισὶ πιστεύειν ὀφείλομεν ἢ τοῖς τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον
 ὀξυωποῦσιν, ὅποιοι τινες ἦσαν οἱ φιλόσοφοι.
 66 Ἄλλ' εἰώθασιν ἀνθυποφέροντες πρὸς τοῦτο λέγειν οἱ 30
 ἐξ ἐναντίας, ὅτι καὶ περὶ τῶν ἐν Αἴδου μυθευομένων κοι-
 νὴν ἔννοιαν ἔχουσιν ἅπαντες ἄνθρωποι καὶ συμφώνους
 ἔχουσι τοὺς ποιητάς, καὶ μᾶλλον γε περὶ τούτων ἢ περὶ τῶν 407
 θεῶν, ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποιμεν ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν τὰ
 67 καθ' Αἴδου μυθεύόμενα, μὴ συνιέντες πρῶτον μὲν, ὅτι
 οὐ μόνον τὰ καθ' Αἴδου πλαττόμενα, ἀλλὰ καὶ κοινῶς
 πάντα μῦθον μάχην περιεσχηκέναι συμβέβηκε καὶ ἀδύνα- 5
 τον εἶναι, οἷον ἦν (λ 576)·

καὶ Τιτυὸν εἶδον, Γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
 κείμενον ἐν δαπέδῳ· ὃ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα,
 γῦπε δέ μιν ἐκάτερθε παρημένῳ ἦπαρ ἔκειρον,
 δέρτρον ἔσω δύνοντες· ὃ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσίν· 10
 Αἰτῶ γὰρ ἦσχυνε Διὸς κυδρὴν παρὰ κοιτίν.

- 68 εἰ μὲν γὰρ ἄψυχος ἦν ὁ Τιτύος, πῶς οὐδεμίαν συναί-
 σθησιν ἔχων ὑπὸ τιμωρίαν ἐπιπτεν; εἰ δὲ εἶχε ψυχὴν,
 69 πῶς τετελευτήκει; καὶ πάλιν, ὅταν λέγῃται (λ 582)·

καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγ' ἔχοντα,
 ἑσταότ' ἐν λίνῃ· ἥ δὲ προσέκλυζε γενεῖω.
 στεῦτό τε διψᾶων, πῖεῖν δ' οὐκ εἶχεν ἐλῆσθαι· 15

22 δὲ <καὶ> Rüstow 26/27 σκεπτομένων N 27 λόγων N
 1 γέ om. N περὶ alt. N: ὅτι LEs 6 ἦν <τὸ> Bekk. dubit.
 8 ὅδ' LEs 10 δέλτρον N 11 γὰρ om. s ἦσχυνε NVR: ἦλ-
 γυνε E: ἦλκησεν AB: ἦλκησεν· ἦ ἦλγυνε L (sic) 15 εἰσεῖδον s

407

ὅσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρον πῖεῖν μενεαίνων,
τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκειτ' ἀναβροχέν, ἀμφὶ δὲ ποσσίν
20 γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.

εἰ γὰρ μήποτε ὑγροῦ καὶ τροφῆς ἐγένετο, πῶς διέμενεν, 70
ἀλλ' οὐ σπάνει τῶν ἀναγκαίων διεφθείρετο; εἰ δὲ ἀθάνα-
τος ἦν, πῶς τοιοῦτός ἐστιν; μάχεται γὰρ ἀθάνατος φύσις
ἀλγηδόσι καὶ βασάνοις, ἐπεὶ περ πᾶν τὸ ἀλγοῦν θνητόν
25 ἐστίν. ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν μῦθος οὕτως ἐν αὐτῷ τὸν ἔλεγχον 71
περιεῖχεν, ἡ δὲ περὶ θεῶν ἱπόληψις οὐ τοιαύτη τις ἐστίν,
οὐδὲ μάχην ὑπέβαλλεν, ἄλλὰ σύμφωνος τοῖς γινομένοις
ἐφαίνετο. καὶ γὰρ οὐδὲ τὰς ψυχὰς ἔνεστιν ὑπονοῆσαι
κάτω φερομένας· λεπτομερεῖς γὰρ οὔσαι καὶ οὐχ ἥττον
30 πυρώδεις ἢ πνευματώδεις εἰς τοὺς ἄνω μᾶλλον τόπους
408 κουφοφοροῦσιν. καὶ καθ' αὐτὰς δὲ διαμένουσι καὶ οὐχ, 72
ὥς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκουρος (fr. 337 Us.), ἀπολυθεῖσαι τῶν
σωμάτων καπνοῦ δίκην σκίδνανται. οὐδὲ γὰρ πρότε-
ρον τὸ σῶμα διακρατητικὸν ἦν αὐτῶν, ἀλλ' αὐταὶ τῷ σώματι
5 συμμονῆς ἦσαν αἷται, πολλὴ δὲ πρότερον καὶ ἑαυταῖς. ἔκκη- 73
νοὶ γοῦν ἡλίου γενόμεναι τὸν ὑπὸ σελήνην οἰκοῦσι τόπον, ἐν-
θάδε τε διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ ἄερος πλείονα πρὸς διαμονὴν
λαμβάνουσι χρόνον, τροφῇ τε χρῶνται οἰκέλας τῇ ἀπὸ γῆς ἀνα-
θυμιάσει ὥς καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα, τὸ διαλυθόν τε αὐτὰς
10 ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις οὐκ ἔχουσιν. εἰ οὖν διαμένουσιν 74
αἱ ψυχαί, δαίμοσιν αἱ αὐταὶ γίνονται· εἰ δὲ δαίμο-
νές εἰσι, ῥητέον καὶ θεοὺς ὑπάρχειν, μηδὲν αὐτῶν τὴν
ὑπαρξιν βλαπτούσης τῆς περὶ τῶν ἐν Αἰδοῦ μυθευομένων
προλήψεως.

15 Ὁ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς κοινῆς καὶ συμφώνου οἰλήσεως
τοῦ θεοῦ λόγος ἐστὶ τοιοῦτος· σκοπῶμεν δὲ καὶ τὸν ἀπὸ 75
τῆς τοῦ περιέχοντος διακοσμήσεως. ἡ τοίνυν τῶν ὄντων
οὐσία, φασίν, ἀκίνητος οὐσα ἐξ αὐτῆς καὶ ἀσχημάτιστος
ὑπὸ τινος αἰτίας ὀφείλει κινεῖσθαι τε καὶ σχηματίζεσθαι·

19 ἀναβροχέν Hom.: ἀμβροχθέν LE5: ἀνβροχέν N 4 δια-
κριτικὸν 5 5—18 secunda manus in N margini adscripsit:
τὰ τοῦ Κικέρωνος ὁμοία 6 ἡλίου del. vel in ἐναι mutata
Hirzel

- καὶ διὰ τοῦτο, ὥς χαλκούργημα περικαλλῆς θεασάμενοι ²⁰
ποθοῦμεν μαθεῖν τὸν τεχνίτην ἅτε καθ' αὐτὴν τῆς
ὑλῆς ἀκινήτου καθεστῶσης, οὕτω καὶ τὴν τῶν ὄλων ὕλην
θεωροῦντες κινουμένην καὶ ἐν μορφῇ τε καὶ διακοσμήσει
τυγχάνουσιν εὐλόγως ἂν σκεπτοίμεθα τὸ κινεῖν αὐτὴν
καὶ πολυειδῶς μορφοῦν αἴτιον. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλο τι πι- ²⁵
76 θανόν ἐστιν εἶναι ἢ δύναμιν τινα δι' αὐτῆς πεφοιτη-
κυῖαν, καθάπερ ἡμῖν ψυχὴ πεφοίτηκεν. αὕτη οὖν ἡ δύ-
ναμις ἥτοι αὐτοκίνητος ἐστὶν ἢ ὑπὸ ἄλλης κινεῖται δυνά-
μεως. καὶ εἰ μὲν ὑφ' ἑτέρας κινεῖται, τὴν ἑτέραν ἀδύνα-
τον ἔσται κινεῖσθαι μὴ ὑπ' ἄλλης κινουμένην, ὅπερ ἄτοπον. ³⁰
ἔστι τις ἄρα καθ' ἑαυτὴν αὐτοκίνητος δύναμις, ἥτις ἂν εἴη
θεία καὶ αἰδίου. ἢ γὰρ ἐξ αἰῶνος κινήσεται ἢ ἀπὸ τινος
χρόνου. ἀλλ' ἀπὸ τινος χρόνου μὲν οὐ κινήσεται· οὐ ⁴⁰⁹
γὰρ ἔσται τις αἰτία τοῦ ἀπὸ τινος αὐτὴν χρόνου κινεῖσθαι.
αἰδίου τοίνυν ἐστὶν ἡ κινουσα τὴν ὕλην δύναμις καὶ τε-
ταγμένως αὐτὴν εἰς γενέσεις καὶ μεταβολὰς ἄγουσα. ὥστε
θεὸς ἂν εἴη αὕτη. καὶ ἔτι τὸ γεννητικὸν λογικοῦ ⁵
77 καὶ φρονίμου πάντως καὶ αὐτὸ λογικόν ἐστι καὶ φρόνιμον·
ἢ δέ γε προειρημένη δύναμις ἀνθρώπους πέφυκε κατα-
σκευάζειν· λογικὴ τοίνυν καὶ φρονίμη γενήσεται, ὅπερ ἦν
θείας φύσεως. εἰσὶν ἄρα θεοί. τῶν τε σωμάτων
78 τὰ μὲν ἐστὶν ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, τὰ δὲ ἐκ ¹⁰
διεστώτων. ἡνωμένα μὲν οὖν ἐστὶ τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως
κρατούμενα καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα, ἐκ συναπτομένων δὲ
τὰ ἐκ τε παρακειμένων καὶ πρὸς ἓν τι κεφάλαιον νευόν-
των συνεστώτα ὥς ἀλύσεις καὶ πυργίσκοι καὶ νῆες, ἐκ διε-
στώτων δὲ τὰ ἐκ διεξευγμένων καὶ κεχωρισμένων καὶ ¹⁵
καθ' αὐτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα ὥς στρατιαὶ καὶ ποι-

78 ~ adv. dogm. I 102.

²⁰ περικαλλῆς 5   ²⁴ κοινοῦν NL   ²⁷ <ἐν> ἡμῖν Arnim
δι' ἡμῶν Kayser   ²⁸ ἀπὸ N   ²⁹ post ἑτέραν lac. stat. Arnim
³⁰ ἔσται N: εἶναι LE5: εἴη ἂν Apelt καὶ οὕτως εἰς ἀπειρον
post κινουμένην add. Heintz séc. Herveti versionem (atque ita
in infinitum)   5 γεννητικὸν E: γεννητικὸν NL5   13 τε Bekk.:
τῶν G   15 κεχωρισμένων Bekk.: ἐκ κεχωρισμένων LE5: ἐγκε-
χωρισμένων N

409

μναι καὶ χοροί. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, ἥτοι 79
 ἡνωμένον ἐστὶ σῶμα ἢ ἐκ συναπτομένων ἢ ἐκ διεστώτων.
 οὔτε δὲ ἐκ συναπτομένων οὔτε ἐκ διεστώτων, ὥς δείκνυμεν
 20 ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συμπαθειῶν. κατὰ γὰρ τὰς τῆς σελή-
 νης αὐξήσεις καὶ φθίσεις πολλὰ τῶν τε ἐπιγείων ζώων καὶ
 θαλασσίων φθίνει τε καὶ αὖξεται, ἀμπώτεις τε καὶ πλημ-
 μυρίδες περὶ τινα μέρη τῆς θαλάσσης γίνονται. ὡσαύτως
 δὲ καὶ κατὰ τινὰς τῶν ἀστέρων ἐπιτολάς καὶ δύσεις μετα-
 35 βολαὶ τοῦ περιέχοντος καὶ παμποικίλοι περὶ τὸν ἄερα τρο-
 παὶ συμβαλίνουσιν, ὅτε μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ὅτε δὲ λοιμι-
 κῶς. ἐξ ὧν συμφανές, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα καθέστηκεν
 ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώ- 80
 των οὐ συμπάσχει τὰ μέρη ἀλλήλοις, εἴγε ἐν στρατιᾷ πάν-
 30 των, εἰ τύχοι, διαφθαρέντων τῶν στρατιωτῶν οὐδὲν κατὰ
 διάδοσιν πάσχειν φαίνεται ὁ περιωσθεὶς· ἐπὶ δὲ τῶν ἡνω-
 410 μένων συμπάθειά τις ἔστιν, εἴγε δακτύλου τεμνομένου τὸ
 ὅλον συνδιατίθεται σῶμα. ἡνωμένον τοίνυν ἐστὶ σῶμα
 καὶ ὁ κόσμος. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ἡνωμένων σωμάτων τὰ μὲν 81
 ὑπὸ ψιλῆς ἔξεως συνέχεται, τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, τὰ δὲ ὑπὸ
 5 ψυχῆς, καὶ ἔξεως μὲν ὥς λίθοι καὶ ξύλα, φύσεως δὲ κα-
 θάπερ τὰ φυτὰ, ψυχῆς δὲ τὰ ζῶα, πάντως δὴ καὶ ὁ
 κόσμος ὑπὸ τίνος τούτων διακρατεῖται. καὶ ὑπὸ μὲν ψι- 82
 λῆς ἔξεως οὐκ ἂν συνέχοιτο. τὰ γὰρ ὑπὸ ἔξεως κρατού-
 μενα οὐδεμίαν ἀξιόλογον μεταβολὴν τε καὶ τροπὴν ἀνα-
 10 δέχεται, καθάπερ ξύλα καὶ λίθοι, ἀλλὰ μόνον ἐξ αὐτῶν
 πάσχει τὴν κατὰ ἄνεσιν καὶ τὴν κατὰ συμπίεσμον διάθε-
 σιν. ὁ δὲ κόσμος ἀξιολόγους ἀναδέχεται μεταβολάς, ὅτε 83
 μὲν κρυμαλέου τοῦ περιέχοντος γινομένου, ὅτε δὲ Ἀλεινοῦ,
 καὶ ὅτε μὲν αὐχμῶδους, ὅτε δὲ νοτεροῦ, ὅτε δὲ ἄλλως πως
 15 κατὰ τὰς τῶν οὐρανίων κινήσεις ἑτεροιοιούμενου. οὐ τοί-
 νυν ὑπὸ ψιλῆς ἔξεως ὁ κόσμος συνέχεται. εἰ δὲ μὴ ὑπὸ 84
 ταύτης, πάντως ὑπὸ φύσεως· καὶ γὰρ τὰ ὑπὸ ψυχῆς δια-
 κρατούμενα πολὺ πρότερον ὑπὸ φύσεως συνείχετο. ἀνάγ-
 κη ἄρα ὑπὸ τῆς ἀρίστης αὐτὸν φύσεως συνέχεσθαι, ἐπεὶ

καὶ περιέχει τὰς πάντων φύσεις. ἡ δὲ γε τὰς πάντων πε- 10
 ριέχουσα φύσεις καὶ τὰς λογικὰς περιέσχηκεν. (Stoic. fr. I 114
 85 Arn.) ἀλλὰ καὶ ἡ τὰς λογικὰς περιέχουσα φύσεις
 πάντως ἐστὶ λογικὴ· οὐ γὰρ οἶόν τε τὸ ὅλον τοῦ μέ-
 ρους χειρὸν εἶναι. ἀλλ' εἰ ἀρίστη ἐστὶ φύσις ἡ τὸν κόσμον
 διοικοῦσα, νοερά τε ἔσται καὶ σπουδαία καὶ ἀθάνατος. τοιαύτη 15
 86 δὲ τυγχάνουσα θεὸς ἐστίν. εἰδὼν ἄρα θεοί. εἶπερ τε ἐν γῇ
 καὶ θαλάσῃ πολλῆς οὕσης παχυμερείας ποικίλα συνίσταται ζῶα
 ψυχικῆς τε καὶ αἰσθητικῆς μετέχοντα δυνάμεως, πολλῶ πιθα-
 νώτερόν ἐστιν ἐν τῷ ἁέρι, πολὺ τὸ καθαρὸν καὶ εἰλικρινές
 ἔχοντι παρὰ τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ, ἔμψυχά τινα καὶ νοερά 30
 συνίστασθαι ζῶα. καὶ τούτῳ συμφωνεῖ τὸ τοὺς Διοσκού-
 ρους ἀγαθοὺς τινὰς εἶναι δαίμονας, σωτῆρας εὐσέλμων 411
 νεῶν, καὶ τὸ (Hesiod. op. 252)

τρὶς γὰρ μύριοι εἰσὶν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
 ἀθάνατοι Ζηνὸς φύλακες μερόπων ἀνθρώπων.

87 ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ἁέρι πιθανὸν ὑπάρχειν ζῶα, πάντως εὐλογον 5
 καὶ ἐν τῷ αἰθέρι ζῶων εἶναι φύσιν, ὅθεν καὶ ἀνθρώποι
 νοεράς μετέχουσι δυνάμεως, ἐκεῖθεν αὐτὴν σπάσαντες.
 ὄντων δὲ αἰθερίων ζῶων, καὶ κατὰ πολὺ τῶν ἐπιγείων
 ὑπερφέρειν δοκούντων τῷ ἄφθαρτα εἶναι καὶ ἀγέννητα,
 δοθήσεται καὶ θεοὺς ὑπάρχειν, τούτων μὴ διαφέροντας. 10
 88 Ὅ δὲ Κλεάνθης (fr. 529 Arn.) οὕτως συνηρώτα· εἰ φύ-
 σεις φύσεώς ἐστι κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη φύσις·
 εἰ ψυχὴ ψυχῆς ἐστὶ κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη
 ψυχὴ· καὶ εἰ ζῶον τοίνυν κρείττον ἐστὶ ζώου, εἴη
 ἂν τι κράτιστον ζῶον· οὐ γὰρ εἰς ἄπειρον ἐκπίπτειν 15
 πέφυκε τὰ τοιαῦτα. ὥσπεροῦν οὐδὲ ἡ φύσις ἐπ' ἄπει-
 ρον ἐδύνάτο αὔξεσθαι κατὰ τὸ κρείττον, οὐδ' ἡ ψυχὴ
 89 οὔτε τὸ ζῶον. ἀλλὰ μὲν ζῶον ζώου κρείττον ἐστίν,
 ὥς ἵππος χελώνης, εἰ τύχοι, καὶ ταῦρος ἵππου καὶ

23/24 τὸ ὅλον τοῦ μέρους LE: τοῦ ὅλου τὸ μέρος N5 1 εἶναι
 om. 5 8 πουλυβοτείρῃ N5 7 ἐκεῖθεν N: κεῖθεν LE5: κά-
 κεῖθεν edd. 16 οὐδὲ G: οὔτε Bekk. 16/17 ἐδύνάτο ἐπ' ἄπει-
 ρον 5 17 nonne melius <οὕτως> οὐδ' ? 18 οὐδὲ τὸ ζ. Arnim
 19 ἵππου Rüstow: ὄνου G

411

19^a λέων ταύρου. πάντων δὲ σχεδὸν τῶν ἐπιγείων ζώων
 20 καὶ σωματικῇ καὶ ψυχικῇ διαθέσει προέχει τε καὶ
 κρατιστεύει ὁ ἄνθρωπος· τοίνυν κρατίστον ἂν εἴη
 ζῶον καὶ ἄριστον. καίτοι οὐ πάνυ τι ὁ ἄνθρωπος 90
 κρατίστον εἶναι δύναται ζῶον, οἷον εὐθέως ὅτι διὰ
 κακίας πορεύεται τὸν πάντα χρόνον, εἰ δὲ μή γε, τὸν
 21^a πλείστον (καὶ γὰρ εἴ ποτε περιγένοιτο ἀρετῆς, ὅψε
 25 καὶ πρὸς ταῖς τοῦ βίου δυσμαῖς περιγίνεται), ἐπί-
 κηρόν τ' ἐστὶ καὶ ἀσθενὲς καὶ μυρῶν δεόμενον βοη-
 θημάτων, καθάπερ τροφῆς καὶ σκεπασμάτων καὶ
 τῆς ἄλλης τοῦ σώματος ἐπιμελείας, πικροῦ τινος τυ-
 ράννου τρόπον ἐφεστιῶτος ἡμῖν καὶ τὸν πρὸς ἡμέραν
 29^a δασμὸν ἀπαιτοῦντος, καὶ εἰ μὴ παρέχοιμεν ὥστε
 30 λούειν αὐτὸ καὶ ἀλείφειν καὶ περιβάλλειν καὶ τρέ-
 φειν, νόσους καὶ θάνατον ἀπειλοῦντος. ὥστε οὐ τέ-
 412 λειον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἀτελὲς δὲ καὶ πολὺ κεχωρισ-
 μένον τοῦ τελείου. τὸ δὲ τέλειον καὶ ἄριστον κρεῖτ- 91
 τον μὲν ἂν ὑπάρχοι ἀνθρώπου καὶ πάσαις ταῖς ἀρε-
 ταῖς συμπεπληρωμένον καὶ παντὸς κακοῦ ἀνεπίδε-
 5 κτον· τοῦτο δὲ οὐ διοίσει θεοῦ. ἔστιν ἄρα θεός.

Ἄλλ' ὁ μὲν Κλεάνθης ἐστὶ τοιοῦτος· ἠρώτησε δὲ καὶ 92
 Ξενοφῶν ὁ Σωκρατικός (Mem. I 4, 2) λόγον εἰς τὸ εἶ-
 ναι θεούς, Σωκράτει περιθεῖς τὴν ἀπόδειξιν πρὸς τὸν Ἀρι-
 στόδημον ζητοῦντι, δι' ὧν κατὰ λέξιν φησὶν· "εἰπέ μοι, ὦ
 10 Ἀριστόδημε, εἰσὶν οὕς τινες ἐπὶ σοφίᾳ τεθαύμακας;
 ἔγωγε, ἔφη. τίνες οὖν εἰσιν οὗτοι; ἐπὶ μὲν οὖν ποιη-
 τικῇ ἔγωγε Ὅμηρον τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ ἀνδριαντο-
 ποιῇ Πολύκλειτον, ζωγραφίας γε μὴν χάριν Ζεῦξιν.
 τούτους οὖν ἀποδέχῃ οὐ διὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν κατε- 93
 15 σκευασμένα περισσῶς δεδημιουργῆσθαι; ἔγωγε, ἔφη.
 εἰ οὖν ὁ Πολύκλειτος ἀνδριὰς καὶ ἐμψυχίαν προσ-
 λάβῃ, οὐ πολὺ μᾶλλον ἀποδέξῃ τὸν τεχνίτην; καὶ

22 καίτοι Wachsmuth: καὶ G: ἀλλ' vel καὶ <μὴν> Bekk. dubit. 27 τροφῆς 5 29^a δασμὸν om. N spatio 10 fere litt. vacuo relicto 31 οὐ Bekk.: οὕτε G 6 ἠρώτη 5 8 σω- κράτη 5 11 οἱ τοιοῦτοι N οὖν om. N 16/17 προσλάβῃ E 5: προσλάβοι NL

- μάλα. ἄρ' οὖν ἀνδριάντα μὲν ὀρῶν ἔφησ' ὑπό τινος
τεχνίτου δεδημιουργῆσθαι, ἄνθρωπον δὲ ὀρῶν κατὰ
τε ψυχὴν εὖ κινούμενον καὶ κατὰ τὸ σῶμα εὖ κε- 19^a
κοσμημένον οὐκ οἶει ὑπό τινος νοῦ περιττοῦ δεδη- 20
94 μιουργῆσθαι; εἴτα δὲ ὀρῶν θέσιν τε καὶ χρῆσιν με-
ρῶν, πρῶτον μὲν ὅτι διανέστησε τὸν ἄνθρωπον, ὅμ-
ματά γε μὴν ἔδωκεν ὥστε ὀρᾶν τὰ ὀρατά, ἀκοὴν δὲ
ὥστε ἀκούειν τὰ ἀκουστά. ὁσμῆς γε μὴν τί ἂν ἦν
ὄφελος, εἰ μὴ ῥῖνας προσέθηκεν, χυμῶν τε μὴν 24^a
ὁμοίως, εἰ μὴ γλῶσσα ἢ τούτων ἐπιγνώμων ἐνείρ- 25
γασθῇ; καὶ ταῦτα" φησὶν (ib. § 8) "εἰδώς, ὅτι γῆς τε
μέρος μικρὸν ἔχεις ἐν τῷ σώματι πολλῆς οὕσης,
ὕγροῦ τε μὴν βραχὺ πολλοῦ ὄντος, πυρὸς ἄερος τε
ὁμοίως· νοῦν δὲ ἄρα μόνον οὐδαμοῦ ὄντα εὐτυχῶς
πόθεν δοκεῖς συναρπάσαι;" 29^a
- 95 Τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τοῦ Ξενοφῶντος ἐστὶ λόγος, δύ- 30
ναμὶν γε ἐπαγωγικὴν ἔχων καὶ τοιαύτην· "γῆς πολλῆς οὕ-
σης ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις, καὶ ὕγροῦ πολλοῦ 413
ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις· καὶ νοῦ ἄρα πολ-
λοῦ ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις. νοερὸς ἄρα
96 ὁ κόσμος ἐστίν, καὶ διὰ τοῦτο θεός." παραβάλλουσι δέ τι-
νες τῷ λόγῳ τὰ λήμματα μεταποιῶντες αὐτοῦ, καὶ φασι· 5
"γῆς πολλῆς οὕσης ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις· ἀλλὰ
καὶ ὕγροῦ πολλοῦ ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις,
καὶ ἥδη ἄερος καὶ πυρὸς· καὶ πολλῆς ἄρα χολῆς οὕσης
ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν τι μέρος ἔχεις, καὶ φλέγματος καὶ
αἵματος." ἀκολουθήσει καὶ χολοποιὸν καὶ αἵματος γεννη- 10
97 τικὸν εἶναι τὸν κόσμον· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. οἱ δὲ ἀπο-
λογούμενοί φασιν ἀνόμοιον εἶναι τὴν παραβολὴν τῷ Ξενο-
φῶντος λόγῳ. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν ἀπλῶν καὶ πρῶ-
των σωμάτων ποιεῖται τὴν ζήτησιν, ὥσπερ γῆς καὶ ὕδατος
ἄερος τε καὶ πυρὸς, οἱ δὲ τῇ παραβολῇ χρώμενοι μετεπή- 15

19^a διακείμενον N τὸ om. N 26 ταῦτα Bekk.: ταύτη G
29 μόνον om. § <σε> εὐτυχῶς πῶς codd. Xenophontis 30 οὖν
LEs: ἦν N ἐστὶ om. N 31 γε Bekk.: τε G 1 καὶ — 2 ἔχεις
om. LE καὶ — 3 ἔχεις om. V 6 ἀλλὰ — 7 ἔχεις om. N 10 <οἷς>
ἀκολ. Heintz αἵματος <καὶ φλέγματος> Heintz dubit.

413

δησαν ὡς ἐπὶ τὰ συγκρίματα· χολή γὰρ καὶ αἷμα καὶ
 πᾶν τὸ ἐν τοῖς σώμασιν ὑγρὸν οὐκ ἔστι πρῶτον καὶ ἀπλοῦν,
 ἀλλ' ἐκ τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν σωμάτων συγκείμενον.

Ἔνεστι δὲ καὶ οὕτως τὸν αὐτὸν συνερωτᾶν λόγον· "εἰ 98

20 μὴ ἦν τι γεῶδες ἐν κόσμῳ, οὐδὲ ἐν σοὶ τι ἂν ἦν γεῶ-
 δες, καὶ εἰ μὴ ἦν τι ὑγρὸν ἐν κόσμῳ, οὐδ' ἂν ἐν σοὶ ἦν
 τι ὑγρὸν, καὶ ὁμοίως ἐπὶ ἀέρος καὶ πυρός. τοίνυν καὶ εἰ
 μὴ ἦν τις ἐν κόσμῳ νοῦς, οὐδ' ἂν ἐν σοὶ τις ἦν νοῦς·
 ἔστι δέ γε ἐν σοὶ τις νοῦς· ἔστιν ἄρα καὶ ἐν κόσμῳ. καὶ
 25 διὰ τοῦτο νοερός ἐστιν ὁ κόσμος. νοερός δὲ ὢν καὶ θεὸς
 καθέστηκεν."

τῆς δὲ αὐτῆς δυνάμεώς ἐστι καὶ ὁ 99
 τοῦτον τὸν τρόπον ἔχων λόγος· "Ἄρα γε ἄγαλμα εὖ δεδη-
 μιουργημένον θεασάμενος διστάσειας ἂν, εἰ τεχνίτης νοῦς
 τοῦτο ἐποίησεν; ἢ οὕτως ἂν ἀπόσχοις τοῦ ὑπονοεῖν τι τοι-

30 οὔτον, ὥς καὶ θαυμάζειν τὴν περιττότητα τῆς δημιουργίας
 καὶ τὴν τέχνην; ἄρ' οὖν ἐπὶ μὲν τούτων τὸν ἔξω θεῶ- 100

414 ρῶν τύπον προσμαρτυρεῖς τῷ κατεσκευακότε καὶ φῆς εἶναι
 τινα τὸν δημιουργόν· τὸν δὲ ἐν σοὶ ὄρῳ νοῦν, τοσαύτη
 ποικιλία διαφέροντα παντὸς ἀγάλματος καὶ πάσης γραφῆς,
 γεννητὸν ὄντα νομίζεις ἀπὸ τύχης γεγονέναι, οὐχὶ δὲ ὑπό
 5 τινος δημιουργοῦ δύναμιν καὶ σύνεσιν ὑπερβάλλουσιν
 ἔχοντος; ὅσπερ οὐκ ἂν ἄλλοθι πον διατρίβοι ἢ ἐν τῷ
 κόσμῳ, διοικῶν αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεννῶν τε καὶ αὐξάν.
 οὗτος δὲ ἐστι θεός· εἰσὶν ἄρα θεοί."

Ζήνων δὲ ὁ Κιτιεὺς (fr. 113 Arn.) ἀπὸ Ξενοφῶντος 101

10 τὴν ἀφορμὴν λαβὼν οὕτως ἐπὶ συνερωτᾷ· "τὸ προκείμενον
 σπέρμα λογικοῦ καὶ αὐτὸ λογικόν ἐστιν· ὁ δὲ κόσμος
 προῖεται σπέρμα λογικοῦ· λογικὸν ἄρα ἐστὶν ὁ κό-

99—100 cf. § 197.

20 <τῷ> κόσμῳ 5 οὐδὲ ἐν σοὶ N: ἐν δὲ ἐν σοὶ 5: ἐν σοὶ L:
 ἐν δὲ σοὶ E γαιῶδες N utrobique 23 ἦν τις Bekk.: ἦν τι G
 24 τις Gen.: τι G 29 οὕτως N: οὕτ' LE5: an <οὐχ> οὕτως?:
 τοσοῦτον olim coni. Bekk. ἀπόσχοις Bekk.: ἀπόσχοι N: ἀπό-
 σχοιο LE5: ἀπέχοις Kayser 31 ἔξω NLE: ἔξωθεν 5 4 γενη-
 τὸν NLE: γε νοητὸν 5: γεννητὸν Gen. 6 πον Bekk.: ποι

NLER: πη AB: ποι^η (sic) V 9 κιτιεὺς AB: κιττεὺς N: κιτ-
 τιεὺς LVR

- 102 σμος. ὃ συνεισάγεται καὶ ἡ τούτου ὑπαρξίς." καὶ⁴¹
 ἔστιν ἡ τῆς συνερωτήσεως πιθανότης προὔπτος. πάσης γὰρ
 φύσεως καὶ ψυχῆς ἡ καταρχὴ τῆς κινήσεως γίνεσθαι δοκεῖ ἀπὸ 15
 ἡγεμονικοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου ἐξαποστελλό-
 μεναι δυνάμεις ὡς ἀπὸ τινος πηγῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐξαποστελ-
 λονται, ὥστε πᾶσαν δύναμιν τὴν περὶ τὸ μέρος οὔσαν καὶ περὶ
 τὸ ὅλον εἶναι διὰ τὸ ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ἡγεμονικοῦ διαδίδο-
 σθαι. ὅθεν οἷόν ἐστι τὸ μέρος τῇ δυνάμει, τοιοῦτον πολὺ 20
 103 πρότερόν ἐστι τὸ ὅλον. καὶ διὰ τοῦτο, εἰ προῖεται λογικοῦ
 ζώου σπέρμα ὁ κόσμος, οὐχ ὡς ὁ ἄνθρωπος κατὰ ἀπο-
 βρασμόν, ἀλλὰ καθὼς περιέχει σπέρματα λογικῶν ζώων,
 περιέχει τὸ πᾶν, οὐχ ὡς ἂν εἴποιμεν τὴν ἄμπελον γιγάρ-
 των εἶναι περιεκτικὴν, τουτέστι κατὰ περιγραφὴν, ἀλλ' ὅτι 25
 λόγοι σπερματικοὶ λογικῶν ζώων ἐν αὐτῷ περιέχονται.
 ὥστε εἶναι τοιοῦτο τὸ λεγόμενον. "ὁ δέ γε κόσμος περιέχει
 σπερματικούς λόγους λογικῶν ζώων· λογικὸς ἄρα ἐστὶν ὁ
 κόσμος".
- 104 Καὶ πάλιν ὁ Ζήνων (fr. 111 Arn.) φησὶν· "[εἰ] τὸ λο- 30
 γικὸν τοῦ μὴ λογικοῦ κρεῖττόν ἐστιν· οὐδὲν δέ γε
 κόσμου κρεῖττόν ἐστιν· λογικὸν ἄρα ὁ κόσμος. καὶ 415
 ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ νοεροῦ καὶ ἐμψυχίας μετέχοντος.
 τὸ γὰρ νοερὸν τοῦ μὴ νοεροῦ καὶ <τὸ> ἔμψυχον τοῦ
 μὴ ἐμψύχου κρεῖττόν ἐστιν· οὐδὲν δέ γε κόσμου
 κρεῖττον· νοερὸς ἄρα καὶ ἔμψυχός ἐστιν ὁ κόσμος." 42
- 105 Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Πλάτῳ (Tim. p. 29 D) τῇ δυν- 5
 νάμει τοιοῦτος λόγος, κατὰ λέξιν αὐτοῦ γράφοντος· "λέγω-
 μεν δὴ δι' ἣν αἰτίαν γένεσιν καὶ πᾶν τόδε ὁ συνι-
 στάς συνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδὲ εἰς περὶ

13 τούτου G: τοῦ θεοῦ Bekk. dubit. 14 ἐρωτήσεως s fort.
 <ἐπὶ> πάσης 22 ὁ κόσμος, <καὶ αὐτὸς λογικός ἐστιν, προῖε-
 σθαι δέ φησιν (sc. ὁ Ζήνων) λογικοῦ ζώου σπέρμα τὸν κόσμον>
 οὐχ ὡς τὸν ἄνθρωπον Heintz ὁ ἄνθρωπος Fabr.: τὸν ἄνθρω-
 πον G: τὸ ἀνθρώπινον ὁ ἄνθρωπος Bekk. dubit. 24 περιέ-
 χει G: λογικὸν Trendelenburg τὸ E5: τε NL <περιέχει δὲ>
 οὐχ Bekk. dubit. 27 λεγόμενον· <εἰ ὁ κόσμος περιέχει σπερμα-
 τικούς λόγους λογικῶν ζώων, λογικός ἐστιν ὁ κόσμος>· ὁ δέ γε
 κτλ. Heintz 28 σπερματικούς Bekk.: σπέρματος G 30 εἰ del.
 Bekk. 31 οὐδὲν — p. 415, 1 ἐστὶν om. s 3 τὸ alt. add. Bekk.

415

οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος. τούτου δὴ ἐκτὸς ὦν
 9^a πάντα ὅσα μάλιστα ἐβουλήθη γίνεσθαι παραπλή-
 10 σια ἑαυτῷ. ταύτην δὲ γενέσεως καὶ κόσμου μάλιστα
 ἂν τις ἀρχὴν κυριωτάτην παρὰ ἀνδρῶν φρονίμων
 ἀποδεχόμενος ὁρθότατα ἀποδέχοιτο ἄν." εἴτ' ὀλίγα 108
 διελθὼν ἐπιφέρει λέγων (ib. 30B). "διὰ δὴ τὸν λογισμὸν
 τόνδε νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν τῷ σώματι συ-
 15 νιστὰς τὸ πᾶν συνετεκταίνεται, (ὅπως) ὅτι κάλλιστον
 ἂν εἴη κατὰ φύσιν, ἄριστον τὸ ἔργον ἀπειργασμένος.
 οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν τόνδε
 τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ
 τὸ τῇ θεοῦ γίνεσθαι προνοία." δυνάμει δὲ τὸν αὐτὸν 107
 19^a τῷ Ζήνωνι (fr. 110 Arn.) λόγον ἐξέθετο· καὶ γὰρ οὗτος τὸ
 20 πᾶν κάλλιστον εἶναι φησι, κατὰ φύσιν ἀπειργασμέ-
 νον ἔργον καὶ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον, ζῶον ἔμψυχον
 νοερὸν τε καὶ λογικόν.

Ἄλλ' ὃ γε Ἀλεξίνος τῷ Ζήνωνι παρέβαλε τρόπον τῷδε· 108
 "τὸ ποιητικὸν τοῦ μὴ ποιητικοῦ καὶ τὸ γραμματι-
 25 κὸν τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρεῖττον ἔστι, καὶ τὸ κα-
 τὰ τὰς ἄλλας τέχνας θεωρούμενον κρεῖττον ἔστι τοῦ
 μὴ τοιούτου· οὐδὲ ἔνδεδέ κόσμου κρεῖττον ἔστιν· ποιη-
 τικὸν ἄρα καὶ γραμματικὸν ἔστιν ὁ κόσμος." πρὸς ἣν 109
 ἀπαντῶντες παραβολὴν οἱ Στωικοὶ φασιν, ὅτι Ζήνων τὸ
 30 καθάπαξ κρεῖττον εἴληφεν, τουτέστι τὸ λογικὸν τοῦ μὴ логи-
 κοῦ καὶ τὸ νοερὸν τοῦ μὴ νοεροῦ καὶ τὸ ἔμψυχον τοῦ μὴ
 ἔμψυχου, ὃ δὲ Ἀλεξίνος οὐκέτι· οὐ γὰρ ἐν τῷ καθάπαξ τὸ 110
 416 ποιητικὸν τοῦ μὴ ποιητικοῦ καὶ τὸ γραμματικὸν τοῦ μὴ γραμ-
 ματικοῦ κρεῖττον. ὥστε μεγάλην ἐν τοῖς λόγοις θεωρεῖσθαι
 διαφοράν· ἰδοὺ γὰρ Ἀρχίλοχος ποιητικὸς ὦν οὐκ ἔστι Σω-
 κράτους τοῦ μὴ ποιητικοῦ κρείττων, καὶ Ἀρίσταρχος γραμμα-
 5 τικὸς ὦν οὐκ ἔστι Πλάτωνος τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρείττων.
 Πρὸς τοῦτοις καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως ἐπι- 111
 χειροῦσι κατασκευάζειν τὴν τῶν θεῶν ὑπαρξιν οἵ τε ἀπὸ

15 ὅπως addendum e Platone 17 δεῖ ε <τὸν> λόγον N
 19 γίνεσθαι LE ε: γίνεσθαι N: γενέσθαι edd. sec. textum Pla-
 tonicum at cf. v. 9^a 20 <τῶν> κατὰ φύσιν Arnim dubit.
 24 τοιῷδε E 30 εἴληφε κρεῖττον N

- τῆς Στοᾶς (fr. II 1016 Arn.) καὶ οἱ τούτοις συμπνέοντες. ὅτι
 γὰρ κινεῖται ὁ κόσμος, πᾶς ἂν τις ὁμολογήσειεν ὑπὸ πολλῶν
 εἰς τοῦτο ἐναγόμενος. ἦτοι οὖν ὑπὸ φύσεως κινεῖται ἢ ὑπὸ 10
 112 προαιρέσεως ἢ ὑπὸ δίνης καὶ κατ' ἀνάγκην. ἀλλ' ὑπὸ μὲν δίνης
 καὶ κατ' ἀνάγκην οὐκ εὖλογον. ἦτοι γὰρ ἄτακτός ἐστιν
 ἢ διατεταγμένη ἢ δίνη. καὶ εἰ μὲν ἄτακτος, οὐκ ἂν δυνη-
 θεῖν τεταγμένως τι κινεῖν· εἰ δὲ μετὰ τάξεώς τι κινεῖ
 113 καὶ συμφωνίας, θεῖα τις ἔσται καὶ δαιμόνιος· οὐ γὰρ ἂν 15
 ποτε τεταγμένως καὶ σωτηρίως τὸ ὅλον ἐκίνηι μὴ νοερὰ
 καὶ θεῖα καθεστῶσα. τοιαύτη δὲ οὐσα οὐκέτι ἂν εἴη δίνη·
 ἄτακτον γὰρ ἐστὶν αὕτη καὶ ὀλιγοχρόνιον. ὥστε κατ' ἀνάγ-
 κην μὲν καὶ ὑπὸ δίνης, ὥς ἔλεγον οἱ περὶ τὸν Δημόκρι-
 114 τον, οὐκ ἂν κινοῖτο ὁ κόσμος. καὶ μὴν οὐδὲ φύσει ἀφαν- 20
 τάστῳ, παρόσον ἢ νοερὰ φύσις ἀμείνων ἐστὶ ταύτης.
 ὁρῶνται δὲ τοιαῦται φύσεις ἐν κόσμῳ περιεχόμεναι· ἀνάγκη
 ἄρα καὶ αὐτὸν νοερὰν ἔχειν φύσιν ὅφ' ἥς τεταγμένως κι-
 νεῖται, ἥτις εὐθέως ἐστὶ θεός.
- 115 Τὰ γε μὴν αὐτομάτως κινούμενα τῶν κατασκευασμά- 25
 των θαυμασιωτέρα ἐστὶ τῶν μὴ τοιούτων. τὴν γοῦν Ἀρ-
 χιμήδειον σφαῖραν θεωροῦντες σφόδρα ἐκπληττόμεθα, ἐν
 ἣ ἥλιός τε καὶ σελήνη κινεῖται καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀστέρων,
 οὐ μὰ Δία ἐπὶ τοῖς ξύλοις οὐδ' ἐπὶ τῇ κινήσει τούτων
 τεθηπότες, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τεχνίτῃ καὶ ταῖς κινούσαις αἰτίαις. 30
 ὅθεν ὅσῳ θαυμασιωτέρα ἐστὶ τὰ αἰσθανόμενα τῶν αἰσθη-
 τῶν, τοσοῦτῳ θαυμασιωτεραί εἰσιν αἱ ταῦτα κινοῦσαι
 116 αἰτίαι. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἵππος θαυμασιωτέρος τοῦ φυτοῦ, καὶ 417
 ἡ κινητικὴ τοῦ ἵππου αἰτία θαυμασιωτέρα τῆς τοῦ φυτοῦ
 αἰτίας· καὶ ἐπεὶ ὁ ἐλέφας θαυμασιωτέρας ἵππου, καὶ ἡ
 κινητικὴ τοῦ ἐλέφαντος αἰτία, τηλικούτον γε ὄγκον διαβα-
 117 σταΐσους, θαυμασιωτέρα τῆς τοῦ ἵππου· τούτων δὲ γε 5
 πασῶν κατὰ τὸν ἀνωτάτω λόγον καὶ ἡ τοῦ ἡλίου καὶ σε-
 λήνης καὶ ἀστέρων, καὶ πρὸ τούτων ἡ τοῦ κόσμου φύσις,

10 ἐπαγόμενος Kayser coll. p. 355, 23. 412, 31 14 τάξεώς
 12 Gen. κινεῖ Bekk.: κινεῖται G 16 εἰ ante μὴ s. s. N
 27 θεωροῦντες σφόδρα scr.: σφόδρα θεωροῦντες G 31/32 ἀναι-
 σθήτων Hervetus 32 ταῦτα E5: ταῦται L (sic): ταῖς N
 6 ἀνωτάτω Fabr.: ἀνώτατον G

417

ἥτις καὶ τούτων ἐστὶν αἰτία. ἡ μὲν γὰρ τοῦ μέρους αἰτία οὐ διατείνει ἐπὶ τὸ ὅλον, οὐδ' ἔστι τούτου αἰτία, ἡ δὲ τοῦ 10 ὅλου διατέτακεν εἰς τὰ μέρη· διὸ καὶ θαυμασιωτέρα ἐστὶ τῆς τοῦ μέρους αἰτίας. ὥστε ἐπεὶ ἡ τοῦ κόσμου φύσις 118 ἐστὶν αἰτία τῆς τοῦ ὅλου κόσμου διακοσμήσεως, εἴη ἂν αἰτία καὶ τῶν μερῶν. εἰ δὲ τοῦτο, κρατίστη ἐστίν. εἰ δὲ κρατίστη ἐστὶ, λογικὴ τέ ἐστι καὶ νοερά, προσέτι δὲ ἀίδιος 15 ἂν εἴη. ἡ δὲ τοιαύτη φύσις ἡ αὐτὴ ἐστὶ θεῶ. ἔστι τολ-
νυν τι θεός.

Καὶ μὴν ἐν παντὶ πολυμερεῖ σῶματι καὶ κατὰ φύσιν 119 διοικουμένῳ ἔστι τι τὸ κυριεῦον, καθὸ καὶ ἐφ' ἡμῶν μὲν ἢ ἐν καρδίᾳ τοῦτο τυγχάνειν ἀξιούται ἢ ἐν ἐγκεφάλῳ ἢ ἐν 20 ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος, ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ἐφ' ὧν μὲν κατὰ τὰς ῥίζας, ἐφ' ὧν δὲ κατὰ τὴν κόμην, ἐφ' ὧν δὲ κατὰ τὸ ἐγκάρδιον. ὥστε 120 ἐπεὶ καὶ ὁ κόσμος ὑπὸ φύσεως διοικεῖται πολυμερῆς κα-
θεστώς, εἴη ἂν τι ἐν αὐτῷ τὸ κυριεῦον καὶ τὸ προκαταρ-
35 χόμενον τῶν κινήσεων. οὐδὲν δὲ δυνατόν εἶναι τοιοῦτον ἢ τὴν τῶν ὄντων φύσιν, ἥτις θεός ἐστιν. ἔστιν ἄρα θεός.

Ἄλλ' ἴσως τινὲς ἐροῦσιν, ὅτι τούτῳ τῷ λόγῳ ἡγεμονι- 121 κωτάτην εἶναι συμβέβηκε καὶ κυριωτάτην ἐν τῷ κόσμῳ τὴν γῆν καὶ ἡγεμονικώτερον καὶ κυριώτερον τὸν ἀέρα· 30 ἄνευ γὰρ τούτων οὐχ οἶόν τέ ἐστι συστῆναι κόσμον· ὥστε καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἀέρα φήσομεν εἶναι θεόν. ὅπερ ἐστὶν 122 εὐήθες, καὶ ὅμοιον τῷ λέγειν κυριώτατον ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ 418 ἡγεμονικώτατον εἶναι τὸν τοῖχον· ἄνευ γὰρ τούτου μὴ δύνασθαι τὴν οἰκίαν συστῆναι. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα ταῖς μὲν ἀληθείαις ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ τοῖχου συστῆναι τὴν οἰκίαν, οὐ μὴν ὑπερφέρει καὶ κρεϊττόν ἐστι τοῦ οἰκο- 5 δεσπότου ὁ τοῖχος, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀδύνατον μὲν χωρὶς γῆς καὶ ἀέρος τὴν τοῦ παντὸς σύστασιν γενέ-
σθαι, οὐ μὴν ταῦτα ὑπερφέρει τῆς διοικουσύσης τὸν κόσμον φύσεως, ἥτις οὐ διενήνοχε θεοῦ. ἔστιν ἄρα θεός.

16 τι om. Hervetus 22 τὸ G: τὸν Gen. 27 <ὅσον ἐπὶ>
τούτῳ Heintz dubit. 29 καὶ <ἐτι> ἡγ. Bekk. dubit., melius
<καὶ γῆς ἐτι> ἡγ. Heintz 30 τούτων Gen.: τούτου G 4 κρεῖτ-
τόν <τι> LE 7 διηκούσης N

- Τὸ μὲν οὖν γένος τῶν τοιούτων λόγων ἔστι τοιούτων·
 123 σκοπῶμεν δὲ ἐξῆς καὶ τὸν τρόπον τῶν ἀκολουθούντων 10
 ἀτόπων τοῖς ἀναιροῦσι τὸ θεῖον. εἰ γὰρ μὴ εἰσὶ θεοί,
 οὐκ ἔστιν εὐσέβεια, †μόνον τῶν αἰρειῶν† ὑπάρχουσα. ἔστι
 γὰρ εὐσέβεια ἐπιστήμη θεῶν θεραπέας, τῶν δ' ἀνυ-
 πάρκτων οὐ δύναται τις εἶναι θεραπέα, ὅθεν οὐδὲ ἐπιστήμη
 τις περὶ ταύτην γενήσεται· καὶ ὥς οὐχ οἷόν τε περὶ τὴν τῶν 15
 Ἱπποκενταύρων θεραπέαν ἐπιστήμην εἶναι ἀνυπάρκτων
 ὄντων, οὕτως οὐδὲ περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπέαν, εἴπερ
 εἰσὶν ἀνυπάρκτοι, ἔσται τις ἐπιστήμη. ὥστε εἰ μὴ εἰσὶ
 θεοί, ἀνυπάρκτος ἔστιν ἡ εὐσέβεια. ὑπάρχει δὲ εὐσέβεια·
 124 τοίνυν δητέον εἶναι θεοὺς. καὶ πάλιν· εἰ μὴ εἰσὶ θεοί, 20
 ἀνυπάρκτος ἔστιν ἡ ὁσιότης, δικαιοσύνη τις οὕσα πρὸς
 θεοὺς· ἔστι δὲ γε κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας καὶ προλήψεις
 πάντων ἀνθρώπων ὁσιότης, καθότι καὶ ὁσίον ἔστιν· καὶ
 125 <τὸ> θεῖον ἄρα ἔστιν. εἴγε μὴν μὴ εἰσὶ θεοί, ἀναιρεῖται
 σοφία, ἐπιστήμη οὕσα θέλων τε καὶ ἀνθρωπείων 25
 πραγμάτων· καὶ ὃν τρόπον οὐδεμία ἔστιν ἐπιστήμη ἀνθρω-
 πείων τε καὶ Ἱπποκενταυρείων πραγμάτων διὰ τὸ ἀνθρώ-
 πους μὲν ὑπάρχειν, Ἱπποκενταύρους δὲ μὴ ὑπάρχειν, οὕτως
 οὐδὲ ἐπιστήμη τις ἔσται θέλων καὶ ἀνθρωπείων πραγμά-
 των, ἀνθρώπων <μὲν> ὑπαρχόντων, θεῶν δὲ μὴ ὑφεστώτων. 30
 ἄτοπον δὲ γε λέγειν μὴ εἶναι σοφίαν· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ
 τοὺς θεοὺς ἀξιοῦν ἀνυπάρκτους.
 126 Καὶ μὴν εἴπερ καὶ ἡ δικαιοσύνη κατὰ τὴν ἐπιπλοκὴν 419
 τῶν ἀνθρώπων πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς θεοὺς εἰσῆκται,
 εἰ μὴ εἰσὶ θεοί, οὐδὲ δικαιοσύνη συστήσεται· ὅπερ ἄτο-
 127 πον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἑμπε-
 δοκλέα καὶ τὸ λοιπὸν τῶν Ἰταλῶν πλήθος φασὶ μὴ 5
 μόνον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι τινα

11 τοῖς ἀναιροῦσι Bekk.: τῶν ἀναιρούντων G μὴ NLs:
 δὴ E 12 μόνον τῶν αἰρειῶν G: μία vel πρώτη τῶν ἀρειῶν
 Bekk. dubit.: τῶν ἀρειῶν Hermetus (ex virtutibus): an μόνον
 <τούτων ὄν>των ἀρειῶν vel μόνον περὶ τούτους ἀρειῶν? (locus non
 iam sanatus est) μόνον—ὑπάρχουσα secl. Kayser 15 <εἶναι>
 γενήσεται N 28 πάντων <τῶν> N 24 τὸ add. Bekk. 25 <καὶ
 ἡ> σοφία Rüstow 29 <τε> καὶ N 30 μὲν add. Bekk. 5 τὸ
 λοιπὸν om. s cf. p. 391, 25

419

κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων. Ἐν γὰρ ὑπάρχει πνεῦμα τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου διήκον ψυχῆς τρόπον, τὸ καὶ ἐνοῦν ἡμᾶς πρὸς ἐκεῖνα. διόπερ καὶ κτείνοντες αὐτὰ καὶ 128
10 ταῖς σαρξίν αὐτῶν τρεφόμενοι ἀδικήσομεν τε καὶ ἀσεβήσομεν ὥς συγγενεῖς ἀναιροῦντες. Ἐνθεν καὶ παρήνουν οὔτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι τῶν ἐμψύχων, καὶ ἀσεβεῖν ἔφασκον τοὺς ἀνθρώπους (vers. Pythagor. XII Nauck)

βωμόν ἐρεῦθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνοισιν.

15 καὶ Ἐμπεδοκλῆς πού φησιν (B 136 Diels) 129

οὐ παύσεσθε φόνοιο δυσηγέος· οὐκ ἔσοράτε
ἀλλήλους δάπτοντες ἀκηδέησι νόοιο;

καὶ (B 137 Diels)

μορφὴν δ' ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον υἱὸν αἰέρας
20 σφάζει ἐπευχόμενος μέγα νήπιος· οἱ δ' ἀπορεῦνται
λίσσόμενον θύοντες. ὁ δ' αὖ νήκουστος ὁμοκλέων
σφάζας ἐν μεγάροισι κακὴν ἀλεγύνετο δαῖτα.
ὥς δ' αὐτῶς πατέρ' υἱὸς ἐλὼν καὶ μητέρα παῖδες
θυμὸν ἀπορραίσαντες φίλας κατὰ σάρκας ἔδουσιν.

25 ταῦτα δὴ παρήνουν οἱ περὶ τὸν Πυθαγόραν, πταίνοντες· 130
οὐ γὰρ εἰ ἔστι τι διήκον δι' ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων πνεῦμα,
εὐθύς ἔστι τις ἡμῖν δικαιοσύνη πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων.
ἰδοὺ γὰρ καὶ διὰ τῶν λίθων καὶ διὰ τῶν φυτῶν πεφοίτηκέ
τι πνεῦμα, ὥστε ἡμᾶς αὐτοῖς συννεοῦσθαι, ἀλλ' οὐδέν
30 ἔστιν ἡμῖν δίκαιον πρὸς τὰ φυτὰ καὶ λίθους, οὐδὲ μὴν
420 τέμνοντες καὶ πρίζοντες τὰ τοιαῦτα τῶν σωματίων ἀδικοῦ-
μεν. τί οὖν φασιν οἱ Στωικοὶ δικαιοσύνην τινὰ καὶ ἐπι- 131

7/8 ὑπάρχει G: ὑπάρχειν Gen. 16 παύσεσθε LEs: παύ-
σασθε N νόνοιο N 20 οἱ δ' ἀπορεῦνται Diels: οἶδα πορεῦν-
ται N: οἱ δὲ πορεῦνται LEs: οἱ δ' ἐπορεῦνται Bergk coll.
Ψ 212: οἱ δὲ πονεῦνται Hermann 21 λίσσόμενον NLE: λισσό-
μενοι s θύοντες G: θύοντος Hermann (qui legit λισσόμενοι)
ὁ δ' αὖ νήκουστος Diels: ὁδ' ἀνήκουστος G: ὁ δὲ νήκουστος
Bergk: ὁ δ' ἀνήκουστος Gen. 24 ἀπορραίσαντες Karsten:
ἀπορραίσαντα G 26 τι Gen.: τὸ G 30 τὰ del. Rüstow καὶ
<τοὺς> λίθους Arnim μὴν G: μὰ Δία Bekk. dubit.

πλοκήν ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς θεοὺς; οὐ καθόσον ἔστι τὸ ἐληλακὸς διὰ πάντων πνεῦμα, ἐπεὶ ἂν καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐσφῶξέ τοι δίκαιον 5 ἡμῖν, ἀλλ' ἐπεὶ λόγον ἔχομεν τὸν ἐπ' ἀλλήλους τε καὶ θεοὺς διατείνοντα, οὗ τὰ ἄλογα τῶν ζώων μὴ μετέχοντα οὐκ ἂν ἔχοι τι πρὸς ἡμᾶς δίκαιον. ὥστε εἰ ἡ δικαιοσύνη κατὰ τινα κοινωνίαν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνθρώπων πρὸς θεοὺς νενόηται, δεήσει μὴ ὄντων θεῶν μηδὲ δικαιο- 10 σύνην ὑπαρκτὴν εἶναι. ὑπαρκτὴ δὲ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη· ῥητέον ἄρα καὶ θεοὺς ὑπάρχειν.

132 Πρὸς τοῦτοις· εἰ μὴ εἰσὶ θεοί, οὐδὲ μαντικὴ ὑπάρχει, ἐπιστήμη οὔσα θεωρητικὴ καὶ ἐξηγητικὴ τῶν ὑπὸ θεῶν ἀνθρώποις διδομένων σημείων, οὐδὲ μὴν θεο- 15 ληπτικὴ καὶ ἀστρομαντικὴ, οὐ λογικὴ, οὐχ ἡ δὲ ὀνείρων πρόρρησις. ἄτοπον δέ γε τοσοῦτο πλήθος πραγμάτων ἀναιρεῖν πεπιστευμένων ἤδη παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. εἰσὶν ἄρα θεοί.

133 Ζήνων (fr. 152 Arn.) δὲ καὶ τοιοῦτον ἡρώτα λόγον· “τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἂν τις τιμῶῃ· <τοὺς δὲ μὴ ὄντας οὐκ 20 ἂν τις εὐλόγως τιμῶῃ> εἰσὶν ἄρα θεοί.” ὃ λόγῳ τινὲς παραβάλλοντές φασι· “τοὺς σοφοὺς ἂν τις εὐλόγως τιμῶῃ· τοὺς δὲ μὴ ὄντας οὐκ ἂν τις εὐλόγως τιμῶῃ· εἰσὶν ἄρα σοφοί.” ὅπερ οὐκ ἦρεσκε τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς, μέχρι τοῦ νῦν ἀνευ-

134 ρέτου ὄντος τοῦ κατ' αὐτοὺς [τοῦ] σοφοῦ. ἀπαντῶν δὲ πρὸς 25 τὴν παραβολὴν Διογένης ὁ Βαβυλώνιος (fr. 32 Arn.) τὸ δευτερόν φησι λῆμμα τοῦ Ζήνωνος λόγου τοιοῦτον εἶναι τῇ δυνάμει· “τοὺς δὲ μὴ πεφνκώτας εἶναι οὐκ ἂν τις εὐλόγως τιμῶῃ” τοιούτου γὰρ λαμβανομένου δῆλον ὡς πεφύκασιν εἶναι

135 θεοί. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ εἰσὶν ἤδη. εἰ γὰρ ἅπαξ ποτὲ ἦσαν, 30 καὶ νῦν εἰσὶν, ὥσπερ εἰ ἄτομοι ἦσαν, καὶ νῦν εἰσὶν· ἄφθαρτα γὰρ καὶ ἀγέννητα τὰ τοιαυτὰ ἐστὶ κατὰ τὴν ἔν-

4 τι Heintz et Rüstow 5 τι om. N 9 ἀνθρώπων om. N spatium 6 fere litt vacuum relinquens 16 λογικὴ G: θυτικὴ Fabr.: τερατολογικὴ vel γοητικὴ Kayser 17/18 πεπιστευμένων L: πεπιστευμένον NE 20 τοὺς — 21 τιμῶῃ add. Fabr.: τοὺς δὲ μὴ ὄντας E sed exp. 22 et 23 τιμῶν N 25 τοῦ alt. om. 5 26 ὁ Gen.: ὦν NE: ὦν ὁ L 5 φασι 5 28/29 τιμῶν N (cf. ad vv. 22 et 23) 29 an λαμβανομένου <τοῦ λόγου>?

421 νοιαν τῶν σωμάτων. διὸ καὶ κατὰ ἀκόλουθον ἐπιφορὰν
 συνάξει ὁ λόγος. οἱ δὲ γε σοφοὶ οὐκ ἐπεὶ πεφύκασιν εἶναι,
 ἤδη καὶ εἰσὶν. ἄλλοι δὲ φασὶ τὸ πρῶτον λῆμμα τοῦ Ζή- 136
 νωνος, τὸ "τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἂν τις τιμῶη", ἀμφίβολον
 εἶναι. ἔν μὲν γὰρ σημαίνει "τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἂν τις
 5 τιμῶη", ἕτερον δὲ "τιμητικῶς ἔχοι". λαμβάνεσθαι δὲ τὸ
 πρῶτον, ὅπερ ψεῦδος ἔσται ἐπὶ τῶν σοφῶν.

Οἱ μὲν οὖν κομιζόμενοι λόγοι παρὰ τε τοῖς Στωικοῖς 137
 καὶ παρὰ τοῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων αἰρέσεων εἰς τὸ ὑπάρχειν
 10 θεοὺς τοιοῦτοί τινές εἰσι κατὰ τὸν χαρακτῆρα· ὅτι δὲ οὐ
 λείπονται τούτων ἕνεκα τῆς περὶ τὸ πείθειν ἰσοσθενείας
 καὶ οἱ τὸ μὴ εἶναι θεοὺς διδάσκοντες, παρακειμένως ὑπο-
 δεικτέον. εἴπερ τοίνυν εἰσὶ θεοί, ζῷά εἰσιν· καὶ ὧ λόγῳ 138
 οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἐδίδασκον (§ 104), ὅτι ζῶόν ἐστιν ὁ κόσμος,
 15 τῷ αὐτῷ χρησάμενος ἂν τις κατασκευάζοι, ὅτι καὶ ὁ θεὸς ἐστὶ
 ζῶον. τὸ γὰρ ζῶον τοῦ μὴ ζῶου κρείττον ἐστίν, οὐδὲν δὲ
 κρείττον ἐστὶ θεοῦ· ζῶον ἄρα ἐστὶν ὁ θεός, συμπαρα-
 λαμβανομένης τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώ-
 20 πων ἐννοίας, εἶγε καὶ ὁ βίος καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ ἡ τῶν
 ἀρίστων φιλοσόφων πληθὺς μαρτυρεῖ τῷ ζῶον εἶναι τὸν
 θεόν. ὥστε σφῆζεσθαι τὰ τῆς ἀκολουθίας. εἰ γὰρ εἰσὶ 139
 θεοί, ζῷά εἰσιν. εἰ δὲ ζῷά εἰσιν, αἰσθάνονται· πᾶν γὰρ
 ζῶον αἰσθήσεως μετοχῇ νοεῖται ζῶον. εἰ δὲ αἰσθάνονται,
 καὶ πικράζονται καὶ γλυκάζονται· οὐ γὰρ δι' ἄλλης μὲν
 25 τινος αἰσθήσεως ἀντιλαμβάνονται τῶν αἰσθητῶν, οὐχὶ δὲ
 καὶ διὰ τῆς γεύσεως. ὅθεν καὶ τὸ περικόπτειν ταύτην ἢ
 τινα αἰσθησὶν ἄλλην ἀπλῶς τοῦ θεοῦ παντελῶς ἐστὶν ἀπί-
 30 θανον· περιττοτέρας γὰρ αἰσθήσεις ἔχων ὁ ἄνθρωπος 140
 ἀμείνων αὐτοῦ γενήσεται, δέον μᾶλλον, ὥς ἔλεγεν ὁ Καρ-
 νεάδης, σὺν ταῖς πᾶσιν ὑπαρχούσαις πέντε ταύταις αἰσθή-
 σεσι καὶ ἄλλας αὐτῷ περισσοτέρας προσμαρτυρεῖν, ἵν' ἔξη
 422 πλειόνων ἀντιλαμβάνεσθαι πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ τῶν πέντε

1 κατὰ fort. delendum; an κατακόλ.? 4 τιμῶν N (cf. ad p. 420, 28/29) 5 σημαίνει G: σημαίνει Bekk. 10 δὲ οὐ NLE: οὐδὲ s 11 ἕνεκα <καὶ> τῆς Gen. 13 ζῷά εἰσὶ N: ζῷά ἐστὶ LE s 26 <τὸ> διὰ s 28 ὁ ἄνθρωπος del. Bekk. 29 αὐτοῦ scr.: αὐτοῦ odd. (codices discrepant) 30 πᾶσιν Bekk.: πάσαις G 31 αὐτῷ G: melius τῷ θεῷ προσμαρτυρεῖν Séguier

ἀφαιρεῖν. ῥητέον οὖν γεῦσίν τινα ἔχειν τὸν θεόν, καὶ
 141 διὰ ταύτης ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν γευστῶν. ἀλλ' εἰ διὰ
 γεύσεως ἀντιλαμβάνεται, <γλυκάζεται> καὶ πικράζεται. γλυ-
 καζόμενος δὲ καὶ πικραζόμενος εὐαρεστήσει τισὶ καὶ δυσά- 8
 ρεστήσει. δυσαρεστῶν δὲ τισι καὶ ὀχλήσεως ἔσται δεκτικός
 καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς. εἰ δὲ τοῦτο, φθαρτός
 ἐστίν. ὥστε εἴπερ εἰσὶ θεοί, φθαρτοὶ εἰσιν. οὐκ ἄρα
 θεοὶ εἰσίν.

142 Εἶγε μὴν ἔστι θεός, ζῶόν ἐστιν. εἰ ζῶόν ἐστι, καὶ 10
 αἰσθάνεται· τὸ γὰρ ζῶον τοῦ μὴ ζῶον οὐκ ἄλλῳ τινὶ
 διαφέρει ἢ τῷ αἰσθάνεσθαι. εἰ δὲ αἰσθάνεται, καὶ ἀκούει
 143 καὶ ὁρᾷ καὶ ὁσφραίνεται καὶ ἄπτεται. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι
 τινὰ τὰ καθ' ἑκάστην αἰσθησιν οἰκιοῦντα αὐτὸν καὶ ἀλ-
 λοτριοῦντα, οἷον κατὰ μὲν ὄρασιν τὰ συμμέτρως ἔχοντα 15
 καὶ οὐχ ἐτέρως, κατὰ δὲ ἀκοήν <αἰ> ἐμμελεῖς φωναὶ καὶ οὐχ
 αἰ μὴ οὕτως ἔχουσai, κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 αἰσθήσεων. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι τινὰ θεῶν ὀχληρά· καὶ
 εἰ ἔστι τινὰ θεῶν ὀχληρά, γίνεται ἐν τῇ ἐπὶ τὸ χεῖρον με-
 ταβολῇ θεός, ὥστε καὶ ἐν φθορᾷ. φθαρτός ἄρα ὁ θεός. 20
 τοῦτο δὲ παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν ὑπῆρχεν αὐτοῦ· τοίνυν
 οὐκ ἔστι τὸ θεῖον.

144 Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ μιᾷ αἰσθήσεως ἐξεργαστικώτερον
 τιθέναι τὸν λόγον, οἷον τῆς ὁράσεως. εἰ γὰρ ἔστι τὸ
 θεῖον, ζῶόν ἐστιν. εἰ <δὲ> ζῶόν ἐστιν, ὁρᾷ [ὄλος] (Xenophan. 25
 B 24 Diels).

25 a

οὗλος γὰρ ὁρᾷ, οὗλος δὲ νοεῖ, οὗλος δὲ τ' ἀκούει.
 145 εἰ δὲ ὁρᾷ, καὶ λευκὰ ὁρᾷ καὶ μέλανα. ἀλλ' ἐπεὶ λευκὸν
 μὲν ἔστι τὸ διακριτικὸν ὅψεως, μέλαν δὲ τὸ συγχυτικὸν
 ὅψεως, διακρίνεται τὴν ὄψιν καὶ συγχεῖται ὁ θεός. εἰ δὲ
 διακρίσεως καὶ συγχύσεως ἔστι δεκτικός, καὶ φθορᾶς ἔσται 30

2 τινὰ γεῦσιν 5 4 γλυκάζεται add. Fabr., fort. rectius τῶν
 γευστῶν, γλυκάζεται 8 εἰσιν· <οὐχὶ δὲ γε φθαρτοὶ εἰσιν·>
 Heintz; recte, nisi Sextum brevius locutum esse putamus (cf.
 ad p. 426, 16) 15 οἷον <οἰκιοῦντα> Heintz 16 οὐ <τὰ>
 ἐτέρως Heintz αἰ add. Bekk. 18 <τῷ> θεῶ 5 28 ἐπεξεργ-
 αστικώτερον 5 25 δὲ addidi ὄλος LE5: ὄλος N: del. Heintz
 29 ὁ θεός om. N spatio 6 fere litt. rel. 30 διοσφρή-
 γεως N ἔσται NL: ἐστὶ E5

423 δεκτικός. τοίνυν εἰ ἔστι τὸ θεῖον, φθαρτόν ἐστιν. οὐχὶ
δὲ γε φθαρτόν ἐστιν· οὐκ ἄρα ἔστιν.

Καὶ μὴν ἡ αἰσθησις ἑτεροιώσις τις ἐστίν· ἀμήχανον 146
γὰρ τὸ δι' αἰσθησεώς τινος ἀντιλαμβανόμενον μὴ ἑτε-
5 ροιοῦσθαι, ἀλλὰ οὕτω διακείσθαι, ὥς πρὸ τῆς ἀντιλήψεως
διέκειτο. εἰ οὖν αἰσθάνεται ὁ θεός, καὶ ἑτεροιοῦται· εἰ
δὲ ἑτεροιοῦται, ἑτεροιώσεως δεκτικός ἐστι καὶ μεταβολῆς·
δεκτικὸς δὲ ὢν μεταβολῆς πάντως καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον 147
μεταβολῆς ἔσται δεκτικός. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ φθαρτός ἐστιν.
10 ἄτοπον δὲ γε τὸ λέγειν τὸν θεὸν φθαρτὸν ὑπάρχειν· ἄτο-
πον ἄρα καὶ τὸ ἀξιοῦν εἶναι τοῦτον.

Πρὸς τούτοις· εἰ ἔστι τι θεῖον, ἥτοι πεπερασμένον 148
ἐστίν ἢ ἄπειρον. καὶ ἄπειρον μὲν οὐκ ἂν εἴη, ἐπεὶ καὶ
ἀκίνητον ἂν εἴη καὶ ἄψυχον. εἰ γὰρ κινεῖται τὸ ἄπειρον,
15 τόπον ἐκ τόπου μετέρχεται· τόπον δὲ ἐκ τόπου μετερχό-
μενον ἐν τόπῳ ἐστίν, ἐν τόπῳ δὲ ὃν πεπεράσται. εἰ ἄρα
ἐστὶ τι ἄπειρον, ἀκίνητόν ἐστιν· ἢ εἴτερ κινεῖται, οὐκ
ἔστιν ἄπειρον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἄψυχόν ἐστιν· εἰ γὰρ 149
ὑπὸ ψυχῆς συνέχεται, πάντως ἀπὸ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ πέ-
20 ρατα καὶ ἀπὸ τῶν περάτων ἐπὶ τὰ μέσα φερόμενον συνέ-
χεται. ἐν δὲ ἀπέλῳ οὐδέν ἐστι μέσον οὐδὲ πέρας· ὥστε
οὐδὲ ἔμψυχόν ἐστι τὸ ἄπειρον. καὶ διὰ τοῦτο εἰ ἄπειρόν
ἐστι τὸ θεῖον, οὔτε κινεῖται οὔτε ἔμψυχόν ἐστιν. κινεῖται
δὲ τὸ θεῖον καὶ ἐμψυχίας ἀξιοῦται μετέχειν· οὐκ ἄρα
25 ἄπειρόν ἐστι τὸ θεῖον. καὶ μὴν οὐδὲ πεπερασμένον. ἐπεὶ 150
γὰρ τὸ πεπερασμένον τοῦ ἀπέλρου μέρος ἐστὶ, τὸ δὲ ὅλον
τοῦ μέρους κρεῖττόν ἐστι, δῆλον ὥς τὸ ἄπειρον τοῦ θείου
κρεῖττον ἔσται καὶ κρατήσῃ τῆς θείας φύσεως. ἄτοπον δὲ
τὸ λέγειν θεοῦ τι κρεῖττον καὶ κρατοῦν τῆς τοῦ θεοῦ φύ-
30 σεως· τοίνυν οὐδὲ πεπερασμένον ἐστὶ τὸ θεῖον. ἀλλ' εἰ
μήτε ἄπειρόν ἐστι μήτε πεπερασμένον, παρὰ δὲ ταῦτα
οὐδὲν ἐστι τρίτον νοεῖν, οὐδὲν ἔσται τὸ θεῖον.

424 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι τὸ θεῖον, ἥτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώ- 151

2 γὰ om. 5 14 τὸ ἄπειρον del. et dubit. post 18 ἄψυχόν
ἐστιν transp. Heintz 18 ἄψυχον ἔσται Heintz dubit. (nisi ad-
datur τὸ ἄπειρον) cf. ad v. 14 20 φερομένης vel φερομένη
συνέχει Heintz 29 κρατοῦν scr.: κρατεῖν G 1 τι om. L

ματον· οὔτε δὲ ἀσώματόν ἐστιν, ἐπεὶ ἄψυχόν ἐστι καὶ ἀναίσθητον καὶ οὐδὲν δυνάμενον ἐνεργεῖν τὸ ἀσώματον, οὔτε σῶμα, ἐπεὶ πᾶν σῶμα μεταβλητόν τέ ἐστι καὶ φθαρτόν, ἄφθαρτον δὲ τὸ θεῖον· οὐ τοίνυν ὑπάρχει τὸ θεῖον. 5

- 152 Εἴγε μὴν ἔστι τὸ θεῖον, πάντως καὶ ζῶόν ἐστιν. εἰ δὲ ζῶόν ἐστιν, πάντως καὶ πανάρετόν ἐστι καὶ εὐδαιμόν· (εὐδαιμονία γὰρ χωρὶς ἀρετῆς οὐ δύναται ὑποστῆναι). εἰ δὲ πανάρετός ἐστι, καὶ πάσας ἔχει τὰς ἀρετάς. ἀλλ' οὐ πάσας μὲν ἔχει τὰς ἀρετάς, οὐχὶ δέ γε καὶ ἐγκράτειαν ἔχει καὶ 10 καρτερίαν. οὐχὶ δέ γε ταύτας μὲν ἔχει τὰς ἀρετάς, οὐχὶ δέ γε ἔστι τινὰ δυσαπόσχετα καὶ δυσεγκατέρητα τῷ θεῷ.
- 153 ἐγκράτεια γὰρ ἐστι διάθεσις ἀνυπέρβατος τῶν κατ' ὀρθὸν λόγον γιγνομένων, ἢ ἀρετὴ ὑπεράνω ποιοῦσα ἡμᾶς τῶν δοκούντων εἶναι δυσαποσχέτων· ἐγκρα- 15 τεύεται γάρ, φασίν, οὐχ ὁ θανατιώσης γοῶς ἀπεχόμενος, ἀλλ' ὁ Λαῖδος καὶ Φρόνης ἢ τινος τοιαύτης δυνάμενος ἀπολαῦ-
- 154 σαι, εἴτα ἀπεχόμενος. καρτερία δὲ ἐστὶν ἐπιστήμη ὑπομενετέων καὶ οὐχ ὑπομενετέων, ἢ ἀρετὴ ὑπεράνω ποιοῦσα ἡμᾶς τῶν δοκούντων εἶναι δυσυπομε- 20 νήτων· χρῆται γὰρ καρτερίᾳ ὁ τεμνόμενος καὶ καιόμενος,
- 155 εἴτα [δὲ] διακατεργῶν, ἀλλ' οὐχ ὁ οἰνόμελι πίνων. ἔσται οὖν τινα τῷ θεῷ δυσυπομένητα καὶ δυσαπόσχετα. εἰ γὰρ μὴ ἔσται, οὐχὶ ταύτας ἔξει τὰς ἀρετάς, τουτέστι τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν
- 156 καρτερίαν. εἰ δὲ ταύτας οὐκ ἔχει τὰς ἀρετάς, ἐπεὶ μεταξὺ ἀρετῆς 25 καὶ κακίας οὐδὲν ἔστι, τὰς ἀντιθέτους ταῖσδε ταῖς ἀρεταῖς ἔξει κακίας ὥσπερ τὴν μαλακίαν καὶ τὴν ἀκρασίαν· καθάπερ γὰρ ὁ μὴ ἔχων τὴν ὑγίαν νόσον ἔχει, οὕτως ὁ μὴ ἔχων ἐγκράτειαν καὶ καρτερίαν ἐν ταῖς ἀντικειμέναις ἐστὶ κακίαις,
- 157 ὅπερ ἄτοπον ἐπὶ θεοῦ λέγεσθαι. εἰ δὲ ἔστι τινὰ δυσαπό- 30 σχετα καὶ δυσυπομένητα τῷ θεῷ, ἔστι τινὰ καὶ τὰ ἐπὶ τὸ χεῖρον αὐτοῦ μεταβλητικὰ καὶ ὀχλήσεως ποιητικὰ. ἀλλ' εἰ τοῦτο, δεκτικός ἐστιν ὀχλήσεως ὁ θεὸς καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖ- 425

2 ἄψυχόν ἐστι scr.: ἄψυχον ἔσται G 6 πάντως — 7 ζῶόν ἐστιν del. Heintz 8 <δὲ> καὶ N 7 καὶ εὐδαιμόν — 8 ὑποστῆναι del. Heintz 8 γὰρ scr.: δὲ G 9 καὶ del. Rüstow dubit. 11 οὐχὶ δέ γε G: καὶ οὐ Kayser 19 ἐμμενετέων N 21 καὶ <ὁ> καιόμενος L 22 δὲ secl. Bekk. om. L 24 καὶ τὴν 5: καὶ NLE 30 λέγεται N compendio scriptum

425

ρον μεταβολῆς, διὸ καὶ φθορᾶς. ὥστε εἴπερ ἔστιν ὁ θεός, φθαρτός ἐστιν· οὐχὶ δὲ τὸ δεύτερον· οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον.

Ἔτι δὲ σὺν τοῖς προκειμένοις, εἰ πανάρετόν ἐστι τὸ 158
 5 θεῖον, καὶ ἀνδρείαν ἔχει· εἰ δὲ ἀνδρείαν ἔχει, ἐπιστήμην
 ἔχει δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ τῶν μεταξὺ, καὶ εἰ τοῦτο,
 ἔστι τι θεῶ δεινόν. οὐ γὰρ δὴ γε ὁ ἀνδρεῖος διὰ ταῦτά 159
 ἐστὶν ἀνδρεῖος, ὅτι ἐπιστήμην ἔχει τοῦ ποῖά ἐστι τὰ δεινὰ
 τῷ γέλτονι, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῷ· ἅπερ οὐκ ἀπαράλλακτά ἐστι τοῖς
 10 τοῦ πλησίον δεινοῖς. ὥστε ἐπεὶ ἀνδρεῖος ἐστὶν ὁ θεός,
 ἔστι τι αὐτῷ δεινόν. εἰ ἔστι τι θεῶ δεινόν, ἔστι τι τῷ 160
 θεῶ ὀχλήσεως ποιητικόν. εἰ δὲ τοῦτο, ἐπιδεκτικός ἐστὶν
 ὀχλήσεως, διὰ δὲ τοῦτο καὶ φθορᾶς. ὅθεν εἰ ἔστι τὸ θεῖον,
 φθαρτόν ἐστιν. οὐχὶ δὲ φθαρτόν ἐστιν· οὐκ ἄρα ἔστιν.
 15 Καὶ μὴν εἰ πανάρετόν ἐστι τὸ θεῖον, καὶ τὴν μεγα- 161
 λοψυχίαν ἔχει. εἰ δὲ μεγαλοψυχίαν ἔχει, ἐπιστήμην ἔχει
 ποιοῦσαν ὑπεράρχειν τῶν συμβαινόντων. εἰ τοῦτο,
 ἔστι τινὰ τὰ συμβαίνοντα αὐτῷ ὧν ὑπεράνω γίνεται. εἰ δὲ
 τοῦτο, ἔστι τινὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ ὀχληρὰ αὐτῷ, καὶ
 20 οὕτω φθαρτός ἐσται. οὐχὶ δὲ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ τὸ
 ἐξ ἀρχῆς.

Πρὸς τούτοις· εἴπερ πάσας ἔχει τὰς ἀρετὰς ὁ θεός, 162
 καὶ φρόνησιν ἔχει. εἰ φρόνησιν ἔχει, <ἔχει> καὶ ἐπιστήμην
 ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων. εἰ δὲ ἐπιστήμην
 25 ἔχει τούτων, οἶδε ποῖά ἐστι τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ ἀδιά-
 φορα. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ πόνος τῶν ἀδιαφόρων ἐστίν, οἶδε 163
 καὶ τὸν πόνον καὶ ποῖός τις ὑπάρχει τὴν φύσιν. εἰ δὲ
 τοῦτο, καὶ περιπέπτωκεν αὐτῷ· μὴ περιπεσὼν γὰρ οὐκ
 ἂν ἔσχε νόησιν αὐτοῦ, ἀλλ' ὃν τρόπον ὁ μὴ περιπεπτωκώς
 30 λευκῷ χρώματι καὶ μέλανι διὰ τὸ ἐκ γενετῆς εἶναι πηρὸς
 οὐ δύναται νόησιν ἔχειν χρώματος, οὕτως οὐδὲ θεὸς μὴ
 περιπεπτωκώς πόνοι δύναται νόησιν ἔχειν τούτου. ὁπότε 164
 426 γὰρ ἡμεῖς οἱ περιπεσόντες πολλάκις τούτῳ τὴν ιδιότητα

4 fort. προεκειμένοις 6 καὶ ante εἰ om. N 7 τι om. N
 θεῶν L 9 ἑαυτῷ N: αὐτῷ vel αὐτῷ ceteri οὐκ om. 5 14 <καὶ>
 φθαρτόν L 15 τὴν del. Rüstow dubit. 19 καὶ ὀχληρὰ τὰ συμ-
 βαίνοντα G: transposui coll. v. 18 28 καὶ prius om. N ἔχει
 add. Bekk. 27 καὶ ante ποῖος secl. Bekk.

- τῆς περὶ τοὺς ποδαλγικοὺς ἀλγηδόνας οὐ δυνάμεθα τρα-
 νῶς γνωρίζειν, οὐδὲ διηγουμένων ἡμῖν τινων συμβαλεῖν,
 οὐδὲ παρ' αὐτῶν τῶν πεπονθότων συμφώνως ἀκοῦσαι διὰ
 τὸ ἄλλους ἄλλως ταύτην ἐρμηνεύειν καὶ τοὺς μὲν στροφῇ, 5
 τοὺς δὲ κλάσει, τοὺς δὲ νύξει λέγειν ὅμοιον αὐτοῖς παρα-
 κολουθεῖν, ἢ πού γε θεὸς μηδ' ὅλως πόνῳ περιπεπτωκὸς
 165 <οὐ> δύναται πόνου νόησιν ἔχειν. νῆ Δ', ἀλλὰ πόνῳ μὲν,
 φασίν, οὐ περιπέπτωκεν, ἡδονῇ δέ, καὶ ταύτης ἐκείνον νε-
 νόηκεν. ὅπερ ἦν εὐηθες. πρῶτον μὲν γὰρ ἐστὶν ἀμήχα- 10
 νον μὴ πειραθέντα πόνου νόησιν ἡδονῆς λαβεῖν· κατὰ
 γὰρ τὴν παντὸς τοῦ ἀλγύνοντος ὑπεξαίρεισιν συνίστασθαι
 166 πέφυκεν. εἶτα καὶ τούτου συγχωρηθέντος πάλιν ἀκολου-
 θεῖ τὸ φθαρτὸν εἶναι τὸν θεόν. εἰ γὰρ τῆς τοιαύτης δια-
 χύσεως δεκτικὸς ἐστί, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χειρόν μεταβολῆς 15
 ἔσται δεκτικὸς ὁ θεὸς καὶ φθαρτὸς ἐστίν. οὐχὶ δέ γε τοῦ-
 το, ὥστε οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς.
- 167 Εἵπερ τε πανάρετόν ἐστι τὸ θεῖον καὶ τὴν φρόνησιν
 ἔχει, ἔχει καὶ τὴν εὐβουλίαν, παρόσον ἢ εὐβουλία φρόνη-
 σίς ἐστὶ πρὸς τὰ βουλευτά. εἰ δὲ τὴν εὐβουλίαν ἔχει, 20
 168 καὶ βουλεύεται. εἰ δὲ βουλεύεται, ἔστι τι ἄδηλον αὐτῷ· εἰ
 γὰρ μηδὲν ἐστὶν ἄδηλον αὐτῷ, οὐ βουλεύεται οὐδὲ τὴν
 εὐβουλίαν ἔχει τῷ τὴν βουλήν ἀδήλου τινὸς ἔχεσθαι,
 ζήτησιν οὐσαν περὶ τοῦ πῶς ἐν τοῖς παροῦσιν ὀρθῶς
 διεξάγομεν. ἄτοπον δέ γέ ἐστι τὸ μὴ βουλεύεσθαι μηδὲ 25
 εὐβουλίαν ἔχειν τὸν θεόν. τοίνυν ἔχει ταύτην, καὶ ἔστι
 169 τι ἄδηλον αὐτῷ. εἰ δὲ ἔστι τι ἄδηλον θεῷ, οὐκ ἄλλο μὲν
 τι ἔστιν ἄδηλον θεῷ, οὐχὶ δέ γε καὶ τὸ τοιοῦτον οἶον εἰ
 ἔστι τινὰ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ φθαρτικά. ἀλλ' εἰ τοῦτό
 ἐστὶν ἄδηλον αὐτῷ, πάντως κατὰ τὴν προσδοκίαν τῶν 30
 φθαρτικῶν αὐτοῦ τούτων, ἐξ ὧν ἐν συνθροήσει τινὶ καὶ
 170 κινήματι γενήσεται, καὶν φοβοῖτο. εἰ δὲ ἐν κινήματι

5 ἄλλους ἄλλως Bekk.: ἄλλως ἄλλους G 8 οὐ quod ex-
 stat in solo N, cum alio atramento scriptum sit, a manu al-
 tera additum videtur 9 ἐκείνον Gen.: ἐκεῖνο G 16 δεκτικός·
 <εἰ δὲ ταύτης ἐστὶ δεκτικὸς> ὁ θεός, καὶ Heintz at cf. ad
 p. 422, 8 γε om. N 22 οὐδὲ N (corr. iam Bekk.): εἰ δὲ LE 32
 καὶ Bekk.: καὶ G κινήματι alt. Bekk.: συγκινήματι G (ex
 συνθροήσει ortum)

427 τοιοῦτῳ γίνεται, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς ἔσται
δεκτικός, διὰ δὲ τοῦτο καὶ φθαρτός. ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ
μηδ' ὅλως αὐτὸν ὑπάρχειν.

Καὶ ἄλλως· εἰ μηδὲν ἄδηλόν ἐστι θεῶ, ἀλλὰ αὐτόθεν 171
ἐκ φύσεως πάντων καταληπτικός καθέστηκεν, οὐκ ἔχει
τέχνην, ἀλλ' ὃν τρόπον οὐκ ἂν εἴπαιμεν περὶ τὸν βάρυ-
χον ἢ τὸν δελφῖνα, φύσει νηκτικούς ὄντας, τέχνην εἶναι
νηκτικὴν, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ περὶ τὸν θεὸν ἐκ φύ-
σεως πάντα καταλαμβάνομενον εἴπαιμεν ἂν εἶναι τέχνην
10 τῷ ἀδήλου τινὸς καὶ [τοῦ] αὐτόθεν μὴ καταλαμβανομένου
ἐφάπτεσθαι τὴν τέχνην. ἀλλ' εἰ μὴ ἔστι περὶ τὸν θεὸν 172
τέχνη, οὐδ' ἡ περὶ τὸν βλον τέχνη ἔσται περὶ αὐτόν, εἰ
δὲ τοῦτο, οὐδὲ ἡ ἀρετὴ. μὴ ἔχων δὲ θεὸς ἀρετὴν ἀνύ-
παρκτός ἐστιν. καὶ ἄλλως· λογικός ὢν ὁ θεός, εἰ μὴ ἔχει
15 τὴν ἀρετὴν, πάντως τὴν ἀντίθετον ἔχει κακίαν· οὐχὶ δὲ 173
γε τὴν ἀντίθετον ἔχει κακίαν· ἔχει ἄρα τέχνην ὁ θεός,
καὶ ἔστι τι ἄδηλον τῷ θεῶ. ᾧ ἔπεται τὸ φθαρτὸν αὐτὸν
εἶναι, καθὼς πρότερον ἐπελογισάμεθα. οὐχὶ δὲ γε φθαρτός
ἐστιν· οὐκ ἄρα ἔστιν.

20 Εἴπερ τε μὴ ἔχει φρόνησιν, ὥς ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲ 174
σωφροσύνην ἔχει· ἔστι γὰρ ἡ σωφροσύνη ἑξῆς ἐν αἰρέ-
σεσι καὶ φυγαῖς σῶζουσα τὰ τῆς φρονήσεως κρίματα.
καὶ ἄλλως δέ, εἰ μηδὲν ἔστιν ὃ τὰς τοῦ θεοῦ ὁρέξεις κινήσει, 175
μηδὲ ἔστι τι ὃ ἐπισπάσεται τὸν θεόν, πῶς ἐροῦμεν αὐτὸν
25 εἶναι σώφρονα, τῆς σωφροσύνης κατὰ τοιοῦτόν τινα λόγον
ἡμῖν νενοημένης; καθὰ γὰρ οὐκ ἂν εἴπαιμεν τὸν κίονα
σωφρονεῖν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὸν θεὸν δεόν-
τως φήσομεν σώφρονα τυγχάνειν. περιαιρουμένων δὲ αὐτοῦ
τούτων τῶν ἀρετῶν περιαιρεῖται καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ αἱ
30 λοιπαί. ἀλλ' εἰ μηδεμίαν ἀρετὴν ἔχει ὁ θεός, ἀνύπαρκτός
ἐστιν. τὸ δὲ ἡγούμενον· τὸ ἄρα λῆγον.

3 μηδ' Bekk.: μὴ G 6 et 9 εἴπομεν 5 7 φύσιν ἰχθυι-
κοὺς in margine γρ. φύσει ἡχθώκους N νηκτικούς L 10 τῷ
G: τοῦ Rüstow τοῦ del. Heintz et Rüstow 11 τὴν τέχνην
del. Rüstow. 14 καὶ ἄλλως — 16 κακίαν del. Heintz 18 οὐχὶ
δέ Heintz: οὐδέ G 20 ἔχει N¹L¹: ἔχη N²L²E⁵ 23 ἐπεὶ Heintz
26 εἴπαιμεν NL: εἴπομεν E⁵ (cf. vv. 6 et 9)

- 176 Πάλιν εἰ ἔστι τὸ θεῖον, ἥτοι ἔχει ἀρετὴν ἢ οὐκ ἔχει. 428
καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔχει, φαῦλόν ἐστι τὸ θεῖον καὶ κακοδαιμο-
νικόν, ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ἔχει, ἔσται τι τοῦ θεοῦ κρείτ-
τον· ὃν γὰρ τρόπον ἢ τοῦ ἵππου ἀρετὴ αὐτοῦ τοῦ ἵππου
ἐστὶ κρείττων καὶ ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ τοῦ ἔχοντός ἐστι 5
κρείττων, τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ τοῦ θεοῦ ἀρετὴ καὶ αὐτοῦ
177 τοῦ θεοῦ ἔσται κρείττων. εἰ δὲ ἐστὶ κρείττων τοῦ θεοῦ,
δῆλον ὥς ἑλλειπῶς ἔχων φαύλως ἔξει καὶ φθαρτὸς γενήσε-
ται. ἀλλ' εἰ μεταξὺ μὲν τῶν ἀντικειμένων οὐδὲν ἐστίν,
εἰς οὐδέτερον δὲ ὁράται τῶν ἀντικειμένων ἐμπέπτων ὁ 10
θεός, ῥητέον μὴ εἶναι θεόν.
- 178 Καὶ ἔτι, εἰ ἔστιν, ἥτοι φωνᾶν ἐστίν ἢ ἄφωνον. τὸ
μὲν οὖν λέγειν ἄφωνον τὸν θεὸν τελέως ἄτοπον καὶ ταῖς
κοιναῖς ἐννοαῖς μαχόμενον. εἰ δὲ φωνᾶν ἐστι, φωνῇ
χρητὰ καὶ ἔχει φωνητικὰ ὄργανα, καθάπερ πνεύμονα καὶ 15
τραχεῖαν ἀρτηρίαν γλῶσσάν τε καὶ στόμα. τοῦτο δὲ ἄτο-
πον καὶ ἐγγὺς τῆς Ἐπικούρου μυθολογίας. τοίνυν ῥητέον
179 μὴ ὑπάρχειν τὸν θεόν. καὶ γὰρ δὴ εἰ φωνῇ χρητὰ, ὁμι-
λεῖ. εἰ δὲ ὁμιλεῖ, πάντως κατὰ τινα διάλεκτον ὁμιλεῖ. εἰ
δὲ τοῦτο, τί μᾶλλον τῇ Ἑλληνίδι ἢ τῇ βαρβάρῳ χρητὰ 20
γλώσση; καὶ εἰ τῇ Ἑλληνίδι, τί μᾶλλον τῇ Ἰαδί ἢ τῇ
Αἰολίδι ἢ τινι τῶν ἄλλων; καὶ μὴν οὐδὲ πάσαις· οὐδεμιᾷ
τοίνυν. καὶ γὰρ εἰ τῇ Ἑλληνίδι χρητὰ, πῶς τῇ βαρβάρῳ
χρησεται, εἰ μὴ ἐδίδαξέ τις αὐτόν; <.....> εἰ μὴ ἐρμηνεῖς
ἔχει παραπλησίους τοῖς παρ' ἡμῖν δυναμένοις ἐρμηνεύειν. 25
ῥητέον τοίνυν μὴ χρησθαι φωνῇ τὸ θεῖον, διὰ δὲ τοῦτο καὶ
ἀνύπαρκτον εἶναι.
- 180 Πάλιν εἰ ἔστι <τὸ> θεῖον, ἥτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον.
ἀλλ' ἀσώματον μὲν οὐκ ἂν εἴη διὰ τὰς ἐμπροσθεν ἡμῖν
εἰρημένας αἰτίας. εἰ δὲ σῶμά ἐστιν, ἥτοι σύγκριμά ἐστιν 30
ἐκ τῶν ἀπλῶν στοιχείων ἢ ἀπλοῦν ἐστὶ καὶ στοιχειῶδες
σῶμα. καὶ εἰ μὲν σύγκριμά ἐστι, φθαρτόν ἐστιν· πᾶν

8 ἔστι N 5 ἐστι alt. LEς; ἔσται N ἔστι <τι> κρείττον
Heintz 24 αὐτήν 5 lacunam quam statuit sic fere explen-
dam censuit Bekk.: <πῶς δὲ διδάξει τις αὐτόν,> εἰ; malim: εἰ
<δὲ τῇ βαρβάρῳ χρητὰ, πῶς ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς, εἰ> v. s. qu.
28 τὸ add. Bekk. 29 μὲν om. 5

429 γὰρ τὸ κατὰ σύνοδόν τινων ἀποτελεσθὲν ἀνάγκη διαλυόμε-
νον φθείρεσθαι. εἰ δὲ ἀπλοῦν ἐστὶ σῶμα, ἥτοι πῦρ ἐστὶν 181
ἢ ἄηρ ἢ ὕδωρ ἢ γῆ. ὁποῖον δ' ἂν ᾖ τούτων, ἀψυχόν
ἐστὶ καὶ ἄλογον· ὅπερ ἄτοπον. εἰ οὖν μήτε σύγκριμά
5 ἐστὶν ὁ θεὸς μήτε ἀπλοῦν σῶμα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν
ἔστι, ῥητέον μηδὲν εἶναι τὸν θεόν.

Τοιοῦτον μὲν δὴ καὶ τὸ τῶν λόγων τούτων εἶδος
ἐστὶν· ἠρώτηνται δὲ ὑπὸ τοῦ Καρνεάδου καὶ σωριτικῶς 182
τινες, οὓς ὁ γνώριμος αὐτοῦ Κλειτόμαχος ὡς σπουδαιοτά-
10 τους καὶ ἀνυτικωτάτους ἀνέγραψεν, ἔχοντας τὸν τρόπον
τοῦτον. εἰ Ζεὺς θεὸς ἐστὶ, καὶ ὁ Ποσειδῶν θεός ἐστιν
11a (O 187).

τρεις γάρ τ' ἐκ Κρόνου ἦμεν ἀδελφοί, οὓς τέκετο 'Ρέα,
Ζεὺς καὶ ἐγώ, τρίτατος δ' Αἰδης ἐνέροισιν ἀνάσων.
τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.

15 ὥστε εἰ ὁ Ζεὺς θεός ἐστι, καὶ ὁ Ποσειδῶν ἀδελφὸς
ὢν τούτου θεὸς γενήσεται. εἰ δὲ ὁ Ποσειδῶν θεός 183
ἐστὶ, καὶ ὁ Ἀχελῷος ἔσται θεός· εἰ δὲ ὁ Ἀχελῷος,
καὶ ὁ Νεῖλος· εἰ ὁ Νεῖλος, καὶ πᾶς ποταμός· εἰ πᾶς
ποταμός, καὶ οἱ ῥύακες ἂν εἶεν θεοί· εἰ οἱ ῥύακες,
20 καὶ αἱ χαράδραι. οὐχὶ δὲ οἱ ῥύακες· οὐδὲ ὁ Ζεὺς ἄρα
θεός ἐστὶν. εἰ δέ γε ἦσαν θεοί, καὶ ὁ Ζεὺς ἦν ἂν
θεός. οὐκ ἄρα θεοὶ εἰσὶν. καὶ μὴν εἰ ὁ ἥλιος 184
θεός ἐστὶν, καὶ ἡμέρα ἂν εἴη θεός· οὐ γὰρ ἄλλο τι
ἦν ἡμέρα ἢ ἥλιος ὑπὲρ γῆς. εἰ δ' ἡμέρα ἐστὶ θεός,
25 καὶ ὁ μὴν ἔσται θεός· σύστημα γάρ ἐστιν ἐξ ἡμερῶν.
εἰ δὲ ὁ μὴν θεός ἐστὶ, καὶ ὁ ἐνιαυτός ἂν εἴη θεός·
σύστημα γάρ ἐστιν ἐκ μηνῶν ὁ ἐνιαυτός. οὐχὶ δέ γε
τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς. σὺν τῷ ἄτοπον εἶ-
ναι, φασί, τὴν μὲν ἡμέραν θεὸν εἶναι λέγειν, τὴν δὲ
30 ἔω καὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν δείλην μηκέτι.

8 δὲ καὶ περὶ L σωριτικῶς N 12 τ' ἐκ Fabr.: τε G ἀδελ-
φοί L τέκε Gen. (Fabr.) 'Ρεῖη Fabr. 19 <καὶ> εἰς 20 ῥύακες,
οὐδὲ <αἱ χαράδραι· οὐδὲ> ὁ Ζεὺς Bekk. dubit. 22 εἰ om. N
23. 24 <ἡ> ἡμέρα edd. (ter) 25 ἔσται NLE: ἐστὶς 30 οὐ-
κέτι N

- 185 εἶγε μὴν ἡ Ἀρτεμις θεός ἐστιν, καὶ ἡ Ἐνοδία τις ἂν
 εἶη θεός· ἐπ' ἴσης γὰρ ἐκείνη καὶ αὕτη δεδόξασται
 εἶναι θεὰ ἡ Ἐνοδία καὶ ἡ Προθυριδία καὶ Ἐπι- 430
 μύλιος καὶ Ἐπικλιβάνιος. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· οὐκ ἄρα
 186 τὸ ἐξ ἀρχῆς. εἶγε μὴν τὴν Ἀφροδίτην θεὰν λέ-
 γομεν εἶναι, ἔσται καὶ ὁ Ἔρως υἱὸς ὧν Ἀφροδίτης
 187 θεός. ἀλλ' εἰ ὁ Ἔρως θεός ἐστι, καὶ ὁ Ἑλεος ἔσται 5
 θεός· ἀμφοτέρω γὰρ ἔστι ψυχικὰ πάθη, καὶ ὁμοίως
 ἀφωσίωται τῷ Ἐρωτι καὶ ὁ Ἑλεος· παρὰ Ἀθηναίοις
 188 γοῦν Ἑλέου βωμοὶ τινες εἰσίν. εἰ δὲ ὁ Ἑλεος θεός
 ἐστι, καὶ ὁ Φόβος (fr. com. adesp. 154 Kock). 8a

ἀμορφότατος [γὰρ] τὴν ὄψιν (εἰμὶ γὰρ φόβος),
 πάντων ἐλάχιστον τοῦ καλοῦ μετέχων θεός.

10

- εἰ δὲ ὁ φόβος, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ψυχῆς πάθη. οὐχὶ
 δέ γε ταῦτα· οὐδὲ ἡ Ἀφροδίτη ἄρα θεός ἐστιν. εἰ δέ
 γε ἦσαν θεοί, καὶ Ἀφροδίτη θεὸς ὑπῆρχεν· οὐκ ἄρα
 189 εἰσὶ θεοί. καὶ μὴν εἰ ἡ Δημήτηρ θεός ἐστι, καὶ ἡ
 Γῆ θεός ἐστιν· ἡ γὰρ Δημήτηρ, φασίν, οὐκ ἄλλο τί 15
 ἐστιν ἢ Γῆ μήτηρ. εἰ ἡ Γῆ θεός ἐστι, καὶ τὰ ὄρη καὶ
 αἱ ἀκρώρειαι καὶ πᾶς λίθος ἔσται θεός. οὐχὶ δέ γε
 190 τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς. καὶ ἄλλους δὴ τοι-
 ούτους σωρίτας ἐρωτῶσιν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην εἰς τὸ
 μὴ εἶναι θεούς· ὧν τὸ γένος ἀπὸ τῶν προεκκειμένων αὐτάρ- 20
 κως γέγονε πρόδηλον.
- 191 Ἀλλὰ τὰ μὲν ἀντεπιχειρούμενα παρὰ τοῖς δογματικοῖς
 φιλοσόφοις εἰς τὸ εἶναι θεούς καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι τοιαῦτά
 τινα καθέστηκεν. ἐφ' οἷς ἡ τῶν σκεπτικῶν ἐποχὴ συνει-
 σάγεται, καὶ μάλιστα προσγενομένης αὐτοῖς καὶ τῆς ἀπὸ 25
 192 τοῦ κοινοῦ βίου περὶ θεῶν ἀνωμαλίας. ἄλλοι γὰρ ἄλλας
 καὶ ἀσυμφώνους ἔχουσι περὶ τούτων ὑπολήψεις, ὥστε μήτε
 πάσας εἶναι πιστάς διὰ τὴν μάχην μήτε τινὰς διὰ τὴν
 ἰσοσθένειαν, προσεπισφραγισομένης τὸ τοιοῦτο καὶ τῆς

1 Προθυραία Fabr. 2 οὐχὶ δὲ Bekk : οὐδὲ G 3 γὰρ
 del. Bekk.: μὲν Fabr. 15/16 οὐκ ἄλλο τί ἐστιν om. 5 17 ἀκρώ-
 ρειαι (vel τὰ ἀκρωτήρια) Bekk. dubit.: ἀκρωτηρία G 19 σωρεί-
 τας G (cf ad p. 429, 8) 20 προκειμένων 5 (cf. p. 121, 5)

430

30 παρὰ τοῖς θεολόγοις καὶ ποιηταῖς μυθοποιήσεως· πάσης
431 γὰρ ἀσεβείας ἐστὶ πλήρης. ἔνθεν καὶ ὁ Ξενοφάνης (B 11 193
Diels) διελέγχων τοὺς περὶ Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον φησι·

πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὅμηρός θ' Ἡσίοδος τε
ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνειδέα καὶ ψόγος ἐστίν,

5 κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

Πλὴν ἐκ τούτων παραστήσαντες, ὅτι ἀκολουθεῖ τοῖς 194
περὶ τῶν δραστηρίων ἀρχῶν δογματικῶς εἰρημένους ἢ ἐπο-
χή, μετὰ τοῦτ' ἤδη καὶ σκεπτικώτερον διδάσκωμεν, ὅτι κοι-
νῶς ἀπορός ἐστὶ τῷ περὶ τοῦ ποιοῦντος αἰτίου καὶ ὁ περὶ
10 τῆς πασχούσης ὕλης λόγος.

περὶ αἰτίου καὶ πάσχοντος

Περὶ μὲν τῆς τοῦ αἰτίου νοήσεως ἐν ἄλλοις (§§ 4—12) 195
ἀκριβέστερον διελέχθημεν· νῦν δὲ ἀρκούμενοι τῇ ὁλοσχερεῖ
τούτου ἐπινοήσῃ λέγομεν, ὅτι τῶν σκεψαμένων περὶ αὐτοῦ
οἱ μὲν ἔφασαν εἶναί τί τινος αἷτιον, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ
15 μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν οἱ πλεῖστοι
τῶν δογματικῶν ἢ πάντες σχεδόν, μὴ εἶναι δὲ οἱ τὴν με-
ταβλητικὴν καὶ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν ἀνελόντες σοφισταί·
οὐ χωρὶς γὰρ ταύτης ὑφίσταται τὸ ποιοῦν. μὴ μᾶλλον
δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τὸ αἷτιόν φασιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως.
20 καὶ ὅτι οὐκ ἀσκόπως, ἐκ τῶν εἰς ἐκάτερον ἐπιχειρουμένων
πάρεστι μαθεῖν. ἀρχὴ δὲ γινέσθω πρῶτον ἀπὸ τῶν ἀξιούν- 196
των εἶναί τί τινος αἷτιον.

Εἴπερ τοίνυν, φασίν (Stoic. fr. II 337 Arn.), ἔστι σπέρμα,
ἔστι καὶ αἷτιον, ἐπεὶ περ τὸ σπέρμα αἷτιόν ἐστι τῶν ἐξ αὐτοῦ
25 φυομένων τε καὶ γεννωμένων· ἔστι δὲ γε σπέρμα, ὥς ἐκ τῶν
σπειρομένων καὶ ζωογονουμένων δέκνυται· ἔστιν ἄρα αἷτιον.
καὶ πάλιν· εἰ ἔστι τι φύσις, ἔστι τι αἷτιον· τῶν γὰρ 197

197 cf. §§ 99—100.

9 ἀπορός N: ἀπορόν LE§ τῷ N (cf. p. 430, 6: ὁμοίως τῷ): τὸ LE§: ὁ τε Bekk. dubit. (qui idem coniecerat ἀπορός)
11 νοήσεως NL: κινήσεως E§ ἄλλοις <δή> N 13 λέγωμεν N
17 τὴν om. § 25 τε om. §

φνομένων ἢ ἐκπεφυκότων αἰτιόν ἐστιν ἡ φύσις. ὑπάρχει δὲ αὕτη, ὥς ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων συμφανές· καὶ γὰρ ἄτοπον, φασίν, εἰς ἀνδριαντοποιοῦ μὲν ἡμᾶς ἐργαστήριον 30 παρελθόντας καὶ θεασαμένους τῶν ἀνδριάντων τοὺς μὲν τελείους καὶ ἀπηρτισμένους, τοὺς δὲ ἡμιτελεῖς, ἄλλους δὲ ἀρχὴν ἔχοντας τυπώσεως, πιστεύειν ὅτι ἔστι τις τούτων 431 τεχνίτης καὶ δημιουργός, εἰς δὲ τοῦτον τὸν κόσμον εἰσελθόντας καὶ γῆν μὲν ἐν μέσῳ θεωροῦντας, ὕδωρ δὲ μετὰ ταύτην, καὶ τρίτην ἀνάτασιν ἄερος, οὐρανόν τε καὶ ἀστέρας λίμνας τε καὶ ποταμούς καὶ ζώων παντοδαπῶν γένη 5 καὶ φυτῶν ποικιλίας, μὴ ὑπολαμβάνειν εἶναι τινα καὶ τῆς τούτων δημιουργίας αἷτιον. τοίνυν εἰ ἔστι φύσις, ἔστι τι αἷτιον. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· ἄρα τὸ δεύτερον.

198 καὶ ἄλλως· εἰ ἔστι τι ψυχὴ, ἔστιν αἷτιον· αὕτη γὰρ καὶ τοῦ ζῆν καὶ τοῦ θνήσκειν αἷτία γίνεται, τοῦ μὲν ζῆν πα- 10 ροῦσα, τοῦ δὲ θνήσκειν χωριζομένη τῶν σωμάτων. ἔστι δέ γε ψυχὴ, φασίν, εἶγε καὶ ὁ λέγων μὴ εἶναι ψυχὴν αὐτῇ προσχρώμενος τοῦτο ἀποφαίνεται· ἔστιν ἄρα αἷτιον.

199 πρὸς τούτοις· εἰ ἔστι θεός, ἔστιν αἷτιον· οὗτος γὰρ ἦν ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. ἔστι δέ γε κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας 15 τῶν ἀνθρώπων θεός· ἔστιν ἄρα αἷτιον. καίτοι καὶ μὴ θεὸς ὑπάρχει, ἔστιν αἷτιον· τὸ γὰρ μὴ εἶναι θεοὺς διὰ τινα αἷτιαν γίνεται. καὶ τῷ οὖν ὑπάρχειν θεὸν καὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν ἐπ' ἴσης ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι τι αἷτιον.

200 πολλῶν γε μὴν γινομένων καὶ φθειρομένων αὐξομένων 20 τε καὶ μειουμένων κινουμένων τε καὶ ἀκίνητιζόντων, ἐξ ἀνάγκης ὁμολογεῖν δεῖ τὸ εἶναι τινα τούτων αἷτια, τὰ μὲν γενέσεως τὰ δὲ φθορᾶς, καὶ τὰ μὲν αὐξήσεως τὰ δὲ 201 μειώσεως καὶ ἤδη κινήσεως ἢ ἀκινήσεως. σὺν τῷ καὶ μὴ ὑπάρχει ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα, φαίνεται δὲ μόνον, πάλιν 25 εἰσάγεσθαι τὴν ὑπαρξιν τῶν αἰτίων· τοῦ γὰρ φαίνεσθαι

200—204 ~ Hyp. III 17—19.

4 ἀνάστασιν L 9 καὶ alt. om. N 11 χωριζομένων 5 15 ἐν-
νοίας N: αἰτίας LE 5 20 γινομένων NLEABR (cf. v. 23): φθο-
μένων V (sic): γενομένων Gen.: γεννωμένων Fabr.

432

μὲν ἡμῖν αὐτὰ ὡς ὑποκείμενα, μὴ ὑποκεῖσθαι δέ, αἰτιόν
τι καθέστηκεν. καὶ μὴν εἰ μηδὲν ἔστιν αἴτιον, πάντα 202

ἐκ παντὸς δεήσει γίνεσθαι καὶ ἐν παντί τόπῳ, ἔτι καὶ
30 κατὰ πάντα καιρόν. ὅπερ ἄτοπον· εὐθέως γὰρ εἰ μηδὲν
ἔστιν αἴτιον, οὐδὲν τὸ κωλύον ἐξ ἀνθρώπου ἵππον συνί-
στασθαι. [αἴτιον ἄρα τι ἔσται.] μηδενὸς δὲ ὄντος τοῦ 203

433 κωλύοντος συστήσεται ποτε ἐξ ἀνθρώπου ἵππος, καὶ οὕτως,
εἰ τύχοι, ἐξ ἵππου φυτόν. κατὰ ταῦτά δὲ οὐκ ἀδύνατον
ἔσται χιόνα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ πήγνυσθαι, ἄβροχίαν δὲ ἐν
Πόντῳ συμβαίνειν, καὶ τὰ μὲν τοῦ θέρους ἐν χειμῶνι
5 γίνεσθαι, τὰ δὲ τοῦ χειμῶνος ἐν θέρει συνίστασθαι. ὅθεν
εἴπερ ᾧ ἔπεται τι ἀδύνατον, καὶ αὐτὸ ἔσται ἀδύνατον, τῷ δὲ
μὴ εἶναι αἴτιον ἔπεται πολλὰ τῶν ἀδυνάτων, ῥητέον καὶ
τὸ μὴ εἶναι αἴτιον τῶν ἀδυνάτων ὑπάρχειν. ὃ τε 204

λέγων μὴ εἶναι αἴτιον ἦτοι χωρὶς αἰτίας τοῦτο λέγει ἢ
10 μετὰ τινος αἰτίας. καὶ εἰ μὲν χωρὶς τινος αἰτίας, ἀπιστός
ἔστιν, μετὰ τοῦ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὸ μὴ μᾶλλον τοῦτο·
ἀξιοῦν ἢ τὸ ἀντικείμενον τούτῳ, αἰτίας εὐλόγου μὴ προϋ-
ποκειμένης, δι' ἣν φησιν ἀνύπαρκτον εἶναι τὸ αἴτιον. εἰ
δὲ μετὰ τινος αἰτίας, περιτρέπεται, κἂν τῷ λέγειν μὴ εἶναι
15 τι αἴτιον τίθῃσι τὸ εἶναι τι αἴτιον. ὅθεν καὶ ἀπὸ τῆς 205

αὐτῆς δυνάμεως ἐρωτᾶν ἔξεστι καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ σημείου
καὶ τῆς ἀποδείξεως διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀποδοθέντα
λόγον, ὃς ἔξει τὴν σύνταξιν τοιαύτην· “εἰ ἔστι τι αἴτιον, ἔστιν
αἴτιον· ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ ἔστι τι αἴτιον, ἔστιν αἴτιον· ἦτοι
20 δὲ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἔστιν ἄρα.” τῷ τε γὰρ εἶναι αἴτιον
ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι τι αἴτιον, μὴ διαφέροντος παρὰ τὸ
ἡγούμενον τοῦ λήγοντος, τῷ τε μηδὲν εἶναι αἴτιον ἀκο- 206
λουθεῖ πάλιν τὸ εἶναι τι αἴτιον, ἐπείπερ ὁ λέγων μηδὲν
εἶναι αἴτιον ὑπὸ τινος αἰτίας κινηθεὶς λέγει μηδὲν εἶναι

205—206 cf. adv. dogm. II 281—282. 466—467.

32 αἴτιον — ἔσται secl. Bekk.: fort. post 30 ἄτοπον collo-
canda 2 ταῦτά Bekk.: ταῦτα G 6 ἀδύνατον Arnim: δυνα-
τόν G (bis) 11 αὐτῷ om. N 13 φησιν N: φασιν LEs 17 τῶν
Bekk.: τὸν G 19 εἰ καὶ μὴ N 20 γs N

αἷτιον. ὥστε καὶ τὸ διεξευγμένον πρὸς τοῖς δυσὶ συνημ- 25
μένοις ἀληθὲς γίνεσθαι ἐξ ἀντικειμένων διεξευγμένον, καὶ
τὴν ἐπιφορὰν τοῖς τοιούτοις λήμμασι συνεισάγεσθαι, καθὼς
ἀνώτερον παρεμυθησάμεθα.

- Καὶ δὴ ταῦτα μὲν, ὥς κεφαλαιωδέστερον εἰπεῖν, εἰς
τοῦτο τὸ μέρος εἴωθε λέγεσθαι παρὰ τοῖς δογματικοῖς· 30
207 σκοπῶμεν δὲ ἀκολουθῶς καὶ τοὺς τῶν ἀπορητικῶν λόγους·
φανερόντι γὰρ καὶ οὗτοι τοῖς ἐκκειμένοις ἰσοσθενεῖς καὶ
ἐνεκα πειθοῦς μὴ διαφέροντες αὐτῶν. τὸ αἷτιον τοίνυν, 34
φασί, τῶν πρὸς τι ἔστιν· τινὸς γὰρ ἔστιν αἷτιον καὶ <τινι>, 434
οἷον τὸ σμιλίον τινὸς μὲν ἔστιν αἷτιον καθάπερ τῆς το-
208 μῆς, τινὶ δὲ καθάπερ τῇ σαρκί. τὰ δὲ γε πρὸς τι ἐπι-
νοεῖται μόνον ἄλλ' οὐχ ὑπάρχει, καθὼς ἐν τοῖς περὶ ἀπο- 5
δείξεως (adv. log. II 453—461) παρεστήσαμεν· καὶ τὸ αἷ-
209 τιον ἄρα ἐπινοηθήσεται μόνον, οὐχ ὑπάρξει δέ. εἴπερ τε αἷτιον
ἔστιν, ὀφείλει ἔχειν τὸ οὗ λέγεται αἷτιον, ἐπεὶ οὐκ ἔσται αἷτιον,
ἄλλ' ὅν τρόπον τὸ δεξιὸν μὴ παρόντος τοῦ πρὸς ὃ λέγεται δε-
ξιὸν οὐκ ἔστιν, οὕτω καὶ τὸ αἷτιον μὴ παρόντος τοῦ πρὸς ὃ 10
νοεῖται οὐκ ἔσται αἷτιον. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔχει τὸ αἷτιον οὗ ἔστιν
αἷτιον, διὰ τὸ μῆτε γένεσιν μῆτε φθορὰν μῆτε πείδιν μῆτε κοι-
νῶς κίνησιν ὑπάρχειν, ὥς ἐπὶ τῶν οἰκείων γινόμενοι τόπων
διδάξομεν (§§ 218—231). οὐκ ἄρα ἔστιν αἷτιον.
- 210 Καὶ μὴν εἰ ἔστιν αἷτιον, ἥτοι σῶμα σώματος ἔστιν 15
αἷτιον ἢ ἀσώματον ἀσωμάτου ἢ σῶμα ἀσωμάτου ἢ ἀσώ-
ματον σώματος· οὕτε δὲ σῶμα σώματος, ὥς παραστήσομεν,
οὕτε ἀσώματον ἀσωμάτου οὕτε σῶμα ἀσωμάτου οὕτε ἐναλ-
λάξ ἀσώματον σώματος· οὐκ ἄρα ἔστιν αἷτιον. ἀμέλει καὶ
211 αἰ γιγνόμεναι τῶν δογματικῶν στάσεις συμφωνοῦσι τῇ ἐκ- 20
κειμένη διαίρεσει, εἶγε <οἱ> Στωικοὶ (fr. II 341 Arn.) μὲν π ᾧ ν
αἷτιον σῶμά φασι σώματι ἀσωμάτου τινὸς αἷτιον γ ἰ-
νεσθαι, οἷον σῶμα μὲν τὸ σμιλίον, σώματι δὲ τῇ σαρκί, ἀσω-

207—208 ~ Diog. Laert. IX 97 sqq.

29 ὥς om. N 32 ἀντιφύσσονται N 2 τινὶ add. Bekk. 4 τὰ
Bekk.: τὸ G 8 ἐπεὶ <μὴ ἔχον> οὐκ Bekk. dubit. 12 πείδιν G:
ἀφαίρεσιν Kayser 21 οἱ addidi

434

μάτου δὲ τοῦ τέμνεσθαι κατηγορήματος, καὶ πάλιν σῶμα μὲν τὸ
 25 πῦρ, σώματι δὲ τῷ ξύλῳ, ἄσωμάτου δὲ τοῦ καίεσθαι κα-
 τηγορήματος. οἱ δὲ ἄσωματον ὑποθέμενοι τὸν κόσμον, 212
 οἶον καὶ τὸν πάντα διοικοῦντα θεόν, τὸνναντίον ἄσωμα-
 τον σώματος λέγουσιν ὑπάρχειν τὸ αἷτιον. ὁ δ' Ἐπίκου-
 ρος καὶ σώματα σωμάτων καὶ ἄσωματα ἄσωμάτων
 30 φησὶν αἷτια τυγχάνειν, καὶ σώματα μὲν σωμάτων ὥς τὰ
 στοιχεῖα τῶν συγκριμάτων, ἄσωματα δὲ ἄσωμάτων ὥς τὰ τοῖς
 πρώτοις σώμασι συμβεβηκότα ἄσωματα τῶν τοῖς συγκρίμασι
 435 συμβεβηκότων ἄσωμάτων. ὥστε ἐὰν δείξωμεν, ὅτι οὔτε 213
 τὸ σῶμα τοῦ σώματος οὔτε τὸ ἄσωματον τοῦ ἄσωμάτου
 οὔτε τὸ ἄσωματον τοῦ σώματος οὔτ' ἐναλλάξ δύναται
 τυγχάνειν αἷτιον, αὐτόθεν ἐσόμεθα κατεσκευακότες καὶ τὸ
 5 μηδεμίαν τῶν ἐκκειμένων στάσεων καταρθῶσθαι. σῶμα 214
 μὲν οὖν σώματος οὐκ ἂν εἴη ποτὲ αἷτιον, ἐπεὶπερ ἀμφο-
 τερα τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν· καὶ εἰ τὸ ἕτερον αἷτιον λέγε-
 ται παρόσον ἐστὶ σῶμα, πάντως καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα κα-
 θεστὼς αἷτιον γενήσεται. κοινῶς δὲ ἀμφοτέρων αἰτίων
 10 ὄντων οὐδὲν ἐστὶ τὸ πάσχον, μηδενὸς δὲ πάσχοντος οὐδὲ
 τὸ ποιοῦν γενήσεται. εἰ ἄρα σῶμα σώματος ἐστὶν αἷτιον,
 οὐδὲν ἐστὶν αἷτιον. καὶ μὴν οὐδὲ ἄσωματον ἄσωμάτου 215
 λέγοιτ' ἂν εἶναι ποιητικὸν διὰ τὴν αὐτὴν αἷτιαν· εἰ γὰρ
 ἀμφοτέρω τῆς αὐτῆς μετέσχε φύσεως, τί μᾶλλον τόδε
 15 τοῦδε ῥητέον αἷτιον ἢ τόδε τοῦδε; λείπεται οὖν ἢ σῶμα 216
 ἄσωμάτου λέγειν αἷτιον ἢ ἀνάπαλιν ἄσωματον σώματος.
 ὅπερ πάλιν τῶν ἀδυνάτων· τό τε γὰρ ποιοῦν θιγεῖν ὀφεί-
 λει τῆς πασχούσης ὕλης, ἵνα ποιήσῃ, ἢ τε πάσχουσα ὕλη
 θιχθῆναι ὀφείλει, ἵνα πάθῃ, τὸ δὲ ἄσωματον οὔτε θιγεῖν
 20 οὔτε θιχθῆναι πέφυκεν. τοίνυν οὐδὲ σῶμα ἄσωμάτου ἢ 217
 ἄσωματον σώματος ἐστὶν αἷτιον. ὥ ἐπεται τὸ μηδὲν ὑπάρ-
 χειν αἷτιον· εἰ γὰρ μήτε σῶμα σώματος ἐστὶν αἷτιον μήτε
 ἄσωματον ἄσωμάτου μήτε σῶμα ἄσωμάτου μήτε ἐναλλάξ,
 παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ, κατ' ἀνάγκην οὐδὲν ἐστὶν αἷτιον.

26 οἱ δὲ LE5: οἶον N τὸν κόσμον del. Heintz dubit.: post
 πάντα (v. 27) transp. Rüstow κόσμον: fort. θεόν? 27 θεόν:
 fort. κόσμον? 18 τὴν αὐτὴν Fabr. (in versione): τοιαύτην G
 20 οὐδὲ Bekk.: οὔτε G

- 218 Ἀφελέστερον μὲν οὖν οὕτω τινὲς παραμυθοῦνται τὰ 15
τοῦ ἐκκειμένου λόγον λήμματα· ὁ δὲ Αἰννησίδημος δια-
φορώτερον ἐπ' αὐτῶν ἐχρήτο ταῖς περὶ τῆς γενέσεως ἀπο-
219 ρίαις. τὸ γὰρ σῶμα τοῦ σώματος οὐκ ἂν εἴη αἷτιον, ἐπέ-
περ ἢ ἀγένητόν ἐστι τὸ τοιοῦτον σῶμα καθάπερ ἢ κατ'
Ἐπίκουρον ἄτομος, ἢ γενητόν ὡς ἔθος, καὶ ἢ φανερόν 30
ὡς σίδηρος καὶ πῦρ, ἢ ἀφανὲς ὡς ἄτομος. ὁ τι δ' ἂν ἢ
220 τούτων, οὐδὲν δύναται ποιεῖν. ἦτοι γὰρ καθ' ἑαυτὸ
μένον ἕτερόν τι ποιεῖ ἢ ἐτέρῳ συνελθόν. ἀλλὰ μένον μὲν 436
καθ' ἑαυτὸ πλεῖον αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκείας φύσεως οὐκ ἂν
δύναιτό τι ποιεῖν· συνελθόν δὲ ἐτέρῳ τρίτον οὐκ ἂν δύ-
ναιτο ἀποτελεῖν, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῷ εἶναι ὑπῆρχεν. οὔτε
γὰρ τὸ ἐν γενέσθαι δύο δυνατόν ἐστιν, οὔτε τὰ δύο τρί- 5
221 τον ἀποτελεῖ. εἰ γὰρ τὸ ἐν δύο γενέσθαι δυνατόν ἦν,
καὶ ἐκάτερον τῶν γενομένων ἐν ὅν δύο ἀποτελέσει, καὶ
τῶν τεσσάρων ἕκαστον ἐν ὅν δύο ποιήσει, καὶ ὁμοίως τῶν
ὀκτῶ ἕκαστον, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. παντελῶς δὲ γε
ἄτοπόν ἐστι τὸ ἐξ ἐνὸς ἄπειρα λέγειν γίνεσθαι· ἄτοπον 10
222 ἄρα καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς λέγειν τι πλεῖον γεννᾶσθαι. τὰ δ' αὐ-
τὰ κἂν ἀξιῶ τις ἐκ τῶν ἡσόνων κατὰ σύνοδον πλείονα
ἀποτελεῖσθαι· εἰ γὰρ τὸ ἐν τῷ ἐνὶ συνελθόν τρίτον ποιεῖ,
καὶ τὸ τρίτον προσγενόμενον τοῖς δυσὶ τέταρτον ἀποτε-
λέσει, καὶ τὸ τέταρτον προσγενόμενον τοῖς τρισὶ πέμπτον 15
ἀποτελέσει, καὶ οὕτω πάλιν εἰς ἄπειρον. οὐκοῦν σῶμα μὲν
223 σώματος οὐκ ἔστιν αἷτιον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀσώματον ἀσω-
μάτου διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας· οὔτε γὰρ ἐξ ἐνὸς οὔτε ἐκ
πλείονων ἢ ἐνὸς γένοιτ' ἂν τι πλεῖον. καὶ ἄλλως· ἀναφῆς
φύσις καθεστὼς τὸ ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν 20
224 δύναται. ὥστε οὐδὲ ἀσώματον ἀσωμάτου ποιητικόν ἐστιν.
οὕτως δὲ οὐδὲ τὸ ἐναλλάξ, τουτέστι σῶμα ἀσωμάτου ἢ
ἀσώματον σώματος. τό τε γὰρ σῶμα οὐκ ἔχει ἐν αὐτῷ
τὴν τοῦ ἀσωμάτου φύσιν, τό τε ἀσώματον οὐκ ἐμπεριεῖχε

25 οὖν 5: om. NLE 30 ἔθος G: ἔρνος Fabr.: ἄνθρωπος
Hirzel 31 εἴη N 1 μόνον utrobique 5 3 δύναιτο 5: δύναι-
ται NLE 8 συνελθόν — 4 ἀποτελεῖν om. 5 3/4 δύναιτο
Gen: δύναται NLE 12 ἀξιῶ Bekk.: ἀξιῶν N: ἀξιῶ LE 5
19 πλείον Bekk.: πλείω G 22 δὲ om. 5

436

25 τὴν τοῦ σώματος φύσιν. διόπερ οὐδέτερον ἐξ οὐδετέρου
 συστέῃναι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ὥς ἐκ πλατάνου οὐ γίνεταί 225
 ἵππος διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ πλατάνῳ τὴν τοῦ ἵππου
 φύσιν, οὐδὲ ἐξ ἵππου συνίσταται ἄνθρωπος διὰ τὸ μὴ
 εἶναι ἐν τῷ ἵππῳ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, οὕτως οὐδὲ ἐκ
 30 σώματος ἔσται ποτ' ἂν τὸ ἀσώματον διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν
 τῷ σώματι τὴν τοῦ ἀσωμάτου φύσιν, οὐδὲ ἀνάπαλιν ἐκ
 437 τοῦ ἀσωμάτου τὸ σῶμα. καίτοι καὶ ἢ τὸ ἕτερον ἐν τῷ 226
 ἑτέρῳ, πάλιν οὐ γενήσεται τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου. εἰ
 γὰρ ὃν ἐστὶν ἐκάτερον, ἐκ τοῦ ἑτέρου οὐ γίνεταί, ἀλλ' ἤδη
 ἔστιν ἐν τῷ εἶναι, ἤδη δὲ ὃν <ἐν> τῷ εἶναι οὐ γίνεταί διὰ
 5 τὸ τὴν γένεσιν ὁδὸν ὑπάρχειν εἰς τὸ εἶναι. οὐδὲ σῶμα
 οὖν ἀσωμάτου ἢ ἀσώματον σώματός ἐστιν αἷτιον· ᾧ
 ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲν εἶναι αἷτιον.

Καὶ πάλιν· εἰ ἔστι τί τινος αἷτιον, ἦτοι τὸ μένον τοῦ 227
 μένοντος αἷτιόν ἐστιν ἢ τὸ κινούμενον τοῦ κινουμένου ἢ
 10 τὸ κινούμενον τοῦ μένοντος ἢ τὸ μένον τοῦ κινουμένου·
 οὔτε δὲ τὸ μένον τῷ μένοντι γένοιτ' ἂν μονῆς αἷτιον,
 οὔτε τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως, οὔτε τὸ μένον
 τῷ κινουμένῳ μονῆς, οὔτε ἐναλλάξ, ὥς παραστήσομεν·
 οὐκ ἄρα ἔστι τι αἷτιον. τὸ μὲν οὖν μένον τῷ μένοντι 228
 15 μονῆς καὶ τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως οὐκ ἂν
 ὑπάρχοι αἷτιον δι' ἀπαρραλαξίαν. ἀμφοτέρων γὰρ ἐπ' ἴσης
 μενόντων ἢ ἀμφοτέρων κατ' ἴσον κινουμένων οὐ μᾶλλον
 τόδε τῷδε ἐροῦμεν εἶναι αἷτιον μονῆς καὶ κινήσεως ἢ τόδε
 τῷδε. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον, ὅτι κινεῖται, τῷ ἑτέρῳ τῆς κινή-
 20 σεως αἷτιον ὑπάρχει, ἐπεὶ καὶ τὸ ἕτερον ὡσαύτως κινεῖ-
 ται, λεχθήσεται τῷ λοιπῷ κινήσεως εἶναι παρεκτικόν. οἶον
 κινεῖται ὁ τροχός, κινεῖται δὲ καὶ ὁ τροχηλάτης· τί
 οὖν μᾶλλον διὰ τὸν τροχὸν καὶ ὁ τροχηλάτης κινεῖται ἢ
 ἀνάπαλιν διὰ τὸν τροχηλάτην ὁ τροχός; εἰ γέ τοι τὸ ἕτε-
 25 ρον μὴ κινοῖτο, οὐδὲ τὸ λειπόμενον κινήσεται. ὅθεν εἰ
 αἷτιόν ἐστιν οὗ παρόντος γίνεταί τὸ ἀποτελέσμα,

29 τῷ om. 5 31 εἰ δὲ 5 3 et 4 εἶδη N 4 ἐν add. Bekk.
 11 δὲ om. N 13 κινήσεως Hervetus (*motus*) cf. p. 438, 5 14 ἔστι
 Bekk.: ἔσται G 22 <μὲν> ὁ τροχός Bekk. at cf. v. 30 23 καὶ
 del. Bekk.

- ἐπεὶ ἀμφοτέρων παρόντων γίνεται τὸ ἀποτελεσμα καὶ οὔτε τοῦ
τροχοῦ ἀπόντος τελειοῦται οὔτε τοῦ τροχηλάτου, ῥητέον
μὴ μᾶλλον τὸν τροχηλάτην αἴτιον εἶναι τῆς κινήσεως τῷ
229 τροχῷ ἢ τὸν τροχὸν τῷ τροχηλάτῃ. καὶ πάλιν μένει 30
ὁ στῦλος, μένει δὲ καὶ τὸ ἐπιστύλιον. ἀλλ' οὐ μᾶλλον διὰ
τὸν στῦλον ῥητέον μένειν τὸ ἐπιστύλιον ἢ διὰ τὸ ἐπιστύ-
λιον τὸν στῦλον· τοῦ ἑτέρου γοῦν ἀρθέντος καὶ τὸ ἔτε- 438
ρον καταφέρεται. ὥστε τὸ μὲν μένον τῷ μένοντι μονῆς
καὶ τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως διὰ τοῦτο οὐκ
230 ἂν εἴπομεν αἴτιον. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ μένον τῷ κι-
νουμένῳ κινήσεως ἢ τὸ κινούμενον τῷ μένοντι μονῆς 5
δι' ἐναντιότητα φύσεως· καθὰ γὰρ τὸ ψυχρὸν οὐκ ἔχον
τὸν τοῦ θερμοῦ λόγον οὐδέποτε δύναται θερμαίνειν,
καὶ ὡς τὸ θερμὸν μὴ ἔχον τὸν τοῦ ψυχροῦ λόγον οὐ-
δέποτε δύναται ψύχειν, οὕτως οὐδὲ τὸ κινούμενον, μὴ
ἔχον τὸν τοῦ μένοντος λόγον, οὐδέποτε δύναται μονῆς 10
231 εἶναι ποιητικόν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν. ἀλλ' εἴπερ οὔτε τὸ
μένον τῷ μένοντι μονῆς ἐστὶν αἴτιον οὔτε τὸ κινού-
μενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως οὔτε τὸ μένον τῷ κινου-
μένῳ τοῦ κινεῖσθαι οὔτε τὸ κινούμενον τῷ μένοντι τοῦ
μένειν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν ἄλλο τι προσεπινοεῖν, 15
λεκτέον μηδὲν ὑπάρχειν αἴτιον.
- 232 Πρὸς τούτοις, εἰ ἔστι τίς τινος αἴτιον, ἦτοι τὸ ἅμα
ὄν τοῦ ἅμα ὄντος ἐστὶν αἴτιον ἢ τὸ πρότερον τοῦ ὕστε-
ρον ἢ τὸ ὕστερον τοῦ πρότερον· οὔτε δὲ τὸ ἅμα ὄν τοῦ
ἅμα ὄντος αἰτιόν ἐστιν οὔτε τὸ πρότερον τοῦ ὕστερον οὔτε 20
τὸ ὕστερον τοῦ πρότερον, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα
233 ἔστι τι αἴτιον. τὸ μὲν οὖν ἅμα ὄν τοῦ ἅμα ὄντος οὐ
δύναται τυγχάνειν αἴτιον διὰ τὸ συνυπάρχειν ἀμφοτέρω
καὶ μὴ μᾶλλον τότε τοῦδε γεννητικὸν ὑπάρχειν ἢ τότε
234 τοῦδε, ἑκατέρου τὴν ἴσην ὑπαρξιν ἔχοντος. οὐδὲ τὸ πρό- 25
τερον δὲ ἔσται τοῦ ὕστερον γενομένου ποιητικόν. εἰ γὰρ
ὅτε ἔστι τὸ αἴτιον, οὐπω ἔστι τὸ οὗ ἐστὶν αἴτιον, οὔτε

232—236 ~ Hyp. III 26—28.

80 μένει <μὲν> Bekk. at cf. v. 22
27 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G

2 καταφαίρεται L

438

ἐκεῖνο ἔτι αἰτιόν ἐστι, μὴ ἔχον τὸ οὗ αἰτιόν ἐστιν, οὔτε τοῦτο ἔτι ἀποτελεσμα, μὴ συμπαρόντος αὐτῷ τοῦ οὗ ἀπο-
 30 τέλεσμά ἐστι· τῶν γὰρ πρὸς τι ἐκάτερόν ἐστι τούτων, καὶ τὰ πρὸς τι κατ' ἀνάγκην δεῖ συνυπάρχειν ἀλλήλοις καὶ οὐ τὸ μὲν προηγεῖσθαι τὸ δὲ ὑστερεῖν. λείπεται οὖν τὸ ὕστε-

439

ρον λέγειν τοῦ προτέρου αἴτιον γίνεσθαι. ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον καὶ ἀνδρῶν τὰ πράγματα ἀναστρεφόντων· δεήσει γὰρ τὸ ἀποτελεσμα πρεσβύτερον λέγειν τοῦ ποιούν-
 5 τος αὐτό, διὰ δὲ τοῦτο μὴδ' ὅλως ἀποτελεσμα τυγχάνειν ὥς ἂν μὴ ἔχον τὸ οὗ ἐστὶν ἀποτελεσμα. ὅνπερ οὖν τρό-
 10 πον ἡλίθιον ἐστὶ τὸ λέγειν νῦν μὲν πατὴρ εἶναι πρεσβύτερον, ἄμητον δὲ σπόρον προῆκειν τοῖς χρόνοις, οὕτως εὐήθεις τὸ ἀξιοῦν [τι] αἴτιον εἶναι τοῦ ἤδη ὄντος τὸ μήπω ὄν. ἀλλ' εἰ μήτε τὸ ἅμα ὄν τοῦ ἅμα ὄντος μήτε τὸ πρό-
 15 236 τερον τοῦ ὕστερου μήτε τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου ἐστὶν αἴτιον, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη τι αἴτιον.

Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι αἴτιον, ἦτοι αὐτοτελῶς καὶ ἰδίᾳ 237
 μόνον προσχρῶμενον δυνάμει τινός ἐστιν αἴτιον, ἢ συνερ-
 20 γοῦ πρὸς τοῦτο δεῖται τῆς πασχούσης ὕλης, ὥστε τὸ ἀπο-
 15 238 τέλεσμα κατὰ κοινὴν ἀμφοτέρων νοεῖσθαι σύνοδον. καὶ εἰ μὲν αὐτοτελῶς καὶ ἰδίᾳ προσχρῶμενον δυνάμει ποιεῖν τι πέφυκεν, ὥφειλε διὰ παντός ἑαυτὸ ἔχον καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν πάντοτε ποιεῖν τὸ ἀποτελεσμα καὶ μὴ ἐφ' ὧν μὲν ποιεῖν ἐφ' ὧν δὲ ἀπρακτεῖν. εἰ δέ, ὥς φασί τινες τῶν
 20 239 δογματικῶν, οὐ τῶν ἀπολελυμένων καὶ ἀφεστηκότων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν πρὸς τι διὰ τὸ καὶ αὐτὸ πρὸς τῷ πάσχοντι θεωρεῖσθαι καὶ τὸ πάσχον πρὸς αὐτῷ, χεῖρόν τι ἀνακύψει. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον πρὸς τῷ ἑτέρῳ νοεῖται, ὧν τὸ μὲν
 25 240 ποιοῦν τὸ δὲ πάσχον, ἔσται μία μὲν ἔννοια, δυεῖν δ' ὀνομάτων τεύξεται, τοῦ τε ποιούντος καὶ πάσχοντος· καὶ διὰ τοῦτο οὐ μᾶλλον ἐν αὐτῷ ἢ ἐν τῷ λεγομένῳ πά-

8 τι delevi: αἰτιόν τι Rüstow 10 ὕστερον Bekk.: ὕστε-
 ρον G 12 αὐτοτελὲς N cf. v. 16 et p. 440, 2. 4. 24 18 ἐστὶν
 αἴτιον om. N lac. 6 litt. relicta 28 ὧν Hermetus: οὗ G: οὗ
 Heintz 24 πάσχον ἔσται, <ἀλλ' ἀμφοτέρων ἔσται> μία vel
 similia Heintz 25 τετεύχεται N <τοῦ> πάσχοντος L at cf.
 p. 440, 16

- σχειν ἐγκείσεται ἡ δραστήριος δύναμις. ὥς γὰρ αὐτὸ
οὐδὲν δύναται ποιεῖν χωρὶς τοῦ λεγομένου πάσχειν, οὕτως
οὐδὲ τὸ λεγόμενον πάσχειν δύναται χωρὶς τῆς ἐκείνου πα-
241 ρουσίας πάσχειν. ὥσθ' ἔπεται τὸ μὴ μᾶλλον ἐν αὐτῷ ἢ 30
ἐν τῷ πάσχοντι ὑποκεῖσθαι τὴν δραστήριον τοῦ ἀποτε-
λέσματος δύναμιν. οἷον (ἔσται γὰρ σαφὲς τὸ λεγόμενον
ἐπὶ ὑποδείγματος), εἴπερ τὸ πῦρ καύσεώς ἐστιν αἷτιον, 440
ἦτοι αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ μόνον προσχρῶμενον δυνάμει
καύσεώς ἐστι ποιητικόν, ἢ συνεργοῦ δεῖται πρὸς τοῦτο τῆς
242 καιομένης ὕλης. καὶ εἰ μὲν αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει
ἀρκούμενον ποιεῖ τὴν καῦσιν, ἐχρῆν καὶ πάντοτε ἔχον 5
αὐτὸ τὴν ἰδίαν φύσιν διὰ παντὸς καίειν. οὐχὶ δὲ πάν-
τοτε καίει, ἀλλὰ τινὰ μὲν καίει τινὰ δὲ οὐ καίει· οὐκ
243 ἄρα αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει προσχρῶμενον καίει. εἰ
δὲ σὺν τῇ ἐπιτηδειότητι τῶν καιομένων ξύλων, πόθεν ἔχο-
μεν λέγειν, ὅτι αὐτὸ ἐστὶ τῆς καύσεως αἷτιον, ἀλλ' οὐχ ἡ 10
ἐπιτηδειότης τῶν ξύλων; ὃν γὰρ τρόπον μὴ ὄντος αὐτοῦ
οὐ γίνεται καῦσις, οὕτω καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος τῶν ξύλων
ἀπουσίας οὐ γίνεται καῦσις. ταύτῃ τε, εἰ αὐτὸ ἐστὶν αἷτιον,
ὅτι παρόντος αὐτοῦ γίνεται τὸ ἀποτελεσμα καὶ ἀπόντος οὐ
γίνεται, ἔσται καὶ ἡ ἐπιτηδειότης δι' ἐκάτερον τούτων αἷ- 15
244 τιον. ὥσπερ οὖν τῆς "δι'" συλλαβῆς ἔκ τε τοῦ δέλτα καὶ ἰῶτα
συνεστῶσης ἄτοπός ἐστιν ὁ λέγων αἷτιον μὲν τοῦ ἀποτελεῖ-
σθαι τὴν τοιαύτην συλλαβὴν τὸ δέλτα, οὐκ αἷτιον δὲ τὸ ἰῶτα,
οὕτω συλλαβῇ μὲν εἰκότος τοῦ καίεσθαι, στοιχείῳ δὲ τοῦ
πυρὸς καὶ τῶν ξύλων, ἀτοπώτατός ἐστιν ὁ τὸ μὲν πῦρ 20
αἷτιον λέγων τοῦ καίεσθαι, τὰ δὲ ξύλα μηδαμῶς. οὔτε
γὰρ δλίχα τοῦ πυρὸς οὔτε χωρὶς τῶν ξύλων γίνεται τὸ
καίεσθαι, καθάπερ οὐδὲ ἡ συλλαβὴ χωρὶς τοῦ δέλτα ἢ τοῦ ἰῶτα.
245 ὅθεν πάλιν εἰ μήτε αὐτοτελῶς ποιητικόν τινός ἐστι τὸ
αἷτιον μήτε σὺν ἐπιτηδειότητι τοῦ πάσχοντος, οὐδενὸς 25
ποιητικόν ἐστι τὸ αἷτιον.

81 καίεσθαι 5 6 an εἰ αὐτὸ <καί> τὴν? cf. p. 439, 17 (καί
fort. e v. 5 petendum esse coni. Heintz) δέ <γε> Bekk. dubit.
8 ἰδίᾳ <μόνον> Heintz: φύσει <μόνον> Rüstow coll. v. 2
16 δέλτα NLE: δ 5 ἰῶτα NLE: ι 5 (sic semper) 19 στοι-
χείων N 22/23 τὸ καίεσθαι γίνεται L 23 ἢ <"δι"> Rüstow

440

Ἔτι εἰ ἔστι τὸ αἷτιον, ἥτοι μίαν ἔχει τὴν δραστήριον 246
 δύναμιν ἢ πολλὰς· οὔτε δὲ μίαν ἔχειν δύναται, ὥς πα-
 ραστήσομεν, οὔτε πολλὰς, ὥς διδάξομεν· οὐκ ἄρα τι ἔστιν
 30 αἷτιον. μίαν μὲν γὰρ οὐκ ἔχει δύναμιν, ἐπεὶ περ εἰ μίαν 247
 εἶχεν, ὥφειλε πάντα ὁμοίως διατιθέναι καὶ μὴ διαφερόν-
 τως. οἷον ὁ ἥλιος καλεῖ μὲν τὰ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν μέρη,
 θάλπει δὲ τὰ πρὸς ἡμᾶς, καταυγάζει δὲ μόνον τοὺς Ὑπερ-
 441 βορέους, καὶ πῆττει μὲν τὸν πηλὸν, τήκει δὲ τὸν κηρὸν,
 καὶ λευκαίνει μὲν τὰ ἐσθήματα, μελαίνει δὲ τὴν ἡμετέ-
 ραν ἐπιφάνειαν, ἐρυθαίνει δὲ καρπούς τινας, καὶ ἡμῖν
 μὲν τοῦ ὁρᾶν αἷτιος γίνεται, τοῖς νυκτινόμοις δὲ τῶν ὁρ-
 5 νίθων, οἷον γλαυξὶ καὶ νυκτερίσι, τοῦ μὴ ὁρᾶν. ὥστε εἰ
 μίαν εἶχε δύναμιν, ὥφειλε ταὐτὸν ἐπὶ πάντων ποιεῖν·
 οὐχὶ δὲ ταὐτὸν ἐπὶ πάντων ποιεῖ· οὐκ ἄρα μίαν ἔχει δύ-
 ναμιν. καὶ μὴν οὐδὲ πολλὰς, ἐπεὶ ἐχρῆν πάσας ἐπὶ πάν- 248
 των ἐνεργεῖν, οἷον πάντα φλέγειν ἢ πάντα χεῖν ἢ πάντα
 10 πηγνύναι. εἰ δὲ μήτε μίαν ἔχει δύναμιν μήτε πολλὰς,
 οὐκ ἂν εἴη τινὸς αἷτιον.

Ναί, ἀλλ' εἰώθασι πρὸς τοῦτο ὑποτυγχάνειν οἱ δογ- 249
 ματικοί, λέγοντες ὅτι παρὰ τὰ πάσχοντα καὶ τὰ διαστή-
 ματα πέφυκεν ἐξαλλάσσεσθαι τὰ γινόμενα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ
 15 αἷτιου ἀποτελέσματα, καθάπερ τοῦ ἡλίου. σύνεγγυς μὲν
 γὰρ ὢν τοῖς Αἰθίοψιν ἔοικε καλεῖν, μετρίως δὲ ἡμῶν ἀφε-
 στηκῶς θάλπειν, πολὺ δὲ τῶν Ὑπερβορέων κεχωρισμένος
 θάλπει μὲν οὐδαμῶς, καταυγάζει δὲ μόνον· καὶ πῆττει 250
 μὲν τὸν πηλὸν τὸ ὑδατῶδες τοῦ γεώδους ἐξατμίζων, τήκει
 20 δὲ τὸν κηρὸν διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν τοῦ πηλοῦ ιδιότητα.
 οἱ δὴ χρώμενοι τῇ τοιαύτῃ ὑποτεύξει σχεδὸν ἀμάχως ἡμῖν 251
 συγχωροῦσι τὸ μὴ ἕτερον εἶναι τοῦ πάσχοντος τὸ ποιοῦν.
 εἰ γὰρ οὐ διὰ τὸν ἥλιον γίνεται ἡ τῆξις τοῦ κηροῦ, ἀλλὰ
 διὰ τὴν ιδιότητα τῆς περὶ τὸν κηρὸν φύσεως, φανερόν ὥς
 25 οὐδὲ τὸ ἕτερον αἷτιόν ἐστι τῆς τήξεως τῷ κηρῷ, ἢ δὲ ἀμ-

33 μόνον Gen. cf. p. 441, 18: μόνους G 4 νυκτινόμοις N
 8 πάσαις G 9 ἢ—ἡ G: καὶ—καὶ Nauck χεῖν G cf. p. 122, 18:
 τήκειν Nauck 20 fort. ἔχειν <αὐτὸν> vel ἔχειν τὴν <τοῦ κη-
 ροῦ φύσιν τὴν> coll. v. 24 ιδιότητα om. L 21 ἀμάχως LEs:
 ὁμοίως N 23 διὰ τὸν LEs: δυνατόν N 25 οὐ Heintz dubit.
 sec. Hervetum (non alterum)

φοτέρων συνέλευσις, τοῦ τε ἡλίου καὶ τοῦ κηροῦ. τῆς δὲ ἀμφοτέρων συνόδου ποιούσης τὸ ἀποτελεσμα, τουτέστι τὴν τῆξιν, οὐ μᾶλλον διὰ τὸν ἡλίον ὁ κηρὸς τήκεται ἢ διὰ τὸν κηρὸν ὁ ἥλιος τήκει. οὕτω τε ἄτοπον τὸ ἐκ συνόδου δυεῖν γινόμενον ἀποτελεσμα μὴ τοῖς δυσὶν ἀνατιθέναι, 30 τῷ δὲ ἑτέρῳ μόνῳ προσμαρτυρεῖν.

- 252 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τίς τινος αἷτιον, ἥτοι κεχώρισται τῆς πασχούσης ὕλης ἢ σύνεστιν αὐτῇ· οὔτε δὲ κεχωρισμένον αὐτῆς δύναται τυγχάνειν αἷτιον τοῦ πάσχειν αὐτήν οὔτε 442 συνὸν αὐτῇ, καθὼς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τίς τινος αἷτιον. καὶ δὴ κεχωρισμένον μὲν αὐτῆς αὐτόθεν οὔτε 253 αὐτὸ αἷτιόν ἐστι, μὴ παρούσης τῆς πρὸς ἣν λέγεται αἷτιον, οὔτε ἐκείνη πάσχει, μὴ συμπαρόντος τοῦ ποιοῦντος. εἰ 5 δὲ συνδυάζει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἥτοι αὐτὸ μόνον ποιεῖ τὸ λεγόμενον αἷτιον ὑπάρχειν, οὐχὶ δὲ πάσχει, ἢ ποιεῖ ἅμα καὶ πάσχει. καὶ εἰ μὲν ἅμα ποιεῖ καὶ πάσχει, ἐκάτερον ἔσται ποιοῦν τε καὶ πάσχον· ἢ μὲν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ, ἔσται πάσχουσα ἢ ὕλη, ἢ δὲ ἡ ὕλη ποιεῖ, ἔσται ἐκεῖνο τὸ 10 πάσχον. καὶ οὕτως οὐ μᾶλλον τὸ ποιοῦν γενήσεται ποιοῦν ἢ πάσχον, καὶ τὸ πάσχον οὐ μᾶλλον ἔσται πάσχον ἢ 254 ποιοῦν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ποιεῖ μὲν, οὐκ ἀντιπάσχει δέ, ἥτοι κατὰ ψιλὴν ψαῦσιν, τουτέστι τὴν κατ' ἐπιφάνειαν, ποιεῖ, ἢ κατὰ διάδοσιν. καὶ ἔξωθεν μὲν προσπίπτον καὶ 15 κατὰ ψιλὴν τὴν ἐπιφάνειαν παραβαλλόμενον τῇ πασχούσῃ ὕλῃ οὐ δυνήσεται τι ποιεῖν· ἢ γὰρ ἐπιφάνεια ἀσώματός ἐστιν, τὸ δ' ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν πέφυκεν. 255 οὐκ ἄρα κατὰ ψιλὴν παραβαλλόμενον τὴν ἐπιφάνειαν τὸ αἷτιον τῇ ὕλῃ τι ποιεῖν δυνήσεται. καὶ μὴν οὐδὲ κατὰ 20 διάδοσιν οἷόν τέ ἐστιν αὐτὸ δρᾶν. ἥτοι γὰρ διὰ στερεῶν σωμάτων διίξεται ἢ διὰ νοητῶν τινῶν καὶ ἀναισθητῶν πόρων. ἀλλὰ διὰ μὲν στερεῶν σωμάτων οὐκ ἂν φέροιτο· 256 σῶμα γὰρ διὰ σώματος οὐ δύναται χωρεῖν. εἰ δὲ διὰ πό-

26 δὲ Bekk.: τε G 1 <τὸ> αἷτιον N 3 μὲν om. L 4 <ὕλης>

τῆς Heintz dubit. 6 συνδυάζει scr.: συνδυάζει^{οι} LE: συνδοιά-
ζοι N: συνδυάζοι 5 11/12 ποιοῦν ἢ πάσχον LE: πάσχειν N:
ποιοῦν 5 13 <ἔστιν> ἄτοπον 5 15 διάσωσιν N 20 δυνήσε-
ται NLE: δύναται 5

443

25 ρων τινῶν, ὀφείλει ταῖς περιγραφούσαις τοὺς πόρους ἐπιφανείαις προσπίπτειν ποιεῖν. ἀλλ' αἷ γε ἐπιφάνειαί εἰσιν ἀσώματα, καὶ τὸ ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν εὐλογόν ἐστιν. τοίνυν οὐδὲ κατὰ διάδοσιν ποιεῖ τὸ αἷτιον. ὥς ἐπεται τὸ μηδ' ὅλως αἷτιον αὐτὸ τυγχάνειν.

30 Ἐνεστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἀφῆς κοινότερον τῷ τε ποιοῦν- 258
τι καὶ τῷ πάσχοντι ἐπαπορεῖν. ἵνα γάρ τι ποιήσῃ ἢ πάθῃ,
ὀφείλει θιγεῖν ἢ θιχθῆναι· οὐδὲν δὲ οὔτε θιγεῖν οὔτε

443 θιχθῆναι δύναται, καθὼς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστιν
ἢ τὸ ποιοῦν ἢ τὸ πάσχον. εἰ γὰρ ἄπτεται τί τινος καὶ 259

θιγγάνει, ἥτοι ὅλον ὅλου ἄπτεται ἢ μέρος μέρους ἢ ὅλον
μέρους ἢ μέρος ὅλου· οὔτε δὲ μέρος μέρους οὔτε ὅλον

5 ὅλου οὔτε ὅλον μέρους οὔτε ἐναλλάξ ἄπτεται, καθὼς δι-
δάξομεν· οὐκ ἄρα τί τινος ἄπτεται. καὶ εἰ μηδὲν μηδε-
νός ἄπτεται, οὔτε τὸ πάσχον ἔστιν οὔτε τὸ ποιοῦν. ὅλον 260

μὲν οὖν ὅλου οὐχ ἄπτεται κατὰ λόγον· εἰ γὰρ ὅλον ὅλου
ἄπτεται, οὐ θίξις ἔσται ἀλλὰ ἔνωσις ἀμφοτέρων, καὶ τὰ

10 δύο σώματα ἐν ἔσται σῶμα, διὰ τὸ καὶ τοῖς κατὰ βάθος
ὀφείλειν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου θιγγάνειν διὰ τὸ καὶ ταῦτα
τοῦ ὅλου καθεστάναι μέρος. καὶ μὴν οὐδὲ μέρος μέρους 261

θιγγάνειν δυνατόν ἐστιν. τὸ γὰρ μέρος κατὰ μὲν τὴν
πρὸς τὸ ὅλον σχέσιν νοεῖται μέρος, κατὰ δὲ τὴν ἴδιον πε-

15 ριγραφὴν ἐστιν ὅλον, πάλιν τε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἥτοι
τὸ ὅλον μέρος τοῦ ὅλου μέρους ἄπτεται ἢ μέρος μέρους.

καὶ εἰ μὲν ὅλον ὅλου, ἐνωθήσεται καὶ ἀμφοτέρω ἐν γενή-
σεται σῶμα· εἰ δὲ μέρει μέρους, ἐκεῖνο πάλιν τὸ μέρος

κατ' ἰδίαν περιγραφὴν ὅλον νοούμενον ἥτοι ὅλον ὅλου
20 τοῦ μέρους ἄπτεται ἢ μέρει τινὶ τινος μέρους, καὶ οὕτως

εἰς ἀπειρον. οὐ τοίνυν οὐδὲ μέρος μέρους ἄπτεται. καὶ
μὴν οὐδὲ ὅλον μέρους. εἰ γὰρ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἄψε- 262

ται, ἔσται καὶ τὸ ὅλον συννυποστελλόμενον τῷ μέρει μέρος
καὶ τὸ μέρος ἀντιπαρεκτεινόμενον τῷ ὅλῳ ὅλον· τὸ γὰρ

25 ἴσον τῷ μέρει τὴν τοῦ μέρους εἶχεν ἀναλογίαν, καὶ τὸ

259—261 ~ Hyp. III 45—46.

31 τῷ om. N   2 εἰ LEξ: οὐ N   τι om. NV   18 μέρους
Heintz: μέρος G   20 τινὶ om. N

- ἴσον τῷ ὅλῳ τὴν τοῦ ὅλου. τελέως δὲ ἀπερρωγός ἐστιν ἡ
τὸ ὅλον ποιεῖν μέρος ἢ τὸ μέρος ἴσον ἀξιοῦν εἶναι τῷ
263 ὅλῳ. τοίνυν οὐδὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἄπτεται. καὶ ἄλ-
λως, εἰ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἄπτεται, ἔσται ἑαυτοῦ μικρό-
τερον καὶ πάλιν ἑαυτοῦ μείζον· ὅπερ ἐστὶ τοῦ προτέρου 30
χείρον. τό τε γὰρ ὅλον εἰ τὸν αὐτὸν ἐπιλαμβάνει τόπον
τῷ μέρει, ἴσον ἔσται τῷ μέρει, ἴσον δὲ τούτῳ γενόμενον
μικρότερον ἑαυτοῦ ἔσται· καὶ ἀνάπαλιν τὸ μέρος εἰ ἀν-
τιπαρατείνεται τῷ ὅλῳ, τὸν αὐτὸν ἐφέξει τούτῳ τόπον, 444
τῷ δὲ ὅλῳ τὸν αὐτὸν ἐπεσχηκός τόπον ἔσται μείζον ἑαυτοῦ.
- 264 ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῆς ἀναστροφῆς ἐστὶ λόγος· εἰ γὰρ
μὴ δύναται τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἄπτεσθαι διὰ τὰς μικρῶ
πρόσθεν (§ 262) ἐπιλογισθείσας αἰτίας, οὐδὲ τὸ μέρος δυ- 5
νήσεται τοῦ ὅλου ἄπτεσθαι. ὅθεν εἰ μήτε τὸ ὅλον τοῦ ὅλου
ἄπτεται μήτε τὸ μέρος τοῦ μέρους μήτε τὸ ὅλον τοῦ μέ-
ρους μήτε ἐναλλάξ, οὐδὲν οὐδενὸς ἄπτεται. διὰ δὲ τοῦτο
οὔτε αἴτιόν τί τινος ὑπάρξει, οὔτε πάσχον τι ὑπό τινος.
- 265 Πρὸς τούτοις τε, εἰ ἄπτεται τί τινος, ἦτοι μεσολα- 10
βούμενον ὑπό τινος, οἷον πόρου ἢ γραμμῆς, ἄψεται τι-
νος, ἢ ὑπ' οὐδενὸς μεσολαβούμενον. καὶ εἰ μὲν ὑπό τι-
νος μεσολαβοῖτο, οὐχ ἄψεται οὐ λέγεται ἄπτεσθαι, ἀλλὰ
τοῦ μεταξὺ ἀμφοτέρων· εἰ δὲ μηδενὸς ἀπαξιαπλῶς μεταξὺ
ἀμφοτέρων ὄντος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἄψεται, ἔνωσις ἔσται 15
- 266 ἀμφοτέρων ἀλλ' οὐ θίξις. τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ τί τινος
ἄπτεται. ὅθεν εἶπερ, ἵνα νοηθῇ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον,
δεῖ προωμολογῆσθαι τὸ ὅτι <τί> τινος ἄπτεται, δέδεικται
δὲ μηδὲν μηδενὸς ἀπτόμενον, λεκτέον μήτε τὸ ποιοῦν
μήτε τὸ πάσχον ὑπάρχειν. 20
- Τὸ μὲν οὖν ποιοῦν αἴτιον οὕτω καὶ κατ' ἰδίαν καὶ
267 κοινῇ μετὰ τοῦ πάσχοντος ἀπορεῖται· ἀπορος δὲ ἐστὶ

267—268 cf. Hyp. III 104—105.

82 γενόμενον Bekk.: γινόμενον G 2 τρόπον N 9 οὔτε —
οὔτε Heintz coll. v. 19/20: οὐδὲ — οὐδὲ G 10 τί om. 5 ἦτοι
NLE: εἴ τι ABR: om. V 17 ὅθεν — 18 ἄπτεται om. 5 18 προ-
σωμολογῆσθαι N τί add. Heintz 19 et 20 μήτε Bekk.: μηδὲ G
21 οὖν om. N (cf. ad p. 435, 25)

444

κατ' ἰδίαν καὶ ὁ περὶ τοῦ πάσχοντος λόγος. εἰ γὰρ πάσχει
 τι, ἦτοι τὸ ὄν πάσχει τι ἢ τὸ μὴ ὄν· οὔτε δὲ τὸ ὄν
 26 πάσχει τι, ὥς παραστήσομεν, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὥς ὑπομνή-
 σομεν· οὐκ ἄρα πάσχει τι. τὸ μὲν οὖν ὄν οὐ πάσχει· 268
 ἐφ' ὅσον γὰρ ὄν ἐστι καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἔχει, οὐ πάσχει·
 τὸ δὲ μὴ ὄν τῷ μὴδ' ὅλως ὑπάρχειν οὐκ ἂν πάθοι· παρὰ
 δὲ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι οὐδὲν ἔστιν· οὐκ ἄρα πάσχει
 30 τι. οἷον ὁ Σωκράτης ἦτοι ὢν θνήσκει ἢ μὴ ὢν. δύο 269
 γὰρ οὗτοι χρόνοι, εἰς μὲν ὁ καθ' ὄν ἐστι καὶ ζῆ, ἕτερος
 δὲ καθ' ὄν οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἐφθάρται· διόπερ ἐξ ἀνάγκης
 445 ὀφείλει κατὰ τὸν ἕτερον τούτων θνήσκειν. ὅτε μὲν οὖν
 ἐστι καὶ ζῆ, οὐ θνήσκει· ζῆ γὰρ δήπουθεν· θανῶν δὲ
 πάλιν οὐ θνήσκει, ἐπεὶ δις ἔσται θνήσκων, ὅπερ ἄτοπον.
 οὐ τοίνυν θνήσκει Σωκράτης. οἷος δ' ἔστιν ἐπὶ τούτου 270
 5 λόγος, τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχοντος. οὔτε γὰρ τὸ ὄν
 δύναται πάσχειν ἐφ' ὅσον ὄν ἐστι καὶ κατὰ τὴν ἀρχῇθεν
 ὑπόστασιν νοεῖται, οὔτε τὸ μὴ ὄν· ἀρχὴν γὰρ οὐχ ὑφέ-
 στηκεν· οὐκ ἄρα πάσχει τι. καὶ ἔτι τρανότερον, εἴπερ 271
 γε τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστι, πάσχει, ἔσται τάναντία ὑφ' ἑν ἑν
 10 τῷ αὐτῷ· οὐχὶ δέ γε τάναντία ὑφ' ἑν περὶ τῷ αὐτῷ συ-
 νίσταται· οὐκ ἄρα πάσχει τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστιν. οἷον
 ἔστω τὸ ὄν τῇ φύσει σκληρὸν εἶναι καὶ πάσχειν μαλακυ-
 νόμενον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ σιδήρου θεωροῦμεν. οὐκοῦν
 ὅτε μὲν σκληρὸν ἐστι καὶ ὄν, οὐ δύναται μαλακύνεσθαι,
 15 ἐπεὶ εἰ μαλακύνεται ὅτε σκληρὸν ἐστιν, ἔσται τάναντία 272
 περὶ τῷ αὐτῷ ὑφ' ἑν, καὶ ἡ μὲν καθέστηκεν ὄν, ἔσται
 σκληρὸν, ἡ δὲ πάσχει ὄν ὑπάρχον, ἔσται μαλακόν. οὐ δύ-
 νатаι δὲ τὸ αὐτὸ ὑφ' ἑν καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν νοεῖσθαι·
 οὐ δύναται ἄρα τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστι, πάσχειν. ὁ δὲ αὐτὸς 273
 20 λόγος καὶ ἐπὶ λευκοῦ καὶ ἐπὶ μέλανος χρώματος. ἔστω γὰρ
 τὸ ὄν, ἡ ὄν ἐστι, λευκὸν εἶναι καὶ πάσχειν αὐτὸ μέ-

269 ~ adv. dogm. IV 346. Hyp. III 111.

271 sqq. cf. Hyp. III 107.

- λαν γινόμενον. οὐκοῦν εἰ τὸ ὄν, ὃ ἐστὶ καὶ λευκόν, τότε
 ἀξιοῦται πάσχειν ὅτε λευκόν ἐστὶ, μέλαν ἔσται συμβεβη-
 κότα ἔχον τὰ ἐναντία· ὅπερ ἄτοπον. οὐ τολύνν τὸ ὄν,
 274 ἐφ' ὅσον ὄν ἐστὶ, πάσχειν πέφυκεν. πρὸς τούτοις, εἰ λέγοι- 15
 μεν τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστὶ, πάσχειν, ἔσται τι πρὶν γεγενῆσθαι
 γεγονός· οὐδὲν δὲ ἐστὶ πρὶν γεγενῆσθαι γεγονός· οὐκ ἄρα τὸ
 275 ὄν, ὅτε ὄν ἐστὶ, πάσχει. εἰ γὰρ σκληρόν ἐστὶ τὸ ὄν, ἐφ' ὅσον
 ὄν ἐστὶ, σκληρόν ἐστὶ καὶ οὐ μαλακόν· εἰ δὲ μαλακόν, πρὸ τοῦ
 γεγενῆσθαι μαλακόν ἔσται μαλακόν. ἥ μὲν γὰρ ὄν ἐστὶ, σκληρόν 30
 ἐστὶ καὶ οὐπω μαλακόν· ἥ δὲ ὅτε ὄν ἐστὶ τότε ἀξιοῦται πάσχειν,
 πρὶν γεγενῆσθαι μαλακόν γενήσεται μαλακόν. ἄτοπον δὲ
 γε τὸ τοιοῦτον· οὐκ ἄρα τὸ ὄν, ἐφ' ὅσον ὄν ἐστὶ, πάσχειν
 276 ῥητέον. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ μὴ ὄν, ὅτε μὴ ὄν ἐστίν. 446
 τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν συμβέβηκεν, ὧ δὲ μὴδὲν συμβέβη-
 κεν, οὐδὲ τὸ πάσχειν συμβέβηκεν· τολύνν οὐδὲ τὸ μὴ
 ὄν πάσχει τι. εἰ δὲ μήτε τὸ ὄν μήτε τὸ μὴ ὄν πάσχει
 τι καὶ παρὰ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, οὐδὲν ἔστι τὸ πάσχον. 5
 277 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι τὸ πάσχον, ἥτοι κατὰ πρόσθεσιν
 πάσχει ἢ κατὰ ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ ἑτεροίωσιν καὶ μεταβο-
 λήν· οὔτε δὲ πρόσθεσίς τις ἔστιν οὔτε ἀφαίρεσις οὔτε
 μεταβολὴ καὶ ἑτεροίωσις, ὥς ὑποδείξομεν· οὐκ ἄρα πάσχει
 278 τι. καθὰ γὰρ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων κατὰ τούτους τοὺς τρόπους 10
 τρόπους γίνονται τινες μεταπτώσεις, καὶ τοῦ μὲν "κωβίος"
 ὀνόματος ἀφαιρεθείσης τῆς πρώτης συλλαβῆς γίνεται ἕτε-
 ρον ὄνομα "βίος", καὶ τούτῳ προστεθείσης τῆς αὐτῆς συλ-
 λαβῆς συνίσταται τὸ πρότερον ὄνομα, καὶ παρὰ ἐναλλαγὴν
 στοιχείων, ὥς τὸ "ἄρχων" ὄνομα γίνεται "Χάρων", οὕτω 15
 καὶ τὰ σώματα λεχθείη ἂν πάσχειν τριχῶς, ἥτοι κατὰ ἀφαί-
 279 ρεσιν ἢ κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατὰ ἑτεροίωσιν, κατὰ ἀφαίρε-
 σιν μὲν οἶον τὰ φθίνοντα, κατὰ πρόσθεσιν δὲ οἶον τὰ
 αὐξόμενα, κατὰ τροπήν δὲ ὥς τὰ ἐξ ὑγείας εἰς νόσον με-
 ταπίπτοντα. ἐὰν οὖν δειχθῇ, ὅτι οὐδὲν οὐδενὸς ἀφαιρεῖται, 20

22 ὃ ἐστὶ NE: ἔστι Ls: del. Bekk.: ὅτε ὄν ἐστὶ Heintz
 27 οὐδὲν — γεγονός add. N: om. LEs et edd. 29 εἰ δὲ μαλακόν
 <γίνεται, ὅτε σκληρόν ἐστὶ καὶ οὐ μαλακόν>, vel similia Heintz
 31 οὕτω N 32 πρὶν LEs: πρὸ τοῦ N 1 οὐδὲ om. VR
 12/13 ὄνομα ἕτερον N

446

καὶ ὅτι οὐδὲν οὐδενὶ προστίθεται, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπ' οὐδε-
νὸς μετατίθεται, αὐτόθεν ἔσται κατεσκευασμένον τὸ μη-
δὲν εἶναι τὸ πάσχον. λέγωμεν δὲ ἐν πρώτοις περὶ τοῦ 280
κατὰ ἀφαιρέσιν τρόπον.

- 25 Εἰ γὰρ ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τινος, ἦτοι σῶμα ἀπὸ σώ-
ματος ἀφαιρεῖται ἢ ἀσώματον ἀπὸ ἀσώματου ἢ σῶμα ἀπὸ
ἀσώματου ἢ ἀσώματον ἀπὸ σώματος· οὔτε δὲ σῶμα ἀπὸ
σώματος ἀφαιρεῖται, ὥς δειξομεν, οὔτε ἀσώματον ἀπὸ
ἀσώματου, καθὼς παραστήσομεν, οὔτε σῶμα ἀπὸ ἀσω-
30 μάτου ἢ ἀσώματον ἀπὸ σώματος, ὥς καταστησόμεθα·
οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τι τινός. ἀσώματον μὲν οὖν ἀπὸ ἀσω- 281
μάτου ἀφαιρεθῆναι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν· τὸ γὰρ ἀφαι-
447 ρούμενον ἀπὸ τινος οὐκ ἔστιν ἀθιγές, τὸ δὲ ἀσώματον
ἀθιγές ὃν οὐ παρέχει αὐτὸ πρὸς ἀφαιρέσιν καὶ χωρισμόν.
ἐνθεν καὶ ματαιάζουσιν οἱ μαθηματικοί, ὅταν λέγωσι τὴν 282
δοθεῖσαν εὐθεῖαν δίχα τεμεῖν. ἡ γὰρ ἡμῖν ἐπὶ τοῦ ἄβα-
5 κος δεικνυμένη εὐθεῖα αἰσθητὸν ἔχει μήκος καὶ πλάτος, ἡ
δὲ ὑπ' αὐτῶν νοουμένη εὐθεῖα γραμμὴ μήκος ἐστὶν
ἀπλατές. καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ἄβακος δεικνυμένη οὐκ ἂν εἴη γραμ-
μή, καὶ οἱ ἐπιβαλλόμενοι ταύτην τέμνουν οὐ τὴν οὖσαν γραμ-
μὴν ἀλλὰ τὴν μὴ οὖσαν τέμνουσιν. ἡ καὶ ἄλλως· ἐπεὶ 283
10 κατ' αὐτοὺς ἡ γραμμὴ ἐκ στιγμῶν συνεστῶσα νοεῖται, ἔστω
τις εὐθεῖα γραμμὴ, ἣν λέγουσιν εἰς ἴσα τέμνουν, ἐκ περισ-
σῶν συνεστῶσα στιγμῶν, οἷον ἐννέα. ἀλλὰ ταύτην γε
τέμνοντες ἡ τὴν πέμπτην διελούσι στιγμὴν, φημὶ δὲ τὴν
μεταξὺ τῶν τεσσάρων καὶ τεσσάρων νοουμένην, ἡ τῶν
15 τμημάτων τὸ μὲν τεττάρων ποιήσουσι στιγμῶν τὸ δὲ πέντε.
τὴν μὲν οὖν πέμπτην στιγμὴν οὐκ ἂν φαῖεν τέμνουν·
ἀμερῆς γάρ ἐστι κατ' αὐτούς, καὶ τὸ ἀμερὲς ἀδύνατον
νοεῖν εἰς μέρη διαιρούμενον.λείπεται ἄρα τῶν τῆς γραμ-

282—283 ~ adv. math III 109—111.

21/22 καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπ' οὐδενὸς μετατίθεται om. 5 28 λε-
γόμενον N 28 ἀφαιρεῖται om. L 3 ματάξουσιν LE (idem
p. 719, 18) 14 καὶ <τῶν> τεσσάρων L at cf. p. 720, 4

- μῆς τμημάτων τὸ μὲν τεσσάρων ποιεῖν στιγμῶν τὸ δὲ πέντε, ὃ πάλιν ἐστὶν ἄτοπον καὶ παρὰ τὴν πρόθεσιν αὐ- 10
τῶν ὑπισχυοῦνται μὲν γὰρ ἐπιστημονικῶς τὴν δοθεῖσαν
εὐθεῖαν γραμμὴν εἰς ἴσα διαιρεῖν τμήματα, διαιροῦσι δὲ
284 αὐτὴν εἰς ἄνισα. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου λόγος
νοεῖσθω. φασὶ γὰρ κύκλον εἶναι σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ
μιας γραμμῆς περιεχόμενον, [ἄφ'] οὗ πᾶσαι αἱ ἀπὸ 25
τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν ἐκβαλλόμεναι εὐ-
θεῖαι ἴσαι εἰσὶν ἀλλήλαις. εἴτα ἐπὶ τούτοις πρόβλημά
ἐστὶ τὸν κύκλον δίχα τεμεῖν ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον. τὸ γὰρ κέν-
τρον, ὅπερ παντὸς τοῦ κύκλου μεσαίτατόν ἐστιν, ἥτοι δίχα
τέμνεται κατὰ τὴν τοῦ κύκλου διχοτόμησιν ἢ τῷ ἐτέρῳ 30
285 προσμερίζεται τμήματι. ἀλλὰ δίχα μὲν τμηθῆναι τῶν
ἀδυνάτων· πῶς γὰρ οἷόν τε τὸ ἀμερὲς ἐπινοεῖν μερίζο- 448
μενον; εἰ δὲ τῷ ἐτέρῳ προσμερίζεται τμήματι, ἄνισα γί-
νεται τὰ τμήματα καὶ ὁ κύκλος οὐ μέσος διαιρεῖται.
286 τό τε τέμνον τὴν γραμμὴν ἢ τὸν κύκλον ἥτοι σῶμά ἐστιν
ἢ ἀσώματον. ἀλλὰ σῶμα μὲν πῶς (ἄν) ἐπινοηθεῖ; ἀθιγὲς 5
γὰρ καὶ ἀσώματον καὶ ἀνυπόπτωτον ἡμῖν τὸ τεμνόμενον,
τουτέστιν ἢ γραμμὴ καὶ ὁ κύκλος. τοιοῦτο δὲ ὃν οὐκ ἂν
τμηθεῖν ὑπὸ σώματος· τὸ γὰρ ὑπὸ σώματος τεμνόμενον
παθεῖν δεῖ καὶ θιχθῆναι, τὸ δὲ ἀσώματον οὔτε θιγεῖν
οὔτε θιχθῆναι πέφυκεν. ὥστε οὐκ ἔνεστι [νοῆσαι] ὑπὸ 10
σώματος τεμνομένην τὴν γραμμὴν καὶ διαιρούμενον τὸν
287 κύκλον ἐπινοῆσαι. καὶ μὴν οὐδὲ ὑπὸ ἀσωμάτου τινός.
εἰ γὰρ ἀσωμάτόν ἐστι τὸ διαιροῦν τὴν γραμμὴν ἢ τὸν
κύκλον, ἥτοι στιγμὴ στιγμὴν τέμνει ἢ γραμμὴ γραμμὴν.
οὔτε δὲ στιγμὴ τὴν στιγμὴν οὔτε γραμμὴ τὴν γραμμὴν 15

284 cf. adv. math. III 107.

284—285 ~ adv. math. III 112.

286—293 ~ adv. math. III 113—115.

25 ἄφ' G: ἔφ' edd.: delevi. 27 ἀλλήλαις εἰσὶν 5 at cf.
p. 719, 18 5 ἄν add. Bekk. 6 ἀνυπόπτωτον Bekk.: ἀνύ-
ποπτον G cf. p. 720, 25 7 ὃν RV 10 νοῆσαι del. Bekk.
12 ὑπὸ Bekk.: ἀπὸ G

448

οἷα τέ ἐστι τέμνειν, ἀλλὰ στιγμή μὲν τὴν στιγμήν οὐκ 288
 ἂν τέμνοι, ἐπεὶ ἑκατέρα ἐστὶν ἀμερῆς, καὶ οὔτε ἡ τέμνουσα
 ἔχει οἷς τεμεῖ οὔτε ἡ τεμνομένη τὰ εἰς ἃ τμηθῆσεται.
 γραμμὴ δὲ τὴν γραμμὴν πάλιν οὐκ ἂν διαιροῖ. ἐάν τε 289
 20 γὰρ πλαγίως ἐπιζευχθῇ, ἐάν τε ὀρθίως ἡ τέμνουσα τῇ
 τεμνομένῃ, κατ' ἀνάγκην ὀφείλει στιγμή ἐαυτῆς ἐπιζεύ-
 γνυσθαι τῇ κατὰ τὴν διαιρουμένην γραμμὴν στιγμή.
 ἀμεροῦς <μὲν> οὖν οὔσης καὶ τῆς ἐπιζευγνυμένης, ἀμεροῦς
 δὲ καὶ τῆς ἐν τῇ τεμνομένῃ, οὐ γενήσεται τις διαίρεσις
 25 διὰ τὸ μήτε τὴν τέμνουσαν εὐφυνῶς ἔχειν πρὸς τὸ τέμνειν,
 οὔσαν ἀμερῇ, μήτε τὴν τεμνομένην πρὸς τὸ τέμνεσθαι
 τῷ παντὸς ἐστερηθῆαι μέρους. καὶ μὴν οὐδ' ἔνεστι λέγειν, 290
 ὅτι τὸ τέμνον τὴν γραμμὴν μεταξὺ δυεῖν στιγμήων τῶν
 ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ πίπτον τέμνει τὴν γραμμὴν.
 30 τοῦτο γὰρ τῶν προειρημένων ἐστὶν ἀτοπώτερον. πρῶτον
 μὲν γὰρ ἐν συνεχείᾳ γραμμῆς ἀδύνατόν ἐστι μέσον πεσεῖν
 πέρας, ἀλλ' ἀνάγκη κατὰ στιγμής φερόμενον νοεῖν τὸ
 449 τέμνον. εἴτα κὰν συγχωρηθῇ μεταξύ δυεῖν στιγμήων τῶν 291
 ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ φερόμενον τὸ τέμνον τέμνειν
 τὴν γραμμὴν, χεῖρόν τι ἀναδύσεται τοῖς γεωμέτραις. αἱ
 γὰρ συνθετικαὶ τῆς γραμμῆς στίγμαί ἦτοι οὕτως εἰσὶ συ-
 5 νεχεῖς ὥς μὴ παραδέχεσθαι μεταξύ ἀλλήλων ἕξωθέν τινα
 στιγμήν, ἢ οὐκ ἔσται ἡ ἐξ αὐτῶν σύνθετος συνεχῆς καὶ
 μία γραμμὴ. εἰ δ' οὕτως εἰσὶ συνεχεῖς ὥς ἀνεπινόητον 292
 ἔχειν μεταξύ ἀλλήλων τόπον στιγμής, ἵνα τὸ τέμνον δι-
 χάζῃ τὴν γραμμὴν, δυεῖν θάτερον, ἢ τὴν στιγμήν δεῖ
 10 τὴν καθ' ἧς φέρεται νοεῖν διχαζομένην, ἢ τούτου ἀδυνά-
 του καθεστῶτος τὰς ὑποκειμένας στιγμὰς τῆς γραμμῆς
 νοεῖν ὑπαναχωρούσας καὶ τόπον καὶ διάστασιν παρεχομέ-
 νας, τοτὲ μὲν ἐπὶ τὸδε τὸ μέρος συστελλομένων, τοτὲ δὲ
 ἐπὶ τὸδε, ὧν ἑκατέρον ἐστὶν ἄτοπον· οὔτε γὰρ στιγμή, 293
 15 καθῶς προπαρεμυθισάμεθα, τέμνεσθαι δύναται τῷ ἀμε-

17 τέμνη N 18 τεμεῖ LE: τέμνει N: τεμῇ ε τὰ Bekk.:
 τὸ G δ Gen. 28 μὲν add. Bekk. 28 τῷ ε 32 στιγμής
 Bekk.: στιγμήν G 6 σύνθετος συνεχῆς Bekk.: συνεχῆς σύν-
 θετος G cf. p. 721, 7 8 τόπων NL στιγμής Bekk.: στιγμήων G
 18 συστελλομένας Fabr.

- ρῆς ὑπάρχειν, οὔτε αἱ ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ στιγμαὶ
 ὑπαναχωρεῖν πεφύκασιν· ἀκίνητοι γάρ εἰσιν. τοίνυν καὶ
 τὸ ἀσώματον οὔτε ἀφαιρεῖται ἀπὸ τινος ἀσωμάτου οὔτε
 294 ἐπιδέχεται τὴν ἀφαίρεσιν. καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν δὲ
 γραμμῶν καὶ κύκλων, τουτέστι τῶν ἐπὶ τοῦ ἄβαντος βλε- 10
 πομένων, θέλωσι στήσαντες τὸν λόγον οἱ γεωμέτραι δι-
 δάσκειν τί τινος ἀφαιρούμενον, οὐ δυνήσονται· οὔτε γὰρ
 ἀφ' ὅλης τῆς γραμμῆς ἢ ἀφ' ὅλου τοῦ κύκλου δύναται τις
 ἀφαίρεσις γενομένη νοεῖσθαι οὔτε ἀπὸ μέρους, ὥς μικρὸν
 ὕστερον προβάντος τοῦ λόγου διδάξομεν (§ 331 sqq.), ὅταν 15
 εἰς τὴν περὶ τῶν τεμνομένων σωμάτων ζήτησιν συγ-
 καταβαλνῶμεν. 26 a
- 295 Νῦν δὲ συντόμως δειχθέντος, ὅτι οὐδὲν ἀσώματον
 οὐδενὸς ἀσωμάτου ἀφαιρεῖσθαι δύναται, λείπεται λέγειν ἢ
 σῶμα ἀπὸ σώματος χωρίζεσθαι ἢ ἀσώματον ἀπὸ σώματος
 296 ἢ σῶμα ἀπὸ ἀσωμάτου. ἀλλὰ σῶμα μὲν ἀπὸ ἀσωμάτου 30
 ἀφαιρεῖσθαι αὐτόθεν ἐστὶν ἀδιανόητον, ἀσώματον δὲ ἀπὸ
 σώματος χωρίζεσθαι τῶν ἀδυνάτων· θιγεῖν γὰρ δεῖ τοῦ 450
 ἀφαιρουμένου τὸ ἀφαιροῦν, ἀθιγὲς δὲ ἐστὶ τὸ ἀσώματον
 καὶ ἀδύνατος δέδεικται ἢ θίξις· ὥστε οὐδὲ ἀσώματον σώ-
 ματος χωρισθεῖη ποτ' ἂν. καὶ ἄλλως· τὸ χωριζόμενόν τινος
 οἶονεῖ μέρος ἐστὶ τοῦ ἀφ' οὗ χωρίζεται, τὸ δὲ ἀσώματον 5
 297 τοῦ σώματος οὐκ ἂν εἴη μέρος. καὶ μὴν οὐδὲ σῶμα
 σώματος δύναται ἀφαιρεῖσθαι. εἰ γὰρ σῶμα ἀπὸ σώματος
 ἀφαιρεῖται, ἦτοι τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀφαιρεῖται ἢ τὸ ἄνισον
 ἀπὸ τοῦ ἀνίσου· ἀλλ' οὔτε τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀφαι-
 ρεῖσθαι δύναται, ὥς διδάξομεν, οὔτε τὸ ἄνισον ἀπὸ τοῦ 10
 ἀνίσου, ὥς ὑπομνήσομεν· οὐκ ἄρα σῶμα ἀπὸ σώματος
 298 ἀφαιρεῖται. ἴσον μὲν οὖν ἀπὸ ἴσου οὐκ ἂν ἀφαιρεθεῖη,

297—307 ~ Hyp. III 85—88.

16 αἱ om. N   22 γὰρ N (iam addid. Bekk.): om. LEs
 25 προβάντος N (iam scrips. Fabr.): προβάντες LEs   30 σῶμα
 μὲν Fabr.: ἀσώματον μὲν G   8 τοῦ om. LEs   12 <τοῦ> ἴσου N

450

καθάπερ ἀπὸ πήχεως πῆχυν, ἐπεὶ οὐκ ἔσται τὸ τοιοῦτον ἀφαιρέσεις, ἀλλὰ παντελὴς τοῦ ὑποκειμένου ἀναίρεσις. καὶ 299
 15 ἔτι ἦτοι ἀπὸ μένοντος τοῦ πήχεως ποιησόμεθα τὴν ἀφαιρέσειν ἢ ἀπὸ μὴ μένοντος. καὶ εἰ μὲν ἀπὸ μένοντος, διπλασιάσομεν τὸν πῆχυν ἄλλ' οὐκ ἐλαττώσομεν· πῶς γὰρ ἔτι πῆχυν ὑποκείμεται ὁ πῆχυν πήχεως ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθέντος; εἰ δὲ ἀπὸ μὴ μένοντος, οὐδὲν ἀπολείπομεν τὸ
 20 τὴν ἀφαιρέσειν ἐπιδεξόμενον· ἀπὸ γὰρ τῶν μὴ ὄντων ἀμήχανόν τι ἀφαιρεθῆναι. ὥστε ἴσον μὲν ἀπὸ ἴσου οὐκ ἀφαιρεῖται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἄνισον ἀπὸ τοῦ ἀνίσου. 300
 εἰ γὰρ τοῦτο, ἦτοι τὸ μείζον ἀπὸ τοῦ ἥττονος ἀφαιρεῖται, ὥσπερ ἀπὸ παλαιστοῦ πῆχυν, ἢ ἀπὸ μείζονος τὸ ἥττον,
 25 ὥς τὸ παλαιστιᾶν ἀπὸ πηχυαίου. ἀλλὰ τὸ μὲν μείζον 301
 ἀπὸ τοῦ ἥττονος οὐκ ἂν ἀφαιρεθῇ· δεῖ γὰρ τὸ ἀπὸ τίνος ἀφαιρούμενον περιέχεσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐξ οὗ ἡ ἀφαιρέσεις, ἐν δὲ τῷ ἥττονι οὐ περιέχεται τὸ μείζον. καὶ διὰ τοῦτο, ὥς οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῶν πέντε ἀφαιρεῖν τὰ ἕξ (οὐ
 30 γὰρ ἐμπεριέχεται τοῖς πέντε τὰ ἕξ), οὕτως οὐδὲ ἀπὸ τοῦ ἥττονος δυνατόν ἐστιν ἀφαιρεῖν τὸ μείζον· οὐ γὰρ ἐμπεριέχεται τῷ ἥττονι τὸ μείζον. τοίνυν οὐκ ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοῦ ἥττονος τὸ μείζον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀπὸ τοῦ μείζονος 302
 45 τὸ ἥττον. ὥς γὰρ ἐλέγομεν, δεῖ τὸ ἀπὸ τίνος ἀφαιρούμενον ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἐξ οὗ ἡ ἀφαιρέσεις. οὐχὶ δὲ γε τὸ ἐλάττον ἐμπεριέχεται τῷ πλείονι· ἀκολουθήσει γὰρ καὶ τὸ μείζον καὶ τὸ πλεῖον ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἥττονι, ἀδύνατον
 5 δὲ τοῦτο ἐδείκνυτο. ὥστε οὐδὲ τὸ ἥττον ἐμπεριεσχέθησεται τῷ μείζονι, οὕτως δ' οὐδ' ἀφαιρεθήσεται. καὶ ὅτι 303
 τῷ ὄντι σῶζεται τὰ τῆς ἀκολουθίας, σκοπῶμεν ἐπὶ τῶν τιθεμένων τοῖς ἀπορητικοῖς ὑποδειγμάτων. εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἕξ ἐμπεριέχεται τὰ πέντε ὥς ἐν πλείονι ἐλάττονα, ἀνάγ-
 10 κη κὰν τοῖς πέντε περιέχεσθαι τὰ τέσσαρα ὥς ἐν πλείονι ἐλάττονα, κὰν τοῖς τέσσαρσι τὰ τρία, κὰν τοῖς τρισὶ τὰ

18. 15. 18 πήχεως Bekk.: πήχεις G 21 <τοῦ> ἴσου E5
 25 <τοῦ> πηχυαίου Gen. 27 τὸ N 32 τὸ — 33 ἥττονος om. N
 9 et 10 fort. scribendum πλείοσιν coll. p. 141, 28 11 κὰν prius
 NLE: καὶ 5 κὰν alter. Bekk.: καὶ G

- δύο, κὰν τοῖς δυσὶ τὸ ἕν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἕξ ἀριθμῷ
 περιέχεσθαι τὰ πέντε καὶ τὰ τέσσαρα καὶ τρία καὶ δύο καὶ
 304 ἕν, ἅπερ ἐστὶ πεντεκαίδεκα. ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ἕξ κατὰ τὸν
 ἴδιον αὐτοῦ λόγον ἐμπεριέχεται τὰ πεντεκαίδεκα, κατ' ἀνάγ- 15
 κην τῷ πέντε περισχεθήσεται τὰ τέσσαρα καὶ τρία καὶ
 δύο καὶ ἕν, ἅπερ ἐστὶ δέκα. ὃν τρόπον τε ἐν τοῖς πέντε
 περιέσχηται τὰ δέκα, οὕτω κὰν τοῖς τέσσαρσιν ἔσται τὰ
 τρία καὶ δύο καὶ ἕν, τουτέστι τὰ ἕξ, καὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον
 ἐν τοῖς τρισὶ τὰ δύο καὶ τὸ ἕν, ἅπερ ἐστὶν ἄλλα τρία, κὰν 20
 305 τοῖς λειπομένοις δυσὶ τὸ ἕν. ταύτῃ συντιθεμένων τῶν ἐν
 τοῖς ἕξ ἀριθμῶν, φημὶ δὲ τοῦ πεντεκαίδεκα καὶ τοῦ δέκα
 καὶ τοῦ ἕξ καὶ τοῦ τρία, ἔτι καὶ τοῦ ἑνός, ἔσται ὁ ἕξ
 306 ἀριθμὸς περιεσχηκῶς τὸν τριάκοντα πέντε ἀριθμόν. τού-
 του τ' ἔτι συγχωρηθέντος ἀπειράκις ἀπέλων ἀριθμῶν πε- 25
 ριληπτικός ἐσται ὁ ἕξ· πάλιν γὰρ ὁ τριάκοντα πέντε τῶν
 ὑποβεβηκότων ἀριθμῶν ἔσται περιληπτικός, ὅλον τοῦ τριά-
 κοντα τέσσαρα, καὶ οὗτος τοῦ τριάκοντα τρία, καὶ οὗτος
 τοῦ τριάκοντα δύο, καὶ οὕτω καθ' ὑπόβασιν μέχρις ἀπέ-
 307 ρου. ἀλλ' εἴπερ ἵνα τί τινος ἀφαιρεθῇ, δεῖ ἐμπεριέχεσθαι 30
 τὸ ἀφαιρούμενον τῷ ἕξ οὗ ἡ ἀφαίρεσις, δέδεικται δὲ οὔτε
 ἐν τῷ ἥττονι τὸ μείζον περιεχόμενον οὔτε ἐν τῷ μείζονι 452
 τὸ ἔλαττον, καὶ μὴν οὐδὲ ἐν τῷ ἴσῳ τὸ ἴσον (δεῖ γὰρ τὸ
 περιέχον μείζον εἶναι τοῦ περιεχομένου, τὸ δὲ τινι ἴσον
 οὔτε ἔλαττόν ἐστιν ἐκείνου οὔτε μείζον τοῦ ᾧ ἴσον ἐστὶ),
 ῥητέον μηδὲν μηδενὸς ἀφαιρεῖσθαι. 5
 308 Καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖται τι τινός, ἥτοι ὅλον ἀπὸ ὅλου
 ἀφαιρεῖται ἢ μέρος ἀπὸ μέρους ἢ μέρος ἀπὸ ὅλου ἢ ὅλον
 ἀπὸ μέρους· οὔτε δὲ ὅλον ἀπὸ ὅλου ἀφαιρεῖται οὔτε μέ-
 ρος ἀπὸ μέρους οὔτε ὅλον ἀπὸ μέρους ἢ μέρος ἀφ' ὅλου,
 309 ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τι τινός. τὸ μὲν 10

308—317 ~ Hyp. III 88—93.

12 κὰν—18 δύο om. E 12 τρισὶ 5 13 καὶ <τὰ> τρία L
 16 τῶν 5 τὰ om. LE 5 17 <καὶ> ὃν Bekk. 18 NE: om. L 5
 19 τὸ LEABR: τὸν V: om. N 24 ἀριθμὸς <καὶ> Gen. 30 τι
 om. N 4 ᾧ Bekk.: οὗ G ἔστιν ἴσον N

452

οὖν ὅλον ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαιρεῖσθαι τελέως ἐστὶν ἀδύνατον· οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ πῆχως ἀφαιρεῖ πῆχυν, οὐδὲ ἀπὸ κοτύλης κοτύλην, ἐπεὶ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔσται τινὸς ἀφαρ- 310
 ρεῖς, ἀλλὰ ὁλοσχερῆς τοῦ ὑποκειμένου ἀναρρεῖς. ἀδια-
 15 νόητον δὲ ἐστὶ καὶ τὸ ὅλον λέγειν ἀπὸ τοῦ μέρους ἀφαι-
 ρεῖσθαι. τὸ γὰρ μέρος ἥττον ἐστὶ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ ὅλον
 πλεῖον ἐστὶ τοῦ μέρους· ἀπὸ δὲ τοῦ ἥττονος λέγειν τὸ
 πλεον ἀφαιρεῖσθαι σφόδρα ἐστὶν ἀπίθανον. οὐδὲ γὰρ ὑπέ-
 κειτο ἐν τῷ μέρει τὸ ὅλον, ἵνα ἀπ' αὐτοῦ λάβῃ τὴν ἀφα-
 20 ρεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος. λείπεται οὖν τὸ 311
 πιθανώτερον εἶναι δοκοῦν, ἢ τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαι-
 ρεῖσθαι ἢ τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ μέρους. ἀλλὰ καὶ τοῦτο
 τῶν ἀπόρων ἐτύγχανεν. σκοπῶμεν δὲ τὸ λεγόμενον, ὡς
 ἔθος τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, ἐπὶ ἀριθμοῦ. ὑποκείσθω γὰρ 312
 25 δεκάς, καὶ ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ ταύτης μονάς. οὐκοῦν ἡ
 ἀφαιρουμένη μονάς ἦτοι ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης δεκάδος
 ἀφαιρεῖται ἢ ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἄρσιν ὑπολειπομένης ἐννεά-
 δος· οὔτε ἀπὸ τῆς ἐννεάδος δὲ οὔτε ἀπὸ τῆς δεκάδος
 ἀφαιρεῖται, ὡς δέλομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τῆς δεκάδος
 30 <ἡ> μονάς, ὥς ἔπεται τὸ μηδὲν μηδεὶν ἀφαιρεῖσθαι. εἰ γὰρ 313
 ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖται ἡ μονάς, ἦτοι ἕτερόν τι ἐστὶν
 453 ἡ δεκάς παρὰ τὰς κατὰ μέρος μονάδας, ἢ ἀθροισμὸς τῶν
 κατὰ μέρος μονάδων ἐστὶν ἡ δεκάς. ἀλλ' ἕτεραν μὲν τῶν
 κατὰ μέρος μονάδων οὐκ εἰκὸς εἶναι τὴν δεκάδα· καὶ
 γὰρ ἀναιρεθειῶν αὐτῶν συναναιρεῖται καὶ ὑποκειμένων
 5 πάρεστιν. εἰ δὲ ἐν αὐταῖς ἐστὶ ταῖς μονάσιν ἡ δεκάς, 314
 πάντως ἐὰν λέγωμεν ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖσθαι τὴν
 μονάδα, ἐπεὶ ἡ δεκάς οὐδὲν ἐστὶ παρὰ τὰς μονάδας, ὁμο-
 λογήσομεν τὴν μονάδα ἀφ' ἐκάστης μονάδος ἀφαιρεῖσθαι·
 ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑαυτῆς διὰ τὸ σὺν ταύτῃ νοεῖσθαι τὴν δε-

312—319 ~ adv. math. IV 24—30.

15 τοῦ om. ς 23/24 ὡς ἔθος δὲ τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, σκοπῶμεν τὸ λεγόμενον ἐπὶ ς 25 <ἡ> δεκάς N 28 δὲ om. N, fort. scribendum οὔτε <δὲ> coll. v. 8. p. 464, 1. 24 30 ἡ addidi 2 ἐστὶν ἡ δεκάς ut glossema del. Rüstow

- 315 κάδα. ἀπὸ πάσης δὲ μονάδος ἀφαιρουμένης καὶ ἀφ' ἑαν- 10
 τῆς τῆς μιᾶς μονάδος ἔσται ἡ τῆς μιᾶς μονάδος ἄρσις
 <δεκάδος ἄρσις>. ἄτοπον δὲ ἔστι τὴν τῆς μονάδος ἄρσιν
 δεκάδος λέγειν ἄρσιν ὑπάρχειν. ἄτοπον ἄρα καὶ ἀπὸ δε-
 κάδος ἀξιοῦν ἀφαιρεῖσθαι μονάδα. καὶ μὴν ἀπὸ τῆς πε-
 ριλειπομένης ἐννεάδος οὐκ ἂν εἴποιμεν ταύτην ἀφαιρεῖσθαι. 15
 εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἡ μονάς, οὐκ ὥφειλε
 μετὰ τὴν ἄρσιν αὐτῆς δλόκληρος θεωρεῖσθαι ἡ ἐννεάς·
 τὸ γὰρ ἀφ' οὗ τι ἀφαιρεῖται, οὐ μένει δλόκληρον μετὰ τὴν
 ἀφαίρεσιν, ἐπεὶ οὐκ ἔσται γεγονυῖά τις ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρε-
 316 σις. καὶ ἄλλως· εἰ ἀπὸ τῆς περιλειπομένης ἐννεάδος 20
 ἀφαιρεῖται ἡ μονάς, ἥτοι ἀπὸ ὅλης τῆς ἐννεάδος ἀφαιρεῖ-
 ται ἡ ἀπὸ τῆς ἐσχάτης μονάδος. οὔτε δὲ ἀπὸ τῆς ὅλης
 ἐννεάδος ἀφαιρεῖται, ἐπεὶ ἔσται, μὴ ἐτέρας οὔσης παρὰ
 τὰς κατὰ μέρος μονάδας τῆς ἐννεάδος, ἡ μονάδος ἄρσις
 317 ἐννεάδος ἄρσις, ὅπερ ἦν ἄτοπον· οὔτε ἀπὸ τῆς ἐσχάτης 25
 μονάδος, ἐπεὶ πρῶτον μὲν ἀμερῆς καὶ ἀδιαίρετός ἐστιν ἡ
 μονάς, ἔπειτα πῶς δλόκληρος ἀπολείπεται ἡ ἐννεάς, <.....>
 ἀλλ' οὐ παρὰ μονάδα; εἰ δὲ μήτε ἀπὸ τῆς δεκάδος αἴρεται μο-
 νὰς μήτε ἀπὸ τῆς περιλειπομένης ἐννεάδος, παρὰ δὲ ταῦτα
 οὐδὲν ἔστι τρίτον ἐπινοεῖσθαι, λεκτέον μὴ ἀφαιρεῖσθαι τῆς 30
 318 δεκάδος μονάδα. πρὸς τούτοις· εἰ ἀπὸ τῆς δεκάδος αἴρε-
 ται <ἡ> μονάς, ἥτοι ἀπὸ μενούσης ἔτι τῆς δεκάδος αἴρεται ἡ
 μονάς ἢ ἀπὸ μὴ μενούσης· οὔτε δὲ <ἀπὸ> μὴ μενούσης 35
 αἴρεται ποτε μονάς οὔτε ἀπὸ μενούσης· παρὰ δὲ τὸ εἶναι
 καὶ μὴ εἶναι οὐδὲν ἔστιν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς
 319 δεκάδος μονάς. ἀπὸ μὲν οὖν μενούσης τῆς δεκάδος αὐ-
 τόθεν φαίνεται μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἡ μονάς· ἐφ' ὅσον γὰρ 5
 μένει δεκάς, οὐδὲν ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτῆς. ἀπὸ δὲ μὴ με-
 νούσης πάλιν ἀφαιρεῖσθαι ἄτοπον· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ὄν-
 τος οὐδὲ ἀφαιρεθῆναί τι δύναται. οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τι

318—319 cf. adv. math. I 162.

10 ἀφαιρουμένης Bekk.: ἀφαιρουμένη G
 add. Bekk. 27 lacunam post ἐννεάς statui
 Rüstow 32 ἡ addidi 1 ἀπὸ add. Bekk.

12 δεκάδος ἄρσις
 28 οὐ <μειοῦται>
 6 ἀπ' om. N

454

τινός. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν μετρητῶν 320
 10 ἀφαιρέσεως, οἷον τῆς ἀπὸ χοέως ἀφαιρουμένης κοτύλης ἢ
 τοῦ ἀπὸ πήχεως ἀφαιρουμένου παλαιστοῦ. ἢ γὰρ ἀπὸ
 ὅλου τοῦ χοέως δητέον γίνεσθαι τὴν ἀφαίρεσιν ἢ ἀπὸ μέ-
 ρους, καὶ ἦτοι ἀπὸ μένοντος ἢ μὴ μένοντος· ἀπ' οὐδε-
 νός δὲ τούτων, ὥς παρεστήσαμεν· τοίνυν οὐδὲ ταύτη
 15 ἀφαιρεῖται τι τινός.

Ἄλλ' ὅτι μὲν οὐδὲν ἐστὶν ἀφαίρεσις, ἐκ τούτων συμ- 321
 φανές· ὅτι δὲ οὐδὲ προστίθεται τι τινί, παρακειμένως
 διδάσκωμεν. ὑποκειμένου τοίνυν πηχυαίου σώματος καὶ
 προστιθεμένου τούτῳ παλαιστιαίου ὥστε ἐπταπάλαιστον
 20 γίνεσθαι τὸ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς προσθέσεως ἀπο-
 τελεσθέν, ζητῶ, ἐν τίνι ποτὲ γέγονεν ἢ τοῦ παλαιστοῦ
 πρόσθεσις; ἦτοι γὰρ αὐτῷ προστίθεται ὁ παλαιστής ἢ 322
 τῷ προὑποκειμένῳ πῆχει ἢ τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελεσθέντι
 ἐπταπαλαίστῳ μεγέθει· οὔτε δὲ αὐτῷ προστίθεται ὁ
 25 παλαιστής οὔτε τῷ προὑποκειμένῳ πῆχει οὔτε τῷ ἐξ ἀμ-
 φοτέρων ἀποτελεσθέντι μεγέθει, φημί δὲ ἔκ τε τοῦ προὑ-
 ποκειμένου πῆχεως καὶ τῆς προσθέσεως· οὐκ ἄρα προστί-
 θεται τι τινί. ἑαυτῷ μὲν οὖν οὐκ ἂν προστεθείη ὁ πα- 323
 λαιστής· μὴ ὢν γὰρ ἕτερος ἑαυτοῦ, καὶ μὴ διπλασιάζων
 30 ἑαυτὸν κατὰ τὴν πρόσθεσιν, οὐκ ἂν ἑαυτῷ προστεθείη.
 εἰ δὲ τῷ ὑποκειμένῳ πῆχει προστίθεται, πῶς παντὶ προσ-
 τιθέμενος οὐ παριστάζεται αὐτῷ καὶ δύο ποιεῖ πῆχεις, ὥστε
 τὸ μὲν μείζον ἦττον γίνεσθαι, τὸ δὲ ἦττον μείζον; εἰ
 455 γὰρ ἐξισοῦται τῇ προσθέσει ὁ παλαιστής τῷ πῆχει καὶ ὁ
 πῆχυς τῷ παλαιστῇ, ὁ μὲν πῆχυς ἦττονι ἰσαζόμενος μεί-
 ζων καθεστὼς ἦττων γενήσεται, ὁ δὲ παλαιστής μικρὸς
 ὢν καὶ τῷ πῆχει ἰσαζόμενος μείζων καταστήσεται. ἀλλ' εἰ 324
 5 μὴθ' ἑαυτῷ προστίθεται ὁ παλαιστής μήτε τῷ προὑποκει-

321—327 cf. Hyp. III 94—96. adv. math. I 165—168.

21 ζητῶ <πῶς> NL 28 ὁ om. N (qui habet παλαιστής in
 ras.) 29 διπλασιάζει N (εἰ corr. in η vel contra) 30 ἑαυτῷ
 om. N 31 πῆχεος N 31/32 προστιθέμενον N προστιθέμε-
 νος <τῶν κατὰ μέρος παλαιστών> Rüstow coll. p. 465, 30 sq.
 32 αὐτός N 33 εἰ LE5: ἢ N

- μένῳ πῆχει, λείπεται λέγειν αὐτὸν τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀπο-⁴⁵⁵
 τελουμένῳ ἑπταπαλαίστῳ μεγέθει προστίθεσθαι. ὃ πάλιν
 ἔστιν ἀλογώτατον· τὸ γὰρ πρόσθεσιν ἐπιδεχόμενον προϋ-
 ποκειῖσθαι δεῖ τῆς προσθέσεως, οὐχὶ δὲ τὸ γινόμενον ἐξ
 αὐτῶν προϋπόκειται αὐτῶν. οὐκ ἄρα τῷ γινομένῳ ἔκ τε 10
 τῆς προσθέσεως καὶ ἐκ τοῦ προόντος προστίθεται τὸ προστι-
 325 θέμενον. διαφέρει γε μὴν ἡ πρόσθεσις τοῦ γινομένου ἐξ
 αὐτῆς, καὶ διαφωνεῖ τοῖς χρόνοις ἐκείνῳ· ὅτε μὲν γὰρ
 γίνεται ἡ πρόσθεσις, οὕτω τὸ γινόμενον ἔστιν ἐξ αὐτῶν,
 ὅτε δὲ ἔστι τὸ γεγονὸς ἐξ αὐτῶν, οὐκέτι ἔστι πρόσθεσις. 15
 ὥστε οὐδὲ τῷ γινομένῳ ἐκ τῆς προσθέσεως καὶ τοῦ προϋ-
 ποκειμένου πῆχεως προστίθεται ὁ παλαιότης. ἀλλ' ἐπεὶ
 τὸ προστιθέμενον πάλιν οὔτε αὐτὸ ἑαυτῷ προστίθεται
 οὔτε τῷ προϋποκειμένῳ οὔτε τῷ ἐξ ἀμφοτέρων, οὐδὲ τὴν
 ἀρχὴν προστίθεται τινι. 20
 326 Ἐνεστι δὲ καὶ περὶ ἀριθμῶν τὴν αὐτὴν κινεῖν ἀπο-
 ρίαν. ὑποκειμένης γὰρ τετράδος καὶ προστιθεμένης ταύτῃ
 μονάδος σκεπτέον, τίνι γίνεται ἡ πρόσθεσις. ἢ γὰρ ἑαυτῇ
 προστίθεται ἡ μονὰς ἢ τῇ τετράδι ἢ τῇ ἐξ ἀμφοτέρων
 ἀποτελουμένῃ πεντάδι. οὔτε δὲ ἑαυτῇ προστίθεται διὰ 25
 τὸ τὸ μὲν προστιθέμενόν τινι ἕτερον εἶναι ἐκείνου τοῦ ᾧ
 προστίθεται, τὴν δὲ μονάδα μὴ ἕτεραν εἶναι ἑαυτῆς, καὶ
 327 διὰ τὸ μηδὲ ἑαυτὴν διπλασιάζειν, δυάδα γινομένην, οὔτε
 τῇ τετράδι διὰ τὸ μὴ ἰσάζεσθαι αὐτῇ μηδὲ διπλασιάζειν
 αὐτὴν· τὸ γὰρ ὅλην τετράδι προστιθέμενον, μὴ ἕτερον οὔση 30
 τῶν κατὰ μέρος τεσσάρων μονάδων, τετράς ἐστιν. καὶ
 μὴν οὐδὲ τῇ ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς τετράδος ἀποτελουμένῃ
 πεντάδι διὰ τὸ μὴ προϋποκεῖσθαι τῆς προσθέσεως τὴν
 πεντάδα καὶ ἀεὶ ποτε ὀφείλειν τὸ προστιθέμενον προϋπο- 456
 κειμένῳ τινὶ προστίθεσθαι. οὐκ ἄρα προστίθεται τι τινί.
 328 Ἄλλ' εἰ μήτε ἀφαιρεῖται τι τινός, ὥς ὑποδέδεικται,

328—329 ~ Hyp. III 97.

10 αὐτῶν alter. LE5: αὐτός N 15 ἔστι alter. NLE: ἔσται 5:
 ἔστιν <ῆ> Bekk. dubit. 20 <τί> τινι Rüstow dubit. 24 τῇ
 prius om. N 28 μηδὲ E5: μὴ NL 33 προθέσεως N

456

μήτε προστίθεται τι τινί, ὡς παρεμυθησάμεθα, φανερόν
 5 ὡς οὐδὲ μετατίθεται τι ἀπὸ τινος· ἦν γὰρ ἡ μετάθεσις
 τοῦ μὲν ἄρσις, τοῦ δὲ πρόσθεσις. μὴ ὄντων δὲ τούτων 329
 οὐδὲ τὸ πάσχον ὀφείλει εἶναι, εἴπερ ἦν κατὰ τινα τού-
 των τῶν τρόπων τὸ πάσχειν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν τις
 ἐπινοήσῃε δυνάμενόν τι πάσχειν εἰ μὴ κατὰ τούτους τοὺς
 10 τρόπους.

Συνῆπται δέ πως τῇ περὶ τούτου ἀπορίᾳ καὶ ἡ περὶ 330
 τοῦ ὅλου, ἔτι δὲ τοῦ μέρους ζήτησις, ἐπείπερ καὶ ἡ ἀφαί-
 ρεσις μέρους τινὸς ἀπὸ ὅλου δοκεῖ ἀφαίρεσις εἶναι καὶ ἡ
 πρόσθεσις ὅλου πάλιν ὑπάρχει πρόσθεσις. ὅθεν εἰ δειχθῇ,
 15 ὅτι ἀπορός ἐστὶν ὁ περὶ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ μέρους λόγος,
 ἐπιδειχθήσεται μᾶλλον τὰ περὶ τῆς προσθέσεως καὶ ἀφαι-
 ρέσεως πάσχοντός τε καὶ δρῶντος προσηγορημένα. τὸ
 δ' ὅτι οὐκ εὐχερές ἐστι λέγειν, τί τὸ ὅλον ἐστὶ καὶ τί τὸ
 μέρος, ἀκολούθως διδάσκωμεν.

περὶ ὅλου καὶ μέρους

20 Ἡ περὶ τοῦ ὅλου σκέψις ἀναγκαία ἐστὶ τοῖς μὲν φυ- 331
 σικοῖς, ἐπεὶ ἄτοπον καθέστηκε τούτους περὶ τοῦ ὅλου καὶ
 τοῦ παντός ἐπαγγελλομένους τὸ ἀληθὲς ἐρεῖν μὴ εἰδέναι
 τί ποτὲ ἐστὶ τὸ ὅλον καὶ τίνα τὰ μέρη, τοῖς δὲ σκεπτικοῖς
 πρὸς ἔλεγχον τῆς τῶν δογματικῶν προπετείας. καὶ δὴ οἱ μὲν 332
 25 ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι (fr. II 524 Arn.) διαφέρειν
 ὑπολαμβάνουσι τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν· ὅλον μὲν γὰρ εἶ-
 ναι λέγουσι τὸν κόσμον, πᾶν δὲ τὸ σὺν τῷ κόσμῳ ἔξω-
 θεν κενόν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὲν ὅλον πεπερασμένον
 εἶναι (πεπεράσται γὰρ ὁ κόσμος), τὸ δὲ πᾶν ἄπειρον
 30 (τοιοῦτον γὰρ τὸ ἐκτὸς τοῦ κόσμου κενόν). ὁ δὲ Ἐπί- 333
 κουρος ἀδιαφόρως τήν τε τῶν σωμάτων καὶ τήν τοῦ κενοῦ
 φύσιν ὅλον τε καὶ πᾶν προσαγορεύειν εἴωθεν· ὅτε μὲν γὰρ
 φησιν (fr. 75 Us.), ὅτι ἡ τῶν ὅλων φύσις σώματά ἐστι
 457 καὶ κενόν, ὅτε δέ, ὅτι τὸ πᾶν κατ' ἀμφοτέρα ἄπειρόν ἐστι,
 κατὰ τε σώματα καὶ τὸ κενόν, τουτέστι κατὰ τε τὸ πλήθος τῶν

14 ὑπάρχειν N 18 τὸ ὅλον scr.: τε ὅλον G 23 καὶ om. N
 27 τὸ post κόσμῳ transponi iubet Arnim 29 <μὲν> γὰρ N

- σωμάτων καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ κενοῦ, ἀντιπαρηκουσῶν ἀλ-
 334 λήλαις τῶν καθ' ἑκάτερον ἀπειριῶν. οἱ δὲ φάμενοι μὴ δ' ὅλως
 εἶναι κενόν, ὥς οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου, τὸ ὅλον καὶ τὸ 5
 πᾶν τῶν σωμάτων μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ κενοῦ ἐπικατηγοροῦ-
 335 σιν. γέγονε δὲ τις διάστασις βραχεῖα καὶ περὶ τοῦ μέρους.
 Ἐπίκουρος μὲν γὰρ ἕτερον ἡξίου τυγχάνειν τὸ μέρος
 τοῦ ὅλου, καθάπερ τὴν ἄτομον τοῦ συγκρίματος,
 εἶγε ἐκείνη μὲν ἄποιός ἐστι, τὸ δὲ σύγκριμα πεπολωται, ἥτοι 10
 λευκὸν ἢ μέλαν ἢ κοινῶς κεχρωσμένον καὶ ἥτοι θερμὸν ἢ ψυ-
 336 χρὸν ἢ ἄλλην τινὰ ἔχον ποιότητα. οἱ δὲ Στωικοὶ οὔτε ἕτε-
 ρον τοῦ ὅλου τὸ μέρος οὔτε τὸ αὐτό φασιν ὑπάρχειν·
 ἡ γὰρ χεῖρ οὔτε ἡ αὐτὴ τῷ ἀνθρώπῳ ἐστίν (οὐ γὰρ ἐστὶν ἄν-
 θρωπος), οὔτε ἑτέρα παρὰ τὸν ἄνθρωπον (σὺν αὐτῇ γὰρ ὁ ἄν- 15
 337 θρωπος νοεῖται ἄνθρωπος). ὁ δὲ Αἰνησιδῆμος κατὰ Ἡρά-
 κλειτον καὶ ἕτερόν φησι τὸ μέρος τοῦ ὅλου καὶ ταύ-
 τόν· ἡ γὰρ οὐσία καὶ ὅλη ἐστὶ καὶ μέρος, ὅλη μὲν κατὰ τὸν
 κόσμον, μέρος δὲ κατὰ τὴν τοῦδε τοῦ ζώου φύσιν. τὸ δὲ μόριον
 καὶ αὐτὸ λέγεται διχῶς, καὶ ὅτε μὲν ὥς διαφέρουν τοῦ ἰδίως 20
 νοουμένου μέρους, καθά φασιν αὐτὸ μέρος μέρους εἶναι,
 καθάπερ δάκτυλον μὲν τῆς χειρός, οὗς δὲ τῆς κεφαλῆς,
 ὅτε δ' ὥς μὴ διαφέρουν ἀλλὰ μέρος ὢν τοῦ ὅλου, καθό-
 τινές φασιν κοινῶς μέρος εἶναι τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ
 338 ὅλου. προδιηρθρωμένων δὲ τούτων, καὶ τοῦ ὅλου κατὰ 25
 τὴν ἐκ τῶν μερῶν συμπλήρωσιν νοουμένου, χωρῶμεν λοιπὸν
 ἐπὶ τὴν σκέψιν.

Εἵπερ οὖν ἔστι τι ὅλον, οἷον ἄνθρωπος ἵππος φυτὸν
 ναῦς (ταῦτα γὰρ ὅλων ὀνόματα), ἥτοι ἕτερόν ἐστι τῶν

338—339 cf. adv. math. I 134.

338—349 ~ Hyp. III 98—101.

6 τῶν om. 5 8 τὸ μέρος τυγχάνειν LE 11 λευκὸν <ὄν>
 Bekk. dubit. κεχρωσμένον Gen.: κεχρωμένον N: κεχωρισμέ-
 νον LE 5 17/18 τοῦ ὅλου καὶ ταύτόν LE 5: τοῦ ἀνθρώπου
 (comp.) κατ' αὐτόν N 19 κόσμον LE 5: ἡγεμόνα N μό-
 ριον LE 5: μόνον N 21 μέρους μέρος LE 23 καθό N: κα-
 θότι LE 5 24 μέρος G: μόριον edd. 26 ἐκ om. 5

457

30 μερῶν αὐτοῦ καὶ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν νοεῖται,
 ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν μερῶν λέγεται τυγχάνειν ὅλον. ἀλλ' ἔ- 339
 τερον <μὲν> τῶν μερῶν οὐκ ἂν εἴῃ τὸ ὅλον, οὔτε κατ' ἐνάρ-
 458 γειαν οὔτε κατὰ νόησιν. καὶ κατ' ἐνάργειαν μὲν, ἐπεὶ εἴ-
 περ ἕτερον ἦν <καὶ> κεχωρισμένον τῶν μερῶν τὸ ὅλον, ἐχρῆν
 ἀναιρουμένων τῶν μερῶν ὑπομένον θεωρεῖσθαι τὸ ὅλον·
 τοσοῦτον δὲ ἀπέχει τοῦ πάντων τῶν μερῶν ἀναιρουμένων,
 5 οἷον τοῦ ἀνδριάντος, μένειν τὸ ὅλον, ὥς κἂν ἐν μόνον
 μέρος ἀναιρεθῇ, μηκέτι θεωρεῖσθαι τὸ ὅλον ὑποκείμενον
 ὥς ὅλον. κατὰ δὲ νόησιν, ὅτι ὅλον νοεῖται οὗ οὐδὲν ἄπεστι 340
 μέρος. καὶ διὰ τοῦτο, εἰ ἕτερόν ἐστι τῶν μερῶν τὸ ὅλον,
 πάντ' ἔσται ἀπόντα τὰ μέρη τοῦ ὅλου, καὶ οὕτως οὐκέτι
 10 ἔσται τὸ ὅλον. ἄλλως τε· τὸ ὅλον τῶν πρὸς τι ἐστίν·
 ὥς γὰρ πρὸς τὰ μέρη νοεῖται ὅλον, καὶ ὃν τρόπον τὸ μέ-
 ρος τινός ἐστι μέρος, οὕτω καὶ τὸ ὅλον ἐκ τινων μερῶν
 ἐστίν ὅλον. τὰ δὲ πρὸς τι συνυπάρχειν ἀλλήλοις δεῖ καὶ
 ἀχώριστα τυγχάνειν ἀλλήλων. οὐκ ἄρα ἕτερόν ἐστι τῶν
 15 μερῶν τὸ ὅλον, οὐδὲ κεχώριστα αὐτῶν. λείπεται ἄρα λέ- 341
 γειν τὰ μέρη εἶναι τὸ ὅλον. ἀλλ' εἰ τὰ μέρη ἐστίν ὅλον,
 ἦτοι πάντα τὰ μέρη ἐστίν ὅλον ἢ τινὰ τῶν μερῶν ἢ τὶ
 τούτων. καὶ τὶ μὲν τῶν μερῶν οὐκ ἂν εἴῃ ὅλον· οὐ γὰρ
 δὴ γε ἡ κεφαλὴ τῆς ἀνθρώπου ὅλος ἐστὶν ἄνθρωπος, οὐδὲ δ
 20 τράχηλος ἢ ἡ χεὶρ ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. καὶ μὴν οὐδὲ 342
 τινὰ τῶν μερῶν ἔσται τὸ ὅλον. πρῶτον μὲν γὰρ εἴ τινα
 τῶν μερῶν ὅλον ἐστί, τὰ λειπόμενα οὐκ ἔσται τοῦ ὅλου
 μέρη, ὅπερ ἄτοπον. εἴτα καὶ περιτραπήσεται ἡ νόησις
 τοῦ ὅλου. εἰ γὰρ τινα τῶν μερῶν ὅλον ἐστί, ψευδὸς ἐστι
 25 τὸ ὅτι ὅλον ἐστὶν οὗ μηδὲν ἄπεστι τῶν μερῶν· τινα γὰρ
 ἄπεστιν. ὥστε οὔτε τὶ μέρος ὅλον ἐστὶν οὔτε τινὰ μέρη.
 εἰ δὲ πάντα τὰ μέρη τὸ ὅλον ἐστίν, καὶ οὐδὲν ἐστι τὸ 343

343—346 ~ adv. math. I 135—137.

32 μὲν add. Bekk. 2 καὶ add. Bekk. κεχωρισμένον G:
 κεχωρισμένων Gen. 3 fort. ὑποκείμενον (cf. v. 6) an ὑποκει-
 μένον (cf. p. 144, 17)? 13 δὲ Bekk.: τε G δεῖ ἀλλήλοις N
 25 τὸ ὅλον ὅτι N 26 τὶ Bekk.: τὸ G

- ὅλον εἰ μὴ τὸ ἄθροισμα τῶν μερῶν, οὔτε ἔσται ὅλον
 οὔτε τὰ μέρη γενήσεται μέρη. ὥς γὰρ οὐδὲν ἔστι διά-
 στημα παρὰ τὰ διεστηκότα, οὐδὲ δόκωσις παρὰ τὰς πῶς 30
 διακειμένας δοκούς, οὐδὲ πυγμὴ παρὰ τὴν πῶς ἐσχημα-
 τισμένην χεῖρα, οὕτως εἰ οὐδὲν ἔσται ὅλον παρὰ τὸ ἄθροισμα 459
 344 τῶν μερῶν, οὐδὲ τὰ μέρη γενήσεται μέρη. καὶ πάλιν, ὃν τρό-
 πον δεξιῶς μὴ ὄντος οὐδὲ ἀριστερὸν ἔστι καὶ τοῦ ἄνω μὴ νοου-
 μένου οὐδὲ τὸ κάτω νοεῖται, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ μὴ ἔστι τὸ
 345 ὅλον, οὔτε τὰ μέρη νοεῖται μέρη οὔτε μέρη τινὰ ὑπάρξει. ἔστω 5
 δὲ καὶ πάντα τὰ μέρη ὅλον εἶναι, ἀλλὰ ζητητέον τε τίνας ἔσται
 ταῦτα συμπληρωτικά, ὅλου, ἀλλήλων ἢ ἑαυτῶν; οὔτε δὲ
 τοῦ ὅλου ἐστὶ μέρη οὔτε ἀλλήλων οὔτε ἑαυτῶν, ὥς παρα-
 στήσομεν· οὐκ ἄρα τινός ἐστι μέρη. ὅλου μὲν οὖν οὐκ
 ἂν εἴη μέρη· τὸ γὰρ ὅλον οὐδὲν ἔστι παρὰ ταῦτα, ἀλλ' 10
 346 αὐτὰ ταῦτα λέγεται εἶναι ὅλον. οὐδὲ μὴν ἀλλήλων γενή-
 σεται μέρη. τὰ γὰρ τινος μέρη ἐμπεριέχεται τοῖς ὧν ἐστι
 μέρη, ὅλον ἀνθρώπων μὲν ἢ χεῖρ, χεῖρὶ δὲ ὁ δάκτυλος, τὰ
 δὲ μέρη τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἰδίαν ὑφέσθηκε καὶ οὐκ ἐμπε-
 ριέχεται ἀλλήλοις· οὔτε γὰρ ἡ ἀριστερὰ χεῖρ τὴν δεξιάν 15
 συμπληροῖ οὔτε ἡ δεξιὰ τὴν ἀριστεράν, οὐχ ὁ ἀντίχειρ τὸν
 λιχανόν, οὐχ αἱ χεῖρες τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' ἴδιον τόπον ἔκα-
 347 στον τούτων ἀπέλιπεν. οὐδὲ ἀλλήλων οὖν μέρη ἐστὶ
 τὰ μέρη. καὶ μὴν οὐδὲ ἑαυτῶν· ἀμήχανον γὰρ ἑαυτοῦ
 τι μέρος ὑπάρχειν. εἰ οὖν μήτε ἑτερόν ἐστι τῶν μερῶν 20
 τὸ ὅλον μήτε αὐτὰ τὰ μέρη ἐστὶν ὅλον, οὐδὲν ἔστι τὸ
 348 ὅλον. καὶ πάλιν τὸ μέρος, ὅλον ἢ κεφαλὴ, λέγεται τὸν
 ὅλον ἀνθρώπου συμπληροῦν καὶ ἀνθρώπου μέρος εἶναι·
 θεωρεῖται δὲ γε ὁ ἀνθρώπος σὺν τῇ κεφαλῇ ἀνθρώπος·
 καὶ ἑαυτὴν ἄρα συμπληροῖ ἡ κεφαλὴ, καὶ ἑαυτῆς γίνεται 25
 μέρος. διὰ δὲ τοῦτο καὶ μελῶν ἐστὶν ἑαυτῆς καὶ ἐλάσ-
 σων· ἥ μὲν γὰρ συμπεπληρωμένη νοεῖται ὑφ' ἑαυτῆς,
 349 μελῶν ἐστὶν αὐτῆς, ἥ δὲ συμπεπληρουσα, ἐλάττων. ἥ δὲ

1 εἰ N: om. LE ς 2 οὐδὲ scr.: οὔτε G (verba οὔτε — μέρη
 ut e p. 458, 29 perperam repetita del. Bekk., qui nondum
 noverat lectionem codicis N ad v. 1) 5 οὔτε alter. Bekk.:
 οὐδὲ G 6 τε fort. delendum 11 λέγεται om. N 18 ἐπειλη-
 φεν N 28 ἐλάττων ς : ἐλάττω NLE

459

αὐτῇ ἀπορία καὶ ἐπὶ φυτοῦ καὶ ἐπὶ πήχεως καὶ κοινῶς τῶν
 30 ἄλλων ἀπάντων ὧν ἐπικατηγορεῖται τὸ ὅλον· ἐπεὶ γὰρ ὁ
 παλαιστῆς μέρος πήχεως νοεῖται (σὺν γὰρ τῷ παλαιστῇ
 καὶ ὁ πῆχυς νοεῖται πῆχυς), καὶ ἑαυτοῦ συμπληρωτικός
 460 ἐστὶν ὁ παλαιστῆς καὶ μέρος ἑαυτοῦ. ὅπερ ἄτοπον καὶ
 σχεδὸν παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας.

Ἄπτεται δὲ ἡ ἀπορία καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν. ἐπὶ 350
 γὰρ τοῦ τοιοῦτου στίχου,

5

μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,

ζητητέον τὸ “μῆνιν” καὶ τὸ “ἄειδε” καὶ τὸ “θεὰ” καὶ τὸ “Πη-
 ληϊάδεω” καὶ πρὸς τοῦτοις τὸ “Ἀχιλῆος”, τίνας ἐστὶ μέρη.
 ἦτοι γὰρ ὅλος ὁ στίχος ἄλλο τί ἐστὶ τῶν μερῶν τούτων, ἢ
 τὸ ἄθροισμα αὐτῶν ὁ στίχος ἐστίν. καὶ ἐπακτέον τὰς ἐκκει-
 10 μένας ἀπορίας. τὸ “μῆνιν” εἰ μὲν τοῦ ὅλου στίχου μέρος
 ἐστὶ, καὶ ἑαυτοῦ γενήσεται μέρος· σὺν αὐτῷ γὰρ ἐνοεῖτο
 καὶ ὅλος ὁ στίχος· εἰ δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦ “ἄειδε θεὰ Πη- 351
 ληϊάδεω Ἀχιλῆος”, πῶς οὐ μελίζων ἀνακύνει ἀπορία; τὸ
 γὰρ τινος μέρος ἐμπεριέχεται τῷ οὐ ἐστὶ μέρος, τὸ δὲ
 15 “μῆνιν” οὐκ ἐμπεριέχεται τῷ “ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχι-
 λῆος”. οὐκ ἄρα μέρος ἐστὶ τὸ “μῆνιν” τοῦ ὅλου στίχου.

Τοιοῦτων δὲ ἡπορημένων κατὰ τὸν τόπον εἰώθασιν 352
 οἱ δογματικοί, μικρὰν ἀναπνοὴν πορίζοντες αὐτοῖς, λέγειν,
 ὅτι τὸ μὲν ἐκτὸς ὑποκείμενον καὶ αἰσθητὸν οὔτε ὅλον
 30 ἐστὶν οὔτε μέρος, ἡμεῖς δὲ ἐσμεν οἱ ἐκείνου τό τε ὅλον
 καὶ τὸ μέρος ἐπικατηγοροῦντες. ἦν γὰρ τὸ ὅλον τῶν πρὸς 353
 τι· ὡς γὰρ πρὸς τὰ μέρη ἐνοεῖτο [τὸ] ὅλον. καὶ πάλιν τὰ
 μέρη τῶν πρὸς τι· ὡς γὰρ πρὸς τὸ ὅλον νοεῖται μέρη.
 τὰ δὲ πρὸς τι ἐν συμμνημονεύσει ἐστὶν ἡμετέρα, ἡ δὲ
 35 ἡμετέρα συμμνημόνευσις ἐστὶν ἐν ἡμῖν· τὸ οὖν ὅλον καὶ
 τὸ μέρος ἐστὶν ἐν ἡμῖν. τὸ δὲ ἐκτὸς ὑποκείμενον αἰσθη-

350—351 ~ adv. math. I 139—140.

29. 31 πήχεως G 9 ἐκκειμένας scf. coll. p. 292, 1. 400, 5. 18.
 435, 26 e. a.: κειμένας G 10/11 ἐστὶ μέρος N 22 τὸ deleui
 28 νοεῖται <τὰ> μέρη Bekk.

- τὸν οὔτε ὅλον ἐστὶν οὔτε μέρος, ἀλλὰ πρᾶγμα οὗ ἡμεῖς
 354 ἐπικατηγοροῦμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν συμμνημόνευσιν. ῥη-
 τέον δὲ πρὸς αὐτοὺς πρῶτον μὲν, ὅτι ἄτοπόν ἐστι τὸ λέ-
 γειν τὸν τράχηλον ἢ τὴν κεφαλὴν μὴ τοῦ ἐκτὸς ἀνθρώ- 30
 που συμπληρωτικὰ εἶναι μέρη, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας συμμνη-
 μονεύσεως. εἰ δὲ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ τράχηλος συμπληρωτικὰ
 ἐστί τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ τράχηλός ἐστιν ἐν ἡμῖν, δεήσει
 τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἐν ἡμῖν. ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν 40
 ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συμμνημονεύσει τό τε ὅλον καὶ τὰ μέρη
 355 κεῖται. ναί, φήσιν τις, ἀλλ' ὁ μὲν ὅλος ἄνθρωπός ἐστιν
 ἐν ἡμῖν κατὰ συμμνημόνευσιν, συμπληροῦται δὲ οὐχ ὑπὸ
 τοῦ ἐκτὸς τραχήλου καὶ τῆς ἐκτὸς κεφαλῆς, ἀλλὰ πάλιν ἐκ 5
 τῶν κατὰ ταῦτα τὰ μέρη ἐννοιῶν· καὶ γὰρ αὐτός <δ> ὅλος
 356 ἄνθρωπος ἐννόημά ἐστιν ἡμῶν. ὁ δὲ τοῦτο λέγων οὐκ
 ἐκφεύγει τὴν ἀπορίαν. πάλιν γὰρ οὗτος ὁ ἐν ἡμῖν ἄν-
 θρωπος, εἴτε ἐννόημά ἐστιν εἴτε καὶ ἡμετέρα συμμνημό-
 νευσις, ἥτοι ἕτερος νοεῖται παρὰ τὰ μέρη ἢ τὰ μέρη νοεῖ- 10
 ται ὁ ἄνθρωπος. οὐδέτερον δὲ τούτων δύναται ὑπάρχειν,
 ὥς παρεστήσαμεν. καὶ αὐτὴ οὖν ἡ νόησις ὑπὸ τὴν αὐτὴν
 357 πέπτωκεν ἀπορίαν. εἰ δὲ τοῦτο, ῥητέον μηδὲν εἶναι ὅλον.
 ὧς ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ μέρος ὑπάρχειν· τῶν γὰρ πρὸς τι
 ἐκάτερόν ἐστι, καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν πρὸς τι ἀναιρεθέντος 15
 συναναιρεῖται καὶ τὸ λοιπόν.
 358 Ὡς μὲν περὶ τούτων ἡπορήσθω· συνεζητηκότες δὲ
 αὐτάρκως ἤδη τοῖς δογματικοῖς περὶ τῶν δραστηρίων τοῦ
 παντὸς ἀρχῶν, τὸ μετὰ τοῦτο κοινότερον περὶ τε τούτων
 καὶ τῶν ὕλικῶν διαποροῦμεν.

περὶ σώματος

- 359 Περὶ τῶν ἀνωτάτω καὶ ἀρχικωτάτων στοιχείων δύο
 μὲν αἱ πρῶται γέγονασιν στάσεις, πλείους δὲ κατ' εἶδος.

359—364 ~ Hyp. III 30—32.

28 κατηγοροῦμεν L 31 μέρη εἶναι N 33 τράχηλος Gen.:
 ἄνθρωπος G 4 δὲ Hervetus: τς G 6 ἐννοῶν N ὁ add. Bekk.
 14 μηδὲ LEs: δὲ N 16 ἀναιρεῖται N 20a titulum περὶ σώ-
 ματος om. s, qui idem praeb. quod ceteri addunt: εἰ ἐστι τι
 σῶμα τῶν σκεψαμένων 22 fort. <αἱ> κατ' εἶδος

461

οἱ μὲν γὰρ σώματα ἔλεξαν εἶναι τὰ τῶν ὄντων στοιχεῖα,
οἱ δὲ ἀσώματα. καὶ τῶν σώματα φαρμένων Φερεκύδης μὲν 360
25 ὁ Σύριος γῆν ἔλεξε πάντων εἶναι ἀρχὴν καὶ στοι-
χεῖον, Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος ὕδωρ, Ἀναξίμανδρος δὲ
ὁ ἀκουστής τούτου τὸ ἄπειρον, Ἀναξίμενης δὲ καὶ
Ἰδαῖος ὁ Ἱμεραῖος καὶ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης καὶ
Ἀρχέλαος ὁ Ἀθηναῖος, Σωκράτους δὲ καθηγητής,
29^a καὶ κατ' ἐνίους Ἡράκλειτος ἄερα, Ἴππασος δὲ ὁ Με-
30 ταποντίνος καὶ κατ' ἐνίους Ἡράκλειτος πῦρ, Ξενο- 361
φάνης δὲ ὕδωρ καὶ γῆν (B 33 Diels)

(πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα),

462 Ἴππων δὲ ὁ Πηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ, Οἰνοπλίδης δὲ ὁ
Χῖος πῦρ καὶ ἄερα, Ὀνομάκριτος δὲ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα 362
(B 6 Diels) καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς γῆν καὶ ὕδωρ καὶ
4^a ἄερα καὶ πῦρ

5 (τέσσαρα γὰρ πάντων ριζώματα πρῶτον ἄκουε·
Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἡδ' Αἰδωνεύς
Νῆσις Θ', ἡ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον),

Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος ἀτόμους, εἰ μὴ τι ἀρ- 363
χαιοτέραν ταύτην θετέον τὴν δόξαν καί, ὥς ἔλεγεν ὁ Στωϊκὸς
10 Ποσειδώνιος (p. 177 Bake), ἀπὸ Μώχου τινὸς ἀνδρὸς
Φοίνικος καταγομένην, Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομέ-
νιος ὁμοιομερείας, Διόδωρος δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Κρό-
νος ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ σώματα, Ἀσκληπιάδης δὲ ὁ
Βιθυνὸς ἀνάρμους ὄγκους. τῶν δὲ ἀσώματα δογματι- 364
15 ζόντων οἱ μὲν περὶ Πυθαγόραν τοὺς ἀριθμοὺς ἔλεξαν
πάντων ἄρχειν, οἱ δὲ μαθηματικοὶ τὰ πέρατα τῶν
σωμάτων, οἱ δὲ περὶ τὸν Πλάτωνα τὰς ιδέας. τοιαύ- 365
της δὲ οὔσης τῆς κατὰ γένος καὶ κατ' εἶδος τῶν φυ-

365 ~ Hyp. III 37.

25 ἀσώματος N (sic) 28 εἰμαιραῖος N 32 ἐκγενόμεσθα Ns
1 καὶ ὕδωρ om. N 10 Μώχου Fabr.: μόσχον G 16 ante οἱ
lac. et titulum ὅτι τὰ πέρατα τῶν σωμάτων ἀρχαί praeb. LE

σικῶν διαστάσεως, ἐνέσται πρὸς πάντας κοινῶς ἀντερεῖν, ἐν μέρει περὶ τε τῶν σωμάτων καὶ τῶν ἀσωμάτων διαπο- 19^a
 ρήσαντας· ὥδε γὰρ ἕκαστος τῶν κατηγορηθμημένων σωμα- 20
 τικὰς μὲν ἀπολείπων τὰς πάντων ἀρχὰς ταῖς κατὰ τοῦ
 σώματος κομιζομέναις ἀπορλαῖς ὑποπεσεῖται, ἀσωμάτους
 366 δὲ δογματίζων ταῖς κατὰ τῶν ἀσωμάτων. ἡγείσθω δὲ ὁ
 περὶ τοῦ σώματος λόγος, τὴν ἀρχὴν τῆς σκέψεως λαμβά-
 νων ἀπὸ τῆς ἐννοίας. 25

Εὐθέως τοίνυν κατὰ μὲν τοὺς σῶμα νοοῦντας τὸ οἶόν
 τε παθεῖν ἢ διαθεῖναι, ὧν ἀρχηγὸς ἰστορεῖται ὁ Πυθα-
 γόρας, ἥδη σχεδὸν ἀνηγήκαμεν τὸ σῶμα, καὶ οὐ δεόμεθα
 πρὸς τοῦτο καινότερων λόγων· εἰ γὰρ σῶμά ἐστι τὸ οἶόν τε
 παθεῖν ἢ ποιῆσαι, ἐπεὶ οὐδὲν ποιοῦν ἢ πάσχον δέδεικται 30
 367 ἡμῖν (§§ 195—330), οὐδὲν ἂν εἴη τὸ ἐπινουόμενον σῶμα.
 κατὰ δὲ τὰς τῶν μαθηματικῶν ἐννοίας νῦν συντακτέον τὸ 40³
 προκείμενον. φασὶ γὰρ σῶμα εἶναι τὸ τρεῖς ἔχον διαστάσεις,
 μήκος βάθος πλάτος, ὧν μήκος μὲν ὑπάρχειν τὸ ἄνωθεν
 κάτω, πλάτος δὲ τὸ ἀπὸ ἀριστερῶν ἐπὶ δεξιὰ, τρίτην
 δὲ διάστασιν ὑπάρχειν, τουτέστι τὸ βάθος, τὸ ἐκ τῶν ἑμ- 5
 προσθεν εἰς τοῦπίσω. ὅθεν καὶ παρατάσεις εἶναι ἕξ, δύο
 καθ' ἑκάστην διάστασιν, ἄνω κάτω, δεξιὰ ἀριστερά, πρόσω
 368 ὀπίσω. ταύτη μὲν τῇ ἐπινόῃ πολὺ τι πληθος ἀποριῶν
 ἐξακολουθεῖν φαίνεται. ἥτοι γὰρ χωριστόν ἐστι τούτων
 τῶν τριῶν διαστάσεων τὸ σῶμα κατὰ τὴν ἐπίνοιαν, ὥστε 10
 ἄλλο μὲν εἶναι τὸ σῶμα, ἄλλο δὲ τὸ μήκος καὶ βάθος καὶ
 πλάτος τοῦ σώματος, ἢ ἄθροισμα τούτων τῶν διαστάσεών
 369 ἐστι τὸ σῶμα. ἀλλὰ χωριζόμενον μὲν τούτων τῶν διαστά-
 σεων τὸ σῶμα οὐκ ἐνεστιν ἐπινεῖν· ὅπου γὰρ μήτε μή-

366 ~ Hyp. III 38.

367 ~ adv. math. III 19 cf. Hyp. III 39

368—370 ~ Hyp. III 40. adv. math. III 83—84.

27 ὁ om. § 29 τὸ Bekk.: τῶ N: τὶ LE§ 1 fort. συνακτέον
 2 fort. τὸ <τὰς> τρεῖς cf. p. 701, 6 4 ἀπὸ ἀριστερῶν Gen.:
 ἀριστερὸν G <τὰ> δεξιὰ § (at cf. p. 701, 9) 6 παρατάσεις
 Bekk.: παραστάσεις N: διαστάσεις LE§ 6 δύο — 7 διάστασιν
 om. § 11 τὸ ante σῶμα om. LE§ 14 οὐκ ἐνεστι τὸ σῶμα N

463

- 15 κός ἐστι μήτε πλάτος μήτε βάθος, ἐκεῖ οὐδὲ σῶμα νοεῖν
οἷόν τε ἐστίν. εἰ δὲ ὁ ἀθροισμὸς τούτων σῶμα καθέστη-
κεν, ἐπεὶ ἕκαστον αὐτῶν ἀσώματόν ἐστι, τὸ δὲ ἐξ ἀσωμά-
των συγκεῖμενον πάντως ἐστὶν ἀσώματον, δεήσει καὶ τὴν
κοινὴν αὐτῶν σύνοδον μὴ σῶμα ἀλλ' ἀσώματον ὑπάρχειν.
20 ὥς γὰρ ἡ συνέλευσις τῶν γραμμῶν ἀσωμάτων οὐσῶν καὶ 370
ὁ ἀθροισμὸς τῶν στιγμῶν οὐδέποτε πέφυκε στερεὸν ποιεῖν
σῶμα καὶ ἀντίτυπον, οὕτω καὶ ἡ τοῦ μήκους καὶ τοῦ βά-
θους καὶ τοῦ πλάτους σύνοδος, ἀσωμάτων οὔσα σύνοδος,
οὐκ ἀποτελεῖ σῶμα. εἰ δὲ μήτε τούτων χωρὶς ἐστὶ τι σῶμα
25 μήτε ταῦτά ἐστι σῶμα, οὐδέν ἐστι σῶμα. καὶ ἄλλως· 371
ἐπεὶ περ ἡ σύνοδος τοῦ μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους
ποιεῖ σῶμα, ἥτοι πρὶν τῆς συνόδου τούτων ἕκαστον ἰδίᾳ
περιεῖχε τὴν σωματότητα καὶ τοὺς ὥσπερ λόγους τοῦ σώ-
ματος, ἡ μετὰ τὴν συνέλευσιν αὐτῶν ἐπισυνέβη τὸ σῶμα.
30 καὶ εἰ μὲν ἕκαστον αὐτῶν πρὶν τῆς συνόδου περιεῖχε τὴν σω-
ματότητα, ἔσται ἕκαστον σῶμα· εἴτ' ἐπεὶ τὸ σῶμα οὐ μὴ- 372
κος μόνον ἐστὶν οὐδὲ πλάτος οὐδὲ βάθος, ἀλλὰ καὶ μήκος
464 καὶ βάθος καὶ πλάτος, ἕκαστον τούτων ἔχον τὴν σωμα-
τότητα τρία γενήσεται, καὶ οὕτω τὸ μήκος οὐ μόνον μῆ-
κος ἔσται, ἀλλὰ καὶ πλάτος καὶ βάθος, καὶ τὸ πλάτος οὐχ
ἀπλῶς πλάτος, ἀλλὰ καὶ μήκος καὶ βάθος, ὡσαύτως δὲ καὶ
5 ἡ λειπομένη διάστασις. εἰ δὲ συνελθόντων τούτων τότε 373
ἐπισυνέβη τὸ σῶμα, ἥτοι συνελθόντων αὐτῶν μένει ἡ
ἀρχῇθεν φύσις ἡ μεταβάλλει εἰς τὴν σωματότητα. καὶ εἰ
μὲν μένει ἡ ἀρχῇθεν φύσις, ἐπεὶ ἀσώματά ἐστι καὶ ἀσώ-
ματα μένει, οὐ ποιήσει διάφορον σῶμα· εἰ δὲ μεταβάλλει 374
10 εἰς τὸ σῶμα, ἐπεὶ τὸ ἐπιδεχόμενον μεταβολὴν ἐστὶ σῶμα,
ἕκαστον τούτων καὶ πρὶν τῆς συνελεύσεως σῶμα ὄν, πρὶν
σώματος ἀποτελέσει σῶμα. ὥσπερ τε τὸ μεταβάλλον σῶμα

371—375 ~ adv. math. III 85—91.

15 οὐδὲ Ες: οὔτε ΝL 23 σύνοδος alter. om. N 26 καὶ
<τοῦ> bis N 30 αὐτῶν om. LEς (cf. p. 715, 4) 1 ἔχον N:
ἔχων s et E (sed corr.): ἔχω L 5 περιλειπομένη N 11 πρὶν G:
ἐκ Rüstow 11/12 πρὶν σ. ἀποτ. σῶμα suspectum; cf. p. 715, 25:
οὕτω τε καὶ τὸ ἀσώματον γενήσεται σῶμα 12 ἀποτελέσαι <τὸ>
σῶμα LE

ἄλλην μὲν ἀντ' ἄλλης παραδέχεται ποιότητα, μένει δὲ ⁴⁶⁴
 σῶμα, οἷον τὸ λευκόν, ἵνα γένηται μέλαν, καὶ τὸ γλυκύ,
 ἵνα γένηται πικρόν, ἣν μὲν ἀποβάλλει ποιότητα ἣν δὲ 15
 ἀναδέχεται, μὴ ἐκβαῖνον τοῦ σῶμα εἶναι, οὕτω καὶ ταῦτα,
 εἴπερ μεταβάλλει εἰς σῶμα, ἄλλην ἀντ' ἄλλης ἀναδέχεται
 375 ποιότητα· τοῦτο δὲ πάσχοντα ἔσται σώματα. εἰ οὖν οὔτε
 πρὸ τῆς συνελεύσεως τούτων ἔστι τὸ νοούμενον σῶμα
 οὔτε μετὰ τὴν συνέλευσιν αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ἐπινοῆσαι τὸ 20
 σῶμα.

Πρὸς τούτοις· εἰ μηδὲν ἔστι μῆκος μηδὲ πλάτος μηδὲ
 βάθος, οὐδὲ τὸ κατὰ μετουσίαν τούτων νοούμενον σῶμα
 γενήσεται· οὐδὲν δὲ ἔστι μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος,
 376 ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι σῶμα. μῆκος μὲν γὰρ 25
 οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ τὸ μέγιστον ἦν τοῦτο τοῦ σώματος διά-
 στημα, ὅπερ λέγεται παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς γραμμῇ, ἡ
 δὲ γραμμῇ ἦν στιγμή ἐρρηκνῦα, καὶ ἡ στιγμή σημεῖον
 ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον. ὅθεν εἰ μηδὲν ἔστι σημεῖον
 ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον, οὐδὲ γραμμῇ γενήσεται, μὴ οὐ- 29^a
 σης δὲ γραμμῆς οὐδὲ μῆκος ἔσται, μήκους δὲ μὴ ὄντος 30
 οὐδὲ σῶμα ὑποστήσεται· σὺν μήκει γὰρ σῶμα νοεῖται.
 377 ὅτι δὲ οὐδὲν ἔστι σημεῖον ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον, ἐντεῦ-
 θεν μάθωμεν. εἰ γὰρ ἔστί τι τοιοῦτον, ἥτοι σῶμά ἐστιν 465
 ἢ ἀσώματον. καὶ σῶμα μὲν οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ διαστατὸν ἂν
 ὑπῆρχε, τοῦ σώματος τὰς τρεῖς ἔχοντος διαστάσεις. καὶ
 378 μὴν οὐδὲ ἀσώματον. εἰ γὰρ ἀσώματόν ἐστιν, οὐδὲν γε-
 νήσεται ἐξ αὐτοῦ· τὸ γὰρ γεννῶν κατὰ θίξιν γεννᾷ, θί- 3
 ξις δὲ οὐδεμία γενέσθαι δύναται ἐπὶ ἀσώματου φύσεως.
 τοίνυν οὐδὲ ἀσώματόν ἐστι τὸ σημεῖον. εἰ δὲ μήτε σῶμα
 379 μήτε ἀσώματον, ἀνεπινοήτόν ἐστι τὸ σημεῖον. εἰ δὲ οὐκ

376 cf. adv. math. III 20.

377—378 ~ adv. math. III 22.

17 ἀναδέχεται LE: ἀναδέξεται N: δέξεται 5 29 ὅθεν —
 29^a ἀδιάστατον N: om. LE 5 (idem dubitanter suppl. iam Bekk.,
 nisi quod scripsit ὥστε κτλ.) cf. p. 468, 24 1 μαθῶν N
 τοιοῦτόν τι 5

465

ἔστι σημείον, οὐδὲ γραμμὴ ἔσται. μὴ οὕσης δὲ τῆς γραμ-
 10 μῆς οὐδὲ μῆκος ἔσται, ὧς ἔπεται καὶ ἡ τοῦ σώματος
 ἀνυπαρξία.

Ἔτι κὰν δοθῇ τὸ σημεῖον εἶναι, οὐκ ἔσται μῆκος. 380
 ἦν γὰρ τὸ μῆκος γραμμὴ, ἡ δὲ γραμμὴ ὁύσις σημείου.
 ἦτοι οὖν ἔν ἐστι σημεῖον ἐκτεταμένον ἢ γραμμὴ, ἢ πολλὰ
 15 σημεῖα νοεῖται στοιχηδὸν κείμενα. ἀλλ' εἰ μὲν ἔν ἐκτετα- 381
 μένον σημεῖόν ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη γραμμὴ. ἦτοι γὰρ τὸν
 αὐτὸν ἐπέχει τόπον τοῦτο τὸ σημεῖον, ἢ τόπον ἐκ τόπου
 μετατίθεται. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον τοῦτο
 τὸ σημεῖον, οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ στιγμὴ· ὅυν γὰρ
 20 ἔνοεῖτο γραμμὴ. εἰ δὲ τόπον ἐκ τόπου μέτεισιν, ἦτοι ὃν 382
 μὲν ἀπολείπον τόπον, οὗ δὲ ἐπιλαμβανόμενον μέτεισιν, ἢ
 οὗ μὲν ἐχόμενον τόπον, εἰς ὃν δὲ ἐκτεινόμενον. οὔτε δὲ 383
 ὃν μὲν ἀπολείπον τόπον, οὗ δὲ ἐπιλαμβανόμενον ποιήσει
 γραμμὴν· μενεῖ γὰρ ἡ ἀρχῇθεν στιγμὴ, καὶ ὧς λόγῳ τὸν
 25 πρῶτον ἐπεσχηκὸς τόπον ἐλέγετο στιγμὴ καὶ οὐ γραμμὴ,
 τῷ αὐτῷ καὶ τὸν δεύτερον ἐπειληφὸς καὶ τὸν τρίτον καὶ
 τοὺς ἐξῆς οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ πάλιν στιγμὴ. εἰ δὲ οὗ 384
 μὲν ἐχόμενον τόπου, εἰς ὃν δὲ ἐκτεινόμενον ποιεῖ τὴν
 γραμμὴν, ἦτοι μεριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ ἢ ἀμε-
 30 ρίστῳ. καὶ εἰ μὲν ἀμερίστῳ, μένει στιγμὴ καὶ οὐ γίνεται
 γραμμὴ· μεριστὸν γὰρ τι ἐστὶν ἢ γραμμὴ· εἰ δὲ με- 385
 ριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ, ἐπεὶ τὸ μεριστῷ ἀντιπα-
 400 ρεκτεινόμενον τόπῳ μεριστόν ἐστι καὶ ἔχει μέρη, τὸ δὲ
 ἔχον μέρη σῶμά ἐστιν, ἔσται τὸ σημεῖον μεριστόν τε καὶ
 σῶμα· ὅπερ οὐ βούλονται. τοίνυν οὐχ ἔν ἐστι σημεῖον ἢ
 γραμμὴ. καὶ μὴν οὐδὲ πολλὰ στοιχηδὸν κείμενα. ταῦτα 386
 5 γὰρ τὰ σημεῖα ἦτοι ψαύει ἀλλήλων κατὰ τὴν ἐπίνοιαν, ἢ
 οὐχ ἄπτεται ἀλλήλων, μεσολαβούμενα δὲ τόποις τισὶ διο-

380—389 ~ adv. math. III 29—36.

9 τῆς om. N 14 ἔν ἐστι LE: ἔνεστι N 5 15/16 ἐκτετα-
 μένον Bekk. coll. p. 703, 14: τεταμένον G 17 ἦτοι — 19 ση-
 μεῖον om. E 21 ὃν N ἐπιλαβόμενον L 21 μέτεισιν — 22 ἐπι-
 λαμβ. om. N 23 ἐπιλαβόμενον L <οὐ> ποιήσει N 30 οὐ
 Bekk.: οὔτε G 32 μεριστόν N

- ρίζεται. εἰ δὲ τόποις μεσολαβεῖται, οὐκέτι μίαν ποιεῖ
 γραμμὴν. εἰ δὲ ἄπτεται ἀλλήλων, ἥτοι ὅλα ὅλων ἄπτεται
 387 ἢ μέρεσι μερῶν. καὶ εἰ μὲν μέρεσι μερῶν, οὐκέτι ἔσται
 ἄμερῃ· τὸ γὰρ μέσον, εἰ τύχοι, σημεῖον δυεῖν ἄλλων 10
 σημείων πλείονα ἔξει μέρη, ἔν μὲν ᾧ ἄπτεται τοῦ ἔμπρο-
 σθεν σημείου, ἕτερον δὲ ᾧ διγγάνει τοῦ ὀπισθεν, τρίτον
 ᾧ τῆς ἐπιπέδου, τέταρτον ᾧ τοῦ ὑπερκειμένου μέρους,
 388 ὥστε μηκέτι αὐτὸ ἄμερὲς ὑπάρχειν, ἀλλὰ πολυμερές. εἰ δὲ
 ὅλα ὅλων ἄπτεται, σημεῖα ἐν σημείοις περισχεθήσεται 15
 καὶ τὸν αὐτὸν ἐφέξει τόπον. εἰ δὲ τὸν αὐτὸν ἐφέξει τό-
 πον, οὐκέτι ἔσται στοιῶχος αὐτῶν, ἵνα γένηται γραμμή,
 389 ἀλλὰ πάντα μία ἔσται στιγμή. εἶπερ οὖν ἵνα ἐπινοη-
 θῇ τὸ σῶμα, δεῖ ἐπινοηθῆναι τὸ μῆκος, ἵνα δὲ τὸ μῆκος,
 τὴν γραμμὴν, καὶ ἵνα αὕτη, τὸ σημεῖον, ἐπεὶ δέδεικται ἡ 20
 γραμμὴ μήτε σημεῖον ὑπάρχουσα μήτε ἐκ σημείων σύν-
 θετος, οὐδὲν ἔστι γραμμή. εἰ δὲ μή ἐστι γραμμή, οὐδὲ
 μῆκος· ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ σῶμά τι ὑπάρχειν.
- 390 Καὶ ἄρτι μὲν ἐπεδείξαμεν ἀνεπινώητον τὴν γραμμὴν
 ἐχόμενοι τοῦ σημείου· ἔνεστι δὲ καὶ προηγουμένως αὐτὴν 25
 ἀναιρεῖν ἐχομένους τῆς κατ' αὐτὴν ἐπινοίας. φασὶ γὰρ οἱ
- 391 γεωμέτραι, ὅτι γραμμὴ ἐστὶ μῆκος ἀπλατές, ἡμεῖς δὲ σκε-
 πτόμενοι οὔτε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὔτε ἐν τοῖς νοητοῖς δυ-
 νάμεθα λαβεῖν μῆκος ἀπλατές· ὃ τι γὰρ ἂν λάβωμεν
 μῆκος αἰσθητόν, τοῦτο σὺν ποσῷ πλάτει λαμβάνομεν. 30
 ὥστ' ἐν μὲν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκ ἔστι τι ἀπλατὲς σῶμα.
- 392 καὶ μὴν οὐδ' ἐν τοῖς νοητοῖς ἔνεστί τι τοιοῦτο φαντασιωθῇ- 467
 ναι μῆκος. ἕτερον μὲν γὰρ ἐτέρου στενωτέρου μῆκος δυ-
 νάμεθα νοεῖν· ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ φυλάττοντες μῆκος ἐκ
 τούτου κατ' ὀλίγον σχίζωμεν ταῖς ἐπινοίαις τὸ πλάτος καὶ
 τοῦτο ἄχρι τινὸς ποιῶμεν, ἔλαττον μὲν αἰεὶ καὶ ἔλαττον 5

390—402 ~ adv. math. III 37—50.

7 ποιεῖ N: ποιεῖται LE₅: ποιήσει Bekk. coll. p. 704, 10
 18 ὑποκειμένου N 16 ἐφέξει s 18 ἵνα <μὲν> Bekk. 20 αὐτὸ
 τὸ N 1 τι om. E₅ 5 καὶ ἔλαττον scr. coll. p. 706, 6: καὶ
 μᾶλλον G: ἀν καὶ μᾶλλον <ἐλαττον> coll. p. 469, 6. 7?

467

τὸ πλάτος γινόμενον νοοῦμεν, ὅταν δὲ φθάσωμεν ἅπαξ
στερῆσαι τοῦ πλάτους τὸ μήκος, οὐκέτι οὐδὲ τὸ μήκος
νοοῦμεν, ἀλλὰ σὺν τῇ ἄρσει τοῦ πλάτους αἴρεται καὶ ἡ
τοῦ μήκους ἐπίνοια.

- 10 Καθόλου τε τὸ ἐπινοούμενον πᾶν ἦτοι κατ' ἐμπέλα- 393
σιν τῶν ἐναργῶν νοεῖται ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν
μετάβασιν, καὶ τοῦτο ποικίλως, ὅτε μὲν κατὰ ὁμοιότητα,
ὅτε δὲ κατὰ ἐπισύνθεσιν, ὅτε δὲ κατὰ ἀναλογίαν, καὶ ταύ-
την δὲ ἦτοι αὐξητικήν ἢ μειωτικήν. κατ' ἐμπέλασιν μὲν 394
15 οὖν τῶν ἐναργῶν νοεῖται ὥς λευκὸν καὶ μέλαν καὶ γλυκὺ
καὶ πικρὸν· ταῦτα γὰρ καὶ εἰ αἰσθητά ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲν
ἦττον νοεῖται. κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν
ὁμοιωτικῶς μὲν νοεῖται οἶον ἀπὸ [μὲν] τῆς Σωκράτους
εἰκόνος ὁ μὴ παρὼν Σωκράτης, συνθετικῶς δὲ οἶον ἀπὸ 395
20 τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἵππου ὁ μήτε ἄνθρωπος ὢν μήτε
ἵππος, σύνθετος δὲ ἐξ ἀμφοτέρων Ἴπποκένταυρος, κατὰ δὲ
ἀναλογίαν αὐξητικήν ἢ μειωτικήν οἶον ἀπὸ τοῦ ὄραν τὸν
κοινὸν κατὰ μέγεθος ἄνθρωπον καὶ ὑποπλίπτοντα αὐξή-
σαντες μὲν ταῖς φαντασίαις ἐνόησαμεν τὸν Κύκλωπα, ὃς
25 οὐκ ἔφκει (ι 191)

ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίψ ὕληντι,

- μειώσαντες δὲ ἐσπάσαμεν ἔννοιαν τοῦ πυγμαίου ἀνθρώ-
που. τοσοῦτων δὴ τρόπων νοήσεως ὄντων, εἰ ἐπινοεῖται 396
τι μήκος ἀπλατὲς ἢ γραμμὴ, κατὰ τινα τούτων τῶν τρό-
30 πων ὀφείλει ἐπινοεῖσθαι· κατ' οὐδένα δὲ αὐτῶν δύναται
νοηθῆναι, ὥς παραστήσομεν, ὥστε ἀνεπινόητόν ἐστιν.
κατὰ μὲν οὖν ἐμπέλασιν τῶν ἐναργῶν οὐκ ἂν γένοιτο 397
468 νόησις μήκους τινὸς ἀπλατοῦς· οὐδενὶ γὰρ περιεπέσομεν
μήκει χωρὶς πλάτους ἐν τοῖς φαινομένοις καὶ ἐναργέσι

393—395 ~ adv. dogm. II 58—60 et V 250—251.

10 fort. πᾶν τὸ ἐπιν. cf. p. 705, 9 18 μὲν del. Bekk. cf.
p. 705, 16 19 fort. ἐπισυνθετικῶς cf. v. 13. p. 705, 17 22/23 κατὰ
μέγεθος τὸν κοινὸν ε 27 πυγμαίου ε (cf. p. 705, 27): πυγ-
μιαίου N: πυγωνιαίου LE 30 ἐπινοεῖσθαι N: νοεῖσθαι LE ε

- 398 πράγμασιν. κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν
 πάλιν τῶν ἀμυγχανῶν ἐστὶ φαντασιωθῆναι μῆκος ἀπλατέες,
 οὔτε κατὰ ὁμοιότητα· οὐδὲν γὰρ ἔχομεν ἐν τοῖς ἐναργεῖσι 5
 μῆκος χωρὶς πλάτους, ἵνα νοήσωμεν τι ὅμοιον τούτῳ
 ἀπλατέες μῆκος. τὸ γὰρ τινι ὅμοιον γινωσκομένῳ καὶ
 ἐωραμένῳ ὀφείλει ὅμοιον ὑπάρχειν· ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχο-
 μεν ἐναργὲς ὑποπίπτον μῆκος χωρὶς πλάτους, οὐδ' ὁμοιόν
 399 τι αὐτοῦ συνεῖναι δυνησόμεθα εἶναι μῆκος ἀπλατέες. καὶ 10
 μὴν οὐδὲ κατ' ἐπισύνθεσιν ληπτὸν ἐστὶ τοῦτο· εἰπάτω-
 σαν γὰρ ἡμῖν, τίνα τῶν ἐκ περιπτώσεως ἐναργῶς γινω-
 σκομένων μετὰ τίνων συντιθέντες ἐνόησαν μῆκος ἀπλα-
 400 τέες; ὅπερ εἰπεῖν οὐ δυνησονται. καὶ μὴν οὐδὲ κατὰ ἀνα-
 λογίαν παρῆλθεν ἡ τοῦ ἀπλατοῦς μήκους νόησις. τὰ γὰρ 15
 κατὰ ἀναλογίαν νοούμενα ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὰ ἀφ' ὧν
 νοεῖται, οἷον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ μεγέθους τὰνθρώπου κατὰ
 παραύξησιν ἐνόησαμεν τὸν Κύκλωπα καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ
 401 πάλιν κατὰ μείωσιν τὸν πυγμαῖον· ὥστ' εἰ ἐστὶ <τι> κοινὸν
 τοῖς κατὰ ἀναλογίαν νοουμένοις πρὸς τὰ ἀφ' ὧν νοεῖται, 20
 οὐδὲν δὲ ἔχομεν κοινὸν τοῦ τε ἀπλατοῦς καὶ τοῦ σὺν
 πλάτει μήκους, ἵνα ἀπ' ἐκείνου ὀρμηθέντες νοήσωμεν τὸ
 ἀπλατέες μῆκος, οὐδὲ κατὰ ἀναλογίαν οὖν νοεῖται τὸ τοιοῦ-
 402 τον. ὅθεν εἰ ἕκαστον τῶν νοουμένων κατὰ τίνα τῶν ἐκ-
 κειμένων τρόπων ὀφείλει νοεῖσθαι, ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς κατὰ 25
 μηδένα αὐτῶν νοεῖσθαι δυνάμενον τὸ ἀπλατέες μῆκος,
 λεκτέον ἀνεπινόητον εἶναι τὸ ἀπλατέες μῆκος.
 403 Ἄλλ' ἴσως τις ἐρεῖ, ὅτι λαβόντες τι μῆκος σὺν ποσῷ
 πλάτει κατ' ἐπίτασιν νοοῦμεν τὸ ἀπλατέες μῆκος· εἰ γὰρ

403—406 ~ adv. math. III 51—54.

5 οὐδὲν scr. coll. p. 706, 9: οὐδὲ G 6 τι om. 5 7 ὅμοιον
 <καὶ> N 10 fort. αὐτῷ cf. p. 706, 15 <νοῆσαι> συνεῖναι N
 12/13 ἐναργῶς γινωσκομένων scr. coll. p. 706, 18: ἐναργῶν γι-
 γνομένων N: ἐναργῶν καὶ γινωσκομένων LE 5 18 ἀπ' αὐτοῦ 5
 19 πυγμαῖον RV: πυγμαῖον LEAB et RV γρ.: πυγμαῖον N
 τι add. Hervetus cf. p. 706, 26 22 ἵνα — 23 μῆκος om. 5
 28 αὐτῶν NL: τρόπον E 5 cf. p. 707, 2

468

30 ἐκ τούτου κατ' ὀλίγον ἐλασσοῦται τὸ πλάτος, ἐλευσεται
 ποτε καὶ εἰς τὸ ἀπλατές, ὥστε καταλήγειν τὴν μείωσιν εἰς
 τὸ χωρὶς πλάτους μῆκος. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐδείξαμεν, ὅτι 401
 409 ἡ παντελὴς τοῦ πλάτους ἄρσις καὶ τοῦ μήκους ἐστὶν ἀνά-
 ρεσις. ἔπειτα τὸ κατ' ἐπίτασιν νοούμενον οὐχ ἕτερόν ἐστι
 τοῦ προνοηθέντος, ἀλλ' αὐτὸ ἐκείνο ἐπιτεταμένον. ἐπεὶ 405
 οὖν ἀπὸ τοῦ ποσὸν ἔχοντος πλάτος κατ' ἐπίτασιν στενό-
 5 τητος νοῆσαι τι θέλομεν, πάντως τὸ μὲν ἀπλατές μῆκος
 οὐκ ἐπινοήσομεν (ἐτερογενὲς γάρ ἐστιν), αἰεὶ δὲ καὶ μᾶλ- 406
 λον στενώτερον ληψόμεθα πλάτος, ὥστε τὴν κατάληξιν
 τῆς νοήσεως <ἐν> ἐλαχιστοτάτῳ γίνεσθαι πλάτει, μετὰ τοῦτο
 δὲ τὴν εἰς τὸ ἐτερογενὲς μετάβασιν συμβαίνειν, τουτέστι
 10 τοῦ συναναιρουμένου τῷ πλάτει μήκους. καθόλου 407
 τε, εἰ κατὰ στέρησιν πλάτους νοῆσαι δυνάμεθα μῆκος
 ἀπλατές, ἐπεὶ πάντα τὰ στερητικὰ οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμέ-
 νῳ, οὐδὲ τὸ ἀπλατές μῆκος· διὸ οὐδὲ γραμμῇ. ἵππος
 μὲν γάρ τι ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ, οὐχ ἵππος δ' οὐκ ἔστιν,
 15 καὶ ἄνθρωπος μὲν ἔστιν, οὐκ ἄνθρωπος δὲ οὐκ ἔστιν.
 τοίνυν εἰ ἔχομέν τι πλάτος ἢ τι μῆκος, ἐν ὑποκειμένῳ
 ἔσται· ἀπλατές δ' οὐχ ὑπάρξει. ὅνπερ οὖν τρόπον οἱ 408
 λέγοντες, ὅτι ἕτερον ἐτέρου μέγεθος ὑπεριτιθέντες νόησιν
 λαμβάνουσι τοῦ ἀπείρου μεγέθους ὡς σώματος πλανῶνται,
 20 καὶ μέγιστον <μὲν> τι καθ' ὑπέρθεσιν πολλῶν μεγεθῶν λαμ-
 βάνουσιν, οὐκ ἄπειρον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ πεπερασμένον (ὃ
 γὰρ ἔσχατον νενοήκασι, τῇ διανοίᾳ περιληπτὸν ἐστίν, ὃ δὲ 409
 περιληπτὸν ἐστὶ διανοία, πεπέρασται, ἐπέπερ τοι τὸ λοι-
 πὸν οὕτω περιληφθὲν τῇ διανοίᾳ ἐλέγχει τὸ περιληφθὲν
 25 ὡς μὴ ὂν ἄπειρον), οὕτω τοίνυν κἀνθάδε ἡ συναίρεσις
 τοῦ πλάτους, εἰς ἐλάχιστον πλάτος καταληγούσης τῆς δια-
 νοίας, πλάτος ἐστὶ καὶ οὐ μῆκος ἀπλατές. ἄλλως τε· 410

410—411 ~ adv. math. III 55—56.

31 τὴν μείωσιν LE5: σημείωσιν N 6 αἰεὶ N: εἰ LE5
 7 κατάληξιν Bekk. coll. p. 707, 20: κατάληψιν G 8 ἐν add.
 Bekk. coll. p. 707, 21 9 δὲ Bekk.: δεῖ G 14 τι G: τις edd.
 20 μὲν add. Bekk. 23 τῇ ante διανοία s. s. N fort. m. 2
 24 οὕτω Bekk.: οὕτω G 27 ἔσται N

- εἰ δυνατόν ἐστι νοήσαντάς τι μῆκος σὺν ποσῷ πλάτει στε-
 ρῆσαι αὐτὸ τοῦ πλάτους καὶ τὸ μῆκος ἀπλατέες ἐπινοεῖν,
 ἐνέσται καὶ σάρκα ἐπινοήσαντας σὺν τρωτῷ ἰδιώματι στε- 30
 411 ρήσει τοῦ τρωτοῦ ἰδιώματος νοῆσαι ἄτρωτον σάρκα, καὶ
 ἐνδέξεται μετὰ ἀντιτύπου ἰδιώματος σῶμα νοήσαντας στε-
 ρήσει τοῦ ἀντιτύπου ἰδιώματος λαβεῖν ἀναντίτυπον σῶμα. 470
 ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἄτρωτον νοούμενον οὐκ
 ἔστι σάρξ (σὺν τρωτῷ γὰρ ἰδιώματι ἐνοεῖτο <ῆ> σάρξ), καὶ
 ἀναντίτυπον οὐκ ἔστι σῶμα (σὺν γὰρ τῷ ἀντιτύπῳ ἰδιώ-
 ματι ἐνοεῖτο τὸ σῶμα). τοίνυν καὶ τὸ νοούμενον χωρὶς 5
 πλάτους μῆκος οὐκ ἔστι μῆκος (σὺν ποσῷ γὰρ πλάτει
 νοεῖται τὸ μῆκος).
 412 Ἀλλ' ὃ γε Ἀριστοτέλης (fr. 29 Rose) οὐκ ἀδιανόητον
 ἔλεγεν εἶναι τὸ παρὰ τοῖς γεωμέτραις ἀπλατέες μῆκος (τό γέ
 τοι τοῦ τοίχου μῆκος, φησί, λαμβάνομεν χωρὶς τοῦ 10
 ἐπιβάλλειν τῷ πλάτει τοῦ τοίχου), πλανώμενος. ὅταν
 γὰρ τὸ τοῦ τοίχου μῆκος λαμβάνωμεν χωρὶς πλάτους, οὐ χω-
 ρὶς παντὸς πλάτους τοῦτο λαμβάνομεν, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ περὶ
 τῷ τοίχῳ πλάτους. ἐνδέχεται γὰρ συγκαταπλέξαντας τὸ τοῦ
 τοίχου μῆκός τινι πλάτει καὶ οἰωδῆποτε οὖν νόησιν αὐτοῦ 15
 ποιεῖσθαι, ὥστε μῆκος λαμβάνεσθαι οὐ χωρὶς πλάτους, ἀλλὰ
 413 χωρὶς τοῦδ' εἰνός πλάτους. προύκειτο δὲ τῷ Ἀριστοτέλει πα-
 ραστῆσαι, οὐχ ὅτι τὸ τινὸς πλάτους ἄμοιρον μῆκος ἐνδέχεται
 νοεῖν, ἀλλ' ὅτι τὸ παντὸς πλάτους· ὅπερ οὐ παρέστησεν.
 414 Πρὸς τούτοις· εἶπερ οἱ γεωμέτραι οὐ μόνον ἀπλατέες 20
 μῆκός φασι τὴν γραμμὴν, ἀλλὰ καὶ πέρας ἐπιφανείας, ὃ
 μῆκος καὶ πλάτος ἐστὶν ἀβαθεῖς, ἐνέσται κοινότερον περὶ τε

412—413 ~ adv. math. III 57—59.

414—417 ~ adv. math. III 60—64.

1 ἀναντίτυπον LER: ἀντίτυπον NABV 3 ἔσται N ἡ
 add. Bekk. cf. v. 5. 7. p. 707, 33 4 ἀναντίτυπον E: ἀναντι-
 τύπητον NLABR: ἀντιτύπητον V 9 τὸ pr. N: τὸ πλάτος LE 5
 10 φησί N (cf. p. 708, 12): om. LE 5 15 καὶ om. N at cf.
 p. 708, 20 17 προύκειτο Bekk.: προὔπεκειτο G 18 ἄμοιρον
 exp. N, cui substituit in marg. ἄπειρον 21 ὃ — 22 ἀβαθεῖς
 del. Bekk. (qui secutus erat LE 5) 22 καὶ πλάτος ἐστὶν ἀβα-
 θεῖς N: ἐστὶν ἀπλατέες LE 5

470

γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας διαπορεῖν. εἰ γὰρ ἡ γραμμὴ πέρας
 ἐστὶν ἐπιφανείας, [ὅ ἐστι,] μῆκος ἀπλατὲς καθεστηκυῖα,
 25 πάντως ἐπιφανείας ἐπιφανείᾳ παρατεθείσης ἢ παράλληλοι
 δύο γίνονται γραμμαὶ ἢ μία ἐξ ἀμφοτέρων. καὶ εἰ μὲν 415
 μία αἱ παράλληλοι δύο γραμμαὶ γίνονται, ἐπεὶ ἡ γραμμὴ
 πέρας ἐστὶν ἐπιφανείας, ἡ δὲ ἐπιφάνεια πέρας σώματος,
 τῶν δυεῖν γραμμῶν μιᾶς γινομένων καὶ αἱ δύο ἐπιφάνειαι
 30 μία γενήσονται. οὕτως δὲ καὶ τὰ δύο σώματα ἔν ἐσται
 σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο ἡ παράθεσις οὐκέτι γενήσεται πα-
 471 ράθεσις, ἀλλὰ ἔνωσις. ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον· ἐπὶ τινῶν
 <μὲν> γὰρ παρατιθεμένων ἀλλήλοις σωμάτων ἔνωσις γίνεσθαι
 πέφυκεν, ὥς ἐπὶ τῶν ὑγρῶν, ἐπὶ τινῶν δὲ οὐκέτι· λίθος
 γὰρ λίθῳ καὶ ὁδάμας ἀδάμαντι κατὰ τὴν παράθεσιν οὐχ
 5 ἐνοῦται. ὥστε δύο γραμμαὶ οὐκ ἂν γένοιτο μία. καὶ 416
 ἄλλως· ἐὰν δῶμεν μίαν γενέσθαι, καὶ ἔνωσιν διὰ τοῦτο
 τῶν σωμάτων, δεήσει τὸν χωρισμὸν αὐτῶν μὴ κατὰ τὰ
 αὐτὰ πέρατα γίνεσθαι, ἀλλὰ κατ' ἄλλα καὶ ἄλλα μέρη,
 βιαίως ἀποσπωμένων αὐτῶν. οὐχὶ δὲ τοῦτο· τῶν γὰρ
 10 περάτων καὶ πρὶν τῆς παραθέσεως καὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν
 αὐτῶν ἡ αὐτὴ σώζεται φύσις. οὐκ ἄρα αἱ δύο παράλλη-
 λοι γραμμαὶ μία γίνονται. σὺν τούτοις· εἴπερ αἱ δύο
 γραμμαὶ μία γίνονται, τὰ παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα
 ἐνὶ ἅκρῳ ἔσται ἐλάσσονα· γέγονασι γὰρ αἱ δύο γραμμαὶ
 15 μία, καὶ ἡ μία κατ' ἀνάγκην ἔν ἔχειν ἅκρον ὀφείλει. οὐχὶ
 δέ γε τὰ παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα ἐνὶ ἅκρῳ γίνεται
 ἐλάσσονα, ὥστε οὐκ ἂν εἶεν αἱ δύο γραμμαὶ μία. εἰ δὲ 417
 παράλληλοι δύο μένουσιν αἱ γραμμαὶ, τὸ ἐκ τῶν δυεῖν
 μεῖζον ἔσται τῆς μιᾶς. εἰ δὲ τὸ ἐκ τῶν δυεῖν γινόμενον
 20 μεῖζον ἔσται τῆς μιᾶς γραμμῆς, ἔξει ἐκατέρα αὐτῶν πλά-
 τος, ὃ μετὰ τῆς ἐτέρας ταττόμενον μεῖζον ποιεῖ διάστημα.

24 ὅ ἐστι del. Bekk. cf. p. 709, 3   29 γινομένων N cf.
 p. 709, 8: γινομένης LEs   2 μὲν add. Bekk. cf. p. 709, 13
 7 τὰ om. N   12 γίνονται Bekk. dubit. coll. p. 709, 26: γί-
 νοιντο G: γένοιτο edd.   14 γέγονασι — 17 ἐλάσσονα om. Ns
 (at cf. p. 709, 28 sqq. et ad v. 17)   17 post μία N iterat verba
 inde a 15 οὐχί

- καὶ οὕτως οὐκ ἔστιν ἀπλατὲς μῆκος ἢ γραμμὴ· ἢ εἴπερ
 ἐστί, σαλεύεσθαι δεήσει τὴν ἐνάργειαν, ὥς παρεστήσαμεν.
- 418 Προηγουμένως μὲν οὖν ταῦτα ῥητέον πρὸς τὴν παρὰ
 τοῖς μαθηματικοῖς περὶ σωμάτων τε καὶ περάτων διάταξιν· 25
- 419 μεταβάντες δὲ ἀκολούθως σκοπῶμεν, εἰ καὶ κατὰ τὰς αὐ-
 τῶν ἐκείνων ὑποθέσεις δύναται προκόπτειν ὁ λόγος. ἀρέ-
 σκει τοίνυν τοῖς γεωμέτραις τὴν εὐθείαν γραμμὴν στρε-
 φομένην πᾶσιν αὐτῆς τοῖς μέρεσι κύκλους γράφειν. τούτῳ
 δὲ εὐθύς αὐτῶν τῷ θεωρήματι μάχεται τὸ μῆκος ἀπλατὲς 30
- 420 εἶναι τὴν γραμμὴν. ἐπεὶ γὰρ πᾶν μέρος γραμμῆς, ὥς
 φασι, σημεῖον ἔχει, τὸ δὲ σημεῖον στρεφόμενον κύκλον 472
 γράφει, ὅταν εὐθεῖα γραμμὴ στρεφομένη καὶ πᾶσι τοῖς
 ἑαυτῆς μέρεσι κυκλογραφοῦσα καταμετρῇ τὸ διάστημα τῆς
 ἐπιπέδου τῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου μέχρι τῆς ἐξωτάτω περιφε-
 ρείας, τότε ἦτοι συνεχεῖς εἰσιν οἱ παράλληλοι κύκλοι ἢ 5
- 421 διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων. ὁπότερον δ' ἂν λέγωσι τούτων
 οἱ γεωμέτραι, εἰς ἄλутον σχεδὸν ἀπορίαν ἐμπεσοῦνται. εἰ
 μὲν γὰρ διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων, ἔσται τι μέρος τῆς ἐπι-
 πέδου τὸ μὴ κυκλογραφοῦμενον καὶ τῆς γραμμῆς τὸ μὴ
 κυκλογραφοῦν, ὅπερ κατὰ τοῦτο τέτακται τὸ διάστημα 10
- 422 τῆς ἐπιπέδου. τοῦτο δὲ ἦν ἄτοπον· καὶ γὰρ ἔχει σημεῖον
 ἢ γραμμὴ πάντως κατὰ τὸδε τὸ μέρος, καὶ τὸ σημεῖον
 κατὰ τοῦτο στρεφόμενον κυκλογραφεῖ· τὸ γὰρ ἢ τὴν
 γραμμὴν μὴ ἔχειν κατὰ τι μέρος αὐτῆς σημεῖον, ἢ τὸ
 σημεῖον στρεφόμενον μὴ γράφειν κύκλον, παρὰ τὸν γεω- 15
- 423 μετρικόν ἐστι λόγον. εἰ δὲ συνεχεῖς εἰσιν οἱ κύκλοι, ἦτοι
 οὕτω συνεχεῖς εἰσιν ὥς κατὰ τὸν αὐτὸν τετάχθαι τόπον,
 ἢ ὥστε ἄλλον παρ' ἄλλον νοεῖσθαι μεταξὺ μὴ δυναμένου
 τινὸς παρεμπεσεῖν σημείου· παρεμπλῖπτον γὰρ ὀφείλει
 κύκλον γράφειν. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι τόπον, 20
 εἰς γενήσονται πάντες, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μέγιστος κύκλος

418—425 ~ adv. math. III 65—70.

30 δὲ NLE: δὴ 5 31 <ὡς φασι> γραμμῆς 5 2 fort. <ἢ>
 εὐθεῖα cf. p. 710, 20 11 ἦν <τὸ> ἄτοπον N <εἰ> ἔχει N

472

οὐ διόλσει τοῦ ἐλαχίστου· εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐνδοτάτω κύκλος 424
καὶ πρὸς τῷ κέντρῳ ἐστὶν ἐλάχιστος, ὁ δὲ ἐξωτάτω καὶ πρὸς
τῇ περιφερείᾳ μέγιστος καθέστηκεν, πάντες δὲ τὸν αὐτὸν
35 κατέχουσι τόπον, ἔσται ἴσος τῷ μεγίστῳ κύκλῳ ὁ ἐλάχιστος
κύκλος· ὅπερ ἐστὶν ἀπεμφαῖνον. οὐ τοίνυν οὕτως συνε-
χεῖς εἰσιν οἱ κύκλοι ὥς τὸν αὐτὸν ἐπειληφέναι τόπον. εἰ 425
δὲ παράκεινται ἀλλήλοις ὥς μὴ παρεμπίπτειν μεταξύ τι
σημεῖον, συμπληροῦσι τὸ τῆς ἐπιπέδου πλάτος τὸ ἀπὸ τοῦ
30 κέντρου μέχρι τῆς ἐσχάτης περιφερείας. ἐπεὶ οὖν τὸ συμ-
πληρωτικὸν πλάτους ἐξ ἀνάγκης ἔχει πλάτος, οἱ κύκλοι
συμπληροῦντες τὸ τῆς ἐπιπέδου πλάτος ἔξουσιν πλάτος.
473 ἦσαν δὲ γραμμαὶ οἱ κύκλοι· τοίνυν αἱ γραμμαὶ οὐκ εἰσιν
ἀπλατεῖς.

Ἔνεστι δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ὁμοιότροπον 426
συνθεῖναι ἀπόδειξιν. φασὶ γὰρ οἱ γεωμέτραι τὴν κυκλο-
5 γραφοῦσαν εὐθεῖαν δι' αὐτῆς στρεφομένην κυκλογραφεῖν.
διόπερ συνερωτῶντες αὐτοὺς φήσομεν· "εἰ ἡ κυκλογρα-
φοῦσα εὐθεῖα δι' αὐτῆς τὸν κύκλον γράφει, οὐκ ἔστι μῆ-
κος ἀπλατές ἡ γραμμὴ· ἡ δὲ κυκλογραφοῦσα εὐθεῖα κατ'
αὐτοὺς δι' αὐτῆς τὸν κύκλον γράφει· οὐκ ἄρα μῆκος
10 ἀπλατές ἐστὶν ἡ γραμμὴ." ὅταν γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου 427
εὐθεῖα ἀγομένη στρέφηται καὶ δι' αὐτῆς γράφῃ τὸν κύκλον,
ἦτοι κατὰ πάντων τῶν μερῶν τοῦ ἐντὸς τῆς περιφερείας
πλάτους φέρεται ἡ εὐθεῖα γραμμὴ, ἢ κατὰ τινῶν μὲν φέ-
ρεται, κατὰ τινῶν δὲ οὐδαμῶς. ἀλλ' εἰ κατὰ τινῶν μὲν
15 φέρεται, κατὰ τινῶν δὲ μὴ, πάντως οὐ γράφει κύκλον,
καθ' ὧν μὲν φερομένη μερῶν τῆς ἐπιπέδου, καθ' ὧν δὲ
μὴ φερομένη. εἰ δὲ κατὰ πάντων φέρεται, ὅλον τὸ ἐν-
τὸς τῆς περιφερείας πλάτος καταμετρήσει, πλάτος δὲ κα-
ταμετροῦν ἔξει πλάτος· τὸ γὰρ πλάτους καταμετρητικόν

426—427 ~ adv. math. III 71—73.

24 περιφερεία Bekk.: ἐπιφανεία G 30 οὖν om. E 7 δι
om. LE5 7 οὐκ — 9 γράφει om. N 11 γράφῃ L: γράφει NE5
13 κατὰ <τῶν> τινων N 17/18 ἐντὸς τῆς Bekk.: τῆς ἐντὸς G
19 καταμετρικόν ε

428 ἔχει πλάτος ὧ καταμετρεῖ. τοίνυν οὐδὲ διὰ τοῦτο ῥητέον 20
μῆκος ἀπλατές εἶναι τὴν γραμμὴν.

Τὸ δὲ αὐτὸ σαφέστερον γίνεται καὶ ὅταν λέγωσιν οἱ
γεωμέτραι τὴν [γραμμὴν] πλάγιον τοῦ τετραγώνου πλευρὰν
καταγομένην δι' αὐτῆς τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον κατα-
μετρεῖν. εἰ γὰρ μῆκος ἀπλατές ἐστὶν ἡ γραμμὴ, πάντως 25
καὶ ἡ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου ἀπλατῆς οὕσα γραμμὴ οὐ
καταμετρήσει τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον πλάτος ἔχον·
ἢ καταμετροῦσα τοῦτο ἔξει καὶ αὐτὴ πλάτος ὧ καταμε-
τρεῖ. ὥστε ἢ τὸ θεώρημα αὐτοῖς γίνεται ψευδές, ἢ ὅτι
ἡ γραμμὴ μῆκος ἐστὶν ἀπλατές. 30

429 Τόν τε κύλινδρον κατ' εὐθειᾶν φασὶ γραμμὴν ἄπτε-
σθαι τῆς ἐπιπέδου, ἐκκυλιόμενόν τε τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων
καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει καταμετρεῖν τὴν ἐπίπεδον. εἰ 474
δὴ καὶ κατ' εὐθειᾶν ἄπτεται τῆς ἐπιπέδου ὁ κύλινδρος καὶ
κυλιόμενος τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει
καταμετρεῖ τὴν ἐπίπεδον, πάντως καὶ ἡ ἐπίπεδος ἐξ εὐ-
θειῶν συνέστηκε γραμμῶν καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κυλίνδρου 5
πάλιν ἐξ εὐθειῶν ἐστίν. ἐπεὶ οὖν ἡ ἐπίπεδος πλάτος ἔχει,
ἔχει δὲ καὶ ἡ τοῦ κυλίνδρου ἐπιφάνεια, τὸ δὲ πλάτους
συμπληρωτικὸν οὐκ ἔστιν ἀπλατές, αἱ γραμμαὶ πλάτος
συμπληροῦσαι οὐ γενήσονται ἀπλατεῖς.

430 Ἔτι καὶ δῶμεν τὴν γραμμὴν μῆκος ἀπλατές ὑπάρ- 10
χειν, οὐδὲν ἥττον ἄπορος εὐρεθήσεται τοῖς γεωμέτραις ὁ
περὶ τοῦ σώματος λόγος. ὥσπερ γὰρ τὸ σημεῖον ῥυὲν
ποιεῖ γραμμὴν, οὕτω καὶ ἡ γραμμὴ ῥυεῖσα ποιεῖ ἐπιφά-
νειαν, ἥτις ἐστὶ πέρας σώματος δύο ἔχον διαστά-
431 σεις, μῆκος τε καὶ πλάτος. ἐπεὶ περ οὖν ἡ ἐπιφάνεια πέ- 15

428 ~ adv. math. III 74.

429 ~ adv. math. III 75—76.

430—436 ~ adv. math. 77—82.

23 γραμμὴν del. Bekk. cf. p. 712, 13 27 παρακυκλόγραμ-
μον N 32 ἐκκυλιόμενον — 474, 1 ἐπίπεδον om. E, *1 καταμε-
τρεῖν — 3 θέσει om. 5 1 τὴν — 4 καταμετρεῖ om. N 7 τὸ LE 5:
τοῦ N

474

ρας ἐστὶ σῶματος, πάντως τὸ σῶμα πεπερασμένον ἐστίν. εἰ
 δὲ τοῦτο, ὅτε παρατίθεται σῶμα σώματι, τότε ἦτοι τὰ πέ-
 ρατα τῶν περάτων ἄπτεται, ἢ τὰ πεπερατωμένα τῶν πε-
 περατωμένων, ἢ καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμέ-
 30 νων καὶ τὰ πέρατα τῶν περάτων. οἶον (ἔσται γὰρ σαφὲς
 τὸ λεγόμενον ἐπὶ ὑποδείγματος) εἰ νοήσαιμεν πέρους μὲν
 τὸ ἔξωθεν τοῦ ἀμφορέως ὄστρακον, πεπερατωμένον δὲ
 τὸν ἐν τῷ ἀμφορεῖ οἶνον, δυεῖν ἀμφορέων παρατιθεμένων
 ἀλλήλοις ἦτοι τὸ ὄστρακον τοῦ ὄστράκου ἄψεται ἢ ὁ
 35 οἶνος τοῦ οἴνου ἢ καὶ τὸ ὄστρακον τοῦ ὄστράκου καὶ ὁ
 οἶνος τοῦ οἴνου. καὶ εἰ μὲν τὰ πέρατα τῶν περάτων 432
 ἄπτεται, τὰ πεπερατωμένα οὐχ ἄψεται ἀλλήλων, τουτέστι
 τὰ σώματα· ὅπερ ἦν ἄτοπον. εἰ δὲ τὰ πεπερατωμένα
 τῶν πεπερατωμένων ἄπτεται, τουτέστι σώματα σωμάτων,
 30 δεήσει ταῦτα τῶν οἰκείων περάτων ἐκτὸς γίνεσθαι· ὁ
 πάλιν ἄτοπον. εἰ δὲ καὶ τὰ πέρατα τῶν περάτων ἄπτεται 433
 475 καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων, συνδραμοῦνται
 αἱ ἀπορρίαι· ἢ μὲν γὰρ τὰ πέρατα ἀλλήλων ἄπτεται, τὰ
 πεπερατωμένα ἀλλήλων οὐχ ἄψεται, ἢ δὲ ταῦτα ἀλλήλων
 διγγάνει, ἐκτὸς ἔσται τῶν οἰκείων περάτων. καὶ μὴν 434
 5 εἴπερ πέρους ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια, πεπερατωμένον δὲ τὸ σῶμα,
 ἦτοι σῶμά ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια ἢ ἀσώματον. καὶ εἰ μὲν
 σῶμά ἐστι, ψεῦδος τὸ ἀβαθῆ εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν· πᾶν
 γὰρ σῶμα βάθους μετεῖχεν. εἴτα οὐδὲ ἄψεται τινος τὸ
 πέρους, ἀλλὰ πᾶν σῶμα γενήσεται ἀπειρομέγεθες· εἰ γὰρ 435
 10 σῶμά ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια, ἐπεὶ πᾶν σῶμα πέρους ἔχει, κά-
 κεῖνο <τὸ> πέρους πάλιν σῶμα ὃν ἔξει πέρους, κάκεῖνο τρίτον,
 καὶ τὸ τρίτον τέταρτον, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. εἰ δὲ ἀσώ-
 ματός ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια, ἐπεὶ τὸ ἀσώματον οὐδενὸς δύ-
 νεται διγεῖν οὐδὲ ὑπὸ τινος διχθῆναι, τὰ πέρατα οὐχ
 15 ἄψεται ἀλλήλων, τούτων δὲ μὴ ἀπτομένων οὐδὲ τὰ πεπε-

434 ~ Hyp. III 41—44.

21 πέρους L   2 αἱ om. 5   11 τὸ add. Bekk. cf. p. 714, 4
 13/14 διγεῖν δύναται N   14 οὐδὲ Bekk.: οὔτε G

- 436 ρατωμένα ἄψεται. ὥστε καὶ τῆς γραμμῆς ἀποστῶμεν, ὅ
γε περὶ τῆς ἐπιφανείας λόγος ἄπορος ὢν εἰς ἐποχὴν ἡμᾶς
καθίστησιν. 475
- Νῦν μὲν οὖν πεποιήμεθα τὰς ζητήσεις ἐχόμενοι τῶν
ἐννοιῶν τῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν περάτων, ἔτι δὲ καὶ 20
- 437 τῶν γεωμετρικῶν θεωρημάτων· ἔνεστι δὲ κάκεῖνον τὸν
λόγον παραλαμβάνειν, σθεναρῶς συνάγοντα τὸ προκείμενον.
εἰ γὰρ ἔστι τι σῶμα, ἥτοι αἰσθητὸν ἔστιν ἢ νοητόν. καὶ
αἰσθητὸν μὲν οὐκ ἔστιν. ἀθρόα γὰρ ἦν ποιότης κατ' ἐπι-
σύνθεσιν σχήματος καὶ μεγέθους καὶ ἀντιτυπίας 25
λαμβανομένη· ποιότης δὲ κατ' ἐπισύνθεσιν τινων λαμβανο-
μένη οὐκ ἔστιν αἰσθητή· καὶ τὸ σῶμα ἄρα, ὥς σῶμα νοοῦμε-
438 νον, οὐκ ἔστιν αἰσθητόν. καὶ μὴν οὐδὲ νοητόν. ἵνα γὰρ
γένηται νόησις σώματος, ὀφείλει ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμά-
των ὑποκεῖσθαι τι αἰσθητόν, ἀφ' οὗ γενήσεται ἡ τοῦ σώ- 30
ματος νόησις. οὐδὲν δὲ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμά-
των παρὰ τὸ σῶμα καὶ <τὸ> ἀσώματον, ὃν τὸ μὲν ἀσώματον
αὐτόθεν ἔστι νοητόν, τὸ δὲ σῶμα οὐκ αἰσθητόν, ὥς δέ-
439 δεικται ἡμῖν. μὴ ὅντος οὖν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων 476
αἰσθητοῦ τινὸς ἀφ' οὗ <ἡ> νόησις ἔσται τοῦ σώματος, οὐδὲ
νοητόν ἔσται τὸ σῶμα. εἰ δὲ μήτε αἰσθητόν ἔστι μήτε
νοητόν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστι, ῥητέον μηδὲν εἶναι
τὸ σῶμα. 5
- 440 Ἄλλ' ἐπεὶ ἐν τούτοις ὁ περὶ τῶν σωμάτων λόγος πέ-
φηνεν ἄπορος, ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς πειρασόμεθα διδάσκειν, ὅτι
καὶ ὁ περὶ τῶν λειπομένων ἀσωμάτων ὁμοίος ἔστι τούτῳ.

437—439 ~ Hyp. III 47—48.

17 ἄπορος Fabr. (cf. p. 714, 10): ἀπειρος G 22 παραλα-
βάνειν NLE: λαμβάνειν 5 28 <τὸ> σῶμα N at cf. p. 130, 29
27 ἔσται NL 32 τὸ addidi coll. p. 131, 4 2 ἡ add. Kayser
coll. p. 131, 7 post 8 5 add.: σέξτου (ἐμπειρικοῦ) τῶν εἰς δέκα
τὸ ὄγδοον, pergunt σέξτου τῶν εἰς δέκα τὸ ἑννατον: σέξτου
ἐμπειρικοῦ ὑπομνημάτων τὸ ἑννατον LE

〈ΠΡΟΣ ΦΤΣΙΚΟΥΣ Β'.〉

α' περὶ τόπον
β' περὶ κινήσεως
γ' περὶ χρόνου

δ' περὶ ἀριθμοῦ
ε' περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς

476

- 10 Τοῖς περὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν περάτων προηπορη-
μένοις ἡμῖν πρὸς τε τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς γεωμέτρως
ἀκόλουθος εἶναι δοκεῖ καὶ ἡ περὶ τοῦ τόπου ζήτησις·
ἅπασι γὰρ συμφώνως ἀξιούται τὸ σῶμα ἥτοι ἐν τόπῳ
περιέχεσθαι ἢ κατὰ τόπον φέρεσθαι. διὸ προληπτέον, ὅτι 2
15 κατὰ τὸν Ἐπίκουρον (fr. 271 Us.) τῆς ἀναφοῦς κα-
λουμένης φύσεως τὸ μὲν τι ὀνομάζεται κενόν, τὸ δὲ
τόπος, τὸ δὲ χώρα, μεταλαμβανομένων κατὰ διαφοροὺς ἐπι-
βολᾶς τῶν ὀνομάτων, ἐπείπερ ἡ αὐτὴ φύσις ἔρημος μὲν κα-
θεστηκυῖα παντὸς σώματος κενὸν προσαγορεύεται, καταλαμ-
20 βανομένη δὲ ὑπὸ σώματος τόπος καλεῖται, χωρούντων δὲ δι'
αὐτῆς σωμάτων χώρα γίνεται. κοινῶς μὲντοι φύσις ἀναφῆς
εἴρηται παρὰ τῷ Ἐπικούρῳ διὰ τὸ ἐστερηθῆαι τῆς κατὰ ἀν-
τίβασιν ἀφῆς. καὶ οἱ Στωικοὶ (II 505 Arn.) δὲ κενὸν μὲν 3
εἶναι φασὶ τὸ οἶόν τε ὑπὸ ὄντος κατέχεσθαι μὴ κατε-
25 χόμενον δέ, ἢ διάστημα ἔρημον σώματος, ἢ διάστη-
μα ἀκαθεκτούμενον ὑπὸ σώματος, τόπον δὲ τὸν ὑπὸ
ὄντος κατεχόμενον καὶ ἐξισαζόμενον τῷ κατέχοντι
αὐτόν, (νῦν ὃν καλοῦντες τὸ σῶμα, καθὼς καὶ ἐκ τῆς μετα-
λήψεως τῶν ὀνομάτων ἐστὶ συμφανές)· χώραν δὲ φασιν
30 εἶναι διάστημα κατὰ μὲν τι κατεχόμενον ὑπὸ σώμα-
τος, κατὰ δέ τι ἀκαθεκτούμενον. ἔνιοι δὲ χώραν ἔλεξαν 4
477 ὑπάρχειν τὸν τοῦ μείζονος σώματος τόπον, ὥς ταύτη
διαφέρειν τοῦ τόπου τὴν χώραν, τῷ ἐκείνῳ μὲν μὴ ἐμφαίνειν

3—4 Hyp. III 124.

De titulo cf. ad pp. 289 et 391. 14 τόπους L: τόπον V
2 τὴν χώραν N (coniecerat Bekk.): τὸν τόπον LEς

μέγεθος τοῦ ἐμπεριεχομένου σώματος (κἂν γὰρ ἐλάχιστον περιέχῃ σῶμα, οὐδὲν ἦτιον τόπος προσαγορεύεται), τὴν δ' ἀξιό-
 5 λογον ἐμφαίνειν μέγεθος τοῦ ἐν αὐτῇ σώματος. περὶ μὲν οὖν 3
 κενοῦ ποικίλως ἐν τοῖς περὶ στοιχείων ἐζητήσαμεν, καὶ
 οὐκ ἀναγκαῖον τὰ νῦν τὸν αὐτὸν λόγον παλινωδεῖν· περὶ δὲ
 τοῦ τόπου καὶ τῆς συζυγούσης τούτῳ χώρας, ἥτις καὶ αὐτὴ
 κατὰ τὸ γένος ἐστὶ τόπος, ἐπὶ τοῦ παρόντος σκεψόμεθα. προ-
 10 δηλοτέροις γὰρ οὖσι τούτοις καὶ παρὰ πᾶσι σχεδὸν ὁμολο-
 γουμένοις συναπορηθήσεται καὶ ἡ περὶ τοῦ κενοῦ σκέψις,
 ὅσῳ καὶ περὶ ἀδηλοτέρου πράγματος προκόπτει.

εἰ ἔστι τόπος

6 Τῆς τοῦ τόπου νοήσεως δεδηλωμένης καὶ τῶν συζυ-
 γούντων αὐτῷ πραγμάτων ὑποδεδειγμένων ἀπολείπεται,
 ὥς ἔστιν ἔθος τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, τοὺς εἰς ἑκάτερον 15
 7 κινῆσαι λόγους καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς συναγομένην ἐποχὴν
 κρατύνεσθαι. εἶπερ οὖν ἔστιν ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ
 δεξιὰ καὶ εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω, ἔστι τις τό-
 10 πος· μέρη γὰρ εἰσιν αἱ ἔξ αὐταὶ παρατάσεις τοῦ τόπου,
 καὶ ἀδύνατόν ἐστὶ τινος τῶν μερῶν ὑπαρχόντων μὴ οὐχὶ 10
 κακέϊνο ὑπάρχειν οὗ ἔστι τὰ μέρη. ἔστι δέ γε ἐν τῇ φύ-
 σει τῶν πραγμάτων ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς δεξιὰ καὶ ἀρι-
 8 στερὰ καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω· ἔστιν ἄρα τόπος. οὐ μὴν
 ἄλλ' εἰ ὅπου ἦν Σωκράτης, νῦν ἔστιν ἄλλος, οἷον Πλάτων
 ἀποθανόντος Σωκράτους, ἔστιν ἄρα τόπος. ὥς γὰρ τοῦ 25
 ἐν τῷ ἀμφορεῖ ὕγροῦ ἐκκενωθέντος καὶ ἄλλου ἐπεγχυθέν-
 τος λέγομεν ὑπάρχειν τὸν ἀμφορέα τόπον ὄντα καὶ τοῦ
 προτέρου καὶ τοῦ ὕστερον ἐπεμβληθέντος ὕγροῦ, οὕτως
 εἰ ὃν τόπον κατεῖχε Σωκράτης ὅτ' ἔξη, τοῦτον ἕτερος νῦν
 9 κατέχει, ἔστι τις τόπος. καὶ ἄλλως· εἰ ἔστι τι σῶμα, καὶ 30
 τόπος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον.

7—12 ~ Hyp. III 120—121.

13 G s. s. εἰ ἔστι τόπος (N περὶ τόπου· εἰ ἔ. τ.) 16 κινεῖ-
 σθαι Kayser λόγον N 17 καὶ ante κάτω om. N 18 εἰς om. 5:
 γρ. καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ N in marg. (cf. p. 148, 29a) 19 αὐ-
 1. ται NLE: αὐτοῦ 5 26 ὕγρῳ 5 29 εἰς 5 31 ἔστιν· <σῶμα γὰρ
 ἔστι τὸ κατέχον τόπον>· Arnim (Stoic. fr. II 501) coll. Aët. I 12, 1

477

πρὸς τούτοις· εἰ ὅπου τὸ κοῦφον φύσει φέρεται, ἐκεῖ τὸ
 478 βαρὺν φύσει οὐ φέρεται, ἔστιν ἴδιος τοῦ κούφου καὶ τοῦ
 βαρέος τόπος· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον.
 τό γέ τοι πῦρ φύσει κοῦφον καθεστὼς ἀνώφορόν ἐστι, καὶ
 τὸ ὕδωρ φύσει βαρὺν τυγχάνον κάτω βρῖθει, καὶ οὔτε τὸ
 5 πῦρ κάτω φέρεται οὔτε τὸ ὕδωρ ἄνω ἄττει. ἔστιν ἄρα
 ἴδιος καὶ τοῦ φύσει κούφου καὶ τοῦ φύσει βαρέος τόπος.
 ὥσπερ τε εἰ τὸ ἐξ οὗ τι γίνεταί ἐστι, καὶ τὸ ὕφ' οὗ τι 10
 γίνεταί καὶ τὸ δι' ὅ, οὕτως ὑπάρχον ἀν καὶ τὸ ἐν ᾧ τι
 γίνεταί. ἔστι δὲ τὸ ἐξ οὗ τι γίνεταί, οἶον ἢ ὕλη, καὶ τὸ
 10 ὕφ' οὗ, οἶον τὸ αἷτιον, καὶ τὸ δι' ὅ, καθάπερ τὸ τέλος·
 ἔστιν ἄρα καὶ τὸ ἐν ᾧ τι γίνεταί, τουτέστιν ὁ τόπος.
 οἱ τε παλαιοὶ καὶ τὰ ὅλα διακοσμήσαντες ἀρχὴν τῶν πάν- 11
 των ὑπέθευτο τόπον, κάντεῦθεν ὁρμηθεῖς ὁ Ἡσίοδος ἀνε-
 φώνησεν (Theog. 116)·

15

ἥτοι μὲν πρώτιστα χάος γένητ', αὐτὰρ ἔπειτα
 γαί' εὐρύστερνος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεί,

χάος λέγων τὸν χωρητικὸν τῶν ὅλων τόπον· μὴ ὑποκει-
 μένου γὰρ τούτου οὔτε γῆ οὔτε ὕδωρ οὔτε τὰ λοιπὰ τῶν
 στοιχείων, οὐχ ὁ σύμπας κόσμος ἐδύνατο συστῆναι. καὶ 12
 30 κατ' ἐπίνοιαν δὲ ἅπαντα ἀνέλωμεν, ὁ τόπος οὐκ ἀναιρε-
 θήσεται ἐν ᾧ ἦν τὰ πάντα, ἀλλ' ὑπομένει, τὰς τρεῖς ἔχων
 διαστάσεις, μῆκος βάθος πλάτος, χωρὶς ἀντιτυπίας· τοῦτο
 γὰρ ἴδιον ἦν σώματος.

Καὶ ἄλλα δὲ εἰώθασιν τοιαῦτα οἱ δογματικοὶ τῶν φι-
 35 λосоφῶν διεξέρχεσθαι πρὸς τὸ καταστήσαι τὴν ὑπαρξίν
 τοῦ τόπου. πάντα δὲ μᾶλλον ἢ τοῦτο δύνανται ποιεῖν. 13
 τό τε γὰρ ἀπὸ τῶν μερῶν τοῦ τόπου θέλειν ἐπιλογίζε-
 σθαι τὸ καὶ τόπον ὑπάρχειν τελῶς ἐστὶ μειρακιῶδες·
 ὁ γὰρ μὴ διδοὺς αὐτοῖς εἶναι τὸ ὅλον, οὗτος οὐδὲ τὰ
 30 μέρη συγχωρήσει τοῦ ὅλου. καὶ ἄλλως· ἐπεὶ τὰ τινὸς

13—19 ~ Hyp. III 122—123.

9 δὲ <καὶ> τὸ Ν ἢ om. 5 15 πρώτιστον Ν 24 τοιαῦτα
 post φιλος. Ν 28 <τὸν> τόπον 5 (non R)

Sextus Empiricus II.

20

- μέρη αὐτὸ ἐκεῖνό ἐστιν οὐ τὰ μέρη καθέστηκεν, δυνάμει
ὁ λέγων· "εἰ ἔστι τὰ μέρη τοῦ τόπου, ἔστιν ὁ τόπος" τοῦ-
τό φησιν· "εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ἔστιν ὁ τόπος". ὅπερ ἦν 479
ἄτοπον· αὐτὸ γὰρ τὸ ζητούμενον εἰς τὴν αὐτοῦ πίστιν
- 14 ὥς ἀζηήτητον παρελήπεται. τὸ δ' αὐτὸ ῥητέον καὶ ὅταν
ἐκ τοῦ ἐν ᾧ ἦν Σωκράτης νῦν εἶναι Πλάτωνα συνάγῃ
τὴν ὑπαρξίν τοῦ τόπου. ἡμῶν γὰρ ζητούντων, εἰ ἔστι τι 5
ὁ τόπος ἐν ᾧ ἔστι τὸ σῶμα, διαφέρων αὐτοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ
λεγομένου περιέχεσθαι σώματος, ἐκεῖνοι ὥς ὁμόλογον ἡμῖν
ἀντιφωνοῦσι τὸ ἐν τόπῳ γεγονέναι Σωκράτην καὶ τὸ ἐν
- 15 τούτῳ νῦν περιέχεσθαι Πλάτωνα. ὅτι μὲν γὰρ λέγομεν
ἀφελῶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἶναι τινα καὶ ἐν γυμνασίῳ καὶ 10
ἐν τῇ σχολῇ, ὁμόλογον· ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν ἡ σκέψις οὐ
περὶ τοῦ κατὰ πλάτος, ἀλλὰ περὶ τοῦ κατὰ περιγραφὴν
τόπου, πότερον ἔστιν ἢ ἐπινοεῖται μόνον, καὶ εἰ ἔστι, πο-
ταπὸν τὴν φύσιν, ἅρᾳ γε σωματικὸν ἢ ἀσώματον καὶ ἐν
τόπῳ περιεχόμενον ἢ οὐδαμῶς. ὧν οὐδὲν ἰσχυσαν πα- 15
ραστήσαι οἱ ταῖς προειρημέναις ὑπομνήσεσι χρώμενοι.
- 16 κοῦφόν τε φύσει οὐ δίδοται εἶναι τὸ σῶμα, ἵνα καὶ εἰς
ἴδιον φέρεται τόπον, ἀλλὰ καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι τοιοῦτον
ὑπ' ἄλλης τινὸς αἰτίας καὶ κατηναγκασμένης εἰς τινας
ἀνωθεῖται τόπους. εἴτα καὶ δοθῇ φύσει τυγχάνειν κοῦ- 20
φον καὶ φύσει βαρὺ, πάλιν οὐδὲν ἥτιον ἀπορήσεται τὸ
εἰς τί φέρεται, ἅρα εἰς γε σῶμά τι ἢ κενὸν ἢ πέρας ἢ
- 17 ἄλλο τι διαφερούσης μετεσχηκὸς φύσεως. ναί, ἀλλ' εἰ ἔστι
τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑφ' οὗ καὶ τὸ δι' ὅ, εἴη ἂν καὶ τὸ ἐν ᾧ.
οὐ πάντως φήσομεν. εἰ γὰρ ἀπορεῖται τὸ ἐξ οὗ τι γίνε- 25
ται, τουτέστι τὸ πάσχον, καὶ τὸ ὑφ' οὗ, καθάπερ τὸ αἷτιον,
καὶ καθόλου τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι ἢ κοινότερον κι-
νεῖσθαι, ἀνάγκη συνηπορῆσθαι καὶ τὸ ἐν ᾧ. τὸ δ' ὅτι ταῦτ'
ἠπόρηται, καὶ πρότερον ἐδείξαμεν περὶ τοῦ ποιοῦντος
καὶ πάσχοντος διεξιελθόντες (adv. phys. I 195 sqq.), καὶ 30

2 αὐτὸ NLE: τοῦτο 5 5 τι LE: τις N 6 ὁ 5: om. NLE
14/15 ἐν τῷ Bekk. 15 οὐδέ N 16 οἱ 5: ἢ NLE 17 τὸ om. N
25 ante οὐ fort. exciderunt: ἀλλ' ὅμως εἶναι τὸ ἐν ᾧ vel similia
ἠπόρηται Bekk. dubit.

479

ὑστερον διδάξομεν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς
(§ 310 sqq.) καὶ πρὸ τούτων ἔτι περὶ κινήσεως
(§ 37 sqq.) σκεπτόμενοι. ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν·

18

480

ἦτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαί' εὐρύτερονος, πάντων ἕδος,

ἐξ αὐτοῦ περιτρέπεται· ἐρομένου γάρ τινος αὐτόν, ἐκ τίνος
γέγονε τὸ χάος, οὐχ ἔξει λέγειν. καὶ τοῦτό φασιν ἔνιοι
5 αἴτιον γεγονέναι Ἐπικούρῳ τῆς ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν ὁρμῆς.
κομιδῇ γὰρ μειρακίσκος ὢν ἤρετο τὸν ἐπαναγινώσκοντα 19
αὐτῷ γραμματιστήν· “ἦτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ'”,
ἐκ τίνος τὸ χάος ἐγένετο, εἵπερ πρῶτον ἐγένετο. τούτου
δὲ εἰπόντος μὴ ἑαυτοῦ ἔργον εἶναι τὰ τοιαῦτα διδάσκειν,
10 ἀλλὰ τῶν καλουμένων φιλοσόφων, τοίνυν, ἔφησεν ὁ Ἐπί-
κουρος, ἐπ' ἐκείνους μοι βαδιστέον ἐστίν, εἵπερ αὐτοὶ τὴν
τῶν ὄντων ἀλήθειαν ἴσασιν.

Ἄλλ' ὅτι μὲν οὐδὲν ἰκνούμενον λέγεται εἰς τὸ ὑπάρ-
χειν τι τὸν τόπον, ἐκ τούτων ἤδη γνώριμον· ἐπισυνα- 20
15 πτέον δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ ἀπὸ τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ ἔστι
τις ὑποδεκτικὸς τοῦ σώματος τόπος, ἦτοι σῶμά ἐστιν οὐ-
τος ἢ κενόν. καὶ σῶμα μὲν οὐκ ἔστιν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ
σώματος τόπος· εἰ γὰρ πᾶν σῶμα ὀφείλει ἐν τόπῳ εἶναι,
ὁ δὲ τόπος ἐστὶ σῶμα, ἔσται ὁ τόπος ἐν τόπῳ, κἀκεῖνος
20 πάλιν ἐν τρίτῳ, καὶ ὁ τρίτος ἐν τῷ τετάρτῳ, καὶ οὕτως
εἰς ἄπειρον. οὐ τοίνυν σῶμά ἐστιν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ
σώματος τόπος. εἰ δὲ κενόν ἐστιν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ 21
σώματος τόπος, ἦτοι μένει τοῦτο τὸ κενὸν ἐπιόντος αὐτῷ
τοῦ σώματος ἢ μεθίσταται ἢ φθίρεται. καὶ εἰ μὲν μένει
25 ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος, ἔσται κενὸν ἅμα καὶ πλήρες,
ἢ μὲν μένει, κενόν, ἢ δὲ ἐπιδέχεται τὸ σῶμα, πλήρες.
ἀδιανόητον δέ γε τὸ αὐτὸ κενόν τε καὶ πλήρες λέγειν·
τοίνυν οὐ μένει τὸ κενὸν ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος.
εἰ δὲ μεθίσταται τὸ κενόν, ἔσται σῶμα τὸ κενόν· τὸ γὰρ 22

21—23 ~ Hyp. III 129.

7 ἐγένετο N 9 ἑαυτοῦ N: αὐτοῦ vel αὐτοῦ LE 21 εἰς
Bekk.: ἐπ' G 25 ἔστι E 27 γε om. 5

- μεθιστάμενον <εἰς> τόπον ἐκ τόπου σῶμά ἐστιν. οὐχὶ δέ γε ⁴⁸⁰ 30
σῶμά ἐστι τὸ κενόν, ὥστε οὐδὲ μεθίσταται ἐπιόντος αὐ-
τῷ τοῦ σώματος. καὶ ἄλλως· εἰ μεθίσταται τοῦ σώμα-
τος ἐπιόντος, οὐκέτι δέξεται τὸ σῶμα· ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ⁴⁸¹ 31
- 23 ἀτόπων. λείπεται ἄρα λέγειν φθείρεσθαι τὸ κενόν· ὃ πά-
λιν ἀδύνατον. εἰ γὰρ φθίρεται, ἐν μεταβολῇ καὶ κινήσει
γίνεται, καὶ εἰ φθίρεται, γεννητόν ἐστι· τὸ δ' ἐν μετα-
βολῇ καὶ κινήσει γινόμενον γεννητόν τε καὶ φθαρτόν σῶ- 5
μα καθέστηκεν· ὥστε οὐδὲ φθίρεται τὸ κενόν. καὶ οὐ-
τως, εἰ μήτε σῶμά ἐστιν ὁ τόπος, ὥς παρεστήσαμεν, μήτε
κενόν, ὥς ὑπεμνήσαμεν, οὐκ ἂν εἴη τις τόπος.
- 24 Πρὸς τούτοις ξί· εἰ ὁ τόπος περιεκτικός νοεῖται τοῦ
σώματος, τὸ δὲ περιέχον ἐκτός ἐστι τοῦ περιεχομένου, ¹⁰
κατ' ἀνάγκην, εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ὁφείλει τι τούτων τυγχά-
ναι ὧν τὸ μὲν ἐστιν ὕλη, τὸ δὲ εἶδος, τὸ δὲ μεταξὺ διά-
στημα τῶν ἐσχάτων τοῦ σώματος περάτων, τὸ δὲ πέρατα
- 25 ἔσχατα. ὕλη μὲν οὖν οὐκ ἂν εἴη ὁ τόπος κατὰ πολλοὺς
τρόπους, οἷον ἐπεὶ αὕτη μὲν σεσωμάτωται, ὁ δὲ τόπος οὐ ¹⁵
σεσωμάτωται, καὶ ἡ μὲν ὕλη μέτεισιν ἀπὸ τόπου εἰς τό-
πον, ὁ δὲ τόπος οὐ μετέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. καὶ
ἐπὶ μὲν τῆς ὕλης λέγομεν, ὅτι πρότερον μὲν ἦν ἀήρ, νῦν
δὲ πυκνωθεῖσα γέγονεν ὕδωρ, ἢ ἀνάπαλιν πρότερον μὲν
ὕδωρ ἦν, νῦν δὲ λεπυνθεῖσα γέγονεν ἀήρ· ἐπὶ δὲ ²⁰
τόπου οὐ λέγομεν τοῦτο, ἀλλ' ὅτι πάλαι μὲν ἦν ἐν αὐτῷ
ἀήρ, νῦν δ' ἔστιν ἐν αὐτῷ ὕδωρ. οὐ τοίνυν δύναται
- 26 ὕλη ὁ τόπος νοεῖσθαι. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ εἶδος. τὸ γὰρ
εἶδος ἀχώριστόν ἐστι τῆς ὕλης, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀνδριάν-
τος ἀχώριστόν ἐστι τοῦ ὑποκειμένου χαλκοῦ, ὁ δὲ τόπος ²⁵
χωρίζεται τοῦ σώματος· μεταβαίνει γὰρ ἐκεῖνο καὶ εἰς
ἕτερον μεθίσταται τόπον μὴ συμμεταβαίνοντος αὐτῷ τοῦ
ἐν ᾧ περιείχετο τόπον. ὥστε εἰ τὸ μὲν εἶδος ἀχώριστόν
ἐστι τῆς ὕλης, ὁ δὲ τόπος χωρίζεται ταύτης, οὐκ ἂν εἴη
τὸ εἶδος ὁ τόπος. καὶ πάλιν τὸ μὲν εἶδος συμμεταβαίνει ³⁰

30 εἰς scr. coll. p. 481, 26/27 τόπον ἐκ τόπου tamquam
glossema del. Rüstow 4 γίνεται — 5 κινήσει om. N 13 τὸ
Bekk.: τὰ G 16 ἢ LEs: εἰ N 17 εἰς Bekk.: ἐπὶ G 21 <τοῦ>
τόπου εἰ ἐν αὐτῷ ἦν εἰς

481

τῇ ὕλῃ, ὃ δὲ τόπος, ὡς προεῖπον, οὐ συµμεταβαίνει τῷ
 σώματι· τοίνυν οὐδὲ εἶδος ἐστὶν ὁ τόπος. ὡσαύτως δὲ 27
 οὐδὲ τὸ μεταξὺ τῶν περάτων διάστημα· τοῦτο γὰρ πε-
 483ριέχεται πρὸς τῶν περάτων, ὃ δὲ τόπος οὐ βούλεται πε-
 ριέχεσθαι ὑπὸ τινος, ἀλλ' ἐτέρων εἶναι περιεκτικός. εἴτα
 πέρας ἐστὶ τοῦ σώματος ἢ ἐπιφάνεια, τὸ δὲ μετὰ τὴν ἐπι-
 φάνειαν διάστημα οὐκ ἄλλο τι ἐστὶν ἢ τὸ πεπερατωμένον
 5 σῶμα. εἰ οὖν φαμεν τὸ μεταξὺ τῶν πεπερατωμένων σω-
 μάτων τόπον εἶναι, ἔσται σῶμα ὁ τόπος· ὅπερ ἐστὶν
 ἀπεμφαῖνον. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι τὰ ἔσχατα τοῦ σώ- 28
 ματος πέρατά ἐστι τόπος· ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων,
 ἐπεὶ περ τὰ μὲν ἔσχατα τοῦ σώματος συνεχῇ ἐστὶ τῷ σώ-
 10 ματι καὶ μέρη αὐτοῦ καὶ ἀχώριστα, ὃ δὲ τόπος οὔτε συ-
 νεχὴς ἐστὶ τῷ σώματι οὔτε μέρος αὐτοῦ οὔτε ἀχώριστος
 τοῦ σώματος. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὰ ἔσχατα τῶν σωμάτων
 ἐστὶν ὁ τόπος. εἰ δὲ μήτε ὕλη ὁ τόπος ἐστὶ μήτε τὸ εἶδος 29
 μήτε τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν περάτων μήτ' αὖ τὰ ἔσχατα
 15 τοῦ σώματος, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν ἄλλο ἐπινοεῖν,
 ῥητέον μηδὲν ὑπάρχειν τόπον.

Ναί, φασὶν οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου φιλόσοφοι, ἀλλὰ 30
 τόπος ἐστὶ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος σώματος. τῆς
 γὰρ γῆς ὕδατι περιεχομένης καὶ τοῦ ὕδατος ἀέρι περιεχομένου
 20 καὶ τοῦ ἀέρος πυρὶ καὶ τοῦ πυρὸς οὐρανῷ, ὃν τρόπον τὸ
 τοῦ ἀγγείου πέρας τόπος ἐστὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγγεῖῳ σώματος,
 οὕτω καὶ τὸ τοῦ ὕδατος πέρας ἐστὶ τόπος τῆς γῆς, καὶ τὸ
 τοῦ ἀέρος πέρας ἐστὶ τόπος τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ τοῦ πυ-
 ρὸς πέρας <τόπος> ἔσται τοῦ ἀέρος, καὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ
 25 πέρας τόπος ἔσται τοῦ πυρός. αὐτὸς μέντοι ὁ οὐρανὸς 31
 κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη οὐκέτ' ἐστὶν ἐν τόπῳ, ἀλλ' αὐτὸς ἐν
 ἑαυτῷ καὶ τῇ ἰδίᾳ οἰκειότητι· ἐπεὶ γὰρ τόπος ἐστὶ τὸ
 ἔσχατον τοῦ περιέχοντος σώματος πέρας, ἐκτὸς δὲ τοῦ
 οὐρανοῦ κατὰ τοῦτον τὸν φιλόσοφον οὐδὲν ἔστιν, ἵνα καὶ

30 cf. Hyp. III 131.

31 συμβαίνει N 32 δὲ om. ε 24 τόπος add. Bekk.: πέρας
 Hermetus 27 ἰδία οἰκειότητι NLE: οἰκεία ιδιότητι ε

τὸ τούτου πέρας γένηται τόπος οὐρανοῦ, ἀνάγκη καὶ τὸν ⁴⁸² 30
 οὐρανὸν ὑπὸ μηδενὸς περιεχόμενον ἐν ἑαυτῷ εἶναι καὶ
 τοῖς οἰκείοις περιέχεσθαι πέρασιν, ἀλλὰ μὴ ἐν τόπῳ τυγ-
 32 χάνειν. ὅθεν οὐδέ που ὃν ἐστὶν ὁ οὐρανός· τὸ γὰρ που ⁴⁸³
 ὃν αὐτὸ τε ἔστιν ἐκεῖνο καὶ ἕτερον τοῦ ὅπου ἐστίν, ὁ δὲ
 οὐρανὸς οὐδὲν ἔχει ἕτερον παρ' αὐτὸν ἔξωθεν, διόπερ αὐ-
 33 τὸς ἐν ἑαυτῷ ὦν οὐδέ που γενήσεται. ὅσον δὲ ἐπὶ τοῖς
 οὕτω λεγομένοις ὑπὸ τῶν Περιπατητικῶν, κινδυνεύει ὁ 5
 πρῶτος θεὸς τόπος εἶναι πάντων. κατὰ γὰρ Ἀριστοτέλη
 ὁ πρῶτος θεὸς ἦν τὸ πέρας τοῦ οὐρανοῦ. ἦτοι οὖν ὁ
 θεὸς ἕτερόν τί ἐστι παρὰ τὸ οὐράνιον πέρας, ἢ αὐτὸ ἐκεῖνο
 ὁ θεὸς ἐστίν. καὶ εἰ μὲν ἕτερόν ἐστι παρὰ τὸ οὐράνιον
 πέρας, ἔσται τι ἕτερον ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ τούτου 10
 πέρας τόπος γενήσεται οὐρανοῦ, καὶ ταύτῃ δώσουσιν οἱ
 περὶ τὸν Ἀριστοτέλη ἐν τόπῳ περιέχεσθαι τὸν οὐρανόν·
 ὅπερ οὐχ ὑπομενοῦσιν, ἀνθεσιῶτες ἐκατέρῳ τούτων, τῷ
 τε εἶναι τι ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῷ τὸν οὐρανὸν ἐν τόπῳ
 περιέχεσθαι. εἰ δὲ ταυτόν ἐστι τῷ οὐρανῷ πέρατι ὁ 15
 θεός, ἐπεὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ πέρας τόπος ἐστὶ πάντων τῶν
 ἐντὸς οὐρανοῦ, ἔσται κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ὁ θεὸς πάν-
 34 των τόπος, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπεμφαινόντων. καθόλου τε·
 εἴπερ τὸ τοῦ ἐμπεριέχοντος σώματος πέρας τόπος ἐστὶ τοῦ
 ἐμπεριεχομένου, τοῦτο τὸ πέρας ἦτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώ- 20
 ματον. καὶ εἰ μὲν σῶμά ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν σῶμα ὀφείλει
 ἐν τόπῳ εἶναι, ἔσται ὁ τόπος ἐν τόπῳ καὶ οὐκέτι τόπος·
 εἰ δὲ ἀσώματόν ἐστι τὸ τοῦ περιέχοντος σώματος πέρας,
 ἐπεὶ παντὸς σώματος τὸ πέρας ἐστὶν ἐπιφάνεια, ἔσται
 35 ἐκάστου σώματος τόπος ἐπιφάνεια, ὅπερ ἄτοπον. καθόλου 25
 τε· πῶς οὐ καταγέλαστόν ἐστι λέγειν τὸν οὐρανὸν αὐτὸν
 ἑαυτοῦ τόπον εἶναι; οὕτω γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐν
 ᾧ ἐστὶ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ αὐτὸ ἔν τε καὶ δύο, σῶμά
 τε καὶ ἀσώματον. ἢ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ ἐστίν, ἔν ἐσται, ἢ

2 τοῦ Kayser: τὸ G 6 πάντως LE 8 τί ἐστι NL: ἐστί
 τι E: ἐστι 5 8 ἢ—10 πέρας om. EV 9 ἕτερός ERB 13 ὑπο-
 μενοῦσιν 5: ὑπομένουσιν NLE 14 τοῦ om. LE at cf. v. 10
 22 οὐκέτι LE 5: οὐκ ἐστι N 24 <ἢ> ἐπιφάνεια 5 28 σώματά N

483

30 δὲ περιέχον καὶ ἐμπεριεχόμενον, δύο γενήσεται, καὶ ἡ μὲν περιεχόμενον, σῶμα, ἡ δὲ περιέχον, ἀσώματον· τόπος 36
 484 γὰρ ἦν. οὐ δύναται δὲ ἐπινοεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ ἐν 36
 καὶ δύο καὶ σῶμα καὶ ἀσώματον· τοίνυν οὐδὲ κατὰ τὴν
 τοιαύτην νόησιν εὐδρομεῖ ἡ τοῦ τόπου κατάληψις.

Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ τοῦτον ἀνηρῆκαμεν, ἴδωμεν ἐξῆς, εἰ δύ-
 5 ναταί τι τῶν ὄντων κατὰ τόπον κινεῖσθαι.

<β'> εἰ ἔστι κίνησις

Ὁ μὲν Ἀριστοτέλης (Categ. p. 15a 13) ἔξ εἶδη τῆς 37
 κινήσεως ἔλεγεν ὑπάρχειν, ὧν τὸ μὲν τι εἶναι τοπικὴν
 μετάβασιν, τὸ δὲ μεταβολήν, τὸ δὲ γενέσιν, τὸ δὲ φθο-
 38 ράν, τὸ δὲ αὔξησιν, τὸ δὲ μείωσιν· οἱ δὲ πλείους, ἐν 38
 10 οἷς εἰσι καὶ οἱ περὶ τὸν Αἰνησίδημον, διττὴν τινα
 κατὰ τὸ ἀνωτάτω κίνησιν ἀπολείπουσι, μίαν μὲν τὴν
 μεταβλητικὴν, δευτέραν δὲ τὴν μεταβατικὴν, ὧν με- 39
 ταβλητικὴ μὲν ἐστὶ κίνησις, καθ' ἣν τὸ σῶμα ἐν τῇ αὐτῇ μέ-
 νον οὐσίᾳ ἄλλοτ' ἄλλην ἀναδέχεται ποιότητα καὶ ἦν μὲν ἀπο-
 15 λείπει, ἦν δὲ ἐπιλαμβάνει, ὁποῖόν τι γίνεται ἐπὶ τοῦ εἰς ὅξος
 μεταβάλλοντος οἴνου καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ ὄμφακος εἰς γλυκὺν χυ-
 μὸν μεταβαλλούσης σταφυλῆς ἢ τοῦ ἄλλοτ' ἄλλως ποικιλο-
 μένου τὰς χροὰς χαμαιλέοντος ἢ πολὺποδος. ὁθεν καὶ τὴν 40
 γενέσιν καὶ τὴν φθορὰν καὶ τὴν αὔξησιν, ἔτι δὲ μείωσιν εἰδι-
 20 κὰς ῥητέον εἶναι μεταβολάς· ὥς φασὶ καὶ τῇ μεταβλητικῇ κι-
 νήσει ὑποστέλλειν, εἰ μή τι τὴν αὔξησιν φήσει τις ἔχασθαι τῆς
 μεταβατικῆς κινήσεως, προβαίνουσιν σωμάτων εἰς τε μῆκος
 καὶ εὐρος. μεταβατικὴ δὲ ἐστὶ κίνησις καθ' ἣν τόπον ἐκ 41
 τόπου μετέρχεται τὸ κινούμενον, ἥτοι ὅλον ἢ κατὰ μέρος,
 25 ὅλον μὲν ὡς ἐπὶ τῶν τροχαζόντων καὶ περιπατούντων
 θεωροῦμεν, κατὰ μέρος δὲ ὡς ἐπὶ τῆς ἐκτεινομένης καὶ
 συστελλομένης χειρὸς ἢ ἐπὶ τῶν τῆς περὶ κέντρον δινου-

37—41 ~ Hyp. III 64.

30 γενήσονται N 8 αὐτὴν E 5 τόπον Gen.: τόπου G
 16 καὶ om. N γλυκὺ 5 18 ἢ <τοῦ> 5 19/20 ἰδικὰς G 21 μή
 τι NL: μήτε E 5 cf. p. 485, 32 27 κέντρον scr. coll. p. 136, 4:
 κέντροις G

- μένης σφαίρας μερῶν. ὅλης γὰρ αὐτῆς ἐν τῷ αὐτῷ με-
 νούσης τόπῳ τὰ μέρη ἀμείβει τοὺς τόπους· τὸ γὰρ κάτω
 ὄν πρότερον ἄνω γίνεται καὶ τὸ ἄνω κάτω καὶ τὸ πρόσω 30
 42 ὀπίσω. καίτοι τινὲς τῶν φυσικῶν, ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ ὁ Ἐπί-
 κουρος (fr. 291 Us.), τὴν μεταβλητικὴν κίνησιν εἶδος
 ἔλεξαν εἶναι τῆς μεταβατικῆς· τὸ γὰρ μεταβάλλον κατὰ 485
 ποιότητα σύγκριμα πάντως κατὰ τὴν τῶν συγκεκρικόντων αὐτὸ
 λόγῳ θεωρητῶν σωμάτων τοπικὴν τε καὶ μεταβατικὴν κίνησιν
 43 μεταβάλλει. οἶον ἵνα τι ἐκ γλυκέος γένηται πικρὸν ἢ ἐκ λευ-
 κοῦ μέλαν, δεῖ τοὺς συνεστακότας αὐτὸ ὄγκους μετακοσμη- 5
 θῆναι καὶ ἄλλην ἀντὶ ἄλλης τάξιν ἀναδέξασθαι· τοῦτο
 δ' οὐκ ἂν ἄλλως συμβαίῃ, ἐὰν μὴ μεταβατικῶς κινή-
 θῶσιν οἱ ὄγκοι. καὶ πάλιν· ἵνα τι ἐκ σκληροῦ μαλακὸν
 γένηται ἢ ἐκ μαλακοῦ σκληρόν, δεῖ τὰ ἐξ ὧν ἐστὶ μόρια
 44 κατὰ τὸν τόπον κινήθῃναι· διατάσει μὲν γὰρ αὐτῶν μα- 10
 λακύνεται, συνελεύσει δὲ καὶ πυκνώσει σκληρύνεται. παρὸ
 ἣ μεταβλητικὴ κίνησις οὐχ ἑτέρα κατὰ γένος ἐστὶ τῆς με-
 ταβατικῆς κινήσεως. διόπερ ἡμεῖς πρὸς ταύτην μάλιστα
 κομιοῦμεν τὰς ἀπορίας, ἐπείπερ αἰρομένης αὐτῆς οἰχίσε-
 ται καὶ ἡ μεταβλητικὴ κίνησις. 15
- 45 Πρὶν δὲ τῶν ἀποριῶν γνωστέον, ὅτι τρεῖς γεγόνασι
 ὁτάσεις κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως. οἱ μὲν γὰρ φασὶ
 κίνησιν εἶναι, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ
 εἶναι. καὶ εἶναι μὲν ὃ τε βίος, τοῖς φαινομένοις προσέ-
 χων, καὶ οἱ πλείους τῶν φυσικῶν, ὥσπερ οἱ περὶ Πυθα- 20
 γόραν καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀναξαγόραν Δημόκριτόν τε
 καὶ Ἐπίκουρον, οἷς καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου ἔτι δὲ καὶ
 οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς συναπεγράψαντο καὶ ἄλλοι παμπλη-
 46 θεῖς· μὴ εἶναι δὲ οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Μέλισσον,
 οὓς δ' Ἀριστοτέλης στασιώτας τε τῆς φύσεως καὶ ἀφν- 25
 σίκους κέκληκεν, στασιώτας μὲν ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀφυσί-

45—49 ~ Hyp. III 65.

81 τινὲς LΕς: καὶ N καὶ om. N 8 θεωρητικῶν N τε LΕς:
 τινὰ N 8 σκληρῶν 5 16 πρὸ N 19 τε om. N βίος NL:
 Βίος Ες cf. p. 136, 6 25 Aristotelis fragm. deest apud Ro-
 seum (Lipsiae 1886); at cf. Bernays Dial. d. Aristot. p. 98 τε
 om. N τῆς φύσεως om. 5

485

κους δὲ ὅτι ἀρχὴ κινήσεώς ἐστιν ἡ φύσις, ἣν ἀνεῖλον φάμενοι
 μηδὲν κινεῖσθαι· τὸ γὰρ κινούμενον ὀφείλει ἀνύειν τι διά- 47
 στημα, πᾶν δὲ διάστημα διὰ τὸ τὴν εἰς ἄπειρον ἐπιδέχεσθαι
 30 τομὴν ἀνήνυτόν ἐστιν, ὥστ' οὐδὲ κινούμενόν τι ἔσται.
 συμφέρεται δὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι καὶ Διόδωρος ὁ Κρό- 48
 νος, εἰ μὴ τι ῥητέον κατὰ τοῦτον κεκινήσθαι μὲν τι,
 486 κινεῖσθαι δὲ μηδὲ ἓν, ὥς προβαίνοντος τοῦ λόγου διδά-
 ξομεν (§ 85 sqq.), ὅταν αὐτοῦ τὴν στάσιν ἀκριβέστερον ἐπι-
 σκεπτώμεθα· τὰ νῦν δὲ ἀπόκρη τοῦτο γινώσκειν, ὅτι καὶ αὐτὸς
 ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστὶ δόξης τοῖς τὴν κίνησιν ἀνηρηκόσιν. μὴ 49
 5 μᾶλλον δὲ εἶναι κίνησιν ἢ μὴ εἶναι ἔλεξαν οἱ ἀπὸ τῆς
 σκέψεως· ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις εἶναι τι κί-
 νησιν, ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ φιλοσόφῳ λόγῳ μὴ ὑπάρχειν.

Τοιαύτη μὲν καὶ ἡ κατὰ τὸν τόπον στάσις· μεθ' ἣν 50
 εἰς τὸ μὴ εἶναι κίνησιν ἐπιχειροῦντες πρώτας κομιοῦμεν
 10 ἐνστάσεις, ἐχόμενοι τῆς κατὰ τὴν κίνησιν ἐννοίας. ἔνιοι
 τοίνυν ὀριζόμενοι τὴν κίνησιν φασιν· "κίνησις ἐστὶ μετὰ-
 βασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον." πρὸς οὓς λέγεται, ὅτι τὴν 51
 μὲν εὐθικὴν κίνησιν ἀπέδωκαν, τουτέστι τὴν ἄνω ἢ κάτω ἢ
 πρὸςω ἢ ὀπίσω ἢ εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά, τὴν δὲ κυκλο-
 15 φορητικὴν παρῆλπον, οἷον καθ' ἣν ὁ κεραμεικὸς τροχὸς
 στρέφεται καὶ ἡ σφαῖρα τοῖς κνώδαξι περιδινεῖται, ὡσαύτως
 δὲ καὶ οἱ ἄξονες καὶ τὰ τύμπανα· ἕκαστον γὰρ τῶν
 οὕτω κινουμένων σωμάτων οὐ μετέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς
 τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ μένον τόπῳ κινεῖται. ὅθεν τινὲς 52
 20 τὴν τοιαύτην φεύγοντες ἐνστάσιν διορθοῦνται τὸν ἐκκεί-
 μενον ὅρον, καὶ φασιν, ὅτι κίνησις ἐστὶ μετὰβασις ἀπὸ
 τόπου εἰς τόπον ἥτοι ὅλου τοῦ σώματος ἢ τῶν τοῦ
 ὅλου μερῶν. ὃ τε γὰρ ἐν τῷ περιπατεῖν κινούμενος κατὰ ὁλό-
 τητα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετέρχεται, ἢ τε τοῖς κνώδαξι
 25 περιδινουμένη σφαῖρα ὅλη μὲν οὐ μεταβαίνει τόπον ἐκ
 τόπου, κατὰ μέρη δὲ ἀμείβει τοὺς τόπους, καὶ στρεφομέ-
 νης αὐτῆς τὸ μὲν ἄνω μέρος ἐπιλαμβάνει τὸν κάτω τό-

29 δέχεσθαι 5 6 <δοκεῖν> εἶναι Kayser coll. p. 136, 10
 14 utrumque εἰς om. N 15 παρῆλπον LE (ex corr.) R pr.
 17 δὲ om. N 18 οὕτω om. N

- πον, τὸ δὲ κάτω μετέρχεται εἰς τὸν ἄνω· καὶ ἐπὶ τῶν
λοιπῶν τὸ ἐναλλάξ. διόπερ τὴν κίνησιν ῥητέον, φασί, με-
τάβασιν εἶναι ἀπὸ τινος τόπου εἰς τόπον ἥτοι ὅλου τοῦ 80
- 53 κινουμένου σώματος ἢ τῶν τοῦ ὅλου μερῶν. θελήσαντες
δὲ οὗτοι τὴν εἰρημένην φυγεῖν ἀπορίαν εἰς ἐτέραν ἐνέπε-
σαν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον μεταβατικῶς μέτεισιν
ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἥτοι κατὰ ὁλοσήμερον ἢ κατὰ μέρος, 487
ἀλλ' ἔστι τινὰ τῶν μεταβατικῶς κινουμένων σωμάτων
ἅπερ τισὶ μὲν μέρεσιν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα τόπῳ κινεῖται,
τισὶ δὲ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα, ἀλλ' ἄλλον καὶ ἄλλον
ἐπιλαμβάνοντα, ὅποῖόν τι ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ κυκλογρα- 5
φοῦντος καρκίνου καὶ τῆς ἀνοιγομένης καὶ κλειομένης
- 54 θύρας. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ καρκίνου φαίνεται ἡ τῷ κέντρῳ
ἐνηρησμένη κεραία κατὰ τὸν αὐτὸν στρεφομένη τόπον
καὶ ἡ ἔξωθεν περιαγομένη τε καὶ κυκλογραφοῦσα ἀπ' ἄλλου
εἰς ἄλλον μετιοῦσα τόπον· ἐπὶ δὲ τῆς κλειομένης ἢ ἀνοι- 10
γομένης θύρας ὁ μὲν κατὰ τοῦ ὀλμίσκου βεβηκὼς στρο-
φεὺς τῷ αὐτῷ ἐνστρέφεται τόπῳ, τὸ δ' ἀντικείμενον αὐτῷ
τῆς θύρας μέρος διαφέροντας ἐπέρχεται τόπους καὶ ὃν
- 55 μὲν ἀπολείπει, ὃν δὲ ἐπιλαμβάνει. αὗται μὲν οὖν αἱ κι-
νήσεις ἐκπεπτώκασιν τῆς ἀποδόσεως, ἣν δὲ τις καὶ ἄλλη 15
παραδοξότερα κίνησις μεταβατική, καθ' ἣν τὸ κινούμενον
οὔτε καθ' ὅλον οὔτε κατὰ μέρος νοεῖται ἐκβαῖνον τοῦ ἐν
ᾧ ἔστι τόπου· ἥτις καὶ αὐτὴ ἐκπέπτωκε τοῦ ὅρου, καθὼς
αὐτόθεν συμφανές. καὶ ἔσται τὸ ἰδίωμα ταύτης προδη-
λότερον ἐπὶ ὑποδείγματος ποιησαμένων ἡμῶν τὴν δεῖξιν. 20
- 56 εἰ γὰρ τις οὐριοδρομούσης νηὸς ὑποκέοιτο ἐκ τῆς πρώρας
εἰς πρύμναν ὄρθιον δοκίδα μεταφέρων καὶ ἰσοταχῶς κινού-
μενος τῇ νηί, ὥστε καθ' ὃν χρόνον αὕτη εἰς τοῦμπρο-
σθεν ἀνύει πηχυαῖον διάστημα, κατὰ τὸν ἴσον καὶ τὸν ἐν
αὐτῇ κινούμενον εἰς τοῦπίσω μεταβαίνειν πηχυαῖον διά- 25
στημα, πάντως κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν γενήσεται μὲν
μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε δὲ ὅλον τὸ κινούμενον ἐκβήσε-

4 ἄλλον καὶ ἄλλον N 8 ἐνηρησμένη N et V (qui bis η ex ει)
9 κυκλοφοροῦσα 5 10 εἰς Bekk.: ἐπ' G 20 πιστωσαμένων Apelt
δείξιν Bekk. dubit.: δόξαν G 27 <κατὰ τὴν αὐτήν> ἐκβ. Gen.

7
 ται τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τόπου οὔτε κατὰ μέρος· ὁ γὰρ ἐν τῇ 57
 νῇ κινούμενος κατὰ τὴν αὐτὴν κάθεται τοῦ τε ἄερος καὶ
 30 τοῦ ὕδατος μένει διὰ τό, ὅπόσον ἂν δοκῇ εἰς τοῦντῳ
 προκόπτειν, τοσοῦτον σύρεσθαι εἰς τὸ ἔμπροσθεν. δύνα-
 ται οὖν τι κινεῖσθαι μεταβατικῶς ὃ οὔτε καθ' ὁλότητα
 488 οὔτε κατὰ μέρος ἐκβαίνει τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τόπου. ταῦτα
 μὲν οὖν ἔοικεν εἶναι τοιαῦτα, πάρεστι δὲ καὶ ἑτέρως 58
 ἀπορεῖν τοὺς οὕτω τὴν ἐπίνοιαν τῆς μεταβατικῆς κινή-
 σεως ἀποδιδόντας. ἔαν γὰρ νοήσωμεν τι ἀμερὲς καὶ ἐλά-
 5 χιστον σῶμα ἐν τῷ αὐτῷ στρεφόμενον τόπῳ, τουτέστι
 κυκλοφορητικῶς, ἔσται μὲν τις μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε
 δὲ κατὰ ὁλότητα κινούμενον ἐκβήσεται τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τό-
 που οὔτε κατὰ μέρος, καὶ κατὰ ὁλότητα μὲν, ἐπεὶ ὑπόκει-
 ται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κυκλοφορητικῶς στρεφόμενον, κατὰ
 10 μέρος δέ, ἐπεὶ ἀμερὲς ἐστίν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, κἂν συν- 59
 θῶμεν τινα εὐθειᾶν γραμμὴν ἐξ ἀμερῶν σωμάτων στοι-
 χηδὸν τεταγμένων, καὶ ταύτην νοήσωμεν στρεφομένην ἐν
 τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὥσπερ τοὺς ἄξονας· πάλιν γὰρ ἔσται μὲν
 μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε δὲ ἡ ὅλη εὐθεῖα ἐκβήσεται τοῦ
 15 ἐν ᾧ ἔστι τόπου (κυκλοφορητικὴν γὰρ μόνον ἐποιεῖτο τὴν
 κίνησιν), οὔτε κατὰ μέρη (τῶν γὰρ ἀμερῶν σωμάτων οὐκ
 ἔστι μέρη).

Ἀλλὰ ταύτας μὲν τὰς ἐνστάσεις διακροῦνται οἱ μὴ 60
 συναρεσκόμενοι τῷ [μὴ] εἶναι τινα ἀμερῆ, φήσουσί τε μέ-
 20 χρις ἐπινόας προκόπτειν τὴν τοιαύτην κίνησιν, δεῖν δὲ
 αὐτὴν ἐπὶ ὑποστατῶν ἐξετάζεσθαι σωμάτων. ὥσθ' οὔτοι 61
 μὲν οὕτως ὑπαντήσονται· οἱ δ' ἀξιοῦντες ἀμερῇ εἶναι
 σώματα καὶ τὴν κατάληξιν τῆς τῶν σωμάτων τομῆς εἰς
 ἐλάχιστον γίνεσθαι οὐδὲν ἰσχύσουσι λέγειν πρὸς τὰς τοιου-
 25 τοτρόπους ἀπορίας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔαν μεταστῶμεν
 τούτων, εὐρεθήσεται ἰσοσθενὴς ὅ τε κατασκευάζων τὸ μὴ
 εἶναι κίνησιν λόγος καὶ ὁ δεικνὺς ταύτην ὑπάρχειν. τῷ 62

28 τόπῳ Gen. 1 τοῦ — τόπου scr. coll. p. 487, 17. 28.
 488, 7. 14: τὸν — τόπον G 7 κινούμενον post 7/8 τόπου 5
 18 διακροῦνται G: διακρούσονται Hervetus 19 μὴ del. Bekk.
 20 δεῖν Hervetus: δεῖ G

- μὲν γὰρ εἶναι κίνησιν συναγορεύει ἡ ἐνάργεια, περὶ δὲ ⁴⁸⁸
 ταύτης ἐστὶ ζήτησις, παρόσον οἱ μὲν αἰσθήσει λαμβάνε-
 σθαί φασι τὴν κίνησιν, οἱ δὲ αἰσθήσει μὲν οὐδαμῶς, δι' 30
 63 αἰσθήσεως δὲ τῇ διανοίᾳ. καὶ οἱ μὲν αἰσθητὸν εἶναι λέ-
 γοντες πρᾶγμα τὴν κίνησιν πιστοῦνται τὸ τοιοῦτο ἐκ τοῦ
 μὴ τὸ αὐτὸ ἐγγίνεσθαι πάθος τῇ αἰσθήσει, οἷον τῇ ὄψει, 489
 ἀπὸ τε τοῦ κινουμένου σώματος, ὅτε κινεῖται, καὶ ἀπὸ
 τοῦ ἡρεμοῦντος, ὅτε ἡρεμεῖ, ἀλλὰ διάφορον μὲν ἀπὸ τοῦ
 ἀκίνητιζοντος, ἄλλοιον δὲ ἀπὸ τοῦ κινουμένου, ὥστε κατὰ
 64 τοῦτο αἰσθήσει ληπτὴν εἶναι τὴν κίνησιν. οἱ δὲ ἀξιοῦντες 5
 μὴ αἰσθήσει ταύτην λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ δι' αἰσθήσεως
 μὲν διανοίᾳ δέ, φασὶν ὅτι πᾶσα κίνησις κατὰ συμμνημό-
 νευσιν γίνεται· ἀναφέροντες γὰρ ὡς τόδε τὸ σῶμα πάλαι
 μὲν (ἐν) τῷδε τῷ τόπῳ ἐτύγχανε, νῦν δὲ ἔστιν ἐν τῷδε,
 ἔννοιαν λαμβάνομεν τῆς κινήσεως καὶ τοῦ κεκινήσθαι. 10
 αὐτὸ δὲ τό γε μνημονεύειν οὐκ ἀλόγου τινὸς αἰσθήσεως,
 λογικῆς δὲ δυνάμεώς ἐστιν ἔργον. οὐκ ἄρα τῇ αἰσθήσει,
 65 διανοίᾳ δὲ συμβέβηκε λαμβάνεσθαι τὴν κίνησιν. ἄλλως
 τε· πᾶσα κίνησις κατὰ ἀπόλειπιν καὶ ἐπίληπιν τόπου νοεῖ-
 ται. ἡ δὲ αἰσθησις οὔτε τόπον δύναται λαμβάνειν (οὐθὲς 15
 γὰρ τόπος αἰσθητός ἐστιν), οὔτε ἐπίληπιν καὶ ἀπόλειπιν·
 (μνημονικῶς γὰρ ταῦτα θεωρεῖται, ἡ δὲ αἰσθησις ἄλο-
 γος οὕσα ἐστὶν ἀμνήμων). οὐκ ἄρα αἰσθητόν τι ἐστὶν ἡ
 κίνησις.
 66 Πλὴν ἐάν τε αἰσθήσει προηγουμένως λαμβάνηται, ἐάν 20
 τε διανοίᾳ, ἀδιάφορον· ἐκεῖνο γὰρ συμφανές ἐστιν, ὅτι
 συνάδειν δοκεῖ τῷ εἶναι κίνησιν ἢ ἐνάργεια. παρ' ἣν αἰτίαν
 καὶ οἱ δογματικοὶ φιλόσοφοι οὐκ ἄλλοθεν εἰώθασι δυσω-
 67 πεῖν τοὺς ἀπορητικούς ἢ ἀπὸ ταύτης. πῶς γάρ, φασίν,

67—68 ~ Hyp. III 66.

29 οἱ μὲν om. 5 7/8 συμμνημόνευσιν LE5 (cf. p. 460, 24.
 461, 2): μνημόνευσιν N 8 πάλαι LE5: πρὶν N 9 ἐν add.
 Gen. 13 λαμβάνεσθαι συμβέβηκε 5 14 et 16 ἀπόλειπιν Bekk.
 coll. p. 484, 14/15. 487, 14: ἀπόληπιν G 15 an καταλαμβά-
 νειν? 16 ὅτε N 18 τι om. N 21 ἔτι N

489

25 εἶπερ μὴ ἔστι κίνησις, ἥλιος ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως
 τοὺς ἰδίους σταδιεῦει δρόμους; ἢ πῶς ὥρων γίνονται
 μεταβολαί, ἔαρος καὶ θέρους καὶ μετοπώρου καὶ χειμῶ-
 νος; παρὰ γὰρ τὰς τοῦ ἡλίου κινήσεις συνεγγισμούς τε
 καὶ ἀποστάσεις αὗται συμβαλίνουσιν. πῶς δὲ καὶ νῆες 68
 50 ἀναχθεῖσαι ἐκ λιμένων εἰς ἑτέρους κατάγονται λιμένας;
 τίνα δὲ τρόπον ὁ ἀναιρῶν τὴν κίνησιν ἀπορητικὸς ἔωθεν
 προελθὼν τῆς οἰκίας καὶ τινα τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμα-
 490 τευσάμενος πάλιν ὑποστρέφει; πάντα γὰρ ταῦτα ἀναντίρ-
 ρητὰ ἔστι τῆς κινήσεως τεκμήρια. ὅθεν καὶ τῶν παλαιῶν
 τις Κυνικῶν τοὺς κατὰ τῆς κινήσεως ἐρωτῶμενος λόγους
 ἀπεκρίνατο μὲν οὐδὲ ἓν, ἀναστὰς δὲ περιεπάτει, δι' αὐτῆς
 5 τῆς ἐναργείας τὴν ἄνοιαν τοῦ σοφιστοῦ ὀνειδίζων. καὶ 69
 ἄλλα δὲ παμπληθῇ τοιαῦτ' εἰώθασιν οἱ ἐξ ἐναντίας λέγειν
 ὑπὲρ τοῦ κίνησιν εἶναι. οἷς καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποχωρῶση συ-
 νηγορία πρὸς κατασκευὴν τοῦδε τοῦ μέρους ἀρκεσθέντες
 εἰς τοῦναντίον ἐπιχειρήσομεν. ἐὰν γὰρ ἴσον δειχθῇ κατὰ
 10 τε πίστιν καὶ ἀπιστίαν τῷ εἶναι κίνησιν τὸ μὴ εἶναι κίνη-
 σιν, πάντως ἀκολουθήσει τὸ μηθετέρῳ μὲν συναινεῖν,
 ἐπέχειν δὲ περὶ ἀμφοτέρων.

Εἵπερ οὖν κινεῖται τι πρῶτως, οἷον στοιχεῖον, ἥτοι 70
 ὑφ' αὐτοῦ κινεῖται ἢ ὑπ' ἄλλον· οὔτε δὲ ὑφ' αὐτοῦ, ὥς
 15 δέξομεν, οὔθ' ὑπ' ἄλλον, καθὼς παραμυθησόμεθα· οὐκ
 ἄρα κινεῖται. αὐτίκα γάρ, εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ ἐτέ-
 ρου κινεῖται, ἥτοι συνακολουθοῦντος αὐτῷ τοῦ κινουντος
 κινεῖται ἢ μὴ συνακολουθοῦντος· οὔτε δὲ συνακολου-
 θοῦντος οὔτε ἀφισταμένου κινεῖται, ὥς δέξομεν· οὐκ
 20 ἄρα τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖται. εἰ γὰρ τὸ κινού- 71
 μενον συνακολουθοῦντος αὐτῷ τοῦ κινουντος κινεῖται,
 δεήσει τῷ ὁποιοῦντοῦν κινουμένῳ ἐνὶ πάντα συνακο-
 λουθεῖν. εἰ γὰρ λόγου χάριν ἕκαστον τῶν εἴκοσι τεσσάρων
 στοιχείων ὑπὸ ἐτέρου κινεῖται, ἀναγκαῖον τῷ ἄλφα κινου-

70—76 ~ Hyp. III 67.

28 βαδίζει N 5 ἄνοιαν N: διάνοιαν LE 13 πρῶτον N
 22/28 συνακολουθεῖν Bekk.: συνεξακολουθεῖν G 24 τὸ 5

- μένω ὑπὸ τοῦ βῆτα συνακολουθεῖν τὰ λοιπά, ἐπεὶ περὶ ὧς 25
 ἔπεται τῷ ἄλφα τὸ βῆτα κινεῖν τὸ ἄλφα, οὕτω καὶ τῷ
 βῆτα συνακολουθήσει τὸ γάμμα κινητικὸν ὃν αὐτοῦ, καὶ τῷ
 72 γάμμα τὸ δέλτα, καὶ μέχρι τοῦ ω. τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν
 κατὰ τὸν κόσμον πραγμάτων, εἰ ἕκαστον τῶν κινουμένων
 ἀκολουθοῦν ἔχειν ὀφείλει τὸ κινεῖν, ἐνὶ κινουμένῳ πάντα 30
 συνακολουθήσει. ἄτοπον δέ γε ἑνὸς κινουμένου πάντα
 λέγειν κινεῖσθαι· οὐκ ἄρα ἔπεται τῷ κινουμένῳ τὸ κινεῖν.
 73 εἰ δὲ χωρίζεται αὐτοῦ, καθάπερ ἡ χεὶρ ἀφίσταται τῆς ἀπο- 491
 παλλομένης σφαίρας, ἀνάγκη παθόν πως καὶ διατεθὲν
 ὑπὸ τοῦ κινούντος τὸ κινούμενον ποιεῖσθαι τὴν ἀπ' αὐτοῦ
 φοράν. ἐπεὶ οὖν τὸ πάσχον οὐκ ἄλλως πέφυκε πάσχειν,
 εἰ μὴ κατὰ πρόσθεσιν ἢ ἀφαίρεσιν ἢ μεταβολήν, δεήσει 5
 καὶ τὸ κινούμενον τι τούτων παθόν ὑπὸ τοῦ κινούντος κινεῖσθαι,
 ὥς ἂν μηδὲν αὐτῶν πάθῃ, χωρισθέντος τοῦ κινούν-
 74 τος στήσεται. ἐδείξαμεν (adv. phys. I 277 sq.) δέ γε ἄπο-
 ρον τὸν περὶ τῆς ἀφαίρεσεως καὶ προσθέσεως καὶ μεταβολῆς
 λόγον, ὥστε οὐδ' ἀφισταμένου τοῦ κινούντος κινήσεται τὸ 10
 75 κινούμενον. καὶ ἄλλως· εἰ παθὸν κατὰ ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ πρόσ-
 θεσιν ἢ κατὰ μεταβολήν κινεῖται τὸ κινούμενον, αἱ ἄτομοι
 οὐ κινήθησονται διὰ τὸ μήτε πρόσθεσιν μήτε ἀφαίρεσιν μήτε
 μεταβολήν ἐπιδέχεσθαι. τοίνυν οὐδὲ ὑπὸ ἑτέρου κινεῖται
 τὸ κινούμενον. εἰ γάρ, ἵνα ὑπὸ ἑτέρου κινήθῃ, δεῖ συνα- 15
 κολουθοῦντος αὐτῷ ἐκείνου κινεῖσθαι ἢ μὴ συνακολου-
 θοῦντος, δέδεικται δὲ ἑκάτερον ἀδύνατον, λεκτέον μὴ ὑπὸ
 76 ἑτέρου κινεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ πᾶν τὸ κινούμενον
 ὑπ' ἄλλου τινὸς κινεῖται, ἥτοι τὸ κινεῖν αὐτὸ κινεῖται ἢ
 ἀκίνητιζεν. καὶ ἀκίνητιζεν μὲν ἀδύνατον· τὸ γὰρ κινεῖν 20
 ἐνεργεῖ τι, τὸ δὲ ἐνεργοῦν κινεῖται, τὸ ἄρα κινεῖν κινεῖται.
 εἰ δὲ κινεῖται, ἐπεὶ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου τινὸς
 κινεῖται, δεήσει καὶ τὸ κινούμενον ὑπὸ τρίτου τινὸς κινεῖ-
 σθαι, καὶ τὸ τρίτον ὑπὸ τοῦ τετάρτου, καὶ τὸ τέταρτον
 ὑπὸ τοῦ πέμπτου, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον, ὥστε ἀναρχον 25

27 συνακολουθήσει N: ἀκολουθήσει LE 27/28 τὸ γάμμα
 τῷ δέλτα N 1 ἀφίστασθαι 5 1/2 ἀποβαλλομένης Rüstow
 coll p. 504, 28 15 δεῖ <ῆτοι> Bekk. dubit. 20 ἀκίνητιζεν N:
 ἀκίνητεῖ LE 25 εἰς Fabr.: ἔστιν G

491

γίνεσθαι τὴν κίνησιν. τοῦτο δὲ ἦν ἄτοπον· οὐκ ἄρα τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖται.

Καὶ μὴν οὐδ' αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ κινήσεται. εἰ γὰρ 77
αὐτοκίνητόν ἐστιν, ἥτοι πάντῃ κινήτην ἔχει τὴν φύσιν ἢ
30 εἰς τινὰ διάστασιν, οἷον ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν
σωμάτων, ἐπεὶ καὶ πρὸς τοὺς φυσικοὺς ἐστιν ὁ λόγος.
ἀλλ' εἰ μὲν πάντῃ κινήτην ἔχει τὴν φύσιν, οὐ κινήσεται·
492 οὔτε γὰρ ἄνω ἐνεχθήσεται διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ κάτω κινήτην 78
ἔχειν τὴν φύσιν, οὔτε κάτω διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ ἄνω, οὔτε
πρόσω διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ ὀπίσω, οὔτ' ὀπίσω διὰ τὸ καὶ
εἰς τοῦμπροσθεν. καὶ ἐπὶ τῶν λειπομένων δυεῖν διαστά-
5 σεων ὁ αὐτὸς λόγος. εἰ δὲ εἰς τινὰ διάστασιν κινήτην 79
ἔχει τὴν φύσιν, εἰ μὲν εἰς τὴν ἄνω ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ὁ
ἀήρ, πάντ' ἄνω κινήσεται, εἰ δὲ εἰς τὴν κάτω μόνον ὡς
γῆ καὶ ὕδωρ, πάντα εἰς τὸ κάτω. εἰ δὲ τινὰ μὲν εἰς τὴν
ἄνω διάστασιν κινήτην ἔχει τὴν φύσιν, τινὰ δὲ εἰς τὴν
10 κάτω, οὐ γενήσεται ἐκ κινουμένων σωμάτων σύγκριμα.
εἴτε γὰρ ἀπὸ τοῦ μέσου νοοῖτο κινούμενα τὰ στοιχειώδη 80
σώματα ὡς ἐπὶ τὰ πέρατα, λυθήσεται τὸ πᾶν· ἐκάτερον
γὰρ ἀπὸ θατέρου χωρισθὲν ὡς ἐπὶ τὴν ἴδιον δραμεῖται
κίνησιν, τὸ μὲν ἀνωφερὲς ἐπὶ τὴν ἄνω, τὸ δὲ κατωφερὲς
15 ὡς ἐπὶ τὴν κάτω. εἴτ' ἀπὸ τῶν περάτων ὑποκέοιτο ὡς ἐπὶ τὸ 81
μέσον συνωθούμενα, πάντως ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν κάθεται
ἐνεχθήσεται ἢ οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν. καὶ εἰ μὲν κατὰ τὴν
αὐτὴν φέροιτο, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀντιπυρεῖται ἀλλήλοις, καὶ
οὕτως ἢ ἰσοκρατοῦντα στήσεται μηθετέρου νικῶντος, μήτε
20 τοῦ κάτω βιαζομένου μήτε τοῦ ἄνω (ἄτοπον δὲ λέγειν
στάσιν γίνεσθαι ἐν τοῖς φύσει κινουμένοις), ἢ τούναντίον 82
ἀνισοκρατοῦντα εἰς ἓνα μόνον ἐνεχθήσεται τόπον, ἥτοι
τὸν ἄνω ἐπικρατησάντων τῶν ἀνωφερῶν, ἢ εἰς τὸν κάτω
ὑπερτερούντων τῶν κατωφερῶν. εἰ δὲ μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν

80 εἰς Bekk.: ἐπὶ G 2 ἔχει N 3 καὶ prius om. N 9 τὴν
post ἔχει om. LE 5 14 δὲ om. N 15 ὡς prius om. 5 εἴτ'
Bekk.: εἰ δ' G 16 συνωθούμενα Gen.: συνωθούμενον G
22/23 ἥτοι <εἰς> τὸν Bekk. dubit. 28 τὸν ἄνω NE 5: τῶν
ἄνω L τὸν LE 5: τὸ N 24 τῶν om. N

- κάθετον φέροιτο, οὐ συμβάλλει ἀλλήλοις, μὴ συμβάλλοντα 25
 δὲ οὐδὲ συγκρίματος ἔσται τινὸς ἀποτελεστικά. τοῦτο δὲ
 ἄτοπον. τοίνυν οὐδὲ αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινούμενον.
- 83 πάλιν εἰ αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινούμενον, ἐπεὶ πᾶν τὸ
 κινοῦν ἤτοι προωθοῦν κινεῖ ἢ ἐπισπώμενον ἢ ἀνοχλοῦν
 καὶ θλίβον, δεήσει καὶ τὸ αὐτοκίνητον ἑαυτοῦ κινήτικόν 30
 ὃν ἦτοι προωστικῶς κινεῖν ἢ ἐπισπαστικῶς ἢ ἀνοχλητικῶς
- 84 καὶ θλιπτικῶς. εἴτε δὲ προωστικῶς κινολῇ, ἔσται ἐξόπι-
 σθεν ἑαυτοῦ (τὸ γὰρ προωθοῦν ἐξόπισθεν ἐστι τοῦ προω- 493
 θουμένου), εἴτε ἐπισπαστικῶς, ἔσται ἔμπροσθεν αὐτοῦ,
 εἴτε ἀνοχλητικῶς καὶ θλιπτικῶς, ὑποκάτω αὐτοῦ. ἀδύ-
 νατον δὲ γε νοεῖν τὸ αὐτὸ ἤτοι ὀπισθεν ἑαυτοῦ ἢ ἔμ-
 προσθεν ἢ ὑποκάτω· οὐκ ἄρα αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινού- 5
 μενον. εἰ δὲ μήτε ὑπ' ἄλλου κινεῖται τὸ κινούμενον μήτε
 ὑφ' ἑαυτοῦ, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστι, ῥητέον μὴ κινεῖσθαι
 τὸ κινούμενον.
- 85 Κομίζεται δὲ καὶ ἄλλη τις ἐμβριθῆς ὑπόμνησις εἰς
 τὸ μὴ εἶναι κίνησιν ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Κρόνου, δι' ἧς 10
 παρίστησιν, ὅτι κινεῖται μὲν οὐδὲ ἔν, κεκίνηται δέ. καὶ
 μὴ κινεῖσθαι μὲν, τοῦτο ἀκόλουθόν ἐστι ταῖς κατ' αὐτὸν
- 86 τῶν ἀμερεῶν ὑποθέσεσιν. τὸ γὰρ ἀμερεῖς σῶμα ὀφείλει
 ἐν ἀμερεῖ τόπῳ περιέχεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μήτε ἐν
 αὐτῷ κινεῖται (ἐκπεπλήρωκε γὰρ αὐτόν, δεῖ δὲ τόπον 15
 ἔχειν μερίζονα τὸ κινήσόμενον), μήτε ἐν ᾧ μὴ ἔστιν·
 οὐπω γὰρ ἔστιν ἐν ἐκείνῳ, ἵνα καὶ ἐν αὐτῷ κινήθῃ.
 ὥστε οὐδὲ κινεῖται. κεκίνηται δὲ κατὰ λόγον· τὸ γὰρ
 πρότερον ἐν τῷδε τῷ τόπῳ θεωρούμενον, τοῦτο ἐν
 ἑτέρῳ νῦν θεωρεῖται τόπῳ· ὕπερ οὐκ ἂν ἐγγέγονε μὴ 20

83—84 ~ Hyp. III 68—69.

29 προωθοῦν Bekk. (cf. p. 137, 11): προωθούμενον G ἀνο-
 χλοῦν Gen.: ἀνοχοῦν G: fort. ἀνωθοῦν (cf. p. 137, 12) 32 κινολῇ N
 8 ὑποκάτω Bekk. dubit. coll. p. 137, 15. 493, 5: ὑποκάτωθεν G
 6 εἰ — κινούμενον om. L 12 αὐτῶν N 15 κινεῖται scr.:
 κινεῖσθαι G 16 κινούμενον N et codex Savilianus teste Bek-
 kero μήτε Bekk.: οὔτε G 18 οὐδὲ 5: οὐδὲν NLE 20 τόπω
 post ἐτέρῳ N

493

κινηθέντος αὐτοῦ. οὗτος μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ ἐπαρήγειν θελή-
 σας τῷ οἰκείῳ δόγματι ἄτοπόν τι προσήκατο· πῶς γὰρ οὐκ ἄτο-
 πον τὸ μηδενὸς κινουμένου λέγειν τι κινιῆσθαι; οἱ δὲ ἀπὸ τῆς
 σκέψεως ἐπ' ἴσης καὶ περὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ περὶ τοῦ
 25 κινιῆσθαι ἀποροῦντες οὐδὲν ἄτοπον προσδέχονται, καθά-
 περ Διόδωρος προσήκατο. πλὴν οὗτός γε τὸν περιφορητι- 87
 κὸν συνερωτᾷ λόγον εἰς τὸ μὴ κινεῖσθαι τι, λέγων· "εἰ
 κινεῖται τι, ἦτοι ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ
 ἔστιν· οὔτε δὲ ἐν ᾧ ἔστι (μένει γὰρ ἐν αὐτῷ), οὔτε ἐν
 30 ᾧ μὴ ἔστιν (οὐ γὰρ ἔστιν ἐν αὐτῷ)· οὐκ ἄρα κινεῖται
 τι." καὶ ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, ἡ δὲ παραμυθία τῶν λημμάτων 88
 αὐτοῦ προφανής. δυεῖν γὰρ ὄντων τόπων, ἐνὸς μὲν τοῦ ἐν ᾧ
 494 τι ἔστιν, δευτέρου δὲ τοῦ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν, καὶ τρίτου παρὰ
 τούτους μὴδ' ἐπινοεῖσθαι δυναμένου, δεῖ τὸ κινούμενον,
 εἰ ὄντως κινεῖται, ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων κινεῖσθαι· ἐν γὰρ
 τῷ ἀνεπινοήτῳ οὐκ ἂν κινοῖτο. ἐν ᾧ μὲν οὖν ἔστι τόπῳ
 5 οὐ κινεῖται· ἐκπεπλήρωκε γὰρ αὐτόν· καὶ ἐφ' ὅσον ἔστιν
 ἐν αὐτῷ, μένει· μένον δὲ ἐν αὐτῷ οὐ κινεῖται. ἐν ᾧ 89
 δὲ μὴ ἔστι, πάλιν ἀδύνατον αὐτὸ κινεῖσθαι· ὅπου γὰρ
 τι μὴ ἔστιν, ἐκεῖ οὔτε δοῦναι τι οὔτε παθεῖν δύναται, κατὰ
 ταῦτά δὲ οὐδὲ κινεῖσθαι, καὶ ὥς οὐκ ἂν τις λέγοι τὸν ἐν
 10 Ῥόδῳ ὄντα ἐν Ἀθήναις κινεῖσθαι, οὕτως οὐδὲ κοινῶς
 πᾶν σῶμα ἐρεῖ ἐν ἐκείνῳ κινεῖσθαι τῷ τόπῳ, ἔνθα μὴ
 ἔστιν· ὅθεν εἰ δύο εἰσὶ τόποι, ὅ τε ἐν ᾧ ἔστι καὶ ἐν ᾧ 90
 μὴ ἔστι, δέδεικται δ' ἐν μηδετέρῳ τούτων δυνάμενον κι-
 νεῖσθαι τὸ κινούμενον, οὐκ ἂν εἴη τὸ κινούμενον.
 15 Τοιαύτη μὲν καὶ ἡ τοῦ λόγου παραμυθία· ποικίλως
 δὲ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀντείρεται, ὧν τὰς ἐνστάσεις παρακει-
 μένως ἐκθησόμεθα. καὶ δὴ ἔνιοι μὲν ἀδύνατον εἶναι φασὶ 91
 τῶν συντελεστικῶν ἀληθῶν ὄντων ψευδῇ τυγχάνειν τὰ παρα-
 τατικὰ τούτων, ἀλλ' ἀληθῆ καθεστάναι, καὶ ψευδῶν ὄντων
 20 ἀναλόγως ψευδῇ. οὗ γὰρ ἔστι τι πέρας, ἔστι κάκεινο, καὶ

87 ~ Hyp. III 71.

2 τούτοις N 9 ταῦτά Bekk.: ταῦτα G 18 τυγχάνειν N:
 om. LEs: εἶναι olim suppleverat Bekk. 18/19 παραστατικὰ s
 (similiter vv. 22. 23/24. 26. 29)

- τοῦ μὴ ὄντος οὐκ ἂν εἴη τι πέρας. εἰ δὲ πέρας ὑπῆρχε
 τοῦ παρατατικοῦ τὸ συντελεστικόν, ἀνάγκη ἄρα τοῦ συν-
 τελεστικοῦ ὄντος, ὃ δὴ πέρας ἐστίν, εἶναι καὶ τὸ παρατα-
 92 τικὸν οὗ τοῦτο πέρας ἐστίν. καὶ ὥς οὐδέν ἐστι τὸ γεγε-
 νῆσθαι συντελεστικὸν μὴ ὄντος ἀληθοῦς τοῦ γίνεσθαι 25
 παρατατικοῦ, καὶ ὃν τρόπον οὐδέν ἐστι τὸ ἐφθάρθαι συν-
 τελεστικὸν μὴ προϋπάρξαντος τοῦ φθειρεσθαι παρατατι-
 κοῦ, οὕτως ἀδύνατόν ἐστι, μὴ ὄντος ἀληθοῦς τοῦ κινεῖσθαι
 παρατατικοῦ, ἀληθὲς εἶναι τὸ κεινῆσθαι συντελεστικόν.
 93 ἄλλοι δὲ φασὶ δύνασθαι τι ἐν ᾧ περιέχεται τόπω 30
 κινεῖσθαι· αἱ γὰρ περὶ τοῖς κνώδαξιν εἰλούμεναι σφαῖραι
 καὶ οἱ περιδινούμενοι ἄξονες καὶ ἤδη τὰ τύμπανα καὶ οἱ 495
 κεραμεντικοὶ τροχοὶ καὶ ἄλλα παμπληθῆ τοῦτοις εἰκότα
 σώματα κινεῖται μὲν, ἐν ᾧ δὲ ἔστι τόπω κινεῖται, ὥστε
 ψεῦδος εἶναι ἔν τι τοῦ λόγου λῆμμα, τὸ μὴ κινεῖσθαι τι
 94 ἐν ᾧ ἔστι τόπω. ἄλλοι δὲ παρὰ τὴν ἔννοιαν τῆς κι- 5
 νήσεως ἡρωτῆσθαι φασὶ τὸν λόγον. τὸ γὰρ κινούμενον
 νοεῖται σὺν τόπῳ τῷ ἅφ' οὗ κινεῖται καὶ τῷ εἰς ὃν κινεῖ-
 ται· διόπερ ὅταν λέγῃ ὁ Διόδωρος "εἰ κινεῖται τι, ἤτοι ἐν
 ᾧ ἔστι τόπω κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν", μοχθηρόν τι καὶ
 παρὰ τὴν τῆς κινήσεως νόησιν λέγει, παρόσον τὸ κινού- 10
 μενον οὔτε ἐν ᾧ ἔστι τόπω κινεῖται οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἔστιν,
 ἀλλὰ κατ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἅφ' οὗ κινεῖται καὶ τοῦ εἰς
 95 ὃν. ἦσαν δὲ οὗ καὶ ἀμφιβολίαν διεστέλλοντο. τὸ
 γὰρ ἐν τόπῳ περιέχεσθαι δύο σημαίνειν φασίν, ἐν μὲν ἐν
 τόπῳ τῷ κατὰ πλάτος, ὥς ὅταν λέγωμέν τινα ἐν Ἀλεξαν- 15
 δρεῖα εἶναι, ἕτερον δὲ ἐν τῷ τόπῳ τῷ κατ' ἀκρίβειαν, καθὸ
 κάμου λέγοιτ' ἂν εἶναι τόπος ὃ περιτετυπωκὼς τὴν ἐπι-

93 ~ Hyp. III 72.

94 ~ Hyp. III 73.

95 ~ Hyp. III 75.

25 γίνεσθαι N (ut scr. Bekk.): γενέσθαι Lε 28 οὕτως N:
 ὥδε Lε 28 οὕτως — 29 παρατατικοῦ om. E 4 τμήμα 5 μὴ
 om. Lε (sed addid. Bekk.) 7 σὺν τόπῳ νοεῖται N 16 τῷ
 prius om. AB del. edd.

495

φάνειάν μου τοῦ σώματος ἡρ, καὶ ἀμφορεὺς τοῦ ἐν αὐτῷ
 περιεχομένου προσαγορεύεται τόπος. διχῶς δὴ καλουμέ-
 20 νου νῦν <τοῦ> τόπου, φασὶ δύνασθαι τὸ κινούμενον ἐν ᾧ
 ἔστι τόπῳ κινεῖσθαι, τῷ κατὰ πλάτος, ἔχοντι διάστημα
 καθ' ὃ γενήσεται τὰ τῆς κινήσεως. τινὲς δὲ καὶ ἀπέ- 96
 ραντον εἶναι ᾗθησαν τὸν τοῦ Διοδώρου λόγον, ἐπείπερ
 ἄρχεται μὲν ἀπὸ διεξευγμένου, ψευδοποιεῖ δὲ τοῦτο δια-
 25 τῶν ἐξῆς, ἐκάτερον τῶν ἐν αὐτῷ δεικνὺς ψεῦδος, τό τε ἐν
 ᾧ μὴ ἔστι τι τόπῳ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἐν ᾧ ἔστιν.

Τοιαῦται μὲν αἱ πρὸς τὸν λόγον ἐνστάσεις· δοκεῖ δὲ 97
 Διόδωρος πρὸς τὴν πρώτην εὐθὺς ὑπηνηκέναι διδάσκων,
 ὅτι ἐνδέχεται τῶν συντελεστικῶν ἀληθῶν ὄντων τὰ τούτων
 30 παρατατικὰ ψευδῇ τυγχάνειν. ἔστω γάρ τινα πρὸ ἐνιαυ-
 τοῦ γεγαμηκέναι καὶ ἕτερον μετ' ἐνιαυτόν. οὐκοῦν
 ἐπὶ τούτων τὸ μὲν "οὔτοι ἔγῃμαν" ἀξίωμα συντελε-
 496 στικὸν ὃν ἀληθές ἐστιν, τὸ δ' "οὔτοι γαμοῦσι" παρα-
 τατικὸν καθεστὼς ψεῦδός ἐστιν· ὅτε γὰρ οὗτος ἐγά-
 μει, οὐπω οὗτος ἐγάμει, καὶ ὅτε οὗτος ἐγάμει, οὐκέτι
 οὗτος ἐγάμει. τότε δ' ἂν ἦν ἀληθές ἐπ' αὐτῶν τὸ
 5 "οὔτοι γαμοῦσιν", εἰ ὁμόσε ἐγάμουν. δύναται οὖν
 τοῦ συντελεστικοῦ ἀληθοῦς ὄντος ψεῦδος εἶναι τὸ
 τούτου παρατατικόν. τοιοῦτο δὲ ἔστι καὶ τὸ "Ἐλένη 98
 τρεῖς ἔσχεν ἄνδρας"· οὔτε γὰρ ὅτε Μενέλαον εἶχεν
 ἐν Σπάρτῃ ἄνδρα οὐθ' ὅτε Πάριον ἐν Ἰλίῳ, οὐθ' ὅτε
 9a θανόντος τούτου Διηφόβῳ ἐγαμήθη, ἀληθές ἐστι τὸ
 10 παρατατικὸν τὸ "τρεῖς ἔχει ἄνδρας", ἀληθοῦς ὄντος
 τοῦ συντελεστικοῦ τοῦ "τρεῖς ἔσχεν ἄνδρας". σοφί- 99
 ζεται δὲ ἐν τούτοις ὁ Διόδωρος, καὶ παρ' ἀμφιβολίαν βούλεται
 ἡμᾶς πλανᾶν. τὸ γὰρ "οὔτοι ἔγῃμαν" δύο σημαίνει, ἐν μὲν
 πληθυντικὸν καὶ ἴσον τῷ "οὔτοι συνέγῃμαν", ὅπερ ἐστὶ ψεῦ-
 15 δος, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ περίληψιν ἐνικοῦ πράγματος ἐγκε-
 κλιμένου ἀπὸ τοῦ "οὗτος ἔγῃμεν" καὶ ἐτέρου ἐνικοῦ τοῦ
 "οὗτος ἔγῃμεν", ὧν πάλιν ἐνικῶν τὰ παρατατικὰ ἐστίν

19 post περιεχομένου fort. excidit ὕγρου vel οἶνου vel simile
 quid 20 τοῦ add. Bekk. 30 παρατατικὰ N: παραστατικὰ LE:
 παρατακτικὰ s (cf. ad p. 494, 18/19) 5 οὔτοι NLE: ὅτι s

ἀληθῆ, τὸ "οὗτος γαμεῖ" καὶ τὸ "οὗτος γαμεῖ". ἐπ' ἀμ-
 100 φοτέρων γὰρ ἀληθῆ γέγονε ταῦτα. ἀμήχανον οὖν ἐστὶ
 τῶν παρατατικῶν ψευδῶν ὄντων ἀληθῆ εὐρίσκεισθαι τὰ τοῦτων
 συντελεστικά, ἀλλ' ἀνάγκη συναναιρεῖσθαι ἢ συνυ-
 πάρχειν τὰ ἕτερα τοῖς ἐτέροις.

Νῆ Δί', ἀλλ' εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐτέραν ὁ
 Διόδωρος κομίζεται παραμυθίαν, σαφεστέρω χρώμενος
 101 ὑποδείγματι. βαλλέσθω γὰρ, φησί, σφαῖρα εἰς τὸν ὑπερ- 25
 κείμενον ὄροφον. οὐκοῦν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς βολῆς
 χρόνῳ τὸ μὲν παρατατικὸν ἀξίωμα "ἄπτεται ἢ σφαῖ-
 ρα τῆς ὀροφῆς" ψευδὸς ἐστίν· ἔτι γὰρ ἐπιφέρεται.
 ὅταν δὲ ἄψῃται τῆς ὀροφῆς, γίνεται ἀληθὲς τὸ συν-
 τελεστικόν, τὸ "ἦψατο ἢ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς". ἐν δέ- 29a
 χεται ἄρα ψεύδους ὄντος τοῦ παρατατικοῦ ἀληθὲς 30
 ὑπάρχειν τὸ συντελεστικόν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖ-
 σθαι μὲν τι παρατατικῶς, κινῆσθαι δὲ συντελε-
 102 στικῶς. μήποτε δὲ κἀνταῦθα πλανᾶται. τὸ γὰρ παρατατικὸν
 τὸ "ἄπτεται ἢ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς" γίνεται ἀληθὲς, οὐχ ὅτε 497
 φέρεται ἐν τῷ μεταξὺ ἀέρι ἢ σφαῖρα, ἀλλ' ὅτε ἄρχεται ἄπ-
 τεσθαι τῆς ὀροφῆς. ὅταν δὲ τερματίσασα τὴν ψαῦσιν ὑπονο-
 στήσῃ, τότε καὶ τὸ συντελεστικὸν γίνεται ἀληθὲς, τὸ "ἦψατο
 ἢ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς". ἄτοπος οὖν ἐστίν ὁ Διόδωρος τοῦ 5
 μὲν κινῆσθαι περιεχόμενος ὡς ἀληθοῦς, τοῦ δὲ κινεῖσθαι
 ἀφιστάμενος ὡς ψεύδους, δέον ἢ ἀμφοτέροις συγκατατίθε-
 σθαι ἢ ἀμφοτέρων ἀφίστασθαι.

103 Οἱ δὲ φάσκοντες δύνασθαι τι κινεῖσθαι ἐν ᾧ ἔστι
 τόπων, καὶ τοῦτο μὲν τὰς σφαῖρας, τοῦτο δὲ τοὺς ἄξονας 10
 καὶ τὰ τύμπανα παρατιθέμενοι, οὐ λύουσι τὴν ἀπορίαν,
 ἀλλ' ὁμοίως ἐγκυλίωνται αὐτῇ. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων
 σωμάτων, καθὼς καὶ ἀνώτερον ὑπεδείκνυμεν (§ 52),
 καθ' ὁλόγητα μὲν μένει ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, κατὰ μέρη δὲ ἀλ-
 λάττει τοὺς τόπους, τοῦ μὲν ἄνω ἀντιλαμβάνοντος τὸν τοῦ 15
 104 κάτω τόπον, τοῦ δὲ κάτω τὸν τοῦ ἄνω. εἰ δὲ τοῦτο, μένει
 τὰ τῆς ἀπορίας. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων σωμάτων μέρος
 ἦτοι ἐν ᾧ ἔστι τόπων κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν· οὔτε δὲ

497

ἐν ᾧ ἔστιν, ὥς παρεστήσαμεν, οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἔστιν, ὥς
20 ἐδέξαμεν· οὐκ ἄρα κινεῖται.

Ἄλλ' ἀκολούθως — ἔφασκόν τινες παρὰ τὴν ἔννοιαν 105
τοῦ κινουμένου κεκομίσθαι τὸν λόγον· νοεῖσθαι γὰρ τὸ
κινούμενον ὥς δυεῖν ἐχόμενον τόπων, τοῦ τ' ἐξ οὗ κινεῖ-
ται, τοῦ τ' εἰς ὃν μετέρχεται. ῥάδιον δέ ἐστι καὶ πρὸς
25 τούτους ὑπαντιῶντας λέγειν ὅτι, καὶ τοιαύτην εἶναι συμ-
βεβήκη τὴν τοῦ κινουμένου νόησιν, οὐδὲν πρὸς τὸ προ-
κείμενον διὰ τὸ μὴ περὶ τῆς νοήσεως τοῦ κινεῖσθαι νῦν
εἶναι τὴν ζήτησιν τοῖς ἀπορητικοῖς προηγουμένως, ἀλλὰ
περὶ τῆς ὑπάρξεως, ὑπὲρ ἧς οὐδὲν εἰρήκασιν οἱ τῇ τοιαύτῃ
30 χρησάμενοι ἐνστάσει. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον ἀνα- 106
τρέψωμεν, οὐδὲν ἔξουσιν εἰπεῖν πρὸς ἡμᾶς. ὅταν γὰρ
φάσκωσι τὸ κινούμενον δυεῖν ἔχεσθαι τόπων, τοῦ τε ἐν
498 ᾧ ἔστι καὶ τοῦ εἰς ὃν φέρεται, πευσόμεθ' αὐτῶν, πότε
μέτεισιν ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τόπου τὸ κινούμενον εἰς τὸν
ἕτερον. ἄρα γε ὅτε ἐν τῷ πρώτῳ ἔστιν ἢ ὅτε ἐν τῷ δευ-
τέρῳ; ἀλλ' ὅτε μὲν ἐν τῷ πρώτῳ τόπῳ ἔστιν, οὐ μετέρ-
5 χεται εἰς ἕτερον. ἔτι γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ ἔστιν. ὅτε δὲ 107
οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ δευτέρῳ, πάλιν οὐ μετέρ-
χεται, ἀλλὰ μετελήλυθεν ἤδη· τῶν γὰρ ἀμυγχανῶν ἐστὶ
καὶ τῶν ἀνεπινοήτων τὸ μετελθεῖν τι ἐξ ἐκείνου τοῦ τό-
που τοῦ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν. ὥστε καὶ τοιαύτην ἔχωμεν τοῦ
10 κινουμένου νόησιν, μένει οὐδὲν ἥτιον ἢ ἀρχῇθεν ἀπορία.

Καὶ μὴν οἱ λέγοντες διχῶς καλεῖσθαι τὸν τόπον, ἐν 108
πλάτει τε καὶ κατ' ἀκρίβειαν, διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὴν κίνη-
σιν ἐν τῷ κατὰ πλάτος νοουμένῳ τόπῳ δύνασθαι συμ-
βαίνειν, οὐ πρὸς νοῦν ὑπαντιῶσιν. προηγεῖται γὰρ τοῦ
15 κατὰ πλάτος νοουμένου τόπου ὁ κατ' ἀκρίβειαν, καὶ ἀδύ-

105—107 ~ Hyp. III 73.

108—110 ~ Hyp. III 75.

20 ἐπεδείξαμεν E 21 ἀλλ' om. V ἀκολούθως NLEABR:
ἀνακολούθως V 22 νοεῖσθαι Fabr.: νόει vel νοεῖ G 25/26 συμ-
βεβήκη NL: συμβέβηκε E5 27 περὶ <τὸ> τῆς N 5 fort.
<τὸν> ἕτερον cf. p. 138, 11 οὔτε N 8 τὸ Gen.: τό τε NL:
τότε E5 13 fort. <μόνον> ἐν?

- νατόν ἐστιν ἐν τῷ κατὰ πλάτος τόπῳ κινηθῆναί τι μὴ
 109 προκινήθην ἐν τῷ κατ' ἀκρίβειαν· ὥς γὰρ οὗτος περιεκτι-
 κός ἐστι τοῦ κινουμένου σώματος, οὕτως ὁ κατὰ πλάτος
 τόπος σὺν τῷ κινουμένῳ σώματι καὶ τὸν κατ' ἀκρίβειαν
 τόπον περιέσχηκεν. καθάπερ οὖν οὐδείς δύναται ἐν στα- 20
 διαῶ κινεῖσθαι διαστήματι μὴ προκινήθῃς ἐν τῷ πηχυαίῳ
 διαστήματι, ὥδε τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν ἐν τῷ κατὰ πλάτος
 τόπῳ κινεῖσθαι μὴ κινούμενον ἐν τῷ κατ' ἀκρίβειαν.
 110 ἠρώτηκε δὲ ὁ Διόδωρος τὸν ἐκκείμενον λόγον κατὰ τῆς
 κινήσεως τοῦ κατ' ἀκρίβειαν ἐχόμενος τόπου· τοίνυν 25
 ἀναιρουμένης ἐπὶ τούτου τῆς κινήσεως οὐθίς ἀπολείπε-
 ται λόγος ἐπὶ τοῦ κατὰ πλάτος τόπου.

Τὸ μὲν γὰρ μοχθηρὸν εἶναι τὸν λόγον φάσκειν διὰ
 τὸ ἀπὸ διεξευγμένου ἄρχεσθαι καὶ τοῦτο ψευδοποιεῖν τὸ
 111 διεξευγμένον τελέως ἐστὶ ληρωδες. κατ' ἀκολουθίαν γὰρ 30
 γέγονε τὰ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ δύναμιν ἔχει τοιαύτην· "εἰ
 κινεῖται τι, κατὰ τὸν ἕτερον τῶν προειρημένων τρόπων
 ὀφείλει κινεῖσθαι· οὐχὶ δέ γε τὸ δεύτερον· οὐκ ἄρα τὸ 499
 πρῶτον." εἰ γὰρ οὗτος τοῦ πρώτου ἐστὶ τὸ δεύτερον, τοῦ
 δευτέρου μὴ οὗτος οὐδὲ τὸ πρῶτον ἐσται. ὅπερ καὶ κατὰ
 τὰς αὐτῶν τῶν διαλεκτικῶν ὑποθέσεις ὑγιές ἐστιν.

- 112 Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὰ ἀντιλεγόμενα τῷ ὑπὸ Διο- 5
 δώρου κομισθέντι λόγῳ ἀναγκαῖον ἦν εἰπεῖν. κομίζει δὲ
 καὶ ἄλλους τινὰς λόγους οὐχ οὕτως ἐμβριθεῖς, ἀλλὰ σοφι-
 στικωτέρους, ὧν τὴν ἐκθεσιν ποιησόμεθα εἰς τὸ δύνα-
 σθαι κατὰ τὰς ζητήσεις ἕκαστον αὐτῶν ἐκκλίνειν. εὐ-
 θέως γὰρ, φησί, τὸ κινούμενον ἐν τόπῳ ἐστίν, τὸ δὲ ἐν 10
 τόπῳ ὃν οὐ κινεῖται· τὸ ἄρα κινούμενον οὐ κινεῖται.
 113 διττῆς δὲ οὕσης κινήσεως, μιᾶς μὲν τῆς κατ' ἐπικρά-
 τειαν, δευτέρας δὲ τῆς κατ' εἰλικρίνειαν, καὶ κατ' ἐπι-
 κράτειαν μὲν ὑπαρχούσης ἐφ' ἧς τῶν πλειόνων κι- 15
 νουμένων μερῶν τοῦ σώματος ὀλίγα ἤρμευ, κατ' εἰ-
 λικρίνειαν δὲ ἐφ' ἧς πάντα κινεῖται τὰ τοῦ σώματος
 μέρη, δοκεῖ τούτων τῶν δυεῖν κινήσεων ἡ κατ' ἐπι-
 114 κράτειαν προηγεῖσθαι τῆς κατ' εἰλικρίνειαν. ἵνα γάρ

23 fort. κινεῖσθαι <τι> 28 μὴν Kayser 32 τρόπων NE:
 τρόπον L5

499

τι εἰλικρινῶς κινηθῇ, τουτέστιν ὅλον δι' ὅλου, πρό-
 19^aτερον ὀφείλει νοεῖσθαι κατ' ἐπικράτειαν κινούμε-
 20 νον, ὃν τρόπον ἵνα τις κατ' εἰλικρίνειαν γένηται
 πολίος, ὀφείλει κατ' ἐπικράτειαν πεπολιῶσθαι, καὶ
 ἵνα τις κατ' εἰλικρίνειαν ληφθῇ σωρός, ὀφείλει κατ'
 ἐπικράτειαν γεγονέναι σωρός· κατὰ τὸν ὅμοιον τρό-
 πον ἡγεῖσθαι δεῖ τῆς κατ' εἰλικρίνειαν κινήσεως τὴν
 25 κατ' ἐπικράτειαν· ἐπίτασις γὰρ τῆς κατ' ἐπικράτειαν
 ἐστίν ἢ κατ' εἰλικρίνειαν. οὐχὶ δέ γε ἔστι τις κατ' 115
 ἐπικράτειαν κίνησις, ὥς παραστήσομεν· τὸ λύνει οὐδ'
 ἢ κατ' εἰλικρίνειαν γενήσεται. ὑποκείσθω γὰρ ἐκ τρι-
 ῶν ἡμερῶν συνεστὼς σῶμα, δυεῖν μὲν κινουμένων
 29^a ἐνὸς δὲ ἀκινήτου· τοῦτο γὰρ ἢ κατ' ἐπικράτειαν
 30 ἀπαιτεῖ κίνησις. οὐκοῦν εἰ προσθεῖημεν τέταρτον 116
 ἡμέρας ἀκινήτου· τούτῳ τῷ σώματι, πάλιν γενήσε-
 ται κίνησις. εἴπερ γὰρ τὸ ἐκ τριῶν ἡμερῶν συγκεί-
 30^oμενον σῶμα, δυεῖν μὲν κινουμένων, ἐνὸς δὲ ἀκινή-
 τίζοντος, κινεῖται, καὶ τέταρτον προστεθέντος ἡμε-
 ροῦς κινήσεται· ἰσχυρότερα γὰρ τὰ τρι' ἡμερῶν, μεθ'
 ὧν πρότερον ἐκινεῖτο, τοῦ προστεθέντος ἐνὸς ἡμε-
 4^a ροῦς. ἀλλ' εἴπερ τὸ ἐκ τεσσάρων ἡμερῶν συγκείμενον
 5 σῶμα κινεῖται, κινήσεται καὶ τὸ ἐκ πέντε· ἰσχυρό-
 τερα γὰρ ἔστι τὰ τέσσαρ' ἡμερῶν, μεθ' ὧν πρότερον
 ἐκινεῖτο, τοῦ προστεθέντος ἡμεροῦς. καὶ εἰ τὸ ἐκ 117
 τῶν πέντε συγκείμενον κινεῖται, πάντως καὶ ἕκτου
 προσελθόντος ἡμεροῦς κινήσεται, ἰσχυροτέρων ὄν-
 10 των τῶν πέντε παρὰ τὸ ἕν. καὶ οὕτω μέχρι μυρίων
 ἡμερῶν προέρχεται ὁ Διόδωρος δεικνύς, ὅτι ἀνυπόστατος
 ἐστίν ἢ κατ' ἐπικράτειαν κίνησις· ἄτοπον γὰρ, φησί, τὸ
 λέγειν κατ' ἐπικράτειαν κινεῖσθαι σῶμα ἐφ' οὗ
 ἐνακισχίλια ἐνακόσια ἐνενήκοντα ὁκτὼ ἀκινήτου
 14^a ἡμερῶν καὶ δύο μόνον κινεῖται. ὥστε οὐδὲν κατ'

21 προπεπολιῶσθαι LE5 26 ἔστι LE5: ἔσται N 27 οὐδ'
 Bekk.: οὐθ' G 30 μὲν post τέταρτον E et L (ubi exp. rubri-
 cator) 3 τρι' ἡμερῶν NE: τρία μέρη L5 4 προτεθέντος 5
 7 προτεθέντος N 8 ἕκτου Struve: ἐκ τοῦ G

- ἐπικράτειαν κινεῖται. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ κατ' εἰλί- 15
κρίνειαν, ᾧ ἔπεται τὸ μὴδὲν κινεῖσθαι.
- 118 Ἀλλὰ γὰρ ἡ μὲν ἐπιχειρήσις τοιαύτη πῶς ἐστίν, φαί-
νεται δὲ καὶ σοφιστικὴ καὶ παρακείμενον ἔχουσα τὸν ἔλεγ-
χον· ἅμα γὰρ τῇ τοῦ πρώτου ἀμεροῦς προσθέσει οἴχεται
ἢ κατ' ἐπικράτειαν κίνησις, δυεῖν κινουμένων ἀμερῶν, δυεῖν 20
δὲ ἀκίνητιζόντων. ὅθεν τὰς μὲν τοιαύτας ἐπιχειρήσεις
119 παραιτητέον, ἐκείνοις δὲ μάλιστα χρηστέον τοῖς λόγοις· εἰ
κινεῖται τι, νῦν κινεῖται· εἰ νῦν κινεῖται, ἐν τῷ ἐνεστώτι
χρόνῳ κινεῖται· εἰ δὲ ἐν τῷ ἐνεστώτι χρόνῳ κινεῖται, ἐν
ἀμερεῖ χρόνῳ ἄρα κινεῖται. εἰ γὰρ μερίζεται ὁ ἐνεστώς 25
χρόνος, πάντως εἰς τὸν παρωχημένον καὶ μέλλοντα μερι-
120 σθήσεται, καὶ οὕτως οὐκέτ' ἔσται ἐνεστώς. εἰ δ' ἐν ἀμε-
ρεῖ χρόνῳ τι κινεῖται, ἀμερίστους τόπους διέρχεται. εἰ δὲ
ἀμερίστους τόπους διέρχεται, οὐ κινεῖται. ὅτε γὰρ ἔστιν
ἐν τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ, οὐ κινεῖται· ἔτι γὰρ ἔστιν ἐν 30
τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ. ὅτε δὲ ἔστιν ἐν τῷ δευτέρῳ ἀμε-
ρεῖ τόπῳ, πάλιν οὐ κινεῖται, ἀλλὰ κεκίνηται. οὐκ ἄρα 501
κινεῖται τι.
- 121 Πρὸς τούτοις· πᾶσα κίνησις τριῶν τινῶν ἔχεται, κα-
θάπερ σωμάτων τε καὶ τόπων καὶ χρόνων, σωμάτων μὲν
τῶν κινουμένων, τόπων δὲ τῶν ἐν οἷς ἡ κίνησις γίνεται, 5
122 χρόνων δὲ τῶν καθ' οὓς ἡ κίνησις γίνεται. ἥτοι οὖν πάν-
των τούτων εἰς ἀπείρους τεμνομένων τόπους καὶ χρόνους
καὶ εἰς ἄπειρα σώματα γίνεται ἡ κίνησις, ἢ πάντων εἰς
ἀμερές καὶ ἐλάχιστον καταληγόντων, ἢ τινῶν μὲν εἰς ἄπει-
ρον τεμνομένων, τινῶν δὲ εἰς ἀμερές καὶ ἐλάχιστον κατα- 10
ληγόντων. ἐάν τε δὲ πάντα εἰς ἄπειρον τέμνηται, ἐάν τε
πάντα εἰς ἀμερές καταλήγη, ἄπορος ὁ περὶ τῆς κινήσεως
123 εὐρεθήσεται λόγος. τάξει δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης στάσεως
ποιώμεθα τὴν ἐπιχειρήσιν, καθ' ἣν πάντα εἰς ἄπειρον
τέμνεται. καὶ δὴ οἱ προεστώτες αὐτῆς φασὶ τὸ κινούμε- 15

18 σοφιστὴ 5 20 <μὲν> κινουμ. Bekk. dubit. 26 παρω-
χημένον NLE: παρωχηκότα 5 6 χρόνων — γίνεται om. E
11 πάντα post 12 καταλήγη N 11 ἄπειρον NE: ἄπειρα L 5
12 καταλήγη, <ἐάν τε τινὰ μὲν εἰς ἄπειρον τέμνηται, τινὰ δὲ
εἰς ἀμερές καταλήγη,> Bekk. in adnotatione

501

νον σῶμα ὕφ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἄθρουν μερι-
 στὸν ἀνύειν διάστημα, καὶ οὐ τὸ πρῶτον τοῦ διαστήμα-
 τος μέρος πρῶτον ἐπιλαμβάνειν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ μέρει καὶ τὸ
 δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον, ἀλλ' ὕφ' ἓν τὸ ὅλον μεριστὸν
 10 διάστημα καὶ ἀθρόως διέρχεσθαι. ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον καὶ
 ποικίλως τοῖς φαινομένοις μαχόμενον. εἰ γοῦν ἐπὶ τῶν 124
 αἰσθητῶν τούτων σωμάτων νοήσωμέν τινα κατὰ σταδίου
 τροχάζοντα διαστήματος, πάντως ὑποπεσεῖται, ὅτι ὀφείλει
 ὁ τοιοῦτος τὸ πρῶτον ἡμιστάδιον ἀνύειν πρῶτον καὶ τὸ
 15 δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον· τὸ γὰρ ὕφ' ἓν ἀξιοῦν τὸ
 ὅλον ἀνύειν τοῦ σταδίου διάστημα τελέως ἄτοπον. καὶ 125
 εἰ τέμοιμεν τὸ ἕτερον ἡμιστάδιον εἰς δύο τεταρτημόρια,
 πάντως πρῶτον διελεύσεται τὸ πρῶτον τεταρτημόριον·
 καὶ εἰ εἰς πλείονα τέμοιμεν, ὡσαύτως. κὰν κατὰ πεφω-
 30 τισμένου δὲ τροχάζῃ τοῦ σταδίου, φαίνεται ὡς οὐχ ὕφ' ἓν
 σκιάσει τὸ στάδιον, ἀλλὰ τὸ μὲν τι πρῶτον μέρος, τὸ δὲ
 δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον. καὶ εἰ παραθέοι δὲ τῷ τοίχῳ με- 126
 502 μιλωμένη τῇ χειρὶ τούτου ἐφαπτόμενος, οὐχ ὕφ' ἓνα καὶ
 τὸν αὐτὸν χρόνον τὸν ὅλον τοῦ σταδίου τοῖχον μιλιώσει,
 ἀλλὰ κατὰ τάξιν καὶ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον. ὅπερ
 οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ἔδειξε πραγμάτων, τουτὶ
 5 καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν προσδεκτέον ἐστὶν ἡμῖν. καὶ 127
 ἄλλως δὲ ἔνεστι ταύτην ἀνελεῖν τὴν δόξαν, πολλαῖς καὶ
 ποικίλαις εἰς τοῦτο χρωμένους ὑποθέσεσιν. ὑποκείσθω
 γὰρ πηχυαῖον διάστημα, καὶ διωρίσθω κατὰ τὴν μεσό-
 τητα εἰς δύο ἡμιπῆχεα. διωρίσθω δὲ καὶ τὰ παλαιστιαῖα
 10 διαστήματα αὐτοῦ, καὶ ἔστω τὰ διορίζοντα στερεὰ πρὸς τὸ
 ἀντικόπτειν καὶ ἰστᾶν δύνασθαι τὸ κινούμενον. εἰ οὖν τὸ κινού-
 μενον ὕφ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἄθρουν ἀνύει μεριστὸν διά-
 στημα, καὶ οὐ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον ἢ κίνησις, καὶ τὸ

124—126 ~ Hyp. III 78.

18 μέρος om. 5 ἐπιλαμβάνει 5 25/26 ἀξιοῦν διανύειν τοῦ
 ὅλου διάστημα 5 27 et 29 τέμνημεν N (-η- corr. ex oi) 29 εἰ
 om. N 5 30 τροχίξῃ N 3 ὅπερ Gen.: εἴπερ G 6 ἔστι N
 9 ἡμιπῆχη LEVR 10 τὰ διορίζοντα Fabr. coll. p. 504, 27:
 τὸ διορίζον τὰ G 11/12 εἰ οὖν τὸ κινούμενον N: om. LE 5
 (addiderat autem iam Bekk.!) 12 ὕφ' N: ἐφ' LE 5

- κατὰ τοῦ προειρημένου διαστήματος κινούμενον σῶμα ὕφ' ⁵⁰²
 ἓνα χρόνον ὑπὸ τοῦ τὰ δύο ἡμιπηχυαῖα διορίζοντος ἀντικοπή- 15
 128 σεται σώματος καὶ ὑπὸ τοῦ τὰ παλαιστιαιᾶ. ἀλλ' εἰ ἐν τῷ
 αὐτῷ χρόνῳ ὑπὸ τούτων ἀντικοπήσεται, ἔσται τὸ αὐτὸ
 ἄμα καὶ κεκινημένον καὶ μὴ κεκινημένον· ἥ μὲν γὰρ
 ἀντέκοψεν αὐτῷ τὸ διοριστικὸν τῶν ἡμιπηχυαίων διαστη-
 μάτων, κεκίνηται τὸ ἡμιπηχυαῖον διάστημα, ἥ δὲ καὶ τὸ 20
 διοριστικὸν τοῦ παλαιστιαίου ἀντέκοψεν, πάλιν οὐ κεκί-
 νηται τὸ αὐτὸ διάστημα. ἄτοπον δέ γε τὸ αὐτὸ λέγειν
 ἄμα κεκινῆσθαι καὶ μὴ κεκινῆσθαι. ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ
 ἀξιοῦν τὸ κινούμενον ἄθρουν ὕφ' ἐν μεριστὸν ἀνύειν διά-
 στημα καὶ μὴ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον κινεῖσθαι. 25
 129 πάλιν ὑποκείσθω πηχυαῖον διάστημα, καὶ φερέσθω τινὰ
 σώματα ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἰσοταχῶς ὥς αἱ κατ' Ἐπι-
 κουρον ἄτομοι. οὐκοῦν ἐπεὶ ὑπόκειται ταῦτα τὰ σώματα
 ἰσοταχῶς κινούμενα, πάντως κατὰ τὴν μεσότητα τοῦ πη-
 χυαίου διαστήματος προσκρούσαντα ἀλλήλοις ἢ στήσεται 30
 130 ἢ ἐπὶ τὸν ὅθεν ἦλθε τόπον ἀντικρουσθήσεται. καὶ εἰ μὲν ⁵⁰³
 ἴσταται, πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι ἑκάτερον αὐτῶν ἐν ἄλλῳ μὲν
 χρόνῳ ἐκινεῖτο τὸ ἀπὸ τοῦ ἄκρου διάστημα ἄχρι τῆς με-
 σότητος, ἐν ἄλλῳ δὲ ἔμελλεν ἀνύειν τὸ ἀπὸ τῆς μεσότη-
 τος ὥς ἐπὶ τὸ ἕτερον ἄκρον. εἰ δὲ ἀνταναβάλλεται ὥς ἐπὶ 5
 τὰ τοῦ ὅλου διαστήματος ἄκρα, πάλιν προὔπτον, ὥς ἐν
 ἄλλῳ μὲν χρόνῳ διεήλθε τὰ ἀπὸ τῶν ἄκρων διαστήματα ὥς
 ἐπὶ τὸ μέσον, ἐν ἄλλῳ δὲ ἀντικρουσθέντα ὑπέστρεψεν ὥς
 ἐπὶ τὰ ἄκρα. καὶ οὕτως οὐδὲν ἐστὶ τὸ κινούμενον ὕφ' ἐν
 ἄθρουν μεριστὸν διάστημα. 10
 131 Ἔτι καὶ οὕτως ἐλεγκτέον ἐστὶ τοὺς πάντα μὲν εἰς
 ἄπειρον τέμνεσθαι λέγοντας, κινεῖσθαι δὲ τὸ κινούμενον

15 ὑπὸ τοῦ N: ὕφ' οὐ LE5: ὑπό τε τοῦ olim coniecerat Bekk. 20 (οὐ) κενίν. N 22 γε om. 5 24 ἀξιοῦν τὸ Gen.: ἀξιοῦντα LE5 25 πρότερον alt. om. N 1 ἐπὶ τὸν — τόπον scr. coll. v. 5. 8/9: ἐκ τοῦ — τόπου G ἀποκρουσθήσεται Lobeck (Phrynich. p. 44): ἀνακρουσθήσεται Reisig 3 ἄχρι om. N 5 ἐπὶ τὸ — ὥς om. 5 6 τὰ et ἄκρα Fabr.: τῷ et ἄκρῳ G 7 διεήλθε τὰ ἀπὸ τῶν ἄκρων διαστήματα Rüstow: διεήλθεν ἀπὸ τῶν ἄλλων διαστημάτων G: διεήλθε τὸ ἀπὸ τοῦ ἄκρου διάστημα vel διεήλθεν ἀπὸ τῶν ἄκρων Bekk. dubit. 12 λέγοντας τέμνεσθαι N

503

ὕφ' ἔν ἄθρουν μεριστὸν διάστημα προειληφότας. δυνεῖν
 γὰρ ἰσοταχῶς κινουμένων σωμάτων ὅσον πηχυαῖον διά-
 15 στημα, ἀκολουθήσει λέγειν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ μὴ τὸ αὐτὸ
 διάστημα ἐκάτερον ἀνύειν, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον, τὸ δὲ
 ἔλαττον· ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν. διωρίσθω γὰρ 132
 τὸ πηχυαῖον διάστημα τοῦ ἑτέρου σώματος κατὰ τὴν με-
 σότητα, καὶ τὸ διορίζον ἀντικοπιτέτω παντὶ προσπίπτοντι.
 20 ἐπεὶ οὖν ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀξιοῦσιν ἐκάτερον κινεῖσθαι κὰν
 τῷ αὐτῷ ἀνύειν τό τε πηχυαῖον διάστημα καὶ τὰ μέρη
 τούτου καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν τὰ μέρη, ἐν ἄλλῳ δὲ τὸ ὅλον,
 πάντως ἐν ᾧ χρόνῳ κινεῖται τὸ ἕτερον τούτων τῶν σωμά-
 των τὸ ὅλον πηχυαῖον διάστημα, ἐν τῷ ἴσῳ καὶ τὸ λει-
 25 πόμενον σῶμα κινήσεται τὸ ἡμίπληχυν διάστημα καὶ ἀντι-
 κοπὲν στήσεται. ἀλλ' ὑπέκειτό γε ἰσοταχῶς ἐκάτερον ἀν- 133
 τῶν κινούμενον. τὰ ἄρα ἰσοταχῶς κινούμενα ἐν τῷ αὐτῷ
 χρόνῳ ἀνισον κινεῖται διάστημα· ὅπερ παρὰ τὴν ἐνάρ-
 γειάν ἐστιν. τοίνυν οὐ κινεῖται τὸ κινούμενον ὕφ' ἔν
 504 ἄθρουν μεριστὸν διάστημα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον πρό-
 τερον ἢ κίνησις ὀφείλει γίνεσθαι.

Ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινούμε- 134
 νον πλεόν διάστημα τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἔλαττον διά-
 5 στημα κινουμένου ταχύτερόν ἐστιν· οἷον ἐὰν ἐν ὠριαίῳ
 διαστήματι καθ' ὑπόθεσιν τῶν κινουμένων τὸ μὲν εἴκοσι
 σταδίους ἀνύῃ, τὸ δὲ δέκα μόνον, λεχθήσεται συμφώνως
 κατὰ πάντα ταχύτερον μὲν εἶναι τὸ τοὺς εἴκοσι σταδίους
 ἀνύον, βραδύτερον δὲ τὸ τοὺς δέκα. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ 135
 10 φαινόμενον καὶ ἐναργὲς εἶναι δοκοῦν ἀναιρεῖται ὅσον ἐπὶ
 τῇ ἐκκειμένῃ ὑποθέσει καὶ γίνεται ψεῦδος. ἔσται γὰρ τὸ ἐν
 τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινούμενον καὶ ταχύτερον καὶ βραδύτε-
 ρον· ὅπερ ἦν ἀπεμφαῖνον. εἰ γὰρ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν
 χρόνῳ τὸ ὅλον κινεῖται πηχυαῖον διάστημα, ἐν ἄλλῳ δὲ τὰ
 15 τοῦ πηχυαίου διαστήματος μέρη, ἀλλ' ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ

13 προειληφότας L5: προσειλ. N: παραληφότας E 20/21 κὰν
 τῷ αὐτῷ Bekk.: καὶ τῷ αὐτῷ N: καὶ τὸ αὐτὸ LE5 21 ἀνύειν
 Bekk.: δυνεῖν (vel δυοῖν) G 3 τὸν N 5 ἐν om. N 8 πάν-
 τας Bekk. dubit. 11 τὸ om. L5 15 τὸ αὐτὸ 5

- τό τε ὅλον διάστημα διέρχεται καὶ τὰ τοῦ ὅλου μέρη, ἔσται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ βραδύτερον καὶ τα-
 136 χύτερον· ἢ μὲν γὰρ πηχυαῖον ἐν τούτῳ διάστημα ἀνύει, ἔσται ταχύτερον, ἢ δ' ἐν τῷ αὐτῷ ἡμιπηχυαῖον, ἔσται βραδύτερον. τελέως δέ ἐστιν ἄτοπον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ 20 λέγειν τι καὶ ταχύτερον εἶναι καὶ βραδύτερον. τοίνυν οὐ κατ' ἄθρουν μεριστὸν διάστημα κινεῖται τὸ κινούμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον.
- 137 Ἰκανῶς δ' ἂν ἐλέγχοντο οἱ ταύτης προεσιῶτες τῆς δόξης καὶ διὰ τῆς λεχθησομένης ὑποθέσεως. ἔστω γάρ 25 τι δακτυλιαῖον διάστημα, διηρησθῶ τε τοῦτο κατὰ τὴν μεσότητα εἰς δύο ἡμιδακτυλιαῖα διαστήματα, καὶ ἔστω τὸ διορίζον φύσιν ἔχον ἀντικοπτικὴν καὶ ἀποβάλλειν δυναμένην τὸ προσπίπτον, κινείσθω τε σῶμά τι κατὰ τοῦ τοιούτου διαστήματος· φημὶ δὴ, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν 30 ὑπόθεσιν, ἐπεὶ τὸ κινούμενον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τό τε ὅλον ἀνύει διάστημα καὶ τὰ τοῦ ὅλου μέρη, δεήσει τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐλθεῖν τε καὶ ἀπελθεῖν· ὃ ἐστι 505
- 138 τῶν ἀδυνάτων. εἰ γὰρ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀνύει τό τε ὅλον δακτυλιαῖον διάστημα καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, δακτυλιαῖον δ' ἔστι διάστημα τό τε ἀπὸ τοῦ ἄκρου μέχρι τῆς μεσότητος καὶ τὸ ἀπὸ ταύτης μέχρι τοῦ ἄκρου, ἐν τῷ 5 αὐτῷ χρόνῳ καὶ ἀπελεύσεται τὸ κινούμενον καὶ προσκροῦσαν τῷ διορίζοντι κατελεύσεται. παρὰ τὴν ἐνάργειαν δέ ἐστι τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐλθεῖν τε καὶ ἀπελθεῖν· παρὰ τὴν ἐνάργειαν ἄρα καὶ τὸ οὕτω γίνεσθαι τὴν κίνησιν, ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ λέγειν καὶ ἐκτείνεσθαι 10 τὴν χεῖρα καὶ συστέλλεσθαι, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν ἐκτείνεσθαι, ἐν ἄλλῳ δὲ συστέλλεσθαι.
- 139 Ὡστε τὸ μὲν κατ' ἄθρουν διάστημα γίνεσθαι τὴν κίνησιν οὕτως ἐστὶν ἄπορον τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν·

139—141 ~ Hyp. III 76.

21/22 οὐ κατ' G: οὐκ Bekk. 26 et 29 τε NLE: δὲ ε 26 ἀποπάλλειν Bekk. dubit. at cf. p. 503, 5 6 ἐλεύσεται Bekk. dubit. 7 ἀπελεύσεται Bekk. dubit. 10 λέγειν <τε> καὶ ε

505

15 πολλῶ δὲ τούτου ἀπορώτερον τὸ μὴ κατ' ἄθρουν γίνεσθαι
 μεριστὸν διάστημα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον καὶ
 κατὰ τὸ δεύτερον δεύτερον. εἰ γὰρ οὕτω γίνεται ἡ κίνη-
 σις, πάντων εἰς ἄπειρον τεμνομένων τῶν τε σωμάτων καὶ
 τόπων καὶ χρόνων, οὐκ ἔσται τις ἀρχὴ κινήσεως. ἵνα γάρ 140
 20 τι κινήθῃ πηχυαῖον διάστημα, ὀφείλει τὸ πρῶτον ἡμίπηχυν
 διέρχεσθαι πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον.
 ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ πρῶτον ἀνύσῃ ἡμίπηχυν διάστημα, ὀφείλει
 τὸ πρῶτον τεταρτημόριον τοῦ πηχυαίου διαστήματος διελ-
 θεῖν, εἴτα τότε τὸ δεύτερον. ἀλλὰ καὶ εἰς πέντε διαιρεθῇ,
 25 <τὸ πρῶτον πεμπτημόριον>, καὶ εἰς ἕξ, τὸ πρῶτον ἡκτημόριον.
 παντὸς οὖν τοῦ πρώτου μέρους ἄλλο πρῶτον ἔχοντος μέρος 141
 διὰ τὴν εἰς ἄπειρον τομήν, ἀνάγκη μηδέποτε ἀρχὴν γίνεσθαι
 κινήσεως διὰ τὸ ἀνέκλειπτα εἶναι τὰ μέρη τοῦ διαστήματος καὶ
 τὰ τοῦ σώματος, καὶ πᾶν τὸ ἐκ τούτων λαμβανόμενον ἔχειν
 30 ἄλλα μέρη.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι λέγοντας 142
 τὰ τε σώματα καὶ τοὺς τόπους καὶ τοὺς χρόνους (οὗτοι
 506 δὲ εἰσιν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς) ταῦθ' ἤρμοξε λέγειν· οἱ δὲ
 πάντα εἰς ἁμερῇ καταλήγειν ὑπειληφότες, ὥς οἱ περὶ τὸν
 Ἐπίκουρον, νεανικωτέραις μᾶλλον ἐνέχονται ταῖς ἀπορίαις,
 καὶ πρῶτον, ὅτι οὐκ ἔσται κίνησις, ὥς ὁ Διόδωρος ἐδίδασκε 143
 5 τῶν ἁμερῶν ἐχόμενος τόπων τε καὶ σωμάτων. τὸ γὰρ ἐν
 τῷ πρώτῳ ἁμερεῖ τόπῳ περιεχόμενον ἁμερὲς σῶμα οὐ κι-
 νεῖται· περιείχετο γὰρ ἐν τῷ ἁμερεῖ τόπῳ καὶ ἐκπεπλη-
 ρώκει τοῦτον. καὶ πάλιν· τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ ὑποκείμενον
 οὐ κινεῖται· κελίηται γὰρ ἤδη. εἰ δὲ μήτε ἐν τῷ πρῶ-
 10 τῳ τὸ κινούμενον κινεῖται ἐφ' ὅσον ἔστιν ἐν τῷ πρώτῳ,
 μήτ' ἐν τῷ δευτέρῳ, παρὰ δὲ ταῦτα τρίτος οὐκ ἐπινοεῖται
 τόπος, οὐ κινεῖται τὸ λεγόμενον κινεῖσθαι. πάρεστι 144
 δὲ καὶ χωρὶς τῆς τοιαύτης ἀπορίας ἐξ ὑποθέσεως διαβάλ-
 λειν τὴν στάσιν τῶν κατ' Ἐπίκουρον. ἔστω γὰρ διάστημα
 15 ἐξ ἑννέα [τε] συγκείμενον ἁμερῶν τόπων στοιχηδὸν τετα-
 γμένων, καὶ κινεῖσθω κατ' αὐτοῦ δὴ τοῦ διαστήματος δύο

25 τὸ πρῶτον πεμπτημόριον add. Bekk. dubit. 29 τούτου N
 31 οὖν om. NEV 5 τε om. 5 15 τε del. Bekk.

- ἀμερῇ σώματα ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, κινείσθω δὲ ἰσο-
 145 ταχῶς. οὐκοῦν ἐπεὶ ἡ κίνησις ἐστὶν ἰσοταχῆς, δεήσει ἐκά-
 τερον τῶν τοιούτων σωμάτων ἀνὰ τέσσαρας ἀμερεῖς διέρ-
 χεσθαι τόπους. φθάσαντα δὲ ἐπὶ τὸν πέμπτον τόπον, 20
 ὅς ἐστι μέσος τῶν τεσσάρων καὶ τῶν τεσσάρων, ἢ στήσε-
 ται ἢ τὸ ἕτερον αὐτῶν προκαταταχῆσει, ὥστε τοῦτο μὲν
 πέντε διελθεῖν ἀμερεῖς τόπους, τὸ δὲ λειπόμενον τέσσαρας
 μόνον, ἢ οὔτε στήσεται οὔτε τὸ ἕτερον προκαταταχῆσει,
 συνδραμόντα δὲ ὑφ' ἑν ἀμφοτέρα ἐξ ἡμισείας διακαθέξει 25
 146 τὸν πέμπτον ἀμερῇ τόπον. τὸ μὲν οὖν ἀμφοτέρα στήναι
 πάνυ ἐστὶν ἀπίθανον· τόπου γὰρ οὐχ ὑποκειμένου καὶ
 μηδενὸς πρὸς τὴν κίνησιν ἀντικόπτοντος οὐ στήσεται. τὸ
 δὲ προκαταταχεῖν τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον παρὰ τὴν ὑπόθε-
 σιν· ὑπέκειτο γὰρ ἰσοταχῶς ἑκάτερον αὐτῶν κινούμενον. 30
 147 λείπεται ἄρα λέγειν, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ συνδραμόντα ἀμφο-
 τερα ἐφέξει τὰς ἡμισείας τοῦ λειπομένου τόπου. εἰ δὲ
 ἐπέχει τοῦτο μὲν τὴν καθ' αὐτὸ ἡμίσειαν, ἐκεῖνο δὲ τὴν 507
 καθ' αὐτό, οὐκ ἔσται ἀμερῆς ὁ τόπος, ἀλλ' εἰς δύο ἡμι-
 σείας μεριστός. οὕτως δὲ καὶ τὰ σώματα· μέρει γὰρ
 αὐτῶν τὸ τοῦ τόπου μέρος ἐπιλαμβάνοντα οὐκ ἔσται
 148 ἀμερῇ. εἰ δὲ καὶ οἱ τόποι μεριστοὶ καὶ τὰ σώματα 5
 οὐκ ἀμερῇ, ἀνάγκη καὶ τὸν χρόνον μὴ εἶναι ἀμερῇ καὶ
 ἐλάχιστον οὐ γὰρ ἐν ἴσῳ χρόνῳ διέρχεται τὸν ἀμερῇ τό-
 πον τὸ ἀμερὲς σῶμα καὶ τὸ τοῦ ἀμεροῦς τόπου μέρος,
 ἀλλ' ἐν ἄλλῳ μὲν τὸν ὅλον ἀμερῇ τόπον, ἐν ἐλαχίστῳ δὲ
 149 τὸ τούτου μέρος. πάλιν ἔστω τι κανόνιον κέντροις κατὰ 10
 τὸ ἕτερον μέρος διειλημμένον, καὶ τοῦτο περιαγέσθω ἀπὸ
 τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων κατὰ τινος ἐπιπέδου ἐν ἐνὶ καὶ τῷ
 αὐτῷ χρόνῳ. καὶ δὴ τοῦ ἄκρου περιαγομένου κύκλοι κα-
 ταγραφῆσονται μεγέθει διαφέροντες ἀλλήλων, καὶ ὁ μὲν
 ἕξωτάτῳ καὶ πάντων περιληπτικός μέγιστος, ὁ δ' ἐνδοτάτῳ 15

22 προκατασχῆσει 5 27 οὐχ om. N 28 μηδὲν N 30 αὐ-
 τὸν L 31 <γὰρ> ἄρα N 1 καθ' αὐτό Gen.: κατὰ ταυτό NLE:
 κατ' αὐτό 5 ἐκεῖνο N: κείνο LE5: κάκεινο Gen. τὸν E
 3 μεριστής 5 μέρει Bekk.: μέρη G 4 τὰ τοῦ τόπου μέρη N
 9 ἐν om. N

507

βραχύτατος, καὶ οἱ μεταξὺ τούτων ἀνάλογοι, ἤτοι μείζους
καὶ μείζους ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπιόντων ἡμῶν ἢ ἐλάσσους
καὶ ἐλάσσους ἀπὸ τῆς ἐκτὸς περιφερείας ὑποβαίνοντων.
ἐπεὶ οὖν εἰς ἐστὶν ὁ τῆς περιαγωγῆς χρόνος (ἔστω δὲ ἀμε- 150
ρῆς οὗτος), ζητῶ πῶς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καθε-
στῶτος καθ' ὃν γέγονε τὰ τῆς καταγραφῆς, μιᾶς δὲ οὔσης
καὶ τῆς κινήσεως, διαφέροντες γεγόνασιν ἀλλήλων οἱ κύ-
κλοι, καὶ οἱ μὲν μεγάλοι, οἱ δὲ μικρὰν ἔχοντες τὴν περι-
μετρον. οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν, ὅτι τῶν ἀμερῶν χρόνων 151
25 διαφορὰ τίς ἐστὶ παρὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τοῦτο τῶν κύ-
κλων οἱ μὲν ἐν μείζουσιν ἀμερέσι καταγραφέντες χρόνοις
εἰσὶ μείζους, οἱ δὲ ἐν ἐλάσσοσι μικρότεροι. εἰ γὰρ ἕτερος
ἐτέρου μείζων ἐστὶν ἀμερῆς χρόνος, οὐκ ἔστιν ἀμερῆς ὁ
χρόνος οὐδὲ ἐλάχιστος, καὶ τὸ κινούμενον οὐ πάντως ἐν
30 ἀμερεῖ χρόνῳ κινεῖται. πρὸς τούτοις οὐδὲ ἐκεῖνο ἔστι φά- 152
ναι, ὅτι εἰς μὲν ἐστὶν ἀμερῆς χρόνος, καθ' ὃν ἅπαντες
508 καταγράφονται οἱ κύκλοι, τὰ δὲ μέρη τοῦ περιαγομένου
κανόνος οὐκ ἔστιν ἰσοταχῇ, ἀλλὰ τὰ μὲν ταχύτερον περιά-
γεται, τὰ δὲ βραδύτερον, καὶ ὑπὸ μὲν τῶν ταχύτερον πε-
ριαγομένων οἱ μείζους συνίστανται κύκλοι, ὑπὸ δὲ τῶν
5 βραδύτερον οἱ μικρότεροι. εἰ δὲ τῶ ὄντι τὰ μὲν θάττον 153
κινεῖται μέρη, τὰ δὲ βράδιον, ἐχρῆν ἢ διασπᾶσθαι τὸ κα-
νόνιον ἐν τῇ περιαγωγῇ ἢ κάμπτεσθαι γε πάντως, τινῶν
μὲν αὐτοῦ μερῶν προκαταταχύνων, τινῶν δὲ ὑστερούν-
των. οὔτε δὲ διασπᾶται οὔτε κάμπτεται· τοίνυν ἄπορός
10 ἐστὶν ἡ κίνησις τοῖς πάντα λέγουσιν εἰς ἀμερῇ καταλήγειν.
καθόλου τε· εἰ πάντα ἀμερῇ ἐστὶν, ὃ τε χρόνος ἐν 154
ᾧ γίνεται ἡ κίνησις, καὶ τὸ σῶμα ὅπερ κινεῖται, ὃ τε τό-
πος ἐν ᾧ τὰ τῆς κινήσεως συντελεῖται, πάντα κατ' ἀνάγκην

154 ~ Hyp. III 77.

26 καταγραφόντες N: καταγράφοντες V 27 μείζοσι E ἐλάσ-
σοσι Fabr.: ἐλάσσονι G 28 ἔστιν L: ἔνεστιν NE 31 εἰς N:
οἷς LE 5 περιγράφονται 5 2 τὸ 5 ταχύτερα N 8 ταχυ-
τέρων N 5 βραδύτερον L 5: βραδυτέρων NE 7 γε om. 5
8 προκαταταχύνοντων 5

τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς κινήσεται, ὥστε τὸν ἥλιον τῇ χε-
λῶνῃ γίνεσθαι ἰσοταχῇ· καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ αὐτὴ ἐν ἁμε- 15
ρεῖ χρόνῳ ἁμερὲς ἀνύει διάστημα. ἄτοπον δέ γε πάντα
τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς λέγειν κινεῖσθαι ἢ τὴν χελώνην
τῷ ἡλίῳ τυγχάνειν ἰσοταχῇ· ἄτοπον ἄρα τὸ πάντων εἰς
ἁμερὲς καταληγόντων ἀξιοῦν γίνεσθαι τὴν κίνησιν.

- 155 Λέγεται τοίνυν σκοπεῖν, εἰ δύναται κινεῖσθαι τι, τι- 20
νῶν μὲν εἰς ἄπειρον τεμνομένων, τινῶν δὲ εἰς ἁμερὲς κα-
ταληγόντων. καὶ δὴ οὕτως ἠνέχθησαν οἱ περὶ τὸν Στρά-
τωνα τὸν φυσικόν· τοὺς μὲν γὰρ χρόνους εἰς ἁμερὲς
ὑπέλαβον καταλήγειν, τὰ δὲ σώματα καὶ τοὺς τόπους
εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι, κινεῖσθαι τε τὸ κινούμενον 25
ἐν ἁμερεῖ χρόνῳ ὅλον ἄθρουν μεριστὸν διάστημα
156 καὶ οὐ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον. οὐκοῦν καὶ τὴν
τούτων στάσιν ἀδύνατόν ἐστι διδάσκειν πάντων προδηλοτέρων
ἐχομένους ὑποδειγμάτων. ὑποκείμεθω γὰρ τετραδακτυλιαῖον
διάστημα, καὶ ἀνύτω τοῦτο τὸ κινούμενον σῶμα ἐν δυσὶν ἁμε- 30
ρέσι χρόνοις, ὥστε τὸ ἕτερον [τὸ] διδακτυλιαῖον ἐν <ἐνὶ> ἁμερεῖ 509
χρόνῳ διέρχεσθαι καὶ τὸ λειπόμενον πάλιν ἐν ἐνί. τοιαύ-
της δὲ οὔσης ὑποθέσεως ἀφαιρέσθω τοῦ τοσοῦτου δια-
στήματος δακτυλιαῖον διάστημα, ὥστε τὸ περιλειπόμενον
157 διάστημα τριδακτυλιαῖον γίνεσθαι. ἀλλ' εἰ τὸ ὅλον τετρα- 5
δακτυλιαῖον διάστημα ἐν δυεῖν ἁμερέσι χρόνοις τὸ κινού-
μενον σῶμα διήρχετο, πάντως τὸ τριδακτυλιαῖον ἀνύσει ἐν
ἐνὶ ἁμερεῖ χρόνῳ καὶ ἡμίσει, ἐν ἐνὶ μὲν τὸ διδακτυλιαῖον
διάστημα, ἐν ἡμίσει δὲ τὸ λειπόμενον δακτυλιαῖον. καὶ
οὕτως, εἰ ἔστι τοῦ ἁμεροῦς χρόνου ἡμίσει λειπόμενος ἁμε- 10
ρὴς χρόνος, οὐκ ἔστι τις ἁμερὴς χρόνος, ἀλλὰ καὶ οὗτος
158 εἰς μέρη τέτμηται. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, εἰ πέμπτον δάκτυ-
λον προσθῶμεν τῷ τετραδακτυλιαῖῳ διαστήματι. πῶς γὰρ
τοῦτο κινήσεται τὸ κινούμενον; ἄρά γε ἐν ἁμερεῖ χρόνῳ;
ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ διπλοῦν ἐν ἁμερεῖ χρόνῳ διήνυεν, ἔσται 15

15 <καὶ> αὐτὸς N 22 τὸν del. Rüstow 27 πρότερον alt.
om. N 28 ἀδύνατόν ἐστι N: δυνατὸν ἔσται LE5 πάντως
Fabr. 1 τὸ del. Fabr. διδακτυλιαῖον 5: δακτυλιαῖον NLE
ἐνὶ add. Bekk. 3 τοιοῦτον N 8 δακτυλιαῖον NLE (ut v. 1)

509

τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινούμενον ταχύ τε ἅμα καὶ βραδύ,
ἢ μὲν διδακτυλιαῖον ἐν ἡμερεῖ χρόνῳ ἀνύει, ταχύ, ἢ δ' ἐν
τῷ ἴσῳ δακτυλιαῖον διέρχεται, βραδύ. εἰ δὲ ἐν ἐλάττονι
ἡμεροῦς χρόνου ἀνύει τὸν πέμπτον δάκτυλον, μεριστός
30 ἐστὶν ὁ ἡμερῆς χρόνος· ὅπερ οὐ θέλουσιν.

Καὶ μὴν εἰ ἐν ἡμερεῖ χρόνῳ τὸ κινούμενον ὕφ' ἐν 159
ἄθρουν μεριστὸν ἀνύει διάστημα, στήσεται τι ἀναιτίως,
ὥς παραστήσομεν· οὐχὶ δέ γε ἴσταται τι ἀναιτίως· οὐκ
ἄρα κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γίνεται ἡ κίνησις. ἔστω γὰρ 160
35 ὄρθιόν τι διάστημα, οἶον δεκάπηχυν, καὶ βαρὺ τι σῶμα,
οἶονει μολιβῆ σφαῖρα, ἐν ἐνὶ ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἀνυέτω ὅλον
τοῦτο τὸ διάστημα ἄνωθεν κάτω. ἀλλὰ καὶ προστιθέσθω
τούτῳ τῷ διαστήματι ἄλλο πηχυαῖον διάστημα, ὥστε ὅλον
γίνεσθαι ἐνδεκάπηχυν, ἀφιεσθῶ τε πάλιν ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἢ
30 σφαῖρα. οὐκοῦν φθάσασα ἐπὶ τὸ πέρας μὲν τοῦ δεκάτου 161
πήχεως ἀρχὴν δὲ τοῦ ἐνδεκάτου ἢ στήσεται ἢ καὶ τοῦτον
510 διελεύσεται, φημὶ δὲ τὸν ἐνδέκατον πῆχυν. ἀλλὰ τὸ μὲν
στήναι ἄτοπον· βαρὺ γὰρ οὕτω σῶμα καὶ δι' αἴρος φε-
ρόμενον καὶ μηδενὸς ἀντικόπτοντος, εἰ στήσεται, πάντως
ἀναιτίως στήσεται, ὅπερ ἦν ἄτοπον. εἰ δὲ κινήσεται, ἐπεὶ 162
5 τὸ ὅλον δεκάπηχυν διάστημα ἐν ἐνὶ ἡμερεῖ διέρχεται χρόνῳ,
τὸ λειπόμενον πηχυαῖον διάστημα τῆς αὐτῆς οὔσης κι-
νήσεως ἐν δεκάτῳ μέρει τοῦ ἡμεροῦς χρόνου διελεύσεται,
ὥστε τὸν ἡμερῆ χρόνον πρὸς τῷ μὴ εἶναι ἡμερῆ ἔτι καὶ
εἰς δέκα μέρη τετμησθαι.

10 Καὶ μὴν εἰ τὸ κινούμενον ἐν ἐνὶ ἡμερεῖ χρόνῳ ὅλον 163
ἀνύει μεριστὸν διάστημα, ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ
χρόνῳ ἐν πᾶσι γενήσεται τοῖς τοῦ διαστήματος μέρεσιν.
εἰ δὲ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐν πᾶσι γενήσεται τοῖς
τοῦ διαστήματος μέρεσιν, οὐκ ἔσται κεκινημένον τὸ διά-
15 στημα ἀλλὰ ἐπεσχηκός· ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν ἐν ἐνὶ 164

17 δακτυλιαῖον E ἀνύει om. 5 25 τε διάστ. N 26 οἶον
ἢ N 27 τὸ om. LE 30/31 πέρας μὲν τοῦ δεκάτου πήχεως
Bekk.: μέρος μὲν τοῦ δεκαπήχεος G 1 ἐνδέκατον πῆχυν Bekk.:
ἐνδεκάπηχυν G 4 ἐπὶ E 13 εἰ — 14 μέρεσιν om. E 13 ἐν
om. L

- καὶ ἀμερεῖ χρόνῳ κινεῖται τὸ κινούμενον μεριστὸν διά-
 στημα, ἐπεὶ ἔσται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ θερμὸν τε
 καὶ ψυχρόν, πεφωτισμένον τε καὶ ἀφώτιστον. ὑποκείσθω
 γὰρ διπληχναῖον διάστημα, καὶ τούτου ὁ μὲν ἕτερος πῆχυς
 165 πεπυρακτώσθω, ὁ δ' ἕτερος ἐψύχθω. εἰ δὴ τὸ κινούμενον 20
 ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἀμερεῖ χρόνῳ τὸ ὅλον τοῦτο ἐπιλαμ-
 βάνει διάστημα, ὅτε μὲν κατὰ τοῦ πεπυρακτωμένου πῆ-
 χεὼς ἔστιν, ἔσται πεπυρακτωμένον, ὅτε δὲ κατὰ τοῦ ἐψυ-
 γμένου, ἐψυγμένον. γίνεται δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
 ἐν τε τῷ πεπυρακτωμένῳ καὶ τῷ ἐψυγμένῳ· τὸ αὐτὸ ἄρα 25
 κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔσται θερμὸν τε ἅμα καὶ ψυχρόν·
 166 ὃ τῶν ἀδυνάτων ὑπῆρχεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν
 αὐτὴν ἔφοδον ἔσται διδάσκειν, ὅτι ὅψ' ἐν ταύτῳ ἔσται καὶ
 πεφωτισμένον καὶ ἀφώτιστον· ὃ καὶ αὐτὸ παρὰ τὴν
 ἐνάγκειαν.

30

- Πρὸς τούτοις δεήσει ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ὁπηλίκον ἂν
 τις ὑποθῇται διάστημα, κενινήσθαι λέγειν τὸ κινούμενον.
 167 ὅλον ἔστω τετραδακτυλιαῖον διάστημα, καὶ διηρήσθω εἰς
 ὀκτὼ μέρη, εὐσήμου τε χάριν διδασκαλίας τὸ μὲν πρῶτον 511
 αὐτοῦ μέρος καλείσθω Α, τὸ δὲ δεύτερον Β, τὸ δὲ τρίτον
 Γ, καὶ κατὰ τὰ ἐξῆς ὁμοίως. εἰ δὴ τὸ κινούμενον ἐν ἐνὶ
 καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ μεριστὸν ἀνύει διάστημα, ἐν ᾧ χρόνῳ
 κινεῖται τὸ ΑΒ διάστημα, ἐν τῷ αὐτῷ δυνήσεται κινεῖσθαι 5
 τὸ ΒΓ διάστημα. ἀλλ' εἰ <τοῦτο>, ἐν τῷ αὐτῷ κινήσεται καὶ τὸ
 ΓΔ, καὶ οὕτω μέχρις ἀπείρου, ὥστε ἐν ἐνὶ καὶ ἀμερεῖ χρό-
 νῳ κινήσεται τὸ ὅλον τῆς γῆς διάστημα.
 168 Εἰ οὖν μήτε εἰς ἄπειρον οὕσης τῆς τομῆς μήτε εἰς
 ἀμερὲς τῆς καταλήξεως, μήτε τινῶν μὲν εἰς ἄπειρον τεμ- 10
 νομένων, τινῶν δὲ εἰς ἀμερὲς καταληγόντων, σφίζεται ἡ κί-
 νησις, ῥητέον μηδὲν εἶναι κίνησιν. οἷς ἔπεται ἡ ἐποχῇ

20 πεπυρακτώσθω Bekk.: πεπυρώσθω G 25 ἅμα om. N:
 ante θερμὸν 5 2/3 Α — Β — Γ Bekk.: ἄλφα — βῆτα — γάμ-
 μα G (cf. p. 490, 24—28. 535, 7. 22 sqq.) 5 ΑΒ Bekk. se-
 cundum Fabricii versionem: πρῶτον δεύτερον G 6 ΒΓ Bekk.:
 δεύτερον τρίτον G τοῦτο dubit. add. Bekk. καὶ τὸ LE 5: τὸ
 αὐτὸ καὶ N 7 ΓΔ Bekk.: τρίτον τέταρτον G

511

διὰ τε τὴν τῆς ἐναργείας καὶ διὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων
αὐτῇ λόγων ἰσοσθένειαν.

⟨γ⟩ εἰ ἔστι χρόνος

- 15 Τῆς κινήσεως τριῶν οὐσιῶν, ὥς προεῖπον (§ 121), ἐχο- 169
μένης, σώματός τε τοῦ κινουμένου καὶ τόπου τοῦ ἐν ᾧ κινεῖ-
ται καὶ χρόνου καθ' ὃν ἡ κίνησις συντελεῖται, ἐπεὶ τό τε σῶμα
καὶ τὸν τόπον ἠπορήσαμεν, πειρασόμεθα καὶ περὶ χρόνον
ζητεῖν· τάχα γὰρ καὶ περὶ τούτου ὁ λόγος ἄπορος φα-
20 νεῖται τοῖς τε αἰώνιον ὑποτιθεμένοις εἶναι τὸν κόσμον
φυσικοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ τινος χρόνου λέγουσιν αὐτὸν συνε-
στάσθαι. καὶ δὴ τινές (Stoic. fr. II 513 Arn.) φασὶν χρό- 170
νον εἶναι διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως, οἱ δὲ
αὐτὴν τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν. οὔτε δὲ κατὰ τοὺς πρῶ-
25 τούς οὔτε κατὰ τοὺς δευτέρους γίνεται τις χρόνος. εἴπερ γὰρ
τὸ διάστημα τῆς κινήσεως καὶ ἡ κίνησις οὐδὲν ἔστι παρὰ τὸ
κινούμενον, ὁ χρόνος τῆς κοσμικῆς κινήσεως διάστημα καθε-
στῶς ἢ ἰδιαιτέρον κοσμικὴ κίνησις οὐδὲν ἔσται παρὰ τὸν κι-
νούμενον κόσμον, ἀλλὰ κόσμος πως ἔχων γενήσεται ὁ χρόνος·
512 ὅπερ ἔστιν ἄτοπον. καὶ ἄλλως· τὴν μὲν κίνησιν τοῦ κόσμου 171
ἐνδέχεται νοεῖν κατὰ τινὰ χρόνον μὴ οὔσαν, ὥστ' οὐκ ἂν
εἴη τοῦ κόσμου κίνησις <δ> χρόνος. καὶ ἄλλως· πᾶσα κίνη- 172
σις ἐν χρόνῳ γίνεται, διὸ καὶ ἡ τοῦ κόσμου κίνησις ἐν
5 χρόνῳ γενήσεται. ὁ δὲ χρόνος ἐν χρόνῳ οὐ γίνεται· ἦτοι
γὰρ ἐν αὐτῷ γενήσεται ἢ ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλοις. οὔτε δὲ ἐν
αὐτῷ γένοιτ' ἂν (ἔσται γὰρ ὁ αὐτός καὶ εἷς καὶ δύο), οὔτε
ἕτερος ἐν ἑτέρῳ διὰ τὸ μήτε τινὰ τῶν ἐνεστώτων γίνεσθαι
ἐν τῷ μὴ ἐνεστῶτι μήτε τινὰ τῶν μὴ ἐνεστώτων ἐν τῷ
10 ἐνεστῶτι. τοίνυν οὐδὲ διὰ τοῦτο δητέον κόσμου κίνησιν
εἶναι τὸν χρόνον. πάλιν ὥσπερ ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ γί- 173
νεται, οὕτω καὶ ἡ μονή· ἀλλ' ὅν τρόπον οὐδεὶς λέγει τὴν
μονὴν εἶναι χρόνον, οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν

170—228 ~ cf. Hyp. III 136—137.

15 οὐσῶν 5 21/22 συνίστασθαι L 24 τὴν τοιαύτην Gen.
τὴν om. L 28 ἢ N: ἡ LE5 τὸν NL: τὸ E5 29 κόσ-
μον NL: κόσμος E5 1 μὲν del. Kayser 3 <ῆ> τοῦ κ. κ.
Bekk. ὁ add. Rüstow coll. p. 513, 17/8 6 ἄλλως Hervetus:
ἢ ἄλλοις del. Kayser 7 ὁ om. N 13 χρόνον NLE: ἐν χρόνῳ 5

- δεόντως χρόνον ἀποφαίνεται. ἢ τε τοῦ κόσμου κίνησις
 διὰ παντός ἐστίν ἢ αὐτή, ὁ δὲ χρόνος οὐ, διὰ παντός 15
 ἐστίν ὁ αὐτός, ἀλλ' ὅτε μὲν ὁ αὐτός λέγεται, ὅτε δὲ ἄνι-
 σος· καὶ ὅτε ἄνισος, ὅτε μὲν πλείων, ὅτε δὲ ἐλάττων. ἔτε-
 ρον ἄρα ἐστίν ἢ τοῦ κόσμου κινήσεις καὶ ἕτερον ὁ χρόνος.
- 174 οἷ γε μὴν τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν ἀνελόντες, τὴν δὲ γῆν
 κινεῖσθαι δοξάσαντες, ὥς οἱ περὶ Ἀρίσταρχον τὸν μα- 20
 θηματικόν, οὐ κωλύονται νοεῖν χρόνον. τοίνυν ἕτερον εἶναι
 λεκτέον τὸν χρόνον καὶ οὐ ταῦτόν τῃ τοῦ κόσμου κινή-
 175 σει. οἷ τε ἐν καταγείοις τισὶ καὶ ἀλαμπέσι σπηλαίοις βιο-
 τεύοντες καὶ οἱ ἐκ γενετῆς πηροὶ τῆς μὲν τοῦ κόσμου
 κινήσεως ἔννοϊαν οὐκ ἔχουσιν, καθίσαντες δὲ καὶ ἀναστάν- 25
 τες καὶ περιπατήσαντες ἔννοϊαν χρόνον λαμβάνουσι τοῦ
 ἐν ᾧ τὰ τρία ταῦτα ἐνήργησαν, καὶ πλείονος μὲν τοῦ ἐν
 ᾧ τὰ τρία, ἐλάσσονος δὲ τοῦ ἐν ᾧ τὰ δύο, ἐλαχίστου δὲ
 τοῦ ἐν ᾧ τὸ ἓν. εἰ δὲ δυνατόν νοῆσαι χρόνον μὴ νοοῦν-
 τας τὴν οὐράνιον περιφορὰν, ἕτερόν ἐστίν αὕτη καὶ ἔτε- 30
 ρον ὁ χρόνος.
- 176 Ἀριστοτέλης (Phys. 219 b 2) δὲ χρόνον ἔφασκεν 513
 εἶναι ἀριθμὸν τοῦ ἐν κινήσει πρώτου καὶ ὑστέρου.
 εἰ δὲ τοῦτό ἐστίν ὁ χρόνος, συμμνημόνευσίς τις τοῦ ἐν κινήσει
 πρώτου καὶ ὑστέρου, τὸ ἡρεμοῦν καὶ ἀκινήτιζον οὐκ ἔσται ἐν
 χρόνῳ. ἢ εἴπερ ἐστίν ἐν χρόνῳ τὸ ἀκινήτιζον, ὁ δὲ χρόνος ἐστίν 5
 ἀριθμὸς τοῦ ἐν κινήσει πρώτου καὶ ὑστέρου, ἔσται τὸ ἐν
 177 χρόνῳ ἡρεμοῦν καὶ κινούμενον· ὅπερ ἀδύνατον. διόπερ
 Στράτων ὁ φυσικὸς ἀποστὰς τῆσδε τῆς ἐννοίας ἔλεγε χρό-
 νον ὑπάρχειν μέτρον πάσης κινήσεως καὶ μονῆς·
 παρῆκει γὰρ πᾶσι τοῖς κινουμένοις, ὅτε κινεῖται, καὶ πᾶσι τοῖς 10
 ἀκινήτοις, ὅτε ἀκινήτιζει, καὶ διὰ τοῦτο πάντα τὰ γινό-
 178 μενα ἐν χρόνῳ γίνεται. μήποτε δὲ πάμπολλά ἐστι καὶ τὰ
 τούτῳ μαχόμενα· αὐταρκες δὲ νῦν ἐκεῖνο λέγειν, ὅτι τὸ

176 cf. Hyp. III 136.

177 cf. Hyp. III 137.

513

μετροῦν τὴν κίνησιν ἢ τὴν μονὴν ἐν χρόνῳ γίνεται καὶ
 15 οὐκ ἔστι χρόνος. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη τὸ μετροῦν τὴν
 κίνησιν καὶ τὴν μονὴν ὁ χρόνος· ἐν χρόνῳ γὰρ οὐ γίνεται
 χρόνος. ἄλλως τε· εἰ διὰ τοῦτο μέτρον τῆς κινήσεως καὶ 179
 τῆς μονῆς ἔστιν ὁ χρόνος, ἐπεὶ ἀντιπαρήκει τῇ τε κινήσει
 ἐφ' ὅσον ἔστι κίνησις καὶ τῇ μονῇ ἐφ' ὅσον ἔστι μονή,
 20 ἐπεὶ πάλιν ἡ κίνησις καὶ ἡ μονὴ ἀντιπαρήκει τῷ χρόνῳ,
 οὐ μᾶλλον ἔσται χρόνος μέτρον τῆς κινήσεως καὶ τῆς μο-
 νῆς ἢ ἡ κίνησις καὶ ἡ μονὴ μέτρον τοῦ χρόνου. καὶ 180
 τοῦτο τάχα βέλτιον ἦν εἰπεῖν· ὁ μὲν γὰρ χρόνος δυσθεώ-
 ρητόν τι ἔστιν, ἡ δὲ κίνησις καὶ ἡ μονὴ εὐσύνοπτον,
 25 ληφθεῖη δ' ἂν οὐκ ἐκ τοῦ δυσθεωρήτου τὸ εὐθεώρητον,
 ἀλλ' ἀνάπαλιν.

Δοκεῖ δὲ καὶ εἰς τοὺς περὶ Ἐπίκουρον (p. 352, 32 Us.) καὶ 181
 Δημόκριτον (A 72 Diels) φυσικοὺς τοιαύτη τις ἀναφέρεσθαι
 τοῦ χρόνου νόησις "χρόνος ἔστιν ἡμεροειδὲς καὶ νυκτο-
 30 εἰδὲς φάντασμα", καθ' ἣν πάλιν ἀπορός ἔστιν ἡ [περὶ] τοῦ
 χρόνου φύσις. εἰ γὰρ ἀνυπόστατος δέικνυται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ,
 ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ἡμεροειδὲς φάντασμα μὴ εἶναι χρόνον ἢ ἀνυ-
 514 πόστατον ὑπάρχειν. ἡμέρα γὰρ ἡ καὶ ἰδιαίτερον νοουμένη 182
 καὶ δωδεκάωρος, τουτέστιν ἡ ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως,
 σκεψαμένοις ἡμῖν ἀνυπόστατος φαίνεται. ὅτε γὰρ ἡ πρώτη
 ὑφέστηκεν ὥρα, οὕτω αἱ ἔνδεκα ὑφeskαῖσιν· τῶν δὲ γε
 5 πλειόνων ὥρῶν μὴ οὐσῶν οὐκ ἂν εἴη ἡμέρα. καὶ πάλιν· 183
 ὅτε ἡ δευτέρα ἐνέστηκεν ὥρα, ἡ μὲν πρώτη οὐκέτ' ἔστιν,
 αἱ δὲ λειπόμεναι δέκα οὕτω εἰσίν, διὸ τῶν πλειόνων μὴ
 οὐσῶν ὥρῶν οὐδ' οὕτως ἔσται ἡ ἡμέρα. πάντοτε οὖν
 μιᾶς ὥρας ὑφεστώσης, τῆς δὲ ἡμέρας μιᾶς ὥρας μὴ οὐ-
 10 σης, οὐκ ἂν εἴη τις ἡμέρα. καὶ μὴν οὐδὲ ἡ μία ὥρα 184
 ὑφεσθηκεν· κατὰ πλάτος γὰρ νοεῖται, ἐκ πλειόνων τε καὶ

181 cf. Hyp. III 137.

15 εἰ — 16 χρόνος om. E 16 ὁ N: om. LE₅ <καὶ> ἐν χρ. N
 25 λειφθεῖη N 28 τις om. 5 30 περὶ del. Bekk. 31 φάσις (ser-
 vato παρὶ) Bekk. dubit. 8 σκεψαμένοις Bekk.: σκεψομένοις G
 6 οὐκέτ' Bekk.: οὐκ G 9 τῆς — ούσης om. N

- αὐτὴ συνέστηκε μοιρῶν, ὧν αἱ μὲν οὐδέπω εἰσὶν, αἱ δὲ οὐκέτι, ὥστε καὶ τὸ σύνθετον ἐξ αὐτῶν ἀνυπόστατον γίνεσθαι. εἰ δὲ μήτε ὥρα τις ἔστι μήτε ἡμέρα μήτε κατὰ τὸ ἀνάλογον νύξ, οὐδὲ χρόνος ἔσται ἡμεροειδὲς ἢ νυκτο- 15
- 185 εἰδὲς φάντασμα. καὶ μὴν ἡμέρα λέγεται διχῶς, καθ' ἓνα μὲν τρόπον ἢ ἐκ τῶν δώδεκα ὥρων συνεστῶσα, καθ' ἕτερον δὲ ὁ πεφωτισμένος ἐξ ἡλίου ἀήρ. ἦτοι οὖν τῆς ἐκ τῶν ὥρων συνεστῶσης ἡμέρας φάντασμα εἶναι λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον τὸν χρόνον, ἢ τῆς ὥς πε- 20
- 186 φωτισμένου ἀέρος ἐξ ἡλίου. ἀλλὰ τῆς μὲν ἐκ τῶν ὥρων συνεστῶσης ἡμέρας οὐκ ἂν εἴπαιεν φάντασμα εἶναι τὸν χρόνον· αὕτη γὰρ αὐτὴ ἢ ἡμέρα χρόνος ἔστί, φημί δὲ
- 187 τὴν δωδεκάωρον, διόπερ εἰ τὸ φάντασμα ταύτης χρόνος νοεῖται, ἔσται ὁ χρόνος τοῦ χρόνου φάντασμα· ὅπερ 25 ἦν ἀπεμφαῖνον. τοίνυν οὐ λεκτέον τὸ τῆς δωδεκάωρου ἡμέρας φάντασμα χρόνον ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ τῆς ὥς πεφωτισμένου ἀέρος ἡμέρας φάντασμα· αὕτη γὰρ ἐν χρόνῳ γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο εἰ χρόνος ἔστι τὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ἡμέτερον φάντασμα, ἐν τῷ ἡμετέρῳ φαντάσματι 30 γενήσεται ἢ τοιαύτη ἡμέρα. ὁ πολλῷ τοῦ πρώτου χειρὸν
- 188 ἔστιν. φθαρέντος τε τοῦ κόσμου κατὰ Ἐπίκουρον 515 οὔτε ἡμέρα ἔστιν οὔτε νύξ, διὰ δὲ τοῦτο οὔτε ἡμερήσιον οὔτε νυκτερήσιον φάντασμα. ἄτοπον δ' ἦν φθαρέντος τοῦ κόσμου λέγειν μὴ εἶναι χρόνον· καὶ γὰρ τὸ ποτὲ ἐφθάρθαι καὶ τὸ φθειρεσθαι χρόνων ἔστιν ἐμφατικά. εἰ 5 δὲ τοῦτο, ἕτερον μὲν ἔστιν ὁ χρόνος, διάφορον δὲ τὸ ἡμερήσιον ἢ νυκτερήσιον φάντασμα.
- Ἐκ μὲν οὖν τῆς ἐπινοίας οὕτως ἢ τοῦ χρόνου ὑπαρ- 189 ξις ἡπορήσθω· πάρεστι δὲ καὶ προηγουμένῳ λόγῳ τὸ προκείμενον κατασκευάζειν. εἴπερ γὰρ ἔστι χρόνος, ἦτοι 10

189—192 ~ Hyp. III 141—142. adv. math. VI 62—63.

16 νυκτοειδὲς A (cf. p. 513, 29/30): νυκτεροειδὲς G (excepto A)
 18 <ὁ> ἀήρ N 26 <εἶναι> νοεῖται edd. 27 τὸ om. 5 29 ταύ-
 της τῆς LE5: τοσαύτης N 4 τὸ ποτὲ scr. coll. v. 17: ὁπότε καὶ
 τὸ G: τὸ ποτὲ φθαρῆναι καὶ τὸ Bekk. dubit. 5 ἐμφατικά N

515

πεπέρασται ἢ ἄπειρός ἐστιν· οὔτε δὲ πεπέρασται, ὥς πα-
 ραστήσομεν, οὔτε ἄπειρός ἐστιν, ὥς διδάξομεν· οὐκ ἄρα
 ἔστι τι χρόνος. εἰ γὰρ πεπέρασται ὁ χρόνος, ἦν ποτὲ
 χρόνος, ὅτε [ὁ] χρόνος οὐκ ἦν, καὶ ἔσται ποτὲ χρόνος, ὅτε
 15 οὐκ ἔσται χρόνος. ἄτοπον δέ γε ἢ τὸ γεγονέναι ποτὲ
 χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἦν, ἢ τὸ ἔσεσθαι ποτε χρόνον,
 ὅτε χρόνος οὐκ ἔσται· καὶ γὰρ τὸ ποτὲ γεγονέναι καὶ τὸ
 ἔσεσθαι, καθὼς προεῖπον (§ 188), διαφερόντων χρόνων
 ἐστὶν ἐμφατικά. οὐ τοίνυν πεπέρασται ὁ χρόνος. καὶ μὴν 190
 20 οὐδὲ ἄπειρός ἐστιν. ἔστι γὰρ τι αὐτοῦ τὸ μὲν [τι] παρωχημέ-
 νον, τὸ δὲ μέλλον. ἦτοι οὖν ἐκάτερος τούτων τῶν χρόνων
 ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν, αὐτόθεν πεπέ-
 ρασται ὁ χρόνος, καὶ εἰ πεπέρασται, μένει τὸ ἀρχῆθεν
 ἄπορον, τὸ γεγονέναι ποτὲ χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἦν, καὶ
 25 τὸ ἔσεσθαι ποτε χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἔσται. εἰ δὲ ἔστιν 191
 ἐκάτερος, φημὶ δὲ ὅ τε παρωχημένος καὶ ὁ μέλλων χρό-
 νος, ἐν τῷ παρόντι ἔσται. ἐν τῷ παρόντι δὲ ὑπάρχων,
 ἐν τῷ ἐνεστώτι γενήσεται χρόνω ὅ τε παρωχημένος καὶ ὁ
 μέλλων. ἄτοπον δὲ τὸν παρωχημένον καὶ τὸν μέλλοντα
 30 λέγειν κατὰ τὸν ἐνεστώτα χρόνον νοεῖσθαι. τοίνυν οὐδ'
 ἄπειρός ἐστιν ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε πεπερασμένος νοεῖται
 μήτ' ἄπειρος, οὐδ' ὅλως ἔστιν. τό τε μὴν ἐξ ἀνυ- 192
 35 πάρχων συνεστῶς ἀνύπαρκτον ἔσται, ὁ δὲ γε χρόνος ἐξ
 ἀνυπάρχων ἀξιοῦται συνεστάναι τοῦ παρωχημένου μη-
 κέτ' ὄντος καὶ τοῦ μέλλοντος μήπω ὄντος· ἀνύπαρκτος
 ἄρα ἐστὶν ὁ χρόνος.

5 Πρὸς τούτοις· εἰ ἔστι τι χρόνος, ἦτοι ἀμέριστός ἐστιν ἢ 193
 μεριστός· οὔτε δὲ ἀμέριστος εἶναι δύναται, καθὼς ὑπο-
 μνήσομεν, οὔτε μεριστός, ὥς καταστησόμεθα· οὐκ ἄρα ἔστι
 τις χρόνος. ἀμερὴς μὲν οὖν οὐ δύναται τυγχάνειν ὁ χρό-

193—196 ~ Hyp. III 143. adv. math. VI 64—65.

11 οὔτε — 12 ἐστὶν om. 5 14 ὁ del. coll. p. 153, 26 et
 760, 18 15/16 ἢ — ἢ G: καὶ — καὶ Rüstow 16 <ὁ> χρόνος
 VR 19 ἐμφατικά L: ἐμφαντικά NE5 (cf. ad v. 5) 20 τι
 prius del. Bekk.: post δὲ v. 21 transp. Rüstow τι alt. delevi
 coll. p. 760, 20 23 μένει NLE: μὲν 5 24 οὐκ — 25 χρόνος
 om. NE 26 δὴ N 32 ἔσται 5

- νος, ἐπεὶ διαιρεῖται εἰς τε τὸν παρῳχημένον καὶ τὸν ἐνε-
 194 στώτα καὶ εἰς τὸν μέλλοντα. μεριστός δὲ οὐκ ἂν ὑπάρχοι 10
 διὰ τὸ πᾶν τὸ μεριστὸν ὑπὸ τινος αὐτοῦ μέρους καταμε-
 τρεῖσθαι· οἷον ὁ μὲν πῆχυς ὑπὸ παλαιστοῦ καταμετρεῖ-
 ται, καὶ ἔστι τοῦ πῆχεως μέρος ὁ παλαιστής, ὑπὸ δὲ τοῦ
 δακτύλου ὁ παλαιστής, καὶ ἔστι μέρος τοῦ πάλαιστοῦ ὁ
 δάκτυλος. τοίνυν εἰ καὶ ὁ χρόνος μεριστός ἐστιν, ὀφείλει 15
 195 πρὸς τινος αὐτοῦ μέρους καταμετρεῖσθαι. οὔτε δὲ ὑπὸ
 τοῦ ἐνεστώτος ἐνδέχεται τοὺς ἄλλους χρόνους καταμετρεῖ-
 σθαι. εἰ γὰρ ὁ ἐνεστὼς χρόνος καταμετρεῖ τὸν παρῳχη-
 μένον, ἔσται ὁ ἐνεστὼς χρόνος κατὰ τὸν παρῳχημένον,
 γινόμενος δὲ κατὰ τὸν παρῳχημένον οὐκέτι ἔσται ἐνεστὼς, 20
 ἀλλὰ παρῳχημένος. καὶ εἰ τὸν μέλλοντα καταμετρεῖ ὁ
 ἐνεστὼς, κατ' αὐτὸν γινόμενος μέλλον ἔσται, ἀλλ' οὐχὶ
 ἐνεστὼς. ὅθεν οὐδὲ τοῖς ἄλλοις χρόνοις ἐνδέχεται κατα-
 μετρεῖν τὸν ἐνεστῶτα· ἐκάτερος γὰρ αὐτῶν κατὰ τοῦτον
 γενόμενος ἐνεστὼς ἔσται καὶ οὔτε παρῳχημένος οὔτε μέλ- 25
 196 λων. ἀλλ' εἰ πάντως μεριστὸν ἢ ἀμεριστὸν δεῖ νοεῖν τὸν
 χρόνον, ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι οὔτε μεριστός ἐστιν οὔτε
 ἀμεριστός, λεκτέον μηδὲν εἶναι τὸν χρόνον.
 197 Σὺν τούτοις· ὁ χρόνος τριμερής ἐστιν· τὸ μὲν γάρ
 τι ἦν αὐτοῦ παρῳχημένον, τὸ δ' ἐνεστὼς, τὸ δὲ μέλλον. 30
 τούτων δὲ τὸ μὲν παρῳχημένον οὐκέτ' ἔστιν, τὸ δὲ μέλλον
 οὐπω ἔστιν. λείπεται δὲ ἔν εἶναι μέρος ἐνεστηκός. ἦτοι
 οὖν ὁ ἐνεστηκός χρόνος ἀμερής ἐστιν ἢ μεριστός. οὔτε 517
 δὲ ἀμερής εἶναι δύναται· ἐν ἀμερεῖ γὰρ χρόνῳ οὐδὲν πέ-
 φυκε γίνεσθαι μεριστόν, ὥς φησι Τίμων (fr. 76 Diels),
 οἷον τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθίβεσθαι καὶ πᾶν ὃ τούτοις ἔοικεν.
 198 εἰ δ' ἀμερής ἐσπν, οὔτε ἀρχὴν ἔξει, ἢ συνάπτει τῷ παρῳχημέ- 5
 νῳ, οὔτε πέρας, ὧ συνάπτει τῷ μέλλοντι· τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχον
 καὶ πέρας οὐκ ἀμεριστόν ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἀρχὴν ἔχει

197—199 ~ Hyp. III 144—145. adv. math. VI 66—67.

13 πῆχεος G (ut plerumque)
2 δὲ om. 5

31 οὐκέτ' Bekk.: οὐκ G

517

μήτε πέρας, οὐδὲ μέσον ἔχει· κατὰ γὰρ τὴν ὥς ταῦτα
 σύμβλησιν νοεῖται τὸ μέσον. μήτε δὲ ἀρχὴν ἔχων μήτε
 10 πέρας μήτε μέσον οὐδ' ὅλως ἔσται. εἰ δὲ μεριστός ἐστιν 199
 ὁ ἐνεστῶς χρόνος, ἦτοι εἰς τοὺς ὄντας χρόνους μερίζεται
 ἢ εἰς τοὺς μὴ ὄντας. καὶ εἰ μὲν εἰς τοὺς μὴ ὄντας χρό-
 νους μερίζοιτο, οὐκέτ' ἔσται χρόνος· τὸ γὰρ εἰς τοὺς μὴ
 ὄντας χρόνους μεριζόμενον οὐκ ἂν εἴη χρόνος. εἰ δὲ εἰς
 15 τοὺς ὄντας χρόνους μερίζεται, οὐκέτι ἔσται ὅλος ἐνεστῶς,
 ἀλλὰ τί μὲν αὐτοῦ παρωχημένον, τί δὲ μέλλον. διὰ δὲ
 τοῦτο οὐκέτι ἔσται ὅλος ἐνεστῶς καὶ ὑπάρχων, τοῦ μὲν
 μηκέτι ὄντος αὐτοῦ, τοῦ δὲ μήπω ὄντος. ἀλλ' εἰ τριῶν 200
 ὄντων, παρωχημένου καὶ μέλλοντος καὶ ἐνεστῶτος, δέδει-
 20 κται τούτων μηδεὶς ὑπάρχων, οὐκ ἂν εἴη τις χρόνος.

Οἱ δὲ λέγοντες τὸν ἐνεστῶτα χρόνον πέρας μὲν εἶναι
 τοῦ παρωχημένου, ἀρχὴν δὲ τοῦ μέλλοντος, ἐκ δυεῖν ἀνυ-
 πάρκτων χρόνων ἓνα ποιοῦντες, οὐχ ἓνα μόνον, ἀλλὰ καὶ
 πάντα χρόνον ἀνυπάρκτον ποιοῦσιν. ἄλλως τε· εἰ πέρας 201
 25 ἐστὶ τοῦ παρωχημένου ὁ ἐνεστῶς χρόνος, τὸ δὲ πέρας τοῦ
 παρωχημένου συμπαρώχηκε τῷ οὗ ἔστι πέρας, οὐκέτι ἔσται
 ὁ ἐνεστῶς χρόνος, εἴπερ πέρας ἐστὶ τοῦ παρωχημένου.
 καὶ πάλιν, εἰ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος ἐστὶν ὁ ἐνεστῶς χρόνος, 202
 ἢ δὲ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος οὕπω ἔστιν, ὁ ἐνεστῶς χρόνος
 30 οὕπω ὑποστήσεται, καὶ οὕτω τὰ ἐναντιώτατα τούτῳ συμ-
 518 βήσεται· καθὼ μὲν γὰρ ἐνεστῶς ἐστὶν, ὑπάρξει, καθὼ δὲ
 συμπαρώχηκε τῷ παρωχημένῳ, οὐκέτι ἔσται, καθὼ δὲ τῷ
 μέλλοντι σύνεστιν, οὕπω ἔσται. ἄτοπον δὲ τὸν αὐτὸν
 χρόνον νοεῖν καὶ ὄντα καὶ μηκέτ' ὄντα καὶ μήπω ὄντα.
 5 τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ ρητέον εἶναί τινα χρόνον.

Ἐπακτέον δὲ καὶ οὕτως· εἰ ἔστι τι χρόνος, ἦτοι 203

200—202 ~ Hyp. III 146.

203—205 ~ Hyp. III 147—148.

8 οὐδὲ — 10 πέρας bis ε 9 ἔχων ε 10 οὐδ' Bekk.: οὐκ N:
 οὐθ' LE ε 18 οὐκ N 15 οὐκ N ὅλος LE: ὅλως N ε
 17 ὅλος L: ὅλως NE ε 1 δὲ — 2 καθὼ om. ε 3 σύνεστιν Bekk.:
 συνέστη G 4 καὶ ὄντα <καὶ μὴ ὄντα> ε 6 <ὁ> χρόνος ε
 cf. v. 22.

- ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος ἢ φθαρτός καὶ γεννητός· οὕτε
 δὲ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, ὥς δειχθήσεται, οὕτε
 φθαρτός καὶ γεννητός, ὥς καὶ τοῦτο παρασταθήσεται· οὐκ
 ἄρα ἔστι τι χρόνος. ἄφθαρτος μὲν οὖν καὶ ἀγέννητος οὐκ
 ἔστιν, εἴ γε τὸ μὲν τι αὐτοῦ παρώχηκε, τὸ δὲ ἐνέστηκε, τὸ
 204 δὲ μέλλει. καὶ γὰρ ἡμέρα ἢ μὲν χθὲς οὐκέτι ἔστιν, ἢ δὲ
 σήμερον ἔστιν, ἢ δὲ αὔριον οὐπω γέγονεν. ὅθεν καὶ τοῦ
 χρόνου τὸ μὲν οὐκ ἔσται, ὥσπερ τὸ παρωχημένον, τὸ δὲ
 ἔστιν, ὥς τὸ ἐνεστηκός, τὸ δὲ οὐπω ἔστιν, καθάπερ τὸ 15
 μέλλον. διὰ δὲ τοῦτο οὕτε ἀγέννητος οὕτε ἄφθαρτος γε-
 206 νήσεται ὁ χρόνος. εἰ δὲ φθαρτός ἐστι καὶ γεννητός, ἄπο-
 ρον τὸ εἰς τί φθαρήσεται καὶ ἐκ τίνος ἔσται. οὕτε γὰρ
 ὁ μέλλων ἔστιν ἤδη, οὕτε ὁ παρωχημένος ἔτι ἔστιν. ἐκ
 δὲ τῶν μὴ ὄντων πῶς δύναται τι <γίνεσθαι, ἢ εἰς τὰ μὴ 20
 ὄντα πῶς δύναται τι> φθειρεσθαι; οὐδὲν οὖν ἐστι χρόνος.
 206 Ἐπιχειρητέον δὲ καὶ οὕτως· εἰ ἔστι τι χρόνος, ἥτοι
 γεννητός ἐστιν ἢ ἀγέννητος ἢ τις μὲν γεννητός, τις δὲ ἀγέννη-
 τος· οὕτε δὲ γεννητός δύναται εἶναι ὁ χρόνος οὕτε ἀγέ-
 ννητος οὕτε τις μὲν γεννητός, τις δὲ ἀγέννητος· οὐκ ἄρα 25
 207 ἔστι τι χρόνος. εἰ μὲν γὰρ γεννητός εἴη, ἐπεὶ πᾶν τὸ
 γεννώμενον <ἐν> χρόνῳ γίνεται, καὶ ὁ χρόνος γεννώμενος
 ἐν χρόνῳ ἔσται γεννώμενος. ἥτοι οὖν [ὁ] αὐτός ἐσται ἐν
 αὐτῷ γεννώμενος ἢ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ. καὶ εἰ μὲν [ὁ] αὐτός
 ἐν ἑαυτῷ γεννᾶται, ἔσται τι γεγονὸς πρὶν γεγονέναι· ὅπερ 30
 208 ἄτοπον. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐν ᾧ τι γίνεται ὀφείλει προϋπάρχειν
 τοῦ ἐν αὐτῷ γεννωμένου, δεήσει καὶ τὸν χρόνον ἐν ἑαυτῷ
 γεννώμενον ἑαυτοῦ προγεγενῆσθαι· οἷον ἐν ἐργαστηρίῳ 519
 δημιουργεῖται ἀνδριάς, ἀλλὰ προϋπόκειται τοῦ ἀνδριάντος
 τὸ ἐργαστήριον, καὶ ἐν τόπῳ τινὶ συνίσταται ναῦς, ἀλλὰ
 καὶ προϋφίστηκε τῆς νεῶς ὁ τόπος. τοίνυν εἰ καὶ ὁ χρό-

206—211 ~ Hyp. III 149—150.

10 ἔσται N 12 ἐχθὲς N 14 οὐκέτ' Bekk. dubit. 15 ἔσται
 bis N 20/21 add. Bekkerum secutus (cf. p. 155, 21/22) 22 καὶ
 om. N 24 εἶναι om. N 26 ἔσται N τις 5 27 ἐν add. Gen.
 28 et 29 ὁ del. Kayser coll. p. 155, 27. 28

519

- 5 νος ἐν ἑαυτῷ γίνεται, προϋπάρξει ἑαυτοῦ· καὶ οὕτως εἰ
 μὲν γίνεται, οὐπω ἔσται, ἐπεὶ πᾶν τὸ γινόμενον, ὅτε γί-
 νεται, οὐπω ἔστιν· εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται, ὀφείλει προϋ-
 10 πάρχειν. ἔσται οὖν ἅμα χρόνος καὶ οὐκ ἔσται. ἥ μὲν 209
 γίνεται, οὐκ ἔσται, ἥ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται, ἔσται. ἄτοπον
 10 δὲ τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιβολὴν εἶναι τε καὶ μὴ
 εἶναι· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἐν αὐτῷ λέγειν γίνεσθαι τὸν
 χρόνον. καὶ μὴν οὐδὲ ἕτερος ἐν ἐτέρῳ γίνεται χρόνος, 210
 οἷον ὁ μέλλων ἐν τῷ ἐνεστῶτι καὶ ὁ ἐνεστὼς ἐν τῷ παρω-
 χημένῳ. εἰ γὰρ ἕτερος ἐν ἐτέρῳ γίνεται χρόνος, ἐξ ἀνάγ-
 15 κης ἕκαστος τῶν χρόνων ἀπολείπων τὴν ἰδίαν θέσιν τὴν
 ἐτέρου ἐπιλήψεται τάξιν. οἷον ἐπεὶ ὁ μέλλων χρόνος γί-
 νεται ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ, ὁ μέλλων κατὰ τὸν ἐνεστῶτα
 γινόμενος ἔσται ἐνεστὼς, ἀλλ' οὐ μέλλων· καὶ εἰ ὁ ἐνε-
 στὼς ἐν τῷ παρωχημένῳ γίνεται, πάντως κατὰ τὸν παρω-
 20 χημένον γινόμενος οὐκ ἔσται ἐνεστὼς, ἀλλὰ παρωχημένος.
 ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἀναστρέψωμεν, τὸν μὲν παρωχημέ- 211
 νον ποιοῦντες ἐν τῷ ἐνεστῶτι γινόμενον, τὸν δὲ ἐνεστῶτα
 ἐν τῷ μέλλοντι· αἱ γὰρ αὐταὶ πάλιν ἀκολουθοῦσιν ἀπο-
 ρίαι. εἰ οὖν οὔτε ἐν αὐτῷ γίνεται χρόνος, οὐδ' ὥς ἕτερος
 25 ἐν ἐτέρῳ, οὐκ ἔστι γενητός ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀγένη-
 τός ἐστι μήτε γενητός, παρὰ δὲ ταῦτα τρίτον ἐπινοεῖν
 ἀμήχανον, λεκτέον μηδὲν ὑπάρχειν τὸν χρόνον.
 ὅτι γὰρ καὶ ἀγένητος οὐ δύναται εἶναι, σφόδρα εὐπαρα- 212
 μύθητον. εἰ γὰρ ἀγένητός ἐστι καὶ οὔτε γέγονεν οὔτε
 30 γενήσεται, εἰς ἔσται μόνος ὁ ἐνεστὼς χρόνος, καὶ οὔτε ὁ
 μέλλων ἔτι μέλλων, οὐδὲ τὰ ἐν αὐτῷ πράγματα, οὔτε ὁ
 παρωχηκῶς ἔτι παρωχηκῶς, οὐδὲ τὰ ἐν αὐτῷ πραττόμενα.
 520 οὐχὶ δέ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδ' ἀγένητός ἐστιν ὁ χρόνος.
 καὶ μὴν οὐδὲ τις μὲν γενητός, τις δὲ ἀγένητος, ἐπεὶ 213

5 et 7 εἰ LE: ἥ N 6 ἔστιν Kayser 7 ἑαυτῷ L: αὐτῷ NE:
 αὐτῷ 5 8 ἥ — 9 οὐκ ἔσται om. E 10 αὐτοῦ N 21 ἀνατρέψω-
 μεν N μὲν om. N 23 αὐταὶ NLE: αἱ 5 (V ante lacunam
 6—7 litt.) 29/30 οὔτε γενήσεται οὔτε γέγονεν N 32 ἔτι Fabr.:
 ἐστὶ G 1 οὐδ' ἀγένητός Fabr.: οὐδ' ἐγεννητός N: οὐδὲ γε-
 νητός LE 5

- συντεθήσονται αἱ ἀπορίαι. ὅ τε γὰρ γενητὸς ἢ ἐν
 ἑαυτῷ γίνεσθαι ὀφείλει ἢ ἐν ἑτέρῳ· ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἑαυ-
 τῷ γένηται, προϋπάρξει ἑαυτοῦ, εἰ δὲ ἐν ἑτέρῳ, οὐκ ἐστὶ 5
 ἐκεῖνος ὁ χρόνος ἔσται, ἀλλὰ καθ' ὃν γίνεται ἀπολείπων
 214 τὴν ἰδίαν τάξιν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγενήτου·
 εἰ γὰρ ἀγενήτος ἐστίν, οὔτε <ὁ> μέλλων ποτὲ ἔσται χρόνος
 οὔτε ὁ παρωχηκώς, ἀλλ' εἰς μόνος ὁ ἐνεστηκώς. ἄτοπα
 δὲ ταῦτα. λείπεται ἄρα λέγειν, μήτε γενητοῦ ὄντος τοῦ 10
 χρόνου μήτε ἀγενήτου μήτε τινὸς μὲν γενητοῦ, τινὸς δὲ
 ἀγενήτου, μὴ εἶναι χρόνον.
- 215 Ἐνέσται δὲ τοῦτο ἀπορεῖν καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας, ὥς
 καὶ ἀπὸ τῆς ἐννοίας προηπόρηται. αὐτίκα γὰρ τῶν δογ-
 ματικῶν φιλοσόφων φασὶν οἱ μὲν σῶμα εἶναι τὸν χρόνον 15
 οἱ δὲ ἀσώματον, καὶ τῶν ἀσώματων φαμέντων οἱ μὲν ὥς
 καθ' αὐτό τι νοούμενον πρᾶγμα, οἱ δ' ὥς συμβεβηκὸς
- 216 ἑτέρῳ. σῶμα μὲν οὖν ἔλεξεν εἶναι τὸν χρόνον Ἀλνῆσιδη-
 μος κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· μὴ διαφέρειν γὰρ αὐτὸν
 τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου σώματος. ὅθεν καὶ διὰ τῆς 20
 πρώτης εἰσαγωγῆς κατὰ ἕξ πραγμάτων τετάχθαι λέ-
 γων τὰς ἀπλᾶς λέξεις, αἵτινες μέρη τοῦ λόγου τυγ-
 χάνουσι, τὴν μὲν "χρόνος" προσηγορίαν καὶ τὴν
 "μονάς" ἐπὶ τῆς οὐσίας τετάχθαι φησὶν, ἥτις ἐστὶ
- 217 σωματικὴ, τὰ δὲ μεγέθη τῶν χρόνων καὶ τὰ κεφάλαια 25
 τῶν ἀριθμῶν ἐπὶ πολυπλασιασμοῦ μάλιστα ἐκ-
 φέρεσθαι. τὸ μὲν γὰρ "νῦν", ὃ δὴ χρόνου μήνυμά
 ἐστίν, ἔτι δὲ τὴν μονάδα οὐκ ἄλλο τι εἶναι ἢ τὴν οὐ-
 σίαν, τὴν δὲ "ἡμέραν" καὶ τὸν "μῆνα" καὶ τὸν "ἐνι-
 αυτόν" πολυπλασιασμὸν ὑπάρχειν τοῦ "νῦν" (φημι 29a
 δὲ τοῦ χρόνου), τὰ δὲ "δύο" καὶ "τρία" καὶ "δέκα" 30
 καὶ "ἐκατὸν" πολυπλασιασμὸν εἶναι τῆς μονάδος.

216 ~ Hyp. III 138.

8 ἐπισυντεθήσονται Bekk. ἢ N 5 8 ὁ add. Bekk. 26 πολ-
 λαπλασιασμοῦ 5 (excepto A) cf. varia lectio ad Maxim. Tyr.
 p. 153, 2 Hob. 29a πολλαπλασιασμὸν 5 30 δὲ alt. om. N
 <τὰ> τρία N

521 ὥσθ' οὗτοι μὲν σῶμα ποιοῦσι τὸν χρόνον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς 218
 Στοᾶς φιλόσοφοι ἀσώματον αὐτὸν ᾤκηθησαν ὑπάρ-
 χειν· τῶν γὰρ τινῶν φασι τὰ μὲν εἶναι σώματα, τὰ δὲ
 ἀσώματα, τῶν δὲ ἀσωμάτων τέσσαρα εἶδη καταριθμοῦν-
 5 ται ὡς λεκτὸν καὶ κενὸν καὶ τόπον καὶ χρόνον. ἐξ οὗ
 δῆλον γίνεται, ὅτι πρὸς τῷ ἀσώματον ὑπολαμβάνειν τὸν χρόνον,
 ἔτι καὶ καθ' αὐτό τι νοούμενον πρᾶγμα δοξάζουσι τοῦτον.
 Ἐπικούρου (fr. 294 Us.) δέ, ὡς αὐτὸν Δημήτριος ὁ 219
 Λάκων ἐξηγείται, τὸν χρόνον σύμπτωμα συμπτωμάτων
 10 εἶναι λέγει, παρεπόμενον ἡμέραις τε καὶ νυξὶ καὶ ὥ-
 ραις καὶ πάθεσι καὶ ἀπαθείαις καὶ κινήσεσι. καὶ μο-
 ναῖς. πάντα γὰρ ταῦτα συμπτώματά ἐστι τισὶ συμβεβηκότα,
 καὶ ὁ χρόνος πᾶσι τούτοις συμπαρεπόμενος εἰκότως ἂν λεχθεῖη
 σύμπτωμα συμπτωμάτων. καθόλου γάρ, ἵνα μικρὸν ἄνωθεν 220
 15 προλάβωμεν εἰς τὴν τοῦ λεγομένου παρακολούθησιν, τῶν ὄν-
 των τὰ μὲν τινα καθ' ἑαυτὰ ὑφέστηκεν, τὰ δὲ περὶ τοῖς
 καθ' ἑαυτὰ ὑφεστώσι θεωρεῖται. καὶ καθ' ἑαυτὰ μὲν ὑφέ-
 στηκε πράγματα οἷον αἱ οὐσίαι (ὡς τὸ σῶμα καὶ κενόν),
 περὶ δὲ τοῖς καθ' ἑαυτὰ ὑφεστώσι θεωρεῖται τὰ καλού-
 20 μενα παρ' αὐτοῖς συμβεβηκότα. τούτων δὲ τῶν συμβε- 221
 βηκότων τὰ μὲν ἐστὶν ἀχώριστα τῶν οἷς συμβέβηκεν, τὰ
 δὲ χωρῖζεσθαι τούτων πέφυκεν. ἀχώριστα μὲν οὖν ἐστι
 τῶν οἷς συμβέβηκεν ὥσπερ ἡ ἀντιτυπία μὲν τοῦ σώματος,
 εἴξις δὲ τοῦ κενοῦ· οὔτε γὰρ σῶμα δυνατόν ἐστὶ ποτε 222
 25 νοῆσαι χωρὶς τῆς ἀντιτυπίας οὔτε τὸ κενὸν χωρὶς εἵξεως,
 ἀλλ' ἀίδιον ἐκατέρου συμβεβηκός, τοῦ μὲν τὸ ἀντιτυπεῖν,
 τοῦ δὲ τὸ εἵκειν. οὐκ ἀχώριστα δὲ ἐστὶ τῶν οἷς συμβέ-
 βηκε καθάπερ ἡ κίνησις καὶ ἡ μονή. τὰ γὰρ συγκριτικὰ 223
 τῶν σωμάτων οὔτε κινεῖται διὰ παντός ἀνηρεμήτως οὔτ'
 30 ἀκίνητίζει διὰ παντός, ἀλλὰ ποτὲ μὲν συμβεβηκυῖαν ἔχει

219 ~ Hyp. III 137.

2 αὐτὸν iter. post ᾤκηθησαν 5 6 τῷ NERAB: τὸ LV
 7 νομίζουσι (sed i. marg. γρ. δοξάζουσι) RV 12 ταῦτα om. N
 14 συμπτώματα 5 24 εἴξις NL 5 24/25 ποτε νοῆσαι χωρὶς 5:
 νοῆσαι χωρὶς ποτε NLE 25 εἵξεως 5 26 συμβεβηκός <ἐστι>
 Kayser 26 et 27 τὸ LE 5: τοῦ N

- τὴν κίνησιν, ποτὲ δὲ τὴν μονήν, καίπερ τῆς ἀτόμου, ὅτε
καθ' ἑαυτὴν ἐστίν, ἀεικινήτου καθεστώσης. ἡ γὰρ κενῶ⁵²¹
πελάζειν ὀφείλει ἢ σώματι· εἴτε δὲ κενῶ πελάξοι, διὰ τὴν
εἶξιν φέρεται δι' αὐτοῦ, εἴτε σώματι, διὰ τὴν ἀντιτυπλαν
224 ἀποπαλτικῶς ποιεῖται τὴν ἀπ' αὐτοῦ κίνησιν. συμπτώ-
ματα οὖν ταῦτ' ἐστίν οἷς χρόνος παρέπεται, φημί δὲ τὴν 5
τε ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ὥραν καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀπα-
θείας, κινήσεις τε καὶ μονάς. ἡ τε γὰρ ἡμέρα καὶ νύξ
τοῦ περιέχοντος ἀέρος εἰσὶ συμπτώματα, ὧν ἡ μὲν ἡμέρα
κατὰ τὸν ἐξ ἡλίου φωτισμὸν συμβαίνει, ἡ δὲ νύξ κατὰ
225 φωτισμοῦ στέρησιν τοῦ ἐξ ἡλίου ἐπιγίνεται. ἡ δὲ ὥρα 10
ἥτοι τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτὸς μέρος καθεστηκυῖα πάλιν
σύμπτωμα γίνεται τοῦ ἀέρος, ὥσπερ καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ
νύξ. ἀντιπαρεκτείνεται δὲ πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ πάσῃ νυκτὶ
καὶ ὥρᾳ ὁ χρόνος· παρ' ἣν αἰτίαν μακρὰ τις ἢ βραχεῖα
λέγεται ἡμέρα καὶ νύξ, φερομένων ἡμῶν ἐπὶ τὸν ταύτη 15
συμβεβηκότα χρόνον. τὰ τε πάθη καὶ αἱ ἀπάθειαι ἥτοι
ἀλγηδόνες ἢ ἡδοναὶ ἐτύγγανον, διὰ δὲ τοῦτο οὐκ οὐσίαι
τινὲς καθειστήκεισαν, ἀλλὰ συμπτώματα τῶν πασχόντων
ἥτοι ἡστικῶς ἢ ἀλγεινῶς, καὶ συμπτώματα οὐκ ἄχρονα.
226 πρὸς τούτοις καὶ ἡ κινήσις, ἔτι δὲ ἡ μονή, ὥς ἤδη παρε- 20
στήσαμεν, τῶν σωμάτων ἐστὶ συμπτώματα καὶ οὐ χωρὶς
χρόνου· τὴν γοῦν ὀξύτητα καὶ βραδυτῆτα τῆς κινήσεως,
ἔτι δὲ τὴν πλείονα καὶ ἐλάττωνα μονὴν χρόνῳ καταμε-
227 τροῦμεν. ἀλλὰ γὰρ ἐκ τούτων φανερόν, ὅτι ὁ Ἐπίκουρος
ἀσώματον οἶται τὸν χρόνον ὑπάρχειν, οὐ παραπλησίως 25
δὲ τοῖς Στωικοῖς· ἐκεῖνοι μὲν γάρ, ὥς λέλεκται, ἀσώματόν
τι καθ' αὐτὸ νοούμενον ὑπεστήσαντο τὸν χρόνον, Ἐπί-
κουρος δὲ συμβεβηκός τιςιν.
- 228 Ὅδε μὲν οὗτοι· Πλάτων δὲ ἔλεγεν, ὥς δέ τινες Ἀρι-
στοτέλης, χρόνον εἶναι ἀριθμὸν τοῦ ἐν κινήσει προ- 30

226 cf. 176—177.

31 ὅτε NLE: οὔτε 5 4 ποιεῖται Bekk.: ποιῆσαι N: ποιή-
σει LE5 12 ἢ prius om. N

522

τέρου καὶ ὑστέρου, Στράτων δὲ ὁ φυσικός, ὡς δ' ἄλλοι
Ἀριστοτέλης, μέτρον κινήσεως καὶ μονῆς.

- 523 Ὅθεν τοιαύτης οὐσης καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον 229
οὐσίας διαστάσεως, πάρεστι μὲν ἤδη συμβάλλειν ἐκ τῶν
προηπορημένων, ὅτι οὐδ' ἐκ ταύτης οἷόν τέ ἐστι βεβαίως τι
μαθεῖν, ὅμως δὲ καὶ τὰ νῦν λεκτέον πρὸς Πλάτωνα καὶ Ἀριστο-
5 τέλην καὶ Στράτωνα τὸν φυσικὸν τὰ ἐν ἀρχαῖς ἀντειρη-
μένα (§ 170 sqq.), ὅτε ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου συνή-
γομεν τὸ μηδὲν εἶναι τὸν χρόνον. πρὸς δὲ τοὺς σωματι- 230
κὴν ἀξιοῦντας εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ χρόνου, φημὶ δὲ τοὺς
Ἡρακλειτέους, κινοῖτο προχειρότατον, ὅτι εἰ χρόνος σῶμά
10 ἐστὶ, πᾶν δὲ σῶμα ἢ μένον ἢ κινούμενον νοεῖται, τὸ δὲ
μένον ἢ κινούμενον ἐν χρόνῳ μένον ἢ κινούμενον νοεῖται,
οὐχὶ δέ γε ἐν σώματι τὸ σῶμα μένον ἢ κινούμενον νοεῖ-
ται, οὐκ ἄρα σῶμά ἐστιν ὁ χρόνος. τό τε ὃν κατὰ τοὺς 231
Ἡρακλειτέους, ὃ δὴ σῶμά ἐστιν, ἐν χρόνῳ ἐστίν· οὐχὶ
15 δέ γε ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ ἐστίν· οὐκ ἄρα τὸ ὃν καὶ τὸ
σῶμα χρόνος ἐστίν. τό τε ζῶον ἐν χρόνῳ ζῆ, ὡς καὶ τὸ
τεθνηκὸς ἐν χρόνῳ τέθνηκεν· διὸ οὐκ ἐστὶ ζῶον ἢ σῶ-
μα ὁ χρόνος. καὶ μὴν οἱ λέγοντες μὴ ὑπάρχειν τὸ πρῶ- 232
τον σῶμα κατὰ τὸν Ἡράκλειτον οὐ κωλύονται χρόνον
20 νοεῖν· εἰ δέ γε χρόνος ἦν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Ἡράκλει-
τον σῶμα, καὶ ἐκωλύοντο τὸν χρόνον νοεῖν· οὐκ ἄρα τὸ
ὃν κατὰ τὸν Ἡράκλειτόν ἐστι χρόνος. τό τε ὃν κατὰ τὸν 233
Ἡράκλειτον ἀήρ ἐστίν, ὡς φησὶν ὁ Αἰνησίδημος, μακρῶ
δὲ ἀέρος διέφερεν ὁ χρόνος, καὶ ὧ λόγῳ οὐθεὶς τὸ πῦρ ἢ
25 τὸ ὕδωρ ἢ τὴν γῆν χρόνον λέγει εἶναι, τῷ αὐτῷ οὐδὲ τὸν
ἀέρα φήσει· οὐ τοίνυν τὸ ὃν ἐστὶ χρόνος.

Ταῦτα μὲν ὡς ἐν συντόμοις πρὸς ταύτην εἰρή- 234

234—236 cf. Hyp. II 223—225.

2 συμβάλλειν N 4 πρὸς <μὲν> Bekk. 5 τὸν φυσικὸν
στράτωνα N 6 ὅτε Gen.: ὅτι G 7 τοὺς NLE: τὴν 5
8 ἀξιοῦντες AB δὴ 5 9 κινοῖτο G: ἐκείνο τὸ Bekk. dubit.
10 inter νοεῖται et τὸ lac. in N, in qua totum enuntiatum nunc
erasum latet 13 post νοεῖται E add. (ex v. 12) οὐχὶ δ'
ἐν σώματι 24 διέφθιρεν L 27 μὲν <οὖν> 5

- σθω τὴν σιάσιν, βραχὺς δ' ἐστὶ καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς
 Στοᾶς λόγος, φάσκοντας τῶν τινῶν τὰ μὲν εἶναι σώματα,
 τὰ δὲ ἀσώματα, καὶ τῶν ἀσωμάτων εἰδὸς τι καθ' αὐτὸ 30
 νοούμενον ολομένους τὸν χρόνον. τὸ γὰρ "τί" γενικώτατον
 τῷ μῆτε σῶμά τι δύνασθαι εἶναι μῆτε ἀσώματον μῆτε 524
 235 σῶμα ἅμα καὶ ἀσώματον οὐκ ἂν εἴη. εἰ γὰρ σῶμά ἐστι,
 δεήσει πάντα αὐτοῦ τὰ εἶδη σώματα τυγχάνειν καὶ μηδὲν
 ἀσώματον· καὶ ὃν τρόπον πάντα τὰ τοῦ ζώου εἶδη ζῶα
 ἐστὶ καὶ οὐδὲν ἄψυχον καὶ τὰ τοῦ φυτοῦ φυτὰ καὶ οὐδὲν 5
 ἔμψυχον, οὕτως ἀκολουθήσει καὶ τὰ τοῦ τινὸς εἶδη σώ-
 ματος ὄντος σώματα τυγχάνειν καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀσώμα-
 τον. εἰ δὲ ἀσώματόν ἐστιν, ἔσται πάντα αὐτοῦ τὰ εἶδη
 236 ἀσώματα καὶ οὐδὲν σῶμα. ὡσαύτως δὲ κἂν σῶμα ἅμα
 καὶ ἀσώματον ὑπάρχη, πάντα τὰ ἐπὶ μέρους ἔσται σώ- 10
 ματα ἅμα καὶ ἀσώματα, καὶ οὐδὲν κατ' ἰδίαν ἔσται ἢ σῶμα
 μόνον ἢ ἀσώματον. ὥστε εἰ μὴ σῶμά ἐστι τό "τί" μηδὲ
 ἀσώματον ἢ σῶμα ἅμα καὶ ἀσώματον, οὐδὲν ἐστὶ τό "τί".
 τούτου δ' ἀναιρουμένου συναναιρεῖται καὶ τὰ ἐπ' εἶδους
 237 πάντα· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. καὶ μὴν καὶ ἕκαστον τῶν 15
 συναποδοθέντων τῷ χρόνῳ ἀσωμάτων ἡπόρηται τοῖς ἀπὸ
 τῆς σκέψεως, οἶον τὸ λεκτὸν καὶ τὸ κενὸν καὶ ὁ τόπος·
 ἕκάστου δὲ τούτων ἡπορημένου καὶ ὁ χρόνος οὐ συγχω-
 ρηθήσεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἶναι τούτοις.
 238 Πρὸς δὲ τὸν Ἐπίκουρον σύμπτωμα συμπτωμάτων 20
 ἀξιοῦντα τυγχάνειν τὸν χρόνον, πολλῶν καὶ ἄλλων λέγε-
 σθαι δυναμένων, ἐκεῖνο πρὸς τὸ παρὸν ἀπαρκέσει λέγειν,
 ὅτι αἱ μὲν πῶς ἔχουσιν οὐσίαι τάχα θεωροῦνται καὶ εἰσὶ
 τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων, τὰ δὲ λεγόμενα συμβεβη-
 κέναι ταῖς οὐσίαις, οὐχ ἕτερα ὄντα τῶν οὐσιῶν, ἀνυπόστα- 25
 239 τὰ ἐστὶν· οὔτε γὰρ ἀντιτυπία τις ἔστι παρὰ τὸ ἀντίτυ-
 πον σῶμα οὔτε εἰζὶς ὑπόκειται παρὰ τὸ εἶκον καὶ κενόν,
 οὐ κίνησις παρὰ τὸ κινούμενον σῶμα, οὐ μονὴ παρὰ τὸ
 ἡρεμοῦν, ἀλλ' ὥς οὐδὲν ἐστὶ στρατηγία παρὰ τὸν στρατη-

31 fors. γενικώτατον <ὄν>? 2 ἅμα om. 5 11 ἔσται ἢ N:
 ἢ LE 5 12 μῆτε Bekk.: μῆτε G 16 τῆς NV 21 ἀξιοῦν N
 27 εἶκον καὶ κενόν LE 5: εἰκὸς κενὸν N

524

- 30 γοῦντα οὐδὲ γυμνασιαρχία παρὰ τὸν γυμνασιαρχοῦντα, οὕτως οὐδὲ ἕκαστον τούτων τῶν συμβεβηκότων ἔστι παρὰ τὸ ᾧ συμβέβηκεν. ὅθεν καὶ ἐπειδὴν λέγῃ ὁ Ἐπίκουρος 240 τὸ σῶμα νοεῖν κατ' ἐπισύνθεσιν μεγέθους καὶ σχήματος
- 525 καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάρους, ἐκ μὴ ὄντων σωμάτων βιάζεται τὸ ὄν σῶμα νοεῖν· εἰ γὰρ μήτε μέγεθός τι ὑπόκειται παρὰ τὸ μεμεγεθωμένον μήτε σχῆμα παρὰ τὸ ἐσχηματισμένον μήτε ἀντιτυπία παρὰ τὸ ἀντιτυποῦν, πῶς ἐκ
- 5 τῶν μὴ ὑποκειμένων οἷον τε τὸ ὑποκείμενον νοεῖν σῶμα; ὥσθ' ἵνα ἢ χρόνος, συμπτώματα εἶναι δεῖ, ἵνα δὲ τὰ 241 συμπτώματα ὑπάρχῃ, συμβεβηκός τι ὑποκείμενον· οὐδὲν δὲ ἔστι συμβεβηκός ὑποκείμενον· τολίμην οὐδὲ χρόνος δύναται ὑπάρχειν. ἔω λέγειν, ὅτι καὶ τὰ οἷς λέγεται 242
- 10 συμβεβηκέναι ὁ χρόνος, καὶ τὰ ὧν λέγεται σύμπτωμα τυγχάνειν, ἀνεύρετά ἐστιν, οἷον ἡ ἡμέρα, ἡ νύξ, ὥρα, κίνησις μονή, πάθος ἀπάθεια. ἡ γοῦν ἡμέρα δωδεκάωρος εἶναι λεγομένη, καθὼς πρότερον ὑπεδείξαμεν (§ 182 sqq.), οὐχ ὑφέστηκε κατὰ τὰς δώδεκα ὥρας, ἀλλὰ κατὰ μίαν μόνην
- 15 τὴν ἐνεστώσαν, ἥτις οὐκ ἔστιν ἡμέρα. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ 243 ἐπὶ τῆς νυκτός. ἡ τε ὥρα ἐν πλάτει νοουμένη καὶ οἷον τριμερὲς πάλιν σκεψαμένοις ἡμῖν ἀνυπόστατος φαίνεται. οὔτε γὰρ ὅτε τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος ἔστιν ὑφέστηκεν, (οὐπω γὰρ τὰ λοιπὰ ἔστιν), οὔτε ὅτε τὸ δεύτερον· τότε
- 20 γὰρ τὸ μὲν πρῶτον οὐκέτι ἔστιν, τὸ δὲ τρίτον οὐπω ἔστιν. τῶν δὲ πλειόνων αὐτῆς μερῶν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον 244 μὴ ὑπαρχόντων οὐδ' αὐτὴ δύναται ὑπάρχειν. ἀλλ' ἔστω γε ἡμέραν εἶναι καὶ νύκτα ὑπάρχειν καὶ ὥρας. οὐκοῦν ἐπεὶ ταυτὰ ἔστι χρόνος, ὁ δὲ Ἐπίκουρος σύμπτωμά φησιν
- 25 αὐτῶν εἶναι τὸν χρόνον, ἔσται κατὰ τὸν Ἐπίκουρον ὁ χρόνος αὐτὸς ἑαυτοῦ σύμπτωμα. καὶ μὴν καὶ ὁ 245 περὶ τῆς κινήσεως λόγος ποικίλως ἄπορος δέδεικται διὰ τὸ μήτε ἐν ᾧ τι ἔστι τόπω δύνασθαι κινεῖσθαι μήτε ἐν ᾧ μὴ ἔστι. συνανήρηται δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς μονῆς· κινή-

4 ἀντιτυποῦν <μήτε βάρος παρὰ τὸ ἐσταθμημένον> Kayser dubit. 10 σύμπτωμα Fabr.: συμπτώματα G 12/18 λεγομένη εἶναι ε 15 ἐνεστώσαν ε: ἐστῶσαν NLE 24 σύμπτωμά Bekk.: συμπτώματά G

- σεως γὰρ μὴ οὔσης οὐδὲ μονὴ γένοιτ' ἂν. κατὰ γὰρ ἀν- 30
 τιπαραβολὴν τοῦ κινουμένου νοεῖται τὸ ἀκίνητον καὶ τοῦ
 ἀκίνητιζοντος τὸ κινούμενον· ὅθεν ὥς δεξιῶ μὴ ὄντος
 οὐδὲ ἀριστερὸν ἔστιν, οὕτως τοῦ ἐτέρου τούτων μὴ ὑπάρ-
 246 χοντος οὐδὲ τὸ λοιπὸν δύναται νοεῖσθαι. καὶ ἄλλως, φα- 526
 σιν οἱ ἀπορητικοί, τὸ μένον ὑπὸ τινος αἰτίας ἀναγκάζεται
 μένειν, τὸ δὲ ἀναγκαζόμενον πάσχει, τὸ δὲ πάσχον κινεῖ-
 ται· τὸ ἄρα μένον κινεῖται. ἀλλ' εἴπερ ἐν τοῖς συμπτώ-
 μασί φησιν εἶναι τὸν χρόνον ὁ Ἐπίκουρος, δέδεικται δὲ 5
 ἡπορημένα, δεήσει ὁμολογεῖν καὶ τὸν συμβεβηκότα τού-
 247 τοις χρόνον ἡπορησθαι. πρὸς τούτοις· ἀσώματόν τι ἔστιν
 ἢ κίνησις καὶ τὸ πάθος καὶ ἕκαστον τῶν κατηγορημένων,
 ἀσώματον δὲ καὶ ὁ χρόνος. ἐπεὶ οὖν <οὐ> πιθανὸν τοῖς
 ἀσώματοις ἀσώματα συμβεβηκέναι, λέγωμεν μηδὲ τὸν 10
 χρόνον σύμπτωμα εἶναι τῶν ἐκκειμένων συμπτωμάτων.
 Ἄλλὰ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας τὸν χρόνον ἀπορήσαν-
 τες τὸ μετὰ τοῦτο ζητῶμεν καὶ περὶ ἀριθμοῦ.

δ' περὶ ἀριθμοῦ

- 248 Ἐπεὶ ἔτι τῶν συζυγούντων τῷ χρόνῳ πραγμάτων ἔστι
 καὶ ὁ ἀριθμὸς διὰ τὸ μὴ χωρὶς ἐξαριθμήσεως τὴν τοῦ 15
 χρόνου γίνεσθαι καταμέτρησιν, καθάπερ ὥρων καὶ ἡμερῶν
 καὶ μηνῶν, ἔτι δὲ ἐνιαυτῶν, καλῶς ἔχειν ἡγούμεθα μετὰ
 τὴν προανυσθεῖσαν ἡμῖν περὶ ἐκείνου ζήτησιν καὶ τὸν
 περὶ τούτου διαθέσθαι λόγον, καὶ μάλισθ' ὅτι οἱ ἐπιστη-
 μονέστατοι τῶν φυσικῶν οὕτω μεγάλην δύναμιν τοῖς ἀρι- 20
 θμοῖς ἀπένειμαν, ὥστε ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τῶν ὅλων τού-
 τους νομίζειν. οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ περὶ τὸν Σάμιον Πυθα-
 249 γόραν. εἰκέναι γὰρ λέγουσι τοὺς φιλοσοφοῦντας γνησίως
 τοῖς περὶ λόγον πονουμένοις. ὥς γὰρ οὗτοι πρῶτον τὰς
 λέξεις ἐξετάζουσιν (ἐκ λέξεων γὰρ ὁ λόγος), καὶ ἐπεὶ ἐκ 25

246 cf. Hyp. III 116.

4/5 εἴπερ ἐν τοῖς συμπτώμασί Ν': εἴπερ τὰ συμπτώματά ΛΕς:
 εἰ περὶ τὰ συμπτώματά Βekk. 7 ἀσώματόν τι ΝΛΕ: ἀσώμα-
 τός 5: ἀσωματός τε Gen. 8 κατηγορουμένων Ν 9 οὖν G: οὐ
 Fabr. οὐ add. Bekk.

526

συλλαβῶν αἱ λέξεις, πρῶτον σκέπτονται τὰς συλλαβάς, καὶ
 ἐπεὶ ἐκ συλλαβῶν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς
 ἀναλυομένων, περὶ ἐκείνων πρῶτον ἐρευνῶσιν, οὕτω δεῖν 250
 φασιν οἱ περὶ Πυθαγόραν τοὺς ὄντως φυσικούς, τὰ περὶ
 30 τοῦ παντὸς ἐρευνῶντας, ἐν πρώτοις ἐξετάζειν, εἰς τίνα τὸ
 πᾶν λαμβάνει τὴν ἀνάλυσιν. τὸ μὲν οὖν φαινομένην
 εἶναι λέγειν τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν ἀφύσικόν πως ἐστίν·
 527 πᾶν γὰρ τὸ φαινόμενον ἐξ ἀφανῶν ὀφείλει συνίστασθαι,
 τὸ δ' ἐκ τινων συνεστῶς οὐκ ἔστιν ἀρχή, ἀλλὰ τὸ ἐκείνου
 αὐτοῦ συστατικόν. ὅθεν καὶ τὰ φαινόμενα οὐ ῥητέον 251
 ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων, ἀλλὰ τὰ συστατικὰ τῶν φαινομέ-
 5 νων, ἅπερ οὐκέτι ἦν φαινόμενα. τοίνυν ἀδήλους καὶ ἀφα-
 νεῖς ὑπέθεντο τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς, καὶ οὐ κοινῶς. οἱ 252
 γὰρ ἀτόμους εἰπόντες ἢ ὁμοιομερείας ἢ ὄγκους ἢ κοινῶς
 νοητὰ σώματα πάντων τῶν ὄντων ἄρχειν πῇ μὲν κατώρ-
 θωσαν, πῇ δὲ διέπεσον. ἥ μὲν γὰρ ἀδήλους εἶναι νομί-
 10 ζουσιν τὰς ἀρχάς, δεόντως ἀναστρέφονται, ἥ δὲ σωματικὰς
 ὑποτίθενται ταύτας, διαπίπτουσιν. ὥς γὰρ τῶν αἰσθητῶν 253
 σωμάτων προηγείται τὰ νοητὰ καὶ ἄδηλα σώματα, οὕτω
 καὶ τῶν νοητῶν σωμάτων ἄρχειν δεῖ τὰ ἀσώματα. καὶ
 κατὰ λόγον· ὥς γὰρ τὰ τῆς λέξεως στοιχεῖα οὐκ εἰσι λέξεις,
 15 οὕτω καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα οὐκ ἐστὶ σώματα·
 ἥτοι δὲ σώματα ὀφείλει τυγχάνειν ἢ ἀσώματα· διὸ πάν-
 τως ἐστὶν ἀσώματα. καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι φάναι, ὅτι αἰωνίους 254
 συμβέβηκεν εἶναι τὰς ἀτόμους, καὶ διὰ τοῦτο δύνασθαι
 σωματικὰς οὔσας τῶν ὅλων ἄρχειν. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ
 20 οἱ τὰς ὁμοιομερείας καὶ οἱ τοὺς ὄγκους καὶ οἱ τὰ ἐλάχιστα
 καὶ ἀμερῇ λέγοντες εἶναι στοιχεῖα αἰώνιον ἀπολείπονσι
 τούτων τὴν ὑπόστασιν, ὥστε μὴ μᾶλλον τὰς ἀτόμους ἢ
 ταῦτ' εἶναι στοιχεῖα. εἴτα καὶ δεδόσθω ταῖς ἀληθείαις 255
 αἰωνίους εἶναι τὰς ἀτόμους· ἀλλ' ὃν τρόπον οἱ ἀγένητον
 25 καὶ αἰώνιον ἀπολείποντες τὸν κόσμον οὐδὲν ἦττον πρὸς
 ἐπίνοιαν ζητοῦσι τὰς πρῶτον συστησάμενας αὐτὸν ἀρχάς,

26/27 καὶ ἐπεὶ ἐκ N: ἐκ γὰρ LE 5: ἐκ τε Kayser 27 τῶν στοι-
 χείων Kayser 28 διερευνῶσιν AB 30 τοῦ om. N 6 ὅλων L
 9/10 νομίζουσιν εἶναι 5 28 διδόσθω N

οὕτω καὶ ἡμεῖς, φασὶν οἱ Πυθαγορικοί, τῶν φυσικῶν φι-
 λοσόφων κατ' ἐπίνοιαν σκεπτόμεθα τὸ ἐκ τίνων τὰ αἰώνια
 256 ταῦτα καὶ λόγῳ θεωρητὰ συνέστηκε σώματα. ἦτοι οὖν
 σώματά ἐστι τὰ συστατικὰ αὐτῶν ἢ ἀσώματα. καὶ σῶ- 30
 ματα μὲν οὐκ ἂν εἴπαιμεν, ἐπεὶ δεήσει κάκείνων σώματα
 λέγειν εἶναι συστατικὰ καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον προβαίνου-
 257 σης τῆς ἐπινοίας ἀναρχον γίνεσθαι τὸ πᾶν. λείπεται ἄρα
 λέγειν ἐξ ἀσωμάτων εἶναι τὴν σύστασιν τῶν νοητῶν σω- 328
 μάτων· ὅπερ καὶ Ἐπίκουρος ὁμολόγησε, φήσας κατὰ
 ἀθροισμὸν σχήματός τε καὶ μεγέθους καὶ ἀντι-
 τυπίας καὶ βάρους τὸ σῶμα νενοῆσθαι.

Ἄλλ' ὅτι ἀσωμάτους εἶναι δεῖ τὰς ἀρχὰς τῶν λόγῳ 5
 258 θεωρητῶν σωμάτων, ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανές. ἤδη
 δὲ οὐκ εἴ τινα προϋφέστηκε τῶν σωμάτων ἀσώματα, ταῦτ'
 ἐξ ἀνάγκης στοιχεῖά ἐστι τῶν ὄντων καὶ πρῶταί τινες ἀρ-
 χαί. ἰδοὺ γὰρ καὶ αἱ ιδέαι ἀσώματοι οὐσαι κατὰ τὸν
 Πλάτωνα προϋφεστᾶσι τῶν σωμάτων, καὶ ἕκαστον τῶν γινο- 10
 μένων πρὸς αὐτὰς γίνεται· ἄλλ' οὐκ εἰσι τῶν ὄντων ἀρ-
 χαί, ἐπεὶ περ ἐκάστη ιδέα κατ' ἰδίαν μὲν λαμβανομένη ἔν
 εἶναι λέγεται, κατὰ σύλληψιν δὲ ἐτέρας ἢ ἄλλων δύο καὶ
 τρεῖς καὶ τέσσαρες, ὥστε εἶναι τι ἐπαναβεβηκὸς αὐτῶν
 τῆς ὑποστάσεως, τὸν ἀριθμὸν, οὗ κατὰ μετοχὴν τὸ ἔν ἢ 15
 τὰ δύο ἢ τὰ τρία ἢ τὰ τούτων ἔτι πλείονα ἐπικατηγορεῖ-
 259 ται αὐτῶν. καὶ τὰ στερεὰ σχήματα προεπινοεῖται τῶν
 σωμάτων, ἀσώματον ἔχοντα τὴν φύσιν· ἄλλ' ἀνάπαλιν
 οὐκ ἄρχει τῶν πάντων· προάγει γὰρ καὶ τούτων κατὰ
 τὴν ἐπίνοιαν τὰ ἐπίπεδα σχήματα διὰ τὸ ἐξ ἐκείνων τὰ 20
 260 στερεὰ συνλίστασθαι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὰ ἐπίπεδα σχήματα
 θεῖη τις ἂν τῶν ὄντων στοιχεῖα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν πάλιν
 ἐκ προαγόντων συντίθεται τῶν γραμμῶν, καὶ αἱ γραμ-
 μαὶ προεπινοούμενους ἔχουσι τοὺς ἀριθμούς, παρόσον τὸ
 μὲν ἐκ τριῶν γραμμῶν τρίγωνον καλεῖται καὶ τὸ ἐκ τεσ- 25
 σάρων τετράγωνον. καὶ ἐπεὶ ἡ ἀπλῆ γραμμὴ οὐ χωρὶς
 ἀριθμοῦ νενόηται, ἀλλ' ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημεῖον ἀγομένη

528

- ἔχεται τῶν δυεῖν, οἳ τε ἀριθμοὶ πάντες καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὸ
 ἔν πεπτώκασιν (καὶ γὰρ ἡ δυάς μὲν τις ἐστὶ δυάς, καὶ ἡ
 30 τριάς ἔν τι ἐστὶ, τριάς, καὶ ἡ δεκάς ἔν ἀριθμοῦ κεφα-
 λαιον), ἔνθεν κινήθεις ὁ Πυθαγόρας ἀρχὴν ἔφησεν εἶναι 261
 τῶν ὄντων τὴν μονάδα, ἥς κατὰ μετοχὴν ἕκαστον τῶν
 ὄντων ἔν λέγεται· καὶ ταύτην κατ' αὐτότητα μὲν ἑαυτῆς
 529 νοουμένην μονάδα νοεῖσθαι, ἐπισυντεθεῖσαν δ' ἑαυτῇ
 καθ' ἑτερότητα ἀποτελεῖν τὴν καλουμένην ἀόριστον δυάδα
 διὰ τὸ μηδεμίαν τῶν ἀριθμητῶν καὶ ὠρισμένων δυάδων
 εἶναι τὴν αὐτήν, πάσας δὲ κατὰ μετοχὴν αὐτῆς δυάδας
 5 νοεοῖσθαι, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς μονάδος ἐλέγχουσιν. δύο 262
 οὖν τῶν ὄντων ἀρχαί, ἥ τε πρώτη μονάς, ἥς κατὰ με-
 τοχὴν πᾶσαι αἱ ἀριθμηταὶ μονάδες νοοῦνται μονάδες, καὶ
 ἡ ἀόριστος δυάς, ἥς κατὰ μετοχὴν αἱ ὠρισμέναι δυάδες
 εἰσὶ δυάδες.
- 10 Καὶ ὅτι ταῖς ἀληθείαις αὐταὶ εἰσι τῶν ὅλων ἀρχαί,
 ποικίλως οἱ Πυθαγορικοὶ διδάσκουσιν. τῶν γὰρ ὄντων, 263
 φασί, τὰ μὲν κατὰ διαφορὰν νοεῖται, τὰ δὲ κατ' ἐναντιώ-
 σιν, τὰ δὲ πρὸς τι. κατὰ διαφορὰν μὲν οὖν εἶναι τὰ
 καθ' ἑαυτὰ καὶ κατ' ἰδίαν περιγραφὴν ὑποκείμενα, οἷον
 15 ἄνθρωπος ἵππος φυτὸν γῆ ὕδωρ ἀήρ πῦρ· τούτων γὰρ
 ἕκαστον ἀπολύτως θεωρεῖται καὶ οὐχ ὥς κατὰ τὴν πρὸς
 ἕτερον σχέσιν· κατ' ἐναντιώσιν δὲ ὑπάρχειν ὅσα ἐξ ἐναν- 264
 τιώσεως ἑτέρου πρὸς ἕτερον θεωρεῖται, οἷον ἀγαθὸν καὶ
 κακόν, δίκαιον ἄδικον, συμφέρον ἀσύμφορον, ὅσιον ἀνό-
 20 σιον, εὐσεβὲς ἀσεβές, κινούμενον ἡρεμοῦν, τὰ ἄλλα ὅσα
 τούτοις ἐμπερῆ. πρὸς τι δὲ τυγχάνειν τὰ κατὰ τὴν ὥς 265
 πρὸς ἕτερον σχέσιν νοούμενα, οἷον δεξιὸν ἀριστερόν, ἄνω
 κάτω, διπλάσιον ἡμισυ· τό τε γὰρ δεξιὸν νοεῖται κατὰ

263 ~ adv. dogm. II 161.

265 ~ adv. dogm. II 162.

33 κατὰ ταυτότητα N   8 δυάδων N: δυάδα V   5 λέγου-
 σιν N   6 <αἱ> ἀρχαί 5   15 γῆ φυτὸν ἵππος N   20/21 τού-
 τοις ὅσα N   22 ἕτερον 5: ἕτερα NLE

- τὴν ὥς πρὸς τὸ ἀριστερὸν σχέσιν καὶ τὸ ἀριστερὸν κατὰ
τὴν ὥς πρὸς τὸ δεξιόν, τό τε κάτω κατὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ 25
ἄνω καὶ τὸ ἄνω κατὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ κάτω· καὶ ἐπὶ τῶν
266 ἄλλων τὸ παραπλήσιον. διαφέρειν δέ φασι τὰ κατὰ ἐναν-
τίωσιν νοούμενα τῶν πρὸς τι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐναντίων
ἢ τοῦ ἐτέρου φθορὰ γένεσις ἐστὶ τοῦ ἐτέρου, οἶον ἐπὶ
ὕγειας καὶ νόσου κινήσεώς τε καὶ ἡρεμίας· νόσου τε γὰρ 30
γένεσις ἄρσις ἐστὶν ὕγειας, ὕγειας τε γένεσις ἄρσις ἐστὶ
νόσου, καὶ κινήσεως μὲν ὑπόστασις φθορὰ στάσεως, γένε-
σις δὲ στάσεως ἄρσις κινήσεως. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ 35
ἐπὶ λύπης καὶ ἀλυπίας ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ κοινῶς
267 τῶν ἐναντίαν φύσιν ἐχόντων. τὰ δὲ πρὸς τι συνύπαρξιν
τε καὶ συναναίρεσιν ἀλλήλων περιεῖχεν· οὐδὲν γὰρ δεξιόν
ἐστίν, ἐὰν μὴ καὶ ἀριστερὸν ὑπάρχῃ, οὐδὲ διπλάσιον, ἐὰν 5
268 μὴ καὶ τὸ ἡμισυ προὔποκείται οὐ διπλάσιόν ἐστιν. πρὸς
τούτοις ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων ὥς ἐλίπαν οὐδὲν θεωρεῖται
μέσον, καθάπερ εὐθέως ἐπὶ ὕγειας καὶ νόσου ζωῆς τε καὶ
θανάτου κινήσεώς τε καὶ μονῆς· μεταξὺ γὰρ τοῦ ὕγιαλ-
νειν καὶ νοσεῖν οὐδὲν ἐστὶ, καὶ μεταξὺ τοῦ ζῆν καὶ τε- 10
θνάναι καὶ ἔτι τοῦ κινεῖσθαι καὶ μένειν. ἐπὶ δὲ τῶν
πρὸς τί πως ἐχόντων ἔστι <τι> μέσον· τοῦ γὰρ μείζονος,
εἰ τύχοι, καὶ τοῦ μικροτέρου τῶν πρὸς τί πως καθεστῶτων
μεταξὺ γένοιτ' ἂν τὸ ἴσον, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πλείονος
καὶ ἥττονος τὸ ἱκανόν, ὀξέος τε καὶ βαρέος τὸ σύμφωνον. 15
269 ἀλλὰ γὰρ τῶν τριῶν ὄντων γενῶν, τῶν τε καθ' ἑαυτὰ
ὑφεστῶτων καὶ τῶν κατ' ἐναντιότητα καὶ ἔτι τῶν πρὸς τι
νοουμένων, ὀφείλει κατ' ἀνάγκην καὶ τούτων αὐτῶν ἐπάνω
τι γένος τετάχθαι, καὶ πρῶτον ὑπάρχειν διὰ τὸ καὶ πᾶν
γένος προὔπαρχειν τῶν ὑφ' αὐτὸ τεταγμένων εἰδῶν. ἀναι- 20
ρουμένου γοῦν αὐτοῦ πάντα τὰ εἶδη συναναιρεῖται, τοῦ
δὲ εἶδους ἀναιρεθέντος οὐκέτ' ἀνασκευάζεται τὸ γένος·
270 ἥρτηται γὰρ ἐξ ἐκείνου τοῦτο, καὶ οὐκ ἀνάπαλιν. καὶ δὴ
τῶν μὲν καθ' αὐτὰ νοουμένων γένος ὑπεστήσαντο Πυθα-
γορικῶν παῖδες, ὥς ἐπαναβεβηκός, τὸ ἔν· καθὰ γὰρ τοῦτο 25

28 τῷ πρὸς τι Ν 4 οὐδὲ Gen. 6 προὔποκείται Bekk.:
προὔποκειται G 8 καὶ ζωῆς καὶ θ. Ν 12 τι add. Bekk.

530

καθ' αὐτὸ ἔστιν, οὕτω καὶ ἕκαστον τῶν κατὰ διαφορὰν
 ἐν τέ ἐστι καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται. τῶν δὲ κατ' ἐναν- 271
 τίωσιν ἔλεξαν ἄρχειν, γένους τάξιν ἐπέχον, τὸ ἴσον καὶ τὸ
 ἄνισον· ἐν τούτοις γὰρ ἡ πάντων τῶν ἐναντιουμένων
 30 θεωρεῖται φύσις, οἶον μονῆς μὲν ἐν ἰσότητι (οὐ γὰρ ἐπι-
 δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥσσον), κινήσεως δὲ ἐν ἀνισότητι
 (ἐπιδέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥσσον). ὡσαύτως δὲ τὸ 272
 531 μὲν κατὰ φύσιν ἐν ἰσότητι (ἀκρότης γὰρ ἦν ἀνεπίτατος),
 τὸ δὲ παρὰ φύσιν ἐν ἀνισότητι (ἐπεδέχετο γὰρ τὸ μᾶλλον
 καὶ ἥσσον). ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ὑγείας καὶ νόσου
 εὐθυτήτός τε καὶ στρεβλότητος. τὰ μέντοι γε πρὸς τι 273
 5 ὑφέστηκε γένει τῇ τε ὑπεροχῇ καὶ τῇ ἑλλείψει· μέγα μὲν
 γὰρ καὶ μείζον πολὺ τε καὶ πλείον ὑψηλόν τε καὶ ὑψηλό-
 τερον καθ' ὑπεροχὴν νοεῖται, μικρὸν δὲ καὶ μικρότερον
 ὀλίγον τε καὶ ὀλιγώτερον ταπεινόν τε καὶ ταπεινότερον
 κατ' ἑλλειψιν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ καθ' αὐτὰ καὶ τὰ κατ' ἐναν- 274
 10 τίωσιν καὶ τὰ πρὸς τι, γέννη ὄντα, εὗρηται ἄλλοις γένεσιν
 ὑποταττόμενα, καθάπερ τῷ τε ἐνὶ καὶ τῇ ἰσότητι καὶ ἀνι-
 σότητι ὑπεροχῇ τε καὶ ἑλλείψει, σκοπῶμεν, εἰ καὶ ταῦτα τὰ
 γέννη δύναται ἐπ' ἄλλα λαμβάνειν τὴν ἀναπομπήν. οὐκ- 275
 οὖν ἡ μὲν ἰσότης τῷ ἐνὶ ὑπάγεται (τὸ γὰρ ἐν πρώτως
 15 αὐτὸ ἑαυτῷ ἔστιν ἴσον), ἡ δὲ ἀνισότης ἐν ὑπεροχῇ τε καὶ
 ἑλλείψει βλέπεται· ἀνισα γὰρ ἔστιν ὧν τὸ μὲν ὑπερέχει
 τὸ δὲ ὑπερέχεται. ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἑλλειψις
 κατὰ τὸν τῆς ἀορίστου δυάδος λόγον τέτακται, ἐπειδήπερ
 ἡ πρώτη ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἑλλειψις ἐν δυσὶν ἔστι, τῷ τε ὑπε-
 20 ρέχοντι καὶ τῷ ὑπερεχομένῳ. ἀνέκνυσαν ἄρα ἀρχαὶ πάν- 276
 των κατὰ τὸ ἀνωτάτω ἥ τε πρώτη μονὰς καὶ ἡ ἀόριστος
 δυάς· ἐξ ὧν γίνεσθαι φασι τὸ τ' ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἐν
 καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις πάλιν δυάδα, ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης
 μονάδος τὸ ἐν, ἀπὸ δὲ τῆς μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου
 25 δυάδος τὰ δύο. δις γὰρ τὸ ἐν δύο, καὶ μήπω ὑποκειμέ-
 νου ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τοῦ δύο οὐδὲ τὸ δις ἦν ἐν τούτοις,

31 κινήσεως — 32 ἥσσον om. E 1 ἦν om. N 2 τὸ alt.
 om. N 3 καὶ <τὸ> ἥσσον N 14 ἐπάγεται E 17 ἡ ante ὑπε-
 ροχὴ om. N

- ἀλλ' ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος, καὶ οὕτως ἐκ ταύτης
 277 τε καὶ τῆς μονάδος ἐγένετο ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς δυάς. κατὰ
 ταῦτά δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἀριθμοὶ ἐκ τούτων ἀπετελέσθησαν,
 τοῦ μὲν ἐνὸς ἀεὶ περατοῦντος, τῆς δὲ ἀορίστου δυάδος 30
 δύο γεννώσης καὶ εἰς ἄπειρον πληθους τοὺς ἀριθμούς ἐκ-
 τεινούσης. ὅθεν φασὶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις τὸν μὲν
 τοῦ δρωντος αἰτίου λόγον ἐπέχειν τὴν μονάδα, τὸν δὲ τῆς 532
 πασχούσης ὅλης τὴν δυάδα· καὶ ὃν τρόπον τοὺς ἐξ αὐ-
 τῶν ὑποστάντας ἀριθμούς ἀπετέλεσαν, οὕτω καὶ τὸν κό-
 278 σμον καὶ πάντα τὰ ἐν κόσμῳ συνεστήσαντο. εὐθέως
 γὰρ τὸ σημεῖον κατὰ τὸν τῆς μονάδος λόγον τετάχθαι· 5
 ὥς γὰρ ἡ μονὰς ἀδιαίρετόν τι ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ σημεῖον,
 καὶ ὃν τρόπον ἡ μονὰς ἀρχὴ τις ἐστὶν ἐν ἀριθμοῖς, οὕτως
 καὶ τὸ σημεῖον ἀρχὴ τις ἐστὶν ἐν γραμμαῖς. ὥστε τὸ μὲν
 σημεῖον τὸν τῆς μονάδος εἶχε λόγον, ἡ δὲ γραμμὴ κατὰ
 τὴν τῆς δυάδος ἰδέαν ἐθεωρεῖτο· κατὰ μετάβασιν γὰρ 10
 279 καὶ ἡ δυὰς καὶ ἡ γραμμὴ νοεῖται. καὶ ἄλλως· τὸ μεταξὺ
 δυεῖν σημείων νοούμενον ἀπλατὲς μῆκος ἔστι γραμμὴ.
 τοίνυν ἔσται κατὰ τὴν δυάδα ἡ γραμμὴ, τὸ δὲ ἐπίπεδον
 κατὰ τὴν τριάδα, ὃ μὴ μόνον μῆκος αὐτὸ θεωρεῖται καθὼ
 ἦν ἡ δυάς, ἀλλὰ καὶ τρίτην προσείληφε διάστασιν τὸ πλά- 15
 280 τος. τιθεμένων τὲ τριῶν σημείων, δυεῖν μὲν ἐξ ἐναντίου
 διαστήματος, τρίτου δὲ κατὰ μέσον τῆς ἐκ τῶν δυεῖν ἀπο-
 τελεσθείσης γραμμῆς, πάλιν ἐξ ἄλλου διαστήματος, ἐπίπε-
 δον ἀποτελεῖται. τὸ δὲ στερεὸν σχῆμα καὶ τὸ σῶμα, κα-
 θάπερ τὸ πυραμοειδές, κατὰ τὴν τετράδα τάττεται. τοῖς 20
 γὰρ τρισὶ σημείοις, ὥς προεῖπον, κειμένοις ἐπιτεθέντος
 ἄλλου τινὸς ἄνωθεν σημείου πυραμοειδές ἀποτελεῖται σχῆ-
 μα στερεοῦ σώματος· ἔχει γὰρ ἤδη τὰς τρεῖς διαστάσεις,
 281 μῆκος πλάτος βάθος. τινὲς δ' ἀπὸ ἐνὸς σημείου τὸ σῶμα

29 ταῦτα G   30 περατοῦντος NLE: περιπατοῦντος s (cf.
 v. 31 ἄπειρον et p. 617, 18)   31 γεννώσης δύο N   1 τὸν Gen.:
 τὴν G   3 ἐτέλεσαν N   4 ἐν <τῷ> κόσμῳ s   συνεστήσατο N
 5 τὸ σημεῖον om. s   τὸν om. N   7 καὶ — 8 σημεῖον om. s
 8 ἀρχή — 9 τὸν om. N   12 <ἡ> γραμμὴ N   15 <τὴν> τρί-
 την L: διυτέραν Bekk. dubit.   16 τε G: δὲ Gen.   19 τελεῖ-
 ται L   22 τινὸς ἄλλου N   ἀποτελεῖται Bekk.: ἀποτελεῖ G

532

25 φασι συνίστασθαι· τουτὶ γὰρ τὸ σημεῖον ὅτι ἐν γραμ-
 μῇ ἀποτελεῖν, τὴν δὲ γραμμὴν ὁρῶσαν ἐπὶ πεδον
 ποιεῖν, τοῦτο δὲ εἰς βάθος κινηθὲν τὸ σῶμα γεννᾷν
 τριγῆ διαστατόν. διαφέρει δὲ ἡ τοιαύτη τῶν Πυθα- 282
 γορικῶν στάσις τῆς τῶν προτέρων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐκ
 30 δυεῖν ἀρχῶν, τῆς τε μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἐποιοῦν
 τοὺς ἀριθμούς, εἴτ' ἐκ τῶν ἀριθμῶν τὰ σημεία καὶ τὰς γραμμάς
 τὰ τε ἐπίπεδα σχήματα καὶ τὰ στερεά· οὗτοι δὲ ἀπὸ ἐνὸς ση-
 533 μείου τὰ πάντα τεκταίνουσιν. ἐξ αὐτοῦ μὲν γὰρ γραμμὴ γί-
 νεται, ἀπὸ γραμμῆς δὲ ἐπιφάνεια, ἀπὸ δὲ ταύτης σῶμα.
 πλὴν οὕτω μὲν ἀποτελεῖται τὰ στερεὰ σώματα ἡγουμένων 288
 τῶν ἀριθμῶν· ἀφ' ὧν λοιπὸν καὶ τὰ αἰσθητὰ συνίσταται,
 5 γῆ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ πῦρ, καὶ καθόλου ὁ κόσμος,
 ὃν φασι καθ' ἀρμονίαν διοικεῖσθαι πάλιν ἐχόμενοι τῶν
 ἀριθμῶν, ἐν οἷς οἱ λόγοι εἰσὶ τῶν συστατικῶν τῆς τελείου
 ἀρμονίας συμφωνιῶν, τῆς τε διὰ τεσσάρων καὶ τῆς διὰ
 πέντε καὶ τῆς διὰ πασῶν, ὧν ἡ μὲν ἐν ἐπιτρίτῳ ἔκειτο
 10 λόγῳ, ἡ δὲ ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ ἐν διπλασίονι. εἴρηται δὲ 284
 περὶ τούτων ἀκριβέστερον ἂν τῇ περὶ κριτηρίου σκέψει
 (adv. dogm. I 96 sqq.) ἂν τοῖς περὶ ψυχῆς.

Νῦν δὲ ὑποδειχθέντος, ὅτι μεγάλην δύναμιν ἀπονέ-
 μουσι τοῖς ἀριθμοῖς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας φυσικοί, μετελ-
 15 θόντες καὶ τὰς ἀκολουθοῦς τῷ τόπῳ κομίζωμεν ἀπορίας.
 ὅταν οὖν λέγωσι τῶν ἀριθμητῶν [μηδὲν εἶναι ἓν], οἷον τῶν 286
 αἰσθητῶν καὶ ὑποπιπτόντων, μηδὲν εἶναι ἓν, μετοχῇ δὲ τοῦ
 ἐνὸς τοῦ ὡσανεὶ πρώτου καὶ στοιχείου ἓν τι καλεῖσθαι, εἰ οὖν τὸ
 δεικνύμενον καὶ καλούμενον ζῶον ἔν εἴη, τὸ μὴ δεικνύμενον
 20 φυτὸν οὐκ ἔσται ἓν. οὐ γὰρ δεῖ πολλὰ εἶναι, μετοχῇ δὲ
 τοῦ ἐνὸς ἕκαστον νοεῖσθαι ἓν, οἷον ζῶον ξύλον φυτόν. εἰ 286

285—287 ~ adv. math. IV 11—13. Hyp. III 156.

---

1 γὰρ E (conl. Bekk.): om. NL 5 4 αἰσθητὰ NE: στερεὰ L 5
 9 ἐν om. N ἐπὶ τρίτῳ N 16 μηδὲν — ἐν secl. Fabr. 18 οὖν
 del. Kayser 19 καλούμενον scr. coll. v. 18: τὸ μένον G: τὸ
 θεωρούμενον Fabr.: καὶ τὸ μένον del. Kayser 20 οὐ γὰρ —
 21 φυτόν transp. Kayser post 30 δεικνύμενον

- γὰρ τὸ δεικνύμενον ζῶον ἔν ἐστι, τὸ μὴ ὄν ζῶον, οἷον ⁵³³
 τὸ φυτόν, οὐκ ἔσται ἔν· καὶ εἰ τὸ φυτόν ἔν ἐστι, τὸ μὴ
 ὄν φυτόν, οἷον τὸ ζῶον, οὐκ ἔσται ἔν. ἀλλὰ λέγεται γε
 τὸ μὴ ὄν ζῶον ἔν, καθάπερ τὸ φυτόν, καὶ τὸ μὴ ὄν φυ- 25
 τὸν πάλιν ἔν, ὥς τὸ ζῶον. οὐκ ἄρα ἕκαστον τῶν ἀριθμη-
 τῶν ἔν ἐστιν. τὸ δὲ οὐ ἕκαστον μετοχῇ νενόηται ἔν, ἐκεῖνο
 ἔν τέ ἐστι καὶ πολλά, ἔν μὲν καθ' ἑαυτό, πολλά δὲ κατὰ
 287 περὶληψιν. ὅπερ πληθὸς πάλιν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀριθμη-
 τοῖς δεικνύμενον. εἰ γὰρ τὸ τῶν ζῶων πληθὸς ἔστιν, τὸ 30
 τῶν φυτῶν οὐκ ἔσται πληθὸς, καὶ εἰ τὸ τούτων, ἀνάπα-
 λιν οὐκ ἔσται τὸ τῶν ζῶων. λέγεται δέ γε καὶ ἐπὶ φυτῶν
 καὶ ἐπὶ ζῶων καὶ ἐπ' ἄλλων ἱκανῶν πληθὸς· οὐκ ἄρα τὸ 534
 ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς δεικνύμενον πληθὸς τῷ ὄντι πληθὸς
 ἔστιν, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ οὐ μετοχῇ νενόηται τοῦτο πληθὸς.
 288 ὅταν δὴ τὰ τοιαῦτα λέγωσιν οἱ Πυθαγορικοὶ τῶν φιλοσό-
 φων, ὅμοιόν τι λέγουσι τῷ μηδένα τῶν ἐπὶ μέρους ἀν- 5
 θρώπων ἀνθρωπον εἶναι, ἀλλὰ τὸν οὐ μετοχῇ ἕκαστος
 εἰς τε ἀνθρωπος νενόηται καὶ πολλοὶ ἀνθρωποι καλοῦνται.
 νοεῖται γὰρ ὁ ἀνθρωπος ζῶον λογικὸν θνητόν, καὶ διὰ
 τοῦτο οὔτε Σωκράτης ἀνθρώπος ἐστιν οὔτε Πλάτων, οὐκ
 289 ἄλλος τις τῶν ἐπ' εἶδους. εἰ γὰρ Σωκράτης, καθὸ Σω- 10
 κράτης ἐστίν, ἀνθρωπος καθέστηκεν, ὁ Πλάτων οὐκ ἔσται
 ἀνθρωπος, οὐδὲ Δίων ἢ Θέων· καὶ εἰ Πλάτων ἐστίν ἀν-
 θρώπος, ὁ Σωκράτης οὐκ ἔσται. λέγεται δέ γε καὶ Σω-
 κράτης ἀνθρωπος καὶ Πλάτων καὶ ἕκαστος τῶν ἄλλων·
 οὐκ ἄρα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων ἕκαστός ἐστιν ἀνθρω- 15
 πος, οὐ δὲ μετοχῇ ἕκαστος αὐτῶν νενόηται ἀνθρωπος, ὅς
 290 οὐκ ἐστιν εἰς ἐξ αὐτῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ φυτοῦ
 καὶ πάντων τῶν λοιπῶν. ἄτοπον δέ γέ ἐστι μηδένα τῶν
 ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων λέγειν ἀνθρωπον εἶναι, μηδὲ τῶν
 φυτῶν φυτόν· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἕκαστον τῶν ἀριθμη- 20

288—292 ~ adv. dogm. IV 17—18.

27 νοεῖται E   32 <τῶν> φυτῶν E   1 an εἰδικῶν?   2 ἀρι-
 θμοῖς N   8 ὁ om. N   12 οὐδὲ Bekk.: οὔτε G

534

τῶν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον μὴ λέγειν ἓν. ἄλλως τε 291
καὶ ἡ κομιζομένη κατὰ τοῦ γένους ἀπορία φθάνειν ἔοικε
καὶ ἐπὶ τὴν τοιαύτην τῶν Πυθαγορικῶν δόξαν. ὥς γὰρ
ὁ γενικὸς ἄνθρωπος οὔτε μετὰ τῶν ἐπ' εἰδούς ἀνθρώπων
25 θεωρεῖται, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἔσται εἰδικός, οὔτε κατ' ἰδίαν
ὑφέστηκεν, ἐπεὶ οὐ γενήσονται οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι
μετοχῇ αὐτοῦ ἄνθρωποι, οὔτ' ἐν αὐτοῖς τούτοις περιέχεται
(ἀδιανόητον γὰρ τούτου μετοχῇ ἀπείρους εἶναι καὶ τοῦτο 292
μὲν τεθυνηκόσι, τοῦτο δὲ ζῶσι περιέχεσθαι), — ὥς οὖν
30 οὗτος ὁ λόγος ἄπορος, οὕτω καὶ ὁ περὶ τοῦ ἑνὸς τούτου
μᾶλλον ἔστιν ἀπορώτερος τῷ μήτε σὺν τοῖς κατὰ μέρος
ἀριθμοῖς αὐτὸ θεωρεῖσθαι, μήτε κατὰ παντὸς αὐτὸ δύνα-
535 σθαι τετάχθαι, μήτε μετοχὴν αὐτοῦ τοῖς ἀπείροις προϋπά-
ρχειν. ἢ γε μὴν τοῦ ἑνὸς ἰδέα, ἧς κατὰ μετοχὴν 293
ἕκαστον νοεῖται ἓν, ἥτοι μία ἔστιν ἰδέα τοῦ ἑνὸς ἢ πλείους
ἰδέαι τοῦ ἑνός. καὶ εἰ μὲν μία, ἥτοι ὅλης μετέχει ἕκα-
5 στον τῶν ἀριθμητῶν ἢ μέρους τινὸς αὐτῆς. καὶ εἰ μὲν
ὅλης μετέσχηκεν, οὐκ ἔστι μία· εἰ γὰρ ὅλην ἔχει τὴν τοῦ
ἑνὸς ἰδέαν λόγου χάριν τὸ Α, ἐξ ἀνάγκης τὸ Β, μὴ ἔχον
οὐ μετέσχη, οὐκ ἔσται ἓν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ πολυμε- 294
ρὴς ἔστιν ἡ τοῦ ἑνὸς ἰδέα καὶ ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν
10 ἕκαστον μέρους αὐτῆς μετεῖληπεν, πρῶτον μὲν ἕκαστον
τῶν ὄντων οὐ τῆς τοῦ ἑνὸς ἰδέας ἔσται μετεῖληφός, ἀλλὰ
μέρους αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκέτι γενήσεται ἓν· ὥς γὰρ
τὸ μέρος ἀνθρώπου οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καὶ τὸ μέρος
τῆς λέξεως οὐκ ἔστι λέξις, οὕτω τὸ μέρος τῆς τοῦ ἑνός
15 ἰδέας οὐκ ἔσται ἡ τοῦ ἑνὸς ἰδέα, ἵνα καὶ τὸ μετεσχηκὸς
αὐτῆς γένηται ἓν. εἴτα ἡ τοῦ ἑνὸς ἰδέα οὐκέτι γίνεται 295
ἑνὸς ἰδέα, οὐδὲ μία, ἀλλὰ πλείους. τὸ γὰρ ἓν, ἢ ἓν ἔστιν,
ἀδιαίρετον καθέστηκεν, καὶ ἡ μονάς, ἢ μονάς ἔστιν, οὐ
διχάζεται· ἢ εἴπερ εἰς πολλὰ διαιρεῖται, ἀθροισμὸς πλειό-

293—298 ~ Hyp. III 158—162. adv. math. IV 18—20.

25 εἰδικὸς N: ἰδικὸς LE ς 1/2 προϋπάρχειν N: ὑπάρχειν
LE ς (excepto V): ἄρχειν V 12 μέρος E 14 ἔσται E 16 γε-
νήσεται ς 19 διαιρεῖται N: διαίρεται LE ς

- 296 νων μονάδων γενήσεται καὶ οὐκέτι μονάς. εἰ δὲ πλείους 20
 εἶεν ἰδέαι τοῦ ἐνός, ὥς ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν ἰδίας τι-
 νός μετέχειν ἰδέας καθ' ἣν ἔν νοεῖται, ἦτοι ἡ τοῦ Α ἰδέα
 καὶ ἡ τοῦ Β μετέχουσιν ἐνός τινος ἰδέας, καθ' ἣν ἑκάτε-
 297 ρον αὐτῶν προσαγορεύεται ἔν, ἡ οὐ μετέχουσιν. καὶ εἰ
 μὲν οὐ μετέχουσιν, ὃν τρόπον αὐταὶ δύνανται τῆς τοῦ 25
 ἐνός ἐπικατηγορίας ἀξιοῦσθαι μὴ μετέχουσαί τινος ἐπανα-
 βεβηκυίας τοῦ ἐνός ἰδέας, οὕτω δύνανται καὶ πᾶν τὸ ὁπω-
 σοῦν λεγόμενον ἔν μὴ κατὰ μετοχὴν τῆς τοῦ ἐνός ἰδέας
 298 προσαγορεύεσθαι ἔν. εἰ δὲ μετέχουσιν, ἡ ἀρχῆθεν μένει
 ἀπορία· πῶς γὰρ αἱ δύο ἰδέαι τῆς μιᾶς μετέχουσιν ἰδέας; 30
 ὅλης ἐκατέρᾳ, ἡ μέρους αὐτῆς; ὁποτέρῳ γὰρ ἂν λέγωσιν,
 ἐπαχθήσονται αἱ μικρῶ πρόσθεν ἀποδοθεῖσαι πρὸς ἡμῶν 336
 ἀπορίαί.
- 299 Σὺν τούτοις· ἐπεὶ πᾶν τὸ λαμβανόμενον ἀνθρώπων
 ἦτοι αἰσθήσει λαμβάνεται καὶ κατὰ ψιλὴν ἐγκύρησιν ἡ
 διανοία, πάντως καὶ ὁ ἀθροισμός, εἴπερ ἀνθρώπων ληπτὸς 5
 300 ἔστιν, ἦτοι αἰσθήσει ἡ διανοία καταληφθήσεται. ἀλλὰ
 αἰσθήσει μὲν καὶ ἀπλῇ ἐμφάσει οὐκ ἂν ληφθείη· πλανᾷ
 γὰρ ἐνίους ἡ τῶν ἀριθμητῶν ὑπόστασις, ἐπεὶ περ βλέπον-
 τες ταῦτα λευκὰ ἢ μέλανα ἢ κοινῶς αἰσθητὰ ὑπονοοῦσιν,
 ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς αἰσθητόν τί ἐστι καὶ φαινόμενον πρᾶ- 10
 γμα, μὴ ἐχούσης οὕτω τῆς ἀληθείας. τὸ μὲν γὰρ λευκὸν
 καὶ μέλαν, καὶ εἰ οὕτω τύχοι, τὸ φυτὸν καὶ ὁ λίθος καὶ
 τὸ ξύλον καὶ τῶν ἀριθμητῶν ἕκαστον φαίνεται καὶ αἰσθή-
 σει ληπτὸν ἔστιν, ὁ δ' ἀριθμὸς ὥς ἀριθμὸς οὐκ ἔστιν
 301 ἡμῖν αἰσθητὸς οὐδὲ φαίνεται. σκοπῶμεν δὲ τὸν τρόπον 15
 τοῦτον. τὰ αἰσθητὰ ὥς αἰσθητὰ ἀδιδάκτως ἡμῖν λαμβά-
 νεται· οὐτεῖς γὰρ τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ὁρᾶν διδάσκεται,
 οὐδὲ τραχέος ἢ λείου ἀντιλαμβάνεσθαι. ὁ δὲ ἀριθμὸς ὥς
 ἀριθμὸς οὐκ ἀδιδάκτως ἡμῖν λαμβάνεται· ὅτι γὰρ τὰ
 δις δύο τέσσαρά ἐστι καὶ τὰ τρις δύο ἕξ ἐστι καὶ τὰ δε- 20

20 οὐκ ἔτι N: οὐκ ἔστι LE 23 <τοῦ> ἐνός Kayser τινος
 om. N 24 ἡ — 25 μὲν om. N 26 μετέχουσι N 31 ἂν λέγω-
 σιν Struve: εἰς λέγοιεν G 1 ἀποδοθεῖσαι NLE: ἀποδοθή-
 σονται 5 5 ὁ om. N ἐπεὶ περ N

536

κakis δέκα ἑκατόν, ἐκ μαθήσεως ἔγνωμεν. οὐκ ἄρα αἰσθη-
 τὸν τί ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς. εἰ δὲ μνήμη κατ' ἐπισύνθεσιν 302
 τινων ἔγνωσται, ἀπορήσει τις τῶν αἰσθητῶν ἀποστίας,
 καθὼς καὶ ὁ Πλάτων ἠπόρει ἐν τῷ περὶ ψυχῆς (Phaedo
 25 p. 96 Esqq.), πῶς τὰ δύο κατ' ἰδίαν μὲν ὄντα οὐ νοεῖται δύο,
 συνελθόντα δὲ εἰς ταὐτὸ γίνεταί δύο. εἰ γὰρ τοιαῦτά ἐστι με- 303
 τὰ τὴν σύνοδον, ὅποια ἦν πρὶν τῆς συνόδου, ἦν δ' ἑκάτερον
 αὐτῶν πρὶν τῆς συνόδου ἓν, ἔσται καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἑκά-
 τερον ἓν, ἐπεὶ ἂν δῶμεν προσγίνεσθαι τι αὐτοῖς περισσότε-
 30 ρον μετὰ τὴν σύνοδον παρ' ὃ ἦν, ὅλον τὴν δυάδα, ἔσται
 ἡ τῶν δυεῖν συνέλευσις τετράς. εἰ γὰρ τῷ συνελθόντι 304
 ἐνὶ καὶ ἐνὶ πλεῖον τι προσγίνεται ἡ δυάς, ἐπεὶ ἐν ταύτῃ
 537 μονὰς καὶ μονὰς νοεῖται, κατὰ τὴν τοῦ ἐνὸς καὶ ἐνὸς συ-
 νέλευσιν τετράς γενήσεται, δυεῖν μὲν νοουμένων τῶν συ-
 νιόντων, διττῆς δὲ κατὰ τὴν φύσιν οὔσης τῆς προσγίνο-
 μένης αὐτοῖς δυάδος. καὶ πάλιν· εἰ τοῖς κατὰ σύνοδον
 5 ποιοῦσι τὴν δεκάδα πλεῖον τι προσγίνεται ἡ δεκάς, ἐπεὶ ἐν
 τῇ δεκάδι νοεῖται τὰ ἐννέα καὶ τὰ ὀκτὼ καὶ τὰ ἑπτὰ καὶ καθ'
 ὑπόβασιν οἱ λοιποὶ ἀριθμοί, ἀπειράκις ἀπείρων ἔσται πλήθος
 τὰ δέκα, ὡς ἀνώτερον (adv. phys. I 303 sqq.) δεδελχάμεν.
 Ὁ δὲ Πλάτων καὶ ἄλλως ἐπιχειρεῖν βούλεται. εἴπερ 305
 10 γὰρ τὸ ἓν, φησὶν, ὅτε διαιρεῖται καὶ χωρίζεται, δύο νοεῖ-
 ται, πάντως καὶ ἡ ἑκατέρου τῶν ἀνὰ ἓν εἰς ταὐτὸ σύνο-
 δος οὐ νοηθήσεται δύο· ἐναντίον γὰρ ἐστὶ τῷ πρώτῳ
 αἰτίῳ τὸ δεύτερον αἷτιον, καὶ εἰ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωριζό-
 μενα δύο ἐστί, τὰ εἰς ταὐτὸ συναγόμενα καὶ ἀλλήλοις
 15 παρατεθειμένα οὐκ ἂν εἴη δύο. ἔχει δὲ καὶ τὸ ρητὸν
 παρ' αὐτῷ τὸν τρόπον τοῦτον (Phaedo p. 97A). ‘‘Θαυμάζω 306
 γὰρ, εἰ ὅτε μὲν ἑκάτερον αὐτῶν ἦν χωρὶς ἀλλήλων, ἐν
 ἦν ἑκάτερον καὶ οὐκ ἦσθην τότε δύο, πλησιάσαντα
 δ' ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αὐτοῖς αἰτία ἐγένετο δυεῖν
 20 γενέσθαι, σύνοδος τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι.
 οὐδέ γε ὡς ἕαν τις ἐν διασχίσῃ, δύναμαι ἔτι πεισθῆ-

24 περὶ <τῆς> ψυχῆς N   25 μὲν ὄντα Bekk.: μένοντα G
 29 ἕαν N   30 παρὸ G   19 αὐτοῖς libri Platonis: αὐτῶν G
 ἐρίνετο N   20 <ῆ> σύνοδος libri Platonis   21 οὐδέ γε ὡς Fabr.
 ex Platone: οὔτε γενέσεως ὡς G

- ναι, ὅτι ὡσαύτως αἰτία γέγονεν ἡ σχίσις τοῦ δύο γε-
 γονέναι· ἐναντία γὰρ γέγονεν ἡ τότε αἰτία τοῦ δύο
 γενέσθαι, τότε μὲν ὅτι συνήγето πλησίον ἀλλήλων
 καὶ προσετίθετο ἕτερον ἐτέρῳ, νῦν δ' ὅτι ἀπάγεται 24.
 307 καὶ χωρίζεται ἕτερον ἀφ' ἐτέρου." ῥητῶς γὰρ διὰ τού- 25
 των φησίν, ὡς εἴπερ ἡ ψιλή σύνοδος τοῦ ἐνὸς καὶ ἐνὸς καὶ
 ἡ αὐτὸ μόνον παράθεσις αἰτιὸν ἐστὶ τοῦ δύο γενέσθαι τὰ
 πρότερον μὴ ὄντα δύο, πῶς ἔτι πεισθῆναι δύναμαι, ὅτι τὸ ἐν,
 ὅτε χωρίζεται καὶ διασπᾶται, δύο γίνεταί; ἐναντία γὰρ τῇ
 συνόδῳ ἡ σχίσις ἐστὶ καὶ ὁ χωρισμός. 30
 308 Τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ Πλάτων· ἔνεστι δὲ καὶ ὧδε συ-
 νερωτᾶν. εἰ ἔστι τι ἀριθμός, ὅτε παρατίθεται τι ἐτέρῳ, 338
 οἷον τῇ μονάδι ἢ μονάς, τότε ἢ προσγίνεται τι ταῖς συ-
 νελθούσαις μονάσιν ἢ ἀπογίνεται τῶν συνελθουσῶν ἢ
 οὔτε προσγίνεται τι αὐταῖς οὔτε ἀπογίνεται. ἀλλ' εἰ μήτε
 προσγίνεται τι αὐταῖς μήτε ἀπογίνεται αὐτῶν, οὐκ ἔσται 5
 δυὰς κατὰ τὴν παράθεσιν τῆς ἐτέρας τῇ ἐτέρᾳ, ὡς οὐδὲ
 309 πρὶν τῆς συνόδου ἐτύγχανεν. εἰ δὲ ἀπογίνεται τι κατὰ
 τὴν παράθεσιν αὐτῶν, ἐλάσσως ἔσται τῆς μιᾶς μονάδος
 καὶ οὐκέτι δυὰς γενήσεται. εἰ δὲ προσγίνεται τι αὐταῖς,
 οἷον ἢ δυάς, τὰ ὀφείλοντα δύο εἶναι τέσσαρα γενήσονται. 10
 δυὰς γὰρ ἢ ἐπιγενομένη μονὰς ἦν καὶ μονάς· προσελ-
 θούσα οὖν μονάδι καὶ μονάδι, ταῖς συνερχομέναις, τὸν
 τέσσαρα ποιήσει ἀριθμόν· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. τοίνυν
 οὐκ ἔστι τι ἀριθμός.

ε' περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς

- 310 Ἡ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ζήτησις συνίσταται τοῖς 15
 σκεπτικαῖς πρὸς τοὺς φυσικοὺς σχεδόν τι περὶ τῶν ὄλων,
 εἶγε τῶν σκεψαμένων περὶ τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως οἱ

308—309 ~ Hyp. III 164—165. adv. math. IV 21—22.

22 σχίσις Fabr. ex Platone: σύγχυσις G (σύγχησις L) 23 ἡ scr.
 cum textu Platonis: ἡ G 24 ὅτι LE: ὅτε N 30 ἐστὶ om. N
 11 ἐπιγενομένη — 12 οὖν LE: ἐπιφερομένη προσελθούσα ἦν N
 12 ταῖς συνερχομέναις LE: τῆς συνερχομένης N 13 τοίνυν —
 14 ἀριθμός om. E 14 ε' in titulo om. LE

538

μὲν ἐξ ἐνὸς ἐγέννησαν τὰ πάντα, οἱ δ' ἐκ πλειόνων, καὶ
 τῶν ἐξ ἐνὸς οἱ μὲν ἐξ ἀποίου, οἱ δὲ ἐκ ποιοῦ, καὶ τῶν ἐκ 311
 20 ποιοῦ οἱ μὲν ἐκ πυρός, οἱ δ' <ἐξ> ἀέρος, οἱ δ' ἐξ ὕδατος,
 ἄλλοι ἐκ γῆς, καὶ τῶν ἐκ πλειόνων οἱ μὲν <ἐξ> ἀριθμητῶν,
 οἱ δ' ἐξ ἀπείρων, καὶ τῶν ἐξ ἀριθμητῶν οἱ μὲν ἐκ δύο,
 οἱ δ' ἐκ τεσσάρων, οἱ δ' ἐκ πέντε, οἱ δ' ἐξ ἑξ, καὶ τῶν ἐξ
 ἀπείρων οἱ μὲν ἐξ ὁμοίων τοῖς γεννωμένοις, οἱ δὲ ἐξ ἄνο-
 25 μολίων, καὶ τούτων οἱ μὲν ἐξ ἀπαθῶν, οἱ δ' ἐκ παθητῶν.
 ἐξ ἀποίου μὲν οὖν καὶ ἐνὸς σώματος τὴν τῶν ὅλων ὑπε- 312
 στήσαντο γένεσιν οἱ Στωικοί· ἀρχὴ γὰρ τῶν ὄντων κατ'
 αὐτούς ἐστίν ἡ ἄποιος ὕλη καὶ δι' ὅλων τρεπτὴ, με-
 ταβαλλούσης τε ταύτης γίνεται τὰ τέσσαρα στοιχεῖα,
 30 πῦρ καὶ ἀήρ, ὕδωρ καὶ γῆ. ἐξ ἐνὸς δὲ καὶ ποιοῦ γεγενῆ- 313
 σθαι τὰ πάντα θέλουσιν οἱ τε περὶ τὸν Ἰππασον καὶ Ἀναξι-
 μένη καὶ Θαλῆ, ὧν Ἰππασος μὲν καὶ κατὰ τινὰς Ἡρά-
 339 κλειτος ὁ Ἐφέσιος ἐκ πυρὸς ἀπέλιπον τὴν γένεσιν, Ἀνα-
 ξιμένης δὲ ἐξ ἀέρος, Θαλῆς δὲ ἐξ ὕδατος, Ξενοφάνης
 δὲ κατ' ἐνόους ἐκ γῆς (B 27 Diels).

ἐκ γαίης γὰρ πάντα, καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

5 ἐκ πλειόνων δὲ καὶ ἀριθμητῶν, δυεῖν μὲν, γῆς τε καὶ 314
 ὕδατος, ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, ὅτε μὲν λέγων (Ξ 201)

Ὠκεανόν τε, θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν,

ὅτε δὲ (H 99)

ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

10 συμφέρεσθαι δ' αὐτῷ δοκεῖ κατ' ἐνόους καὶ ὁ Κολοφώνιος
 Ξενοφάνης· φησὶ γάρ (B 33 Diels).

πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

20 ἐκ πυρὸς — ὕδατος NLE (ἐξ addidi): ἐξ ἀέρος οἱ δ' ἐξ
 ὕδατος οἱ δ' ἐκ πυρὸς ε 21 ἐξ add. Bekk. (sed exstat in N
 inter duas lineas fortasse ad v. 20 pertinens) 31/32 Ἀναξι-
 μένη Meineke coll. p. 126, 12: Ἀναξίμανδρον G 1 ἀπέλιπον ε:
 ἀπέλιπον NLE 1/2 Ἀναξიმένης Meineke coll. p. 126, 12 et
 461, 27: Ἀναξίμανδρος G 12 ἐκγενόμεσθα Gen.: ἐκγενόμεθα G

- 315 ἐκ γῆς δὲ καὶ αἰθέρος Εὐριπίδης, ὥς πάρεστιν ἐκδέξασθαι
ἐκ τοῦ λέγειν αὐτόν (fr. 1023 Nauck)

Αἰθέρα καὶ Γαῖαν πάντων γενέτειραν αἰδῶ.

15

ἐκ τεσσάρων δὲ ὁ Ἑμπεδοκλῆς (B 6 Diels).

τέσσαρα γὰρ πάντων ριζώματα πρῶτον ἄκουε·

Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἡδ' Ἀιδωνεύς

Νῆστις θ', ἥ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον.

- 316 ἐκ πέντε δὲ Ὀκελος ὁ Λευκανὸς καὶ Ἀριστοτέλης· συμ- 20
παρέλαβον γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ πέμπτον καὶ
κυκλοφορητικὸν σῶμα, ἐξ οὗ λέγουσιν εἶναι τὰ οὐράνια.

- 317 ἐκ δὲ τῶν ἕξ τὴν πάντων ὑπέθεντο γενέσιν οἱ περὶ τὸν
Ἑμπεδοκλέα. ἐν οἷς μὲν γὰρ λέγει τέσσαρα τῶν πάντων
ριζώματα, ἐκ τεσσάρων ποιεῖ τὴν γενέσιν· ὅταν δὲ προσθῇ 25
(B 17, 19 Diels)

25 a

Νεῖκος τ' οὐλόμενον δίχα τῶν, ἀτάλαντον ἀπάντη,
καὶ Φιλίη μετὰ τοῖσιν, ἴση μῆκος τε πλάτος τε,

- ἕξ παραδίδωσι τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς, τέσσαρας μὲν τὰς
ὕλικάς, γῆν ὕδωρ ἀέρα πῦρ, δύο δὲ τὰς δραστηρίους, φι-
318 λίαν καὶ νεῖκος. ἐξ ἀπείρων δ' ἐδόξασαν τὴν τῶν πρα- 30
γμάτων γενέσιν οἱ περὶ Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον 540
καὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς,
ἀλλ' ὁ μὲν Ἀναξαγόρας ἐξ ὁμοίων τοῖς γεννωμένοις,
οἱ δὲ περὶ τὸν Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον ἐξ ἀνομοίων
τε καὶ ἀπαθῶν, τουτέστι τῶν ἀτόμων, οἱ δὲ περὶ τὸν 5
Ποντικὸν Ἡρακλείδην καὶ Ἀσκληπιάδην ἐξ ἀνομοίων
μὲν, παθῆτων δέ, καθάπερ τῶν ἀνάρμων ὄγκων.
- 319 Προειληφότες οὖν, ὅτι πᾶσι τούτοις ἄπορος δείκνυται
ὁ τῆς φυσιολογίας τρόπος ἀναιρεθείσης τῆς γενέσεως καὶ
τῆς φθορᾶς, προθυμότερον ἀπώμεθα τῶν λόγων. καίτοι 10
γε, ἐὰν ἐξετάζωμεν, διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀντάρκως ἡδη
320 συμβεβίβασται τὸ κεφάλαιον. τὸ γὰρ γινόμενον καὶ φθει-

20 Ὀκελλος Fabr. et ita testimonium schol. in Basilium (cf. vol. I p. XX): ὀκελὸς (sic) NLB: ὀκελος s 27 ἴση Bekk.: ἴσον G (at cf. p. 393, 14!) 12 συμβεβίβασται Gen.: συμβεβία-
σται G

540

ρόμενον ἐν χρόνῳ φθείρεται καὶ γίνεται, χρόνος δὲ οὐκ ἔστιν,
 ὥς ἀνώτερον παρεστήσαμεν (§ 170sqq.), ὥστε οὐδὲ τὸ
 15 γινόμενον καὶ φθειρόμενον ἔσται. πᾶσά τε γένεσις καὶ φθορὰ 321
 μεταβλητικαὶ τινὲς εἰσι κινήσεις, οὐδὲν δ' ἐστὶ κίνησις, ὥς
 προκατεστησάμεθα (§ 37sqq.). τοίνυν οὐδὲ γένεσις καὶ
 φθορὰ γενήσεται. καὶ πᾶν τὸ γεννώμενον ἢ φθειρόμενον οὐ 322
 χωρὶς τοῦ ὀρῶντος καὶ πάσχοντος γεννᾶται ἢ φθείρεται, οὔτε
 20 δὲ ὀρᾷ τι οὔτε πάσχει, ὥστ' οὐδὲ γεννᾶται τι οὐδὲ φθείρεται.
 καὶ μὴν εἰ γίνεται τι καὶ φθείρεται, ὀφείλει τί τινι προσ- 323
 τίθεσθαι καὶ τί τινος ἀφαιρεῖσθαι ἢ τι ἔκ τινος μεταβάλλ-
 λειν· γένεσις γὰρ καὶ φθορὰ κατὰ τινα τῶν τριῶν τού-
 των τρόπων ὀφείλει συνίστασθαι, οἷον ἐπὶ τῆς δεκάδος
 25 κατ' ἀφαίρεσιν τῆς μονάδος γίνεται μὲν ἡ ἑννεάς, φθείρε-
 ται δὲ ἡ δεκάς, καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἑννεάδος κατὰ πρόσθε-
 σιν μονάδος γίνεται μὲν ἡ δεκάς, φθείρεται δὲ ἡ ἑννεάς.
 καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τροπὴν φθειρομένων ἢ γεννωμένων ὁ
 αὐτὸς λόγος· οὕτω γὰρ φθείρεται μὲν ὁ οἶνος, γίνεται δὲ
 30 <ὁ> ὄξος. εἰ δὴ τοίνυν πᾶν τὸ γεννώμενον καὶ φθειρόμενον 324
 ἦτοι κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατ' ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ μεταβολὴν γί-
 νεται καὶ φθείρεται, ἐπεὶ παρεστήσαμεν (adv. dogm. III
 277sqq.) μήτε πρόσθεσιν οὔσαν μήτε ἀφαίρεσιν μήτε μετα-
 541βολὴν, δυνάμει προκατεστησάμεθα τὸ μηδὲ γένεσιν ἢ φθορὰν
 ὑπάρχειν. πρὸς τούτοις· τὸ γεννώμενον ἢ φθειρόμενον ψαύειν 325
 ὀφείλει ἐκείνου τοῦ ἐξ οὗ φθείρεται καὶ τοῦ εἰς ὃ μεταβάλλει,
 οὐδὲν δὲ ψαυσίς ἐστιν, ὥς παρέρσεται (adv. dogm. III
 5 258sqq.). τοίνυν οὐδὲ γένεσις ἢ φθορὰ συστήναι δύναται.

Πάρεστι δὲ καὶ προηγουμένως ἀποροῦντας λέγειν, ὥς 326
 εἶπερ <τι> γίνεται, ἦτοι τὸ ὄν γίνεται ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε
 δὲ τὸ μὴ ὄν γίνεται· τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν συμβέβηκεν,
 ᾧ δὲ μηδὲν συμβέβηκεν, οὐδὲ τὸ γίνεσθαι συμβέβηκεν.

323 ~ Hyp. III 109.

326—327 ~ Hyp. III 112.

18 γίνεται καὶ φθείρεται ε 17 προκατεστήσαμεν N 22 τι
 alt. om. N 30 ὁ addidi 31 κατ' om. N 33 οὔσαν G:
 εἶναι Kayser 1 ἢ NLE: μὴ δὲ ε 7 τι add. Bekk.

- 327 καὶ ἄλλως· τὸ γινόμενον πάσχει, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐδὲν δύ- 10
 νάται πάσχειν· ὄντος γὰρ τὸ πάσχειν· οὐκ ἄρα τὸ μὴ
 ὄν γίνεται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν· ἔστι γὰρ ἤδη τὸ ὄν,
 καὶ οὐκ ἔχει χρεῖαν γενέσεως· οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ ὄν γεν-
 νᾶται. ἀλλ' εἰ μῆτε τὸ ὄν μῆτε τὸ μὴ ὄν γίνεται, παρὰ
 ταῦτα δ' οὐδὲν ἔστι τρίτον ἐπινοεῖν, οὐδὲν γεννᾶται. 15
- 328 ἄλλως τε· ἐν τοῖς φαινόμενοις θεωρεῖται τὰ μὲν ἐξ ἐνὸς
 γεννώμενα κατὰ μεταβολήν, τὰ δ' ἐκ πλειόνων κατὰ σύν-
 329 θεσιν, καὶ ἐξ ἐνὸς μὲν κατὰ μεταβολήν ὅποσα τῆς αὐτῆς
 οὐσίας μενούσης ἐτέραν ἐξ ἐτέρας μεταλαμβάνει ποιότητα,
 οἷον ὅταν τοῦ αὐτοῦ ὕγρου μένοντος ἐν τῷ αὐτῷ πλήθει 20
 τὸ μὲν γλεῦκος ἀφανισθῇ, οἶνος δὲ γένηται, ἢ ὁ οἶνος μὲν
 ἀφανισθῇ, ὄξος δὲ ὑποστῇ, ἢ τοῦ κηροῦ μένοντος ἢ μὲν
 σκληρότης ἀφανίζεται, ἢ δὲ μαλακότης γένηται, ἢ ἀνάπα-
 330 λιν· ἐκ πλειόνων δὲ κατ' ἐπισύνθεσιν ὥς ἄλυσιν μὲν κατ'
 ἐπισύνθεσιν κρῖκων, οἰκία δὲ κατὰ σύνδοον λίσθων, ἐσθῆς 25
- 331 δὲ κατὰ κρόκης καὶ στημόνων συμπλοκήν. εἰ δὲ κἂν τοῖς
 νοητοῖς γίνεται τι, ἦτοι ἐξ ὄντος γίνεται τι ἢ ἐκ μὴ ὄντος.
 καὶ ἐκ μὲν τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν δύναται γίνεσθαι· δεῖ
 γὰρ τὸ γεννητικόν τινος οὐσίαν ἔχειν καὶ ποιὰν ἀναδέχε-
 σθαι κίνησιν, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γεννώ- 30
- 332 μενον. καὶ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ὄν-
 τος γίνεται τι, ἦτοι ἐξ ἐνὸς γίνεται ἢ ἐκ πλειόνων. καὶ
 ἐξ ἐνὸς μὲν οὐκ ἂν εἴη γεννώμενον. εἰ γὰρ ἐξ ἐνὸς γίνε- 542
 ται, ἦτοι αὐξανόμενον ἢ μειούμενον ἢ ἐν τῷ αὐτῷ μένον-
- 333 τος γίνεται. ἀλλ' αὐξάνεσθαι μὲν καὶ μειοῦσθαι οὐχ οἷον
 τε ταῦτό, καὶ οὐκ ἂν δυνηθεῖη ἑαυτοῦ τι μεῖζον ἢ ἑαυτοῦ
 τι ἕλαττον ἀποτελεῖσθαι ταῦτόν. ἐάν τε γὰρ αὐτοῦ πλεῖον 5
 γένοιτο, ἐπεὶ οὐδὲν ἔχει πλεῖον παρ' ἑαυτό, ἐξ οὐκ ὄντος
 ἔξει τὴν πρόσθεσιν· ἐάν τε ἕλαττον ἑαυτοῦ, πάλιν, ἐπεὶ
 οὐδὲν ἔχει παρ' ἑαυτὸ ἀπολλύμενον αὐτοῦ, εἰς τὸ μὴ ὄν
 ἀπολεῖται. οὐδὲν ἄρα δύναται ἐκ τοῦ αὐξομένου ἢ μειου-
 334 μένον γίνεσθαι. καὶ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ μένον- 10
 τος ἔσται τὸ γεννώμενον. εἰ γὰρ τοῦτο, ἦτοι ἀτρέπτου

24/25 κατ' ἐπισύνθεσιν G: κατὰ σύνθεσιν Bekk. dubit. 28 μὲν
 om. N 8 ἑαυτό, <τὸ> ἀπολλύμενον αὐτοῦ εἰς κτλ. Rüstow:
 fort. ἑαυτό, <εἰς δ' φθαρῆσεται τὸ> ἀπ. vel similia

542

καὶ ἀμεταβλήτου μένοντος αὐτοῦ γεννᾶται τι ἐξ αὐτοῦ, ἢ
ἐκ τρεπομένου καὶ μεταβάλλοντος. ἀλλ' ἐξ ἀτρέπτου μὲν
καὶ αἰὶ ὡσαύτως μένοντος οὐκ ἂν γεννηθεῖη τι· ἑτεροίω-
15 σις γὰρ τίς ἐστιν ἢ γένεσις. εἰ δὲ ἐκ τρεπομένου καὶ με- 335
ταβάλλοντος, ἦτοι εἰς ἑαυτὸ μεταβάλλοντος γίνεται τὸ
γεννώμενον ἢ εἰς ἕτερον. καὶ εἰ μὲν εἰς ἑαυτὸ μεταβάλ-
λοι τὸ γεννητικόν τινος, πάλιν μένει τὸ αὐτό, καὶ μένον
τὸ αὐτὸ οὐδενὸς ἔσται περισσοτέρου γεννητικόν. εἰ δὲ εἰς
20 ἕτερον τρέποιοτο, <ἦτοι> ἐκβαίνει τῆς ἰδίας ὑποστάσεως, ὅτε
τρέπεται καὶ γεννᾶται, ἢ μένει μὲν ἐν τῇ οἰκείᾳ ὑποστά-
σει, [εἰς] ἄλλο δὲ εἶδος ἀντ' ἄλλον εἶδους μεταλαμβάνον γεν-
νᾶται, ὥς ὁ μετασχηματιζόμενος κηρὸς καὶ ἄλλοτε ἄλλην
μορφὴν ἀναδεχόμενος. ἀλλ' ἐκβαῖνον μὲν τῆς ἰδίας ὑπο- 336
25 στάσεως εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεται, καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν φθει-
ρόμενον οὐδὲν γεννήσει. εἰ δὲ μένον ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστά-
σει καὶ ἄλλην ἀντ' ἄλλης ποιότητα ἀναδεχόμενον γεννᾶ-
ται, κρατεῖται τῇ αὐτῇ ἀπορίᾳ. ἦτοι γὰρ μένοντος τοῦ 337
πρώτου εἶδους καὶ τῆς προτέρας ποιότητος περὶ αὐτῷ γί-
30 νεται τὸ δεύτερον εἶδος καὶ ἡ δευτέρα ποιότης, ἢ μὴ μέ-
νοντος. οὔτε δὲ μένοντος τοῦ πρώτου εἶδους γίνεται τὸ
δεύτερον εἶδος οὔτε μὴ μένοντος, ὥς ἔμπροσθεν παρεστήσαμεν,
543 ὅτε περὶ τοῦ πάσχοντος ἐσκεπτόμεθα (adv. dogm. III
266 sqq.). τοίνυν οὐδ' ἐξ ἐνὸς γίνεται τὸ γεννώμενον. καὶ 338
μὴν οὐδ' ἐκ πλειόνων. δυεῖν γὰρ συνελθόντων τρίτον οὐκ ἂν
γένοιτο, μενόντων τῶν δυεῖν, καὶ πάλιν τριῶν ὄντων τέταρ-
5 τον οὐκ ἂν γένοιτο, μενόντων τῶν τριῶν. εἴρηται δὲ περὶ τού-
των ἀκριβέστερον, ὅτε περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑποστά-
σεως ἐζητοῦμεν (adv. log. I 263 sqq.) παριστάντες, ὅτι οὔτε
σῶμά ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὔτε ψυχὴ οὔτε τὸ σύνθετον. διόπερ 339
εἰ μήτε ἐξ ἐνός ἐστὶ τὸ γεννώμενον μήτε ἐκ πλειόνων, παρὰ
10 δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν τῶν ὄντων γεννᾶται.

12 ἢ NLE: ἦτοι ε 14 γεννηθεῖη L 15 γένεσις L: γέννη-
σις NEs 17/18 μεταβάλλοι NL: μεταβάλοι E: μεταβάλλοντος ε
19 γεννητικόν LE 20 ἦτοι add. Bekk. 22 εἰς del. Bekk.
fort. μεταβάλλον scribendum (servato εἰς) 26 γεννήσει οὐ-
δέν ε 32 εἶδος om. LEs 1 ὅτε Es: οὔτε N: ὅτι L 6/7 ὑπο-
στάσεως NLE: ὑποστάντες ε

- 340 Ταῦτα μὲν οἱ ἀπορητικοὶ περὶ γενέσεως διεξέλασιν· οἱ δὲ δογματικοὶ μὴ πρὸς νοῦν ἀπαντῶντες πάλιν ἐπὶ τὰ ἐξ ἐναργείας ὑποδείγματα συμφεύγουσιν. τὸ γὰρ ὕδωρ θερμὸν ὄν, μὴ ὄν δὲ ψυχρόν, γίνεται ψυχρόν· καὶ ὁ ὑπάρχων χαλκός, μὴ ὢν ἀνδριάς, γίνεται ἀνδριάς· καὶ τὸ φῶν κατὰ δύναμιν μὲν ἔστι νεοσσός, κατ' ἐντελέχειαν δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ λέγεται κατὰ δύναμιν εἶναι νεοσσός εἰς τὸ κατ' ἐντελέχειαν ὑπάρχειν. καὶ τὸ ὄν τολύνη δύναται γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν. εἴτα καὶ ὀρῶμεν βρέφος μὲν γεννώμενον ἐξ ἀνθρώπου, χυλὸν δ' ἐκ πόας. ὥστε πάντα τὸν τῶν δογμα- 20
- 341 τικῶν λόγον παρὰ τὴν ἐνάργειαν χωρεῖν. πλανῶνται δ' οἱ ταῦτα λέγοντες, καὶ οὐ πρὸς τὸ προκειμένον ὑπαντῶσιν. τὸ γὰρ θερμὸν ὕδωρ καὶ οὐκ ὄν ψυχρόν οὔτε θερμὸν γίνεται τῷ εἶναι οὔτε ψυχρὸν τῷ μὴ εἶναι· παρὰ δὲ τὸ εἶναι <καὶ μὴ εἶναι> οὐδὲν ἔστιν· οὐκ ἄρα οὐδ' ἐπὶ τοῦ 25 ὕδατος ἔστι τις γένεσις. καὶ πάλιν· οὔτε ὁ χαλκός γίνεται τῷ εἶναι χαλκός οὔτε ὁ ἀνδριάς τῷ μὴ εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ δύναμιν καὶ ἐντελέχειαν ὁ αὐτός ἐστι λόγος. ἄλλως τε· ἤτοι πλεῖόν τι ἔστιν ἐν τῷ κατ' ἐντελέχειαν παρὰ τὸ ἐν δυνάμει ἢ οὐκ ἔστιν· καὶ εἰ μὲν οὐδὲν πλεῖόν ἐστιν, 30 αὐτόθεν οὐδὲν γίνεται τῷ κατὰ δύναμιν εἶναι, εἰ δὲ ἔστι <τι>
- 343 πλεόν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τοῦτο γίνεται, ὅπερ ἄτοπον. ναί, ἀλλὰ καὶ βρέφος ἐκ τῆς ἐγκύμονος γεννᾶται, καὶ χυλὸς ἐκ 544 τῆς πόας συνίσταται. καὶ τοῦτο τί πρὸς τὸ ζητούμενον, ἐροῦμεν. οὔτε γὰρ τὸ βρέφος γίνεται τικτόμενον (εἰς τοῦμφανές δὲ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἄγεται), οὔτε ὁ χυλός (καὶ γὰρ ἐν τῇ πόᾳ προϋπῆρχεν, καὶ ἐκτὸς τῆς πόας γινόμενος 5 τόπον μόνον ἥλλαξεν). ὥσπερ οὖν τὸν ἐκ τοῦ ζόφου εἰς τὸ φῶς προσελθόντα οὐ λέγομεν γίνεσθαι, τόπον δ' ἐκ τόπου μεταβεβηκέναι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὸ βρέφος ἐροῦμεν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ ἐτέρου τινὸς τόπου εἰς ἕτερον μεταβαίνειν τόπον. οὐδὲν οὖν γεννᾶται. 10

11 διεξείσιν N 16 et 17/18 ἐνδελέχειαν N 18 δύναται τολύνην N 25 καὶ μὴ εἶναι add. Fabr. 26 οὐδὲ Heintz 27 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G ὁ del. Heintz 28 et 29 ἐνδελέχειαν N 29 πλεῖόν τι N: πλείων τίς LEs 31 οὐδὲ 5 τι add. Bekk. 4 ἄγεται E5 et L γρ. rubr. in margine: γέγονεν N: γίνεται L

544

Κατὰ ταῦτά δὲ οὐδὲ φθείρεται. εἰ γὰρ φθείρεται τι, 344
 ἦτοι τὸ ὄν φθείρεται ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ μὴ ὄν
 φθείρεται· τὸ γὰρ φθειρόμενον εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρεῖ,
 τὸ δὲ μὴ ὄν [τι] ἤδη ἐν τῷ μὴ εἶναι ὄν οὐ δεῖται τῆς
 15 εἰς τοῦτο μεταστάσεως. τοίνυν οὐ φθείρεται τὸ μὴ ὄν.
 καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν. ἦτοι γὰρ μένον ἐν τῷ εἶναι φθεί- 345
 ρεται ἢ μὴ μένον. καὶ εἰ μὲν μένον, ἔσται ἅμα καὶ
 οὐκ ἔσται, ἐφθαρμένον καὶ μὴ ἐφθαρμένον· εἰ δὲ μὴ
 μένον, ἀπόλλυται, καὶ οὐκέτι τὸ ὄν, ἀλλὰ τὸ μὴ ὄν φθεί-
 20 ρεται. ὥστε εἰ μήτε τὸ ὄν μήτε τὸ μὴ ὄν φθείρεται,
 παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, οὐδὲν φθείρεται.

Τινὲς δὲ καὶ τῶν χρόνων ἐχόμενοι τῆς τε γενέσεως 346
 καὶ φθορᾶς οὕτω συνερωτῶσιν. εἰ ἀπέθανε Σωκράτης,
 ἦτοι ὅτε ἔζη ἀπέθανεν ἢ ὅτε ἐτελεύτα. καὶ ζῶν μὲν οὐκ
 25 ἀπέθανεν· ἔζη γὰρ δήπουθεν καὶ ζῶν οὐκ ἐτεθνήκει.
 οὔτε δ' ὅτε ἀπέθανεν· δις γὰρ ἔσται τεθνηκώς. οὐκ
 ἄρα ἀπέθανε Σωκράτης. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς δυνά- 347
 μεως, ἐπὶ διαφέροντος δὲ ὑποδείγματος, λόγον συνηρώτηκε
 καὶ ὁ Κρόνος τοιοῦτον· εἰ φθείρεται τὸ τειχίον, ἦτοι
 30 ὅτε ἄπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι καὶ εἰσιν ἡρμοσμέ-
 νοι, φθείρεται τὸ τειχίον, ἢ ὅτε διεστᾶσιν. οὔτε δὲ
 ὅτε ἄπτονται ἀλλήλων καὶ εἰσιν ἡρμοσμένοι, φθεί-
 ρεται τὸ τειχίον, οὔτε ὅτε διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων·
 545 οὐκ ἄρα φθείρεται τὸ τειχίον. καὶ ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, 348
 ἢ δὲ δύναμις αὐτοῦ προφανής. δύο γὰρ εἶσι χρόνοι κατ'
 ἐπίνοιαν, ἐν ᾧ ἄπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι καὶ εἰσιν ἡρμοσ-
 μένοι, καὶ ἐν ᾧ διεστᾶσιν· παρὰ δὲ τούτους οὐδ' ἐπινοηθῆ-
 5 ναι τρίτος τις δύναται χρόνος. εἰ οὖν φθείρεται τὸ τειχίον,
 ἐν τῷ ἐτέρῳ τούτων ὀφείλει φθίρεσθαι. ἀλλ' ἐν μὲν ᾧ ἄπ- 349
 τόνται ἀλλήλων οἱ λίθοι καὶ εἰσιν ἡρμοσμένοι, οὐ δύναται

344—345 ~ Hyp. III 113—114.

346 ~ adv. dogm. III 269. Hyp. III 111.

11 ταῦτά δὲ LEς: δὲ ταῦτα N 12 δὲ om. N 14 τι del'
 Bekk. 15 μεταστάσεως NLE (cf. p. 147, 25): μεταβάσεως S
 21 οὐδὲ φθ. L 6 ἐν μὲν ᾧ L: ἐν ᾧ NEς

φθείρεσθαι· ἔστι γὰρ ἔτι τειχίον, καὶ εἰ ἔστιν, οὐ φθείρεται. οὔτε ἐν ᾧ διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων· οὐκέτι γὰρ ἔστι τειχίον, τὸ δὲ μὴ ὅν οὐ δύναται φθείρεσθαι. εἰ οὖν μήτε 10 ὅτε ἄπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι, φθίρεται τὸ τειχίον, μήτε ὅτε διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων, οὐ φθίρεται τὸ τειχίον.

350 καὶ οὕτω δὲ δυνατὸν συνερωτᾶν· εἰ γίνεται τι καὶ φθίρεται, ἥτοι ἐν ᾧ ἔστι χρόνον γίνεται καὶ φθίρεται, ἢ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν. καὶ ἐν ᾧ μὲν ἔστιν, οὔτε γίνεται οὔτε 15 φθίρεται· ἐφ' ὅσον γὰρ ἔστι τοῦτο, οὔτε γίνεται οὔτε φθίρεται. καὶ μὴν οὐδὲ ἐν ᾧ μὴ ἔστι πάθοι ἂν τι τούτων· ἐν ᾧ γάρ τι μὴ ἔστιν, οὔτε παθεῖν τι οὔτε ποιεῖν δύναται. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν οὔτε γίνεται οὔτε φθίρεται.

351 Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς φυσικοὺς τῶν φιλοσόφων 20 εἰρήσθω· καιρὸς δ' ἂν εἴη μετελθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς τὸ ἡθικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας ἀσπασαμένους.

---

9 οὔτε <δὲ> 5 14 καὶ φθίρεται om. N

〈ΠΡΟΣ ΗΘΙΚΟΤΣ.〉

α' τίς ἐστιν ἡ ὁλοσχερῆς τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων διαφορὰ
β' τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον
γ' εἰ ἐστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακόν

δ' εἰ ὑποτεθέντων φύσει ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνδέχεται εὐδαι-
(5) μόνως βιοῦν

ε' εἰ ὁ περὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν φύσεως ἐπέχων κατὰ
πάντα ἐστὶν εὐδαιμων

ς' εἰ ἐστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη

ζ' εἰ διδακτὴ ἐστὶν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη

545

Τὰς μὲν κομιζομένας ὑπὸ τῶν σκεπτικῶν ἀπορίας εἰς
25 τε τὸ λογικὸν καὶ φυσικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος πρότερον
ἐπεληλύθαμεν, ὑπόλοιπον δέ ἐστι καὶ τὰς εἰς τὸ ἡθικὸν
φέρεισθαι δυναμένας προσυποτάττειν· οὕτω γὰρ ἕκαστος
ἡμῶν τὴν τελείαν καὶ σκεπτικὴν ἀπολαβὴν διάθεσιν κατὰ
τὸν Τίμωνα (fr. 67 Diels) βιώσεται

30

ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης

αἰεὶ ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως κατὰ ταυτά,

μὴ προσέχων δίνους ἡδυλόγου σοφίης.

546 ἄλλ' ἐπεὶ τὴν ἡθικὴν θεωρίαν συμφώνως σχεδὸν ἅπαντες 2

ὑπειλήφασιν περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν διάκρισιν
γίνεσθαι, καθὼ καὶ ὁ πρῶτος αὐτὴν δόξας κεκινήκεναι Σω-
κράτης παρήγγειλεν ὥς ἀναγκαιότατον ζητεῖν (δ 392)

5 ὅτι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται,
δεήσει καὶ ἡμᾶς ἐν ἀρχαῖς εὐθύς περὶ τῆς ἐν τούτοις δια-
φορᾶς σκοπεῖν.

---

2 ~ Hyp. III 168.

De titulo cf. ad p. 289, 1 Argument. 1 τί N ἡ om. N
29 βιώσεται N (-σεται comp. exar.): βιωῶσαι LEς 31 αἰεὶ Gen.:
ἀεὶ G ταυτά N: ταῦτα LEς 32 δίνουσι Nauck: δειλοῖς G:
λήροις Bekk. dubit. ἡδυλόγου L 2 τὴν post κακῶν 5
5 τε om. 5

α' τίς ἔστιν ἡ ὁλοσχερῆς τῶν κατὰ τὸν βίον πραγ-
μάτων διαφορὰ

- 3 Πάντες μὲν οἱ κατὰ τρόπον στοιχειοῦν δοκοῦντες τῶν
φιλοσόφων, καὶ ἐπιφανέστατα παρὰ πάντας οἷ τε ἀπὸ τῆς
ἀρχαίας Ἀκαδημίας καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, ἔτι δὲ 10
τῆς Στοᾶς, εἰώθασι διαιρούμενοι λέγειν τῶν ὄντων τὰ
μὲν εἶναι ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων,
4 ἅπερ καὶ ἀδιάφορα λέγουσιν· ἰδιαιτέρον δὲ παρὰ τοὺς ἄλ-
λους ὁ Ξενοκράτης (fr. 76 Heinze) καὶ ταῖς ἐνικαῖς πτώσει
χρῶμενος ἔφασκε· “πᾶν τὸ ὄν ἢ ἀγαθόν ἐστίν ἢ κακόν 15
5 ἐστίν ἢ οὔτε ἀγαθόν ἐστίν οὔτε κακόν ἐστίν.” καὶ τῶν
λοιπῶν φιλοσόφων χωρὶς ἀποδείξεως τὴν τοιαύτην διαίρεσιν
προσιεμένων αὐτὸς ἐδόκει καὶ ἀπόδειξιν συμπαραλαμβάνειν.
εἰ γὰρ ἔστι τι κεχωρισμένον πρᾶγμα τῶν ἀγαθῶν καὶ
κακῶν καὶ τῶν μήτε ἀγαθῶν μήτε κακῶν, ἐκεῖνο 20
ἤτοι ἀγαθόν ἐστίν ἢ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν. καὶ εἰ μὲν
ἀγαθόν ἐστίν, ἔν τῶν τριῶν γενήσεται· εἰ δ' οὐκ
ἔστιν ἀγαθόν, ἤτοι κακόν ἐστίν ἢ οὔτε κακόν ἐστίν
οὔτε ἀγαθόν ἐστίν· εἰ δὲ κακόν ἐστίν, ἔν τῶν τριῶν
ὑπάρξει, εἰ δὲ οὔτε ἀγαθόν ἐστίν οὔτε κακόν ἐστίν, 25
πάλιν ἔν τῶν τριῶν καταστήσεται. πᾶν ἄρα τὸ ὄν
ἤτοι ἀγαθόν ἐστίν ἢ κακόν ἐστίν ἢ οὔτε ἀγαθόν
6 ἐστίν οὔτε κακόν ἐστίν. δυνάμει δὲ καὶ οὗτος χωρὶς
ἀποδείξεως προσήκατο τὴν διαίρεσιν, ἐπεὶ περὶ ὁ εἰς κατα-
σκευὴν αὐτῆς παραληφθεὶς λόγος οὐχ ἕτερός ἐστιν αὐτῆς· 29^a
ὅθεν εἰ ἐν αὐτῇ περιέσχηκε τὴν πίστιν ἢ ἀπόδειξις, ἔσται 30
καὶ ἡ διαίρεσις ἐξ αὐτῆς πιστὴ μὴ διαφέρουσα τῆς ἀπο- 547
δείξεως.
- 7 Ἄλλ' ὅμως, καίπερ συμφώνον δοκοῦντος ὑπάρχειν
κατὰ πάντας τοῦ ὅτι τρισὴ ἐστίν ἡ τῶν ὄντων διαφορὰ,
τινὲς οὐδὲν ἤτιον εὐρεσιλογοῦσιν ὁμολογοῦντες μὲν τὴν 5

8 <τὸν> τρόπον LEς cf. p. 578, 9 18 προσιεμένων Bekk.
coll. v. 29: προῖεμένων G 19 πρᾶγμα τῶν Bekk.: πραγμάτων G
24 εἰ δὲ G: εἴτε δὲ Bekk. 25 εἰ δὲ G: εἴτε Bekk. 29 εἰς
<τὴν> κ. N 5 εὐρεσιλογοῦσιν ε (cf. p. 16, 6)

547

ἐν τοῖς οὗσι διαφορὰν ὅτι τοιαύτη τίς ἐστι, σοφιστικῶς δὲ προσειλούμενοι τῇ ἐκτεθείσῃ διαιρέσει. καὶ τοῦτο εἰσό-
μεθα μικρὸν ἄνωθεν προλαβόντες.

- Τὸν γὰρ ὅρον φασὶν οἱ τεχνολογοὶ (Stoic. fr. II 224 8
10 Arn.) ψιλῇ τῇ συντάξει διαφέρειν τοῦ καθολικοῦ, δυ-
νάμει τὸν αὐτὸν ὄντα. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ εἰπὼν “ἄνθρω-
πὸς ἐστι ζῶον λογικὸν θνητόν” τῷ εἰπόντι “εἴ τί ἐστιν ἄν-
θρωπος, ἐκεῖνο ζῶόν ἐστι λογικὸν θνητόν” τῇ μὲν δυνάμει τὸ
αὐτὸ λέγει, τῇ δὲ φωνῇ διάφορον. καὶ ὅτι τούτου, συμφανὲς ἐκ 9
15 τοῦ μὴ μόνον τὸ καθολικὸν τῶν ἐπὶ μέρους εἶναι περιληπτι-
κόν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὅρον ἐπὶ πάντα τὰ εἶδη τοῦ ἀποδιδो-
μένου πράγματος διήκειν, οἷον τὸν μὲν τοῦ ἀνθρώπου
ἐπὶ πάντας τοὺς κατ’ εἶδος ἀνθρώπους, τὸν δὲ τοῦ ἵππου
ἐπὶ πάντας τοὺς ἵππους. ἐνός τε ὑποταχθέντος ψεύδους
20 ἑκάτερον γίνεται μοχθηρόν, τό τε καθολικὸν καὶ ὁ ὅρος.
ἀλλὰ γὰρ ὡς ταῦτα φωναῖς ἐξηλλαγμένα κατὰ δυνάμιν ἐστι 10
τὰ αὐτά, ὧδε καὶ ἡ τέλειος, φασί, διαίρεσις, δύνάμιν
ἔχουσα καθολικὴν, συντάξει τοῦ καθολικοῦ διενή-
νοχεν. ὁ γὰρ τρόπῳ τῷδε διαιρούμενος “τῶν ἀνθρώπων οἱ
25 μὲν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ βάρβαροι” ἴσον τι λέγει τῷ “εἰ τινὲς
εἰσιν ἄνθρωποι, ἐκεῖνοι ἢ Ἕλληνες εἰσιν ἢ βάρβαροι”.
ἐὰν γὰρ τις ἄνθρωπος εὐρίσκηται μήτε Ἕλλην μήτε βάρ-
βαρος, ἀνάγκη μοχθηρὰν μὲν εἶναι τὴν διαίρεσιν, ψεῦδος
δὲ γίνεσθαι τὸ καθολικόν. διόπερ καὶ τὸ οὕτω λεγόμενον 11
30 “τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ τούτων
μεταξύ” δυνάμει κατὰ τὸν Χρύσιππον (II fr. 224 Arn.)
τοιούτον ἐστὶ καθολικόν· “εἴ τινὰ ἐστὶν ὄντα, ἐκεῖνα ἢτοι
ἀγαθὰ ἐστὶν ἢ κακὰ ἐστὶν ἢ ἀδιάφορα”. τὸ μέντοι γε τοιού-
548τον καθολικὸν ψεῦδός ἐστιν ὑποτασσομένου τινὸς αὐτῷ ψεύ-
δους. δυεῖν γὰρ φασὶν ὑποκειμένων πραγμάτων, τοῦ 12
μὲν ἀγαθοῦ, τοῦ δὲ κακοῦ, ἢ τοῦ μὲν ἀγαθοῦ, τοῦ δὲ
ἀδιαφόρου, ἢ κακοῦ καὶ ἀδιαφόρου, τὸ μὲν “τοῦτ’
ἐστὶ τῶν ὄντων ἀγαθόν” ἀληθές ἐστι, τὸ δὲ “ταῦτ’
ἐστὶν ἀγαθὰ” ψεῦδος· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀγαθὰ, ἀλλὰ τὸ

12 τῷ — 13 θνητόν om. E 21 ἔσται N 22 ὧδε Bekk.: ὡς
δὴ N: ὡς δὲ LE 5 ἀγαθόν LE 5: ἀγαθῶν N

- 13 μὲν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν. καὶ τὸ "ταῦτ' ἔστι κακά" ⁵⁴⁸
 πάλιν ψευδός· οὐ γὰρ ἔστι κακά, ἀλλὰ τὸ ἕτερον αὐ-
 τῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀδιαφόρων· ψευδός
 γὰρ τὸ "ταῦτ' ἔστιν ἀδιάφορα", ὥσπερ καὶ τὸ "ταῦτ' ¹⁰
 14 ἔστιν ἀγαθὰ ἢ κακά". ἡ μὲν οὖν ἐνστάσις τοιαύτη πως
 καθέστηκεν, φαίνεται δὲ μὴ καθάπτεσθαι τοῦ Ξενοκράτους
 διὰ τὸ μὴ ταῖς πληθυντικαῖς πτώσεσι κεχρησθαι, ὥστ' ἐπὶ
 τῆς τῶν ἑτερογενῶν δειξέως ψευδοποιηθῆναι τὴν διαίρεσιν.
 15 "Ἄλλοι δὲ ἐκείνως ἐνέστησαν· πᾶσα γὰρ, φασίν, ὕγιης ¹⁵
 διαίρεσις γένους ἐστὶ τομὴ εἰς τὰ προσεχῆ εἶδη, καὶ διὰ
 τοῦτο μοχθηρὰ καθέστηκεν ἡ τοιαύτη διαίρεσις· "τῶν ἀν-
 θρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, οἱ δὲ Πέρ-
 σαι, οἱ δὲ Ἰνδοί". τῷ γὰρ ἑτέρῳ τῶν προσεχῶν εἰδῶν οὐ
 τὸ συζυγοῦν καὶ προσεχὲς εἶδος ἀντιδιέξενται, ἀλλὰ τὰ ²⁰
 τούτου εἶδη, δεόν οὕτως εἰπεῖν· "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν
 εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ βάρβαροι", καὶ καθ' ὑποδιαίρεσιν λοι-
 πόν· "τῶν δὲ βαρβάρων οἱ μὲν εἰσιν Αἰγύπτιοι, οἱ δὲ Πέρσαι,
 16 οἱ δὲ Ἰνδοί". ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ὄντων διαιρέσεως, ἐπεὶ ²⁵
 ὅσα μὲν ἔστιν ἀγαθὰ καὶ κακά, διαφέροντά ἐστιν ἡμῖν,
 ὅσα δὲ μεταξὺ τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ταῦτ' ἔστιν
 ἡμῖν ἀδιάφορα. ἐχρῆν οὖν μὴ οὕτως ἔχειν τὴν διαίρεσιν,
 ὥς ἔχει, μᾶλλον δ' ἐκείνως· "τῶν ὄντων ἃ μὲν ἔστιν ἀδιά-
 φορα, ἃ δὲ διαφέροντα, τῶν δὲ διαφερόντων ἃ μὲν ἀγαθὰ,
 17 ἃ δὲ κακά". ἐφκει γὰρ ἡ μὲν τοιαύτη διαίρεσις τῇ λε- ³⁰
 γούσῃ "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ βάρ-
 βαροι, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, οἱ δὲ Πέρσαι,
 οἱ δὲ Ἰνδοί". ἡ δὲ ἐκκειμένη ὁμολῶτο τῇ τοιουτοτρόπῳ ⁵⁴⁹
 "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, οἱ
 δὲ Πέρσαι, οἱ δὲ Ἰνδοί".
 Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων τῶν ἐνστάσεων οὐκ ἀνάγκη
 18 νῦν μὲν κύνειν, ἐκεῖνο δ' ἴσως ἀρμόσει προδιαρθεῖν, ὅτι ⁵
 τὸ "ἔστι" δύο σημαίνει, καὶ ἓν μὲν τὸ οἶον "ὑπάρχει", καθό-
 φαμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ "ὅτι ἡμέρα ἔστιν" ἀντὶ τοῦ

15 φησιν ε 16 τομὴ E: τὸ μὴ N ε et L (sed eraso pr. ac-
 centu) 19 τῷ γὰρ ἑτέρῳ Bekk.: τῶν γὰρ ἑτέρων G 20 τὰ
 om. N: fort. τινά? 23 δὲ pr. om. ε 27 ἔχειν οὕτως N

549

“ἡμέρα ὑπάρχει”, ἕτερον δὲ τὸ οἶον [ἡμέρα] “φαίνεται”, καθό-
 τινες τῶν μαθηματικῶν εἰώθασι λέγειν πολλάκις, ὅτι τὸ
 10 μεταξὺ δυεῖν τινῶν ἀστέρων διάστημα πηχυαῖον ἐστίν, ἐν ἴσῳ
 λέγοντες τῷ “φαίνεται καὶ οὐ πάντως ὑπάρχει”. τάχα γὰρ
 ὑπάρχει μὲν σταδίων ἑκατόν, φαίνεται δὲ πηχυαῖον παρὰ
 τὸ ὕψος καὶ παρὰ τὴν τῆς ὀψεως ἀπόστασιν. διττοῦ δὲ 19
 τυγχάνοντος τοῦ “ἔστι” μορίου, ὅταν λέγωμεν σκεπτικῶς
 15 “τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ με-
 ταξὺ τούτων”, τὸ “ἔστιν” ἐντάττομεν οὐχ ὡς ὑπάρξεως ἀλλ’
 ὡς τοῦ “φαίνεσθαι” δηλωτικόν. περὶ μὲν γὰρ τῆς πρὸς τὴν
 φύσιν ὑποστάσεως τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδε-
 τέρων ἱκανοὶ πῶς εἰσὶν ἡμῖν ἀγῶνες πρὸς τοὺς δογματι-
 20 κούς· κατὰ δὲ τὸ φαινόμενον τούτων ἕκαστον ἔχομεν 20
 ἕθος ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ ἀδιάφορον προσαγορεύειν, καθά-
 περ καὶ ὁ Τίμων ἐν τοῖς ἰνδαλμοῖς (fr. 68 Diels) ἔοικε
 21 α. δηλοῦν, ὅταν φῇ·

ἢ γὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὥς μοι καταφαίνεται εἶναι,

μῦθον ἀληθείης ὀρθὸν ἔχων κανόνα,

25

ὡς ἢ τοῦ θεοῦ τε φύσις καὶ τὰγαθοῦ αἰεὶ,

ἐξ ὧν ἰσότητος γίνεται ἀνδρὶ βλος.

Κειμένης οὖν κατὰ τὸν ὑποδεδειγμένον τρόπον τῆς
 προειρημένης διαιρέσεως, ἴδωμεν ἃ χρὴ φρονεῖν περὶ τῶν
 ἐν αὐτῇ, τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἀπὸ τῆς ἐννόμιας ποιη-
 30 σάμενοι.

β’ τί ἔστι τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον

Τῆς κατὰ τὸν τόπον χειριζομένης ἡμῖν πρὸς τοὺς 21
 δογματικούς ἀντιρρήσεως τὸ κυριώτατον μέρος ἐχούσης ἐν
 550 τῇ διαγνώσει τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πρὸ παντὸς ἀρ-

21 cf. adv. math. I 57.

8 ἡμέρα del. Fabr. 22 τοῖς ἰνδαλμοῖς Fabr.: τοῖς σινδή-
 μοις N: τοισινδημοῖς (sic) L: τοῖσιν δῆμοις E: τοῖσι δῆμοις S
 28 ἢ Gen.: ἢ N: ἢ LE 25 αἰεὶ Gen.: αἰεὶ G 31 τρόπον ex
 τόπον N (fors. m. 2)

- μόσει τὴν ἐπίνοιαν τούτων στήσαι· κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν
 Ἐπίκουρον (fr. 255 Us.) οὔτε ζητεῖν ἔστιν οὔτε ἀπορεῖν
 22 ἄνευ προλήψεως. οἱ μὲν οὖν Στωικοὶ (fr. III 75 Arn.)
 τῶν κοινῶν ὡς εἰπεῖν ἐννοιῶν ἐχόμενοι δρίζονται τὰγαθὸν τρό- 5
 πῳ τῷδε “ἀγαθὸν ἔστιν ὠφέλεια ἢ οὐχ ἕτερον ὠφε-
 λείας”, ὠφέλειαν μὲν λέγοντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν
 σπουδαίαν πρᾶξιν, οὐχ ἕτερον δὲ ὠφελείας τὸν
 23 σπουδαῖον ἄνθρωπον καὶ τὸν φίλον. ἡ μὲν γὰρ ἀρε-
 τή πως ἔχον ἡγεμονικὸν καθεστηκυῖα, καὶ ἡ σπου- 9a
 δαία πρᾶξις, ἐνέργειά τις οὔσα κατ’ ἀρετὴν, ἀντικρύς 10
 ἔστιν ὠφέλεια· ὁ δὲ σπουδαῖος ἄνθρωπος καὶ ὁ φί-
 λος, πάλιν τῶν ἀγαθῶν ὄντες καὶ αὐτοί, οὔτε ὠφέ-
 λεια λεχθεῖεν ἂν ὑπάρχειν οὔθ’ ἕτεροι ὠφελείας δι’
 24 αἰτίαν τοιαύτην· τὰ γὰρ μέρη, φασὶ Στωικῶν παῖδες,
 οὔτε τὰ αὐτὰ τοῖς ὅλοις ἔστιν οὔτε ἕτεροῖα τῶν ὅλων, 15
 οἶον ἢ χεῖρ οὔτε ἡ αὐτὴ ἔστιν τῷ ὅλῳ ἀνθρώπῳ (οὐ
 γὰρ ὅλος ἀνθρωπός ἐστιν ἢ χεῖρ), οὔτε ἕτερα τοῦ
 ὅλου (σὺν γὰρ τῇ [ὅλῃ] χεὶρὶ ὅλος ὁ ἀνθρωπος νοεῖται
 ἀνθρωπος). ἐπεὶ οὖν καὶ τοῦ σπουδαίου ἀνθρώπου
 καὶ τοῦ φίλου μέρος ἐστὶν ἡ ἀρετή, τὰ δὲ μέρη οὔτε 19a
 ταῦτά τοῖς ὅλοις ἔστιν οὔτε ἕτερα τῶν ὅλων, εἴρηται 20
 ὁ σπουδαῖος ἀνθρωπος καὶ ὁ φίλος οὐχ ἕτερος ὠφε-
 λείας. ὥστε πᾶν ἀγαθὸν τῷ ὄρῳ ἐμπεριειληφθαι,
 εἴαν τε ἐξ εὐθείας ὠφέλεια τυγχάνῃ, εἴαν τε μὴ ἢ ἕτε-
 25 ρον ὠφελείας. ἔνθεν καὶ κατὰ ἀκολουθίαν τριχῶς
 εἰπόντες ἀγαθὸν προσαγορεύεσθαι, ἕκαστον τῶν ση- 25
 μαινομένων κατ’ ἰδίαν πάλιν ἐπιβολὴν ὑπογράφουσιν.
 λέγεται γὰρ ἀγαθὸν, φασί, καθ’ ἕνα μὲν τρόπον τὸ
 ὑφ’ οὗ ἢ ἀφ’ οὗ ἔστιν ὠφελεῖσθαι, ὃ δὴ ἀρχικώτατον
 ὑπῆρχε καὶ ἀρετὴ· ἀπὸ γὰρ ταύτης ὥσπερ τινὸς πη-

22—27 ~ Hyp. III 169—171.

2 κατὰ NLE: καὶ 5 8 ζητεῖν <τι> N at cf. p. 56, 21
 et 611, 21 14 τῶν στωϊκῶν φασὶ παῖδες 5 16 τῷ om. LE 5
 17 ὅλος NLE: ὅλον 5 18 ὅλη secl. Arnim 20 αὐτὰ N ἔστιν
 Fabr.: ἔσται G 23 μὴ om. N 24 καὶ om. N 26 ἐπιγρά-
 φουσιν N

550

29^a γῆς πᾶσα πέφυκεν ἀνίσχειν ὠφέλεια. καθ' ἕτερον δὲ 26
 30 τὸ καθ' ὃ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι· οὕτως οὐ μόνον αἱ
 ἀρεταὶ λεχθήσονται ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ αἱ κατ' αὐτὰς
 πράξεις, εἴπερ καὶ κατὰ ταύτας συμβαίνει ὠφελεῖ-
 551 σθαι. κατὰ δὲ τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον τρόπον λέ- 27
 γεται ἀγαθὸν τὸ οἶόν τε ὠφελεῖν, ἐμπεριλαμβανού-
 σης τῆς ἀποδόσεως ταύτης τὰς τε ἀρετὰς καὶ τὰς
 ἐναρέτους πράξεις καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς σπου-
 4^a δαίλους ἀνθρώπους, θεοὺς τε καὶ σπουδαίους δαί-
 5 μονας. παρ' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐν ἴσῳ λέγεται παρὰ τε τοῖς περὶ 28
 τὸν Πλάτωνα καὶ Ξενοκράτη (fr. 32 Heinze) πολλαχῶς
 ὀνομάζεσθαι τὰγαθὸν καὶ παρὰ τοῖς Στωικοῖς. ἐκεῖνοι μὲν
 γάρ, ὅταν φῶσιν ἐτέρως λέγεσθαι ἀγαθὸν τὴν ιδέαν καὶ
 ἐτέρως τὸ μετέχον τῆς ιδέας, σημαίνοντα ἐκτίθενται καὶ
 10 κατὰ πολὺ ἀλλήλων διεστιῶτα καὶ μηδεμίαν ἔχοντα κοινω-
 νίαν, οἶόν τε καὶ ἐπὶ τῆς "κύων" φωνῆς θεωροῦμεν. ὥς 29
 γὰρ ἐκ ταύτης σημαίνεται μὲν πτώσις ὅφ' ἦν τὸ ὕλακτι-
 κὸν πέπτωκε ζῶον, καὶ ἔτι ὅφ' ἦν τὸ ἐνυγρον, καὶ πρὸς
 τούτοις ὅφ' ἦν ὁ φιλόσοφος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅφ' ἦν τὸ
 15 ἄστρον, οὐδὲν δὲ κοινὸν ἔχουσιν αἱ τοιαῦται πτώσεις, οὐδ'
 ἐμπεριέχεται τῇ δευτέρᾳ ἢ πρώτῃ καὶ τῇ τρίτῃ ἢ δευτέρᾳ,
 οὕτω γὰρ τῷ φάναι ἀγαθὸν τὴν ιδέαν καὶ τὸ μετέχον
 τῆς ιδέας ἐκθεσις μὲν ἐστὶ σημαινομένων, κειχωρισμένων
 δὲ καὶ οὐδεμίαν περὶληψιν ἐμφαινόντων. ἀλλ' οἱ μὲν ἀρ- 30
 20 χαιότεροι, ὥς προεῖπον, τοιοῦτοί τινες ἦσαν· οἱ δ' ἀπὸ
 τῆς Στοᾶς θέλουσιν ἐπὶ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ προσηγορίας
 τὸ δεύτερον σημαίνοντα ἐμπεριληπτικὸν εἶναι
 τοῦ πρώτου καὶ τὸ τρίτον περὶληπτικὸν τῶν δυεῖν.
 ἦσαν δὲ οἱ φάσκοντες (Stoic. fr. III 73 Arn.) ἀγαθὸν
 24^a ὑπάρχειν τὸ δι' αὐτὸ αἰρετόν. οἱ δ' οὕτως· "ἀγαθὸν
 25 ἐστὶ τὸ συλλαμβανόμενον πρὸς εὐδαιμονίαν", τινὲς
 δὲ "τὸ συμπληρωτικὸν εὐδαιμονίας". εὐδαιμονία

30 ~ Hyp. III 172.

2/8 ἐμπεριλ. Bekk.: ἐκπεριλ. G (cf. p. 161, 17) 13 ἐνυδρον N
 14 καὶ om. LE 16 ἢ alt. 5: om. NLE

δέ ἐστιν, ὡς οἷ τε περὶ τὸν Ζήνωννα (fr. 184 Arn.) καὶ Κλεάνθην καὶ Χρύσιππον ἀπέδοσαν, εὐροια βίου.

- Πλὴν τὸ μὲν γένος τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἀποδόσεώς ἐστι
 31 τοιοῦτον· εἰώθασι δ' ἔνιοι, τριχῶς λεγομένου τἀγαθοῦ, 30
 πρὸς τὸν τοῦ πρώτου σημαινομένου ὄρον εὐθύς ἐπιζητεῖν,
 καθὼς λέγει· “τὸ ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ ὅφ' οὗ ἢ ἀφ' οὗ ἔστιν
 ὠφελεῖσθαι”, ὡς εἰ ταῖς ἀληθείαις ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ ἀφ' 55α
 οὗ ἔστιν ὠφελεῖσθαι, μόνην ῥητέον τὴν γενικὴν ἀρετὴν
 ἀγαθὸν ὑπάρχειν (ἀπὸ μόνης γὰρ ταύτης συμβαίνει τὸ
 ὠφελεῖσθαι), ἐκπίπτειν δὲ τοῦ ὄρου ἐκάστην τῶν εἰδικῶν,
 οἷον τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὰς λοιπὰς. 5
 32 ἀπ' οὐδεμιᾶς γὰρ αὐτῶν συμβαίνει [τὸ] αὐτὸ τοῦτο τὸ ὠφε-
 λεῖν, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς φρονήσεως τὸ φρονεῖν καὶ οὐ κοι-
 νότερον τὸ ὠφελεῖν (εἰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνοι, τὸ
 ὠφελεῖν, οὐκ ἔσται ὠρισμένως φρόνησις, γενικὴ δ' ἀρετή),
 καὶ ἀπὸ τῆς σωφροσύνης τὸ κατ' αὐτὴν κατηγόρημα, σω- 10
 φρονεῖν, οὐ τὸ κοινόν, ὠφελεῖν, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τὸ
 33 ἀνάλογον. οἱ δ' ἀντικαθιστάμενοι πρὸς τοῦτο τὸ ἔγκλη-
 μα τοῦτό φασιν· ὅταν λέγωμεν· “ἀγαθὸν ἐστὶν ἀφ' οὗ
 συμβαίνει τὸ ὠφελεῖσθαι”, ἐν ἴσῳ τοῦτῳ λέγομεν· “ἀγα-
 θὸν ἐστὶν ἀφ' οὗ συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖ- 15
 σθαι”. οὕτω γὰρ καὶ ἐκάστη τῶν ἐπ' εἶδους ἀρετῶν ἀγα-
 θὸν γενήσεται, κοινῶς μὲν τὸ ὠφελεῖν μὴ ἐπιφέρουσα, τι
 δὲ τῶν ἐν τῷ <βίῳ> ὠφελεῖσθαι παρεχομένη, οἷον ἢ μὲν
 <τὸ> φρονεῖν, καθάπερ ἡ φρόνησις, ἢ δὲ τὸ σωφρονεῖν, ὡς ἢ
 34 σωφροσύνη. θελήσαντες δὲ οὗτοι ὡς ἀπολογούμενοι τὸ 20
 πρότερον ἔγκλημα φυγεῖν, εἰς ἕτερον ἀπεκυλίσθησαν. εἰ
 γὰρ [ἕτερον] ἔστι τὸ λεγόμενον τοιοῦτο· “ἀγαθὸν ἐστὶν ἀφ' οὗ
 συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖσθαι”, ἢ γενικὴ ἀρετὴ

31 σημαινόμενον ε 2 ἔστιν om. ε 3 συμβαίνει LE ε: ἐστὶ N
 4 ἐκάστην L ε: ἐκάστη N: ἐκάστου E 5 τὸ ante αὐτὸ del.
 coll. v. 8 τὸ ante ὠφ. om. LE ε 8 συμβαίνοι N: συμβαίνεῖ E:
 συμβαίνει L ε 13 λεγόμεθα ε 14 τοῦτῳ LE: τοῦτο N ε τῷ
 post λέγομεν add. Bekk. (qui legit τοῦτο) 18 βίῳ add. Bekk.
 cf. v. 23 19 τὸ pr. addidi τὸ alt. del. Bekk. 22 ἕτερον del.
 Bekk. τοιοῦτο Bekk.: τούτων G

55²

ἀγαθὸν οὐσα οὐχ ὑποπείσεται τῷ ὄρω· οὐ γὰρ ἀπ' αὐ-
 25 τῆς συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖσθαι (ἐπεὶ μὴ τῶν
 ἐπ' εἶδους γενήσεται), ἀλλ' ἀπλῶς τὸ ὠφελεῖσθαι.

Καὶ ἕτερα δὲ εἶωθε λέγεσθαι πρὸς τοὺς τοιοῦτους 35
 ὄρους, δογματικῆς ἐχόμενα περιεργίας. ἡμῖν δὲ ἀπόχρη
 ἀποδείξαι, ὅτι ὁ λέγων ἀγαθὸν τὸ ὠφελοῦν ἢ τὸ δι' αὐτὸ
 30 αἰρετὸν ἢ τὸ συνεργοῦν πρὸς εὐδαιμονίαν, ἢ οὕτω πως
 ἀποδιδούς, οὐχ ὃ ἔστιν ἀγαθὸν διδάσκει, ἀλλὰ τὸ συμβε-
 553 βηκὸς αὐτῷ παρίστησιν. ὁ δὲ τὸ συμβεβηκὸς τἀγαθῷ
 παριστάς οὐκ αὐτὸ δείκνυσι τἀγαθόν. εὐθέως γοῦν τὸ
 μὲν ὅτι ὠφελεῖ τἀγαθὸν καὶ τὸ ὅτι αἰρετὸν ἔστι, παρὸ
 ἀγαθὸν εἴρηται τὸ οἶον ἀγαστόν (Plato Cratyl. p. 412C),
 5 ὅτι <τε> εὐδαιμονίας ἐστὶ ποιητικόν, πάντες συγχωροῦσιν·
 ἀλλ' ἐὰν προσεξετάζηται, τί ποτε ἔστι τοῦτο τὸ ὠφελοῦν καὶ 38
 δι' αὐτὸ αἰρετὸν καὶ εὐδαιμονίας ποιητικόν, οὐκέτι ὁμοφρο-
 νήσουσι, καίπερ συμφώνως πρότερον αὐτὸ λέγοντες τὸ ὠφε-
 λοῦν καὶ τὸ αἰρετόν, ἀλλ' εἰς ἄπιστον ἐξενεχθήσονται πόλε-
 10 μιν, τοῦ μὲν ἀρετὴν λέγοντος, τοῦ δ' ἡδονήν, τοῦ δ' ἀλυπίαν,
 τοῦ δ' ἄλλο τι τῶν διαφερόντων. εἰ δέ γε ἐκ τῶν προειρημέ- 37
 νων ὄρων ἐδείκνυτο, ὃ ἔστι τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἂν ἐπεστασίζον
 ὥς ἀγνοουμένης τῆς τἀγαθοῦ φύσεως. τοίνυν οὐχ ὃ ἔστι
 τὸ ἀγαθὸν οἱ ἐκκείμενοι ὄροι διδάσκουσιν, ἀλλὰ τὸ συμβε-
 15 βηκὸς τἀγαθῷ. διόπερ οὐδὲ κατὰ τοῦτο μόνον εἰσὶ μο-
 χθηροί, ἀλλὰ καὶ καθόσον ἀδυνάτου τινὸς ἐφίενται πρά-
 γματος· ὁ γὰρ ἀγνοῶν τι τῶν ὄντων, οὗτος οὐδὲ τὸ 38
 συμβεβήκους ἐκείνῳ γινώσκειν δύναται. οἶον ὁ πρὸς τὸν
 ἀγνοοῦντα, τί ἔστιν ἵππος, λέγων· “ἵππος ἐστὶ ζῷον χρε-

35—39 ~ Hyp. III 173—174.

28 περιεργίας NV 30 <τὴν> εὐδαιμονίαν N at cf. p. 161, 24
 31 fort. ἔστι τἀγαθόν? 3 τἀγαθόν 5: τὸ ἀγαθόν NLE τὸ
 om. N 5 τε add. Bekk. συγχωροῦσι πάντες N 9 ἄπι-
 στον G: ἀσπείστον Fabr. post Hervetum (irreconciliabile): sed
 cf. Max. Tyr. p. 318, 18 Hob. Euseb. de laude Const. XV 766
 et ipsum Sext. p. 162, 12, ubi nunc ἄπιστον restituere maluerim
 14 τὸ prius om. N

- μετιστικόν" οὐ διδάσκει, ὃ ἔστιν ἵππος· τῷ γὰρ μὴ γινώ- 30
σκοντι τὸν ἵππον καὶ τὸ χρεμετίζειν ἀγνοεῖται, ὅπερ ἦν
τοῦ ἵππου συμβεβηκός. καὶ ὁ πρὸς τὸν μὴ κατεληφότα,
τί ἐστι βοῦς, προφερόμενος· "βοῦς ἐστι ζῷον μυκητικόν"
οὐ παρίστησι τὸν βοῦν· τῷ γὰρ μὴ γινώσκοντι τοῦτον
συνακαταληπτεῖται καὶ τὸ μυκᾶσθαι, συμβεβηκός ὑπάρ- 35
χον τοῦ βοός. οὐκοῦν καὶ πρὸς τὸν ἀνευνόητον ὄντα
τάγαθοῦ μάτην καὶ ἀνωφελῶς λέγεται, ὅτι ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ
αἰρετὸν ἢ τὸ ὠφελοῦν. πρῶτον γὰρ δεῖ μαθεῖν τὴν αὐ-
τοῦ τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, εἴτα τότε συνιέναι, ὅτι ὠφελεῖ καὶ
ὅτι αἰρετόν ἐστι καὶ εὐδαιμονίας ποιητικόν. ἐπ' ἀγνοου- 30
μένη δὲ ταύτῃ καὶ οἱ τοιοῦτοι τῶν ὄρων οὐ διδάσκουσι
τὸ ζητούμενον.
- 40 Δείγματος μὲν οὖν χάριν ἀπαρκέσει ταῦτ' εἰρησθαι 554
περὶ τῆς τάγαθοῦ νοήσεως. ἐξ ὧν, ὥς οἶμαι, σαφῇ τυγ-
χάνει καὶ τὰ περὶ τοῦ κακοῦ τεχνολογούμενα παρὰ τοῖς
ἐτεροδόξοις. κακὸν γάρ ἐστι τὸ ἐναντιὸν τῷ ἀγαθῷ· ὅπερ
βλάβη ἐστὶν ἢ οὐχ ἕτερον βλάβης, καὶ βλάβη μὲν ὥσπερ 5
κακία καὶ ἡ φάυλη πρᾶξις, οὐχ ἕτερον δὲ βλάβης καθάπερ
41 ὁ φαῦλος ἄνθρωπος καὶ ὁ ἐχθρός. μεταξὺ δὲ τούτων
(φημί δὲ τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, ὅπερ καὶ ἀδιάφορον
ὠνομάζετο) ἔστι τὸ οὐδετέρως ἔχον. τίς δ' ἦν ἡ τῶν ὄρων
τούτων δύναμις καὶ τίνα ῥητέον πρὸς τοὺς ὄρους, ἐκ τῶν 10
περὶ τάγαθοῦ λελεγμένων (§ 21—39) πάρεστι μαθεῖν.
νῦν δ' ἐπὶ προκατασταθεῖσι τούτοις μετελθόντες σκεψώμεθα,
εἰ ὥσπερ ἐπινοεῖται τι ἀγαθὸν καὶ κακόν, οὕτω καὶ πρὸς τὴν
φύσιν ὑπαρκτόν ἐστιν.

γ' εἰ ἔστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακόν

- 42 Ὅτι μὲν οὖν οὐ κεκρατημένως ὑπέγραψαν οἱ δογμα- 15
τικοὶ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, πρότερον

40 ~ Hyp. III 176.

42—44 ~ Hyp. III 175.

554

ἐπελογισάμεθα· πρὸς δὲ τὸ εὐχερέστερον συμπεριφέρει-
σθαι τοῖς περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ λόγοις αὐταρκές ἐστιν
εἰπεῖν, ὥς ἄρα πάντες ἄνθρωποι, καθάπερ ἔλεγε καὶ ὁ
20 Αἰνησίδημος, ἀγαθὸν ἡγούμενοι τὸ αἰροῦν αὐτούς, ὅποιον
ἂν ποτ' ᾗ, μαχομένας ἔχουσι τὰς ἐν εἴδει περὶ αὐτοῦ κρί-
σεις. καὶ ὃν τρόπον συμφωνοῦντες, εἰ τύχοι, περὶ τοῦ 43
εἶναι τινα σωματικὴν εὐμορφίαν περὶ τῆς εὐμόρφου καὶ
καλῆς γυναικὸς στασιάζουσιν, τοῦ μὲν Αἰθίοπος τὴν σι-
25 μοτάτην καὶ μελαντάτην προκρίνοντας, τοῦ δὲ Πέρσου
τὴν γρυποτάτην καὶ λευκοτάτην ἀποδεχομένου, ἄλλον δὲ
τὴν μέσσην κατὰ τε τὸν χαρακτῆρα καὶ κατὰ τὴν χροάν
πασῶν καλλίονα λέγοντος, τὸν αὐτὸν τρόπον κατὰ 44
κοινὴν πρόληψιν δοξάζοντες εἶναι τι ἀγαθὸν καὶ κακὸν
30 οἷ τε ἰδιῶται καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἀγαθὸν μὲν τὸ αἰροῦν
αὐτούς καὶ ὠφελοῦν, κακὸν δὲ τὸ ἐναντίως ἔχον, κατ' εἶδος
πρὸς ἀλλήλους πολεμοῦσιν·

555 ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις (ξ 228),
καὶ κατ' Ἀρχίλοχον (fr. 36 Bergk)

ἄλλος ἄλλω ἐπ' ἔργῳ καρδίην ἰαίνεται,

εἷγε ὁ μὲν δόξαν ἀσπάζεται, ὁ δὲ πλοῦτον, ἄλλος εὐξέλαν,
5 τίς δὲ ἡδονήν. καὶ ἐπὶ τῶν φιλοσόφων ὁ αὐτὸς λόγος.
οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Περιπάτου 45
τρία γένη φασὶν εἶναι τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἃ μὲν περὶ ψυχὴν
ὑπάρχειν, ἃ δὲ περὶ σῶμα, ἃ δὲ ἐκτὸς ψυχῆς τε καὶ σώμα-
τος, περὶ μὲν οὖν ψυχὴν τὰς ἀρετάς, περὶ δὲ τὸ σῶμα
10 ὑγίειαν καὶ εὐξέλαν καὶ εὐαισθησίαν καὶ κάλλος καὶ πᾶν
ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶν ιδέας, ἐκτὸς δὲ ψυχῆς καὶ σώματος
πλοῦτον πατρίδα γονεῖς τέκνα φίλους, τὰ παραπλήσια.
οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (III 96 Arn.) τρία μὲν γένη τῶν 46
ἀγαθῶν καὶ αὐτοὶ τυγχάνειν ἔλεξαν, οὐχ ὥσαύτως δέ·
15 τούτων γὰρ τὰ μὲν περὶ ψυχὴν, τὰ δ' ἐκτός, τὰ δὲ οὔτε

44—47 ~ Hyp. III 180—181.

21 ποτ' ἂν N 24/25 σιμότητα 5 25 μελαντάτην Gen.:
μελαντοτάτην NLE: μελανοτάτην 5 28 <καὶ> κατὰ 5 30 οἱ
alt. om. NL 3 ἐπ' Gen.: ἐπὶ G καρδίην 5 11 δὲ om. N

Sextus Empiricus II.

25

- περὶ ψυχὴν οὔτε ἐκτός, ἐξαιροῦντες τὸ γένος τῶν
 περὶ τὸ σῶμα ἀγαθῶν ὥς μὴ ἀγαθῶν. καὶ δὴ περὶ
 μὲν ψυχὴν εἶναι φασι τὰς ἀρετὰς καὶ <τὰς> σπου-
 δαίας πράξεις, ἐκτός δὲ εἶναι τὸν τε φίλον καὶ τὸν
 σπουδαῖον ἄνθρωπον καὶ τὰ σπουδαῖα τέκνα καὶ γο- 19^a
 νεῖς καὶ τὰ ὅμοια, οὔτε δὲ περὶ ψυχὴν οὔτε ἐκτός 20
 αὐτὸν τὸν σπουδαῖον ἄνθρωπον ὥς πρὸς ἑαυτόν.
 οὔτε γὰρ ἐκτός ἑαυτοῦ δυνατόν εἶναι αὐτὸν οὔτε
 περὶ ψυχὴν· ἐκ γὰρ ψυχῆς καὶ σώματος συνέστηκεν.
 47 εἰσὶ δὲ οἱ τοσοῦτον ἀπέχοντες τοῦ ἐξαιρεῖν τὸ γένος τῶν περὶ
 σώματι ἀγαθῶν, ὥς καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀρχικώτατον ἀπολιπεῖν 25
 ἀγαθόν· ὅποιοι εἰσιν οἱ τὴν κατὰ σάρκα ἡδονὴν ἀσπαζόμενοι.
 καὶ ἵνα μὴ δοκῶμεν νῦν ἐπὶ πλεῖον ἐκτείνειν τὸν λόγον πα-
 ρισιάντες, ὅτι ἀσύμφωνός ἐστι καὶ μαχομένη ἡ περὶ ἀγα-
 θοῦ τε καὶ κακοῦ τῶν ἀνθρώπων κρίσις, ἐπὶ ἐνὸς ὑπο-
 δείγματος ποιησόμεθα τὴν ὑφήγησιν, καθάπερ τῆς ὑγείας, 30
 ἐπεὶ καὶ συνηθέστερός ἐστιν ἡμῖν ὁ περὶ αὐτῆς λόγος.
 48 Οὐκοῦν τὴν ὑγείαν οἱ μὲν νομίζουσιν ἀγαθὸν εἶναι 556
 οἱ δ' οὐκ ἀγαθόν, καὶ τῶν ἀγαθῶν ὑπολαμβάνόντων οἱ
 μὲν μέγιστον ἀγαθὸν ταύτην ἔλεξαν, οἱ δ' οὐ μέγιστον,
 καὶ τῶν οὐκ ἀγαθῶν εἰπόντων οἱ μὲν ἀδιάφορον προη-
 γούμενον, οἱ δὲ ἀδιάφορον μὲν, οὐ προηγούμενον δέ. 5
 49 ἀγαθὸν μὲν οὖν, καὶ τοῦτο πρῶτον, εἰρήκασι τὴν ὑγείαν
 οὐκ ὀλίγοι τῶν τε ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων καὶ κα-
 θόλου πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ βίου. Σιμωνίδης (fr. 70 Bergk)
 μὲν γὰρ ὁ μελοποιός φησι μὴδὲ καλὰς σοφίας εἶναι χάριν,
 εἰ μὴ τις ἔχοι σεμνὴν ὑγείαν· Αἰκύνιος (fr. 4 Bergk) δὲ 10
 προειπὼν ταῦτα·

10^a

λιπαρόμματα, μᾶτερ ὑψίστα, θρόνων
 σεμνῶν Ἀπόλλωνος βασιλῆα ποθεινά,
 παρ' ὕψελος Ὑγεία,

18 τὰς add. Bekk. 23 γὰρ <περὶ> 5 24 ἐξαιρεῖν Fabr.:
 ἐξαίρειν G 29 κρίσις τῶν ἀνθρώπων N 29/30 ὑποδείγματος
 Heintz coll. p. 564, 10: ὑποδειγματικῶς G 4 οὐκ om. N
 4/5 προηγούμενον N: προηγούμενοι LEs 9 μὲν om. N 11 λι-
 παρόμματα E ὑψίστα Wilamowitz (Isyllos p. 192¹): ὑψίστων G

556

ποῖον ὑψηλὸν ἐπιφέρει·

16

τίς γὰρ πλούτου χάρις ἢ τοκῆων
ἢ τᾶς ἰσοδαίμονος ἀνθρώπου βασιληίδος ἀρχᾶς;
σέθεν δὲ χωρὶς οὐ τις εὐδαίμων ἔφν.

Ἡρόφιλος δὲ ἐν τῷ διαιτητικῷ καὶ σοφίαν φησὶν 50
ἀνεπίδεικτον καὶ τέχνην ἄδηλον καὶ ἰσχὺν ἀναγώ-
20 νιστον καὶ πλοῦτον ἀχρεῖον καὶ λόγον ἀδύνατον
ὑγείας ἀπούσης. ἀλλ' οὗτοι μὲν οὕτως· ἀγαθὸν δ' εἶπαν 51
αὐτὴν ὑπάρχειν, οὐ μὴν καὶ πρῶτον, οἳ τε ἀπὸ τῆς Ἀκα-
δημίας καὶ οἳ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου. δεῖν γὰρ ὑπέλαβον
ἐκάστῳ τῶν ἀγαθῶν τὴν οἰκίαν τάξιν τε καὶ ἀξίαν
25 ἀπονέμειν. ἔνθεν καὶ ὁ Κράντωρ (fr. 13 Kayser) εἰς ἔμ-
φασιν τοῦ λεγομένου βουλόμενος ἡμᾶς ἄγειν πάνν χαρλέντι
συνεχρήσατο παραδείγματι. εἰ γὰρ νοήσαιμεν, φησί, κοι- 52
νόν τι τῶν Πανελλήνων θέατρον, εἰς τοῦτό τε ἔκα-
στον τῶν ἀγαθῶν παριὸν καὶ τῶν πρωτείων ἀντι-
29 α ποιοῦμενον ἦκειν, εὐθύς καὶ εἰς ἔννοιαν ἀναχθῆσό-
30 μεθα τῆς ἐν τοῖς ἀγαθοῖς διαφορᾶς. πρῶτον μὲν 53
γὰρ ὁ πλοῦτος παραπηδήσας ἐρεῖ· "ἔγώ, ἄνδρες Πα-
557 νέλληνες, κόσμον παρέχων πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ τὰς
ἐσθῆτας καὶ τὰς ὑποδέσεις καὶ τὴν ἄλλην ἀπόλαυ-
σιν χρειώδης εἰμὶ νοσοῦσι καὶ ὑγιαίνουσι, καὶ ἐν
μὲν εἰρήνῃ παρέχω τὰ τερπνὰ, ἐν δὲ πολέμοις νεῦρα
5 τῶν πράξεων γίνομαι." τούτων γὰρ δὴ τῶν λόγων 54
ἀκούσαντες οἱ Πανέλληνες ὁμοθυμαδὸν κελεύουσιν
ἀποδοῦναι τὰ πρωτεῖα τῷ πλούτῳ. ἀλλ' ἂν τούτου
7 α ἤδη ἀνακηρυττομένου ἐπιστᾶσα ἢ ἡδονή (Ξ 216),
τῇ ἔνι μὲν φιλότης, ἔνι δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστύς,
πάρφασις, ἢ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων,
10 λέγῃ δὲ εἰς μέσον καταστᾶσα, ὅτι αὐτὴν δίκαιόν 55
ἔστιν ἀναγορεύειν (Eurip. Phoen. 558 + Electra 944)

15—18: cf. Carm. epigr. 1027b 3sq. Kaibel 24 τε om. 5
27 φησί Fabr.: φασί G 31 <ὧ> ἄνδρες V 1 παρέχων V:
παρέχω G (excepto V) 6 κελεύουσιν Bekk.: κελεύουσιν G
8 ὀαριστύς LE: ὁ ἀριστὺς N: ὁ ἀριστὴς 5

(ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος
ἐξέπτατ' οἴκων, μικρὸν ἀνθήσας χρόνον,

διώκεται τε πρὸς τῶν ἀνθρώπων οὐ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ
τὴν ἐξ αὐτοῦ περιγινομένην ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονήν), 15
πάντως οἱ Πανέλληνες, οὐκ ἄλλως ἔχειν τὸ πρᾶγμα
ἢ οὕτως ὑπολαβόντες, κεκράξονται δεῖν τὴν ἡδονήν
56 στεφανοῦν. ἀλλὰ καὶ ταύτης τὸ βραβεῖον φέρεσθαι
μελλούσης, ἐπὴν εἰσβάλλῃ ἡ ὑγεία μετὰ τῶν συνέ-
δρων αὐτῇ θεῶν, καὶ διδάσκει, ὥς οὔτε ἡδονῆς οὔτε 20
πλούτου ὄφελός τι ἐστὶν ἀπούσης αὐτῆς (Eur. Teleph.
fr. 714 Nauck)

21 a

(τί γὰρ με πλοῦτος, <...> ὠφελεῖ νόσον;
μικρ' ἂν θέλοιμι καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων
ἄλυπον οἰκεῖν βίον ἢ πλουτῶν νοσεῖν),

57 ἀκούσαντες πάλιν οἱ Πανέλληνες καὶ μεταμαθόντες, 25
ὥς οὐκ ἔνεστι κλινοπετιῇ καὶ νοσοῦσαν ὑποστῆναι
τὴν εὐδαιμονίαν, φήσουσι νικᾶν τὴν ὑγείαν. ἀλλὰ
καὶ τῆς ὑγείας ἥδη νικώσης, ἐπὴν εἰσέλθῃ ἡ ἀνδρεία
πολὺν στίφος ἀριστέων καὶ ἡρώων ἔχουσα περὶ ἑαυ-
58 τήν, καταστᾶσά τε λέγῃ· "ἐμοῦ μὴ παρούσης, ἄνδρες 558
Ἕλληνες, ἄλλοτρίᾳ γίνεται ἡ κτῆσις τῶν παρ' ὑμῖν
ἀγαθῶν, εὐξαιντό τ' ἂν οἱ πολέμιοι περιουσιάζειν
ὑμᾶς πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὥς μελλήσουσιντες ὑμῶν κρα-
τεῖν", καὶ τούτων οὖν ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες τὰ μὲν 4a
πρωτεῖα τῇ ἀρετῇ ἀποδώσουσι, τὰ δὲ δευτερεῖα τῇ 5
ὑγείᾳ, τὰ δὲ τρίτα τῇ ἡδονῇ, τελευταῖον δὲ τάξουσι
τὸν πλοῦτον.

12 ὁ δ' scr. cum codicibus Eurip.: οὐ δ' N: ὁ γὰρ LEs
18 ἐξέπτατ' scr. cum codicibus Eurip.: ἐξίπτατ' G 22 πλοῦ-
τος, <πλοῦτος> N: πλοῦτος <οὔτος> P. Maas dubit.: fort. ad-
iectivum quoddam in lacuna latet: πλοῦτος ὠφελεῖ νοσοῦντα
γὰρ Fabr. 23 μικρ' ἂν Fabr.: μικρὰν G 23/24 ἔχων ἄλυπον
Fabr.: ἄλυπον ἔχων G 24 βίον Fabr.: βιοτήν G 25 μετα-
μαθόντες scr.: μεταλαβόντες G: καταλαβόντες Bekk. 1 <ὦ>
ἄνδρες V (cf. ad p. 556, 31) 2 κτίσις NE 3 τ' ἂν Bekk.:
τι N: τε LEs

558

Καὶ δὴ ὁ μὲν Κράντωρ τὴν ὑγίαν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ 59
 ἐτίθειτο, στοιχῶν τοῖς προειρημένοις φιλοσόφοις· οὐκ ἀγα-
 10 θὸν δ' οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἔλεξαν αὐτήν, ἀλλ' ἀδιάφορον.
 τὸ ἀδιάφορον δ' οἶονται (ΠΙ 122 Arn.) λέγεσθαι τριχῶς,
 καθ' ἓνα μὲν τρόπον πρὸς ὃ μήτε ὄρμη μήτε ἀφορμή
 γίνεται, οἶόν ἐστι τὸ περιτιτοῦς ἢ ἀρτίλους εἶναι τοὺς
 ἀστέρας ἢ τὰς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τρίχας· καθ' ἕτερον δὲ 60
 15 πρὸς ὃ ὄρμη μὲν καὶ ἀφορμή γίνεται, οὐ μᾶλλον δὲ
 πρὸς τόδε ἢ τόδε, οἶον ἐπὶ δυνεῖν δραχμῶν ἀπαραλ-
 λάκτων τῷ τε χαρακτῆρι καὶ τῇ λαμπρότητι, ὅταν δέῃ
 τὸ ἕτερον αὐτῶν αἰρεῖσθαι· ὄρμη μὲν γὰρ γίνεται
 πρὸς τὸ <τὸ> ἕτερον αὐτῶν αἰρεῖσθαι, οὐ μᾶλλον· δὲ
 19^a πρὸς τόδε ἢ τόδε. κατὰ δὲ τρίτον καὶ τελευταῖον τρό- 61
 20 πον φασὶν ἀδιάφορον τὸ μήτε πρὸς εὐδαιμονίαν μήτε
 πρὸς κακοδαιμονίαν συμβαλλόμενον, καθ' ὃ σημαί-
 νόμενόν φασι τὴν τε ὑγίαν καὶ νόσον καὶ πάντα τὰ
 σωματικά καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐκτὸς ἀδιάφορα τυγ-
 χάνειν διὰ τὸ μήτε πρὸς εὐδαιμονίαν μήτε πρὸς κα-
 25 κοδαιμονίαν συντείνειν. ὧ γὰρ ἔστιν εὖ καὶ κακῶς
 χρῆσθαι, τοῦτ' ἂν εἴη ἀδιάφορον· διὰ παντὸς δ' ἄρε-
 τῇ μὲν καλῶς, κακίᾳ δὲ κακῶς, ὑγείᾳ δὲ καὶ τοῖς περὶ
 σώματι ποτὲ μὲν εὖ, ποτὲ δὲ κακῶς ἔστι χρῆσθαι, διὸ
 ταῦτ' ἂν εἴη ἀδιάφορα. ἥδη δὲ τῶν ἀδιαφόρων φασὶ 62
 29^a τὰ μὲν εἶναι προηγμένα, τὰ δ' ἀποπροηγμένα, τὰ δὲ
 30 μήτε προηγμένα μήτε ἀποπροηγμένα, καὶ προηγμένα
 μὲν εἶναι τὰ ἱκανὴν ἀξίαν ἔχοντα, ἀποπροηγμένα δὲ
 τὰ ἱκανὴν ἀπαξίαν ἔχοντα, μήτε δὲ προῆχθαι μήτε
 559 ἀποπροῆχθαι, οἶον τὸ ἐκτεῖναι ἢ συγκάμψαι τὸν δά-

59—61 ~ Hyp. III 177.

62—66 ~ Hyp. III 191—192.

10 αὐτόν N 11 οἶονται N (corr. iam Bekk.): οἶόν τε LEs
 18 τὴν ἑτέραν Arnim 18 ὄρμη — 19 αἰρεῖσθαι om. s 19 τὸ
 addidi coll. p. 162, 30 αἰρεῖσθαι del. Bekk. 21 συμβαλλό-
 μενον scr. coll. p. 163, 1. 97, 13. 14. 15: συλλαμβανόμενον G
 26 δ' om. N 29 ἥδη LEs: εἶδη N (et in margine τίνα τὰ τῶν
 ἀδιαφόρων εἶδη) 32 δὲ om. N

- 63 κτυλον καὶ πᾶν ὃ τούτῳ παραπλήσιόν ἐστιν. τάττε-
σθαι δ' ἐν μὲν τοῖς προηγμένοις τὴν τε ὑγίαν καὶ
τὴν ἰσχυὴν καὶ τὸ κάλλος, πλοῦτόν τε καὶ δόξαν καὶ τὰ
ἐοικότα, ἐν δὲ τοῖς ἀποπροηγμένοις νόσον καὶ πε- 5
νίαν καὶ ἀλγηδόνα καὶ τὰ ἀνάλογα. ὧδε μὲν καὶ οἱ ἀπὸ
64 τῆς Στοᾶς· μὴ εἶναι δὲ προηγμένον ἀδιάφορον τὴν
ὑγίαν καὶ πᾶν τὸ κατ' αὐτὴν παραπλήσιον ἔφησεν
Ἀριστὼν ὁ Χῖος (fr. 361 Arn.). ἴσον γὰρ ἐστι τὸ προ-
ηγμένον αὐτὴν λέγειν ἀδιάφορον τῷ ἀγαθὸν ἀξιούν, 9^a
65 καὶ σχεδὸν ὀνόματι μόνον διαφέρον. καθόλου γὰρ τὰ 10
μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιάφορα μὴ ἔχειν μηδε-
μίαν παραλλαγὴν, μηδὲ τινὰ μὲν εἶναι φύσει προη-
γμένα, τινὰ δὲ ἀποπροηγμένα, ἀλλὰ παρὰ τὰς διαφό-
ρους τῶν καιρῶν περιστάσεις μήτε τὰ λεγόμενα προ-
ῆχθαι πάντως γίνεσθαι προηγμένα, μήτε τὰ λεγόμε- 15
να ἀποπροῆχθαι κατ' ἀνάγκην ὑπάρχειν ἀποπροη-
66 γμένα. ἐὰν γοῦν δέη τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας ὑπηρετεῖν
τῷ τυράννῳ καὶ διὰ τοῦτο ἀναιρεῖσθαι, τοὺς δὲ νο-
σοῦντας ἀπολυομένους τῆς ὑπηρεσίας συναπολύε-
σθαι καὶ τῆς ἀναιρέσεως, ἔλοιτ' ἂν μᾶλλον ὁ σοφὸς τὸ 19^a
νοσεῖν κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἢ [ὅτι] τὸ ὑγιαίνειν. 20
καὶ ταύτῃ οὔτε ἡ ὑγεία προηγμένον ἐστὶ πάντως οὐ-
67 τε ἢ νόσος ἀποπροηγμένον. ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς ὀνο-
ματογραφίαις ἄλλοτ' ἄλλα προτάττομεν στοιχεῖα,
πρὸς τὰς διαφόρους περιστάσεις ἀρτιζόμενοι, καὶ
τὸ μὲν δέλτα, ὅτε τὸ τοῦ Δίωνος ὄνομα γράφομεν, τὸ 25
δὲ ἰῶτα, ὅτε τὸ τοῦ Ἰωνος, τὸ δὲ ὦ, ὅτε τὸ τοῦ Ὠρίω-
νος, οὐ τῇ φύσει ἐτέρων παρὰ τὰ ἕτερα γράμματα
προκρινόμενων, τῶν δὲ καιρῶν τοῦτο ποιεῖν ἀναγ-
καζόντων, οὕτω καὶ τοῖς μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας
πράγμασιν οὐ φυσικὴ τις γίνεται ἐτέρων παρ' ἕτερα 29^a
πρόκρισις, κατὰ περίστασιν δὲ μᾶλλον. 30

2/3 <τὸ> τάττεσθαι N 5 καὶ om. 5 8 ἐστι G: an εἶναι
vel ἐστι, <φησί,> τὸ? 14 post περιστάσεις lac. indicat Heintz,
ᾧστε vel καὶ οὕτως vel similia excidisse ratus 20 ὅτι del.
Arnim: δῆλον ὅτι ἢ Hirzel 25 τὸ ante τοῦ om. LV 26 τὸ
ante τοῦ prius om. NLE 29^a ἐτέρων L5: ἐτέρα N: ἐτέρου E
ἕτερα LE5: ἐτέρων N

559

Ἀλλὰ γὰρ ἐκ τούτων ἀσυμφώνου δειχθείσης καὶ ὑπο- 68
δειγματικώτερον τῆς περὶ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, ἔτι
560 δὲ ἀδιαφόρων προλήψεως, δεήσει λοιπὸν καὶ τῶν παρὰ
τοῖς σκεπτικοῖς εἰς τὸ προκείμενον λεγομένων ἐφάπτεσθαι.
εἰ τοίνυν ἔστι τι φύσει ἀγαθὸν καὶ ἔστι τι φύσει κακόν, 69
τοῦτο ὀφείλει κοινὸν εἶναι πάντων καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν
5 ἀγαθὸν ἢ κακόν. ὥσπερ γὰρ τὸ πῦρ φύσει ἀλεαντικὸν
καθεστώς πάντα ἀλεαίνει καὶ οὐχ οὓς μὲν ἀλεαίνει, οὓς
δὲ ψύχει, καὶ ὃν τρόπον ἡ χιών ψύχουσα οὐχὶ τοὺς μὲν
ψύχει, τοὺς δὲ ἀλεαίνει, πάντα δ' ὁμοίως ψύχει, οὕτω τὸ
φύσει ἀγαθὸν πᾶσιν ὀφείλει τυγχάνειν ἀγαθὸν καὶ οὐχὶ
10 τοῖς μὲν ἀγαθόν, τοῖς δ' οὐκ ἀγαθόν. παρὸ καὶ ὁ Πλά- 70
των συνιστάς, ὅτι φύσει ἀγαθόν ἐστὶν ὁ θεός, ἀπὸ τῶν
ὁμοίων ἐπικεχείρηκεν. ὥς γὰρ θερμοῦ, φησὶν, ἰδιὸν ἐστὶ
τὸ θερμαίνειν καὶ ψυχροῦ ἰδιὸν ἐστὶ τὸ ψύχειν, οὕτω καὶ
ἀγαθοῦ ἰδιὸν ἐστὶ τὸ ἀγαθοποιεῖν· τὰγαθὸν δέ γε ὁ θεός·
15 ἰδιὸν ἄρα ἐστὶ θεοῦ τὸ ἀγαθοποιεῖν. ὥστε εἰ ἔστι τι φύ- 71
σει ἀγαθόν, τοῦτο πρὸς ἅπαντάς ἐστὶν ἀγαθόν, καὶ εἰ
ἔστι τι φύσει κακόν, τοῦτο πρὸς ἅπαντάς ἐστι κακόν.
οὐδὲν δὲ κοινὸν πάντων ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὥς παρα-
στήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τι φύσει ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἦτοι 72
30 γὰρ πᾶν τὸ ὑπὸ τινος δοξαζόμενον ἀγαθὸν ῥητέον ταῖς
ἀληθείαις ἀγαθόν, ἢ οὐ πᾶν. καὶ πᾶν μὲν οὐ ῥητέον·
εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὑπὸ τινος δοξαζόμενον ἀγαθὸν λέγοιμεν
ἀγαθόν, ἐπεὶ ταὐτὸν ὑπὸ ἑτέρου δοξάζεται κακόν καὶ ὑπὸ
ἄλλου ἀγαθόν καὶ ὑπὸ διαφέροντος δοξάζεται ἀδιάφορον,
35 δώσομεν τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ κακόν καὶ ἀγαθόν καὶ ἀδιάφο-
ρον ὑπάρχειν. οἶον τὴν ἡδονὴν ὃ μὲν Ἐπίκουρος ἀγα- 73
θὸν εἶναί φησιν, ὃ δὲ εἰπὼν· “μανεῖην μᾶλλον ἢ ἡσθεῖ-
ην” κακόν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἀδιάφορον καὶ οὐ προηγμέ-
νον, ἀλλὰ Κλεάνθης (fr. 574 Arn.) μὲν μήτε κατὰ φύσιν

69 ~ Hyp. III 179.

73 cf. Hyp. III 180—181.

- αὐτὴν εἶναι μήτε ἀξίαν ἔχειν [αὐτὴν] ἐν τῷ βίῳ, κα- 30
 θάπερ δὲ τὸ κάλλυντρον κατὰ φύσιν μὴ εἶναι, ὁ δὲ
 Ἀρχέδημος (fr. 22 Arn.) κατὰ φύσιν μὲν εἶναι ὡς τὰς
 ἐν μασχάλῃ τρίχας, οὐχὶ δὲ καὶ ἀξίαν ἔχειν, Παναλ-
 τιος (fr. 39 Fowler) δὲ τινὰ μὲν κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, 561
 74 τινὰ δὲ παρὰ φύσιν. εἰ δὴ τοίνυν πᾶν τό τι φαινόμενον
 ἀγαθόν, τοῦτο πάντως ἔστιν ἀγαθόν, ἐπεὶ ἡ ἡδονὴ τῷ μὲν
 Ἐπικούρῳ φαίνεται ἀγαθόν, τινὶ δὲ τῶν Κυνικῶν κακόν, τῷ
 δ' ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἀδιάφορον, ἔστι ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν ἅμα καὶ 5
 κακόν καὶ ἀδιάφορον. οὐχὶ δέ γε δύναται τῇ φύσει τὸ αὐτὸ τὰ
 ἐναντία τυγχάνειν, ἀγαθὸν ἅμα καὶ κακόν καὶ ἀδιάφορον· οὐκ
 ἄρα πᾶν τό τι φαινόμενον ἀγαθὸν ἢ κακόν, τοῦτο ῥητέον
 75 εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν. εἰ δὲ τό τι φαινόμενον ἀγαθὸν καὶ
 παντὶ ἔστιν ἀγαθόν, ὁφείλομεν καταληπτικοὶ εἶναι καὶ δια- 10
 κρίνειν δύνασθαι τὴν ἐν τοῖς δοξαζομένοις ἀγαθοῖς διαφοράν,
 ὥστε λέγειν τὸ μὲν τῷδε δοξαζόμενον ἀγαθὸν ταῖς ἀληθείαις
 εἶναι ἀγαθόν, τὸ δὲ τῷδε δοξάζεσθαι μὲν ἀγαθόν, οὐκ εἶναι
 76 δὲ τῇ φύσει ἀγαθόν. ἤτοι οὖν δι' ἐναργείας ταύτην τὴν δια-
 φοράν λαμβάνεσθαι συμβέβηκεν ἢ διὰ λόγου τινός. ἀλλὰ 15
 δι' ἐναργείας ἀμήχανον. πᾶν γὰρ τὸ δι' ἐναργείας προσ-
 πίπτει κοινῶς τε καὶ συμφώνως λαμβάνεσθαι πέφυκεν
 ὑπὸ τῶν ἀπαραποδίστους ἔχοντων τὰς ἀντιλήψεις, ὥς πα-
 ρὸν ἰδεῖν ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν φαινομένων. οὐχὶ δέ γε
 συμφώνως τὸ αὐτὸ πᾶσιν ἀγαθὸν εἶναι λέγεται, ἀλλὰ τοῖς 20
 μὲν ἀρετὴ καὶ τὸ μετέχον ἀρετῆς, τοῖς δὲ ἡδονή, τοῖς δὲ
 ἀλυπία, τισὶ δ' ἄλλο τι. οὐκ ἄρα ἐναργῶς προσπίπτει
 77 πᾶσι τὸ ὄντως ἀγαθόν. εἰ δὲ λόγῳ λαμβάνεται, ἐπεὶ ἕκα-
 στος πάντων τῶν κατὰ διαφόρους αἰρέσεις κοσμουμένων
 ἴδιον ἔχει λόγον, καὶ ἄλλον μὲν Ζήνων, δι' οὗ τὴν ἀρε- 25
 τὴν ἀγαθὸν εἶναι δεδόξακεν, ἄλλον δ' Ἐπίκουρος, δι' οὗ

30 αὐτὴν alt. del. Bekk. 31 κάλλυντρον s post κάλλυντρον
 lac. stat. Rüstow 32 ἀρχαίδημος N 4/5 τοῖς δ' ἀπὸ Heintz
 coll. p. 560, 28 8 et 9 τι N 10 παντὶ G: πάντῃ edd.
 καταληπτικὸν N καὶ om. N 10/11 διακρίνον N 12 ταῖς —
 13 μὲν ἀγαθόν om. E 13 δοξάζεσθαι scr.: δοξάζεται NL:
 δοξαζόμενον s μὲν om. s οὐκ εἶναι scr.: οὐκ ἔστι G: οὐ-
 κέτι Fabr. 14 οὖν om. s 18 ἀπαραποδίστως NE

561

τὴν ἡδονήν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ Ἀριστοτέλης, δι' οὗ τὴν
 ὑγείαν, ἴδιον πάλιν ἕκαστος εἰσηγήσεται ἀγαθόν, ὅπερ οὐκ
 ἔστι τῇ φύσει ἀγαθόν, οὐδὲ κοινὸν πάντων. πολὺν οὐδὲν 78
 50 ἔστι φύσει ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ μὲν ἴδιον ἕκαστου οὐκ
 ἔστιν ἀγαθόν πάντων οὐδὲ φύσει, παρὰ δὲ τὸ ἴδιον ἕκά-
 562 στοῦ ἀγαθόν οὐδὲν ἔστι συμφώνως ἀγαθόν, οὐδὲν ἔστιν
 ἀγαθόν.

Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι ἀγαθόν, τοῦτο κατὰ τὸν ἴδιον 79
 λόγον αἰρετὸν ὀφείλει τυγχάνειν, ἐπεὶ πᾶς ἄνθρωπος αἰρεῖ-
 5 ται τούτου τυγχάνειν ὥσπερ καὶ τὸ κακὸν φυγεῖν. οὐδὲν
 δέ γε αἰρετόν ἐστι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ὡς αἰρετόν, κα-
 θάπερ δεῖξομεν· οὐκ ἄρα τι ἔστιν ἀγαθόν. εἰ γὰρ ἐστὶ 80
 τι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον αἰρετόν, ἦτοι αὐτὸ τὸ αἰρεῖσθαι
 αἰρετόν ἐστιν ἢ ἕτερόν τι παρὰ τοῦτο, ὅλον <ἦτοι> τὸ αἰρεῖ-
 10 σθαι τὸν πλοῦτον αἰρετόν ἐστιν ἢ αὐτὸς ὁ πλοῦτος αἰρε-
 τός ἐστιν. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ αἰρεῖσθαι οὐκ ἂν εἴη αἰρετόν. 81
 εἰ γὰρ αἰρετόν ἐστι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τὸ αἰρεῖσθαι,
 οὐκ ὀφείλομεν σπουδάζειν τυχεῖν οὐπερ αἰρούμεθα, ἵνα
 μὴ ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι αἰρεῖσθαι. ὥσπερ γὰρ <.....> τὸ πίνειν
 15 ἢ ἐσθίειν, ἵνα μὴ πiónτες ἢ φαγόντες ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι
 θέλειν τὸ πίνειν ἢ ἐσθίειν, οὕτως εἰ τὸ αἰρεῖσθαι πλοῦ-
 τον ἢ ὑγείαν αἰρετόν ἐστιν, οὐκ ἐχρῆν ἡμᾶς διώκειν τὸν
 πλοῦτον ἢ τὴν ὑγείαν, ἵνα μὴ τυχόντες αὐτῶν ἐκπέσωμεν
 τοῦ ἔτι αἰρεῖσθαι. διώκομεν δέ γε τὴν τεῦξιν αὐτῶν· 82
 20 οὐκ ἄρα αἰρετόν ἐστι τὸ αἰρεῖσθαι, φευκτόν δὲ μᾶλλον.
 καὶ ὃν τρόπον ὁ ἐρώων σπεύδει τυχεῖν τῆς ἐρωμένης, ἵνα
 φύγῃ τὴν ἐν τῷ ἐρᾶν ὄχλησιν, καὶ ὡς ὁ διψῶν ἐπείγεται
 πιεῖν, ἵνα φύγῃ τὴν ἐν τῷ διψῆν βάσανον, ὥδε καὶ ὁ ἐν
 τῷ αἰρεῖσθαι πλοῦτον ὀχλούμενος κατὰ τὸ αἰρεῖσθαι ἐπει-

79—84 ~ Hyp. III 183—184.

28/29 οὐκ ἔστι scr.: οὐδὲν N: οὐκ ἐν LEs: οὐκ ἦν Fabr.
 6 ὡς αἰρετόν del. Heintz 9 ἦτοι add. Bekk. 14 lacunam
 stat. Bekk., qui dubit. coni. ἐμβραδύνομεν τῷ vel ἀναβαλλόμεθα
 τὸ vel φεύγομεν τὸ: plura exciderunt. cf. p. 164, 19 sqq. (εἰ
 ἀγαθόν ἦν τὸ ἀντιποιεῖσθαι ποτοῦ ἢ βρώσεως, οὐκ ἂν ἐζητοῦ-
 μεν e. g. Rüstow) 23 διψᾶν N 24 κατὰ τὸ αἰρεῖσθαι ut
 glossema del. Heintz

- γεται τυχεῖν πλούτου, ἵνα ἀπαλλαγῇ τοῦ εἶ τι αἰρεῖσθαι. 25
- 83 εἰ δ' ἑτερόν τι ἐστι τὸ αἰρετόν παρ' αὐτὸ τὸ αἰρεῖσθαι, ἥτοι τῶν κεχωρισμένων ἐστὶν ἡμῶν ἢ τῶν περὶ ἡμᾶς. καὶ εἰ μὲν κεχώρισται ἡμῶν καὶ ἐκτός ἐστιν, ἥτοι συμβαίνει τι περὶ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ ἢ οὐδὲν συμβαίνει· οἷον ἀπὸ τοῦ φίλου ἢ τοῦ σπουδαίου ἀνθρώπου ἢ τέκνου ἢ ἄλλου τι- 30 νὸς τῶν ἐκτὸς εἶναι λεγομένων ἀγαθῶν ἢ συμβαίνει τι περὶ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ <ἀστέιον> κίνημα καὶ ἀποδεκτὸν κατά- στημα καὶ ἀγαστὸν πάθος, ἢ οὐδὲν συμβαίνει τοιοῦτον 563 οὐδέ ἐσμεν ἐν διαφόρῳ κινήματι, ὅτε αἰρετόν ἡγοῦμεθα
- 84 τὸν φίλον ἢ τὸ τέκνον. καὶ εἰ μὲν οὐδὲν ἀπαξιαπλῶς γί- νεται τι τοιοῦτον περὶ ἡμᾶς, οὐδ' ὅλως ἔσται τὸ ἐκτὸς αἰρετόν ἡμῖν. πῶς γάρ, πρὸς ὃ ἀκινήτως διακειμεθα, 5
- 85 τούτου οἷον τε αἵρεσιν ποιεῖσθαι ἡμᾶς; καὶ γὰρ ἄλλως· εἴπερ τὸ μὲν χαρτὸν νενόηται ἐκ τοῦ χαίρειν ἡμᾶς ἀπ' αὐ- τοῦ, τὸ δὲ λυπηρὸν ἐκ τοῦ λυπεῖσθαι, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ ἄγασθαι, ἀκολουθήσει, ἐξ οὗ μήτε χαρὰ τις ἡμῖν ἐγγίνεται μήτε ἀγαστή διάθεσις μήτε ἀσμενιστὸν τι κί- 10
- 86 νημα, ἐκ τούτου μηδὲ αἵρεσιν τινα ἐμφύεσθαι. εἰ δὲ γί- νεται τι περὶ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς, οἷον τοῦ φίλου ἢ τοῦ τέκνου, προσηγὲς κατάστημα καὶ ἀσμενιστὸν πάθος, ἔσται οὐ δι' αὐτὸν αἰρετὸς ὁ φίλος ἢ τὸ τέκνον, διὰ δὲ τὸ προ- σηνὲς τοῦτο κατάστημα καὶ ἀσμενιστὸν πάθος. ἀλλ' ἦν 15
- 87 γε τὸ τοιοῦτο κατάστημα οὐκ ἐκτὸς, ἀλλὰ περὶ ἡμᾶς. οὐδὲν ἄρα τῶν ἐκτὸς δι' αὐτὸ αἰρετόν ἐστιν ἢ ἀγαθόν. καὶ μὴν οὐδὲ τῶν περὶ ἡμᾶς ἐστὶ τὸ αἰρετόν καὶ ἀγαθόν. ἥτοι γὰρ σωματικόν ἐστὶ τοῦτο μόνον ἢ ψυχικόν. ἀλλὰ σωμα- τικὸν μὲν μόνον οὐκ ἂν εἴη· εἰ γὰρ σωματικὸν μόνον 20 ὑποκείτο, οὐκέτι δὲ καὶ ψυχικὸν πάθος, ἐκφεύζεται τὴν γνῶσιν ἡμῶν (ψυχῆς γάρ ἐστι πᾶσα γνῶσις) καὶ ἴσον ἔσται τοῖς ἐκτὸς ὑποκειμένοις καὶ μηδεμίαν ἔχουσι πρὸς

87—89 ~ Hyp. III 185—186.

32 ἀστέιον add. Bekk. coll. p. 164, 29 1 ἀγαστὸν N (cf. p. 164, 29): ἀγαθὸν LE5 4 οὐδ' Bekk.: οὐθ' G 5 ἀκινή- τως N: κινήτως LE5 9 ἄγασθαι Gen.: ἀγασθαι LE5: ἄγε- σθαι N 14 αἰρετὸς 5: αἰρετόν NLE

563

ἡμᾶς συμπάθειαν. εἰ δὲ διατείνουσιν ἔχει τὴν εὐαρέστη- 88
 35 σιν εἰς ψυχὴν, ἔσται κατ' αὐτὴν αἰρετὸν καὶ ἀγαθόν,
 ἀλλ' οὐ καθὼ ψιλῶς σωματικόν ἐστι κίνημα. πᾶν γὰρ αἰ-
 ρετὸν κατὰ αἰσθησιν ἢ νόησιν κρίνεται, οὐ κατ' ἄλογον
 σῶμα. ἀλλ' ἦγε τὸ αἰρετὸν λαμβάνουσα αἰσθησις ἢ διὰ-
 νοια ψυχὴ ἐστι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· οὐδὲν ἄρα τῶν
 50 περὶ σῶμα συμβαινόντων δι' αὐτὸ αἰρετόν ἐστι καὶ ἀγα-
 θόν, ἀλλ' εἰ ἄρα, τῶν περὶ ψυχὴν, ὃ πάλιν εἰς τὴν ἀρ- 89
 χῇθεν κυλίσταται ἀπορίαν. τῆς γὰρ ἐκάστου διανοίας ἀσυμ-
 564 φώνους ἐχούσης τὰς κρίσεις πρὸς τὴν τοῦ πέλας, ἀνάγκη
 ἕκαστον τὸ φαινόμενον αὐτῷ ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι. οὐκ ἦν
 δὲ τὸ ἐκάστῳ φαινόμενον ἀγαθὸν φύσει ἀγαθόν. οὐδὲ
 ταύτῃ τοίνυν τί ἐστὶν ἀγαθόν.

5 'Ο δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ κακοῦ. δυνάμει γὰρ συναπο- 90
 δέδοται τῇ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ζητήσῃ, πρῶτον μὲν, ὅτι [ἐπεὶ]
 τοῦ ἐτέρου ἀναιρουμένου συναναιρεῖται καὶ τὸ ἕτερον (ἐκά-
 τερον γὰρ κατὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ ἕτερον σχέσιν νενόηται).
 εἴτα ἐπεὶ καὶ προηγουμένως ἔνεστι τὸ τοιοῦτον (<...>), πάλιν
 10 ἐπὶ ἐνὸς ὑποδείγματος καταστήσασθαι τὸν λόγον, καθάπερ τῆς
 ἀφροσύνης, ἣν μόνην φασὶν εἶναι κακὸν οἱ ἀπὸ τῆς Στωϊκῆς
 (fr. III 79 Arn.). εἰ γὰρ φύσει κακὸν ἐστὶν ἡ ἀφροσύνη, δεῖ- 91
 σει, ὃν τρόπον τὸ θερμὸν γνωρίζεται, ὅτι θερμόν ἐστι φύσει ἐκ
 τοῦ τοὺς προσπελάσαντας αὐτῷ θερμαίνεσθαι, καὶ τὸ ψυχρὸν
 15 ἐκ τοῦ ψύχεσθαι, οὕτω καὶ τὴν ἀφροσύνην φύσει κακὸν
 ὑπάρχουσαν γνωρίζεσθαι ἐκ τοῦ κακοῦσθαι. ἥτοι οὖν
 οἱ λεγόμενοι ἄφρονες κακοῦνται ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης ἢ οἱ
 φρόνιμοι. ἀλλ' οἱ μὲν φρόνιμοι οὐ κακοῦνται· ἐκτὸς γὰρ 92
 εἰς τῆς ἀφροσύνης, ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ παρόντος αὐτοῖς κα-
 20 κοῦ ἀλλὰ κευχωμένου οὐκ ἂν κακωθείεν. εἰ δὲ τοὺς
 ἄφρονας κακοῖ ἡ ἀφροσύνη, ἥτοι πρόδηλος αὐτοῖς οὖσα

24 ἔχει N (cf. v. 21): ἔχει LE5   26 ἐστὶ σωματικὸν N
 29 ψυχὴ NLE: ψυχῆς 5   30 αὐτοῦ N   5 συναποδέδοται scr.
 coll. p. 5, 6: ἀποδέδοται G   6 πρῶτον μὲν ὅτι del. Heintz   ἐπεὶ
 delevi   9 εἴτα del. Heintz   lac. indicavi, fort. suppl. τοιοῦτον
 <παριστᾶν, πειρασόμεθα, ἢ ἀποδειχθῇ τοῦτο,> πάλιν vel si-
 milia (post 8 νενόηται lac. stat. Rüstow)   17 ἀπὸ N et codex
 Savilianus   21 πρόδηλος NLE: πρὸ 5

- 93 κακοὶ αὐτοὺς ἢ ἄδηλος. καὶ ἄδηλος μὲν οὐδαμῶς· εἰ γὰρ ἄδηλός ἐστιν αὐτοῖς, οὔτε κακὸν οὔτε φευκτὸν ἐστιν αὐτοῖς, ἀλλ' ὥς τὴν μὴ φαινομένην λύπην καὶ ἀνεπαίσθητον ἀλγηδόνα οὔτε φεύγει τις οὔτε ταράσσεται, ὥδε καὶ 25 τὴν ἀνυπόπτωτον ἀφροσύνην καὶ τὴν ἀδηλουμένην οὐδεὶς
- 94 ὥς κακὸν περιστήσεται. εἰ δὲ προδήλως αὐτοῖς γινώσκεται καὶ ἔστι φύσει κακόν, ὥφειλον οἱ ἄφρονες φεύγειν αὐτὴν ὥς φύσει κακόν· οὐχὶ δέ γε οἱ ἄφρονες τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐκτὸς ἀφραίνειν ὥς πρόδηλον κακὸν φεύ- 30 γουσιν, ἀλλ' ἕκαστος τὴν μὲν ἰδίαν κλίσιν ἀποδέχεται, τὴν
- 95 δὲ τοῦ τὸ ἐναντίον δοξάζοντος κακίζει. ὥστ' οὐδὲ πρόδηλός ἐστι τοῖς ἄφροσιν ὥς φύσει κακὸν ἢ ἀφροσύνη. ὅθεν 565 εἴτερ οὔτε οἱ φρόνιμοι κακοῦνται τι πρὸς τῆς ἀφροσύνης οὔτε τοῖς ἄφροσι φευκτὸν ἐστὶν ἢ ἀφροσύνη, ῥητέον μὴ εἶναι φύσει κακὸν τὴν ἀφροσύνην. εἰ δὲ μὴ ταύτην, οὐδ' ἄλλο τι τῶν λεγομένων κακῶν. 5
- 96 Ἀλλ' εἰώθασί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἐπικούρου (fr. 398 Us.) αἰρέσεως πρὸς τὰς τοιαύτας ἀπορίας ὑπαντῶντες λέγειν, ὅτι φυσικῶς καὶ ἀδιδάκτως τὸ ζῶον φεύγει μὲν τὴν ἀλγηδόνα, διώκει δὲ τὴν ἡδονήν· γεννηθὲν γοῦν καὶ μηδέπω τοῖς κατὰ δόξαν δουλεῦον ἅμα τῷ ῥαπισθῆ- 10 ναι ἀσυνήθει ἀέρος ψύξει ἔκλαυσέ τε καὶ ἐκώκυσεν. εἰ δὲ φυσικῶς ὁρμαῖ μὲν πρὸς ἡδονήν, ἐκκλίνει δὲ τὸν πόνον, φύσει φευκτόν τι ἐστὶν αὐτῷ ὁ πόνος καὶ αἰ- 97 ρετὸν ἢ ἡδονή. οὐ συνείδον δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι καὶ τοῖς ἀτιμοτάτοις ζώοις μεταδιδόασιν τὰ γαθοῦ 15 (πολλὴ γὰρ μετουσία κάκεινοις ἐστὶν ἡδονῆς), εἰθ' ὅτι οὐδὲ τὸ καθάπαξ φευκτόν ἐστιν ὁ πόνος· καὶ γὰρ πόνοφ' πραῦνεται πόνος, καὶ ὑγεία, ἔτι δὲ ῥῶσις καὶ θρέψις γίνεται σωμάτων

96—98 ~ Hyp. III 194—196.

23 οὔτε — οὔτε scr.: οὐδὲ — οὐδὲ G 25 οὔτε φεύγει N: οὐτ' ἐκφεύγει LE5 οὔτε Gen.: οὐδὲ G 26 ἀνυπόπτωτον 5 τὴν alt. fort. delendum 32 τὸ om. N κακίζει Bekk.: κακίζεται G 10/11 ῥιπιδισθῆναι Usener 13 τί G: τε Bekk. αὐτῷ ἐστὶν N 18 πόνος G: πως Fabr.: πένθος Heintz: πόνος καὶ om. Her- vetus <καί> ῥῶσις N γίνεταί om. 5

565

διὰ πόνων, τέχνας τε καὶ ἐπιστήμας τὰς ἀκριβεστάτας ἀνα-
 10 λαμβάνουσιν ἄνδρες οὐ χωρὶς πόνου, ὥστ' οὐ πάντως φύσει
 φευκτὸν ὁ πόνος. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ δοκοῦν ἡδὺ φύσει πάν- 98
 τως αἰρετόν· πολλάκις γοῦν τὰ κατὰ τὴν πρώτην ἐμπέλασιν
 ἡστικῶς ἡμᾶς διατιθέντα, ταῦτα ἐκ δευτέρου, καίπερ ὄντα
 τὰ αὐτά, ἤδη νομίζεται, ὥς ἂν τοῦ ἡδέος οὐ φύσει ὄντος
 25 τοιούτου, ἀλλὰ παρὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις ὅτε μὲν
 οὕτως, ὅτε δ' ἐκείνως κινουντος ἡμᾶς.

Ναί, ἀλλὰ καὶ οἱ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν δοξάζοντες 99
 (Stoic. fr. III 99 Arn.) δείκνυσθαι νομίζουσιν, ὅτι φύσει τοῦτο
 αἰρετόν ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζώων. ὀρῶμεν γάρ, φασίν,
 30 ὥς τινα γενναῖα ζῶα, καθάπερ ταῦροι καὶ ἀλεκτρυόνες, καίπερ
 μηδεμιᾶς αὐτοῖς ὑποκειμένης τέρψεως καὶ ἡδονῆς διαγωνίζε-
 ται μέχρι θανάτου. καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲ οἱ ὑπὲρ πα- 100
 566 τρίδος ἢ γονέων ἢ τέκνων εἰς ἀναίρεσιν ἑαυτοὺς ἐπιδι-
 δόντες οὐκ ἂν ποτε τοῦτ' ἐποιοῦν, μηδεμιᾶς αὐτοῖς ἐπι-
 ζομένης μετὰ θάνατον ἡδονῆς, εἰ μὴ φυσικῶς τὸ καλὸν
 καὶ ἀγαθὸν τούτους τε καὶ πᾶν τὸ γενναῖον αἰεὶ ζῶον ἐπε-
 5 σπᾶτο πρὸς τὴν αὐτοῦ αἵρεσιν. λέληθε δὲ καὶ τούτους, 101
 ὅτι τελέως ἐστὶν εὐήθες τὸ νομίζειν τὰ προειρημένα τῶν
 ζώων ἐννοίᾳ τάγαθοῦ μέχρι τῆς ὑστάτης ἀναπνοῆς διαγω-
 νίζεσθαι. αὐτῶν γὰρ πάρεστιν ἀκούειν λεγόντων, ὅτι ἡ
 φρονίμη διάθεσις μόνη βλέπει τὸ καλὸν τε καὶ ἀγαθόν,
 10 ἡ δὲ ἀφροσύνη τυφλώττει περὶ τὴν τούτου διάγνωσιν, ὅθεν
 καὶ ὁ ἀλεκτρυὼν καὶ ὁ ταῦρος μὴ μετέχοντα τῆς φρονί-
 μης διαθέσεως οὐκ ἂν βλέποι τὸ καλὸν τε καὶ ἀγαθόν.
 ἄλλως τε· εἰ ἔστι τι περὶ οὗ διαγωνίζεται ταῦτα τὰ ζῶα 102
 μέχρι θανάτου, τοῦτο οὐκ ἄλλο τί ἐστὶν ἢ τὸ νικᾶν καὶ
 15 τὸ ἡγεῖσθαι. ἔσθ' ὅτε δὲ τὸ νικᾶσθαι καὶ τὸ ὑποτάσσε-
 σθαι κάλλιον ἐστίν, ὅπου γε ἐκότερόν ἐστιν ἀδιάφορον.
 οὐ τοίνυν φύσει ἀγαθόν ἐστίν, ἀλλ' ἀδιάφορον τὸ νικᾶν
 καὶ τὸ ἡγεῖσθαι. ἄλλως τε· εἰ φαῖεν καὶ τὸν ἀλεκτρυόνα ἢ 103

99—100 ~ Hyp. III 193.

19 διάπονον (sic) N 23 διατεθέντα N 30 καίπερ Apelt:
 ἄπερ G: del. Kayser 15 τὸ tert. om. N 18 ὅπου — ἀδιάφορον
 ut glossema del. Heintz 18 ἄλλως τε Apelt: ὥστε G φαῖεν G:
 φαῖμεν Heintz dubit.: δίδοιμεν vel simile quid requiritur

- ταῦτον ἢ ἄλλο τι τῶν ἀλκίμων ζώων τοῦ καλοῦ ἐφίεσθαι, πόθεν ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ αὐτοῦ στοχάζεται; οὐ γὰρ 20 ἐν τῷ ἐκείνῳ δεῖξαι τούτου προνοούμενα καὶ ὁ ἄνθρωπος
- 104 τοιοῦτος ὧν δέδεικται, ἐπεὶ τοι εἰ, ὅτι τινὰ τῶν ζώων ἀλκιμά ἐστι καὶ καταφρονητικὰ μὲν τοῦ ἡδέος, κατεξαναστα-
τικὰ δὲ τῶν ἀλγηδόνων, λέγεται καὶ ὁ ἄνθρωπος προνοεῖ-
σθαι τοῦ καλοῦ, ἐπεὶ τὰ πολλὰ λίχνα ἐστὶ καὶ γαστρος 25
ἦττονα, τοῦμπαλιν ἐροῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἡδέος
- 105 μᾶλλον ἀντιποιεῖσθαι. εἰ δὲ λέγοιεν εἶναι μὲν τινὰ ζῶα φιλήδονα, τὸν δ' ἄνθρωπον μὴ πάντως τοιοῦτον ὑπάρχειν,
ἀναστρέψαντες καὶ ἡμεῖς ἐροῦμεν, οὐκ εἴ τινα τῶν ζώων
κατὰ φυσικὸν λόγον μεταδιώκει τὸ καλόν, εὐθὺς καὶ ὁ 30
- 106 ἄνθρωπος τοῦ αὐτοῦ στοχάζεται τέλους. ἄλλος δὲ τις
φήσει περιμάχητον εἶναι τὸ νικᾶν καὶ τὸ ἡγεῖσθαι τοῖς
ζώοις δι' αὐτό, ἀνθρώπῳ δ' οὐ δι' αὐτό, διὰ δὲ τὴν ἐπα- 566
κολουθοῦσαν αὐτῷ κατὰ ψυχὴν τέρψιν καὶ γῆθος, προση-
νές τι τυγχάνον κατάστημα. καὶ μᾶλλον γε τοῦτο ἐπ' ἄν-
θρώπων ἔστιν ὑπολαβεῖν, ἐφ' ὧν καὶ τιμὴ καὶ ἔπαινος
καὶ δωρεαὶ καὶ δόξαι ἱκανά ἐστιν ἡδεῖν καὶ διαχεῖν τὴν 5
διάνοιαν καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο κατεξαναστατικὴν αὐτὴν
- 107 τῶν ὀχληρῶν παρέχειν. ὅθεν καὶ οἱ μέχρι τελευτῆς ἀρι-
στεύοντες καὶ ὑπὲρ πατρίδος εἰς ἀναίρεσιν αὐτοὺς ἐπιδι-
δόντες διὰ ταύτην ἴσως τὴν αἰτίαν ἐπ' ἀνδρῶς ἀγωνίζονται
καὶ θνήσκουσιν· καὶ γὰρ εἰ τελευτῶσι καὶ τοῦ ζῆν μεθί- 10
στανται, ἀλλὰ τοί γε ὅτε ζῶσιν ἡδονταὶ καὶ γήθουσι πρὸς
- 108 τοὺς ἐπαινοὺς. εἰκὸς δ' ἔστιν ἐνίοις αὐτῶν καὶ προσδο-
ξάζοντας, ὅτι μετὰ τελευτὴν ὅμοιος αὐτοὺς ἔπαινος περι-
μένει, προϋπτον αἰρεῖσθαι θάνατον. οὐκ ἀπλῆαν δ'
ἄλλους τοῦτο πάσχειν βλέποντας, ὅτι δυσυπομένητα μᾶλ- 15
λον αὐτοῖς ἔσται τὰ κατὰ τὴν ζωὴν, θεασαμένοις (X 62)

23/24 κατεξαναστατικὰ NL: κατεξαστικὰ E: κατεξαναστικὰ ε
24 ὁ om. NLE 32 φήσει Fabr.: φησι G τοῖς <μὲν> Bekk.
dubit. 1 ζώοις <οὐ> δι' αὐτό Heintz ἀνθρώπου — αὐτό ut
glossema del. Heintz 5 δωρεὰ καὶ δόξα N 6 κατεξαναστι-
κὴν ε (cf. ad p. 566, 23/24) 7 παρέχειν Bekk.: ὑπάρχειν G
11 γήθουσι NLE: γήθονται ε 13 ὁμοίως NL 14 προϋπι-
πτον N

567

υἱάς τ' ὀλλυμένους ἑλκηθείσας τε θύγατρας
καὶ θαλάμους κεραῖζομένους καὶ νήπια τέκνα
βαλλόμενα ποτὶ γαίῃ ἐν αἰνῇ δηιοτῆτι.

30 διὰ πολλοὺς οὖν τρόπους τὸν μετ' εὐκλείας τινὲς αἱροῦν- 109
ται θάνατον, καὶ οὐ διὰ τὸ περισπούδαστον ἡγεῖσθαι τὸ
παρὰ τισι τῶν δογματικῶν θρυλούμενον καλόν. ἀλλὰ
τὰ μὲν περὶ τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡπορήσθω.

δ' εἰ ὑποτεθέντων φύσει ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνδέ-
χεται εὐδαιμόνως βιοῦν

Περὶ μὲν οὖν τοῦ μηδὲν εἶναι φύσει ἀγαθόν τε καὶ 110
25 κακὸν αὐτάρκως ἐσκεψάμεθα· νυνὶ δὲ ζητῶμεν, εἰ καὶ
συγχωρηθέντων αὐτῶν δυνατόν ἐστιν εὐρώως ἅμα καὶ
εὐδαιμόνως βιοῦν. οἱ μὲν οὖν δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων
οὐδ' ἄλλως φασιν ἢ οὕτως ἔχειν· ὁ γὰρ τυχὼν τοῦ ἀγα-
θοῦ κατ' αὐτοὺς καὶ ἐκκλίνων τὸ κακόν, οὗτός ἐστιν εὐ-
30 daίμων· παρὸ καὶ ἐπιστήμην τινὰ περὶ τὸν βίον εἶναι
λέγουσι τὴν φρόνησιν, διακριτικὴν μὲν οὖσαν τῶν τε
ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περιποιητικὴν δὲ τῆς εὐδαιμονίας. οἱ 111
568 δ' ἀπὸ τῆς σκέψεως μηδὲν εἰκῇ τιθέντες ἢ ἀναιροῦντες,
ἅπανθ' ὑπὸ τὴν σκέψιν εἰσάγοντες διδάσκουσιν, ὥς τοῖς
μὲν φύσει ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὑποστησαμένοις ἀκολουθεῖ τὸ
κακοδαιμόνως βιοῦν, τοῖς δ' ἀοριστοῦσι καὶ ἐπέχουσι (δ 565)

5 ῥηίστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.

καὶ τοῦτο μάθοιμεν ἂν μικρὸν ἄνωθεν προλαβόντες. 112

Πᾶσα τοίνυν κακοδαιμονία γίνεται διὰ τινὰ ταραχὴν.
ἀλλὰ καὶ πᾶσα ταραχὴ παρέπεται τοῖς ἀνθρώποις ἥτοι διὰ
τὸ συντόνως τινὰ διώκειν ἢ καὶ διὰ τὸ συντόνως τινὰ
10 φεύγειν. διώκουσι δὲ γε συντόνως πάντες ἄνθρωποι τὸ 113
δοξαζόμενον αὐτοῖς ἀγαθὸν καὶ φεύγουσι τὸ ὑποσταθὲν
κακόν. πᾶσα ἄρα κακοδαιμονία γίνεται παρὰ τὸ τάχαθὰ
μὲν διώκειν ὥς ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ φεύγειν ὥς κακὰ. ἐπεὶ

17 ἑλκηθείσας NL: ἑλκυσθείσας E: ἑλκυσθείσας ε 20 μετ'
Bekk.: μὲν ἐξ G 25 εἰ καὶ Heintz coll. p. 376, 29. 607, 9:
καὶ εἰ G 28 οὐκ Bekk. dubit. 1 διατιθέντες N 2 ἅπανθ'
— εἰσάγοντες fort. delenda ut glossema 6 μάθοιμεν Bekk.:
μάθωμεν G 12/13 τὸ μὲν ἀγαθὰ δ. N

- οὖν ὁ δογματικὸς πεπλίστευκεν, ὅτι τόδε ἐστὶ φύσει ἀγα-
 θὸν καὶ τόδε ἐστὶ φύσει κακόν, αἰεὶ τὸ μὲν διώκων τὸ δὲ 15
 φεύγων, καὶ διὰ τοῦτο ταραττόμενος, οὐδέποτε εὐδαιμο-
 114 νήσει. ἦτοι γὰρ πᾶν ὃ διώκει τις, τοῦτ' εὐθύς καὶ τῇ
 φύσει ἀγαθὸν ἐστὶ, καὶ πᾶν ὃ φεύγει τις ὥς φευκτόν,
 τοῦτο τῷ ὄντι τοιοῦτόν ἐστιν· ἢ τι τῶν διωκομένων ἐστὶν
 αἰρετόν, καὶ οὐ πᾶν, καὶ τι τῶν φευγομένων φευκτόν· ἢ 20
 ἐν τῷ πρὸς τι πῶς ἔχειν ἐστὶ ταῦτα, καὶ ὥς μὲν πρὸς
 τόνδε τόδ' ἐστὶν αἰρετόν ἢ φευκτόν, ὥς δὲ πρὸς τὴν φύ-
 σιν τὴν τῶν πραγμάτων οὔτε αἰρετόν ἐστὶν οὔτε φευκτόν,
 115 ἀλλὰ νυνὶ μὲν αἰρετόν, νυνὶ δὲ φευκτόν. εἰ μὲν οὖν πᾶν
 τὸ ὁπωσοῦν ὑπὸ τινος διωκόμενον ὑπόθοιτο τις φύσει 25
 ἀγαθὸν καὶ τὸ φευγόμενον φύσει φευκτόν, ἀβίωτον ἔξει
 τὸν βίον, ἀναγκασόμενος τὸ αὐτὸ διώκειν ἅμα καὶ φεύ-
 γειν, καὶ διώκειν μὲν, ἢ πρὸς τινων αἰρετόν ὑπείληπται,
 116 φεύγειν δέ, παρόσον ἑτέροις φευκτόν δεδόξασται. εἰ δὲ
 πᾶν μὲν τὸ διωκόμενον ἢ φευγόμενον μὴ λέγοι αἰρετόν 30
 καὶ φευκτόν, τί δὲ αὐτῶν αἰρετόν καὶ τί φευκτόν, βιώσε-
 ται μὲν, οὐ χωρὶς δὲ ταραχῆς βιώσεται· διὰ παντὸς γὰρ
 τὸ δοξασθὲν αὐτῷ φύσει τυγχάνειν ἀγαθὸν διώκων καὶ τὸ 509
 ὑποληφθὲν κακὸν περιστώμενος οὐδέποτε ἀπαλλαγῆσεται
 ταραχῆς, ἀλλὰ καὶ μήπω δραξάμενος τὰγαθοῦ διὰ τὴν
 τοῦ τυχεῖν ἐπιθυμίαν σφοδρῶς ταραχθήσεται, καὶ τυχῶν
 διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς ἢ διὰ τὴν φρουρὰν τοῦ 5
 117 κτηθέντος οὐδέποτε ἡρεμήσει. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ
 κακοῦ· οὔτε γὰρ ὁ ἐκτὸς ὢν αὐτοῦ ἀμέριμνός ἐστιν, ἱκα-
 νῶς ποινηλατούσης αὐτὸν τῆς τε κατὰ τὸ φεύγειν καὶ τῆς
 κατὰ τὸ προφυλάττεσθαι ταραχῆς, οὔτε ὁ ἐν αὐτῷ καθε-
 στῶς παῦλαν ἔχει τῶν βασάνων, σκεπτόμενος (Ξ 507), 10

πῶς ἂν φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.

- 118 εἰ δὲ μὴ μᾶλλον τις λέγοι τι φύσει αἰρετόν ἢ φευκτόν μηδὲ
 μᾶλλον φευκτόν ἢ αἰρετόν, ἑκάστου τῶν ὑποπιπτόντων πρὸς τι
 πῶς ἔχοντος καὶ κατὰ διαφέροντας καιροὺς καὶ περιστάσεις

15 τὸ δὲ LE: τόδε N 5 16 φεύγον 5 17 τις <ὥς ἀγαθόν>
 Bekk. dubit. 24 ἀλλὰ — φευκτόν om. 5 6/7 καὶ περὶ κακοῦ
 λόγος N 11 πῶς om. N 13 <δὲ> τῶν N

569

15 νυνὶ μὲν αἵρετοῦ καθεστῶτος, νυνὶ δὲ φευκτοῦ, βιώσεται μὲν
 εὐδαιμόνως καὶ ἀταράχως, μήτε ἐπ' ἀγαθῷ ὥς ἀγαθῷ ἐπαιρό-
 μενος μήτε ἐπὶ κακῷ ταπεινούμενος, τὸ μὲν κατ' ἀνάγκην συμ-
 βαῖνον γεννικῶς δεχόμενος, τοῦ δὲ κατὰ δόξαν ὀχληροῦ, καθ'
 20 τοῦτο μὴν αὐτῷ παρέσται ἐκ τοῦ μηδὲν φύσει ἀγαθὸν ἢ
 κακὸν δοξάζειν. οὐκ ἄρα ἔνεστιν εὐδαιμόνως βιοῦν ἀγαθὰ
 τινα ἢ κακὰ ὑποστησάμενον.

Καὶ μὴν τό τινος κακοῦ ποιητικόν, τοῦτο πάντως 119
 ἐστὶ φευκτὸν ὥς καὶ κακόν. οἶον εἰ ἡ ἀλγηδὼν ἐστὶ κα-
 25 κόν, πάντως καὶ τὸ ποιητικὸν τῆς ἀλγηδόνος ἐπισυστή-
 σεται τῇ ἀλγηδὼνι φευκτὸν ὅν· καὶ εἰ ὁ θάνατος τῶν
 κακῶν ἐστίν, ἔσται καὶ τὸ θανατοῦν τῶν κακῶν ἅμα καὶ
 φευκτῶν. τοίνυν καὶ κοινῶς, εἰ τὸ κακὸν φευκτὸν ἐστίν,
 30 καὶ ἀνάγκη καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ κακοῦ φευκτὸν ἔσται 120
 καὶ κακόν. τὰ δὲ λεγόμενά τισι φύσει ἀγαθὰ καὶ κα-
 κῶν ἐστὶ ποιητικά, ὥς διδάξομεν. δυνάμει ἄρα κακὰ ἐστὶ
 τὰ ὑπὸ τινων λεγόμενα ἀγαθὰ, καὶ διὰ τοῦτο κακοδαιμο-
 35 νίας τυγχάνει αἷτια. διὰ γὰρ δὴ τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ πάντα
 ἐστὶ τὰ κακὰ, φιλαργυρία τε καὶ φιλοδοξία καὶ φιλονεικία
 καὶ φιληδονία καὶ τᾶλλα, ὅποσα τούτοις ἐμπερεῖ ἔστιν.
 40 ἕκαστος γὰρ τῶν ἀνθρώπων τὸ δοξασθὲν ὑπὸ αὐτοῦ ἀγα- 121
 5 θόν τε καὶ αἵρετόν συντόνως διώκων καὶ μετὰ σφοδροῦ
 πείσματος λεληθότως εἰς τὴν ἀγχίθυρον κακίαν ἐμπίπτει.
 οἶον (ἔσται γὰρ τὸ λεγόμενον σαφὲς τῶν οἰκείων ἡμῖν
 τεθέντων ὑποδειγμάτων) ὁ μὲν τὸν πλοῦτον ἀγαθὸν εἶναι 122
 προειληφώς ὀφείλει πάντα ἐσπευσμένως ποιεῖν εἰς τὸ τυ-
 10 χεῖν τοῦ πλούτου, καὶ ἐκάστοτε πρὸς ἑαυτὸν τὸ κωμικὸν
 ἀναμελετᾶν παράγγελμα (fr. adesp. 1255 Kock).

κέρδαιν' ἐταῖρε καὶ θέρους καὶ χειμῶνος,
 καὶ τὸ τραγικὸν ἀποδέχεσθαι (Eurip. fr. 324 Nauck).

ὦ χρυσέ, δεξιῶμα κάλλιστον βροτοῖς.

21 βιοῦν LEs: ζῆν N βιοῦν <φύσει> Bekk. 28 τοῦτο —
 24 καὶ κακόν om. N 24 καὶ <τὸ> κακόν Bekk. dubit. (me-
 lius fort. καὶ οὕτως vel οὕτως δὲ καὶ pro ὥς καὶ) 30 καὶ prius
 om. s 12 χειμῶνος Fabr.: χειμάτος olim Meineke, qui postea
 versum iambographi esse vel ex Eupolidis Baptis sumptum
 putabat 14 ὦ om. N

- τὸ δέ γε πάντα ποιεῖν εἰς τὸ πλούτου τυχεῖν οὐκ ἄλλο τί 16
 ἔστιν ἢ φιλαργυρεῖν. ὁ ἄρα τὸν πλοῦτον μέγιστον ἀγα-
 θὸν ἰνδαλλόμενος ἐν τῷ σπεύδειν ἐπὶ τοῦτον γίνεται φι-
 123 λάργυρος. πάλιν ὁ τὴν δόξαν αἰρετὴν ὑποτιθέμενος συν-
 τόνως ἐφίεται τῆς δόξης, τὸ δὲ συντόνως ἐφίεσθαι τῆς
 δόξης ἐστὶ φιλοδοξεῖν· τὸ ἄρα τὴν δόξαν αἰρετὸν καὶ φύ- 20
 σει ἀγαθὸν ὑποτίθεσθαι μεγάλου τινὸς κακοῦ γεννητικόν
 124 ἔστι, τῆς φιλοδοξίας. καὶ ἐπὶ τῆς ἡδονῆς δὲ ταῦτον εὐρή-
 σομεν· τοῖς γὰρ ἐπὶ τὴν τεῦξιν αὐτῆς σπεύδουσιν ἀνάγ-
 κη [†]τινὰ μοχθηρὰ[†] συνεξακολουθεῖν, τὴν φιληδονίαν. ὥστε
 εἰ τὸ ποιητικὸν τῶν κακῶν κακόν ἐστι, δέδεικται δὲ τὰ 25
 δοξασθέντα τισὶ τῶν φιλοσόφων ἀγαθὰ πάντων τῶν κα-
 κῶν ποιητικά, ῥητέον τὰ τισι δοξασθέντα ἀγαθὰ τῇ δυνά-
 μει τυγχάνειν κακά.
- 125 Καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν τοῖς ἐξ ἐναντίας, ὥς κα-
 τὰ μὲν τὴν δίωξιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπ' αὐτὰ ὁρμὴν πάρεστι 30
 τι τοῖς ὁρμῶσι καὶ διώκουσι κακόν, οἷον τῷ μὲν τὸν πλοῦ-
 τον μετιόντι ἢ φιλαργυρία, τῷ δὲ τὴν δόξαν ἢ φιλοδοξία, 571
 τῷ δ' ἄλλο τι ἄλλοῖα τις ταραχή, κατὰ δὲ τὴν τεῦξιν αὐ-
 τῶν ἀπαλλαγὴ γίνεται τῶν ταραχῶν καὶ ἀνάπαντα τῆς
- 126 πρότερον ὀχλήσεως· ὁ γὰρ τυχὼν τοῦ πλούτου οὐκέτι
 συντόνως ἐπιζητεῖ τὸν πλοῦτον, καὶ ὁ λαβόμενος τῆς ἡδο- 5
 νῆς λύσει τὸ σύντονον τῆς περὶ αὐτὴν σπουδῆς. καθά-
 περ οὖν τὰ κρημνοβατοῦντα τῶν ζώων ὑπὲρ τοῦ πιεῖν δι'
 ἀλγηδόνης ἵεται ἐπὶ τὴν ἡδονὴν καὶ ἅμα τῷ κορεσθῆναι
 παύεται τῶν πρὶν μόχθων, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν μὲν
 τῷ ἐπιέγεσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ὀχλεῖται, τυ- 10
- 127 χῶν δὲ οὐ ἐπόθει καὶ τῆς ὀχλήσεως ἀπαλλάττεται. οὐ δὴ
 δυνατόν εἶναι φάμεν ταῦτα λέγειν, οὐδ' οὕτως ἔχειν τὸ
 πρᾶγμα. κἂν γὰρ τύχῃσι τῶν νομιζομένων αὐτοῖς ἀγα-
 θῶν, συνέχονται καὶ ἐπιλυποῦνται μᾶλλον, ὅτι οὐ μόνοι
 ταῦτα ἔχουσιν· σὺν τούτῳ γὰρ τάγαθὰ τίμια καὶ περι- 15

18 ὑποτιθέμενος Bekk.: ὑποθέμενος G 19 τὸ — 20 δόξης
 om. 5 21 τινὸς κακοῦ N: κακοῦ τινος LE 5 23 ἐπὶ Bekk.:
 ὑπὸ G 24 <ταραχήν> τινα μοχθηρὰν Bekk. dubit. 27/28 τυγ-
 χάνειν τῇ δυνάμει N 4 οὐκ ἔστι N 12 οὐδ' Bekk.: οὐδ' G

571

- μάχητα νομίζουσι, σὺν τῷ μόνοι ταῦτα κεκτῆσθαι, διὸ καὶ ζῆλος αὐτοῖς ἐμφύεται πρὸς τοὺς πέλας καὶ βασιανία καὶ φθόνος. ὥστε καὶ τὴν δίωξιν τῶν λεγομένων [ὑπάρχειν] ἀγαθῶν οὐκ ἀταλαίπωρον εἶναι, καὶ τὴν περίκτη-
 20 σιν πλειόνων κακῶν ὑπάρχειν ἐπισύστασιν. πάλιν τε καὶ 128
 περὶ αὐτῶν τῶν κακῶν ὁ αὐτός ἐστι λόγος. προειληφώς γάρ τις εἶναι τινα φύσει κακά, καθάπερ ἀδοξίαν πενίαν πῆρωσιν ἀλγηδόνα νόσον, κοινῶς ἀφροσύνην, οὐ μόνοις ὀχλεῖται τουτοῖς, ἀλλὰ καὶ παμπληθῆσιν ἄλλοις τοῖς δι' αὐ-
 25 τὰ κακοῖς. παρόντων μὲν γὰρ αὐτῶν χειμάζεται οὐχ 129
 ὑπ' αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτῶν δόξης, καθ' ἣν πεπίστευκεν, ὅτι κακὸν αὐτῷ πάρεστιν, καὶ ὡς ὑπὸ μείζονος κακοῦ πορθεῖται τῆς τοιαύτης προλήψεως. μὴ παρόντων δὲ ὁμοίως οὐκ ἀναπαύεται, ἀλλ' ἦτοι προφυλατ-
 30 τόμενος τὸ μέλλον ἢ δεδιὼς σύνοικον ἔχει τὴν μέριμναν. λόγου δὲ παραστήσαντος, ὅτι οὐδὲν τούτων φύσει ἐστὶν 130
 ἀγαθὸν ἢ φύσει κακόν, λύσις ἐσται τῆς ταραχῆς καὶ εἰρη-
 ναῖος ἡμᾶς ἐκδέχεται βίος.
 572 Ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν διὰ τὰ δοξαζόμενά τισιν ἀγαθὰ
 πληθος ἐπισυμβαίνει κακῶν καὶ διὰ τὰ κακὰ ἕτερα γίνε-
 ται κακά, ὡς χάριν αὐτῶν ἀνέφικτον γίνεσθαι τὴν εὐδαι-
 μονίαν, ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανές· ἀκολουθῶς δὲ ὑπο- 131
 5 δεικτέον, ὅτι οὐδὲ βοηθείας ἐνδέχεται τυχεῖν διὰ τῆς δογμα-
 τικῆς πορευομένους φιλοσοφίας. ὑποκειμένου γὰρ τινος φύσει ἀγαθοῦ ἢ φύσει κακοῦ, ὁ παραμυθούμενος τὸν τα-
 ρασσόμενον ἐπὶ τῷ συντόνως διώκειν τὰγαθὸν ὡς ἀγα-
 θὸν ἢ σφοδρῶς φεύγειν τὸ κακὸν ὡς κακὸν καταστέλλει
 10 τὴν ταραχὴν <ἦτοι> τοῦτο λέγων, ὅτι καθ' ἡκόν ἐστι μήτε
 τὰγαθὸν διώκειν μήτε τὸ κακὸν φεύγειν, <ἦ> τοῦτο πα- 132
 ριστάς, ὅτι τότε μὲν τὸ διωκόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐλαχίστην
 ἔχει ἀξίαν, καὶ οὐκ ἔστιν οἰκεῖον αὐτὸ διώκειν, τότε δὲ
 μείζονα, καὶ ἀρμόζει αὐτὸ μετέρχεσθαι, οἷον ἐλάττονα μὲν

19 ὑπάρχειν delevi 20 παρέχειν Bekk. dubit. 23 μόνον N
 29 ὁμῶς Bekk. dubit. 8/9 ὡς ἀγαθὸν τὰγαθὸν N 10 ταρα-
 χὴν Bekk.: ἀρχὴν G ἦτοι add. Bekk. 11 add. Gen. 13 ἐστιν
 Fabr.: ἐνεστιν G αὐτὸ οἰκείον ε

- ἔχει ἀξίαν ὁ πλοῦτος, μείζονα δὲ ἢ ἀρετή, καὶ οὐκ ἐκείνον, 15
 ἀλλὰ ταύτην διωκτέον, ἢ ὅτι τοῦτο μὲν ὀλιγωφελὲς ὄν
 πολλὰς ἔχει τὰς ὀχλήσεις, τοῦτο δὲ πολυωφελὲς καθεστὼς
 138 ὀλίγας ἔχει τὰς ὀχλήσεις. ἀλλὰ τὸ μὲν λέγειν, <ὅτι> οὔτε
 τὰγαθὸν οἰκείον ἐστὶ συντόνως διώκειν οὔτε τὸ κακὸν
 φεύγειν, παρὰ τὴν τῶν δογματικῶν ἀξιώσιν ἐστίν, ἀεὶ 20
 ποτε τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀπεκλογὴν τούτων τὰς τε αἰρέσεις
 134 καὶ φυγὰς θρυλούντων. τὸ δὲ φάναι τόδε μὲν μὴ δεῖν
 διώκειν ὡς ταπεινόν, ἐπὶ τόδε δ' ἐπείγασθαι ὡς λαμπρό-
 τερον, ἀνδρῶν ἣν οὐκ ἀπολύνοντων τὴν ταραχὴν, ἀλλὰ με-
 ταγωγὴν ταύτης ποιουμένων· ὡς γὰρ τὸ πρῶτον διώκων 25
 τις ὠχλεῖτο, οὕτω καὶ τὸ δεύτερον διώκων ὀχληθῆσε-
 136 ται, ὥστε νόσον ἀντὶ νόσου ποιεῖν τὸν τοῦ φιλοσόφου λό-
 γον, ἐπείπερ τὸν ἐπὶ πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ ὑγείαν ὡς ἀγα-
 θὸν ὁρμῶντα ἀποστρέφων εἰς τὸ μὴ ταῦτα διώκειν ἀλλὰ
 τὸ καλόν, εἰ τύχοι, καὶ τὴν ἀρετὴν, οὐκ ἐλευθεροῖ τῆς 30
 136 διώξεως, ἀλλ' ἐφ' ἑτέραν μετατίθῃσι δίωξιν. ὡς οὖν ὁ
 ἰατρὸς ἀναιρῶν μὲν πλευρίτιν, ποιῶν δὲ περιπνευμονίαν, 572
 ἢ ἀνασκευάζων μὲν φρενίτιν, ἀντεισάγων δὲ λήθαργον,
 οὐκ ἀπαλλάττει τὸν κίνδυνον ἀλλ' ἐναλλάττει, οὔτω καὶ ὁ
 φιλόσοφος ἑτέραν ταραχὴν ἀνθ' ἑτέρας εἰσηγούμενος οὐ
 137 βοθηεῖ τῷ ταραττομένῳ. οὐδὲ γὰρ ἔνδοσι λέγειν, ὅτι ἡ μὲν 5
 ἀντεισαγομένη ταραχὴ μέτριός ἐστιν, ἡ δὲ ἀναιρουμένη
 σφοδροτέρα. οἷαν γὰρ εἶχε δόξαν ὁ ταραττόμενος περὶ
 τοῦ πρότερον διωκομένου, τοιαύτην ἔχει καὶ περὶ τοῦ
 δευτέρου· ἐδόξαζε δὲ τό γε πρῶτον ὡς ἀγαθόν, καὶ διὰ
 138 τοῦτο ἐπ' αὐτὸ ἔσπευδεν· τοίνυν καὶ τὸ δεύτερον ἀγα- 10
 θὸν εἶναι δοξάζων καὶ ἐπ' ἴσης ἐπ' αὐτὸ σπεύδων τὴν
 ἴσην ἔξει ταραχὴν, τάχα δὲ καὶ σφοδροτέραν, ὅσῳ μεταπέ-
 πεισται εἰς τὸ μείζονος ἀξίας εἶναι τὸ νῦν ὑπ' αὐτοῦ διω-
 κόμενον. οὐκοῦν εἰ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου ὁ φιλόσοφος πα-
 ρασκευάζοι τὸν ὀχλούμενον διώκειν, οὐκ ἀπολύσει τῆς 15
 139 ὀχλήσεως. εἰ δ' ἀπλῶς διδάσκει, <ὅτι> τουτὶ μὲν ὀλιγωφε-

15 ἐκείνον Bekk.: ἐκείνο G 18 ὅτι add. Bekk. 26 διώ-
 κων <τις> Eς 1 περιπνευμονίαν LE 5 οὐδὲ NLE: οὐ 5
 10 ἔσπευδεν ἐπ' αὐτό 5 16 ὅτι add. Bekk.

573

λές ἐστι, πλείονας δ' ἔχει τὰς ὀχλήσεις, <τουτὶ δὲ πολυωφε-
 17^a λές καθεστὼς ὀλίγας ἔχει τὰς ὀχλήσεις>, σύγκρισιν ἔσται
 ποιῶν αἰρέσεως καὶ φυγῆς πρὸς ἑτέραν αἵρεσιν καὶ φυγὴν,
 καὶ οὐκ ἀναίρεσιν τῆς ταραχῆς· ὅπερ ἄτοπον. ὁ γὰρ ὀχλού-
 20 μενος οὐ βούλεται μαθεῖν, τί μᾶλλον ὀχλεῖ καὶ τί ἤττον,
 ἀλλ' ἀπαλλαγῆναι τῆς ὀχλήσεως πεπόθηκεν. μόνως οὖν 140
 ἔσται φυγεῖν ταύτην, εἰ ὑποδείξαιμεν τῷ ταραττομένῳ
 κατὰ τὴν τοῦ κακοῦ φυγὴν ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ δίωξιν,
 ὅτι οὔτε ἀγαθόν τι φύσει ἔστι οὔτε κακόν,

25

ἀλλὰ πρὸς ἀνθρώπων ταῦτα νόῳ κέκριται,
 κατὰ τὸν Τίμωνα (fr. 70 Diels). τὸ δέ γε διδάσκειν τὸ τοι-
 οὔτον ἴδιον τῆς σκέψεως· ταύτης ἄρα ἦν <τὸ> τὸν εὐδαίμονα
 27^a βίον περιποιεῖν.

εἴ εἰ ὁ περὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν φύσεως
 ἐπέχων κατὰ πάντα ἐστὶν εὐδαίμων

Εὐδαίμων μὲν <οὖν> ἐστὶν ὁ ἀταράχως διεξάγων καί, ὥς 141
 ἔλεγεν ὁ Τίμων (fr. 63 Diels), ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαληνότητι

29^a καθεστὼς·

30

πάντη γὰρ ἐπεῖχε γαλήνη
 καὶ (fr. 64 Diels)

τὸν δ' ὥς οὖν ἐνόησ' ἐν νηνεμίσῃ γαλήνῃς.

574 τῶν δὲ λεγομένων ὑπάρχειν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν τὰ μὲν
 κατὰ δόξαν εἰσῆκται, τὰ δὲ κατ' ἀνάγκην. ἀλλὰ κατὰ μὲν 142
 λογικὴν δόξαν εἰσῆκται ὅσα κατὰ κρίσιν διώκουσιν ἄνθρω-
 ποι ἢ φεύγουσιν, οἷον ἐν μὲν τοῖς ἐκτὸς αἰρετὰ λέγεται
 5 καὶ ἀγαθὰ [καὶ] πλοῦτος καὶ δόξα καὶ εὐγένεια καὶ φιλία καὶ
 πᾶν τὸ ἰοικός, ἐν δὲ τοῖς περὶ σῶμα κάλλος ἰσχύς εὐεξία,
 ἐν δὲ τοῖς περὶ ψυχὴν ἀνδρεία δικαιοσύνη φρόνησις, κοινῶς
 ἀρετή, καὶ φρενκτὰ τὰ ἐναντία τούτοις. κατ' ἀνάγκην δὲ 143
 παρῆλθεν ὅποσα κατ' ἄλογον αἰσθήσεως πάθος συνίστα-
 10 ται περὶ ἡμᾶς, καὶ ὅσα φυσικὴ τις ἀνάγκη παρέχει,

17/17^a suppl. Bekkerum secutus e p. 572, 17/18 24 ἔστι
 φύσει 5 25 νόμῳ Hirzel 27 τὸ addidi τὸν G: τὸ edd.
 28 οὖν addidi 30 γαλήνην N 3 λογικὴν ante κρίσιν transp.
 Heintz 8/4 ἢ φεύγουσιν ἄνθρωποι N 5 καὶ del. Bekk. εὐ-
 γένεια καὶ δόξα N

ἐκὼν δ' οὐκ ἂν τις ἔλοιτο (Γ 66)

- 144 ἢ φύγοι, ὥς ἀληθῶν καὶ ἡδονή. διόπερ τοιαύτης οὕσης ἐν τοῖς πράγμασι διαφορᾶς, περὶ μὲν τοῦ μόνον ἀταράχως διεξάγειν ἐν τοῖς κατὰ δόξαν ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς τὸν περὶ πάντων ἐπέχοντα ἤδη παρεστήσαμεν καὶ πρότερον, ὅτε περὶ τοῦ σκεπτικοῦ τέλους (Hyp. I 25—30) διελεγόμεθα, 15 καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅτε ἐδείκνυμεν (§ 110—140), ὅτι οὐκ ἔστιν εὐδαιμονεῖν φύσει ἀγαθόν τι καὶ κακὸν ὑπο-
- 145 στησάμενον. ὁ μὲν γὰρ τοῦτο ποιῶν ἀννηνύτοις συμπεριφέρετο ταραχαῖς, τὰ μὲν φεύγων τὰ δὲ διώκων, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῷ ἐπισπώμενος κακὰ διὰ τὰγαθὰ, ἐν πολ- 20 λαπλασίοσι δὲ τριβόμενος κακοῖς διὰ τὴν περὶ τῶν κακῶν
- 146 δόξαν. οἷον ὁ λέγων, εἰ τύχοι, ἀγαθὸν μὲν τὸν πλοῦτον, κακὸν δὲ τὴν πενίαν, μὴ ἔχων μὲν τὸν πλοῦτον διχῶς ταραττεται, καὶ ὅτι οὐκ ἔχει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὅτι πραγμα- τεύεται τὴν περίκτισιν αὐτοῦ, κτησάμενος δ' αὐτὸν κατὰ 25 τρεῖς τιμωρεῖται τρόπους, καὶ ὅτι πέραν τοῦ μετρίου γέ- γηθε, καὶ ὅτι πραγματεύεται εἰς τὸ παραμένειν αὐτῷ τὸν πλοῦτον, καὶ ὅτι ἀγωνιᾷ καὶ δέδιεν αὐτοῦ τὴν ἀποβολήν.
- 147 ὁ δὲ μήτε ἐν τοῖς φύσει ἀγαθοῖς τάττιων τὸν πλοῦτον μήτε ἐν τοῖς φύσει κακοῖς, τὴν δὲ “οὐ μᾶλλον” προφερό- 30 μενος φωνήν, οὔτε ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ τούτου ταραττεται οὔτε ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ γέγηθεν, μένει δὲ καθ' ἑκάτερον ἀτάρα- χος. ὥστ' ἐν μὲν τοῖς κατὰ δόξαν νομιζομένοις ἀγαθοῖς 575 τε καὶ κακοῖς καὶ ἐν ταῖς τούτων αἰρέσεσι καὶ φυγαῖς τε-
- 148 λέως ἔστιν εὐδαίμων, ἐν δὲ τοῖς κατ' αἰσθησιν καὶ ἀλό- γοις κινήμασιν εἰκάξει. τὰ γὰρ μὴ παρὰ τὴν τοῦ λόγου διαστροφὴν συμβαλινοντα καὶ τὴν φανύλην δόξαν, ἀλλὰ 5 κατὰ ἀκούσιον τῆς αἰσθήσεως πάθος, ἀμήχανόν ἐστιν ὑπὸ
- 149 τοῦ κατὰ τὴν σκέψιν λόγου ἀπαλλάττεσθαι· τῷ γὰρ διὰ λιμὸν ἢ δίψος ὀχλουμένῳ οὐ δυνατόν ἐμποιεῖν πείσμα διὰ

11 ὥς — ἡδονή post ἡμᾶς (v. 10) transp. Rüstow 21 περὶ <τὴν> τῶν LE 23 μὲν LE: δὲ N 5 27 περιμένειν N 29 τὸν om. LE: s. s. N (m. 2?) 30 οὐ μᾶλλον <ἢ τὴνδε> NLE 32 παρουσία <τούτου> N 32/1 ἀταράχως N 2 καὶ alt. om. 5 4 εἰκάξει G: μετριάξει Bekk. dubit.: εἰκει Pappenheim

575

τοῦ κατὰ τὴν σκέψιν λόγου, ὅτι οὐκ ὀχλεῖται, καὶ τῷ ἐν
 10 ταῖς τούτων παρηγορίαις διαχεομένῳ οὐκ ἐνδέχεται πειθῶ
 ἐμποιεῖν περὶ τοῦ ὅτι οὐ διαχεῖται. τί οὖν, φασίν, ὅφε- 150
 λος ὑμῖν, οἱ δογματικοί, πρὸς εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς ἐποχῆς,
 εἰ ταράττεσθαι πάντως δεῖ καὶ ταραττομένους κακοδαιμο-
 νεῖν; μέγα, φήσομεν, ὅφελος. καὶ γὰρ εἰ ταράττεται ὁ
 15 περὶ πάντων ἐπέχων κατὰ τὴν τοῦ ἀλγύνοντος παρου-
 σίαν, ἀλλ' εὐφορώτερον παρὰ τὸν ἀπὸ τῶν δογμάτων φέ-
 ρει τὴν ὄχλησιν, πρῶτον μὲν ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον ἄπειρα 151
 τῷ πλήθει τὰγαθὰ διώκοντα καὶ περιεστώμενον τὰ κακὰ
 ὥς ὑπὸ Ἑρινύων ἐλαύνεσθαι τῶν κατὰ τὰς διώξεις καὶ
 20 φυγὰς ταραχῶν, ἢ τοῦτο μὲν μὴ πάσχειν, ἐν δὲ μόνον ἐξ
 ἀπάντων ἀποτεμνόμενον κακὸν τούτου τὴν ἔκκλησιν καὶ
 φυλακὴν πραγματεύεσθαι. δεύτερον δὲ καὶ τοῦτο, ὅπερ 152
 φεύγουσιν οἱ ἐφεκτικοὶ ὥς κακόν, οὐκ ἄγαν ἐστὶ ταρακτι-
 κόν. ἢ γὰρ μικρὸς τις ὁ πόνος ἐστί, καθάπερ ὁ καθ' ἐκά-
 25 στην ἡμέραν ἐγγινόμενος ἡμῖν λιμὸς ἢ δίψος ἢ ψῦχος ἢ
 θάλπος ἢ τι τῶν παραπλησίων, ἢ τοῦναντίον σφοδρότατος 153
 καὶ ἀκρότατος, ὥς ἐπὶ τῶν ἀνηκέστοις συνεχομένων βασά-
 νοις, δι' ὧν πολλάκις οἱ ἱατροὶ ἀνωδύνους πορίζουσι δυνά-
 μεις πρὸς τὸ βραχεῖαν τινα λαβεῖν ἀναστροφὴν εἰς βοή-
 30 θειαν, ἢ μέσος καὶ παρατείνων, καθάπερ ὁ ἐν τισι νόσοις.
 τούτων δὲ ὁ μὲν καθ' ἐκάστην ἡμέραν συναντῶν εὐπορί- 154
 576 στους ἔχων τὰς παρηγορίας, τροφὴν καὶ πόμα καὶ σκέπην,
 πρὸς ἐλάχιστον ταράττει· ὁ δὲ ἀκρότατος καὶ εἰς τὰ μά-
 λιστα ταρακτικώτατος, ἀλλὰ τοί γε πρὸς ἀκαρὲς ἀστραπῆς
 τρόπον δειματώσας ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δὲ μέσος 155
 5 καὶ παρατείνων οὔτε παρ' ὅλον ἐστὶ τὸν βίον οὔτε συνε-
 χῆς τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλὰς διαναπαύσεις ἔχων καὶ ῥαστώ-
 νας· διηνεκῆς γὰρ ὧν οὐκ ἂν παρέτεινεν. μέτριος οὖν
 ἐστὶ καὶ οὐχ οὕτω φοβερά ἢ περὶ τὸν σκεπτικὸν συμβαί-
 νουσα ταραχὴ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μεγίστη τις ἦ, οὐχ ἡμᾶς 156

9 τῷ LEs: τῶν N ἐν del. Kayser 12 ἡμῖν N 16 τὸν
 NL (iam Bekkerus coll. p. 577, 32): τὴν E: τῶν s: τοὺς Fabr.
 18 διώκοντα Bekk.: διώκειν G 27 τοῖς s 28 ὧν s: δν LE
 et N (sed o in ras.): an διόπερ? 2 καὶ εἰς Bekk.: καὶ εἰ G:
 εἰ καὶ Heintz secundum Hervetum (etiāmsi)

αἰτιασθαι δεῖ τοὺς ἀκουσίως καὶ κατ' ἀνάγκην πάσχοντας, 10
ἀλλὰ τὴν φύσιν (Eurip. fr. 920 Nauck),

ἢ νόμων οὐδὲν μέλει,

- καὶ τὸν δοξαστικῶς καὶ κατὰ κρίσιν ἐπισπώμενον ἑαυτῷ
τὸ κακόν. ὥσπερ γὰρ τὸν πυρέττοντα οὐκ αἰτιατέον, ὅτι
πυρέττει (ἀκουσίως γὰρ πυρέττει), τὸν δὲ μὴ ἀπεχόμενον 15
τῶν ἀσυμφόρων αἰτιατέον (ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἔκειτο τὸ ἀπέ-
χεσθαι τῶν ἀσυμφόρων), οὕτω τὸν μὲν ταραττόμενον ἐπὶ
157 παροῦσι τοῖς ἀλγεινοῖς οὐκ αἰτιατέον· οὐ γὰρ παρ' αὐτὸν
γίνεται ἢ διὰ τὸν πόνον ταραχή, ἀλλ' ἑάν τε θέλῃ, ἑάν τε
καὶ μὴ, γίνεσθαι κατ' ἀνάγκην ὀφείλει· τὸν δὲ παρὰ τὰς 20
ιδίας ὑπολήψεις ἀναπλάττοντα αὐτῷ αἰρετῶν τε καὶ φευ-
κτῶν πραγμάτων πλήθος αἰτιατέον· ἑαυτῷ γὰρ ἐγείρει
κακῶν πλήμυραν. καὶ τοῦτο πάρεστιν ἰδεῖν ἐπ' αὐτῶν
158 τῶν λεγομένων κακῶν. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν προσδοξάζων
περὶ τοῦ κακὸν εἶναι τὸν πόνον ἔχειται τῷ κατηναγκασμέ- 25
νῳ τοῦ πόνου κινήματι· ὁ δέ γε προσαναπλάσσων, ὅτι
μόνον ἀνοικεῖόν ἐστιν ὁ πόνος, ὅτι μόνον κακόν, διπλα-
σιάζει τῇ δόξῃ ταύτῃ τὸ κατὰ παρουσίαν αὐτοῦ συμβαῖνον
159 ὄχλημα. ἢ γὰρ οὐ θεωροῦμεν, ὥς καὶ ἐπὶ τῶν τεμνομέ-
νων πολλάκις αὐτὸς μὲν ὁ πάσχων καὶ τεμνόμενος ἀνδρι- 30
κῶς ὑπομένει τὴν ἐκ τῆς τομῆς βάσανον, μήτε (λ 529)

ὥχρησας χροῖα κάλλιμον μήτε παρειῶν

δάκρυ' ὁμορξάμενος,

- διὰ τὸ μόνῳ τῷ κατὰ τὴν τομὴν ὑποπίπτειν κινήματι· 577
ὁ δὲ παρεστὼς αὐτῷ, σύναμα τῷ βραχεῖαν ἰδεῖν αἵματος
φύσιν, ὥχρη' τρέμει περιυδροῖ ἐκλύεται, τὸ τελευταῖον ἄφω-
νος καταπίπτει, οὐ διὰ τὸν πόνον (οὐδὲ γὰρ πάρεστιν
αὐτῷ), διὰ δὲ τὴν περὶ τοῦ κακὸν εἶναι τὸν πόνον δόξαν. 5
160 οὕτω μείζων ἐστὶν ἐνίστε ἢ διὰ τὴν περὶ τινος κακοῦ ὥς

158—161 ~ Hyp. III 235—237.

12 μέλλει οὐδὲν N 18 παρουσία N 21 ἰδίους NL 23 ταῦτο
Heintz 24 μὲν om. N 25 τῷ NLE: αὐτοῦ s 26 κινήματος N
27 ὅτι μόνον κακόν an glossema sit, dubitat Heintz 2 σύναμα
Bekk.: σὺν ᾧμα G 3 ἐκλύεται N: ἐκκνύεται LE s 6 μείζων
Ls: μείζον N: om. E

577

κακοῦ δόξαν ταραχή τῆς δι' αὐτὸ τὸ λεγόμενον εἶναι κα-
κὸν συμβαινούσης. οὐκοῦν ὁ περὶ πάντων [μὲν] ἐπέχων
τῶν κατὰ δόξαν τελειοτάτην καρποῦται τὴν εὐδαιμονίαν,
10 ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις καὶ ἀλόγοις κινήμασι ταραττεται μὲν 161
10^a (τ 163),

(οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς ἐστὶ παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης,
ἀλλ' ἀνδρῶν γένος ἦεν),

μετριοπαθῶς δὲ διατίθεται. ὅθεν καὶ καταφρονεῖν ἀναγ- 162
καῖον τῶν εἰς ἀνενεργησίαν αὐτὸν περικλείεσθαι νομιζόν-
15 των ἢ εἰς ἀπέμφασιν, καὶ εἰς ἀνενεργησίαν μὲν, ὅτι τοῦ 163
βίου παντὸς ἐν αἰρέσεσι καὶ φυγαῖς ὄντος ὁ μήτε αἰρού-
μενός τι μήτε φύγων δυνάμει τὸν βίον ἀρνεῖται καὶ τι-
νος φυτοῦ τρόπον ἐπέιχεν, εἰς ἀπέμφασιν δέ, ὅτι ὑπὸ τυ- 164
ράννῳ ποτὲ γενόμενος καὶ τῶν ἀρρήτων τι ποιεῖν ἀναγκα-
30 ζόμενος ἢ οὐχ ὑπομενεῖ τὸ προσταττόμενον, ἀλλ' ἐκούσιον 165
ἐλεῖται θάνατον, ἢ φεύγων τὰς βασάνους ποιήσει τὸ κε-
λευόμενον, οὕτω τε οὐκέτι "ἀφυγῆς καὶ ἀναίρετος ἔσται"
κατὰ τὸν Τίμωνα (fr. 72 Diels), ἀλλὰ τὸ μὲν ἐλεῖται, τοῦ δ'
ἀποστήσεται, ὅπερ ἦν τῶν μετὰ πείσματος κατελιηφότων τὸ
25 φευκτόν τι εἶναι καὶ αἰρετόν. ταῦτα δὲ λέγοντες οὐ συνιᾷσιν, 166
ὅτι κατὰ μὲν τὸν φιλόσοφον λόγον οὐ βιοῖ ὁ σκεπτικός (ἀνε-
νεργητος γὰρ ἐστὶν ὅσον ἐπὶ τούτῳ), κατὰ δὲ τὴν ἀφιλό-
σοφον τήρησιν δύναται τὰ μὲν αἰρεῖσθαι, τὰ δὲ φεύγειν.
ἀναγκαζόμενός τε ὑπὸ τυράννου τι τῶν ἀπηγορευμένων 166
30 πράττειν, τῇ κατὰ τοὺς πατέριους νόμους καὶ τὰ ἔθνη προ-
λήψει τυχὸν τὸ μὲν ἐλεῖται, τὸ δὲ φεύζεται· καὶ ῥᾶόν γε
οἶσει τὸ σκληρὸν παρὰ τὸν ἀπὸ τῶν δογμάτων, ὅτι οὐδὲν
578 ἔξωθεν τούτων προσδοξάζει καθάπερ ἐκεῖνος. εἴρηται δὲ περὶ 167
τούτων ἀκριβέστερον ἐν τοῖς περὶ τοῦ σκεπτικοῦ τέλους
σχολασθεῖσι (Hyp. I 25—30), καὶ οὐκ ἀναγκαῖον (μ 453)

αὐθις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.

8 μὲν del. Bekk.: post καρποῦνται (v. 9) transp. Rüstow
16 αἰρέσει Bekk.: αἰρέσει G 18 τρόπον G: τόπον Arnim
dubit. 20 ὑπομενεῖ Gen.: ὑπομένει G 23 τοῦ LEς: τὸ N
24 ὑπειληφότων Bekk. dubit. 27 τούτοις E 29 ἀναγκαζόμε-
νός N: ἀναγκαζόμενοί ELς 1 τούτων G: τούτῳ Bekk.

Ὅθεν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀποδόντες, ἀφ' ὧν αἱ ⁵⁷⁸
ἀπορίαι ἐπὶ πάντα σχεδὸν τὸν ἡθικὸν διατείνουσι τόπον,
φέρει τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν, εἰ ἔστι τις περὶ τὸν βίον
τέχνη.

ς' εἰ ἔστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη

- 168 Ὅτι μὲν ἔστι δυνατόν κατὰ τρόπον βιοῦν αἰρουμένους 10
τὴν περὶ πάντων ἐποχὴν, ἀποχρώντως ἡμῖν δέδεικται·
οὐδὲν δὲ κωλύει ἐκ παραλλήλου δοκιμάζειν καὶ τὴν τῶν
δογματικῶν στάσιν, καίπερ ἀπὸ μέρους ἤδη δοκιμασθεῖ-
σαν. ἐπαγγέλλονται γὰρ τέχνην τινὰ περὶ τὸν βίον πα-
169 ραδῶσιν, καὶ διὰ τοῦτο Ἐπίκουρος (fr. 219 Us.) μὲν 14^a
ἔλεγε τὴν φιλοσοφίαν ἐνέργειαν εἶναι λόγοις καὶ δια- 15
170 λογισμοῖς τὸν εὐδαίμονα βίον περιποιουσαν, οἱ δὲ
Στωικοὶ (III fr. 598 Arn.) καὶ ἄντικρὺς φασὶ τὴν φρόνη-
σιν, ἐπιστήμην οὖσαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδε-
τέρων, τέχνην ὑπάρχειν περὶ τὸν βίον, ἣν οἱ προσλα-
βόντες μόνοι γίνονται καλοί, μόνοι πλούσιοι, σοφοί 19^a
μόνοι. ὁ γὰρ πολλοῦ ἄξια κεκτημένος πλούσιός 20
ἔστιν, ἡ δὲ ἄρετὴ πολλοῦ ἔστιν ἄξια, καὶ μόνος ταύ-
την ὁ σοφὸς κέκτηται· μόνος ἄρα ὁ σοφὸς ἔστι
πλούσιος. καὶ ὁ ἀξιέραστος ἔστι καλός, μόνος δὲ ὁ
171 σοφὸς ἀξιέραστος· μόνος ἄρα ὁ σοφὸς ἔστι καλός.
αἱ δὲ ὅτι αὐτὰ ὑποσχέσεις θηρεύουσι μὲν τοὺς νέους ἐλπίζει 24^a
ψυχραῖς, οὐκέτι δὲ εἰσιν ἀληθεῖς. παρὸ καὶ ὁ Τίμων δὲ 25
μὲν τοὺς ἐπαγγελλομένους τὴν παράδοσιν αὐτῶν ἐπισκώπτει,
λέγων (fr. 65 Diels).

πολλῶν λακεδόνων λυμάντορες[†] ἐπιδολωταί,

- 172 ὅτε δὲ τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς μεταμελομένους ἐφ' οἷς
μάτην ἐμόχθησαν παρεισάγει διὰ τούτων (fr. 66 Diels). 30

φῆ δὲ τις αἰάζων, οἷα βροτοὶ αἰάζουσιν,
οἷμοι ἐγὼ τί πάθω; τί νυ μοι σοφὸν ἔνθα γένηται;
πτωχὸς μὲν φρένας εἰμί, νόον δὲ μοι οὐκ ἔνι κόκκος. 579

8 σχεδὸν ἐπὶ πάντα 5 19/19^a προσλαβόντες LE: προλα-
βόντες N5 28 ἐπιδολωταί NLE: ἐπιδολωταί 5: αἰπυδολωταί
Fabr.: ἐλπιδοδῶται Usener: ἐλπιδολῶται Meineke

579

ἡ με μάτην φεύξεσθαι ὀλομαι αἰπὺν ὄλεθρον.
τοῖς μάκαρες μέντοι καὶ τετράκις οἱ μὴ ἔχοντες
μηδὲ κατατρώξαντες ἐνὶ σχολῇ ὅσ' ἐπέπαντο.

5 νῦν δέ με λευγαλέαις ἔρισιν εἵμαρτο δαμῆναι
καὶ πενίῃ καὶ ὅσ' ἄλλα βροτοὺς κηφῆνας ἐλαστρεῖ.

διότι δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, μάθοιμεν ἂν ἐντεῦθεν ἐπιστή- 173
σαντες. ἡ γὰρ ἀξιουμένη περὶ τὸν βίον εἶναι τέχνη, καὶ
καθ' ἣν εὐδαιμονεῖν ὑπειλήφασιν, οὐ μία τις ἐστίν, ἀλλὰ
10 πολλαὶ καὶ διάφωνοι, οἷον ἡ μὲν κατὰ τὸν Ἐπίκουρον, ἡ
δὲ κατὰ τοὺς Στωικούς, τις δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ Περιπάτου.
ἦτοι οὖν πάσαις ὁμοίως ἀκολουθητέον ἢ μιᾷ μόνῃ ἢ οὐ-
δεμιᾷ. καὶ πάσαις μὲν ἀκολουθεῖν τῶν ἀμηγάνων διὰ 174
τὴν μάχην· ὃ γὰρ ἦδε προστάσσει ὥς αἰρετόν, τοῦτο ἦδε
15 ἀπαγορεύει ὥς φευκτόν, οὐκ ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ ἅμα
καὶ διώκειν καὶ φεύγειν. εἰ δὲ μιᾷ κατακολουθητέον ἐστίν, 175
ἦτοι τῇ ὁποιαδήποτε οὖν· ὅπερ ἀδύνατον. ἀκολουθεῖ γὰρ
ἴσον τὸ πάσαις θέλειν ἔπεσθαι· εἰ γὰρ τῇδε προσεκτέον,
τί μᾶλλον τῇδε ἢ τῇδε; καὶ ἀναστροφῶς. λείπεται ἄρα τῇ
20 προκριθείσῃ λέγειν δεῖν ἔπεσθαι. ἦτοι οὖν τῇ ὑπ' ἄλλης 176
προκριθείσῃ κατακολουθήσομεν ἢ τῇ ὑφ' ἑαυτῆς. καὶ εἰ
μὲν τῇ ὑφ' ἑαυτῆς, ἀπιστος ἔσται, ἢ δεήσει πάσας ἡγεῖ-
σθαι πιστάς· εἰ γὰρ ἦδε, καθόσον ὑφ' ἑαυτῆς κέκριται,
ἔστι πιστή, καὶ αἱ λοιπαὶ γενήσονται πισταί· ἐκάστη γὰρ
25 αὐτῶν ὑφ' ἑαυτῆς κέκριται. εἰ δὲ ὑπ' ἄλλης, δεήσει πάλιν 177
καὶ οὕτως αὐτὴν ἀπιστεῖσθαι· ὥς γὰρ αὐτῇ, παρόσον δια-
φωνεῖ ταῖς ἄλλαις, ἐδεῖτο κρίσεως, οὕτω καὶ ἡ κρίνουσα
αὐτήν, ἢ διαφωνεῖ ταῖς λοιπαῖς ἀγωγαῖς, δεήσεται τῆς

173—177 ~ Hyp. III 239.

2 ἡ με μάτην Stephanus: ἡ με μαθεῖν G: ἡ με μάθει
F. Schoell: ἡλέματον Diels coll. Diog. Laert. IV 42 φεύξα-
σθαι N 3 μὴ G: μὲν Villoison 4 μηδὲ Osann: μήτε G:
ἡδὲ Meineke 6 ἄλλους N 7 ἔχει N 10 ἡ alt. NLE: οἱ 5
17 fort. ἦτοι τῇ <προκριθείσῃ ἢ τῇ> ὅπ., cum ἦτοι contrarium
quid requirat 18 ἴσως Bekk. dubit.: ἴσον <εἶναι> Heintz
τῶ N 22 ἢ Fabr.: καὶ G 25 προκρίνεται Rüstow coll. v. 21
26/27 διαφωνεῖ ταῖς LEs: διαφωνεῖται N 27 ἡ N (addid.
iam Fabr.): om. LEs

- κρινούσης καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἔσται πιστὸν ἐκείνης
κριτήριον. εἰ οὖν μήτε πάσαις ἐνδέχεται ταῖς περὶ τὸν 80
βίον τέχναις ἀκολουθεῖν μήτε μιᾷ, λείπεται μηδεμιᾷ ἔπε-
178 σθαι. καὶ ἄλλως· ὥς προεῖπον (§ 173), πολλῶν οὐσῶν
περὶ τὸν βίον τεχνῶν κατ' ἀνάγκην δεῖ τὸν μιᾷ τούτων προσ- 580
αναπαυσάμενον κακοδαιμονεῖν, οὐ μόνον διὰ τὰς προειρη-
μένας αἰτίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τοῦ λόγου προϊόντος λε-
χθησομένην. ἕκαστος γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἔχεται πάθει
τινί· ἢ γὰρ φιλόπλουτος ἐστὶν ἢ φιλήδονος ἢ φιλόδοξος· 5
τοιοῦτος δὲ ὢν ὑπ' οὐδεμιᾶς τῶν δογματικῶν ἀγωγῶν δύ-
179 νатаι καταστέλλεσθαι, ἀλλ' ὁ μὲν φιλόπλουτος ἢ φιλόδο-
ξος ἐκπυρσένεται μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν ὑπὸ τῆς Περιπα-
τητικῆς φιλοσοφίας, καθ' ἣν ὁ πλούτος καὶ ἡ δόξα τῶν
ἀγαθῶν ἐστὶν, ὁ δὲ φιλήδονος προσεκκαλεῖται ὑπὸ τῆς κατὰ 10
Ἐπίκουρον ἀγωγῆς (τέλος γὰρ εὐδαιμονίας ἢ ἡδονῇ ἀπο-
δείκνυται κατ' αὐτόν), ὁ δὲ φιλόδοξος [πρῶτος] προσεκτρα-
χηλίζεται εἰς αὐτὸ τὸ πάθος πρὸς τῶν Στωικῶν λόγων, καθ'
οὓς ἡ ἀρετὴ μόνον ἐστὶν ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενον.
180 πᾶσα οὖν ἡ λεγομένη περὶ τὸν βίον ἐπιστήμη τοῖς δογμα- 15
τικοῖς φιλοσόφοις ἐπιτελίσμα ἐστὶ τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν,
ἀλλ' οὐ βοήθεια.

- Κἂν μίαν δὲ δῶμεν εἶναι τέχνην περὶ τὸν βίον, καὶ
ταύτην σύμφωνον, οἶον τὴν Στωικὴν, οὐδ' οὕτως προση-
σόμεθα διὰ τὸ πολλὰς καὶ ποικίλας αὐτῇ συνεισάγεσθαι 20
181 κῆρας. εἰ γὰρ ἡ μὲν περὶ τὸν βίον τέχνη φρόνησις οὐσα
ἐστὶν ἀρετή, τὴν δὲ ἀρετὴν μόνος εἶχεν ὁ σοφός, οἱ Στωι-
κοὶ μὴ ὄντες σοφοὶ οὐχ ἔξουσι φρόνησιν οὐδὲ τέχνην τινὰ
περὶ τὸν βίον, μὴ ἔχοντες δὲ ταύτην οὐδὲ ἄλλους διδάξουσιν.
εἴπερ τε κατ' αὐτοὺς οὐδεμίᾳ δύναται συστήναι τέχνη, οὐδ' 25
ἢ περὶ τὸν βίον συστήσεται· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα
182 δεύτερον. τέχνη γάρ ἐστι (Stoic. fr. I 73 Arn.) σύστημα

180—183 ~ Hyp. III 240—242.

80 ἐνδέχεται πάσαις N 3 διὰ Bekk.: ἐπὶ G λόγου om. N
7/8 ἢ φιλόδοξος del. Rüstow. 9 καὶ ἡ δόξα del. Rüstow
12 πρῶτος del. Hervetus 18 δὲ om. N θῶμεν Heintz coll.
p. 177, 19 19/20 προσησόμεθα Bekk. sec. Hervetum: προσησ. G
21 ἐπεὶ γὰρ Heintz dubit. coll. p. 177, 23

580

ἐκ καταλήψεων, καὶ κατάληψις ἐστὶ καταληπτικῆς
φαντασίας συγκατάθεσις. οὐδεμία δ' ἦν καταληπτικὴ
30 φαντασία διὰ τὸ μῆτε πᾶσαν ὑπάρχειν φαντασίαν καταληπι-
κὴν (μάχονται γάρ), μῆτε τινὰ διὰ τὴν ἀνεπικρισίαν. μὴ οὔσης
δὲ καταληπτικῆς φαντασίας οὐδὲ συγκατάθεσις τις αὐτῆς γε-
581 νήσεται, οὕτως δὲ οὐδὲ κατάληψις. μὴ οὔσης δὲ κατα-
λήψεως οὐδὲ σύστημα ἐκ καταλήψεων γενήσεται, τουτέστι
τέχνη. ὃ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ περὶ τὸν βίον εἶναι τινα τέχνην.

πρὸς τοῦτοις· ἡ καταληπτικὴ φαντασία κρίνεται κατὰ 183

6 τοὺς Στωικοὺς (fr. II 97 Arn.), ὅτι καταληπτικὴ ἐστὶ, τῷ
ἀπὸ ὑπάρχοντος γενέσθαι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομε-
μαγμένως καὶ ἐναπεσφραγισμένως· τὸ θ' ὑπάρχον δοκι-
μάζεται, ὅτι ὑπάρχον ἐστίν, ἐκ τοῦ καταληπτικὴν κινεῖν
φαντασίαν. εἰ δὲ ἵνα μὲν ἡ καταληπτικὴ κρίνηται φαν-
10 τασία, τὸ ὑπάρχον δεῖ ἐπεγνώσθαι, ἵνα δὲ τοῦτο καταλη-
φθῇ, τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν βέβαιον εἶναι, ἐκάτε-
ρον δὲ διὰ θάτερόν ἐστιν ἄπιστον, ἀγνωρίστου οὔσης τῆς
καταληπτικῆς φαντασίας ἀναιρεῖται καὶ ἡ τέχνη, σύστημα
οὔσα ἐκ καταλήψεων.

15 Εἴπερ τε ἡ περὶ τὸν βίον ἐπιστήμη, τουτέστιν ἡ φρό- 184
νησις, θεωρητικὴ τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων
ἐστίν, ἥτοι ἐτέρα καθέστηκε τῶν ἀγαθῶν ὧν λέγεται ἐπι-
στήμη τυγχάνειν, ἢ αὐτὴ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, καθὸ καὶ ὀρι-
ζόμενοί τινες ἐξ αὐτῶν φασιν· “ἀγαθὸν ἐστὶν ἀρετὴ ἢ
20 τὸ μετέχον ἀρετῆς”. καὶ εἰ μὲν ἐτέρα ἐστὶ παρὰ τὰγαθὰ 185
ὧν λέγεται ἐπιστήμη, οὐδ' ὅλως ἔσται ἐπιστήμη· πᾶσα γὰρ
ἐπιστήμη ὑπαρκτῶν τινῶν ἐστὶ γνώσις, τὰ δὲ ἀγαθὰ καὶ
κακὰ πρότερον ἐδείξαμεν (§ 42—109) ἀνύπαρκτα, ὥστ'
οὐδ' ἐπιστήμη τις ἔσται ἀγαθῶν καὶ κακῶν. εἰ δ' αὐτὴ ἐστὶν 186
25 ἀγαθὸν καὶ ἀξιοῦται τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἐπιστήμη, ἐαυτῆς
ἔσται ἐπιστήμη· ὃ πάλιν ἄτοπον. τὰ γὰρ ὧν ἔστιν ἐπιστήμη,
ταῦτα προεπινοεῖται τῆς ἐπιστήμης. οἷον ἰατρικὴ λέγεται

1 συγκατάληψις N   2 καταλήψεων Gen.: καταλήψεως G
3 τινα om. NV   6 ὑπάρχον LE: ὑπάρχειν N <καὶ> ἐναπ. N
12 <δ> οὔσης N   14 οὔσα om. N   18 ἡ αὐτή N (iam Bekk.):
ἡ ἡ αὐτή LE   21 οὐδ' Bekk.: οὐθ' G

- ἐπιστήμη ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν καὶ οὐθετέρων· ἀλλὰ⁵⁸¹
 προϋφέστηκε τῆς ἰατρικῆς καὶ προηγείται τὰ ὑγιεινὰ καὶ
 νοσερά. πάλιν τε· ἡ μουσικὴ ἐμμελῶν ἐστὶ καὶ ἐκμελῶν, 80
 ἐνρῦθμων τε καὶ ἐκρῦθμων ἐπιστήμη· ἀλλ' οὐ πρὶν τοῦ-
 187 των ἔστιν ἡ μουσικὴ. καὶ αὐτοὶ (Stoic. fr. II 123 Arn.) δὲ
 τὴν διαλεκτικὴν ἔφασαν ἐπιστήμην ἀληθῶν τε καὶ 582
 ψευδῶν καὶ οὐθετέρων· οὐκοῦν προϋφέστηκε τῆς δια-
 λεκτικῆς τάληθῇ καὶ ψευδῇ καὶ οὐθέτερα. εἰ δὴ ἑαυτῆς
 ἐστὶν ἐπιστήμη ἡ φρόνησις, ὀφείλει προὔφεστέαναι ἑαυτῆς·
 οὐδὲν δὲ δύναται ἑαυτοῦ προὔφεστηκέναι· οὐδὲ ταύτῃ τοί- 5
 νυν δητέον εἶναι τινα περὶ τὸν βίον ἐπιστήμην.
 188 Πᾶσά τε ὑπαρκτὴ τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐκ τῶν ἀποδι-
 δομένων ὑπὸ αὐτῆς τεχνικῶν τε καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων
 καταλαμβάνεται, οἷον ἰατρικὴ μὲν ἐκ τῶν ἰατρικῶς γινο-
 μένων, κιθαριστικὴ δὲ ἐκ τῶν κιθαριστικῶς, καὶ ἤδη ζωγρα- 10
 φία καὶ ἀνδριαντοπλαστικὴ καὶ πᾶσαι αἱ ἐμφερεῖς. ἡ δέ
 γε περὶ τὸν βίον ἀξιουμένη στρέφεσθαι τέχνη οὐδὲν ἔχει
 συμβεβηκὸς ἐνέργημα, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ
 189 τις περὶ τὸν βίον τέχνη. οἷον πολλῶν λεγομένων παρὰ
 τοῖς Στωικοῖς περὶ τε τῆς τῶν παιδων ἀγωγῆς καὶ περὶ 15
 τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς τιμῆς καὶ ἔτι τῆς πρὸς τοὺς κατοι-
 χομένους δοσιότητος, ὀλίγα ἐξ ἐκάστου εἰδους ἐπιλεξάμενοι
 δειλγματος χάριν προοισόμεθα εἰς τὴν τῆς ἐπιχειρήσεως
 κατασκευήν.
 190 Καὶ μὴν περὶ μὲν παιδων ἀγωγῆς ἐν ταῖς διατριβαῖς ὁ αἰ- 20
 ρεσιάρχης Ζήνων (fr. 250 Arn.) τοιαῦτά τινα διέξεισιν· “δια-
 μηρίζειν δὲ μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἥσσον παιδικὰ ἢ μὴ
 παιδικὰ, μηδὲ θήλεα ἢ ἄρρενα· οὐ γὰρ ἄλλα παιδι-
 κοῖς ἢ μὴ παιδικοῖς, οὐδὲ θηλείαις ἢ ἄρρεσιν, ἀλλὰ
 τὰ αὐτὰ πρέπει τε καὶ πρέπειντά ἐστίν.” καὶ πάλιν (fr. 25

188—189 ~ Hyp. III 243.

190—196 ~ Hyp. III 245—249.

29 ὑγιεινὰ καὶ om. N 3 δὴ NLE: δὲ 5 7 ὑπαρκτικὴ 5
 12 γράφεσθαι N 16/17 κατηχουμένους N (cf. ad p. 168, 9.
 174, 12) 18 προοισόμεθα L5: προῖς. N: προῖς. E 22 ἴσον 5

58a

251 Arn.)· “διαμεμήρικας τὸν ἐρώμενον; οὐκ ἔγωγε. πότερον οὐκ ἐπεθύμησας αὐτὸν διαμηρίσαι; καὶ μάλα. ἀλλὰ ἐπεθύμησας παρασχεῖν σοι αὐτόν, ἢ ἐφοβήθης κελεῦσαι; μὰ Δί'. ἀλλ' ἐκέλευσας; καὶ μάλα.

29a εἰθ' οὐχ' ὑπηρέτησέ σοι; οὐ γάρ.” περὶ δὲ τῆς εἰς 191

30 τοὺς γονεῖς τιμῆς παράθοιτο ἂν τις τὰ τῆς μητρομιξίας ὑπ' αὐτῶν θρυλούμενα. καὶ γε ὁ μὲν Ζήνων (fr. 256 Arn.)

583 τὰ περὶ τῆς Ἰοκάστης καὶ Οἰδίποδος θεῖς ἱστοροῦμένā φησιν, ὅτι οὐκ ἦν δεινὸν τρεῖναι τὴν μητέρα. “καὶ εἰ μὲν ἀσθε-

νοῦσαν τὸ σῶμα ταῖς χερσὶ τρίψας ὠφέλει, οὐδὲν αἰσχρόν· εἰ δ' ἑτέρῳ μέρει τρίψας εὐφραίνειν ὀδυνω-

5 μένην παύσας, καὶ παῖδας ἐκ τῆς μητρὸς γενναίους ποιήσας, τί ἦν αἰσχρόν;” ὁ δὲ Χρύσιππος ἐν τῇ πολι- 192

τεῖα κατὰ λέξιν φησὶν οὕτως (III 745 Arn.)· “δοκεῖ μοι καὶ ταῦτα οὕτως διεξάγειν, καθάπερ καὶ νῦν οὐ κακῶς

8a παρὰ πολλοῖς εἴθισται, ὥστε καὶ τὴν μητέρα <ἐκ τοῦ υἱοῦ τεκνοποιεῖσθαι καὶ τὸν πατέρα> ἐκ τῆς θυγα-

10 τρὸς καὶ τὸν ὁμομήτριον ἐκ τῆς ὁμομητρίας.”

10a δεῖγμα δὲ τῆς πρὸς τοὺς κατοικομένους αὐτῶν ὁσιότητος γέ- νοιτ' ἂν καὶ τὰ περὶ τῆς ἀνθρωποφαγίας παραγγελλόμενα· οὐ

γὰρ μόνον ἀξιοῦσι τοὺς τετελευτηκότας ἐσθίειν, ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτῶν σάρκας, εἴ ποτε τύχοι τι μέρος τοῦ σώματος ἀποκοπέν.

λέγεται δ' ἐν τῷ περὶ δικαιοσύνης ὑπὸ Χρυσίππου (fr. III 748 193

15 Arn.) ταυτί· “καὶ ἂν τῶν μελῶν ἀποκοπῇ τι μέρος πρὸς τὴν τροφήν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ μήτε

ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτό, ὅπως <ἐκ> τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται.” ἐν δὲ τῷ περὶ τοῦ 194

καθήκοντος, περὶ τῆς τῶν γονέων ταφῆς διεξερχόμενος, ῥητῶς

26 διαμεμήρικας Gen.: διαμεμήρικας G 27 πότερον N: πότερον LE 5 28 ἐπιθυμήσας et εἴτ' pro ἢ Bekk. dubit. ἢ del. Arnim 29 μὰ διὰ (sic) N 29a ὑπηρέτησέ LE: ὑπηρέτησαί N: ὑπηρετήσουσί 5 30 fort. τὰ <περὶ> τῆς 4 εὐφραίνειν Arnim coll. p. 179, 17: ἐφ' ᾧ εὗρεν G 6 τί ἦν G: τοῦτ' ἦν Arnim dubit. 8 διεξάγειν Fabr. coll. p. 179, 20: ἐξαγαγεῖν G 8a μητέρα G (exceptis R, qui praebebat ^{μη}πατέρα, et L, ubi exstat ματέρα) 8a-9 ἐκ—πατέρα suppl. Fabr. coll. p. 179, 21/22 17 ἐκ addidi coll. p. 179, 27 18 ἕτερον om. 5

φησίν (III 752 Arn.)· “ἀπογενομένων δὲ τῶν γονέων τα- 20
φαῖς χρηστέον ταῖς ἀπλουσιτάταις, ὥς ἂν τοῦ σώ-
ματος, καθάπερ ὄνυχος ἢ τριχῶν, οὐδὲν ὄντος πρὸς
ἡμᾶς, οὐδ’ ἐπιστροφῆς καὶ πολυωρίας προσδεομέ-
νων ἡμῶν τοιαύτης τινός. διὸ καὶ χρησίμων μὲν ὄν-
των τῶν κρεῶν τροφῇ χρῆσονται αὐτοῖς, καθάπερ 25
καὶ τῶν ἰδίων μερῶν, οἷον ποδὸς ἀποκοπέντος ἐπέ-
βαλλε χρῆσθαι αὐτῷ, καὶ τοῖς παραπλησίοις·
ἀχρείων δὲ ὄντων αὐτῶν ἢ κατορύξαντες τὸ μνημα
ἔασουσιν, ἢ κατακαύσαντες τὴν τέφραν ἀφήσου-
σιν, ἢ μακρότερον ῥίψαντες οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν 29^a
αὐτῶν ποιήσονται, καθάπερ ὄνυχος ἢ τριχῶν.” 30

- 196 Ὡδε μὲν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, ἐπακτέον δ’ αὐτοῖς τὸ 584
ἀκόλουθον τῆς ἐπιχειρήσεως. ἦτοι γὰρ οὕτω παραγγέλ-
λουσι ταῦτα ποιεῖν ὥς μελλόντων αὐτοῖς χρῆσθαι τῶν
νέων ἢ ὥς μὴ χρησομένων. καὶ ὥς χρησομένων μὲν οὐ-
δαμῶς· οἱ γὰρ νόμοι κωλύουσιν, εἰ μὴ τι παρὰ Λαιστρ- 5
γόσι καὶ Κύκλωσι δεήσει βιοῦν, παρ’ οἷς θεμιτόν ἐστιν
(ι 297) 6^a

ἀνδρόμεα κρέ’ ἔδειν καὶ ἐπ’ ἄκρητον γάλα πίνειν.

- 196 εἰ δ’ ὥς μὴ χρησομένων, παρῆλκουσα γίνεται ἡ περὶ τὸν
βίον τέχνη, ἥς ἡ χρῆσις ἐστὶν ἀδύνατος· ὥς γὰρ ἐν τυ-
φλῶν δῆμῳ ἄχρηστός ἐστι ζωγραφία (βλεπόντων γὰρ ἡ 10
τέχνη), καὶ ὃν τρόπον ἐν πόλει κωφῶν ἀνόνητός ἐστι κι-
θαριστική (ἀκούοντας γὰρ τέρπει), οὕτω καὶ ἡ περὶ τὸν
βίον τέχνη πρὸς μηδέν ἐστι τοῖς μὴ δυναμένοις αὐτῇ
χρῆσθαι.
- 197 Καὶ μὴν πᾶσα τέχνη, εἴαν τε θεωρητικὴ καθεστήκη, 15
ὥς γεωμετρία καὶ ἀστρολογική, εἴαν τε πρακτικὴ, ὥς ὀπλο-
μαχητικὴ, εἴαν τε ἀποτελεσματικὴ, ὥς ζωγραφία καὶ ἀνδρι-

197—199 ~ Hyp. III 243.

24 τοιαῦτά τινα N 29 ἔασουσιν scr. coll. p. 180, 5: ἐποί-
σουσιν G 10 ἐστὶν <ῆ> ζ. N 11 ἀνόνητος Ns (R ex corr.):
ἀνόητος LE et R pr. 15 καθεστήκη N: καθεστήκοι LEs

584

αντοπλαστική, ἴδιον ἔχει ἔργον ὃ διαφέρει τῶν ἄλλων δια-
 θέσεων, τῆς δὲ φρονήσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον ἔργον, ὥς
 30 παραστήσω· οὐκ ἄρα τέχνη τίς ἐστι περὶ τὸν βίον ἢ φρό-
 νησις. ὥς γὰρ τὸ κοινὸν μουσικοῦ καὶ ἀμούσου, τοῦτ' 198
 οὐκ ἔστι μουσικόν, καὶ τὸ κοινὸν γραμματικοῦ καὶ ἀγραμ-
 μάτου, τοῦτ' οὐκ ἔστι γραμματικόν, οὕτω καὶ συλλήβδην
 τὸ κοινὸν τοῦ τεχνίτου καὶ ἀτέχνου, τοῦτ' οὐκ ἔστι τεχνι-
 24^a κόν. διόπερ καὶ τὸ [τεχνικόν] τοῦ φρονίμου καὶ ἀφρονος
 35 κοινὸν οὐκ ἂν εἴη τῆς φρονήσεως ἴδιον ἔργον. πᾶν δέ γε 199
 τὸ ὑπὸ τοῦ φρονίμου γίνεσθαι δοκοῦν ἔργον, τοῦτο κοι-
 νὸν εὐρίσκεται καὶ τοῦ μὴ φρονίμου ἔργον· οἷον ἐάν τε
 τιμᾶν γονεῖς θάμεθα τοῦ φρονίμου ἔργον, ἐάν τε τὸ πα-
 ρακαταθήμην ἀποδιδόναι τοῖς πιστεύουσιν, ἐάν τ' ἄλλο τι
 30 τῶν τοιούτων, καὶ τοὺς μὴ σπουδαίους εὐρήσομεν τούτων
 τι ποιοῦντας. ὥστε μὴδὲν ἴδιον εἶναι τοῦ σοφοῦ ἔργον,
 585 ὃ διοίσει τῶν μὴ σοφῶν. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ φρόνησις ἐστὶ
 τέχνη τις περὶ τὸν βίον, ἥς ἴδιον οὐδὲν τεχνικόν ἐστιν
 ἔργον.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦθ' ὑπαντῶντές φασι πάντα μὲν κοινὰ 200
 5 εἶναι καὶ πάντων τὰ ἔργα, διορίζεσθαι δὲ τῷ ἀπὸ τεχνι-
 κῆς [διαίρεσεως καὶ] διαθέσεως ἢ ἀπὸ ἀτέχνου γίνεσθαι. οὐ
 γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι γονέων καὶ ἄλλως τιμᾶν γονεῖς τοῦ σπου-
 δαίου ἐστὶν ἔργον, ἀλλὰ σπουδαίου τὸ ἀπὸ φρονήσεως τοῦτο
 ποιεῖν· καὶ ὥς τὸ μὲν ὑγιάζειν κοινόν ἐστι τοῦ τε ἱατροῦ 201
 10 καὶ τοῦ ιδιώτου, τὸ δὲ ἱατρικῶς ὑγιάζειν τοῦ τεχνίτου ἴδιον,
 ὥδε καὶ τὸ μὲν τιμᾶν τοὺς γονεῖς κοινὸν τοῦ τε σπου-
 δαίου καὶ μὴ σπουδαίου, τὸ δὲ ἀπὸ φρονήσεως τιμᾶν τοὺς
 γονεῖς ἴδιον τοῦ σοφοῦ, ὥστε καὶ τέχνην αὐτὸν ἔχειν περὶ
 τὸν βίον, ἥς ἴδιόν ἐστιν ἔργον τὸ ἕκαστον τῶν πραττο-
 15 μένων ἀπὸ ἀρίστης διαθέσεως πράττειν. εἰκόασι δ' οἱ 202
 ταύτην χρώμενοι τῇ ὑπαντήσει ἐθελοκωφεῖν καὶ πάντα μᾶλ-

19 τῆς — ἔργον N (similia olim suppleverat Fabr.): om. L E s
 24 τεχνικόν del. Fabr. 25 κοινόν Hervetus: ὃν G 4 τοῦθ'
 ὑπαντῶντες Fabr.: τοὺς ὑπαντῶντας G <τίνες> φασι Heintz
 dubit. 6 διαίρ. καὶ del. Bekk. 9 τὸ μὲν N: μὲν τὸ L s: μὲν
 τοῦ E 10 τοῦ ante ιδιώτου om. s 16 τοιαύτη L

- λον ἢ πρὸς τὸ ἐπιζητούμενόν τι λέγειν. ἡμῶν γὰρ ἄντι-
 κρυς δεικνύντων, ὅτι οὐδὲν ἴδιόν ἐστι τοῦ φρονούντος
 ἔργον, ᾧ διαφέρει τῶν μὴ φρονίμων, ἀλλὰ πᾶν τὸ γινό-
 μενον ὑπὸ αὐτοῦ, τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν μὴ σπονδαίων γίνε- 30
 σθαι, αὐτοὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἴσχυσαν ἀνελεῖν, ἔξωθεν δέ
 φασιν, ὅτι τὸ κοινὸν ἔργον ὅτε μὲν ἀπὸ φρονίμης γίνεται
 203 διαθέσεως, ὅτε δὲ ἀπὸ φαύλης. ὅπερ ἀπόδειξις μὲν τοῦ
 μὴ εἶναι κοινὸν ἔργον τῶν τε φρονίμων καὶ τῶν μὴ τοιού-
 των οὐκ ἔστιν, δεῖται δὲ ἀποδείξεως, ζητήσαντος ἂν τινος, 35
 πόθεν γε διαγνωσόμεθα, πότε γίνεται ταῦτα ἀπὸ φρονίμης
 διαθέσεως καὶ πότε οὐ γίνεται· αὐτὰ γὰρ τὰ κοινὰ ἔργα
 204 τοῦτ' οὐκ ἐμφαίνει, παρόσον ἐστὶ κοινά. ἔνθεν καὶ τὸ
 ἀπὸ ἱατρικῆς κομισθὲν ὑπόδειγμα κατ' αὐτῶν μᾶλλον εὐρί-
 σκεται. ὅταν γὰρ φῶσι τὸ ὑγιαίνειν κοινὸν ἱατροῦ τε καὶ 30
 οὐκ ἱατροῦ καθεστηκὸς ἐξαίρετον γίνεσθαι τοῦ τεχνίτου,
 ἐπειδὴν ἱατρικῶς ἀποτελεσθῇ, τότε ἦτοι ἴσασι τὸ διαφόρως 586
 γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ παρὰ τὸν ἰδιώτην, οἷον τὸ συν-
 τόμως καὶ ἀπόνως καὶ τὸ μετὰ τάξεως καὶ ποιότητος, ἢ οὐκ
 ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα κοινὰ τῶν ἰδιωτῶν ὑπειλή-
 205 φασιν. καὶ εἰ μὲν ἴσασιν, αὐτόθεν ἴδιόν τι τοῦ ἱατροῦ 5
 φαινόμενον ἔργον ὁμολογήκασιν ὑπάρχειν, καὶ ἀκάλουθον
 ἦν αὐτοῖς ἀπὸ τούτου μετελθοῦσι διδάσκειν καὶ τοῦ σοφοῦ
 τι ἴδιον ἔργον, ᾧ διοίσει τοῦ μὴ σοφοῦ. εἰ δὲ οὐκ ἴσασιν,
 ἀλλὰ πᾶν τὸ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ γινόμενον, τοῦτ' ἐροῦσι καὶ
 ὑπὸ τοῦ ἰδιώτου γίνεσθαι, ἀφελοῦνται τοῦ ἱατροῦ τὸ ἴδιον 10
 ἔργον καὶ ἀπαρallaξίας οὔσης κατὰ τὸ φαινόμενον ἐν τοῖς
 γινομένοις ἔργοις οὐ διαγνώσκονται τὸν τεχνίτην καὶ
 τὸν ἄτεχνον, οὐδὲ τὸ ἀπὸ τεχνικῆς διαθέσεως ἐνεργούμε-
 νον, οὐδὲ τὸ ἀπὸ ἀτέχνου, διὰ τὸ μηδὲ τὴν καθ' ἕκαστον
 ἀφανῆ διάθεσιν ἐξ ἑαυτῆς δύνασθαι γνωρίζεσθαι, οὔσαν 15
 206 ἀφανῆ. τοίνυν οὐδὲν ὠφελεῖ αὐτοὺς τὸ ὁμολογεῖν μὲν
 κοινὰ εἶναι τὰ ὑπὸ τε τοῦ σοφοῦ γινόμενα ἔργα καὶ τὰ

17 τι om. N   26 γε G: δὲ Bekk. dubit.   27 διαθέσεως
 om. N   28 ἐκφαίνει 5   1 τὸ N: τοι E: τι L5   3 τὸ om. 5
 7 ἦν Bekk.: εἶναι G   9 τοῦ om. N   12 τὸν <τε> Gen. cf.
 v. 22   14 ἐκάτερον Heintz dubit.   15/16 ἀφανῆ οὔσαν N

586

ὑπὸ τοῦ μὴ σοφοῦ, διαφέρειν δ' αὐτὰ τῷ νυνὶ μὲν ἀπὸ φρονίμης γίνεσθαι διαθέσεως, νυνὶ δὲ ἀπὸ ἄφρονος.

- 20 Ἄλλοι δὲ εἰσιν οἱ τῷ διομαλισμῷ καὶ τάξει ταῦτα διορίζεσθαι νομίζοντες. καθὰ γὰρ ἐπὶ τῶν μέσων τεχνῶν 207 ἴδιόν ἐστι τοῦ τεχνίτου τὸ τεταγμένως τι ποιεῖν καὶ τὸ ἐν τοῖς ἀποτελέσμασι διομαλλίζειν (ποιῆσαι γὰρ ἂν ποτε καὶ ἰδιώτης τὸ τεχνικὸν ἔργον, ἀλλὰ σπανίως καὶ οὐ πάν- 25 ποτε, οὐδὲ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως), ὥδε καὶ τοῦ μὲν φρονίμου φασὶν ἔργον εἶναι τὸ ἐν τοῖς κατορθώμασι διομαλλίζειν, τοῦ δὲ ἄφρονος τοῦναντίον. φαίνονται δὲ καὶ 208 οὗτοι <οὐ> κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν περὶ τῆς ἐν χειρὶ ζητήσεως διαταττόμενοι. τὸ γὰρ εἶναι τινα βίου τάξιν 30 κατὰ τὸν τεχνικὸν λόγον ὠρισμένως εἰρημένην εὐχῇ μᾶλλον ἔοικεν. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος πρὸς τὰς τῶν ὑποπιπτόντων πραγμάτων διαφορὰς καὶ ποικιλίας ἀρτιζόμενος οὐδέποτε 587 δύναται τὴν αὐτὴν τάξιν φυλάττειν, καὶ μάλιστα ὁ ἔμ- φρων τό τε ἄστατον τῆς τύχης καὶ τὸ ἀβέβαιον τῶν πραγμάτων ἐννοούμενος. ἄλλως τε· εἴπερ μίαν καὶ ὠρισμένην 209 εἶχε βίου τάξιν ὁ φρόνιμος, ἅν ἐκ ταύτης ἐναργῶς κατε- 5 ληπτο τοῖς μὴ φρονίμοις· οὐχὶ δέ γε καταλαμβάνεται τούτοις· τοίνυν οὐδ' ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἔργων ληπτὸς ἐστὶν ὁ φρόνιμος. ὁθεν εἰ πᾶσα μὲν τέχνη ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων φαίνεται, τῆς δὲ φρονήσεως οὐδέν ἐστιν ἴδιον ἔργον ἐξ οὗ φαίνεται, οὐκ ἂν εἴη τις τέχνη περὶ τὸν βίον ἢ 10 φρόνησης.

Καὶ μὴν εἰ τέχνη τίς ἐστι περὶ τὸν βίον ἢ φρόνησις, 210 οὐκ ἄλλον ἢν τινα μᾶλλον ὠφέλησεν ἢ τὸν κεκτημένον αὐτὴν σοφόν, ἐγκράτειαν αὐτῷ παρασχομένη ἐν ταῖς πρὸς

207—209 ~ Hyp. III 243—244.

210—215 ~ Hyp. III 273—277.

18 ὑπὸ τοῦ μὴ σ. scr. coll. p. 585, 12. 19. 20. 24. 31. 586, 8: μὴ ὑπὸ τοῦ σ. G 22 τό <τε> Gen. cf. v. 12 24 καὶ ἰδιώτης LEs: τῷ ἰδίῳ τῆς N 24/25 πάντοτε N (comp. exaratum): πάνν τότε LEs 27 καὶ om. NV 28 οὐ add. Fabr. 30 τὸν N: om. LEs fort. εἰρομένην 31 τῶν <αὐτῶ> coniectura in margine codicis Genevensium 2 τύχης LEs: ψυχῆς ex εὐχῆς N 8 φαίνεται ἔργων N 11 καὶ — φρόνησις N in margine

- τὸ κακὸν ὁρμαῖς καὶ ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἀφορμαῖς.
οὐχὶ δέ γε τὸν σοφὸν ὠφελεῖ ἡ φρόνησις, ὥς παραστήσο- 15
211 μιν· οὐκ ἄρα τέχνη τίς ἐστὶ περὶ τὸν βίον. ὁ γὰρ λεγόμενος ἐγκρατὴς σοφὸς ἦτοι κατὰ τοῦτο λέγεται ἐγκρατὴς, καθόσον ἐν οὐδεμιᾷ γίνεται ὁρμῇ τῇ πρὸς τὸ κακὸν καὶ ἀφορμῇ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ καθόσον ἔχει μὲν φάυλας ὁρμᾶς, περικρατεῖ δὲ τούτων τῷ λόγῳ. καὶ κατὰ μὲν τὸ 20 μὴ γίνεσθαι ἐν φάυλαις κρίσεις οὐκ ἂν λεχθείη ἐγκρατὴς
212 εἶναι· οὐ γὰρ κρατῇσει οὐδ' οὐκ ἔχει. καὶ ὧ τρόπῳ οὐκ ἂν εἴποι τις τὸν εὐνοῦχον ἐγκρατῇ πρὸς ἀφροδισίων μῖξιν καὶ τὸν κακοστομαχοῦντα πρὸς ἐδεσμάτων ἀπόλαυσιν (οὐδ' ὅλως γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐπιζητήσις τις γίνεται τούτων, ἵνα καὶ 25 ἐγκρατῶς κατεξαναστῶσι τῆς ἐπιζητήσεως), τῷ αὐτῷ τρόπῳ οὐδὲ τὸν σοφὸν ἐγκρατῇ ρητέον διὰ τὸ μὴ φύεσθαι ἐν
213 αὐτῷ τὸ οὐ εἶσθαι ἐγκρατὴς. εἰ δὲ κατὰ τοῦτο ἀξιῶσουσιν αὐτὸν ὑπάρχειν ἐγκρατῇ, καθόσον γίνεται μὲν ἐν φάυλαις κρίσεις, περιγίνεται δ' αὐτῶν τῷ λόγῳ, πρῶτον μὲν δῶ- 30 σουσι τὸ ὅτι οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὸν ἡ φρόνησις, ἀκμὴν ἐν ταραχαῖς ὄντα καὶ βοηθείας δεόμενον, εἶτα καὶ κακοδαί-
214 μονέστερον τῶν φάυλων εὐρίσκεσθαι. ἡ μὲν γὰρ ὁρμᾶ 588 ἐπὶ τι, πάντως ταράσσεται, ἡ δὲ περικρατεῖ τῷ λόγῳ, συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ κακόν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ταράττεται τοῦ φάυλου μηκέτι τοῦτο πάσχοντος· ἡ μὲν γὰρ ὁρμᾶ, ταράττεται, ἡ δὲ τυγχάνει τῶν ἐπιθυμουμένων, ὑπε- 5
215 κλυομένην ἴσχει τὴν ταραχήν. οὐ τοίνυν ἐγκρατὴς γίνεται ὅσον ἐπὶ τῇ φρονήσει ὁ σοφός· ἢ εἴπερ γίνεται, πάντων ἀνθρώπων κακοδαίμονέστατος γίνεται. ἀλλ' εἰ ἐκάστη τέχνη τὸν κεκτημένον αὐτήν. ὠφελεῖ μᾶλλον, δέδεικται δὲ ἡ περὶ τὸν βίον ἀξιουμένη τυγχάνειν τέχνη μηδὲ τὸν κεκτη- 10 μένον ὠφελοῦσα, ρητέον μὴ εἶναί τινα περὶ τὸν βίον τέχνην.

14 κακὸν et ἀγαθοῦ Heintz coll. vv. 18 et 19: ἀγαθὸν et κακοῦ G 18 ἐν om. E 18 τὸ — 589, 4 ἐστὶν suppl. altera manus (= n) in N (vide p. VIII³) 18 τὸ κακὸν Fabr.: ἀγαθὸν G 19 ἀγαθοῦ Fabr.: κακοῦ G 20 fort. ὁρμᾶς <καὶ ἀφορμᾶς> cf. p. 186, 3 25 ἐν fort. delend. coll. p. 186, 9 4 φάυλου <ἐκείνου> Heintz coll. p. 186, 20 8 κακοδαίμονέστατος scr. coll. p. 186, 24: κακοδαίμονέστερος G 10 τυγχάνειν τέχνη LEΣ: τυγχάνη n 11 τι s n

ζ' εἰ διδασκλή ἐστίν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη

Δυνάμει μὲν οὖν συναποδεδεικται τῷ μὴ εἶναι τινα 216
περὶ τὸν βίον τέχνην τὸ μηδὲ διδασκλήν αὐτὴν καθεστάναι·
15 τῶν γὰρ μὴ ὄντων οὐ γίνεται μάθησις. ὅμως δ' ἐκ περιττοῦ συγχωρήσαντες αὐτῆς τὴν ὑπαρξιν διδάσκωμεν, ὥς ἐστίν ἀδίδακτος. πολὺς μὲν οὖν καὶ ποικίλος ἐστὶ 217
παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ περὶ τῆς μαθήσεως λόγος· ἀλλ' ἡμεῖς γε τὰ κυριώτατα ἐπιλεξάμενοι θήσομεν, ὧν τὰ μὲν
10 κοινότερον ἐπιχειρεῖται παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς εἰς τὸ μηδὲν εἶναι μάθησιν, τὰ δὲ καὶ ἰδιαίτερον λέγεται περὶ αὐτῆς τῆς φρονήσεως. τάξει δὲ πρώτας σκοπῶμεν τὰς κοινοτέρων ἐπιχειρήσεις.

Ἐπὶ πάσης τοίνυν μαθήσεως ὁμολογεῖσθαι δεῖ τό 218
25 τε διδασκόμενον πρᾶγμα καὶ τὸν διδάσκοντα καὶ τὸν μανθάνοντα καὶ τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως. οὐδὲν δὲ τούτων ἐστὶν ὁμόλογον, ὥς δείξομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τις μάθησις. καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἐμνήσθημεν τοῦ διδασκομένου πράγματος, περὶ αὐτοῦ πρῶτον ἀπορητέον. εἰ γὰρ δι- 219
30 δάσκεται τι πρᾶγμα, ἥτοι τὸ ὃν διδάσκεται ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ ὃν διδάσκεται, ὥς δείξομεν, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὥς παραμυθησόμεθα· οὐκ ἄρα διδάσκεται τι πρᾶγμα. καὶ
589 δὴ τὸ <μὲν> μὴ ὄν οὐ διδάσκεται· οὐδὲν γὰρ αὐτῷ συμβέβηκεν, ὥστ' οὐδὲ τὸ διδάσκεισθαι. καὶ ἄλλως· εἰ τὸ μὴ 220
ὄν διδάσκεται, ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ὄν· τῶν γὰρ ἀληθῶν ἐστίν ἡ μάθησις. εἰ δὲ ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ὄν, εὐθύς καὶ
5 ὑπαρκτὸν γενήσεται· ἀληθὲς γοῦν φασιν οἱ Στωικοὶ (cf. II fr. 195 Arn.) ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντίκειται τινι. ἄτοπον δέ γε τὸ μὴ ὄν ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα τὸ μὴ ὄν διδάσκεται. τό γε μὴν διδασκόμενον κινεῖν φαντασίαν διδάσκεται, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐ δύναται κινεῖν φαντασίαν· οὐκ ἄρα διδασκλὸν ἐστὶ τὸ

219—223 ~ Hyp. III 256—258. adv. math. I 10—14.

14 τέχνη n 17 οὖν om. n 28 πρῶτον Gen.: πρώτου G
1 μὲν add. Bekk. 3 ἀληθὲς — 4 ἐστίν om. n (deinde denuo incipit N v. ad p. 587, 18) 3 τῶν — 4 ὄν om. s

- 221 μὴ ὄν. πρὸς τούτοις· εἰ τὸ μὴ ὄν διδάσκεται, οὐδὲν ἀληθές 10
 διδάσκεται· τῶν γὰρ ὄντων καὶ ὑπαρχόντων ἐστὶ τἀλη-
 θές. εἰ δὲ μὴδὲν ἀληθές διδάσκεται, πᾶν τὸ διδασκόμε-
 νόν ἐστι ψευδός. ἄτοπον δέ γε πᾶν τὸ διδασκόμενον
 εἶναι ψευδός· οὐ τοίνυν τὸ μὴ ὄν διδάσκεται. ἔπειτα,
 εἴπερ τὸ μὴ ὄν διδάσκεται, ἥτοι καθὸ μὴ ὄν ἐστὶ διδά- 15
 σκεται, ἢ κατ' ἄλλο τι. καθὸ μὲν οὖν μὴ ὄν ἐστίν, οὐ
 διδάσκεται· εἰ γὰρ τὸ μὴ ὄν καθὸ μὴ ὄν ἐστὶ διδάσκε-
 ται, οὐδὲν ὄν διδαχθήσεται· ὅπερ ἄτοπον. καὶ μὴν οὐδὲ
 κατ' ἄλλο τι· τὸ γὰρ ἄλλο τι ἐστὶ, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐκ ἐστίν.
- 222 ὥστ' οὐκ ἂν διδαχθῇ τὸ μὴ ὄν. λείπεται οὖν λέγειν τὸ 20
 ὄν διδάσκεσθαι· ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων δείξομεν. εἰ
 γὰρ τὸ ὄν διδάσκεται, ἥτοι καθὸ ὄν ἐστίν ἢ κατ' ἄλλο τι.
 καὶ εἰ μὲν καθὸ ὄν ἐστὶ διδάσκεται, οὐδὲν ἔσται ἀδίδακτον
 [εἴγε τῶν ὄντων οὐδὲν ἐστὶ διδακτόν]· εἰ δὲ τῶν ὄντων οὐ-
 δέν ἐστίν ἀδίδακτον, οὐδέ γε ἔσται τι διδασκόμενον· δεῖ 25
 γὰρ ἀδίδακτόν τι εἶναι, ἵνα ἐκ τούτου μάθησις γένηται.
- 223 ὥστε καθὸ μὲν ὄν ἐστίν, οὐκ ἂν διδαχθῇ τὸ ὄν. καὶ μὴν
 οὐδὲ κατ' ἄλλο τι· <τὸ γὰρ ὄν οὐκ ἔχει ἄλλο τι> συμ- 27^a
 βεβηκὸς αὐτῷ, ὅπερ μὴ ὄν ἐστίν, ἀλλὰ πᾶν τὸ συμβεβη-
 κὸς αὐτῷ ὄν ἐστίν. ὥστ' εἰ τὸ ὄν καθὸ ὄν ἐστίν οὐ δι-
 δάσκεται, οὐδὲ κατ' ἄλλο τι διδαχθήσεται· ἐκεῖνο γὰρ ὃ τι 30
 ποτὲ ἐστίν ἄλλο συμβεβηκὸς αὐτῷ, ὄν ἐστίν. εἰ οὖν μήτε
 τὸ ὄν διδάσκεται μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν 590
 ἔστιν, οὐδὲν τῶν ὄντων διδάσκεται.
- 224 Καὶ ἄλλως· ἐπεὶ τῶν τινῶν τὰ μὲν ἐστὶ σώματα, τὰ
 δὲ ἀσώματα, εἰ διδάσκεται τι, ἥτοι τὸ σῶμα διδάσκεται
 ἢ τὸ ἀσώματον· οὔτε δὲ τὸ σῶμα διδάσκεται οὔτε τὸ 5
 ἀσώματον· οὐκ ἄρα διδάσκεται <τι>. τὸ μὲν οὖν σῶμα οὐ

224—228 ~ adv. math. I 19—24.

224—231 cf. Hyp. III 255.

11 τῶν—13 γε om. 5 14 ἔπειτα Rüstow: ἐπεὶ τοι G 10 κα-
 θὸ G: καθὰ edd. 23 οὐδὲν ἔσται ἀδίδακτον Bekk.: οὐδὲ ἔσται
 διδακτόν G 24 εἴγε — διδακτόν del. Bekk. 25 τι Rüstow:
 τὸ G 27^a suppl. Heintz coll. p. 182, 3. 4 29 ὥστε τὸ N (om-
 misso εἰ) 29 ὥστ'—31 ὄν ἐστίν om. E 6 τι add. Bekk.

590

διδάσκεται, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς (fr. II 170 Arn.)· λεκτὰ γὰρ ἐστὶ τὰ διδασκόμενα, σώματα δ' οὐκ ἐστὶ τὰ λεκτά. καὶ ἄλλως· εἰ τὸ σῶμα μήτε αἰσθητόν ἐστι μήτε 225
 10 νοητόν ἐστιν, οὐ διδάσκεται τὸ σῶμα. δεῖ γὰρ τὸ διδασκόμενον ἢ αἰσθητὸν εἶναι ἢ νοητόν, μητέτερον δὲ ὃν οὐ διδάσκεται. τὸ δ' ὅτι οὔτε αἰσθητόν ἐστιν οὔτε νοητόν ἐστὶ τὸ σῶμα, παρεστάκαμεν ἐν τοῖς πρὸς τοὺς φυσικοὺς (adv. dogm. III 437—439). ἐάν τε γὰρ ἄθροισμός τις ᾗ τὸ 226
 15 σῶμα, ὥς φησιν δ' Ἐπίκουρος (fr. 275 Us.), μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἀντιτυπίας, ἐάν τε τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις μετὰ ἀντιτυπίας, ἐπεὶ πᾶν τὸ κατὰ σύνοδον πλειόνων λαμβανόμενον οὐκ ἐστὶ τῆς ἀλόγου αἰσθήσεως λαβεῖν, ἀλλὰ λογικῆς τινος δυνάμεως, οὐκ ἐστὶ τῶν αἰσθητῶν τὸ σῶμα.
 20 καὶ εἰ αἰσθητὸν δὲ ὑπάρχοι, πάλιν ἀδίδακτον γενήσεται· τῶν 227
 γὰρ αἰσθητῶν οὐδὲν διδάσκεται, οἷον οὐδεὶς λευκὸν ὄραν μανθάνει, οὐδὲ γλυκέος γεύεσθαι, οὐχ ὑπὸ τινος εὐωδιάζεσθαι ψύχεσθαι ἀλαλίνεσθαι, ἀλλ' ἀδίδακτός ἐστιν ἢ πάντων τούτων ἀντίληψις. οὔτε τοίνυν αἰσθητόν ἐστὶ τὸ σῶμα, οὔτ' εἰ
 25 αἰσθητὸν ὑπάρχοι, κατὰ τοῦτ' ἐστὶ διδακτόν. καὶ μὴν οὐδ' 228
 ὥς νοητὸν δύναται διδάσκεσθαι. εἰ γὰρ μήτε τὸ μῆκος κατ' ἰδίαν ἐστὶ σῶμα μήτε τὸ πλάτος μήτε τὸ βάθος, τὸ δὲ ἐξ ἀπάντων τούτων σύνθετον, δεήσει πάντων ἀσωμάτων ὄντων καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν ἄθροισμα νοεῖν ἀσώματον καὶ
 30 οὐ σῶμα· διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀδίδακτον εἶναι τὸ σῶμα. τῶν τε σωμάτων τὰ μὲν ἐστὶν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά. διό- 229
 περ εἰ διδάσκεται τὸ σῶμα, ἦτοι τὸ αἰσθητὸν διδάσκεται
 591 ἢ τὸ νοητόν. οὔτε δὲ τὸ αἰσθητὸν διδάσκεται διὰ τὸ φαλίνεσθαι καὶ ἐξ αὐτοῦ πᾶσι πρόδηλον ὑπάρχειν, οὔτε τὸ νοητόν διὰ τὴν ἀδηλότητα καὶ τὴν ἀνεπίκριτον μέχρι

227—228 ~ Hyp. III 254.

229—231 ~ adv. math. I 26—28.

8 σώματα Heintz coll. p. 603, 3: σῶμα G 13 παρεστήκα-
 μεν L 14 ἐάν Bekk.: ἂν G 17 <τὸ> πᾶν τὸ N 20 ὑπάρχεις
 22 εὐωδιάζεσθαι E cf. p. 253, 29: εὐωδίξεσθαι NLς 25 ὑπάρχοι
 NLE: ὑπάρχεις 29 νοεῖν NEς: ἐννοεῖν L 31 ἐστὶν Hervetus
 (sunt): εἶναι G 2 πᾶσι om. 5

- τοῦ νῦν περὶ αὐτοῦ διαφωνίαν, τῶν μὲν ἄτομον αὐτὸ λε-
γόντων τῶν δὲ τηχτόν, καὶ τῶν μὲν ἀμερές καὶ ἐλάχι- 5
στον, τῶν δὲ μεριστὸν καὶ εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι δυνά-
230 μενον. οὐκ ἄρα διδακτὸν ἐστὶ τὸ σῶμα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
τὸ ἀσώματον. ἢ γὰρ ἰδέα τίς ἐστὶ Πλατωνικὴ ἢ τὸ
παρὰ τοῖς Στωικοῖς λεκτὸν ἢ κενὸν ἢ τόπος ἢ χρόνος ἢ
ἄλλο τι τῶν τοιούτων. ὅ τι δ' ἂν ἢ τούτων, ἔτι ζητου- 10
μένην καὶ ἀνεπικρίτως διαφωνουμένην ἔχει τὴν ὑπόστα-
231 σιν· τὸ δὲ τὰ ἔτι ἀμφισβητούμενα ὥς ἀναμφίλεκτα λέγειν
διδάσκεσθαι τελῶς ἐστὶν ἄτοπον. ἀλλ' εἰ τῶν ὄντων τὰ
μὲν ἐστὶ σώματα τὰ δὲ ἀσώματα, δέδεικται δὲ μηθὲν τού-
των διδασκόμενον, οὐθὲν ἐστὶ τὸ διδασκόμενον. 15
232 Καὶ ἄλλως· εἰ διδάσκεται τι, ἥτοι ἀληθές ἐστὶν ἢ ψευ-
δος. καὶ ψεῦδος μὲν οὐκ ἐστὶν, ὥς αὐτόθεν φαίνεται·
ἀληθές δ' εἴπερ ἐστὶν, ἀπορὸν ἐστὶν, ὥς ἐν τοῖς περὶ κρι-
τηρίου (adv. dogm. Π 15 sqq.) ἐδείξαμεν, καὶ περὶ ἀπόρων
233 οὐκ ἐστὶ μάθησις· οὐκ ἄρα ἐστὶ τὸ διδασκόμενον. πρὸς τού- 20
τοις· τὸ διδασκόμενον ἢ τεχνικόν ἐστὶν ἢ ἄτεχνον. ἀλλ' ἄτεχνον
μὲν οὐκ ἐστὶν, ἐπεὶ οὐδὲ δεήσεται μαθήσεως. εἰ δὲ τεχνικόν
ἐστὶν, ἥτοι αὐτόθεν φαίνεται ἢ ἄδηλόν ἐστὶν. καὶ εἰ μὲν αὐ-
τόθεν φαίνεται, καὶ ἄτεχνόν ἐστὶ καὶ ἀδίδακτον· εἰ δὲ ἄδη-
λόν ἐστιν, οὐ γίνεται δι' αὐτὸ τὸ ἀδηλεῖσθαι διδακτὸν. 25
234 Ἐκ τούτων μὲν οὖν ἀπορον παρίσταται τὸ διδασκό-
μενον πρᾶγμα· συναναιρεῖται δ' αὐτῷ ὅ τε διδάσκων διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ὃ διδάξει, ὅ τε μανθάνων διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὃ
μάθῃ. οὐθὲν δ' ἥτιον ἔσται καὶ ἐπ' αὐτῶν τούτων τὰς
235 ὁμοίας κινεῖν ἀπορίας. εἰ γὰρ ἔστι τις ὁ διδάσκων καὶ 30
ἔστι τις ὁ μανθάνων, ἥτοι τεχνίτης τὸν τεχνίτην διδάξει
ἢ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον ἢ ἐναλλάξ ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον
ἢ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην. οὕτε δὲ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον 592
διδάσκειν δύναται, ὥς οὐδὲ ὁ τυφλὸς τὸν τυφλὸν ὁδηγεῖν,

232—233 ~ Hyp. III 263. adv. math. I 29—30.

234—238 ~ Hyp. III 269—260. adv. math. I 30—34.

29 καὶ om. 5 31 ἔστι Gen.: ἔσται G 32 ἢ ἐναλλάξ post
592, 1 τεχνίτην transp. Heintz, cum debeat ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχ-
νον tamquam glossema coll. p. 605, 21/22 1 <δ> ἄτεχνος E

59^a

οὐθ' ὁ τεχνίτης τὸν τεχνίτην· οὐ γὰρ ἔχει πάντως ὁ δι-
 δάξει. οὔτε μὴν ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην, ὥς οὐδὲ ὁ τυ-
 5 φλὸς ὀδηγεῖν ποτε δύναται τὸν βλέποντα· πεπήρωται
 γὰρ ὁ ιδιώτης εἰς τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα, καὶ διὰ τοῦτ'
 ἀνεπιτήδειος πρὸς τὸ διδάσκειν. ἀπολείπεται οὖν λέγειν, 236
 ὅτι ὁ τεχνίτης τὸν ιδιώτην διδάσκει, ὃ πάλιν τῶν ἀμη-
 χάνων· καὶ γὰρ ὁ τεχνίτης συνηπόρηται ἡμῖν τοῖς τῆς
 10 τέχνης θεωρήμασιν, καὶ ὁ ἄτεχνος εἰ διδάσκεται καὶ γίνε- 237
 ται τεχνίτης, ἥτοι ὅτε ἄτεχνός ἐστι γίνεται τεχνίτης ἢ
 ὅτε τεχνίτης ἐστίν· οὔτε δὲ ὅτε ἄτεχνός ἐστι δύναται γί-
 νεσθαι τεχνίτης, οὔτε ὅτε τεχνίτης ἐστίν ἔτι γίνεται τεχνί-
 της, ἀλλ' ἔστιν. καὶ κατὰ λόγον· ὁ μὲν γὰρ ἄτεχνος 238
 15 ἔοικε τῷ ἐκ γενετῆς τυφλῷ ἢ κωφῷ, καὶ ὃν τρόπον οὔτε
 ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς εἰς ἔννοιαν ἔρχεται χρωμάτων, οὔτε
 ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς εἰς ἔννοιαν ἔρχεται φωνῶν, οὕτω καὶ
 ὁ ἄτεχνος, ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἄτεχνος, πεπηρωμένος πρὸς τὴν
 τῶν τεχνικῶν θεωρημάτων ἀντίληψιν οὐ δύναται τούτων
 20 αὐτῶν ἔχειν γνῶσιν. ὁ δὲ τεχνίτης οὐκέτι διδάσκεται,
 ἀλλὰ δεδίδασκται.

Καὶ μὴν ὥς ταῦτ' ἐστὶν ἄπορα, οὕτω καὶ ὁ τρόπος 239
 τῆς μαθήσεώς ἐστὶν ἄπορος. ἢ γὰρ ἐναργεία γίνεται ἢ
 λόγῳ· οὔτε δὲ ἐναργεία οὔτε λόγῳ γίνεται, ὥς παραστή-
 25 σομεν, ὥστε οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς μαθήσεώς ἐστὶν εὐπορος.
 ἐναργεία μὲν οὖν οὐ γίνεται μάθησις, ἐπείπερ τῶν δεικνυ- 240
 μένων ἐστὶν ἡ ἐνάργεια. τὸ δὲ δεικτόν ἐστι φαινόμενον·
 τὸ δὲ φαινόμενον, ἢ φαίνεται, κοινῶς πᾶσι ληπτόν ἐστι,
 τὸ δὲ κοινῶς πᾶσι ληπτὸν ἀδίδακτον. οὐκ ἄρα τὸ ἐναρ-
 30 γεία δεικτὸν διδακτόν ἐστιν. καὶ μὴν οὐδὲ λόγῳ τι διδά- 241
 σκεται. ἢ γὰρ [φύσει] σημαίνει τι ὁ λόγος ἢ οὐδὲ ἐν σημαίνει.
 ἀλλὰ μηδὲ ἐν σημαίνων οὐδ' ἔσται τινὸς διδάσκαλος. εἰ

239—242 ~ Hyp. III 266—268. adv. dogm. I 36—38.

3 οὐθ' Bekk.: οὐδ' G 5 πεπάρωται Ls 9 τῆς om. N
 12/13 γίνεσθαι Gen.: γενέσθαι G 16 τυφλὸς LEs: πρὸς N
 20 <τὴν> γνῶσιν Es δὲ Bekk.: τε NEs: om. L 31 φύσει
 del. Bekk. cf. p. 184, 8 32 διδάσκαλος G: expectaveris διδα-
 σκαλικός coll. p. 184, 9, at cf. p. 606, 25

δὲ σημαίνει τι, ἥτοι φύσει σημαίνει ἢ θέσει. καὶ φύσει 593
 μὲν οὐ σημαίνει διὰ τὸ μὴ πάντας πάντων ἀκούειν, Ἑλ-
 242 ληνας βαρβάρων καὶ βαρβάρους Ἑλλήνων. θέσει δ' εἴπερ
 σημαίνει, δῆλον ὥς οἱ μὲν προκατειληφότες, καθ' ὧν αἱ
 λέξεις εἰσὶ τεταγμέναι, ἀντιλήψονται τούτων, οὐκ ἐξ αὐτῶν 5
 διδασκόμενοι ἅπερ ἡγνόουν, ἀλλ' ἀναμνησκόμενοι καὶ
 ἀνανεούμενοι ταῦθ' ἅπερ ἥδεσαν, οἱ δὲ χρήζοντες τῆς τῶν
 ἀγνοουμένων μαθήσεως καὶ ἀγνοοῦντες, καθ' ὧν εἰσι τε-
 243 ταγμέναι αἱ λέξεις, οὐδενὸς ἀντίληψιν ἔξουσιν. διόπερ εἰ
 μήτε τὸ διδασκόμενον ἔστι πρᾶγμα μήτε ὁ διδάσκων μήτε 10
 ὁ μανθάνων μήτε ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως, οὐδὲν ἔστι
 μάθησις.

Κοινότερον μὲν οὖν οὕτως ἐπιχειρεῖται τοῖς σκεπτι-
 κοῖς εἰς τὸ μὴ εἶναι μάθησιν· ἐνέεται δὲ μεταφέρειν τὰς
 ἀπορίας καὶ ἐπὶ τὴν λεγομένην περὶ τὸν βίον τέχνην. 15
 244 ἥτοι γὰρ ὁ φρόνιμος τὸν φρόνιμον ταύτην διδάξει ἢ ὁ
 ἄφρων τὸν ἄφρονα ἢ ὁ ἄφρων τὸν φρόνιμον ἢ ὁ φρόνι-
 μος τὸν ἄφρονα. οὔτε δὲ ὁ φρόνιμος τὸν φρόνιμον λέ-
 γοιτ' ἂν ταύτην διδάσκειν (ἀμφότεροι γὰρ τέλειοι κατ' ἀρε-
 τήν εἰσι καὶ οὐδέτερος αὐτῶν δεῖται μαθήσεως), οὔτε ὁ 20
 ἄφρων τὸν ἄφρονα, (ἀμφότεροι γὰρ χρεῖαν ἔχουσι μαθή-
 σεως καὶ οὐδέτερος αὐτῶν <ἐστι> φρόνιμος, ἵνα τὸν ἕτερον
 245 διδάξῃ). καὶ μὴν οὐδ' ὁ ἄφρων διδάξει τὸν φρόνιμον· οὐδὲ
 γὰρ ὁ τυφλὸς μηνυτικὸς γίνεται τῷ βλέποντι χρωμάτων.
 λείπεται ἄρα τὸν φρόνιμον διδακτικὸν εἶναι τοῦ ἄφρονος· 25
 246 ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπόρων. εἰ γὰρ ἡ φρόνησις ἐστὶν ἐπι-
 στήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων, ὁ ἄφρων μὴ
 ἔχων τινὰ φρόνησιν, ἄγνοϊαν δὲ ἔχων τούτων πάντων, δι-
 δάσκοντος τοῦ φρονίμου τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ οὐδέτερα
 ἀκούσεται μόνον τῶν λεγομένων, οὐ γνώσεται δ' αὐτά. 30

243—246 ~ Hyp. III 270—272.

2 <οἶον> Ἑλλ. Heintz dubit. coll. p. 184, 12 5 αὐτῶν N
 (olim restituerat Bekk.) cf. p. 184, 15: αὐτῶν LE 5 15 περὶ
 Bekk.: πρὸς G 18/19 λέγοιτ' ἂν LE 5: λέγοιεν N 22 ἐστι
 addidi 30 μόνον LEV cf. p. 185, 12: μόνων ABR: om. N

593

- εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνοιτο αὐτῶν ἐν ἀφροσύνῃ καθεστώς,
 ἔσται ἡ ἀφροσύνη τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέ-
 594 ρων γνωριστική. οὐχὶ δέ γε τούτων κατ' αὐτούς ἐστιν ἡ
 ἀφροσύνη θεωρητική· ὁ ἄρα ἄφρων οὐκ ἀντιλήψεται τῶν
 ὑπὸ τοῦ φρονίμου λεγομένων ἢ πραττομένων κατὰ τὸν
 τῆς φρονήσεως λόγον. καὶ ὃν τρόπον ὁ ἐκ γενετῆς πηρός, 247
 5 μέχρῃς οὗ πηρός ἐστιν, οὐκ ἔχει ἔννοιαν χρωμάτων, καὶ
 ὁ ἐκ γενετῆς κωφός, μέχρῃς οὗ κωφός ἐστιν, οὐκ ἀντιλαμ-
 βάνεται φωνῶν, οὕτω καὶ ὁ ἄφρων, ἐφ' ὅσον ἄφρων ἐστίν,
 οὐκ ἀντιλαμβάνεται τῶν φρονίμως λεγομένων καὶ πραττο-
 μένων. οὐδ' ὁ φρόνιμος ἄρα δύναται τοῦ ἄφρονος ἐν τῇ
 10 περὶ τὸν βίον τέχνῃ καθηγεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ ὁ φρόνι- 248
 μος διδάσκει τὸν ἄφρονα, θεωρητικὴ ὀφείλει εἶναι ἡ φρό-
 νησις τῆς ἀφροσύνης ὥσπερ καὶ ἡ τέχνη τῆς ἀτεχνίας·
 οὐχὶ δέ γε ἡ φρόνησις δύναται εἶναι θεωρητικὴ τῆς ἀφρο-
 σύνης· οὐκ ἄρα ὁ φρόνιμος τοῦ ἄφρονος ἐστὶ διδακτικός.
 15 ὁ γὰρ γενόμενος φρόνιμος ἔκ τινος συνασκήσεως καὶ τρι-
 βῆς (φύσει γὰρ οὐδεὶς ἐστὶ τοιοῦτος) ἦτοι ὑποκειμένης ἐν
 αὐτῷ τῆς ἀφροσύνης προσεκτήσατο τὴν φρόνησιν, ἢ κατὰ
 τὴν ἐκείνης ἀποβολὴν καὶ τὴν ταύτης κτήσιν γέγονε φρό-
 νιμος. καὶ εἰ μὲν ὑποκειμένης ἐν αὐτῷ τῆς ἀφροσύνης 249
 20 προσεκτήσατο τὴν φρόνησιν, ἔσται ὁ αὐτὸς φρόνιμος ἅμα
 καὶ ἄφρων· ὃ ἐστὶν ἀδύνατον. εἰ δ' ἀποβολῇ ἐκείνης
 ἐκτήσατο ταύτην, οὐ δύνησεται διὰ τῆς ὑστερογενοῦς δια-
 θέσεως τὴν προοῦσαν διάθεσιν, νῦν δὲ μὴ παροῦσαν γνω-
 ρίζειν. καὶ εἰκότως· παντὸς γοῦν πράγματος αἰσθητοῦ 250
 25 ἢ νοητοῦ γίνεται κατάληψις ἦτοι κατὰ ἐνάργειαν περι-
 πτωτικῶς ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν περιπτωτικῶς πεφηνότων
 ἀναλογιστικὴν μετάβασιν, καὶ ταύτην ἦτοι ὁμοιωτικὴν, ὥς
 ὅταν ἀπὸ τῆς Σωκράτους εἰκόνης γνωρίζηται ὁ μὴ πα-
 ρὼν Σωκράτης, ἢ συνθετικὴν, ὥς ὅταν ἀπ' ἀνθρώπου 251

247 ~ Hyp. III 264.

250—251 ~ adv. dogm. II 58—60. III 393—395.

ο οὐδ' Bekk.: οὐθ' G' 11 διδάσκων comp. N 16 οὐδεὶς G
 17 ἢ — 20 φρόνησιν om. N 23 προοῦσαν Bekk.: προσοῦσαν G
 24 γοῦν G: γὰρ Rüstow dubit.

καὶ ἵππου κατ' ἐπισύνθεσιν νοῶμεν τὸν ἀνύπαρκτον ἵππο- 30
κένταυρον, ἢ κατὰ ἀναλογίαν, ὥς ὅταν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ
ἀνθρώπου παρανζητικῶς μὲν λαμβάνηται ὁ Κύκλωψ, ὃς 595
οὐκ ἐφάκει (ι 191)

ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι,

- 252 μειωτικῶς δὲ ὁ πυγμαῖος ἄνθρωπος. ὅθεν εἰ καὶ τῇ φρο-
νήσει λαμβάνεται ἡ ἀφροσύνη καὶ τῷ φρονίμῳ ὁ ἄφρων, 5
ἥτοι κατὰ περίπτωσιν θεωρήσεται ἡ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς πε-
ριπτώσεως μετάβασιν. οὔτε δὲ κατὰ περίπτωσιν θεωρεῖ-
ται (οὐδείς γὰρ ὥς λευκὸν καὶ μέλαν καὶ γλυκὺ καὶ πι-
κρὸν κατὰ περίπτωσιν ἔγνω, οὕτω καὶ ἀφροσύνην). οὔτε
κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς περιπτώσεως μετάβασιν· (οὐδὲν γὰρ 10
τῶν ὄντων ἐστὶν ἰοικὸς ἀφροσύνη). εἰ δ' ἀπὸ τούτου
ποιεῖται τὴν μετάβασιν ὁ φρόνιμος, ἥτοι ὁμοιωτικὴν ἢ
συνθετικὴν ἢ ἀναλογιστικὴν, ὥστε οὐ λήψεται ποτε τὴν
253 ἀφροσύνην ἢ φρόνησις. ναί, ἀλλ' ἴσως τις ἔρει, ὅτι ὁ φρό-
νιμος τῇ ἐν αὐτῷ φρονήσει τὴν περὶ ἄλλον ἀφροσύνην 15
δύναται κατανοεῖν· ὅπερ ἐστὶν εὐηθες. ἡ γὰρ ἀφροσύνη
254 διάθεσις ἐστὶν ἔργων τινῶν ἀποδοτικῆ. εἰ οὖν αὐτὴν ἐν
ἄλλῳ θεωρεῖ καὶ καταλαμβάνεται ὁ φρόνιμος, ἥτοι αὐτὴν
ἐξ ἑαυτῆς καταλήψεται τὴν διάθεσιν, ἢ τοῖς ἔργοις αὐτῆς
255 ἐπιβάλλον ἀπὸ τούτων καὶ αὐτὴν γνωριεῖ, καθάπερ τὴν 20
μὲν ἱατρικὴν διάθεσιν ἀπὸ τῶν ἱατρικῶς γινομένων ἔργων,
τὴν δὲ ζωγραφικὴν ἀπὸ τῶν ζωγραφικῶς γινομένων. οὔτε
δὲ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς δύναται τὴν διάθεσιν λαβεῖν· ἀφανὴς
γὰρ ἐστὶ καὶ ἀθεώρητος, καὶ οὐχ οἶόν τέ ἐστὶν αὐτὴν διὰ
τῆς τοῦ σώματος μορφῆς περιαθρῆσαι· οὔτε ἐκ τῶν ὑπὸ 25
αὐτῆς ἀποδιδόμενων ἔργων· πάντα γὰρ τὰ φαινόμενα ἔργα,
καθάπερ καὶ πρότερον ἐδείκνυμεν (§ 197—209), κοινὰ
256 φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἐστίν. ἀλλ' εἴπερ, ἵνα ὁ φρόνιμος

31 inde a -κένταυρον incipit n (cf. p. VIII) 6 θεωρήσεται
LE cf. p. 614, 30: θεωρεῖται s n 9 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G

11 εἰ δ' s (excepto R) n: ἀλλ' L: ἴν' E: οὐδ' R; locus corrup-
tus, fortasse plura exciderunt 12 <ποιεῖται> ἢ Bekk. dubit.
13 lacunam post ἀναλογιστικὴν indicat Rüstow

595

τὸν ἄφρονα διδάξῃ τὴν περὶ τὸν βλὸν τέχνην, δεῖ θεωρητικὸν
 30 αὐτὸν εἶναι τῆς ἀφροσύνης καθάπερ καὶ τὸν τεχνίτην τῆς
 ἀτεχνίας, δέδεικται δ' ἄληπτος αὐτῷ ἢ ἀφροσύνη, οὐκ
 596 ἂν δύναιτο ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα τὴν περὶ τὸν βλὸν
 τέχνην διδάσκειν.

Καὶ δὴ τὰ συνεκτικώτατα τῶν κατὰ τὸν ἡθικὸν τό- 257
 πον ζητουμένων ἡπορηκότες, ἐν τοσούτοις τὴν σύμπασαν
 5 τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς διέξοδον ἀπαρτίζομεν.

In fine rubricatores addunt subscriptiones, in ς : σέξτον ἐμ-
 πειρικὸν ὑπομνημάτων τὸ δέκατον. τέλος τῶν τοῦ σκεπτικῶς
 σέξτον πρὸς ἀντίρρῃσιν δέκα ὑπομνημάτων.

in LE: (τέλος: E) ὑπομνημάτων ι'

σέξτον σκεπτικῶς (sic E: ἐμπειρικῶς L) τῶν πρὸς ἀντίρ-
 ρῃσιν α' β' γ' δ' ε' ς' ζ' η' θ' ι'

εὐτύχει ἐν πολλοῖς χρόνοις, σοφὲ δέσποτα βίβλου

L insuper addit: ὁ ταῦτα γράψας θωμᾶς ὁ προδρομίτης

BIBLIOTHECA TEUBNERIANA

Euripides. Alcestitis

Herausgegeben von Prof. Dr. Dr. h. c. A. Garzya, Neapel
XIX, 46 Seiten. In Leinen 20,— M
Bestell-Nr. 665 974 0 — Garzya, Eur. Alcestitis gr.

Euripides. Hecuba

Herausgegeben von Prof. Dr. S. G. Daitz, New York
XXXVI, 102 Seiten. In Leinen 25,50 M
Bestell-Nr. 665 648 6 — Daitz, Eurip. Hecuba gr.

Euripides. Heraclidae

Herausgegeben von Prof. Dr. Dr. h. c. A. Garzya, Neapel
XXII, 42 Seiten. In Leinen 10,— M
Bestell-Nr. 665 617 9 — Garzya, Eur. Heraclid. gr.

Euripides. Troades

Herausgegeben von Dr. W. Biehl. Göttingen
XXVII, 92 Seiten. In Leinen 12,— M
Bestell-Nr. 665 534 4 — Biehl, Eurip. Troades gr.

Corpus fabularum Aesopicarum

Herausgegeben von Prof. Dr. A. Hausrath† und
Prof. Dr. H. Hunger, Wien

Völ. I. Fasc. 1. Praefatio. Fabulae 1 – 181

XXXIX, 248 Seiten. In Leinen 18, – M

Bestell-Nr. 665 521 3 – Hunger, Aesopus I, 1 gr.

Lycurgus. Oratio in Leocratem

Herausgegeben von Prof. Dr. N. C. Conomis, Nicosia

XXVII, 128 Seiten. In Leinen 18, – M

Bestell-Nr. 665 505 3 – Conomis, Lycurgus gr.

Rufus Ephesius. Quaestiones medicinales

Herausgegeben von Prof. Dr. H. Gärtner, Regensburg

XII, 32 Seiten. Kartoniert 5,60 M

Bestell-Nr. 665 538 7 – Gaertner, Rufus gr.

Xenophon. Institutio Cyri

Herausgegeben von Prof. Dr. W. Gemoll† und Dr. J. Peters,
Dresden

XXIV, 471 Seiten. In Leinen 38, – M

Bestell-Nr. 665 445 6 – Peters, Xenoph. inst. gr.

Arethas archiepiscopus Caesariensis. Scripta minora

Herausgegeben von Prof. Dr. L. G. Westerink, Buffalo,
New York

Vol. I. XXVII, 362 Seiten und 1 Taf. im Anhang.

In Leinen 32, — M

Bestell-Nr. 665 425 3 — Westerink, Arethas I gr.

Vol. II. XX, 288 Seiten . In Leinen 33, — M

Bestell-Nr. 665 542 4 — Westerink, Arethas II gr.

Themistius. Orationes quae supersunt

Vol. I. Herausgegeben von Prof. Dr. G. Downey, Bloomington
XXV, 339 Seiten. In Leinen 35, — M

Bestell-Nr. 665 361 3 — Downey, Themistius I gr.

Vol. II. Herausgegeben von Prof. Dr. A. F. Norman, Hull
XII, 241 Seiten. In Leinen 48, — M

Bestell-Nr. 665 575 8 — Norman, Themistius II gr.

Vol. III. Herausgegeben von Prof. Dr. A. F. Norman, Hull
VII, 161 Seiten. In Leinen 37, — M

Bestell-Nr. 665 692 9 — Norman, Themistius III gr.

Ioannes Tzetzes. Epistulae

Herausgegeben von Dr. P. A. M. Leone, Pisticci

XXII, 218 Seiten. In Leinen 39, — M

Bestell-Nr. 665 572 3 — Leone, Tzetzes gr.

BSB B.G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT

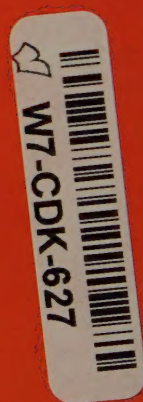

REPRINT 2011

9 783110 256284

www.degruyter.com
ISBN 978-3-11-025628-4

W7-CDK-627